D. P.
GREGORII ZALLWEIN

OPERA

ECCLESIASTICO-JURIDICA

IN

IV. TOMIS.

PRINCIPIA JURIS ECCLESIASTICI

UNIVERSALIS, ET PARTICULARIS GERMANIÆ,

UBI AGITUR

DE NATURA, ORTU, ET PROGRESSU, FINE ET OBJECTO, FONTIBUS ORIGINARIIS, ET COLLECTIONIBUS ANTIQUIS, NOVIS ET NOVISSIMIS, AUTHORITATE, USU ET STUDIO JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSALIS, NEC NON STATU PARTICULARI ECCLESIARUM GERMANICARUM, AC COLLECTIONIBUS JURIS ECCLESIASTICO-GERMANICI.

ACCEDUNT

QUÆSTIONES ALIÆ,

DE STATU ECCLESIÆ, ET HIERARCHIA ECCLESIASTICA, DE LIBERTATIBUS ECCLESIARUM ITA DICTIS, VEL POTIUS PRÆROGATIVIS EARUM PRÆSERTIM GERMANICARUM, NEC NON DE PRÆROGATIVIS ET JURIBUS SPECIALIBUS ECCLESIÆ METROPOLITICO-SALISBURGENSIS.

TOMI IV.

CUM INDICE LOCUPLETISSIMO.

AUTHORE

P. GREGORIO ZALLWEIN,

Ord. S. Bened. Monasterii Wessofontani Superioris Bavariæ Professo, J. U. Doctore, Almæ & Archiepiscopalia Universitatis Salisburgensis Rectore Magnifico, nec non SS. Canonum Professore ibidem emerito, Celsissimi ac Reverendissimi Archi-Episcopi, & S. R. I. Principis Salisburgensis &c. Consiliario actuali intimo.

TOMUS I.

IN QUO AGITUR DE JURE ECCLESIASTICO IN GENERE, ET ILLIUS FONTIBUS ORIGINARIIS.

CUM FACULTATE SUPERIORUM.

AUGUSTÆ VIND. ET OENIPONTI,

SUMPTIBUS JOSEPHI WOLFF. MDCCLXIII.

Omnia autem probate, quod bonum est, tenete.
1. Thessal. 5. v. 21.

ÆTERNÆ
VERITATI,
NEC NON
SANCTISSIMÆ
MATRI
ECCLESIÆ CATHOLICÆ
MAGISTRÆ VERITATIS
IN TERRIS
CONSTITUTÆ.

Summe Deus! Æterna Veritas! Tibi præſentem opel. lam, Te duce cœptam, Te comite continuatam, Te adjutore conſummatam offero, dedico, conſecro. Et cui alteri? cum enim ſcopus laborum meo-

 rum

rum alius non fuerit, quam ſcribere veritatem pro tua gloria, quam principaliter & ultimato quæro, pro bono Eccleſiæ Catholicæ, quam veluti Magiſtram veritatis divinitus conſtitutam agnoſco, pro ſalute animarum, quam ardentiſſime cupio: Omnis autem veritas in cœlo & in terra a Te tanquam fonte originario ſuam trahat originem, & in Te tanquam mare immenſum reverti cupiat, tuum eſt totum, tibique in acceptis eſt referendum quidquid veritatis in eo eſt, & continetur. Scripſi pro veritate, quam *unicam laborum meorum cynoſuram* ſuſpexi, & ideo quidquid ſcripſi, ſine acceptione perſonarum, ſine omni reſpectu humano, non adulandi, non placendi animo, non ſpe lucri, aut vanæ laudis & gloriæ aucupandæ ſtudio pro veritate ſcripſi, a qua, ſi in quocunque deviavi, illud revocatum, & pro non ſcripto haberi volo.

Te, ſumme Deus! Æterna Veritas! oro, te obſecro, te obteſtor, ut errores, ſi quos contra veritatem ſcripſi, indulgeas, ignoſcas, manifeſtes, detegas, legentibus lumen neceſſarium præbeas, ut veritatem, ſi quæ in hac opella eſt, agnoſcant, & duce ac comite veritate ad te fontem æternæ Veritatis perveniant, mihi vero potentiſſimum tuum auxilium præbeas, ut hominum malevolorum dicteria, male affectorum oppro-

bria,

bria, alte nimis ſapientium criteria forti animo perferre, & contemnere valeam, in veritate ambulem, in ſpiritu & veritate Te adorem, &, quæ modo tanquam in ænigmate revelata credo, olim in te de facie ad faciem videam.

Tibi quoque, ſanctiſſima Mater Eccleſia, & Magiſtra Veritatis, tuoque ſupremo in terris judicio opellam hanc, omnesque apices & ſyllabas ſubmitto, ſubjicio, & ſubjectas volo, corrigere, emendare, & delere paratus, quidquid emendandum, corrigendum, delendumque duxeris, paratus pro veritate Religionis Catholicæ mortem oppetere, ſanguinem fundere, mori. Te certe tanquam ſponſam Chriſti caſtiſſimam ſigno ſanctitatis, charactere unitatis, nota univerſalitatis, forma (ſi ita dicere liceat) Apoſtolicitatis inſignitam, Te tanquam veræ pietatis Magiſtram, Catholicæ doctrinæ vindicem, pulcherrimum primævæ antiquitatis Archetypum ſuſpiciunt, colunt, venerantur omnes, quotquot iniquo partium ſtudio non ducuntur. In te reſplendet ſanctitas primorum Chriſtianorum, refulget ſucceſſio Apoſtolorum, coruſcat donum miraculorum in ſignum Veritatis apud te relictum. Fides tua eadem, quæ Sanctis olim tradita; a te ſtant Patrum dogmata, Conciliorum decreta, a te omnia veteris Ec-

clesiæ Symbola (*) in tuis scriniis divina servantur oracula, tuis fidelibus sincere per sacros Canones, per salubres Præsulum tuorum doctrinas tradita, exposita, communicata. Penes te Sacramentis a Christo institutis suus stat numerus septenarius, sua sanctitas, reverentia & integritas illibata. Templa tibi casta, decora, venusta, tuam Majestatem decentia. Cultum tuum, quem Deo exhibes, esse purum, castum, catholicum, verum, & Deo dignum testantur singula tuæ liturgiæ munera, loquuntur solemnes precum formulæ, quique in sacris usurpantur ritus & cæremoniæ Majestate graves, observatione utiles, devotione plenæ, pietatis incentivæ, sanctitatis nutritivæ. In te suspicimus, & reveremur regimen ecclesiasticum a Christo institutum, ab Apostolis traditum, a te usque nunc continuatum, atque inter diversos Ministros, Episcopos, Presbyteros, Diaconos aliosque inferioris ordinis Clericos in ordine hierarchico ex una a Christo, ex altera parte a Te ipsa instituto sibi invicem succedentes & subordinatos pulcherrime distributum, ac regulis sapientiæ ita temperatum, ut, quæ Dei sunt, Deo, & Cæsari, quæ sunt Cæsaris, reddantur. Tu conatus & labores

(*) Verbis hisce longe meliori jure alloquor Ecclesiam Catholicam, quam Guilielmus Cave suam Ecclesiam Anglicanam ad initium Hist. Lit. de Script.

labores meos æqui bonique habeto, quos iterum iterumque tuo ſupremo judicio ſubjicio.

Iterum ad te convertor, ſumme Deus! Æterna Veritas! Tibi immortales reddo grates, quod conatibus & laboribus meis a principio usque in finem aſſiſtrice tua gratia, tuo lumine, tuo auxilio adfueris, quos tuis honoribus dedicatos & conſecratos volo, cupio, jubeo, in præmium laborum meorum, ſi quod ſum meritus, nihil aliud expetens, quam tuum honorem & gloriam, ac demum te ipſum, ut te in lumine veritatis & vultus tui de facie ad faciem æternum videre liceat.

Illud demum te oro atque obteſtor, ut Eccleſiam Catholicam in vera ſancta fide corrobores, in orbem univerſum diffundas, & majoribus in dies incrementis amplifices, Romanum Pontificem tanquam ſupremum Eccleſiæ Caput in ſuo regimine eccleſiaſtico ſingulari aſſiſtentia adjuves, confortes, & potentiſſimo tuo brachio contra hoſtes ſuos & Eccleſiæ viſibiles ac inviſibiles defendas, ſpecialiter Eccleſiam Salisburgenſem, inter Eccleſias Germaniæ ferme præcipuam, ab omni poſthac labe, errore & hæreſi immunem, illibatam, & incontaminatam, illiusque Celſiſſimum ac Re-

 veren-

verendiſſimum Archi-Præſulem, & S. R. J. Principem Sigismundum Chriſtophorum, vere Catholicum, pientiſſimum, & zeloſiſſimum in majus Eccleſiæ Catholicæ univerſæ, Religionis Catholicæ per Germaniam mirum in modum afflictæ, ſuæque Eccleſiæ & Archi-Diœceſis ac Univerſitatis noſtræ Benedictinæ decus, incrementum & ornamentum una cum Reverendiſſimo & Illuſtriſſimo Capitulo Metropolitico quam diutiſſime ſalvum & incolumem conſerves.

Ita vovet, dedicat, & conſecrat

AUTHOR.

JUDICIUM CENSORIS.

Præclariſſimum hoc Opus, cui Titulus: *Principia Juris eccleſiaſtici*, ſoliditate doctrinæ firmatum, claritate ornatum, eruditione illuſtratum, in maximam legentium utilitatem typo committitur. Aug. Vindel. 16. Maji 1762.

Imprimatur H. S.

Franciſcus Bernardus Bruno Maria Liber Baro ab & in Hornſtein &c.
Eccleſiæ Cathedralis Auguſtanæ Canonicus Capitularis, Archi-Presbyter & Summus Scholaſticus, nec non Rev. & Ser. Principis Epiſcopi Auguſtani, Landgravii Haſſiæ, Conſiliarius Eccleſiaſticus & Vicarius in Spiritualibus Generalis &c.

Franciſcus Joſephus de Handl,
SS. Theol. Lic. Rev. Sereniſſ. Princ. & Epiſc. Auguſtan. Conſil. Eccleſ. Maj. Pœnit. & Libr. Cenſ. nec non Inſign. Eccleſ. Colleg. ad S. Maur. Canon. & Paroch.

APPRO-

APPROBATIO
Sacræ Facultatis Theologicæ Salisburgensis.

Principia hæc *Juris Ecclesiastici &c.* pluribus antehac Dissertationibus sparsim edita, avide excepta, ac justis elogiis domi forisque celebrata, jam autem secundis curis in unum opus redacta, multisque accessionibus locupletata, adeo a sanctissimis veræ fidei morumque regulis nullibi deflectere visa sunt; ut e converso ob doctrinæ soliditatem, in exponendis adversantium hypothesibus cautiorem iisdemque refellendis modestiam, ob exquisitæ eruditionis ubertatem, sobriamque passim aspersam crisin ceu opus Authore suo jam undique celebratissimo dignum, tyronibus juxta ac veteranis totique Reipublicæ Catholicorum litterariæ jucundum non minus atque perutile, nostræ autem Universitati præcipuo decori futurum commendari mereatur. Ita censent, & Reverendissimo & Magnifico Authore junctis votis applaudunt.

P. HERMANNUS SCHOLLINER, Benedictinus Oberaltacensis, SS. Theologiæ Doctor, & Dogmatico-Scholasticæ Professor Ordinarius, Celsissimi & Reverendissimi Archi-Episcopi & S. R. J. Principis Salisburgensis &c. &c. Consiliarius Ecclesiasticus, t. t. S. Facultatis Decanus.

P. CORBINIANUS THOMAS, Benedictinus Elchingensis, SS. Theologiæ Doctor sacræ Scripturæ & Controversiarum Fidei Professor Ordinarius, Celsissimi ac Reverendissimi Archiepiscopi & S. R. J. Principis Salisburgensis Consiliarius Ecclesiasticus, Almæ Universitati Procancellarius & Vicerector.

P. RUPERTUS SEMBLER, Benedict. ex Monast. SS. Udalr. & Afræ Aug. Vindel. SS. Theol. Doct. & Dogm. Scholast. Prof. Ordin. Celsiss. & Reverendiss. Archi-Episc. & S. R. J. Principis Salisb. Consil. Eccles. Cong. Maj. Academ. Præses.

P. ANTONIUS MOSER, Benedict. Michaelburanus SS. Theolog. Doct. & Moral. Profess. Ordin. Celsiss. ac Reverendiss. Archiepisc. & S. R. J. Principis Consil. Eccles. Almæ Universitatis p. t. Secretarius.

Appro-

Approbatio

Inclytæ Facultatis Juridicæ.

Si quod eſt argumenti genus tam illuſtre, tantisque difficultatum ſpinis obnoxium, quod Scriptorem commendare magis, aut apud delicatos hujus ævi Criticos in vituperationem adducere valet, illud certe eſt, quod Magnificus Author hiſce quatuor voluminibus excolendum & in pleniori Jure collocandum ſuſcepit. Duo autem præcipue ſibi propoſuiſſe videtur Author; primum eſt, ut Jurium Candidatis ad ſolidiorem Jurisprudentiam eccleſiaſticam tam publicam quam privatam, viam commonſtraret, alterum, ut Jurisdictionis eccleſiaſticæ ac ſæcularis fines, mirum in modum turbatos & confuſos, dirigeret. Illud primum tanto eſſe utilius dignoſcitur, quanto pluris utriusque Reipublicæ intereſt, ut Jurium Candidati melioribus principiis imbuantur: alterum vero tanto illuſtrius & difficilius, quanto majori animorum contentione per omnem ætatem, & noſtra præcipue de dirigendis finibus fuit decertatum. Quemadmodum enim fuere Superioribus ſeculis viri, qui Eccleſiæ & Pontificis Jura mirum in modum ſublimare, & velut extra fines ſuos extendere viſi ſunt; ſic non minus noſtro hoc ævo extitere, qui, velut ad alterum extremum prolapſi, omnem eo contulere induſtriam, ut non pauca Eccleſiæ noſtræ Jura ſubvertere, Principibus ſuis vindicare, & regalis Sacerdotii Dignitatem velut ancillam ſtatui Politico ſubjicere non dubitarint. Inde Magnificus Author to-

tus

tus in eo eſt, ut a primis naſcentis Eccleſiæ initiis per omnes temporum Periodos ad noſtram usque ætatem illius ſtatum publicum, præcipue Germaniæ e genuinis deductum fontibus ob oculos ponat, neque Catholicorum modo ſyſtema, ſed eorum etiam, qui ab Eccleſiæ noſtræ gremio ſe ſegregantes, novas eccleſiaſtici ſui ſtatus, tamque varias formulas procudere, ſincero non minus, quam eruditiſſimo calamo recenſeat, eo potiſſimum, eoque graviſſimo conſilio, ut Eccleſiæ Catholicæ Sanctitas & Integritas in unitate plenius eluceat, verum & ipſa illius Jura ex ipſis adverſantium Religioni noſtræ principiis firmius ſtabiliantur, & a novatorum audacia vindicentur. Quem ſcopum cum feliciſſime conſecutus ſit Author Magnificus, indeque nominis ſui celebritatem, novis auctam incrementis, ad immortalitatis faſtigium perduxerit, pro muneris ſuperioris Decanatus mei, ſub quo hic Tractatus cenſuræ meæ oblatus eſt, prelo & luce publica digniſſimum, Theologiæ non minus, quam ſacri Juris, præcipue publici cultoribus utiliſſimum cenſeo.

FRANCISCUS JOSEPHUS CAROLUS SCHLOSGANGL ab EDLENBACH,
U. J. D. Celſiſſimi ac Reverendiſſimi Archiepiſcopi, & S. R. J. Principis Conſiliarius Actualis Aulicus, Juris Publici, Naturæ & Gentium, nec non Codicis Profeſſor ordinarius.

PRÆFATIO.

PRÆFATIO.

Ex quo munus Profeſſoris publici in Alma & Archiepiſcopali Benedictina Univerſitate nutu Superiorum aſſumere, & *Jus eccleſiaſticum* tam in lectionibus publicis, quam collegiis privavatis explicare juſſus, & aggreſſus ſum, nihil plane antiquius habui, quam ut *Jus eccleſiaſticum* verum, genuinum, Eccleſiæ univerſæ, ſingulariter noſtræ Germaniæ uſibus, nec non genio & ingenio noſtri ævi ſingulariter accommodatum partem dictarem ad calamum, partim viva voce explicarem. Haud raro mirabar, & tacite indignabar, quod plerique Scriptores noſtri unice explicando *Juri Pontificio* in Decretalibus contento inſudaverint, interea *fontes originarios* non conſuluerint, Canones Eccleſiæ antiquos neglectim habuerint, hiſtoriam eccleſiaſticam ne quidem inſpicere aut eminus ſalutare dignati fuerint, multo minus ad jura eccleſiaſtica Germaniæ ſane ſingularia, extraordinaria, præſtantiſſima, & talia, quibus vix ulla alia gaudet Eccleſia in orbe Catholico quibuscunque privilegiis, juribus

&

& prærogativis insignis, respexerint, suo muneri ex asse satisfecisse existimantes, si modo Jus Pontificium secundum ordinem Decretalium, secundum literam, stylum & usum curiæ Romanæ, & communem authorum, glossatorum, & interpretum methodum sine reflexione ad sublimiora principia, antiquitates, antiquos Canones, jura particularia & patria explicarent, hinc inde quæstiones subtiles, non raro parum vel ad nihil valentes immiscerent, vel etiam accumularent. Cæteroquin parum soliciti an ad usum fori Germaniæ esset accommodatum. Tantum vero abest, ut hos suo muneri satisfecisse credam, ut potius firmissime mihi persuasum habeam, quod plurimam partem sui officii haud adimpleverint, in Germania præcipue, ubi non modo viget Jus particulare, valde amplum, quale constituunt *Concordata Germaniæ*, in certo sensu etiam quædam Constitutiones Imperiales, Canones Synodorum particularium, consuetudines & observantiæ, verum etiam immixti vivimus Protestantibus & Reformatis, quibuscum super ipso jure ecclesiastico transigere, pacisci, de juribus ecclesiasticis Ecclesiæ Catholicæ, Pontifici, & Episcopis competentibus notabilissimam partem remittere, & in Principes sæculares transferre necessitas & salus Reipublicæ persuasit, ita quidem, ut jam longe aliam legem habeamus, in negotiis etiam ecclesiasticis longe alios judices revereri, longe aliis juris principiis uti in tribunalibus necesse habeamus, frustra remedium apud Pontificem quæramus, sine effectu ad audientiam Episcopalem provocemus, jura nostra Judicibus sæcularibus jam submittere volentes nolentes debeamus, nisi integrum *Corpus Evangelicorum* ita dictum ferme dixissem totum Imperii contra nos provocare velimus, quemadmodum noverint ipsi Pontifices, qui in hodiernam usque diem contra Pacem Religiosam & Westphalicam suas protestationes interponere non intermittunt, optime perspectum habentes, quantam quam immensam jurium suorum stragem Ecclesia Catholica ex utraque Pace fuerit perpessa. Demus jam in Germania Virum Juris pontificii peritissimum, in praxi Curiæ Romanæ versatissimum, sed in Jure patrio Germaniæ omnino peregrinum: profecto hic talis ineptum aget Judicem in judiciis, imperitum consiliarium in audientia Episcopi,

ſcopi, in cauſis eccleſiaſticis ſaltem publicis ad Jus eccleſiaſtico-publicum pertinentibus, Miniſtrum rudem in aula Principis, Profeſſorem parum proficuum in ſcholis publicis. Quis, quantusque ſit nexus in Germania inter Canones Eccleſiæ, & leges fundamentales Imperii Romano-Germanici per decurſum Operis, ſpecialiter Tom. I. Q. 1. §. 3. demonſtrabimus, quorum ſtudium conjungere ſi quis neglexerit, fieri nequit, ut quis in Virum perfectum, & Reipublicæ Germanicæ tam eccleſiaſticæ quam politicæ ſingulariter utilem evadat, imo potius pertimeſcendum, ne Eccleſiæ ſuæ juribus particularibus noceat, in Concordata Germaniæ, aliasque leges patrias turpiter impingat, ſi Canones eccleſiaſticos, & Jus Pontificium incaute applicet, & ad jura particularia non reflectat. Et quare nos Germani jura noſtra particularia vilipendamus, & contemptim habeamus cum graviſſimo noſtro præjudicio ac diſpendio privilegiorum, prærogativarum ſane præſtantiſſimarum, & talium quidem, quibus nullæ aliæ Nationes gaudere noſcuntur (a). Cum ſciamus, quod Nationes aliæ, pro ſuis juribus, quaſi pro aris & focis dimicare conſueverint (b). Aut qua arte obviabimus Proteſtantibus per Germaniam vi Pacis Weſtphalicæ toleratis, quibuscum non raro nobis agendum in puncto Religionis, Eccleſiæ ac jurium eccleſiaſticorum, niſi ſciamus, quid ex jure particulari Concordatorum, utriusque Pacis Religioſæ & Weſtphalicæ obtineat?

Cæterum ipſorum etiam temporum, ſtudiorum, artium ac ſcientiarum hodiernarum habendam eſſe rationem atque adeo Jus eccleſiaſticum ſecundum normam & methodum novioribus temporibus introductam ac paſſim receptam eſſe tractandum, ac genio & ingenio hominum accommodandum exiſtimavimus. Ea enim artium ac ſcientiarum ſunt fata, ut cum temporibus moribusque hominum etiam

(a) Vid. Tom. III. in materia de Concordatis.

(b) E. g. Galli pro ſuis *libertatibus Gallicanis* uti vocant.

etiam ipſæ mutentur, & revolvantur. Hodierna conſulamus tempora, quibus, ſi unquam literarum ſtudia ingentem ſubiere mutationem, ut, ſi cum antiquioribus comparentur, illorum vix umbram præſeferre videantur. Eo noſtro ævo ventum, ut artes & ſcientiæ, quæ olim primatum obtinuerunt, jam ad ultima detrudantur ſubſellia, Magiſtri artium, qui olim dominabantur in publicis Athenæis, jam turpiter proſcribantur e ſcholis & ad Garamantas & Indos amandentur, illorum opiniones, quæ quondam adorabantur veluti oracula Delphica, jam inter aniles fabulas habeantur. Abſit ut hic Apologiam pro quibuscunque ſeu antiquioribus ſeu novioribus literarum ſtudiis ſcribam. Habent Scriptores antiquiores immenſa ſua merita apud orbem literarium, debentur ipſis laudes immortales, ſiquidem parum ſatis ſciremus, niſi illi aperuiſſent fontes, ex quibus haurire fluenta artium ac ſcientiarum datum foret, niſi poſuiſſent fundamenta, quibus jam reliquam ædificii molem ſuperſtruere facile eſſet. Hi ſi in quibusdam defecerunt, cogitandum, illos fuiſſe homines, quales nos ſumus, & certo certius longe plus præſtituros fuiſſe, quam noſtrates, ſi ea ſtudiorum adminicula habuiſſent, quæ nos habemus. Et quis ſcit, an non eadem maneant fata hodiernas artes ac ſcientias, quæ experiuntur antiquiores? Interim præſtat omnino, & intereſt Reipublicæ eccleſiaſticæ, politicæ, ac literariæ, ut ſtudia noſtra temporibus moribusque, genio & ingenio hominum accommodemus: ecquis enim ignorat, qualis & quantus ſit nexus inter bonum publicum Reipublicæ eccleſiaſticæ & politicæ, & inter bonum literarium, inter formam regiminis, & bonas artes ac ſcientias? Ab experientia hactenus edocti ſumus, quod cum artibus & ſcientiis ipſe etiam ſtatus publicus revolvatur, hicque toties mutationem incredibilem ſubeat, quoties literarum ſtudia vel in deterius abire, vel in melius reformari contingit. Ad hodierna reflectamus tempora, quibus ſi unquam alias, hodie certe florent artes & ſcientiæ omnes, & ita florent, ut ſupremum apicem attigiſſe videri poſſint. Quam longe aliis principiis hodie in regimine & forma regiminis ducuntur tam Imperantes ipſi, quam eorum Miniſtri, quorum

utuntur

utuntur consilio in regendis subditis? quæ an sint sana, optima & politica-christiana, aut potius Machiavello-politica æquus rerum arbiter judicet.

In id ergo omnes nervos & vires ingenii intendi, ut discipulis meis traderem *Jus ecclesiasticum* proprium genuinum ac sincerum SS. Canonibus antiquis, historiæ ecclesiasticæ, decretis Pontificum, & Juribus patriis Germaniæ accommodatum, seu Jus ecclesiasticum quasi ex historia ecclesiastica, SS. Canonibus, & juribus Germaniæ compactum, & hac ratione eos ad sublimiorem eruditionem manuducerem. Est enim historia ecclesiastica teste Tullio (c) *testis temporum*, *anima memoriæ*, *lux veritatis*, *nuntia vetustatis*, *& vitæ magistra.* Est historia ecclesiastica Jurisprudentiæ ecclesiasticæ fortissimum præsidium ac potentissimum subsidium, sine qua studium Ecclesiastico-Juridicum est sterile, jejunum, mancum, defectuosum: cum quidquid in illo sive quoad objectum, sive finem, sive fundamentum, ac rationes fundamentales reperire est, id ferme omne esse sacrum, & ex historiis ecclesiasticis depromendum dignoscatur. Sunt antiquiores Canones quasi leges fundamentales, quibus tota Jurisprudentiæ ecclesiasticæ moles nititur, sine quarum notitia noviores nec rite intelligi, nec scite applicari possunt. Sunt jura particularia nostræ Germaniæ leges, quæ nos propius attingunt, quibus ipsæ leges communes cedere debent, quas ignorare turpe, probrosum, & indignum est (d).

In eo autem summam & veluti insuperabilem expertus sum difficultatem, quo modo, qua ratione, & arte id operis perficerem, cum Authorem ad manus non haberem, quem Auditoribus meis in collegiis prælegerem, eo quod nemo Catholicorum (quod non sine rubore scribo) ad illud usque tempus, imo ad nostrum usque fuerit, qui librum Prælectionibus aptum ad normam mihi præfixam conscripserit: sine Authore autem difficillimum, ac ferme impossibile foret

 studium

(c) Lib. 2. de Orat.

(d) Ex communi regula, quod jus particulare deroget universali.

studium istud cum exoptato fructu perficere. Quid ergo mihi agendum nescius suggessi Auditoribus, ut sibi compararent libros quosdam, mole parvos, aut saltem non modo graves & minoris pretii, quales sunt *Institutiones* J. E. Claudii Fleury sine notis Boehmeri, *Prænotiones* Joannis Douiat, Præcognita J. C. P. Franc. Xav. Zechii. Quidam eorum me nec hortante nec consulente sibi compararunt *Principia Jur. ecclesiast.* Authoris Anonymi, plerisque tamen ex nomine & fama noti, cujus fata esse nota suppono, doctrinam vero ego ipse hinc inde dilaudabo, aliquoties modeste refellam. Alii vero ex Auditoribus præcipue Religiosis sibi majoris pretii libros e. g. Van-Espenium, Natalem Alexandrum, Thomassinum, vel omnino, ii nempe, quibus id licebat, Boehmerum compararunt. Atque ut discipulorum meorum diligentiam acuerem, & stimulos adderem, illos ego, qui methodo hic consueta in Collegiis munus defendentis & respective Magistri secundarii sustinere debent, & aliunde nullis parcunt laboribus, ut hoc suo munere egregie, & ingenti cum honore perfungantur, privatim ad me vocavi, in necessariis instruxi, libros quoque illis commodavi, quatenus ad suum munus rite & gloriose obeundum se præparare possent. In eo autem præcipuus meus labor desudavit, ut pro sublevanda Auditorum industria, & majori studentium commoditate *Prolegomena Juris ecclesiastici* in lectionibus publicis ad calamum dictarem. Quibus absolutis ipsum sacrarium, si ita dicere licet, ingressus fui, & post lapsum aliquot annorum integrum *Jus ecclesiasticum* secundum ordinem quinque librorum Decretalium, & normam mihi præfixam & supra explicatam dictando absolvi, quo factum est, ut plures ex meis Auditoribus illud vel manu propria exciperent, aut aliena manu sibi describi curarent, & hinc inde descriptum non modico ære compararent.

• Hæc ubi superis auxiliantibus perfeci, jam Collegia mea successive & quidem jam anno secundo longe aliam induere faciem. Jam Auditores mei mirum in modum affici amore eruditionis, delectari studio Historiæ ecclesiasticæ, illisque nihil jucundius nihil amænius accidere, quam erudita audire, legere, ac disputare, inter

ter quos fuere diverſæ nationis, ſtatus & conditionis juvenes nobiliſſimi Clerici Religioſi, laici, & plures primæ nobilitatis, ex quibus jam non pauci ad Prælaturas, Canonicatus, & alias dignitates & munia ſpectatiſſima fuere promoti, & unus ex illis in mea cathedra, quam ægre admodum dimiſi, exiſtimans me potius ad docendum, quam regendum a Deo eſſe vocatum, ſucceſſorem agit digniſſimum, & prorſus eximium.

Interim, quia optime perſpectum habebam, non omnibus datum eſſe adire Corinthum, & diverſos diverſis ſuo tempore muniis applicandos, ne qui quaſi otioſi, & famelici collegiis aſſiderent, ea ad modum convivii inſtituenda exiſtimavi, in quo plures apponuntur dapes, ut, qui de una non poſſit, de altera reficiatur, & hinc communia & ordinaria neutiquam præterivi, ſed præprimis dilucidare contendi.

Poſt duorum annorum lapſum mecum deliberare incepi, an quid eorum, quæ vel pro uſu privato in adverſariis meis annotata abſconderam, vel diſcipulis meis tum in lectionibus publicis, tum collegiis privatis verbo & ſcripto communicaveram, typis committere velim. Scriptionem qualemcunque imperabant iterata Superiorum decreta, urgebant amicorum conſilia, ſuadebant præclariſſima Anteceſſorum in hac cathedra exempla, ipſe hodiernus ſcripturiente hoc ſæculo ſcribendi pruritus, quo ii etiam aguntur, qui nec ſat ingenii nec eruditionis ad ſcribendum afferunt, & tamen non raro ſuos laudatores pro mirabili videlicet hujus ſæculi genio reperiunt (ingentem enim quamdam levitatem & vanitatem ineſſe geniis ac ingeniis noſtrorum temporum quis ignorat?) ad ſcriptionem vehementer impellebat. Vim calamo inferebat, ne pro calamo flueret, idem ipſe mirabilis non minus, quam delicatus hujus ſæculi genius, cujus palatui raro aliquid, eorum præcipue, quæ vel ex noſtris (Catholicorum intelligo) fluunt calamis, vel meram antiquitatem, ut ajunt, *Scholaſticam* redolent, & econtra illa ſola ſapiunt, quæ antiquitatis ſimul ac novitatis ſale ſunt conſperſa. Cohibebat ſcribendi impetum effuſa illa hodiernis moribus pene communis de libris

quibuscunque judicandi, illos censurandi, ferme dixissem, in illos grassandi licentia, quam, nescio quo jure, ii etiam passim usurpant, quos nec ratio muneris Censores & Dictatores constituit, nec ingenii, judicii ac eruditionis præstantia ad id muneris rite sustinendum sat habiles, idoneosque effecit, ut quidquid hodie scripseris, virgam censoriam effugere nequeas, quin tamen scire valeas, an scriptio tua plures habitura sit laudatores, an vituperatores, & injustos censores (e). Absterrebat denique a scriptione illa ipsa accuratissima artes & scientias tractandi methodus, qua excussis hodie antiquitatum monumentis, adminiculante historia sacra & profana, & quæ illius individua esse comes debet, saniori ancillante Critica artium ac scientiarum minutiæ quæque ad accuratissimam limam expenduntur, id quod omnes sane scripturientes cautos & circumspectos facere deberet, ne quid scribere audeant, quod non ex omni parte absolutum & tutum esse scirent.

Sed quoniam nihilominus audendum & scribendum erat aliquid, haud abs re me facturum existimavi, si, ut me genio ac ingenio hujus ævi accommodarem, ab ovo inciperem, & *Prolegomena Juris ecclesiastici* antea discipulis ad calamum dictata fusius nonnihil deducerem, eaque Juris publici facerem, atque veluti materiam disputandi in conferentiis publicis exponerem. Suasere hoc scribendi argumentum momenta rationum plurima & gravissima. Præprimis

(e) His ego Author sim, ut eruditissimi Mabillonii præstantissimum tractatum de studiis Monasticis cap. 13. de Critica legere non graventur: ubi sic habet: *Nihil hac nostra ætate celebrius, quam aliorum censuræ vacare, idque universim adeo invaluit, ut vel ipsis mulierculis hanc artem profiteri sit nihil antiquius.* Et paulo post: *Necessum est itaque primo, ut rectus alicujus operis Censor eas materias optime calleat, super quibus crisin exercere parat. Quapropter grammaticus, qui, ut persæpe contingit, puncta quædam theologica decidere tentat, in sua crisi flocci pendendus erit, utpote nullius ponderis, & momenti.* Et iterum: *hujus etiam farinæ sunt non nulli scioli, vel semidocti, qui falsa eruditionis opinione intumescentes, Censoris munus arbitrio sibi vendicant, earum notionum penitus expertes, quæ ad ipsum rite obeundum requiruntur &c.*

mis vero tum illius præstantia eruditorum etiam calamo digna, tum utilitas, quam in discipulos redundaturam facile prævideram: Ista enim Prolegomena fundamentum esse totius Juris ecclesiastici, atque a plerisque illius Doctoribus jejune nimis tractari optime perspectum habebam. Accedebant & trahebant denique exempla aliorum, maxime domesticorum, qui hoc ipsum argumentum in aliis scientiis assumpserunt, suoque calamo illustrarunt, illudque non ita pridem in Theologicis illustravit Reverendissimus, Perillustris, & Excellentissimus DD. Bertholdus Vogl, antehac Almæ hujus Universitatis Rector Magnificus, nunc vero florentissimi, & antiquissimi Monasterii Cremifanensis superioris Austriæ Præsul dignissimus, & utriusque Cæsareæ, Regiæ, & Apostolicæ Majestatis Consiliarius actualis intimus, in Thesibus publicis, quas inscripsit *Prolegomena sacræ Theologiæ &c. &c.* & præter ipsum Plur. Rev. Religiosissimus ac Clarissimus D. P. Corbinianus Thomas, Universitatis nostræ Pro-Cancellarius & Vice-Rector, SS. Theologiæ Professor emeritus, & S. Scripturarum ac Controversiarum actualis, Vir ab omnigena eruditione spectatissimus in opere, quod inscribitur: *Introductio in Prolegomena Theologiæ Dogmaticæ.* Præivit in hoc scribendi genere, viamque monstravit Author quidam Anonymus supra citatus in suo succincto tractatu, quem inscripsit: *Principia Juris ecclesiastici*, cujus doctrinam hinc inde laudavimus, & non raro, ubi nobis minus recte scripsisse visus fuerat, modeste castigavimus. Acuerat antea in hunc ipsum Virum calamum celeberrimus quidam Professor Coloniensis, Clarissimus P. Josephus Gautier S. J. in libro, cui titulus: *Animadversiones in librum &c.* cujus conatum, zelum, & eruditionem nemo non laudat, quamquam non desint, qui acerbitatem styli, nimiumque captandi, & pericula exaggerandi studium in eo animadvertant.

Itaque vadum tentavimus, & Anno 1752. primam Dissertationem sub titulo: *Jus Canonicum in genere, & præcipue trium primorum sæculorum &c.* typo commisimus. Sequebantur paulo post tres aliæ *de fontibus originariis scriptura, traditione, Conciliis, Pontifice*

Pontifice & SS. Patribus inſcriptæ. A *fontibus originariis* tranſitum fecimus ad *Collectiones Juris*, & in duabus Diſſertationibus egimus *de Collectionibus Juris eccleſiaſtici*, *antiqui*, *novi*, *& noviſſimi*, *authoritate*, *uſu & ſtudio Juris eccleſiaſtici.* Poſthac ad explanandum *Jus particulare Germaniæ* nos accinximus & in duabus Diſſertationibus, ac in prima quidem illud a tempore naſcentis Eccleſiæ usque ad Carolum IV. altera usque ad noſtra tempora pro noſtro modulo explanavimus. Acceſſit Diſſertatio ſatis ampla de *Statu Eccleſiæ*, *hierarchia eccleſiaſtica*, *& prærogativis Eccleſiæ Salisburgenſis Metropoliticæ &c.* in qua ſyſtema Religionis & Eccleſiæ Catholicæ prout Religioni Proteſtanticæ oppoſitum fuſiori calamo deduximus, cujus intelligentiam Juris eccleſiaſtici Candidatis eo magis fore neceſſariam exiſtimavimus, quo certius nobis perſuaſum habemus, in hac ſola quæſtione & ſyſtemate totius rei Catholicæ verti cardinem, ac fundamentum, quo non intellecto aut perperam expoſito Jurium Candidatos per omnem Jurisprudentiam ceſpitare, ac hallucinari neceſſe eſt.

Placuiſſe hos meos conatus quibusdam Viris etiam doctis haud obſcure intellexi, qui proin monitis & conſiliis me urgere, ſtimulare, ac hortari non deſtiterunt, ut eos ſecundis curis committerem, ea præcipue ex ratione, quod, quia in prima editione exemplaria admodum pauca fuere impreſſa, & hæc diverſimode diſperſa, pauci fuerint, qui integrum opus poſſiderent. Ego huic labori eo promptiori animo humeros eſſe ſubjiciendos èxiſtimavi, quo melius perſpectum habebam, opus a me cœptum eſſe valde imperfectum, mancum, & defectuoſum, multa adhuc in eo deſiderari, plura non ſatis eſſe elaborata, plurima in melius eſſe reformanda. Et quid mirum? eæ enim ferme plerumque, dum hiſce opellis inſudabam, erant rerum circumſtantiæ, ac temporum anguſtiæ, ut vix tempus ſimpliciter eas ſcribendi, ne dicam ſublimius cogitandi, ruminandique habuerim, & cum omni veritate dicere & ſcribere potuerim, ea eſſe *opera tumultuaria.*

Idcirco

Idcirco altera vice manum operi admovi. Et en! vix intellectum pro adornanda nova editione ad legendum, cogitandumque, & paulo poſt manum ad ſcribendum applicueram, mox illa, quæ hinc inde velut per otium legeram, ita affecere intellectum, ut, cum iis digerendis non par eſſet, eadem ipſe poſtea manui ſcribere paranti quaſi ingenti vi obtruderet, quin calamum, ne ea pro typo effluere ſineret, intra ſuos fines continere poſſem, ut merito mihi ſit pertimeſcendum, ne imprudentiæ notam apud Doctiores contraham, quod, dum pro incipientibus compendium, & prima quaſi principia ſcribere intendi, in opus grande ingenio juvenum minime accommodatum deſierim.

At veniam me meriturum ſpero, ſi rationes totius operis dedero. Nam ubi ſemel ſcriptionem meam non juvenibus duntaxat, ſed etiam Viris quibusdam Catholicis eruditione conſpicuis haud diſplicere intellexeram, neſcio quæ cupido me inceſſit (pace mea ambitionis ſtimulos quis dicat) etiam illis placendi, ſerviendi, & tales materias ſeligendi, & tractandi, quas illorum palatui haud ingratas fore, optime noveram, a Scriptoribus vero Catholicis rarius tractari in dies querimur. Dein cum in legendis libris Doctorum Proteſtanticorum magis præcipuorum, quorum eruditionem immenſam (nam etiam in hoſte laudanda eſt virtus) & impigram in conſcribendis libris induſtriam ſuſpicit orbis literarius univerſus, quosque jam promiſcue legere ferme nemo juvenum, quidquid contradicat Ecclesia Catholica, piaculo ſibi ducit, aſſiduus fuerim non in alium finem, niſi ut eorum principia genuina mihi magis magisque perſpecta redderem, ne, quod multis Catholicis accidiſſe ſcio, in doctrinis illorum impugnandis & me & lectorem deciperem, In his vero præter principia & dogmata, quæ fovent, noſtræ Religioni ſummopere nociva, miram dicendi, & hac arte ſuas doctrinas proponendi, exornandi, & econtra Religionis noſtræ dogmata ridicula reddendi vim deprehenderim, qua non ſimplices duntaxat, ſed etiam doctos, juvenes præcipue in omnes novitates amplectendas aliunde pronos in errores induci ab experientia habemus, me opus

bonum operaturum exiſtimavi, ſi, ut periculo ſeductionis quodammodo contravenirem, illorum principia & dogmata in lucem protraherem, & alia opponerem. Aliud quoque hominum genus, quos *Politicos* appellare ſolent, me mirum in modum, & in vias, quo ego ire non volebam, diſtraxit. Pro boni Superi! quæ hodie vivimus tempora, periculoſa, Religioni Catholicæ & Chriſtianæ extremam ruinam minitantia, quæ hodie nutriuntur principia apud Magnates in aulis Principum, in tribunalibus judicum ſæcularium, in conventibus Virorum Nobilium, & Doctorum, ferme dixiſſem, etiam mulierecularum, quæ jam paſſim doctæ videri volentes de Rebus Religionis & Eccleſiæ diſputare non verentur, & veluti de cathedra loquentes audiri volunt contra monitum & præceptum Apoſtoli, qui illas in Eccleſia tacere juſſit (f). Et unde hoc? niſi quod ſimiles libros eleganter quidem ſcriptos, ſed occulto veneno plenos incaute legant, cæterum inter album & nigrum diſtinguere non valentes & principiis chriſtianæ Religionis non ſufficienter imbuti falſa principia imbibant, adoptent, & incautiſſime applicent. Avertant Superi, ne Religio chriſtiana in Naturaliſmum, Libertiniſmum, Indifferentiſmum, aut omnino Deiſmum degeneret, quod merito pertimeſcendum, dum jam paſſim Religio chriſtiana ad aniles amandatur fabulas, dogmata plura in dubium vocantur, Clerus uterque vilipenditur, jura Eccleſiæ, Pontificum aliorumque Præſulum ſupprimuntur, antiqua Imperatorum, Regum & Principum pietas habetur tanquam ſuperſtitio aut omnino fatuitas & ſtupiditas, Reſpublica politica ad ſolium elevatur, & econtra Religio & Eccleſia tanquam humilis & abjecta famula ſervire jubetur.

Ex Doctoribus proteſtanticis, quorum libros mihi uſum præbuiſſe præſtantiſſimum libere fateor, præter plures alios ſelegi Boehmerum, Moshemium & Pfaffium, Viros inter ſuos facile principes, omnigena eruditione ſumme conſpicuos, quorum doctrinas hinc inde caſtigandas aſſumpſi, hinc inde plurimum dilaudavi, Moshemii præcipue

(f) 1. Cor. 14. v. 34.

præcipue Authoris sane plurimum modesti, & inter suos æquioris, propius non nihil ad principia Catholica accedentis, Christianismum contra non paucos ex suis pro aris & focis defendentis, Ecclesiæ suæ nævos, & Religionis suæ sequacium doctrinas aut falsas, aut periculosas ingenue & ingenua animi magnanimitate perstringentis, quem proin, cum adhuc in vivis ageret, sui Collegæ haud immerito suspexerunt, & in tantum respexerunt, ut justo timore perculsi Naturalismum, & alia principia ad Deismum inducentia saltem publice propalare non auderent. Egi cum his secundum leges christianæ lenitatis, mansuetudinis & charitatis, excepto, si ipsi limites omnis modestiæ perruperunt. Atque in hoc præcipue peccavit Pfaffius, Vir ultra modum vehemens, & in Catholicos injuriosus præsertim in libello, quem inscripsit: **Academische Reden über das allgemeine teutsche Kirchen-Recht der Protestanten**, in quibus nihil aliud intendisse videtur, quam ut Religionem Catholicam orbi universo redderet ridiculam, abominabilem, & plusquam Atheismum detestabilem. Quapropter mihi quoque ignoscendum, si etiam ego nonnunquam vehementius exarsi, & jure retorsionis esse utendum ratus stylo vehementiori contra ipsum usus sum.

Cæterum in hac mea scriptione studui claritati, quantum potui, & ideo stylo protractiori plerumque usus sum, communi tamen, non affectato, licet vehementiori nonnunquam, ubi opus videbatur, & magis oratorio, quam historico, quia malui in leges styli historici peccare, quam humili dicendi modo veritatem quodammodo occultare, aut supprimere. Quod si hinc inde errores quidam contra stylum irrepserint: illos quomodocunque excuses, aut pace mea incuriæ, levitati, lapsui memoriæ, aut etiam typo adscribas, volo.

In eo quoque multum operæ collocavi, ut principia & doctrinas Religionis nostræ Adversariorum in minimis quibusve, si tamen in materia Religionis minimum quid dici valeat, detegerem, quia experientia doctus sum, quod Doctiores non infrequenter in illis hallucinentur, aliquoties hostem per cuniculos agentem non animadvertant, & non raro contra hostem imaginarium in aciem descendant.

In rebus fidei, & dogmatum nec latum unguem me a mente & judicio Ecclesiæ recessisse, in doctrinis morum potius ad *rigorismum* quam *laxismum* me deflexisse existimo. In rebus disciplinaribus referendis, & dilucidandis ea libertate usus sum, quæ scriptorem cordatum, veritatis amantem, a studio partium alienum, nemini adulantem, aut placere cupientem, multo minus, quæ sua sunt, quærentem decet, & hinc disciplinam antiquam & novam, diversa illius fata, mutationes & vicissitudines sincere retuli, contra maledicta, & blasphemias Sectariorum illam defendi, obscura explicavi, sed nec nævos hinc inde irrepentes, & aliunde notos dissimulavi, satius esse, & honoribus Ecclesiæ magis esse consultum existimans illos sincere confiteri, & pro modulo excusare, quam turpiter dissimulare, & Ecclesiam irrisionibus, & vituperiis Sectariorum exponere. Quæ in Religione certa sunt, tanquam certa, quæ dubia sunt, tanquam dubia proposui, quin unquam ausus fuerim, id quod multi facere audent, dubias fidei doctrinas, quas ne ipsa quidem Ecclesia ut tales proponere, declarare, & definire ausa fuit, tanquam certas proponere, & hac ratione judicium meum judicio universalis Ecclesiæ, cui soli Christus suum lumen adfuturum promiserat, præponere, optime perspectum habens, quantum Religioni & Ecclesiæ Catholicæ noceant illi Scriptores, qui zelo indiscreto zelantes, & nescio quid obsequii honoribus Dei, & Sanctorum se præstare putantes dogmata fidei multiplicant, & ut talia vendunt, quæ sufficienter secundum regulas ab Ecclesia Catholica usque nunc observatas demonstrare non possunt, quippe quæ in definiendis & declarandis fidei dogmatibus solam Scripturam & traditionem sufficienter demonstratam instar regularum fidei habuit, & secuta fuit. Nam demus, vel semel tantum Ecclesiæ lumen necessarium in declarando dogmate defuisse, nonne actum erit de authoritate Ecclesiæ? In defendendis juribus & prærogativis Ecclesiæ, Romanorum Pontificum, cæterorumque Præsulum me, ni vehementer fallor, vindicem imperterritum exhibui, ita tamen, ut, quæ Dei sunt, Deo, & quæ Cæsaris, Cæsari reddiderim. Contra abusus, usurpationes, & invasiones jurium ecclesiasticorum

corum aliquoties fortaſſis plus, quam oportebat, exarſi, abuſus poteſtatis ſæcularis decenter perſtrinxi, ſed nec exceſſus poteſtatis eccleſiaſticæ & pontificiæ moderate referre, & quantum par erat, excuſare intermiſi. Romano Pontifici *triplicem Primatum honoris, authoritatis, & jurisdictionis* aſſerui, de cæteris illius juribus, prærogativis & præeminentiis non ex omni parte nec certitudine fidei certis ea cum moderatione ſcripſi, ut illius poteſtatem nec ſublimius, quam par erat, extulerim, nec juſto plus depreſſerim, ſed potius regulam ſecutus fuerim, quam tradidit eruditiſſimus Muratorius, cujus opera ubivis celebrantur, & ipſe Benedictus XIV. Romanus Pontifex ſapientiſſimus, & eruditiſſimus plurimi æſtimavit. Hic ergo ſic ſcribit: *uti modeſti, & non vulgaris animi hominisque ſupra ſuos affectus regnantis eſt, nil ſibi arrogare, quam quod in publicæ rei commodum, & in juſtitiæ & veritatis tutelam redundet, ita pii ſimul & prudentis eſt, nihil Eccleſiæ tribuere, quod tributum in ipſius Matris noſtræ contumeliam publicumque incommodum recidat. Ut eidem bene ſerviatur, & conſulatur, non ſolus zelus, non ſola pietas conſulenda eſt, ſed ſcientia quoque, & omnium maxime prudentia* (g).

Novi ego perbene, quam delicatum ſcribendi argumentum ſit ſcribere de poteſtate Pontificis, cum vix ulla ſeu in Theologia, ſeu Jurisprudentia occurrat materia, quæ ex principiis cum Catholicis tum politicis (ſapientes me intelligent) majori cum circumſpectione & cautela tractari debet, ac iſta de poteſtate Pontificis. Quidquid enim in ea ſcripſeris, ſive poteſtatem Pontificis ad ſumma extuleris, ſive eam moderate depreſſeris, cenſuras non effugies. Habebis ex una, qui te ignorantiæ, inſcitiæ aut adulationis, ex altera vero parte, erroris vel omnino hæreſeos accuſabunt, aut certo de hæreſi ſuſpectum habebunt. Haberem ego vel maxime, quod mihi metuerem, niſi mens conſcia recti me ab omni metu liberaret, quippe qui hinc inde non tam meas, quam aliorum ſententias liberius retuli, quasdam vero omnino indeciſas reliqui. Cauſam, ſi quis a me ſcire cupiat? ſciat velim, me iſta neutiquam eo animo, ut authoritati Pontificum, quam humillimo reſpectu revereor, vel in minimo detraherem, ſed eum

c 3 in

(g) De Ingen. moderat.

in finem ſcripſiſſe, ut Viris non minus trivialia tantum ſcientibus, quam etiam quibusdam Doctioribus, quos tamen ſua tenent præjudicia, ſuarum opinionum tenacioribus, & hinc inde in ferendis cenſuris liberalioribus aliquid ſaltem luminis affunderem, quatenus eo mediante illuminati fierent mitiores, & ſaltem a ſeverioribus cenſuris abſtinerent, ſi ſua præjudicia deponere nolint (h). Ne ingratus eſſem in Patriam, juribus quoque patriis, id eſt Germaniæ, colluſtrandis haud exiguam operam dedi. Quæſo quis non ſuccenſeat nobis Germanis, qui fuimus & ſumus gens prorſus nobiliſſima, & talibus colluſtrata juribus, prærogativis, libertatibus & præeminentiis ad invidiam usque aliorum, qualibus vix ulla alia gaudet natio, & tamen tam parum in Jura noſtra inquirimus, ea quodammodo neglectim habemus, ſed potius Jura noſtra ex aliorum Juribus metimur, peregrinorum amplectentes ſententias, quibus Germaniæ noſtræ jura aut non ſatis perſpecta, aut aliunde odioſa eſſe ſcimus? Eccleſiæ quoque Salisburgenſis honoribus, quæ una ex præcipuis Germaniæ eſſe dignoſcitur, & cui me ex multiplici titulo obſtrictum eſſe fateor, ex debito pietatis & gratitudinis conſulendum, & hinc illius juribus & prærogativis exornandis meam qualemcunque operam conſecrandam eſſe exiſtimavi. Materias hinc inde immiſcui ex aliqua parte theologicas, ut plurimum tamen hiſtoricas. Fuſius præſertim egi de *liturgiis*, & *de cultu SS. Martyrum.* Videbatur mihi hæc materia ſingulariter utilis, a ſcopo meo minime aliena, & diſcuſſione digna ex rationibus ſingularibus, quas adducere non eſſe neceſſarium duco. Præſertim in dilucidandis quæſtionibus *Juris publici*

(h) Lector non gravetur legere ea, quæ Tom. I. Quæſt. 4. cap. 4. §. 4. ſcripſimus: ubi inter alia ſequentia leget: *fatemur rem eſſe periculoſam quidquam authoritati Pontificis detrahere: imo vero Eccleſiæ vel maxime intereſſe, ut illius authoritas ſalva & incolumis conſervetur: Verum inſimul in id eſſe incumbendum novimus, ne illam ultra ſuos limites extendamus, nec ſublimemus, incerta pro certis venditemus, & talia privilegia eidem aſſeramus, quæ convincenter probare non poſſumus; ſed cogitemus magis dari zelum exuberantem, zelum, ut ait Apoſtolus, non ſecundum ſcientiam, errandi periculo obnoxium. Aut enim authoritatem Pontificis nimium deprimimus? & Eccleſiæ noſtræ ſummopere nocemus. Aut illam cum exceſſu extollimus? & facile contingere poteſt, ut ſi illud privilegium vel in unico caſu defuiſſe monſtrari valeat, tota Eccleſiæ authoritas vacillet, aut omnino corruat, ut adeo prudens dubium remaneat, plusne noceant Eccleſiæ moderati defenſores poteſtatis Pontificiæ, quam illius exceſſivi vindices.*

publici germanici fusior fui, in quibus exponendis Protestantes ferme omne ingenii sui robur, vires, nervosque consumunt, ut vix ulla sit ars & scientia, quæ ab ipsis tanto excolitur studio, quanto Jurisprudentia publica Germaniæ, dum econtra Scriptores nostri Catholici, si admodum paucos excipias, id quod non sine rubore scribo, illud valde neglectim tractant, & in ultimis habent curis. Quantopere vero Protestantes nostræ Religioni, Ecclesiæ, & Reipublicæ Catholico-politicæ suo studio noceant, quis sufficienter enarrare sufficiat? quippe qui nobis principia ante hunc diem inaudita obtrudunt, de quibus nemo antea cogitavit & somniavit, & leges Imperii Romano-Germanici secundum arbitrium prout libuerit, ac unice in favorem suum, & in odium Catholicorum interpretantur. Et quoniam ipsorum libri ferme omnium, juvenum æque ac virorum manibus teruntur, quid mirum, si odium Religionis Catholicæ concipiant, principia falsa imbibant, hæc cum detrimento Religionis applicent, eaque demum faciant communia?

En! rationes genuinas & sinceras scriptionis meæ, quas fusius deducendas existimavi, ut lectorem mihi redderem benevolum, contra aliorum detrectationes me obarmarem, clypeo necessariæ defensionis contra Pseudo-Criticorum crises ineptas & excessivas me præmunirem, excessive timentium, etiam ubi non est timor, timorem mitigarem, scrupulosorum levidensibus scrupulis quodammodo contravenirem, & consulerem, me vero Virum sincerum & genuinum, qui lucem publicam non abhorrescit, probarem.

Tu ergo, Lector benevole, labores & conatus meos æqui bonique habeto. In his, si quid boni legeris, illud totum & tantum Deo adscribe, quem mihi sua assistrici gratia semper adfuisse fateor, defectus vero omnes, quos legeris (leges autem plurimos) mihi adscribe, eos benigne excusa, Deum pro me ora, & cogita, Authori non raro tempus, aliquoties etiam libros necessarios defuisse. Quare, si quæ in iis legeris, quæ vel non sat clare vel pure dicta sunt, in benigniorem partem ea accipe. Cæterum hanc meam levidensem non omnibus æque placituram (& quis est ille, qui omnibus placeat?) facile prævideo, quorum criteria non moror, non enim placendi studio, sed in utilitatem legentium, quæ scripsi, scripsi. Iterum vale.

CON-

CONSPECTUS
TOTIUS OPERIS.

TOMUS I.

QUÆSTIO I.

De Jure ecclesiastico in genere, illius nomine, definitione, divisione, objecto, fine, præcognitis, necessitate, utilitate, præstantia, ortu & progressu, fontibus originariis, & collectionibus tam generalibus, quam specialibus.

CAP. I. De nomine, definitione, objecto, & fine Juris ecclesiastici.
CAP. II. De præcognitis Juris ecclesiastici.
CAP. III. De necessitate, utilitate, præstantia, & amplitudine Juris ecclesiastici.
CAP. IV. De ortu, & progressu Juris ecclesiastici.
CAP. V. De principiis seu fontibus Juris ecclesiastici in genere.
CAP. VI. De collectionibus Juris ecclesiastici tam generalibus, quam specialibus in genere.
CAP. VII. De ortu, fundamento, fontibus originariis, & incrementis Juris Ecclesiastico-Protestantici.

QUÆSTIO II

De fontibus originariis Juris ecclesiastici, Scriptura, & Traditione.

CAP. I. De S. Scriptura.
CAP. II. De authoritate & usu S. Scripturæ in Jure ecclesiastico.
CAP. III. De Traditione.

QUÆSTIO III.

De Conciliis generalibus, & particularibus.

CAP. I. De nomine, natura, & origine Conciliorum.
CAP. II. De requisitis Conciliorum.
CAP. III. De præliminaribus, modo procedendi, authoritate, & infallibilitate Conciliorum.
CAP. IV. De studio, & recta intelligentiæ Conciliorum.
CAP. V. De Conciliis particularibus.

QUÆSTIO IV.

De summo Pontifice, & sanctis Patribus.

CAP. I. De nomine, definitione, & titulis honorificis Pontificis, origine Pontificatus, & præcipue Primatus Romani.
CAP. II. De authoritate, & potestate Pontificis, qua Primatis, & Legislatoris.

CAP. III.

CAP. III. De potestate Pontificis, qua Judicis, & Doctoris.
CAP. IV. De erroribus Pontificum.
CAP. V. De notitia, & studio historiæ Romanorum Pontificum.
CAP. VI. De sanctis Patribus, eorumque auctoritate.

TOMUS II.

QUÆSTIO I.

De collectionibus Juris ecclesiastici antiqui.
CAP. I. De collectione Juris ecclesiastici in genere, & in specie usque ad Sæculum quartum.
CAP. II. De liturgiis, collectionibus, libris liturgicis, & studio liturgico.
CAP. III. De canonibus, & constitutionibus Apostolicis, & libris Dionysianis.
CAP. IV. De collectionibus Juris ecclesiastici a Sæculo quarto usque ad collectionem Photianam in Orientali, & Isidorianam in Ecclesia Occidentali.
CAP. V. De collectionibus Juris ecclesiastici a Sæculo octavo, & nono usque ad Sæculum decimum quartum in Ecclesia Orientali, & Sæculum duodecimum, seu Decretum Gratiani in Ecclesia Occidentali.

QUÆSTIO II

De collectionibus Juris ecclesiastici novi.
CAP. I. De auspiciis Juris novi potissimum ex erectione scholarum, reformatione, & ratione studiorum.
CAP. II. De Decreto Gratiani.
CAP. III. De collectionibus Decretalium, potissimum Gregorii IX.
CAP. IV. De reliquis collectionibus in corpore Juris clausis.

QUÆSTIO III.

De collectionibus Juris ecclesiastici novissimi.
CAP. I. De collectionibus Juris ecclesiastici novissimi in genere, earum origine, & incrementis.
CAP. II. De Curia romana, & diversis tribunalibus Pontificiis.
CAP. III. De Bullis, Brevibus, signaturis Pontificiis, Bullario, & Regulis cancellariæ.
CAP. IV. De Congregationibus Cardinalium in genere, & Congregatione S. Officii seu inquisitionis in specie.
CAP. V. De Congregatione Indicis.
CAP. VI. De Congregationibus super negotiis Episcoporum, & Regularium, nec non sacrorum rituum, & aliis quibusdam.
CAP. VII. De Congregatione interpretum S. Concilii Tridentini.

CAP. III. De libertatibus Ecclesiarum germanicarum, earumque fundamentis.

CAP. IV. Quæ Ecclesiarum germanicarum sint libertates, seu prærogativæ?

CAP. V. De libertatum ecclesiasticarum Germaniæ moderato usu, & defensione.

QUÆSTIO IV.

De Prærogativis, & Juribus specialibus Ecclesiæ Metropolitico-Salisburgensis.

CAP. I De Prærogativis Ecclesiæ Salisburgensi, illiusque Præsuli, qua Archi-Præsuli in Statu ecclesiastico competentibus.

CAP. II. De Prærogativis Archi-Episcopo Salisburgensi qua Legato nato, & Primati Germaniæ, vel alias in Statu ecclesiastico propriis.

CAP. III. De Prærogativis Ecclesiæ Salisburgensis, illiusque Archi-Præsulum in Statu politico.

CAP. IV. De meritis Ecclesiæ Salisburgensis, illiusque Archi-Præsulum.

QUÆSTIO I.

QUÆSTIO I.

DE

JURE ECCLESIASTICO IN GENERE, ILLIUS NOMINE, DEFINITIONE, DIVISIONE, OBJECTO, FINE, PRÆCOGNITIS, NECESSITATE, UTILITATE, PRÆSTANTIA, ORTU ET PROGRESSU, FONTIBUS ORIGINARIIS, ET COLLECTIONIBUS TAM GENERALIBUS QUAM SPECIALIBUS.

Cum usu receptum sit, ut Magistri artium & scientiarum pene omnium, cum primum prima suæ artis & scientiæ elementa explicare aggrediuntur, mox & ante omnia in ipsum nomen, naturam, divisionem, objectum, finem, originem & prima quasi incunabula, progressum, fontes & incrementa illius quam accuratissime inquirant, nos eorum vestigiis insistere volentes in prima nostra Quæstione de his omnibus per septem Capita agere constituimus, ne Candidati Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ, quibus hæc scribimus, in historia suæ artis ac scientiæ, quod nemini non turpissimum videri deberet, prorsus hospites rudes & peregrini inveniantur.

INDEX CAPITUM.

CAPUT I.
De nomine, definitione, objecto & fine Juris Ecclesiastici.

CAPUT II.
De Præcognitis Juris Ecclesiastici.

CAPUT III.
De necessitate, utilitate, præstantia & amplitudine Juris Ecclesiastici.

CAPUT IV.
De ortu & progressu Juris Ecclesiastici.

CAPUT V.
De principiis seu fontibus Juris Ecclesiastici in genere.

CAPUT VI.
De Collectionibus Juris Ecclesiastici tam generalibus quam specialibus in genere.

CAPUT VII.
De Ortu, fundamento, fontibus originariis & incrementis Juris Ecclesiastico-Protestantici.

CAPUT I.

De nomine, definitione, objecto & fine Juris Ecclesiastici.

§. I. *Explicantur varia nomina Juris nostri.* II. *Quæ aliter ab Acatholicis exponuntur.* III. *Ipsum nomen Juris Ecclesiastici a prima sua origine exponitur.* IV. *Definitur Jus Ecclesiasticum.* V. *Ejus objectum & finis*, & VI. *Divisiones explicantur.*

§. I.

Ab ovo, ut ajunt, incipere volentes in ipso quasi limine subsistimus, quo potissimum nomine & prædicato proprio, distinctivo, & characteristico *jus*, cujus naturam discutiendam assumimus, appellemus. Plura namque passim apud Nostrates *Nomina Juris Ecclesiastici potissimum sunt quinque.* instar quasi synonymorum, atque ex iis tria magis usitata, communiora ac celebriora, duo vero minus usitata minusve communia illius circumferuntur nomina, quorum aliqua a scriptoribus Acatholicis in alio longe sensu accipiuntur, quædam simpliciter indignanti veluti stomacho rejiciuntur, & e scholis ac libris eorum proscribuntur. Apud Nostrates Jus nostrum passim audit primo *Jus sacrum* vel *a materia* (liceat *Jus sacrum.* more scholarum loqui) quam personæ & res divino cultui in Ecclesia singulariter dicatæ (a) constituunt, vel *a fine sacro*, ad quem omnes suos Canones, & his mediantibus fidelium actiones ultimato dirigit. (b) Secundo *Jus Divinum* sive quod quædam ex Divinis Literis deprompta *Divinum.* contineat (c), aut certe ex revelatis legitime deducat, sive quod illius Canones & a Conciliis instinctu Spiritus Sancti, & a summis Pontificibus vicaria a Christo Domino accepta potestate (d) conditi esse credantur.

(a) Personæ sacræ in Ecclesia nostra sunt Clerici, de quibus agitur ad tit. de vita & honest. Cleric. res sacræ sunt multiplicis generis, de quibus ad tit. de rebus Eccles. alien.

(b) Vid. infra ad §. VI.

(c) Cap. 2. de privileg. in 6.

(d) Emanuel Gonzalez in apparat. de orig. J. C. *Jus hoc dicitur Divinum tum quia*

Canonicum. tur. Tertio *Jus Canonicum* a ſacris Conciliorum Canonibus veluti regulis (Canon enim dicitur a græca voce Κανὼν (e), quod idem eſt ac regula) ad recte vivendum, ordinandumque Eccleſiæ ſtatum inſtitutis. *Pontificium.* Quarto *Jus Pontificium* a Decretis, Reſcriptis & Epiſtolis Pontificum ſive in Corpus Juris authoritate publica relatis, ſive conſuetudine uſuque receptis. (f) *Eccleſiaſticum.* Quinto *Jus Eccleſiaſticum* ab Eccleſia, eo quod circa regimen, ſtatum & leges ab Eccleſia latas, receptasque totum quantum occupetur. *Explicatur Conceptus Eccleſiæ.* Dictum eſt *ab Eccleſia*, quæ vox origine ſua Græca a verbo græco ἐκκαλέω *evoco* dicta eſt, ut idem ſit, ac quædam *evocatio*. Primitus quidem illius uſus fuit in Democratiis. (g) Apud Græcos quidem *Conventum* ſeu *Congregationem populi præconis voce Reipublicæ cauſa evocati*, poſtea vero apud Scriptores Eccleſiaſticos *cœtum* & *conventum qualemcunque*, & demum preſſius accepta *univerſam fidelium multitudinem* ſeu *cœtum Sanctorum*, vel, ut cum Cypriano loquamur (h) *plebem Sacerdoti unitam* ſignificaverat, hodie tandem apud Catholicos omnes prædefiniente Bellarmino (i) *cœtum fidelium ſub uno Capite Chriſto in unione fidei & participatione Sacramentorum ſub regimine legitimorum Paſtorum, Romani maxime Pontificis congregatorum* ſignificat. Hanc definitionem enucleatius expendunt noſtri Theologi, indeque deducunt, ad hoc, ut quis ſit membrum Eccleſiæ requiri primo profeſſionem

---

quia ex ipſis S. Literis, tanquam ex veritatis Divinæ fontibus ſacri Canones dimanarunt, tum quia authoritate & poteſtate a Chriſto Domino conceſſa, a Vicario ejus, & ejus nomine ſtatuuntur.

(e) Vid. §. III. (f) Vid. §. ſeq.

(g) Ita Bœhmerus de Jure Paroch. Sect. I. cap. 2. §. 2. ubi in originem hujus vocis ideo accuratius inquiſivit, ut erroneam ſuam opinionem de conceptu Eccleſiæ, quam ad inſtar Collegii vel Societatis æqualis habet, eo poſſit facilius defendere.

(h) Lib. 4. epiſt. 19. *Eſt Eccleſia plebs Sacerdoti unita, & paſtori ſuo grex adhærens, unde ſcire debes, Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo, & ſi quis cum Epiſcopo non ſit, in Eccleſia non eſt.*

(i) Tom. II. l. 3. c. 2. hæc definitio opponitur erroribus hæreticorum & antiquiorum e. g. Novatianorum, Donatiſtarum ac Pelagianorum, Eccleſiam cœtum Juſtorum tantum, noviorum e. g. Wicleffiſtarum & Huſſitarum cœtum Prædeſtinatorum tantum eſſe volentium, & præcipue noviſſimorum ſectariorum Puffendorffii, Bœhmeri, Huberi ad infima ſubſellia ſimplicis collegii illam detrudentium.

nem fidei Christianæ, quæ debet esse una unitate doctrinæ. Secundo participationem eorundem Sacramentorum, ac tertio subjectionem & obedientiam legitimis Pastoribus exhibendam. Ita nos Catholici.

§. II.

Paulo aliter Acatholici triplex Jus Ecclesiasticum distinguentes nempe *proprie sic dictum* constans ex Canonibus Conciliorum, *Pontificium* ex epistolis decretisque Pontificum conflatum, & *Ecclesiasticum* regimen Ecclesiæ, legesque hodie ab Ecclesia receptas complectens (k), qui, etsi Jus nostrum dicere *sacrum* vel *sanctum* non omnino abhorreant, in eo facile nobiscum consentientes, quod finem sacrum respiciat, & ideo *sacrum*, & non pauca ex S. Literis depromat, & propterea *sanctum* dici mereatur, attamen *sacrum* illud dicere ob personas vel res sanctas, *sanctum* vocare ob Canones Conciliorum & Decreta Pontificum, quasi hæc ex Vicaria Christi potestate Pontifici concessa, illi inspirante Spiritu S. forent conditi, modis, quibus possunt, perhorrescunt, haud ignari, quam difficillime hæc cum suis principiis conciliari valeant, quippe qui inter *Laicos* & *Clericos* nullum ex jure Divino discrimen agnoscunt (l), res quamplurimas, quas veluti *sacras* habemus, ex harum numero eliminant (m), nullum in sacris Ecclesiæ Canonibus instinctum Spiritus Sancti, multo minus in Decretis Pontificum Vicariam Christi authoritatem suspiciunt. (n)

Triplex Jus Ecclesiasticum distinguunt Protestantes.

Equidem passim apud Scriptores Acatholicos (o) *Jus* nostrum audit

(k) *Jus Canonicum triplex est vel proprie sic dictum, vel Pontificium, vel Ecclesiasticum*, ait Gotthelf Struvius in hist. Juris cap. 7. §. 1. & hoc ipsum triplex Jus ferme iisdem verbis explicat, quibus nos supra.

(l) Est hæc perpetua doctrina Puffendorfii de habit. relig. Huberi de jure civit. Bœhmeri in Jure Eccles. maxime ad tit. de M. & O. & in dissert. Jur. Eccles. dissert. 7.

(m) Vide idem Bœhmerus ad tit. de reb. Eccl. alien. & de simon. & alibi passim.

(n) Infallibilitatem Ecclesiæ, & præcipue Pontificum negari ab Acatholicis aliunde palam est, quare supra citatus Struvius expendens nomina & definitiones Juris Canonici inquit: *Verum demonstrent Pontificii, omnes Canones gratia Spiritus Sancti fuisse confectos, & Vicarium Papæ fuisse concessam authoritatem,* quasi vero infallibilitas Ecclesiæ a nostris non fuisset centies demonstrata.

(o) Gundling in annotat. ad Jus Canonicum Corvini ad lib. I. tit. 1. §. 2. ubi sensum in appellatione Juris Ecclesiastici contentum fuse exponit. Bœhmerus etiam suum Jus inscripsit *Jus Ecclesiasticum.*

In quo sensu Protestantes Jus vocent Ecclesiasticum.

dit *Ecclesiasticum*, in alio tamen longe sensu minime Catholico, utpote qui in Ecclesia Christi nullam prorsus Hierarchiam aut Rempublicam a politica separatam, & potestate legislativa instructam, sed merissimam societatem æqualem simplici nudave dirigendi vi præditam agnoscunt, quam appellationem haud improvide, sed ea potissimum ex ratione ab ipsis electam existimamus, quod ad explicandum stabiliendumque famosum systema de Ecclesia tanquam *Collegio simplici ac societate æquali, & de jure Principum in sacra* ipsis videatur esse longe aptissima; quodcunque enim aliud nomen seu Juris Canonici seu Pontificii adoptent, videri possent, si non Pontifices, saltem Patres in Conciliis congregatos in participium *Juris in sacra* quodammodo admittere; cum enim appellatio *Juris Ecclesiastici* ex naturali sua significatione equidem supra *Ecclesiam*, a qua dicitur (quidquid nomine Ecclesiæ intelligas) neutiquam vero ad authores suos, penes quos deberet esse potestas condendi Jus Ecclesiasticum, nec ex naturali nec Juridica usu & consuetudine obtenta significatione appellet, sed magis ab his abstrahat (nisi fortassis solos Novatores, qui hanc potestatem suis Principibus vindicare contendunt, veluti Dictatores audire velimus) & econtra Jus Canonicum ex ipsorum confessione a Canonibus dicatur (p), quorum nomine juxta antiquissimum eumque communem Ecclesiasticorum Scriptorum loquendi & scribendi modum veniunt Constitutiones Patrum coadunatis sententiis in Conciliis factæ, satius ducunt jus suum dicere *Ecclesiasticum*, ne cum Catholicis, a quorum non tantum principiis & doctrinis, verum etiam loquendi modis ex quacunque causa suspectis volunt esse remotissimi, catholice sentire, Patribus vero, quorum erogatis suffragiis Canones Conciliorum sunt conditi, jus quodcunque condendi leges concedere videantur.

Vocant etiam Jus Canonicum sed in alio sensu.

Equidem haud nos latet, Patres in Conciliis congregatos non instar Legislatorum, sed Doctorum, Canones ab ipsis factos non legum sed regularum instar ab ipsis haberi (q): sed hoc ipsum asserere, & hujus asserti convincentes dare rationes quanti moliminis res sit, quis non videat? Interim appellationem Juris Canonici non tantum non dedignantur, sed etiam haud pauci illorum, si non plerique, libros, quos typis mandant, passim inscribunt Jus Canonicum. (r) Neque

(p) Zieglerus in Dissert. de orig. Juris Canon. §. 5.

(q) Bœhmer. ad tit. de M. & O. & in Jure Paroch. Sect. I. cap. 2. §. 29. Puffendorfius de habitu Relig. passim.

(r) Ziegler suum Commentarium in 4. lib. Lancelloti, & Schilterus suum Tractatum inscribunt: *Institutiones Juris Canonici.*

Neque id mirum videri debet, cum etiam ipsi antiquis Ecclesiæ præcipue vero quatuor primorum Conciliorum Canonibus reverentiam esse habendam clamitent, & a se haberi glorientur. Sed nec ab hoc modo loquendi, scribendique fraus omnis abest; nam ex eo, quod Ecclesia sua Decreta inscripserit *Canones*, contra Ecclesiam arguunt, nomen Canonis, quod idem est, ac regula, in vicem legis provide fuisse subrogatum ab Ecclesia, ut ostenderet, quam longe ab omni dominandi libidine (s) (fas sit ipsorum verba utut piarum aurium offensiva admetiri) absit, minus vero ullam ferendi leges potestatem sibi arroget. Porro autem nomen Juris Pontificii diris omnibus devovent, affectata illud Pontificis niti authoritate, merumque illius redolere fastum contendentes. (t) Quidquid tamen de his sit, quæ quasi præliminariter & fusius, non propterea, quasi his & similibus multum roboris, quippe quæ toties a Nostratibus (u) confutata sunt, inesse crederemus, sed eum in finem adducere libuit, ut discipuli nostri sciant, quid Adversarii dicant, ne andabatarum more, ut ajunt, in hostem non visum, aut incognitum ruant. Jam propius ad scopum nostrum accedamus, & prætermissis cæteris nomen *Juris Canonici* ad accuratiorem trutinam vocemus, quod nec ipsis Acatholicis, quamvis hodie saltem frequentius *Jus Ecclesiasticum* dicere consueverint, displicet, nobis vero displicere non potest, utpote qui ipsa etiam Decreta Pontificum in Corpore Juris clausa instar Canonum (undecunque suam authoritatem sive ab Authoribus sive ab usu & receptione habeant, de quo hic disputare non vacat) habemus; quare ab ipso nomine *Juris* exordium ducamus, illudque paulo accuratius scrutemur.

Nolunt dicere Pontificium, & quare?

§. III.

Ipsum nomen *Juris* in genere non sine omni difficultate enucleari posse comperimus ob diversas, quas apud Authores antiquos æque ac novos nactum est, significationes, quarum tres sunt celebriores; accipitur enim vel pro *lege* (x) vel pro *facultate agendi ex jure naturæ resultante*,

Explicatur nomen juris.

(s) Bœhmer. de Jure Parochiali Sect. I. cap. 3. §. 3.

(t) *Jus Pontificium ex Epistolis, & Decretis Pontificum est conflatum, atque adfectata Papæ authoritate nititur*, Struvius in hist. Jur. cap. 7. §. 1. crudius loquitur Gundling. in Notis ad lib. I. tit. 1. §. 2. & seq.

(u) Theologi & Canonistæ passim.

(x) Tot. tit. I. de J. N. G. & C.

fultante, quam Juris-Consulti *Jus rerum* appellant (y), atque in *Jus in re*, & *ad rem*, quæ primaria & princeps est Juris divisio, dividunt (z) vel pro *Jurisprudentia* (a), sub qua significatione hic illud accipimus. Haud absimili, majorique difficultati subjacet nomen *Juris Canonici*, sive de antiquitate sive de significatu illius disceptemus. Antiquitatem si consulamus, novior & minus antiqua est hæc hujus nominis usurpatio, utpote quod ante Sæc. XII. vix legitur; antiquitus enim idipsum, quod nunc *Jus Canonicum* appellamus, *Codex* tantum vel *collectio Canonum* dicebatur (b), donec successu temporis, probabilius tempore, quo Jus Canonicum cum Jure civili publice doceri in scholis, parique haberi honore cœpit, Juris Canonici appellatio fuerit substituta. Inde aliud nomen hodie vulgare, quo *collectionem* appellare solemus, *Corpus Juris Canonici* suum ortum traxit, cujus authorem falso laudant (c) Isidorum illum vulgo Mercatorem dictum, qui circa Hadriani I. Pontif. & Caroli M. tempora famosam suam ex dubiis primorum Pontificum epistolis consarcinatam collectionem privata opera confecit, eamque, si hisce Scriptoribus fides adhibenda est, non jam *Codicem* aut collectionem Canonum, sed *Corpus Canonum* dicere maluit; nam Ecclesiæ Romanæ potius hæc appellatio adscribenda videtur, apud quam tanta fuit compilationis Dionysianæ ad finem Sæc. V. vel ad initium VI. factæ authoritas, ut ea semper sub appellatione corporis Canonum uteretur (d), ex quo facile deinceps appellatio *Corporis Juris Canonici* enasci potuit.

Quare & unde dicatur Canonicum Jus?

Undenam veniat, quod collectio vocetur Corpus Juris Canonici?

Pluribus & gravioribus difficultatibus subest nomen *Juris Canonici* ita dicti a *Canone*, quod est græcum nomen, & sua origine idem significat, ac *regula* dist. 3. cap. 1. & 2. usu autem & consuetudine maxime apud Scriptores antiquiores *catalogum*, *codicillum*, seu *matriculam*. (e) Dixi primo *a Canone* tanquam regula. Primitus quidem nomen *Canonis* solis Architectis erat familiare denotans regulam, seu instrumentum, quo fabri ad rectitudines expendendas utuntur inde velut a lege quadam linea-

Vocatur a Canone, & hæc ipsa vox explicatur.

(y) Jus est *qualitas moralis*, ait Hugo Grotius de jure belli & pacis cap. 1. §. 4. *ex jure naturæ personæ competens ad aliquid juste habendum vel agendum.*

(z) Authores passim ad tit. Institut. de R. d.

(a) L. 1. & tot. tit. ff. de Justit. & Jure.

(b) Authores passim Van Espen, Petrus de Marca, Claudius Fleury.

(c) Caspar. Ziegler in Differt. de orig. Jur. Can. §. 6.

(d) Claudius Fleury in Instit. Jur. Eccles. Part. I. cap. 1. §. 6.

(e) Joannes Cabassutius in notit. Eccles. pag. 165.

lineamenta artis ac ſtructuræ petentes. Uſus illius ſucceſſive in aliis etiam negotiis invaluit, ita, ut omne rectum quatenus rectum *Canon* diceretur ad dignoſcenda recta ab incurvis. Equidem a principio Eccleſia nomen *Canonis* ſolis ſacris Scripturis adoptavit (f), illarumque libros vocavit canonicos (inde nata eſt diſtinctio inter libros proto- & deutero-canonicos (g): regulas vero fidei in illis contentas dixit *Canones*. Porro ſucceſſive illius uſum extendit ad alia quoque ſcripta & monumenta ſpeciatim ad decreta Conciliorum æque generalium ac particularium (h) tum quod aſſiſtente Spiritu Sancto Eccleſiæ promiſſo fieri, tum quod regulam ſeu normam recte vivendi coadunatis ſententiis, atque erogatis ſuffragiis ſtatutam, quamvis longe inferiorem, ac ſunt regulæ in S. Codicibus contentæ (definitio enim Concilii eſt mera dogmatis in Scriptura revelati declaratio, Scriptura vero ipſum Verbum Divinum & dogma a Deo revelatum, a Spiritu Sancto dictatum, & a S. Scriptoribus ſcriptis conſignatum) fidelibus exhibere crederentur; quam ob rem jam pridem ſancti Patres decreta Conciliorum *ſtatuta Spiritus Sancti*, *regulas ſpiritu Dei inſpirante conditas*, *per Spiritum Sanctum ordinatas* dicere haud dubitarunt (i). Dixi ſecundo *catalogum*, *matriculam*, *codicillum*, cui nempe omnium Eccleſiaſticorum cuidam Eccleſiæ inſervientium nomina erant inſcripta. Inde Clerici de ſportulis & oblationibus Eccleſiarum par-

Canon etiam ſignificat catalogum, matriculam &c.

(f) Van Eſpen in tract. hiſtor. Canon. p. 1. cap. 1. §. 1. *juxta hanc Canonis nomenclaturam propriiſſime ac illuſtriori modo libri ſacri dicuntur canonici; eo quod hi præ omnibus libris & ſcriptis perpetuas, ac infallibiles fidei & morum regulas tradant.*

(g) Proto-Canonici dicuntur, qui ſemper, & ab omnibus in Eccleſiam fuere recepti; deutro-Canonici, de quibus olim dubitabatur e. g. de ſecunda Petri, de Epiſtola Jacobi &c. hanc diviſionem heterodoxi quidam nimis acute notant, quidam ut abſurdam explodunt, quidam mitius agentes velut diviſionem non generis in ſpecies, ſed æquivoci in ſua æquivocata excuſandam potius quam defendendam putant. Vid. Zieglerus loc. cit. ſed de his alibi fuſius.

(h) Van Eſpen loc. cit. dicens: *Quia vero Eccleſiæ ſuæ Chriſtus aſſiſtentiam promiſit Spiritus S., regulas, quas ipſa eodem ſuggerente ſpiritu veritatis pro morum ac vitæ directione præſcripſit, ad ſimilitudinem ſacrorum librorum CANONES dici cœperunt.*

(i) Idem ibid.

participantes *Clerici de Canone*, seu *Canonici* appellabantur (k). Illa quoque sacræ liturgiæ pars, in qua Ecclesia Dei ante & post mysticam consecrationem quorundam Sanctorum nomina recitare, eorumque opem ac præsidium implorare consuevit, ex prisca hodiedum adhuc recepta consuetudine *Canon* dicitur, quam inde suum ortum habere asserunt, vel quia Ecclesia aliqua particularis sanctum quemdam sibi singulariter vindicatum suo Sanctorum indici inserebat, vel quia sanctus vita functus, cujus publice colendi & invocandi per Ecclesiam dabatur facultas, *Canoni*, id est, Sanctorum *albo* ac *syllabo* inscribebatur (l).

Quare Ecclesia potius utatur nomine Canonis quam legis?

Ex his jam liquet, id quod Scriptores Catholici sat multi perbene animadvertunt, Ecclesiam nostram modesta appellatione provide electa maluisse sua decreta vocare *Canones*, quam *Leges* (m) non ideo, ut perperam volunt heterodoxi, quod sibi potestatem legislativam a Christo Domino concessam non crederet, sed quod ipsa lex vel ex sua natura, vel ex dispositione legis (n) & ipso velut sono rigorem quemdam ex eo, quod vim coactivam per impositionem pœnarum exercendam sibi conjunctam habeat, præseferre videatur, a quo Ecclesia Christi exemplum sui mitissimi Magistri imitatura quam longissime abesse, suosque fideles tanquam filios excepto, si necessitas rigorem extorqueret, potius in vinculis charitatis trahere, quam in virga ferrea ad portandum suave jugum Christi, & exhibendam debitam sibi obedientiam (aliis alia placet ratio (o) compellere voluit.

§. IV.

(k) Cabassutius loco supra citato, ubi id multis Conciliorum ac SS. Patrum testimoniis evincit. Idem fusius ex iisdem fontibus demonstrat Bingham lib. 1. orig. Eccles. cap. 5. §. 10.

(l) Cabassutius loc. cit. cujus pene omnia verba adduximus.

(m) Van Espen, & cum hoc P. Franciscus Xav. Zech. S. J. in præcog. Jur. Can. tit. II. §. 16.

(n) L. 7. ff. de LL. *Legis virtus est imperare, vetare, permittere, punire.* & l. ult. ff. de offic. ejus, cui &c. *Jurisdictio sine modica coërcitione nulla est.*

(o) Author. princip. Jur. Eccles. hanc dat rationem: *Ne, si leges dicerentur, invidiæ dedissent fomentum imperantibus* cap. 7. N. I. quæ ratio nobis suspecta videtur.

§. IV.

Jus Canonicum, seu *Ecclesiasticum*, in cujus nomen, & nominis originem hactenus inquisivimus, accipitur vel pro *Jure seu complexu legum*, vel pro *ipsa Jurisprudentia*, in priori sensu recte definiveris, quod sit *jus e Scripturis sacris, traditionibus, Conciliorum Canonibus, Pontificum decretis, & SS. Patrum doctrinis ad regendam Ecclesiam, informandos mores, atque salutem animarum procurandam institutum & collectum.* In posteriori sensu, quod sit *facultas seu scientia recte interpretandi Leges Divinas & Ecclesiasticas, easque scite applicandi in bonum Ecclesiae, ad instructionem morum, & animarum salutem.* Hanc descriptionem non omnibus placere in comperto habemus, quibus Jurisprudentia potius est *facultas disponens ad actus justitiae conformes:* vel, ut aliis loqui placet, *introducens justitiam in actiones hominum.* Verum, si quod res est, dicere liceat, vereor, ne haec ipsa definitio in regulas justitiae, quae cuivis suum tribuere jubet, impingat, & jurisprudentiae tribuat, quod Justitiae tribuendum foret. Cuivis ergo in sua linea, imperante ipsa Justitia suum est dandum, suum dandum est *virtutibus*, suum *legibus*, & *scientiis*. Virtutis Justitiae est disponere & inclinare ad actus sibi conformes, legis vero praescribere regulas veluti media ad consequendam virtutem magis idonea, Jurisprudentiae denique has regulas scite explicare, & velut media apte applicare non ex alio certe fine, quam ut Justitia inde tanquam finis eveniat. Profecto Jurisconsultum virtute Justitiae debere esse instructum nemo sanus negaverit, secus fas & nefas miscebit, attamen illius industriae praecipue sudandum esse in explicandis, riteque ad normam Justitiae applicandis legibus facile deprehenderit, quisquis officium Juris-consulti ad exactiorem trutinam vocaverit. Aliam Juris Ecclesiastici descriptionem obtrudit Author. princip. Jur. Eccles. (p) quando definit, quod sit *regula juste ac pie vivendi Christiano praescripta*, quam descriptionem utpote nimis amplam, singulis virtutum praeceptis communem, Juri Canonico nec in prima, nec in secunda acceptione adaptaveris. Quod si author Anonymus *jus* sub ratione legis definiat, facile nos & omnes sibi consentientes habebit. Caeterum dissimulamus, quae animadversione in hac definitione digna censemus, & fortassis alii facili negotio animadvertent.

Quid sit jus Ecclesiasticum?

Genuina definitio illius.

Carpitur author Princip. Jur. Eccles.

(p) In Introduct. N. I.

§. V.

Objectum juris Ecclesiastici.

Ex his suapte fluit, objectum Juris nostri *materiale* (liceat more scholasticorum loqui) esse *leges æque Divinas ac Ecclesiasticas*, *formale* vero *earundem rectam interpretationem & applicationem*, ac denique finem *regimen Ecclesiæ*, *informationem morum*, *eorumque ad præscripta legum conformitatem*, & ultimato denique *salutem Ecclesiæ & animarum* ex recta gubernatione Ecclesiæ ac directione morum resultantem, ut adeo hic valeat illud: *Salus Ecclesiæ ac fidelium suprema lex esto.*

De finibus Jurisprudentiæ Ecclesi. & Theologiæ Moralis.

Ecclesia in suis legibus respicit non tantum bonum externum Ecclesiæ, sed etiam internum animarum.

Inde perulteriorem sequelam deduces, qua arte dirigendi sint fines *Theologiæ Moralis* & *Jurisprudentiæ* Ecclesiasticæ, atque inter utramque id intercedere discriminis, quod prior dirigat actiones *fidelium qua talium* secundum regulas virtutum christianarum, posterior vero quatenus sunt *cives & membra* Ecclesiæ per canones & leges, illa consideret *fideles singulos*, hæc *universam Rempublicam Christianam*, aut *singulos relate ad communitatem Ecclesiasticam*, illa salutem animarum internam immediate, hæc mediantibus actionibus externis juxta præscripta legum ordinate & honeste exercendis illam mediate respiciat; non enim facile persuaseris, leges Divinas æque ac humanas unice in bonum Ecclesiæ & fidelium mere externum collimare, sed e contrario firmiter persuasum nobis habemus, quod, quemadmodum Christus Dominus in suis sanctissimis legibus suæ Ecclesiæ noviter institutæ promulgatis, quas duplicis generis esse suo loco (q) dicetur, nempe vel pure *divinas* de *Sacramentis* recte utendis, quibus in interiorem gratiam introducimur, vel *morales*, queis rectum gratiæ usum docemur, ita etiam ipsa Ecclesia in suis Canonibus in proprium suorumque fidelium bonum conditis non tam tranquillitatem, securitatem ac ordinatissimum ordinem mere externum, sed magis principaliter sanctitatem morum internam, & secuturam inde animarum salutem intenderit, ad quam obtinendam ordo externus certis regulis, talibus præcipue, quæ ad cultum Divinum Deo debite ac decenter exhibendum pertinent, determinatus velut medium ad finem unice & præcipue deservit. Ipsos etiam heterodoxos nobis in hoc assentientes habemus (r). De quorum assensu certo certius desperandum foret, si quæ inde contra ipsos validissime deduci possunt, & suo tempore ac loco deducentur, præviderent. Profecto omni sanæ ratio-

(q) Vid. cap. 2. §. 2.

(r) Bœhmerus in Dissert. prælim. §. XI.

rationi naturali ac fidei supernaturali (demus dictorum prætermissis rationibus pluribus aliqualem rationem) repugnat dicere, quod Christus Dominus, qui in hunc mundum venit ut *Redemptor*, ut *Salvator*, & *Author gratiæ*, Ecclesiam suam utut visibilem unice propter bonum visibile & externum instituerit, ipsa vero Ecclesia suam potestatem qualemcunque, & penes quemcunque residentem unice propter finem cuivis Reipublicæ politicæ communem acceperit, & potestate accepta unice in præfatum finem usa fuerit, & usque nunc utatur. Sed de his suo loco. Interea

§. VI.

Transitum facimus ad varias divisiones Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ, quas inter principem ferme locum obtinet divisio, qua illam dividunt in *Jus publicum* & *privatum:* illud dicunt esse, quod ordinat statum Ecclesiæ publicum, causas universitatis, & negotia publica e. g. electiones Episcoporum, ordinationes Clericorum, Jurisdictionem Prælatorum Ecclesiasticorum; istud vero, quod causas & negotia singulorum, atque hominum privatorum dirigit e. g. contractus, testamenta, processum judiciarium &c. (s) Iterum dividunt in *scriptum*, & non *scriptum;* ad prius referuntur S. Scripturæ, Canones Conciliorum, Decreta Pontificum, & doctrinæ Patrum; ad posterius traditiones, consuetudines, observantiæ, & juxta non nullos conniventiæ. Dividunt ulterius seu a causa efficiente, sicut multis placet, seu a finibus locorum, in quibus vim obligandi obtinet, in *universale*, quod universam vel quasi universam Ecclesiam, id est plerasque nationes christianas obligat e. g. Decretales Gregorii IX. in Corpore Juris clausæ; & *particulare*, quod unam alteramve nationem vel omnino Diœcesin stringit e. g. Concordatum Gallicum, Concordata Germaniæ, consuetudines particulares Diœcesium, item Bullæ Pontificiæ, Regulæ Cancellariæ, si fortassis in quibusdam locis fuerint promulgatæ ac receptæ.

Variæ divisiones explicantur.

Aliam subjungimus divisionem propter dicenda notatu dignam, qua hodierni Scriptores (t) Jus Canonicum dividunt in *antiquum*, & *novum*; anti-

Dividitur in antiquum, novum & novissimum.

(s) Omnia quidem Jura respiciunt bonum publicum, non tamen semper causas Reipublicæ vel universitatis publicas, vel personas publicas, vel negotia publica, sed sæpe personas privatas, & negotia privatorum.

(t) Petrus de Marca de concor. Sac. & Imp. lib. 3. cap. 6. & Claudius Fleury in Instit. part. 1. cap. 2. §. 8.

antiquum appellant illud, quod in usu utriusque Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis fuit per VIII. Sæcula usque ad Isidorum vulgo Mercatorem dictum, & continet collectiones antiquas utriusque Ecclesiæ.

Quare a tempore Isidori novum jus auspicemur?

Novum vocant cæteras collectiones a tempore Isidori usque nunc factas. Rationem novitatis in eo constituunt. Ediderat Sæc. VIII. praefatus Isidorus suam collectionem ex spuriis, ut volunt, vel saltem dubiis antiquorum Pontificum Epistolis conflatam, stabiliendæ authoritati Pontificiæ peropportunam, Synodorum vero particularium ac Episcoporum potestati e diametro adversam, & hoc ipso ab Ecclesia Romana ingenti cum applausu receptam, & aliis Ecclesiis invitis etiam velut obtrusam (u); inde enim tum Synodorum particularium usque in illud tempus valde frequentium authoritatem ut plurimum suppressam, tum Episcoporum valde fuisse diminutam & econtra potestatem Pontificiam mirum in modum excrevisse, atque in dies majora accepisse incrementa queruntur, ut vix non omne condendarum constitutionum jus ad Pontifices devolutum videri posset. Hi ergo potestate sua utendum esse rati innumera decreta, epistolas decretales, ac rescripta, quibus pleni sunt Decretalium Libri, ediderunt, quæ & plurium disciplinæ Ecclesiasticæ capitum immutationem, & præcipue novum Judiciorum Ecclesiasticorum ordinem introduxerunt, (x) atque hac ratione agendi compilandis novis collectionibus *Jus Pontificium* magis quam *Canonicum* (y) complectentibus occasionem suppeditarunt. (z)

Nos

(u) Colligitur hoc ex epistola Nicolai I. Pontificis ad Episcopos Galliæ scripta, in qua conqueritur, quod has epistolas recipere nolint, eo quod in corpore Canonum non reperiantur. Epistolam totam exhibet Gratianus in cap. 1. dist. 19.

(x) Simplicem fuisse per X. Sæcula Judiciorum Ecclesiasticorum formam, & causas Ecclesiasticas sine strepitu forensi & processu formulario ab Episcopis quasi arbitris fuisse discussas, & in Sæc. XI. & XII. primum, quo Jus Civile & Canonicum publice in scholis doceri cæpit, processum judiciarium ad normam Juris Civilis fuisse introductum passim Scriptores noviores docent.

(y) Nomine enim Canonum stricte loquendo veniunt solummodo constitutiones Conciliorum. Vid. dicta §. III.

(z) Audiatur Petrus de Marca loc. cit. ubi ita scribit: *Summum Caput, in quo jus novum ab antiquo differt, in eo jam constitui, quod suprema potestas, quam*

Nos hac divisione & doctrina, qua Doctores Galli potissimum utuntur, in suo valore, aliorumque altiori discussioni relicta malumus Jus Ecclesiasticum dividere in *antiquum, novum* seu *medium,* & *novissimum. Antiquum* vocamus collectiones omnes ad collectionem usque Gratiani Saecul. XII. compilatam. *Novum* dicimus collectiones omnes in corpore Juris clausas; ac demum *Novissimum* Canones Conciliorum, Bullas, Constitutiones, & Decreta Pontificum, quae a tempore ultimae collectionis usque nunc emanarunt. Denique aliud dicimus *Jus*, quod est *clausum intra corpus Juris*, quo omnes collectiones in corpore Juris contentae; & aliud, *quod extra vagatur*, quo pertinent Concordata Germaniae, leges Dioecesanae, consuetudines locorum particulares, item Regulae Cancellariae, Bullae Pontificiae vim legis saltem in quibusdam locis, ubi receptae sunt, obtinentes.

CAPUT II.

De Praecognitis Juris Ecclesiastici.

§. I. *Quinque sunt praecognita Juris Ecclesiastici proximiora.* II. *Primum praecognitum est notitia Religionis.* III. *Alterum notitia Ecclesiae.* IV. *Tertium Jurisprudentiae universalis.* V. *Quartum & Quintum Historiae literariae & Ecclesiasticae.* VI. *Ab his progrediendum ad fontes originarios & collectiones Juris Ecclesiastici.*

§. I.

Accessuris ad studium *Jurisprudentiae Ecclesiasticae*, priusquam ipsarum rerum *sacrarium* introeant, in ipso limine nonnihil est subsistendum. Neque illud introire audeant, nisi primaria illius fundamenta, & *Praecognita* intimius perspecta habeant, sine quibus nemo unquam ad solidam Jurisprudentiam eluctabitur. *Quinque sunt Praecognita necessaria.*

Ser-

quam in plerisque causis judicandis Synodi provinciales obtinebant, penitus extincta sit, & ad solum summum Pontificem revocata, & ea, quae in Canonibus condendis versatur, sit adeo imminuta, ut Pontifici soli constitutionum condendarum onus incubuerit. Hinc secutus est novus judiciorum Ecclesiasticorum ordo &c. unde tot constitutiones emanarunt de rescriptis, de Judicibus delegatis &c. Plura vid. loc. cit.

Sermo nobis non est de *Præcognitis remotioribus*, qualia sunt *literæ humaniores*, *Disciplinæ Philosophicæ* &c. (a), sed *proximioribus*, quæ nobilissimam hanc, & amplissimam Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ scientiam propius attingunt, perficiunt, & exornant. Quinque autem potissimum hujusmodi *Præcognita* principaliora esse existimamus, quibus veluti totidem fundamentis Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ moles vastissima sustentatur, nempe *notitiam Religionis*, *Ecclesiæ*, *Jurisprudentiæ Universalis*, *Historiæ literariæ*, ac *Ecclesiasticæ*. Hæc si quis vel neglexerit, vel obiter non nisi, aut omnino perperam imbiberit, per omnem hujus scientiæ campum cespitabit, hallucinabitur, per devia & avia vel invitus rapietur; summa imis, rotundis quadrata miscebit, elegantissimamque hanc scientiam falsis ubique notionibus, principiis, & doctrinis defœdabit.

§. II.

Præcognitum primum Religio. Una naturalis altera revelata.

Auspicemur a *Religione*, quæ in genere est *norma credendorum, cognoscendi, & colendi Deum ex lumine naturæ, vel revelationis ab homine cognitæ:* Unde & Religio est duplex, vel *naturalis*, quæ ex natura per rationem cognoscitur, vel *revelata*, quæ nobis a Deo vel per scripturam, vel traditionem, vel per inspirationem, vel alium quemcunque modum manifestatur. Illa prior oritur ex cognitione naturali ipsius *Dei* tanquam *Entis supremi*, & perfectissimi: Hoc ipso enim, quod Deum veluti Ens supremum, primum infinitum, ac perfectissimum cognoscamus, a natura, & lumine naturæ vehementissime impellimur ad Ens istud supremum colendum, amandum, adorandum, ac summo cultu prosequendum. Illa altera ortum suum trahit ex *revelatione*, qua docemur modum illum, quo Deus a nobis coli, amari, adorarique postulat. Utramque ex ratione naturali esse demonstrabilem, facile inter DD. plerosque saltem Theologiæ tam naturalis, quam supernaturalis convenit. De *Religione Naturali* evidenter demonstrabili, nemo nisi Atheus, vel Scepticus dubitaverit. De *revelata* inde convincimur, quod ad providentissimum hoc & sapientissimum Numen pertineat, ut nos modum illum doceat, quo a nobis coli velit, & debeat: secus neque illius honori, neque nostræ infirmitati sufficienter erit prospectum, quippe qui facillime in errores enormissimos labemur, & vel per excessum, vel defectum in cultu divino hallucinabimur, nisi normam colendi a Deo præscriptam habeamus: qua in re turpissime lapsos, atque a recto colendi Numen tramite deflexisse Gentiles etiam sapien-

Utraque demonstrabilis.

(a) vid. Differt. de Auth. usu, & studio Juris Eccl. §. 9. & seq.

ſapientiſſimos, quales erant plures Philoſophi, ex antiquiſſimis hiſtoriarum documentis edocemur. Utraque hæc *Religio* conſtat duobus potiſſimum capitibus, ſcilicet *cognitione Dei*, & *cultu* eidem exhibendo: hic iterum eſt vel *internus*, vel *externus:* ille in piis motibus, & actibus intellectus, ac voluntatis, quorum motiva ſunt perfectiones divinæ, potiſſimum in honore & amore, quo Deum in fide & veritate proſequimur, conſiſtit. Hic in actionibus externis, ritibus, cæremoniis internum mentis judicium, atque affectum voluntatis exuberantiſſimum conteſtantibus. Utriusque principia, fundamenta, præcepta ac regulæ traduntur in Theologia tam *Naturali* quam *Revelata*, in qua *Religio naturalis* contra *Atheos* (b), *Revelata* contra Deiſtas (c), *Naturaliſtas* (d), *Materialiſtas* (e), *Libertinos* (f), *Indifferentiſtas*

Cultus duplex, internus & externus.

(b) Gottes Verläugner, oder Ohn-Götter, qui Deum exiſtere negant, quibus accenſendi ſunt *Egoiſtæ*, & *Sceptici*, negantes exiſtentiam Dei demonſtrari poſſe.

(c) Antiqui *Epicurei*, & hodierni *Pantheiſtæ*, ac *Materialiſtæ*, qui Deum faciunt formam, ſubſtantiam, ac animam mundi, quibus jure merito annumeraveris *Spinoſam* &c. hodie dividuntur *Athei* in *theoreticos* & *practicos*.

(d) Nomen iſtud circa medium Sæc. 16. invaluit in Gallia, & Italia, & tales appellabantur illi, qui omnem Religionem revelatam negabant, ſeque vocabant Eſprit forts, Item Degrues. Hinc inde etiam vocantur *Naturaliſtæ*, & eorum quidam *mortales*, alii *immortales*, alii *Deiſtæ naturales*, alii *fanatici*. Secta *Deiſtarum* Sæc. 17. in Anglia potiſſimum radices egit. Primus qui Syſtema *Deiſmi* ſcripſit, fuit Herbertus Cherbury, quem ſecuti ſunt Hobbeſius, Carolus Blount, Toland, Schafftesbury, Collin, Wooeston, Tindal, Morgan, Chubb, Bolingbroke &c. contra hos præter alios ſcripſit Pfaffius in dem Entwurff der *Theologiæ Anti-Deiſticæ*, ubi plures *Deiſtas* recentiores recenſet.

(e) Tales vocantur, qui dari Spiritus negant, & omnia eſſe corporea afferunt, inter quos merito numerandus Spinoſa.

(f) De his fit mentio in Act. Apoſt. Cap. 6. v. 9. Sed in alio ſenſu, quam in illo, in quo hodie quosdam vocamus libertinos. Sæc. 16. circa An. 1525. in Flandria quidam ſub nomine *libertinorum*, qui etiam dicebantur *Spirituales*, innotuere, qui ſe poſtea per Galliam diffundebant, & probatum ſuum ortum trahunt a *Beguinis* ſeu *Fratribus liberi ſpiritus* Sæc. 14. per flandriam graſſantibus. Nomine libertinorum Genevæ appellabantur Sæc. 16. qui-

ſtas (g) *Chriſtiana* contra *Judæos*, *Mahumetanos*, *Catholica* contra *Proteſtantes* potiſſimum, & *Reformatos* aliosque tam antiquiores, quam noviores Sectarios explicatur.

Notitia Religionis Chriſtianæ eſt neceſſaria.

Jam ut ſcopo noſtro propius accedamus, notitiam *Religionis Chriſtianæ*, & quidem *Catholicæ*, ſibi præprimis comparabit Candidatus Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ: Cum enim Religioni veluti fundamento tota quanta Eccleſiæ ſtructura ſit ſuperædificata, Jurisprudentia vero Eccleſiaſtica vel maxime ad religionem, ſalutemque Eccleſiæ, quæ ſuprema illius lex eſt, promovendam faciat, religionis intimiores receſſus, genuinamque indolem ante omnia ſolide noſſe convenit. Totum itaque fidei Chriſtianæ ſyſtema ſaltem ſecundum ſua principaliora Dogmata non ex inanibus controverſiis, & quæſtionibus ſcholaſticis, ſed ex ſolidioribus principiis, & fontibus eſt addiſcendum, quo facto Jurium ſtudioſus incomparabiles in ſua Jurisprudentia Eccleſiaſtica faciet progreſſus, ſcopulosque omnes, & Syrtes facile præternavigabit. Neque inde quis exiſtimet, nos nimium a Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ Candidatis exigere, dum eos ad intimiora Theologiæ capita addiſcenda obſtringimus, & prius eſſe Theologos, quam Jurium ſtudioſos eſſe volumus. Abſit, ut Candidatis noſtris immenſam rerum Theologicarum addiſcendarum copiam, aut totam quantam Theologiæ ſcientiam in ſuo ampliſſimo ambitu obtrudamus. Novimus fines Theologiæ, ac Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ. Prima, præcipua, eaque ſolidiora Theologiæ tam *naturalis* quam *revelatæ* principia deſideramus. Ipſum præprimis *Chriſtianæ*, in quantum *Atheiſmo*, *Deiſmo*, *Naturaliſmo*, *Pyrrhoniſmo*, ac *Indifferentiſmo*, & Religionis Catholicæ ſyſtema, in quantum opponitur novioribus Sectis, intelligat, neceſſe eſt, quisquis ſolidiori Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ comparandæ ſuas locat operas. Remittimus Candidatos noſtros ad ea, quæ in Diſſert. de Auth. uſu, & ſtudio Jurisprud. diſputavimus, ubi individuum Theologiam inter & Jurisprudentiam nexum, unaque commonſtravimus, qua arte utriusque

Addiſcenda ex principiis ſolidioribus.

Prima & præcipua Theologiæ tam naturalis quam revelatæ principia deſiderantur.

quidam, qui ſe rigidiori Calvini diſciplinæ opponebant, quorum Dux erat Jacobus Gruetus, qui omnem Religionem Chriſtianam reiiciebat, & propterea 1550. ad mortem damnatus fuit. Novioribus & noſtris temporibus Libertini etiam Deiſtæ, Latitudinarii, & Indifferentiſtæ vocantur.

(g) Tales vocantur, qui omnes religiones Chriſtianam, Judaicam Mahumetanam &c. in eandem claſſem collocant. Vid. Wernsdorf de Indifferentiſmo Religionum.

usque fines dirigendi, utraque ſibi mutuas ferre ſuppetias, & ab invicem mutuare ſubſidia debeat (h).

§. III.

Inde ulterius conſectarium eſt, incipientibus ſtudium Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ in id poſtea incumbendum, ut præter ſyſtema *Religionis*, etiam Syſtema, naturam, indolem, & conceptum *Eccleſiæ* tam *Catholicæ*, quam *Proteſtanticæ* rite intelligat ac utriusque genuinam ſolidamque ideam in ſua mente efformet. Totius Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ unica hæc idea fundamentum eſt. Longe aliud enim ſyſtema Eccleſiæ usque nunc docuere Catholici, longe aliud ſibi noviſſimis temporibus fabricarunt prætenſi Reformatores. Catholici a primordiis Eccleſiæ ad noſtra usque tempora in ſua Eccleſia *Statum*, ſocietatem majorem inæqualem, Rempublicam, ſubordinationem Imperantium & obedientiam, Hierarchiam tam Ordinis quam Jurisdictionis, poteſtatem ferendi leges, decidendi cauſas, & in hac Republica Eccleſiaſtica Pontifices, Epiſcopos, aliosque Prælatos Eccleſiaſticos veluti Imperantes ſuſpexerunt. Econtra dicti Reformatores omnem Rempublicam eliminarunt, Hierarchiam proſcripſerunt, Eccleſiam ad infima collegii ſubſellia detruſerunt, *Jus in ſacra* ſuis Principibus vindicarunt, & quidquid hactenus in Eccleſia quoad perſonas, Res, & Jura ſacrum fuit, maxima ex parte profanarunt. Quantopere vero Doctores Proteſtantici in hoc ſuo ſyſtemate varient, & inter ſe ipſos collidantur, quis ſatis edicere valeat? In hoc igitur ſyſtemate Eccleſiæ rite efformando ſi quis erraverit, per totam Jurisprudentiam errabit, nullibi inoffenſo pede incedet, ſemper ceſpitabit, multoties hallucinabitur, ut plurimum in ſcopulos illidetur. Quapropter operæ pretium eſſe duximus utrumque ſyſtema ſpeciali, eaque prolixiori Diſſertatione exponere (i).

Notitia ſyſtematis Eccleſiæ tam Catholicæ quam proteſtanticæ comparanda.

Utriusque ſyſtema explicatur.

Proteſtantici in ſuo ſyſtemate mirum in modum variant.

§. IV.

Cum ex dictis inter Catholicos, & Proteſtanticos de Statu Eccleſiæ plurimum dimicetur, ulterius conſequitur, ad Præcognita Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ vel maxime pertinere ſcientiam Jurisprudentiæ pub-

Notitia Jurisprudentiæ Univerſalis.

C 2

(h) Cap. 3. §. 13. Vid. etiam Joan. Georg. Pertſchius in Diſſert. Prælim. von der Juriſten Studio in der Theologie, quam præmiſit Tract. von Recht der Beicht-Stühle, und Kirchen-Banns edito Halæ 1721.

(i) Vid. Diſſert. de Statu Eccleſiæ.

publicæ Universalis sanioribus principiis innixam (k). Edicat enim nobis aliquis, qua arte fieri possit, ut quis in studio Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ sine offensa incedat, proficiat, & in virum perfectum evadat, qui Civitatum originem, naturam, & indolem, jura Summorum Imperantium, maxime quæ circa sacra versantur, imperiorum varias formas, jura Societatum & Cœtuum ignorat? quippe quæ omnia ex *Jurisprudentia publica Universali* addiscenda sunt (l).

§. V.

Item notitia Historiæ literariæ & Ecclesiasticæ.

Quid utraque doceat.

Hisce, quæ abs hujus scientiæ Cultore desideramus, *Præcognitis*, adjungimus cognitionem *Historiæ literariæ*, & *Ecclesiasticæ*. Utraque docet origines, facta, revolutiones, ætates, statum antiquum & modernum Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ, non minus quam ipsius Ecclesiæ: illa prior insuper veras notiones hujus scientiæ nobilissimæ, illius defectus & vitia una cum arte iisdem obviandi, studii hujus necessitatem, elegantiam, præstantiam, amplitudinem, ac genuinam rite studendi tradendique methodum: hæc posterior revolutiones Ecclesiæ, varias Ecclesiarum formas, legum Ecclesiasticarum veterum, modernarumque, rituum, Cæremoniarum, & totius Ecclesiasticæ disciplinæ vicissitudines, & quidquid ad rectam Canonum intelligentiam oppido necessarium aut utile esse queat. Horum autem omnium notitia tanto magis est necessaria, quanto turpius est in Cultore Jurisprudentiæ ignorare incunabula, fata, prærogativas & defectus suæ artis ac scientiæ, aut periculosius esse videtur, sine duce, sine remige immenso pelago, qualem jure optimo dixeris Jurisprudentiam Ecclesiasticam, sese committere. Quænam autem securior esse potest dux navigantibus in hoc pelago, quam Historia Ecclesiastica? sine hac enim impossibile est omnes scopulos syrtesque in interpretandis Sacris Canonibus, iisque rite applicandis præternavigare, & ad optatum portum pervenire, hæc facem præferre debet, ne tenebris circumfusi a recto tramite deflectamus, & vel ad scopulum allidamus, vel in profundum demergamur (m).

§. VI.

Quæ sit genuina Jurisprudentia Ecclesiastica.

Hæc si quis sua intelligendi vi complexus fuerit, facile intelliget, quæ sit vera, ac genuina Jurisprudentia Ecclesiastica, qua arte huic

(k) Vid. Differt. de Statu Ecclesiæ Cap. I.

(l) Ibidem.

(m) Vid. Differt. de Auth. usu, & studio Jur. Eccles.

huic nobilissimæ scientiæ studendum, qua via ulterius progrediendum? errant, & toto cælo aberrant, qui Jurisprudentiam Ecclesiasticam in sola cognitione Juris Pontificii intra *Corpus Juris*, ut vocant, constituti collocant. Altius eluctandum, ab his *Præcognitis* progrediendum ad *fontes originarios* evolvendos, ad *collectiones* antiquas, novas, & novissimas enucleandas, & tunc demum ipsum Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ Sacrarium introeundum, & integrum Jus Ecclesiasticum secundum triplex suum objectum, quod *personæ*, *res*, & *actiones* constituunt, diligentius examinandum. Quemcunque ordinem, aut methodum in discussione triplicis hujus objecti sane amplissimi aliquis selegerit, nos haud invitos habebit: Sed de his specialiter agemus infra, ubi de studio Juris Ecclesiastici fusiori calamo differemus.

Triplex illius objectum.

CAPUT III.

De necessitate, utilitate, præstantia, & amplitudine Juris Ecclesiastici.

§. I. *Necessitas Juris Ecclesiastici ex triplici illius fine demonstratur.* II. *Ex multiplici ratione illius utilitas.* III. *Item præstantia, ac demum* IV. *Amplitudo ex triplici objecto.*

§. I.

Inquisituri in necessitatem, utilitatem, præstantiam, & amplitudinem Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ ipsum Juris Ecclesiastici finem ante oculos nobis ponamus, qui profecto alius non est, quam salus Ecclesiæ, fidelium, & respective Reipublicæ politicæ, quæ hujus scientiæ *suprema lex* esse debet. Porro autem sive Ecclesiam Christianam cum Catholicis faciamus Rempublicam separatam per Episcopos, quos Christus constituit regere Ecclesiam (a), sive cum Protestantibus transmutemus in Collegium quoddam Reipublicæ politicæ subordinatum, nemo sana ratione præditus inficias ibit, leges quasdam esse necessarias, ut in systemate Catholicorum illa Respublica suis legibus veluti suis fundamentis sustentetur fine his in suum facile ruitura nihilum, in systemate vero Protestantium cœtus ille in uni-

Triplex finis Juris Ecclesiastici salus Ecclesiæ, fidelium & Reipublicæ politicæ.

In quocunque systemate Ecclesiæ sunt leges necessariæ.

(a) Act. 20. v. 28.

unitate religionis participantium in suo nexu individuo, quem habet cum Republica politica, conservetur, ne hoc dissoluto tota compages Reipublicæ politicæ subruatur: Nam quodcunque quis systema adoptaverit, negare non auserit, quod Religio, cujus exercendæ & excolendæ gratia homines in societatem, quam Ecclesiam appellamus, coeunt, sit vinculum Reipublicæ, sine quo nulla civitas stare, conservari, aut beata esse potest: Tolle enim religionem, tolle metum cujusdam Numinis inde resultantem, & sustulisti omne vinculum societatis civilis inter imperantes, & obedientes, quippe qui diutius obedientiam non præstabunt, nisi quamdiu sua interesse ipsis visum fuerit, quo cessante omnem subjectionem, omnem fidelitatem, omnem obedientiam conculcabunt, dum econtra illam Rempublicam florere, ac beatam esse scimus, in qua religio sanioribus innixa principiis dominatur, cujus cives ex vinculo quodam interno ad virtutum, legumque feruntur obsequia. Inde factum esse scimus, ut gentes etiam barbaræ nihil habuerint sanctius quam suam religionem, eidemque veluti fundamento felicitatem suæ Reipublicæ superædificaverint, quin imo ad superstitionem usque suam religionem coluerint, adeo quidem, ut nihil sine Numine Divum auspicandum, nullum sine auguriis, ac vanis auspiciis bellum gerendum, nihil ad continendos in suo officio cives, nihil ad integros exercitus ad prælium fortiter ineundum stimulandos opportunius esse existimaverint, quam si illos nescio quibus superstitionibus ex sua inani religione depromptis vel in spem erigerent, vel salubri metu concuterent. Hujus rei tot sunt testes, quot sunt scriptores, qui res gestas Romanorum, Germanorum, aliorumque populorum, barbarorum maxime, scripserunt. In hanc rem facit, quod Doctores quidam Protestantici, etsi sine ullo fuco veritatis, scribere non dubitant, videlicet authoritatem Episcoporum, cœterorumque Clericorum Catholicorum nova eaque immensa incrementa accepisse ex conversione Barbarorum Italiam invadentium: Cum enim hi suis sacerdotibus summos honores deferre assuevissent, facile induci potuere, ut similes honores Clero Catholico impenderent (b). Et quare ferme ex omnibus civitatibus, in quibus alias omnium religionum colluvies toleratur, proscribuntur Athei, Sceptici &c., nisi quod sint homines *sine religione*, adeoque Reipublicæ bene ordinatæ pestis, ruina, & excidium (c). Facessant igitur religio-

Religio est vinculum Reipublicæ.

Etiam gentiles & Ethnici id agnoverunt.

(b) Boehmer ad Tit. de hæret.

(c) Idem ibid. vid. Pfaffius Academische Reden cap. 6.

ligionis tam naturalis, quam revelatæ osores, contemptores, Atheistæ, Naturalistæ, ac Pseudo-Politici, qui rempublicam sine ulla religione subsistere, ac florere posse existimant (d), quorum argumenta perversa, futilia, ac improba pridem profligarunt etiam Doctores Protestantici (e), confutat communis populorum sensus, sanior Philosophia ac Ratio (f).

Homines sine religione e civitatibus proscribendi sunt.

Itaque cum ex dictis Religio sit fundamentum Ecclesiæ non tantum, sed etiam fulcrum Reipublicæ politicæ, sive *Jus in Sacra* in Principes politicos cum Protestantibus transtuleris, sive cum Catholicis illud Episcopis ex omni jure divino, & Ecclesiastico vindicaveris, superioribus Ecclesiasticis quibuscunque in id præcipue erit innitendum, ut religio Christiana suis suffulta legibus fundamentalibus pura, integra, sarta tectaque conservetur, ipsa vero Ecclesia seu cœtus ille hominum religionis profitendæ causa in societatem coeuntium saluberrimis legibus ad fines sibi a Christo præstitutos dirigatur, atque nexus inter Ecclesiam, & Rempublicam politicam inviolabiliter custodiatur, ne vel per abusum Imperii politici Ecclesiæ, vel sub prætextu, & per abusum Religionis Reipublicæ gravissima damna inferantur.

Ex necessitate religionis sequitur necessitas legum Ecclesiasticarum.

Jam vero cum omnes ferme leges sint regulæ generales, & impossibile sit legem ferre ita claram, quæ nulla egeat interpretatione, aut ita universalem, ut ad omnes casus in sacris occurrentes, quos nullus legislator prævidere potest, applicari & extendi valeat, opus erit quadam prudentia, qua mediante leges non solum recte intelligantur, sed & ad actiones hominum sapientes applicentur, & ad casus in legibus non sat expressos justa interpretatione extendantur, ut inde salus Ecclesiæ, fidelium, & ipsius Reipublicæ politicæ eveniat. Atque hæc est illa ipsa Jurisprudentia Ecclesiastica in genere, quam supra descripsimus, cujus proin necessitas abunde demonstrata manet.

Leges indigent interpretatione & hoc ipso necessaria est Jurisprudentia.

De necessitate particulari Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ quid dicamus? aut enim ipsa Ecclesiæ Gubernacula quis tenet? & qua arte

Jurisprudentia Ecclesiastica est

(d) Rempublicam sine religionu posse consistere docuit Petrus Baylius dans la continuation de pensées diverses §. 122., quem refutavit Joan. Franciscus Buddeus de Atheismo cap. 4. §. 5.

(e) Idem Buddeus, & Albert. Haller in præf. ad tract. Prüfung der Secte, die an allen zweifelt.

(f) Vid. Authores passim, qui de jure naturali scribunt.

necessaria Principibus Judicibus, Consiliariis, & Ministris principum.

te suum exercebit regimen, si ne quidem sua, suorumque jura, suas prærogativas, & fines sui imperii noverit? aut quis Jurisdictioni præest? & quomodo exercebit judicia, decidet causas, puniet crimina, administrabit Justitiam, nisi Jus Ecclesiasticum profunde imbiberit? aut fortassis a consiliis quis est summis imperantibus, & Principibus politicis? Et o boni Superi! quanta pertimescenda mala Ecclesiæ non tantum sed etiam Imperio, si Princeps a Consiliariis jurium Ecclesiasticorum imperitis in suo regimine dirigatur, regaturque? quomodo stabit pax inter Episcopos, & Principes, quomodo nexus inter Sacerdotium & Imperium, tranquillitas inter imperantes, & obedientes? si ministri Principum jura Ecclesiæ & sacerdotii ignorent? Profecto suum foret imperium Principibus, sua potestas Pontificibus, sua Jurisdictio Episcopis, sua jura Clericis, sua Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis immunitas, si sanioribus religionis Ecclesiæ & Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ principiis imbuti forent Ministri, & Consiliarii secretiores Principum. Deleamus de libro vitæ, si ita dicere licet, & eradamus de terra viventium Jurisprudentiam Ecclesiasticam veterem aut noviorem, &, per me licet, adoptemus Jurisprudentiam antiquissimam, primitivam, & novissimam antiquissimi, & nostri ævi: Anne principia sive hujus, sive illius Pseudo-Politicis patrocinari existimamus? cœcus sit, & talpa, qui in pleno meridie cæcutit, necesse est, si quis utroque lumine non perspexerit, omne Jus Ecclesiasticum antiquissimum, medium, novum & novissimum hodiernis illorum principiis adversari. Optandum itaque, imo necessarium foret, ut illi, qui ad gubernacula Imperiorum, vel subsellia Consiliariorum admoventur, prius saniora Religionis, Ecclesiæ, & Juris Ecclesiastici principia imbiberent. Verum res dolenda, ultimo ferme loco studium Juris Ecclesiastici apud non paucos habetur: & quare studium istud adeo neglectim habetur, & juvenibus optimæ spei præsertim Nobilibus aut interdicitur, aut saltem dissuadetur? in promptu causa est: Ne tales meliora edocti principia Pseudo-Politicorum pessima principia, quibus non tam salus Reipublicæ, sicuti jactitant, quam privata utilitas cordi est, pessundent. Sed ne quid nimis.

§. II.

Studium illius utilissimum

Ex his facile dimetiri licet utilitatem Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ, in qua dimetienda non multum immorabimur: hujus testem afferre liceat extraneum (g) ita scribentem: *Vix dici potest, quanta utili-*

(g) Pfaffius in Jur. Eccles. cap. 1. §. IV.

utilitas ex Juris Ecclesiastici solida notitia profluat. Etenim & salus Ecclesiæ sic promovetur, & pax Ecclesiastica coadunatur, & vinculum religionis & societatis eo arctius sic stringitur, & vera pietas plurimum stabilitur. Hæc nempe illa scientia, quæ sua jura vindicat Ecclesiæ, suum Primatum Pontifici, suam potestatem Episcopis, sceptra firmat Imperantium, ordinat disciplinam ecclesiasticam, instruit judicia, subditos docet sua officia, mores instruit fidelium, ac demum promovet salutem religionis, & Ecclesiæ. Paucis multa complexi sumus.

§. III.

Dum de præstantia Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ mihi sermo est, nescio profecto, quid ad illius præstantiam, studiumque commendandum aptius & efficacius dicere possim, quam si illam dixero Encyclopædiam, quacum nexu individuo cohærent ferme omnes artes & scientiæ, quarum non paucæ eidem ancillantur, haud pauciores ab ea suppetias emendicant, plures mirum in modum ab ea illustrantur (h). Commendat illius præstantiam non modo necessitas tam generalis quam particularis, & utilitas hactenus explicata, sed etiam summa jucunditas, quam studium Juris Ecclesiastici affert sedulo incumbentibus, maxime si illud cum studio historiæ Ecclesiasticæ conjungatur, & secundum noviorem methodum instituatur. Quid enim aut jucundius aut delectabilius esse potest, quam per omnia Imperantium jura libere evagari, & quæ sint Jura Pontificum, Episcoporum, aliorumque Prælatorum Ecclesiasticorum, Principum, Ecclesiarum, Clericorum, ac laicorum secundum decempedam scripturæ, traditionis emetiri? quid nobili ingenio dignius, quam origines dignitatum, & officiorum Ecclesiasticorum, jura & prærogativas Prælatorum ex antiquis codicibus, & historiarum monumentis eruere, totam quantam disciplinam Ecclesiasticam per sæculorum ordines digerere, diversa diversarum religionum systemata illustrare, revolutiones, fata, vicissitudines in regimine Ecclesiastico, in judiciis Ecclesiasticis, in cultu publico, in ritibus Ecclesiasticis evolvere? Juvat mox ante laudatum authorem audire (i): *denique*, ait, *hujus studii summa præstantia, summaque elegantia est, maxime si antiqua semita posthabita elegantio-*

Præstantissimum & jucundissimum.

(h) Vid. Differt. de Auth. usu & studio Jur. Eccles.

(i) Pfaffius loc. cit.

tiorem viam adoptes, nec vel in scyllam, vel charybdim labi te patiare, sed medio in tramite progrediare, suum cuique tribuas, terminos recte evisceres, atque reclusis antiquitatum Judaicarum, reclusis iterum historiæ Ecclesiasticæ, quæ disciplinam veterem Canonumque veterum codices nobis exhibet, reclusis & Jurisprudentiæ universalis, politicæque cataractis, amplis eruditisque observationibus disciplinæ nobilissimæ latifundia inebries, denique & per sæculorum ordines Ecclesiarumque diversarum, & veterum & modernarum systemata eundo, quæ ubique egregia conspiciuntur, in unam massam fundas, & genuinum venustumque ordinem tractationi adspergas, juraque Ecclesiastica per capita distribuas, Ecclesiarum nullas formas facile carpas, & omnia ad pietatem promovendam dirigas, & modestia haud vulgari diluas. Qua ipsa tractatione quid elegantius, quid venustius excogitari possit, haud perspicimus.

§. IV.

Amplissimum ex triplici objecto. Amplitudinem Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ si quis metiri desiderer, triplex illius objectum sibi ante oculos mentis ponat, *personas*, *res*, & *actiones*. In primo objecto sese objjcit tota quanta Hierarchia Ecclesiastica secundum omnes suos gradus a Pontifice usque ad infimum gradum Clericorum tam sæcularium quam regularium; horum dignitates, officia, munia, jura, prærogativæ; item diversi Canonicorum & Clericorum regularium, Monachorum, & Monialium Ordines, instituta, regulæ, diversi ordines Ecclesiastici apud Protestantes: item diversi modi acquirendi prælaturas, ordines, & officia Ecclesiastica, quales sunt nominatio, postulatio, electio, confirmatio, præsentatio, collatio, preces primariæ; item modi easdem amittendi, quo pertinent resignatio, permutatio, translatio &c.

Objectum secundum constituunt res, & quænam sint? Ad secundum objectum pertinent res Ecclesiasticæ in sensu latissimo sumptæ, sacrosancta Ecclesiæ sacramenta, vasa sacra, imagines sacræ, vestes sacræ, domus religiosæ, templa, capellæ, monasteria, cœmeteria, jus Asyli, & quidquid ad cultum publicum, disciplinam Ecclesiasticam, ritus, & cæremonias spectat. Item bona Ecclesiastica, decimæ, dos Ecclesiarum, salaria ministrorum Ecclesiæ, jura stolæ, eleemosynæ, legata pia &c. eaque omnia, quæ de horum omnium originibus, administratione, immunitate, privilegiis, imo etiam sæcularisatione dici possunt. Huc etiam plures reducunt ea, quæ ad Jus Liturgicum pertinent, & ideo agere consueverunt de liturgiis, quas Doctores Protestantici Kirchen-*Agenda* appellant, Missalibus, libris liturgicis, & Ecclesiasticis Ecclesiæ Orientalis,

lis & Occidentalis, confessionibus publicis, precibus, hymnis, Ritualibus, Pastoralibus, Pœnitentialibus, quæ omnia & singula aperiunt campum amplissimum excurrendi in omnem historiam omnium sæculorum ac religionum.

In tertio objecto, quod *actiones* constituunt, ea omnia, quæ de regimine, Jurisdictione, & judiciis Ecclesiasticis disputari possunt, e. g. de jure in sacra, de jurisdictione Episcopali, Senatu Ecclesiastico, Consistorio, Audientia Episcopali, de ipsa norma exercendorum judiciorum, quæ per decursum sæculorum fuit varia, de processu Denuntiationis, Inquisitionis, Accusationis, de causis Ecclesiasticis præcipue matrimonialibus, item de delictis & criminibus e. g. simonia, usuris, hæresi, aliisque, de quibus multi inscribuntur tituli in lib. 5. Decretalium, de disciplina pœnitentiali, pœnis & censuris Ecclesiasticis &c. Hæc si quis apud se expenderit, facile dijudicabit, limites Juris Ecclesiastici esse amplissimos, immensos, incircumscriptos, illiusque scientiam liberrime veluti vagari per cœteras scientias omnes, præcipue Theologiam, Jurisprudentiam universalem, Historiam tam sacram, quam profanam, ac demum literariam. Verum de his plura in Differt. de usu & studio Juris Ecclesiastici. *Tertium objectum sunt actiones.*

Dum ergo fines Juris Ecclesiastici secundum triplex suum objectum emensi sumus, illam, quæ circa methodum tradendi Jus Ecclesiasticum semper nobis insedit, dissimulare non possumus mentis sententiam. Præplacuit nempe methodus quædam systematica, quæ Jus Ecclesiasticum ad normam Jurisconsulti Lancelloti, & materias connexas concinno quodam ordine tractat: Hæc enim methodus est longe accuratior, legibus logicalibus conformior, ad captum facilior, juvandæ memoriæ aptior, jamque passim in Gallia, & hinc inde etiam in Germania in Academiis præsertim protestanticis obtinet, & civitate donatur, etsi illam adoptare difficillimum foret, eo quod libri, quos in scholis nostris explicare solemus, secundum ordinem Decretalium Gregorii IX. sint digesti (k).

D 2 CAPUT

(k) Vid. Differt. de usu, authoritate, & studio Jur. Eccles.

CAPUT IV.
De Ortu, & Progressu Juris Ecclesiastici.

§. I. *Antiquitas & necessitas legum Ecclesiasticarum ostenditur.* II. *Primus legum Conditor fuit Christus, qui duplicis generis præcepta dedit.* III. *Relicta potestate cætera determinandi penes Ecclesiam,* IV. *Quam primitus exercuere Apostoli in Conciliis, & extra in suis Ecclesiis, & quidem aliquas leges fecere nomine Christi qua Ministri, & alias nomine proprio qua Rectores Ecclesiarum.* V. *Apostolis in regimine Ecclesiæ successerunt Episcopi, qui eadem potestate præditi pro necessitatibus exigentibus innumeros condidere Canones, ex quibus factæ sunt collectiones Juris Canonici.*

§. I.

Ortum Juris Ecclesiastici indagaturi ipsos Ecclesiæ nostræ natales investigare necesse habemus, quippe quod Ecclesiæ & Juris Ecclesiastici eadem esse incunabula prope extra controversiam videatur, ex eo enim, quod Christus Dominus Ecclesiam novam instituerit, eamque supra firmam petram fundaverit (a), ut esset indefectibilis in finem mundi usque duratura (b), eidem legibus quibusdam, tot quasi lapidibus fundamentalibus, & angularibus providere debuit, ut nova hæc Ecclesiæ fabrica hisce superstructa fundamentis immota, nullisque turbinibus e suo fundamento evellenda atque tanto immobilior consisteret, quanto firmiora essent fundamenta, quibus tanta tamque ingens moles sustentanda foret. Quemadmodum enim nulla alia Respublica & societas humana sine legibus & præceptis salva, tranquilla, ac immota consistere, multo minus propositum sibi finem consequi, & ad apicem intentæ felicitatis eluctari valet, sine legum compage certo certius in teterrimum chaos ruitura, ita Reipublicæ Christiano-Catholicæ, seu cœtui fidelium per omnes mundi plagas in immensum diffusorum, in unitate tamen fidei, doctri-

(a) *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,* Matth. 16. v. 18.

(b) *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam,* ibid. & Matth. ult. v. ult. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.*

doctrinæ, Sacramentorum, & Capitis invisibilis ac visibilis participantium (c) directionem quamdam non qualemcunque, sed per saluberrimas leges (d) tanto magis esse necessariam perspicuum palamque est, quanto plures & natione, & genio, & moribus ac præconceptis ideis diversæ sunt gentes in hunc cœtum coadunatæ, & finis omnibus huic cœtui nomen suum dantibus præstitutus est sublimior, & media ad illum consequendum præscripta nedum in sui electione, verum etiam, & magis quidem in executione sunt difficiliora, si tamen, ut singula a singulis uniformiter, ordinate, decenter, ac honeste fiant, ratio status Ecclesiæ (de quo quis prudenter dubitare valeat?) exigat; siquidem sine legibus nec unionem membrorum, nec ordinem in rebus agendis, nec uniformitatem actionum obtineri posse antiqua & quotidiana experientia edocemur. Profecto sine legibus nec boni in bono persistunt, nec mali, qui communitatibus nunquam desunt, a viis suis pessimis avertuntur: illi ergo in bono confirmandi, hi intra limites coërcendi; secus de honestate, ne dicam sanctitate morum, quam principaliter Christus in sua Ecclesia intendit, de pace, securitate Reipublicæ, atque ipsa Republica actum erit.

Haud equidem nos latet, plures e sectariis hodiernis (e) Ecclesiæ omnem ferendi leges potestatem abnegare, eidemque non nisi simplicem quamdam directionem, manuductionem, ac pædagogiam concedere, in ipso Authore Ecclesiæ Christo non tam personam *Legislatoris*, quam nudi *Doctoris* suspicere, ac denique totam hierarchiam ac Rempublicam Christianam in meram *societatem æqualem*, ac *collegium* sine subordinatione imperantium ac parentium transformare: quoniam vero de *Hierarchia Ecclesiastica* (*Monarchica* illa sit, an *Aristrocratica* parum quoad præsentem quæstionem interest) specialiter ac fusius differere nobis constitutum est, dogma de Hierarchia Ecclesiastica interim velut certum supponimus, eidemque tanquam fundamento Juris Ecclesiastico-Catholici sequentes quæstiones superædificabimus.

(c) Hæc participatio est nota characteristica Ecclesiæ Catholicæ, cujus Caput supremum invisibile est Christus, visibile summus Pontifex. Ita Doctores Catholici omnes.

(d) De quo alibi ex professo agemus.

(e) Vid. cap. præced. §. II.

§. II.

Primus Ecclesiæ author est Christus. Duplicis generis præcepta dedit.

Idem ergo ipse primus Ecclesiæ Author Christus Dominus primus quoque fuit Rector & Legislator Ecclesiæ, qui suis fidelibus in hunc novum cœtum coadunandis duplicis potissimum generis præcepta dedit, quædam *pure divina* nempe de *Sacramentis* a se ex libera voluntate in nova lege institutis, & a suis fidelibus pie ac devote suscipiendis, queis in interiorem Salvatoris gratiam pio illorum usui alligatam introducimur; & *moralia*, queis rectum gratiæ usum docemur. (f) Etenim per Sacramenta gratiam consequimur, per opera vero charitatis aliarumque virtutum, quarum exercitium præcepta moralia determinat, gratia recte utimur, eamque in nobis fovemus, nutrimus, conservamus.

§. III.

Cætera ordinanda reliquit Ecclesiæ.

Reliquorum vero determinationem, quæ tum in ordine ad cultum DEI externum rite exhibendum, quo spectant præcepta *cæremonialia*, tum ad bonum politicum & maxime pacem externam inter membra Reipublicæ Christianæ conservandum necessaria esse videbuntur, quo præcepta *judicialia* referas (g), arbitrio illorum determinanda reliquit, quibus curam & sollicitudinem gubernandi Ecclesiam commisit, id, quod continuata traditio a morte Christi ad nostra usque tempora luculentissime confirmat, siquidem, quidquid cæremoniarum ac rituum in administratione Sacramentorum & cæteris rebus liturgicis cultum divinum spectantibus, quidquid etiam juris ac disciplinæ in regimine externo, & judiciis Ecclesiasticis observatum fuit, & usque nunc observatur, id omne vel institutioni Apostolorum, vel Ecclesiæ in Conciliis congregatæ vel Episcopis Ecclesiarum sibi commissarum Rectoribus suam debet originem.

§. IV.

(f) S. Thomas 1. 2. q. 108. art. 1. & 2. ubi sic habet: *Dicendum, quod, sicut dictum est, lex nova in exterioribus illa solum præcipere debuit, vel prohibere, per quæ in gratiam introducimur, vel quæ pertinent ad rectum gratiæ usum ex necessitate, & quia gratiam ex nobis consequi non possumus, sed per Christum solum, ideo Sacramenta, per quæ gratiam consequimur. ipse Dominus instituit per se ipsum &c. rectus autem usus gratiæ est per opera charitatis.*

(g) Etiam in lege nova dari triplicis generis præcepta: moralia, cæremonialia, ac judicialia communis est doctrina.

§. IV.

Apostoli fuere Ministri Christi,

Ad id muneris assumpsit Christus, misitque Apostolos, quemadmodum ipse missus erat a Patre cum potestate ligandi & solvendi. (h) quapropter post Christi in cœlos ascensum visibile Ecclesiæ regimen ab ipso sibi commissum sustinuerunt Apostoli, adjuti procul dubio, animatique a Spiritu S. divinitus sibi promisso (i), & in die Pentecostes in signis visibilibus communicato (k), atque potestate sibi tradita usi sunt tum universi in Concilio Jerosolymitano (l) tum singuli in singulis Provinciis & Ecclesiis, quæ ad prædicandum Evangelium Christi cuivis obtigerunt. Quorum testem omni exceptione majorem adducere liceat Apostolum Paulum, quem seu qua *Ministrum Christi*, & nomine Christi, seu qua *Rectorem Ecclesiarum* (m) varias sanxisse leges, quarum priores in numerum legum *divinarum* ab Ecclesia immutabilium veniunt, posteriores vero legum *Ecclesiasticarum* instar pro varietate temporum & necessitate Ecclesiæ mutabilium habentur, non minus Acta Apostolorum quam Epistolæ illius testatum faciunt (n), ubi aliquoties gloriatur in *Domino*, id est in suo Ministerio, quo nomine Christi fungebatur, aliquoties in *authoritate* sibi a Christo concessa accurate distinguens inter leges nomine Christi promulgatas, & proprias authoritate Apostolica muneri Episcopali annexa noviter latas. Porro autem quemadmodum non omnes leges divinæ, sicuti nec omnia dogmata a DEO revelata a quatuor Evangelistis in scripturas fuere redacta, & non pauca de ore ad os, de manu ad manum tradi-

Usi sunt sua potestate tam in Conciliis quam extra. Duplici munere functi sunt, nempe Ministri & Rectoris Ecclesiarum.

(h) *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Joannis 20. v. 21.

(i) *Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, quæcunque dixero vobis.* Joan. 14. v. 26.

(k) *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ.* Act. 2. v. 3. *& repleti sunt omnes Spiritu Sancto*, v. 4.

(l) Tria legimus ab Apostolis habita Concilia, primum Act. 1. in quo Barnabas in locum Judæ fuit suffectus. Secundum Act. 6. ubi communibus suffragiis electi fuere 7. Diaconi, & tertium Act. 15. in quo fideles a lege circumcisionis & rituum Mosaicorum immunes pronuntiati sunt: *visum est Spiritui Sancto, & nobis.*

(m) Duplicem enim in Apostolis personam nempe Ministrorum Christi, ac Rectorum Ecclesiæ suspiciunt Catholici.

(n) *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis.* Cor. 11. v. 13. & cap. 7. v. 13. *Præcipio non ego sed Dominus.* En! præcepta divina ab Apostolo nomi-

tradita ad nos usque pervenerunt (o), ita non omnes leges Apostolicæ scriptis fuere consignatæ, sed plures ex continua traditione habemus (p) æquali reverentia ac submissione recipiendas; ecquid enim majoris authoritatis esse deberet doctrina scripta, quam tradita? siquidem doctrina suam vim non a scriptura, sed ab anthoritate docentis ac imperantis mutuare consuevit. Atque hæc sunt prima incunabula Juris Canonici.

§. V.

In locum Apostolorum successerunt Episcopi.

Quoniam vero Christus Ecclesiam noviter fundatam ad consummationem usque sæculi se conservaturum promiserat (q), necessum erat, ut in locum Apostolorum novi semper Ecclesiarum Rectores, eadem potestate præditi, quos Episcopos esse credimus, successione nunquam interrupta, haud secus ac in alia quacunque Republica politica, succederent, ne fides & doctrina Christi & Apostolorum seu scripto seu verbo tradita ob defectum Doctorum a Pseudo-Doctoribus (oportet enim esse hæreses (r) corrumperetur, vel modo quocunque labefactata deficeret, & ipsi fideles Pastoribus & Rectoribus destituti vacillare inciperent, ac successive tota Ecclesiæ structura, quantacunque illa foret, ad instar aliarum Rerumpublicarum in suum nihilum corrueret, quam Episcoporum successionem nostrates non tantum invictis argumentis demonstrant (s), verum etiam inter notas veræ Ecclesiæ characte-

---

nomine Christi promulgata. Et vers. 12. *Cæteris ego dico non Dominus.* En! præceptum Apostoli. Præceptis Apostolicis plenæ sunt scripturæ e. gr. de viduis, velandis virginibus, bigamis &c.

(o) Inter dogmata fidei, quæ ex traditione divina habemus, communiter referuntur perpetua Virginitas Bmæ V. MARIÆ, valor Baptismi ab hæreticis collati, nec non parvulorum ante usum rationis baptizatorum, divinitas sacrorum librorum, numerus septenarius Sacramentorum &c. Utrum detur dogma fidei, ut vocant, *pragmaticum* & *fundamentale*, quod traditione *mere-orali* nitatur, de quo dubitat Author princip. cap. 2. de tradit. §. 7. f. alibi videbimus.

(p) Ad traditiones mere Apostolicas communiter referuntur Jejunium quadragesimale, sanctificatio diei Dominicæ, mixtio aquæ cum vino in Sacrificio Missæ, exorcismi & unctiones baptizandorum &c.

(q) Vid. §. I. hujus Cap.

(r) 1. Cor. 11. v. 19.

(s) Historici Catholici passim & omnes.

racteristicas jure optimo collocant (t). Hi ergo vestigiis Apostolorum impigre insistentes, atque eodem Spiritu S. directi & animati pro exigentibus Ecclesiæ necessitatibus nunc in Conciliis generalibus (u) nunc particularibus Nationum (x), provinciarum ac diœcesium, & non raro se solis, consultis tamen aliis, quorum opera & consilio utebantur, viris doctrina ac pietate conspicuis, noviter exortas hæreses vel mox in primo sui ortu suffocarunt (y), vel longius grassantes confixerunt, schismata extinxerunt (z) controversias non raro non sine aliquali scandalo agitatas deciderunt (a), nova fidei dogmata declararunt (b), atque innumeras, easque saluberrimas leges pro instruendis moribus fidelium, & disciplina Ecclesiæ rite ordinanda sanxerunt. Leges istæ more loquendi antiquitus recepto (c) ac hodiedum usurpato *Varie exercuerunt suam potestatem.* *Leges olim dicebantur Canones.*

(t) Vid. Bellarminum, & Theologos Dogmaticos quoscunque.

(u) In Conciliis generalibus confixæ sunt hæreses principaliores, tum antiquæ e. g. *Arianorum* in Nicæno I. *Macedonianorum* in Constantinop. I. *Nestorianorum* in Ephesino, *Eutychianorum* in Chalcedonensi &c. tum novissimæ *Hussitarum* & *Wiclefistarum* in Constantiensi, *Lutheranorum* & *Calvinistarum* in Trident.

(x) In Conciliis particularibus damnata fuit hæresis *Pauli Samosateni* in Conciliis Antiochenis Sæc. 3. *Macedonianorum* in Synodo Alexand. Sæc. 4. *Pelagianorum* in Synod. Carthag. & Milevitana Sæc. 5. *Semi-Pelagianorum* in Concil. Arausicano II. Sæc. 6.

(y) Vix caput erexerat hæresis *Arianorum*, eam suffocare laboravit Alexander Episcopus Alexandrinus: contra hæresin *Nestorianorum* vix exortam insurrexit Cyrillus Alexandrin. contra Eutychianomur Flavianus Constantinop. &c.

(z) e. g. *Novatianorum* Sæc. 3. *Donatistarum*, *Meletianorum*, & *Luciferianorum* Sæc. 4. *Photianum* Sæc. 9.

(a) e. g. controversiam *Rebaptizantium* inter Stephanum & Cyprianum, *Quartodecimanorum* inter Victorem & Polycratem, item controversiam circa vocem *hypostasis* Sæc. 4. inter Patres Latinos, & circa propositionem: *Unus de Trinitate passus est*, inter Monachos Scythas, aliosque Catholicos Sæc. 6. acerrime agitatas.

(b) Non enim Ecclesiæ DEUS nova dogmata fidei revelat, nec Ecclesia nova facit, sed revelata, & vel in Verbo DEI scripto, vel tradito contenta declarat, qualia multa declaravit occasione hæresum, e. g. unam personam in Christo contra Nestorianos, duas naturas contra Eutychianos &c.

(c) Vid. §. 3. Cap. I.

pato vocabantur *canones*, qui fucceffu temporum authoritate tum publica Ecclefiæ, tum privata compilatorum (d) in diverfas collectiones (inde nomen traxerunt codices & collectiones canonum) fuere redacti. Canonibus accefferunt diverfæ conftitutiones, decreta, refcripta & epiftolæ Summorum Pontificum, doctrinæ SS. Patrum quovis fæculo doctrina & fanctitate eminentium, ex quibus omnibus Jus noftrum de fæculo ad fæculum immenfa accepit incrementa. Ex his fua fponte fequitur, originem Juris Canonici verbo DEI *Scripto & tradito*, incrementa vero *Canonibus Conciliorum*, *Conftitutionibus Pontificum* & *doctrinis SS. Patrum* in acceptis effe referenda. Quare pofthac de primis illius principiis & fontibus quafi originariis erit difpiciendum, pro quo fit.

CAPUT V.

De Principiis feu Fontibus Juris Ecclefiaftico-Catholici in genere.

§. I. *Quamlibet fcientiam fua habere prima principia afferitur.* II. *Varii varios adftruunt fontes: videntur quinque fufficere.*

§. I.

Prima Jur. Ecclef. principia feu fontes originarii.

Quemadmodum quælibet alia fcientia, ita etiam Jurisprudentia Catholica certa quædam habet principia, e quibus fua depromit argumenta, & his mediantibus fuas conclufiones deducit. Theologi fua principia communi nomine *locos Theologicos* appellare confueverunt, quia funt quafi fedes & promptuarium, e quibus rationum, & argumentorum arma mutuantur. De his omnium primus fcripfit celeberrimus ille Melchior Canus Ord. S. Dominici poftea Epifcopus Canarienfis in fuo tractatu de locis Theologicis infcripto, ubi decem *locos Theologicos* non minus accurate quam erudite explanat (a), quem fecuti funt alii (b) & hodie fequuntur Theologi Dogmatici pene ad unum

(d) Authoritate privata vix non omnes antiquiores collectiones fuere compilatæ, licet poftea ab Ecclefia fuerint receptæ. Authoritate publica prodiit. e. g. *Collectio decretalium* Greg. IX. de quo alibi inferius.

(a) Primus fuiffe creditur Melchior Canus, qui hanc materiam methodice, & ex profeffo examinavit.

(b) De locis Theologicis fpecialiter fcripfit Petrus Annatus in fuo *Apparatu*. R. mus ac Magnificus D. P. Bertholdus Vogl in tractatu *Prolegomenon* infcripto

unum omnes. Nos hæc Principia more aliorum (c) fontes originarios appellabimus, quoniam ex illis veluti rivuli quidam variæ collectiones Juris æque communis, ac particularis dimanarunt.

§. II.

In adstruendo numero *fontium* Juris Ecclesiastici Canonistæ haud secus, ac Theologi in numero *locorum Theologicorum* determinando variant, etsi in substantialibus non discordent. Quidam eorum pauciores e. g. quatuor (d), quidam numerant plures. (e) Nobis quinque sufficiunt, *Scriptura*, *Traditio*, *Canones Conciliorum*, *Decreta Pontificum*, & *Doctrinæ Patrum*. *Traditionem* a quibusdam prætermissam, eo quod sit regula non modo *credendorum*, sub qua ratione unice Theologiæ ad demonstranda fidei dogmata ancillatur, usumque præbet amplissimum, sed etiam *agendorum*, qua sub ratione non minus Jurisprudentiæ Ecclestasticæ ac Theologiæ sua præstare obsequia prorsus insignia, illiusque discussioni se submittere non dedignatur, præterire nec possumus, nec volumus. *Symbolorum* vero discussionem, quorum nomine veniunt *summariæ collectiones principaliorum ac fundamentalium fidei articulorum* (f) ad forum Theologicum remittimus, & tanquam locum

Quinque sunt fontes originarii.

Quid sit Symbolum.

E 2

scripto, Clarissimus P. Virgilius Sedlmayr in thesibus de *Locis Theologicis*, Cardin. Gotti Tom. I. Theolog.

(c) Clariss. D. P. Franciscus Xaverius Zech in præcog. Jur. tit. III. §. 41.

(d) Idem Author ibid. dicens: *ex his quatuor fontibus originem suam ducit universum Jus Canonicum* 1. *Scriptura sacra*. 2. *Conciliis*. 3. *Decretis Pontificum*, & 4. *Sententiis Patrum*.

(e) Author princip. Juris Eccles. addit *Symbola* & *consensum Ecclesiarum*.

(f) Sunt symbola breve quasi compendium credendorum *fundamentalium* memoriæ juvandæ causa collectum. Dixi *fundamentalium*, non in sensu Novatorum syncreticorum duplicis generis articulos fidei statuentium, e quibus quosdam vocant *fundamentales*, *substantiales* ac *primarios*, quos nemo non credere obligatur, reliquos *accidentales*, *arbitrarios*, quos credere, vel respuere licet, quin tamen unquam seu *fundamentales*, & *necessarios*, seu *arbitrarios* determinaverint, vel determinare potuerint; sed in sensu Catholicorum, quorum aliqui, in specie Petrus Annatus Lib. I. Apparat art. 7. distingunnt quidem inter dogmata fidei *imperata*, *libera*, & *tolerata*, in alio tamen longe sensu: nam sola *dogmata imperata* in horum sententia fidem tangunt, cætera vero seu *libera* seu *tolerata* fidem non attingunt, & im-

locum Theologis proprium, hoc ipso, quod non nisi credenda proponant, sublimiori illorum examini, ne falcem in alienam messem mittere videamur, subjicimus. Non enim ratio finis nostri patitur, ut cum infidelibus & hæreticis manus conferamus, & contra ipsos fundamentales veræ fidei articulos in iis contentos, quod proprie Theologorum est, demonstremus. Aliqua tamen de numero, & genuinitate symbolorum a nobis suo loco sunt dicenda ad tit. de Summa Trinit. & fide Catholica. *Consensum Ecclesiarum* suis instructum requisitis, ad quem antiqui toties provocarunt (g), quem Ecclesia semper maximi habuit,

Consensus Ecclesiæ commode reducitur ad traditionem.

& impropriissime dicuntur *dogmata fidei*, sed magis dici deberent sententiæ, circa quas Ecclesia, cum nihil certi nec in Scripturis nec in Traditionibus reperiatur, nihil determinare, sed potius libertatem sentiendi concedere voluit. Alii vero discrimen faciunt inter *articulos*, & *dogmata* fidei, vel inter articulos fidei quasi *fundamentales & primarios*; & *secundarios*: *primarios* vocant illas doctrinas fidei, quas omnes & singuli explicite & necessario necessitate medii credere debent e. g. Mysterium Trinitatis, Incarnationis &c. secundarios vero, quos absolute sciri, & implicite credi sufficit. Card. Gotti Tom. I. Q. I. dub. VI.

(g) *Neque hæ*, inquit S. Irenæus L. 1. adversus hær. c. 10. *quæ in Germania e. g. sunt fundatæ Ecclesiæ, aliter credunt, aut aliter tradunt, neque hæ, quæ in Iberis sunt, neque hæ, quæ in Celtis, neque hæ, quæ in Oriente, neque hæ, quæ in Lybia, neque hæ, quæ in medio mundi sunt constitutæ.* Hoc ipso argumento *consensus* utitur Tertullianus Lib. de præscript. advers. hæret. c. 28. & 29. dicens: *Ecquid vero simile est, ut tot, ac tanta in unam fidem erraverint? nullus inter multos eventus est unus exitus: variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterum, quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum.* Postea insultans Marcionitis & Valentinianis pergit: *quoquo modo sit erratum, tamdiu utique regnavit error, quamdiu hæreses non erant. Aliquos Marcionitas, & Valentinianos liberanda veritas exspectabat &c.* eodem modo Donatistas aggreditur S. August. l. 3. de Bapt. contra Donat. c. 2. ubi, postquam Agrippinum & Cyprianum velut contra communem Ecclesiæ consuetudinem suæ doctrinæ inhærentes redarguit, ita prosequitur: *itaque, ut dicere cœperam, in ejus Ecclesiæ communione securi sumus, per cujus universitatem (id est consensum communem) id nunc agitur, quod ante Agrippinum & Cyprianum per ejus universitatem similiter agebatur, & cujus universitatem neque Agrippinus deseruit, neque Cyprianus &c.*

habuit, & econtra hodierni Sectarii velut inutilem ad definiendas res fidei & morum rejiciunt, & inter impossibilia reponunt (h), authoritatis suæ pondere plurimum valere in utroque foro Theologico & Canonico nemo Catholicorum & Historiæ Ecclesiasticæ peritus facile iverit inficias. Ne tamen numerum fontium sine necessitate multiplicari contingat, illum ad traditionem, cujus individua indivisibili nexu eidem conglutinata comes esse solet (est enim signum traditionis infallibile) reducendum existimamus; vel enim disceptamus de *consensu* Ecclesiarum *antiquo*, proprio, suisque requisitis vestito, quæ ex mente partis adversæ sunt, ut sit *Catholicus*, hoc est, *ubique*, *semper*, & ab omnibus præstitus (i) *immutabilis* (k) habens *objectum*, quod potest sub definitionem Ecclesiæ cadere (l) *certus* (m), ut constet de consensu universalis Ecclesiæ. Profecto consensus iste propriissimam sapit naturam traditionis, aut, quod verius esse videtur, apertissimum est signum a posteriori traditionis & Divinæ & Apostolicæ, juxta vulgatum illud: *quod universa tenet Ecclesia, nec a Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi authoritate Apostolica traditum rectissime credimus* (n). Vel disputamus de consensu Ecclesiarum juniori, cujus ostendi initium valet? & hic ipse, si respiciat dogma fidei ab Ecclesia ob exortam hæresin quamcunque noviter definitum, fundatur vel in Scriptura, vel in traditione divina, vel si materiam disciplinæ Ecclesiasticæ attingat, ad traditionem Ecclesiasticam magis reduci, quam inter primaria Juris fundamenta collocari meretur. In- de

Quænam sint requisita consensus Ecclesiarum?

(h) Dallæus de vero usu Patrum.

(i) Author princip. cap. 4. §. VII.

(k) Idem §. VIII. dicens: ***Ex quo consequitur, consensum istum non debere obnoxium esse mutationi, quod multarum opinionum cæteroquin Theologis communium est fatum.*** Exemplum ponit in sententiis Scholasticorum, qui certum aliquod Philosophiæ systema pro basi elegerunt, quo variante necesse est variari ipsam talem Theologiam, e. g. in accidentibus absolutis &c.

(l) Inde cit. Author infert, quod Ecclesia multas quæstiones definire nequeat, e. g. de pœna parvulorum sine Baptismo decedentium, de excidio orbis, de existentia lunicolarum &c.

(m) Hanc certitudinem raro haberi posse idem ibid. ostendere conatur, ubi tamen aliqua sat audacter dicta deprehendimus, & id præcipue, quod hunc consensum inter impossibilia reponat, & ita a doctrina Dallæi, aliorumque Novatorum parum abludere videatur.

(n) S. August. lib. 5. de Bapt. cap. 24.

Alius est consensus Ecclesiarum, & alius scholarum neutiquam confundendus.

de venire existimamus, quod Theologi in dogmatibus fidei, morum, ac disciplinæ, potius ad Scripturam & traditionem (has enim solas veluti regulas infallibiles Ecclesia in definiendis fidei dogmatibus consulere consuevit) in quæstionibus vero scholasticis ad consensum magis scholarum, quam Ecclesiarum provocent. In eo tamen aliquoties committi excessum experientia docemur, quod nonnunquam consensus scholarum & Ecclesiæ ita confundatur, ut unus pro altero venditari videatur (o). Hæc de fontibus in genere. Veniamus ad collectiones.

CAPUT VI.

De Collectionibus Juris Ecclesiastici in genere.

§. I. *Collectiones Juris Ecclesiastici dividuntur in tres classes.* II. *Collectiones Juris antiqui*, III. *Collectiones Juris novi intra Corpus Juris clausæ*, IV. *Collectiones Juris novissimi quasi in compendio referuntur.* V. *Recensentur Collectiones Juris particularis Germaniæ, earumque discussionem etiam ad interpretes Juris Canonici pertinere ostenditur.*

§. I.

Triplicis generis sunt Collectiones Juris Ecclesiastici.

Quasi in compendio referimus omnes Collectiones Juris Ecclesiastici, *communis*, & *particularis*, *antiqui*, *novi*, & *novissimi*, pleniorem illarum discussionem in aliud tempus, locum & occasionem nobis reservantes. Sunt ergo collectiones aliæ juris *communis*, & aliæ *particularis*. Collectiones Juris communis dividimus in tres classes (a). Primam constituunt Collectiones *Juris antiqui* usque ad collectionem Decreti Gratiani Sæc. 12. adornatam. Secundam Collectiones *Juris novi* intra corpus Juris clausæ. Tertiam Collectiones cæteræ quales-

(o) Id quod videre est in quibusdam sententiis scholasticis, quæ per plura Sæcula communi Scholasticorum calculo fuere receptæ, hodie vero a Theologis novioribus Dogmaticis impugnantur, quorum Doctrina non raro novitatis traditioni (potius dicendum foret consensui Scholasticorum) contrariæ postulatur.

(a) Vid. dicta Cap. I. §. ult.

lescunque extra corpus Juris vagantes, quæ a tempore ultimæ collectionis emanarunt.

§. II.

Recensentur Collectiones antiquæ.

Ad primam pertinent potissimum sequentes: Primo Collectio *Canonum Apostolorum* incerto authore & tempore composita, ac *Constitutionum Apostolicarum* vulgo Clementi I. adscribi solita (b). Secundo *Codex Orientalis Ecclesiæ*, vulgo *Codex Canonum Ecclesiæ universæ* dictus, Sæc. IV. itidem incerto authore collectus (c). Tertio *Codex Ecclesiæ Africanæ* Canones Conciliorum Africanorum exhibens incerti iterum Authoris Sæc. IV. compositus, & a Dionysio exiguo suæ collectioni insertus (d). Quarto *Codex Ecclesiæ Romanæ seu Occidentalis* complectens Canones Nicænos, Ancyranos, Neocæsarienses, Gangrenses, Sardicenses, Antiochenos, Laodicenses, quibus subjunguntur 7. Canones Concilii Chalcedonensis, & demum Carthaginenses, probabilius post Concilium Chalcedonense adornatus. Hoc codice Ecclesia Occidentalis, quæ per tria Sæcula unice jure non scripto, præter scripturas, nempe traditionibus, consuetudinibus & observantiis, ac postea solis Canonibus Nicænis, quibus etiam Sardicenses velut appendix Concilii Nicæni inserti erant, regebatur, ultra 60. annos usa fuit, imo in Ecclesiis Galliæ ac Germaniæ illius authoritatem usque ad tempora Hadriani I. perdurasse haud improbabiliter multi existimant (e). De hoc codice varia authorum judicia. Sexto *Codex Dionysii exigui* a suo authore ita dictus, circa finem Sæc. V. vel ad initium Sæculi VI. compilatus, concinniorem editionem antiquæ versionis latinæ Codicis Canonum exhibens, in duas partes distributus, in quarum prima retentis Canonibus antiqui Canonis addidit Canones Apostolicos 50, Sardicenses 25, Constantinopolitanos tres, & Chalcedonenses 27. in 2da parte adjecit epistolas decretales Romanorum Pon-

(b) Vid. infra Cap. V. §. IV.

(c) Petrus de Marca suspicatur illius authorem esse Stephanum Ephesinum Episcopum.

(d) Intellige de collectione antiquiori, cujus authorem laudant illum ipsum, qui fuit collector collectionis occidentalis jussu Leonis I. factæ, non de noviori, cujus Author est Dionysius exiguus, utpote qui Canones Africanos suæ inseruit collectioni.

(e) De Marca in Dissert. de veter. collect. Cap. II. N. 2.

Pontificum à Siricio usque ad Hormisdam, qui ingenti cum applausu ab Ecclesia Romana fuit receptus. Sexto: *Breviatio Canonum* Fulgentii Ferrandi Ecclesiæ Charthaginensis Diaconi Dionysio Coævi 233. capitibus totam Canonum doctrinam complectens. Septimo: *Duplex Collectio* Joannis Antiocheni Presbyteri vulgo Scholastici dicti, Apocrisarii, & postea Patriarchæ Constantinopolitani (quidam Authorem putant Theodoretum Cyrensem, qui tamen ultra Sæculum Joannem antecessit) Sæc. VI. composita, quarum primam vocat *Collectionem omnium Canonum*, alteram *Nomo-Canonem*, illa continet Canones universæ Ecclesiæ sub 50. titulis, hæc est hujus quasi compendium. Octavo *Collectio Canonum Martini Baracarensis* in Lusitania Episcopi, ex Pannonia, vel ut alii volunt, ex Græcia oriundi in duas partes divisa, post medium Sæc. VI. facta & 84. capitulis constans, quarum prima exhibet Canones, qui de personis, rebus, & ritibus Ecclesiasticis agunt, altera res ad laicos pertinentes complectitur. Nono collectio Cresconii Episcopi Africani, vel alterius authoris incerti Sæc. VII. compilata, & sicut prior in duas partes divisa, quarum prima vocatur *Concordia Canonum*, & constat ex 300. Capitulis, altera dicitur *Breviarium* similiter constans 300. titulis. Decimo *Collectio celeberrima Isidori vulgo Mercatoris* dicti, vel potius incerti authoris, circa initium Sæc. VIII. concinnata, a Riculpho Moguntino Episcopo ex Hispania in Galliam allata, a Nicolao I. approbata, exhibens epistolas antiquorum Pontificum usque ad Siricium Papam, a qua heterodoxi, & cum his etiam Scriptores Catholici *Jus novum*, id est, *Pontificium* (f) auspicantur. Undecimo Codex Canonum (alii fuisse epitomen existimant) ab Hadriano Papa anno 774. Carolo M. oblatus, quem sub finem Sæc. VIII. & Duodecimo excepit alia collectio ex Synodis Romanis & decretis Pontificum conflata, quam multi adscribunt Hadriano I. Pontifici, eamque oblatam Agilamno Metensi Episcopo, & ab hoc per Galliam divulgatam asserunt, ac pleræque editiones sub titulo Hadriani Papæ repræsentant. Plerique tamen negant esse fœtum Hadriani, sed potius Agilamni Metensis Episcopi (g). Collectionibus annumerari merentur decimo tertio *Capitularia Regum Francorum*, utpote quorum magna pars disciplinam ac regimen Ecclesiæ concernens ex diversis Synodis fuit excerpta. Horum ergo nomine veniunt ea, quæ in publicis comitiis, vel Synodis Episco-

(f) Vid. dict. Cap. I. §. ult.
(g) Van Espen part. IV. cap. 2. §. I.

Epiſcoporum, populi conſenſu ab ipſis Regibus edebantur, & primitus ſeparatim in ſchedulis & membranis ſcripta habebantur, donec Sæc. IX. anno 827. in unum volumen ab Anſegiſo Abbate Lobbienſi fuerint collecta, quæ prima eorum fuit collectio, quam aliæ fuerunt ſubſecutæ (h). Decimoquarto *Collectio Reginonis* Abbatis Prumienſis Diœceſis Trevirenſis juſſu Radbodi Archi-Epiſcopi Trevirenſis anno 906. adornata, ex antiquis Canonibus & decretis Pontificum congeſta, duos libros de Eccleſiaſtica diſciplina complectens. Decimoquinto *Collectio Burchardi* Wormatienſis Epiſcopi natione Haſſi anno 1020. edita ſub titulo *Magnum Canonum volumen*, ex Scripturis, S. Canonibus Conciliorum, Decretis Pontificum, SS. Patribus, ac Pœnitentialibus veteris Eccleſiæ, magis tamen ex præcedentibus collectionibus, quam ex ipſis fontibus (& hoc vitio illi vertitur) hauſta & combinata, quæ 20. libros complectitur. Sequitur demum decimo ſexto *duplex Collectio Ivonis Carnotenſis* circa annum 1100. edita, quarum una in XVII. partes diviſa communiter *decretum Ivonis Carnotenſis*, altera VIII. partibus conſtans *Pannomia* dicitur. Prima eſt indubitatum opus Ivonis, de altera dubitatur. Utraque non ex ipſis fontibus, ſed ex anterioribus collectionibus nec non ex Jure civili fuit excerpta, & vel ex hoc capite plurimum laudis apud multos ſuo conciliavit Authori, quod ipſe primus Jus Canonicum cum civili conjunxerit. His addantur decimo ſeptimo collectiones quædam minus celebres eodem ferme tempore in lucem editæ, nempe collectio ſub nomine *Anſelmi* Epiſcopi Lucenſis circa medium Sæculi XI. publicata, & communiter *authentica & compendioſa collectio regularum &c.* inſcripta, quisquis fuerit illius author, de quo Lis inter eruditos (i) item collectio ſeu *Liber Canonum* cujusdam Presbyteri Cardinalis nomine *Deusdedit* una cum 4. Libris de rebus Eccleſiaſticis Victori III. circa annum 1087. oblatus, & demum *Collectio ſub nomine Polycarpi*, cujus tamen authorem fuiſſe quemdam Gregorium Presbyterum Hiſpanum & Eccleſiæ Compoſtellanæ Cardinalem circa annum 1141. eruditi paſſim tradunt. Atque hæ ſunt præcipuæ collectiones Juris Canonici anti-qui

(h) Idem cap. 3. §. IV.

(i) Rationem dubitandi facit, quod in hac collectione contineantur conſtitutiones quorundam Pontificum Anſelmo poſteriorum, qui obiiſſe ſcribitur 1086. quamvis dici poſſit, iſta decreta a quodam alio poſt mortem Anſelmi fuiſſe adjecta.

qui, quas in compendio referre placuit, dum illas suo tempore ac favente Numine fusius simus discussuri (k).

§. III.

Collectiones novæ recensentur.

Collectiones ad secundam classem pertinentes sunt primo *Decretum Gratiani* a suo Authore ita dictum, circa annum 1150. Sæc. XII. sub titulo *Concordia discordantium Canonum* editum, ac in tres partes divisum (l). Cui subjunguntur Canones pœnitentiales & Apostolorum, de quibus alibi. Secundo *Decretales Gregorii IX.* jussu hujus Pontificis & opera Raymundi de Pennafort 1230. Sæc. XIII. editæ, ac in V. Libros distributæ. Obiter hic annotamus, quod collectionem istam aliæ quinque collectiones hodie quasi obsoletæ, aut certe tanto honore non habitæ, ut corpori Juris insererentur, præcesserint, quæ Raymundo in adornanda sua collectione insignem præbuerunt usum. Prima fuit Bernardi *Circa* Præpositi Papiensis postmodum Episcopi Faventini circa annum 1190. sub nomine *Breviarii Extravagantium* edita (m) & præcipue ex decretis & decretalibus epistolis Pontificum, speciatim ex Epistolis Alexandri III. & Canonibus Concilii Lateranensis III. ac Turonensis III. deprompta, ac ferme eodem ordine ac forma, quo collectio Gregoriana, in ordinem redacta. Secunda *Joannis Gallensis* seu *Vallensis* circa annum 1202. similiter ex epistolis decretalibus summorum Pontificum maxime Cœlestini III. ad normam prioris concinnata, tertia *Petri Beneventani* Diaconi ex Constitutionibus Innocentii III. compilata, ejusdem Pontificis authoritate facta & approbata, atque Doctoribus & Scholaribus Bononiensibus cum speciali Epigraphe transmissa & ad usum Scholarum commendata (n). Quarta incerti est Anthoris, & complectitur 71. capita Concilii generalis Lateranensis IV. sub Innocentio III. celebrati, nec non constitutiones ejusdem Pontificis post tertiam collectionem mox ante memoratam editas. Innocentium III. secutus est Honorius III. cujus jussu prodiit quinta collectio ad normam collectionis Innocentianæ confecta, quinque libris epistolas & decreta intra decendium, quo rexit Ecclesiam, ab ipso edita complectens, & illius

(k) Vid. nostra Dissertatio I. de Collect. ubi plures alias collectiones recensuimus.

(l) *Prima pars* continet *distinctiones* 101. *Secunda causas* 36. & una *tractatum de pœnitentia* causæ 33. insertum. *Tertia distinctiones quinque de Consecratione.*

(m) Van Espen part. III. Sect. 2. §. 1.

(n) Quoad hanc collectionem id singulariter notatu dignum est, quod hæc prima fuisse credatur, quæ authoritate publica Pontificis fuit adornata. Idem ibid. Sect. 2. §. I.

illius nomine per Tancredum Bononienſem Archidiaconum ſolemniter promulgata. Ex his quinque collectionibus duæ priores privata, tres vero poſteriores authoritate publica fuere confectæ, & promulgatæ, & tertia quidem omnium collectionum fuit prima, quæ auctoritate publica prodiit (o) quamquam & duas priores uſum publicum in ſcholis habuiſſe conſtet. Tertium locum occupat *Liber VI. Decretalium Bonifacii VIII.* a ſuo Authore ita dictus, ſub finem Sæc. XII. opera Guilielmi Archi-Epiſcopi Ebrudunenſis, Berenrengarii Epiſcopi Biterenenſis, ac M. Richardi de Senis S. R. E. Vice-Cancellarii velut appendix quinque Decretalium (p) (& ideo Liber VI. Decretalium inſcribitur) in lucem editus, & coutinet conſtitutiones tam poſteriores Gregorii IX. & ſequentium Pontificum Innocentii IV. Gregorii X. Alexandri IV. & Nicolai IV. tum proprias Bonifacii, nec non decreta utriusque Concilii Lugdunenſis, quorum unum ſub Innocentio IV. anno 1245. & alterum ſub Greg. X. anno 1292. fuit celebratum. Poſt ſextum Decretalium quarto loco veniunt *Clementinæ* Clementis V. ad normam decretalium partim ex Canonibus Concilii Viennenſis, partim ex conſtitutionibus extra illud a Clemente editis congeſtæ, ſed ob immaturam illius mortem primum a Joanne XXII. ſucceſſore promulgatæ. Sequuntur quinto loco *Extravagantes Joannis XXII.* nec non *Extravagantes communes* ita dictæ, quod ab initio incerta quaſi ſede vagarentur, donec in corpus Juris fuerint relatæ. Priores continent 20. conſtitutiones illius Pontificis in 14. titulos diviſas, poſteriores vero decreta aliorum etiam Pontificum Urbani IV. Sixti IV. & hoc ipſo *communes* dictæ, atque in quinque libros diſtributæ circa annum 1384. Et iſtæ ſunt collectiones intra corpus Juris clauſæ habentes vim deciſivam & authoritatem legalem, & quidem aliquæ earum ex approbatione Pontificum, aliquæ ex uſu & receptione, de quo alibi plura. Præter recenſitas duæ adhuc aliæ collectiones in corpore Juris clauſæ, vi tamen & robore legali deſtitutæ, reperiuntur, nempe primo *Liber VII. Decretalium* a Petro Matthæo Jurisconſulto Lugdunenſi authoritate privata compilatus, continens varia reſcripta ſummorum Pontificum, quin tamen de approbatione publica conſtet, & ſecundo *Inſtitutiones Lancelloti* authoritate & juſſu ſummi Pontificis Pauli IV. compoſitæ, & ad modum Inſtitutionum civilium in quatuor Libros diviſæ, quæ etſi in cauſis decidendis præfato Pontifice ante confirmationem mortuo authoritatem de-

(o) Vid. mox dicta.

(p) Hæc collectio aliquamdiu non fuit recepta in Gallia ob nota inter Bonifacium Pontificem, & Philippum Pulchrum Regem Galliæ diſſidia.

decisivam non habeant, ob suum nihilominus accuratum ordinem Decretalibus longe antecellunt, dignæque videntur, ut commentaria in eas fierent.

§. IV.

Collectiones novissimæ.

Ad tertiam classem reducimus primo *Bullarium M.* seu collectionem variarum Bullarum a Summis Pontificibus editarum opera Laertii Cherubini, JCti Romani primum factam, dein a suo filio variis Bullis auctam ac tempore Urbani VIII. in lucem editam, quæ tamen usque nunc ob defectum approbationis publicæ ad vim legalem assurgere non potuit (q). Secundo *Regulæ Cancellariæ* regimen Pontificum ac res beneficiales potissimum concernentes authore Joanne XXII. circa annum 1316. conscriptæ, & a Nicolao V. circa annum 1447. in constantem & meliorem formam redactæ (r). Tertio *Declarationes Cardinalium* super doctrinis dubiis in Concilio Tridentino contentis a Congregatione Cardinalium (s) specialiter ad id deputatorum factæ, & in forma authentica productæ. Quarto *Decisiones Rotæ Romanæ* (t), & denique quinto varii commentarii in Jus Canonicum editi, quæ omnia & singula suo loco fusius prosequemur.

§. V.

Collectiones particulares juris Germaniæ. Triplicis sunt generis antiquæ, mediæ, & novissimæ.

Cum vix ullum sit Regnum, aut Natio, quæ non legibus & consuetudinibus particularibus regitur (u), videndum quoque, an non inclyta Natio Germanica jure quodam particulari utatur, & quodnam illud sit? Author princ. (x) triplicis generis constitutiones Imperii recenset: *Antiquas*, quæ incipiunt a Carolo M. & desinunt in Carolo

(q) Extant nunc continuationes hujus Bullarii recens Romæ editæ, imo typis non ita pridem 1746. prodiit Romæ integer Tomus Constitutionum Benedicti XIV. Scholaribus Bononiensibus inscriptus.

(r) In Germania obtinent, in quantum vel sunt usu receptæ, vel cum concordatis Germaniæ conveniunt.

(s) Quamplurimæ declarationes vel omnino ignorantur, vel saltem non sunt sufficienter promulgatæ.

(t) Rota Romana est supremum Pontificis tribunal, in quo vices Judicum sustinent duodecim diversarum nationum Auditores Rotæ. Habet hoc tribunal id speciale, quod in eo trina quasi appellatio locum habeat.

(u) e. g. in Gallia post abolitam Sanctionem Pragmaticam viget concordatum Gallicum inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliæ Bononiæ initum.

(x) Cap. XIII.

rolo IV. & sunt potissimum *Capitularia Francorum* aliorumque Regum, *Constitutiones Imperiales* a Goldasto editæ, & *Diplomata Imperatorum* Ecclesiis concessa; *Medias* a Carolo IV. usque ad Carolum V., inter quas sunt potissimum *Bulla Aurea*, *Pax prosana seu publica &c. Concordata Germaniæ;* & *Novissimas* a Carolo V. usque nunc editas, quo pertinent *Transactio Passaviensis*, *utraque pax Religiosa & Westphalica*. Ex his quasdam aliorum considerationi relinquimus, quasdam nobis vindicamus. *Antiquas*, ex eo quod sint ut plurimum obsoletæ, & pleræque earum e. g. *Capitularia Francorum* (eo enim tempore ne quidem Imperium Romanum cum Germanico erat proprie conjunctum, cum hodierni Publicistæ epocham hujus unionis ab Ottone I. incipere soleant) statum Germaniæ non concernant, missas facimus. Ex mediis eligimus primo *Auream Bullam*, quæ non pauca ex Jure Canonico mutuavit, e. g. ea, quæ habet de electione Imperatoris, & secundo *Concordata Germaniæ* inter Nicolaum V. Summum Pontificem & Fridericum III. Romanorum Imperatorem, & reliquos tum Ecclesiasticos tum Sæculares Proceres Imperii Romano-Germanici anno 1447. inita, quæ aliunde ad forum Canonicum pertinent, & tertio *pacem prosanam*, sine qua titulum de treuga & pace vix utiliter explicaveris. Ex novissimis vero adoptamus *Transactionem Passaviensem*, *pacem Religiosam* ac *Westphalicam* occasione enascentium sectarum Protestantium ac Reformatorum conclusas easque Juri Ecclesiastico adaptabimus. Porro autem quemadmodum *Auream Bullam*, *pacem prosanam*, utramque pacem & *Religiosam* ac *Westphalicam*, & utriusque prodromam, id est, *Transactionem Passaviensem* tanquam leges fundamentales Imperii Romano-Germanici suspicimus, & ex hoc capite ad *Jus publicum*, illiusque Interpretes pertinere non ignoramus, ita neminem nobis juste indignaturum confidimus, si eas Juri quoque Canonico tanquam leges particulares vindicemus, eo quod status Ecclesiasticus Germaniæ hodiernus suam normam non modo a Canonibus Ecclesiæ universalibus, sed etiam a legibus Imperii particularibus sortiatur. Vel enim ipsum *Imperium*, vel *Imperii status*, vel *causas & negotia Imperii & statuum* spectas? Si *Imperium*, istud est *corpus quoddam mixtum ex statibus Ecclesiasticis & sæcularibus*, *Catholicis & Acatholicis totidem quasi membris conflatum*, in quo tres Religiones *Catholicorum*, *Protestantium*, ac *Reformatorum* liberum Religionis habent exercitium (y), quarum duæ ultimæ tolerantur, prima vero, tanquam sola vera, tolerata dici nequit, utpote

Quænam sint media?

Quænam novissima?

Leges fundamentales Juris publici Germanici vel maxime pertinent ad Jus Ecclesiasticum.

(y) Art. 7. pacis Westphalicæ §. I.

utpote quæ sola vera est, & vel ex hoc capite liberrimum sibi exercitium ex omni jure vindicat; Si vero status consideres, hi, si sint Ecclesiastici, e. g. Archi-Episcopi, Episcopi, aliique Prælati majores, eo ipso Rectores sunt Ecclesiarum sibi commissarum; si Sæculares, passim Advocati, Patroni, & Protectores Ecclesiarum audiunt (z); si Acatholici, aliunde *jus in sacra* sibi vindicant (a). Omnes denique & singuli intuitu Ecclesiæ variis privilegiis, Juribus, ac præeminentiis gaudent (b). Si denique ad negotia & causas reflectas, nullum negotium tanta animorum contentione ac partium studio in comitiis & conventibus publicis, in conventis pactis ac fœderibus hucusque agitatum, atque negotium Religionis, nullæ causæ suprema Imperii tribunalia tantopere fatigarunt, ac causæ Ecclesiasticæ, nulla lex fundamentalis lata, quæ non ad personas, & res Ecclesiasticas, vel ad causas & negotia Religionis in suis dispositionibus respexit, & principaliter respicere debuit juxta præscriptum Recessus Imperii de anno 1532. art. 1. §. 1. jubentis, ut Religio negotiorum primùm sit in Imperio. Ex his superabunde demonstratam existimamus arctissimam illam Canones inter Ecclesiæ ac leges fundamentales Imperii connexionem, quæ tanta est, ut jam Jus Ecclesiasticum sine Jure publico, cum certo tamen moderamine, ne jura permisceantur, & de finibus regundis agere quis cogatur, nec satis secure (quam enim facile quis in jura Sedis Pontificiæ vel Nationis Germanicæ potest impingere?) nec utiliter amplius doceri posse videatur, eo potissimum ex capite, quod leges Imperii multa ex Canonibus Ecclesiæ mutuaverint, (c) non

(z) Sic e.g. Imperator audit supremus Ecclesiæ Advocatus, & ideo passim in Recessibus Imperii dispositum est circa jura & officia huic supremo Juri Advocatiæ annexa.

(a) Communis est hodie heterodoxorum Doctrina, quod Principibus *jus in sacra* & *Episcopale* competat; quamvis in assignando titulo, in quo fundari deberet, non conveniant, de quo meretur legi Bœhmerus ad tit. de Offic. Judic. Ordin. ubi varias suæ Religionis assectarum opiniones refutat.

(b) Sic e. g. Electoribus Ecclesiasticis Aurea Bulla proedriam ante cæteros Electores aliaque jura, præeminentias, & officia e. g. Electori Moguntino Officium Archi-Cancellarii attribuit. Alii Principes Ecclesiastici alia habent jura, præeminentias ac officia. Quid dicam de Principibus Acatholicis, quibus vi pacis Westphalicæ integri Archi-Episcopatus, Episcopatus, & Monasteria advenerunt, in quibus exercitium omnium Jurium Episcopalium ex quocunque demum titulo usurpant.

(c) E. g. circa electionem Imperatoris, circa beneficia &c.

non pauca alteraverint, ac ſtatui Imperii politico attemperaverint, ut mirari ſubeat, quod interpretes Juris Eccleſiaſtici quaſi unice huic enucleando inſudaverint, Jus Germanicum neglectim habuerint, illudque noſtræ Germaniæ accomodare parum curaverint, ſuo muneri abunde ſe ſatisfeciſſe exiſtimantes, ſi modo Jus Canonicum quaſi ſecundum literam, ſtylum & uſum Curiæ Romanæ explicarent, cæteroquin parum ſoliciti, an ad uſum fori Germaniæ ſit accomodatum. Quod ſi tamen ad jus particulare Germaniæ explicandum pervenire contigerit, eam adhibebimus cautelam, ut limites Juris Eccleſiaſtici exceſſiſſe nemini videri poſſimus, multo minus de regundis finibus agere cogamur. Jam ad exſplicandam originem, fundamenta, fontes originarios & incrementa Juris Eccleſiaſtico-Proteſtantici tranſeamus. Sit ergo.

CAPUT. VII.

De ortu fundamento fontibus originariis & incremento Juris Eccleſiaſtico-Proteſtantici.

§. I. *Ratio Inſtituti noſtri expenditur.* II. *De fundamento Juris Eccleſiaſtico Proteſtantici.* III. *De fontibus illius originariis.* IV. *Reflexiones ad principia Moshemiana.* V. *De legibus fundamentalibus.* VI. *De progreſſu & incrementis illius.*

§. I.

Corpus Jur. Can. a Proteſtantibus eſt receptum

Quamquam Lutherus *Corpus Juris Canonici* 10. Decemb. anno 1520. in copioſiſſima hominum frequentia Wittenbergæ in publico foro Vulcano tradiderit, ringentibus, & factum iſtud deteſtantibus tanquam impium, temerarium, & audax non modo illius, ſed etiam hodierni ævi ſaltem pluribus Jureconſultis Proteſtantibus, nihilominus Jus Eccleſiaſticum apud illos uſum habet ampliſſimum, & authoritatem ſat amplam. Publice & cum magno applauſu docetur in illorum Academiis, illuſtratur commentariis ferme innumeris, obſervatur in judiciis, obtinet in cauſis beneficialibus, matrimonialibus, aliisque quam plurimis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus eatenus ſaltem, quatenus principiis ſuæ religionis non adverſatur, aut praxis, conſuetudo & obſervantia non contradicit (a).

Itaque operæ pretium eſſe duximus brevem Juris Proteſtantici dare Exegeſin, illius principia, fundamenta, fontes originarios, & doctri-

(a) Vid. Diſſert. de uſu, authoritate, & ſtudio Jur. Eccleſ.

doctrinas detegere, discrimina inter nostrum, & ipsorum Jus Ecclesiasticum in medium proferre eum præcipue in finem, ne Candidati Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ in legendis Protestanticorum libris erronea imbibant principia, aut inani verborum ac doctrinarum fastu se decipi, & in errores pessimos se induci patiantur, aut inepto armorum (argumentorum) genere, si quando cum ipsis contendendum est, inter se confligant.

§. II.

Quid nomine Juris Protestantico Ecclesiastici intelligatur?

Priusquam de Jure Protestantico agamus, illud animadvertere placuit, nomine Juris Protestantico-Ecclesiastici nos intelligere illud Jus Ecclesiasticum, quod non modo a Protestantibus in Germania per Pacem Westphalicam sub nomine *Corporis Evangelicorum* toleratis, sed ab omnibus Sectariis a tempore Zwinglii ab avita religione Catholica deficientibus per suam prætensam reformationem fuit adoptatum.

Origo Juris Protestantici.

Ab ovo rem repetamus, & in originem hujus Juris Ecclesiastico-Protestantici inquiramus. A quo tempore prætensi Reformatores suam reformationem incoeperunt, Romano Pontifici debitam subjectionem, reverentiam & obedientiam subtraxerunt, necessario de novo Jure Ecclesiastico efformando, solidoque fundamento, cui hæc moles superstruenda erat, statuendo illis cogitandum fuit. Verum enim vero hic hærebat aqua, hic Rhodus, hic saltus, hic labor hoc opus erat. In eo cardo difficultatis vertebatur, quodnam hujus novi Juris fundamentum statuendum foret. Quapropter gravissimæ, eæque ferme innumeræ inter ipsos oriebantur controversiæ. Quatuor potissimum controvertebantur, 1mo quodnam illud esse deberet fundamentum? 2do in quem potestas legislatoria ordinandi Religionem, ferendi leges, gubernandi Ecclesiam transferenda? 3tio quonamusque hæc potestas extendenda, & quomodo restringenda? 4to quodnam legum Ecclesiasticarum objectum assignandum foret?

Quodnam fundamentum primarium illius?

Quantum ad *fundamentum* in eo facile omnes Zwingliani, Reformatores, Lutherani, & horum diversissimæ sectæ convenere, *sacram scripturam* (b) in vim regulæ universalis, Principii fundamentalis ac fundamenti angularis esse assumendam. 2do religionem præprimis in ferendis legibus consulendam, & ad hanc tanquam Cynosuram respiciendum, eidemque posthac leges Ecclesiasticas esse accomodandas.

Porro

(b) Mosheim allgemeines Kirchen-Recht cap. 1. §. 14.

Porro autem quoniam leges Ecclesiasticæ in scripturis contentæ erant paucæ admodum, & ad sustentandum systema religionis & Ecclesiæ haud sufficientes, de *fundamento quodam subsidiario* ulterius cogitandum erat. Verum de hoc ipso fundamento innumeræ enascebantur controversiæ. Zwinglius voluntatem Principum, illorumque Ordinationes instar *principii subsidiarii* esse adoptandas existimabat in iis, quæ in scripturis definita non erant (c). Alii ipsam *rectam Rationem* ad subsellia Dictatoris attollebant, atque ad instar legis & ordinationis quoad ea, quæ in scripturis non reperiebantur, esse habendum asserebant, quidquid *recta Ratio* dictitaret (d). Alii neque voluntati Principis, neque humanæ rationi velificabantur, existimantes, neutri assurgendum, neutri esse fidendum, & neque per unam, neque per alteram religioni & Ecclesiæ sufficienter consultum iri. Hi ergo primitivam Ecclesiam, illiusque observantiam instar normæ, ac juris subsidiarii assumendam, & ad illius imaginem Ecclesiam reformatam esse regendam dictitabant. Hujus opinionis sunt omnes Protestantes seu sectarii præter Lutheranos, quales sunt Brobnistæ, Presbyteriani, Indifferentes, Episcopales, Sociniani, Quacheriani, Anabaptistæ. Sed ne hi quidem inter se ipsos erant concordes, dum inter ipsos disceptabatur, quænam illa sit primitiva Ecclesia, pura, immaculata, ad cujus imaginem in regenda Ecclesia foret respiciendum: Nam eorum quidam Ecclesiam Christi & Apostolorum adhuc quasi in sua infantia constitutam, veluti Brobnistæ, alii jam jam adultam in Sæc. II. veluti Presbyteriani, alii demum jam ætate profectam ad Sæc. usque V. sibi tanquam Prototypon in rebus Ecclesiasticis imitandam proponebant, veluti Episcopales (e). Inde suum ortum habuere celeberrimæ controversiæ in Anglia & Hollandia inter Brobnistas, Presbyterianos & Episcopales, ac ipsos Episcopales rigidiores, & laxiores High-& Jow-Chuchmen, Whigs & Torrys; inter Remonstrantes, & contra-Remonstrantes, de quibus mox. *Episcopales* Ecclesiam repræsentativam agnoscunt in Episcopis; his Jus in Sacra una cum potestate legislatoria adscribunt, atque Ecclesiam jam jam adultam, qualis fuerat Sæc. 4to, & 5to veluti Magistram, cujus doctrinis & exemplis inhærendum, suspiciunt. Sed neque hi inter se ipsos conveniunt, & in duas partes scinduntur, quorum aliqui *sublimiores*, ac *rigidiores* communi nomine *Torris*, seu *High Churchmen*, alii *mitiores Whigs*, seu *Löw Churmen* appellantur. Sub-

Quodnam fundamentum subsidiarium?

Desuper multæ lites inter Reformatores.

Episcopales Ecclesiam adultam veluti Magistram suspiciunt.

(c) Idem Ibid. (d) Idem ibid. (e) Idem §. 16.

Sublimiores Regem una cum Parlamento Anglicano a regimine Ecclesiæ penitus excludunt, eisque ad summum Jus quoddam Advocatiæ confirmandi leges Ecclesiasticas precario concedunt; Mitiores vero notabilissimam Juris in Sacra portionem in Reges transferunt, quin tamen fines illius unquam determinaverint, aut posthac determinaturi sint, a quorum determinatione ex motivis politicis abstinendum esse existimant Angli. Longum nimis foret dissidia Episcopalium inter se ipsos recensere (f).

Dissidia Independentium Presbyterianorum & Episcopalium recensentur.

Longe graviora erant dissidia, quæ inter tres sectas *Independentium*, *Presbyterianorum*, & *Episcopalium* agitabantur, quam illa, quæ secta quælibet inter suos agitabat, dum nempe quælibet earum alteri Jus suum Ecclesiasticum violenter obtrudere contendebat. Eo res devenit, ut in bellum publicum desineret, quod sub imperio Elisabethæ inchoatum, sub Jacobo I. & Carolo I. ac II. continuatum, ac demum sub Wilhelmo per *Acta Tolerantiæ* singularum religionum finem accepit (g).

Georgius Fox & Thomas Hobbesius Mediatores sed infelices egerunt.

Quo tempore super Jure Ecclesiastico tam acriter fuit disputatum, prodiere in lucem publicam duo viri acerrimi ingenii, unus artis sutoriæ magister, author, parensque Quaquerianorum, nulla generis, doctrinæ vel nobilitatis prærogativa conspicuus Georgius Fox; alter ingenio præcellens, scientiarum Philosophicarum, Mathematicarum, ac Theologicarum peritissimus Thomas Hobbesius, ambo nullius frontis, nullius religionis, Libertini, audaces, Phanatici. Hi ergo, ut dissidia, & bella componerent, munus pacificatoris, & veluti Mediatoris sua sponte non requisiti non rogati nullo mandato instructi, nulla authoritate præditi assumpserunt, aut potius sibi arrogarunt, mediumque excogitarunt prorsus extremum, quod Religioni, Ecclesiæ, & Reipublicæ politicæ excidium ultimum afferre deberet. Ambo iterum in diversas abierunt opiniones. In eo solum convenerunt, quod uterque omne Jus Ecclesiasticum exterminaverit, & confusionem Ecclesiæ ac Reipublicæ introduxerit.

Doctrina Joannis Fox.

De utroque singulariter agamus. Itaque Joannes Fox omnem Ecclesiam visibilem proscripsit, omnem cultum Dei externum, Sacramenta, ritus, cæremonias, liturgias eliminavit, Jus Ecclesiasticum sustulit, suos asseclas, quos Quaquerianos vocant, fecit cives simplices in actio-

(f) Vid. Pfaffii Orig. Jur. Eccles. pag. 18. item Mosheim Allgemeines Kirchen-Recht pag. 172.

(g) Vid. cit. Author pag. 182.

actionibus suis internis religionem spectantibus suo lumine interno, in actionibus vero externis solis legibus politicis dirigendos, regendosque (h).

Eadem intentio, idem finis, idem scopus erat Hobbesio eliminandi Ecclesiam cum omnibus juribus eidem annexis: Quare docuit, Rempublicam esse Ecclesiam, & Ecclesiam esse Rempublicam, discrimen inter utramque esse quoad solum nomen, eundem esse Principem Ecclesiæ & Reipublicæ, nullas dari actiones in se bonas, aut malas, nullum jus, nec naturale, nec divinum existere. Et ne quis ipsi jus quoddam divinitus revelatum objicere valeret, quo etiam Imperantes ligari deberent, negavit, quod Deus ullam legem tulerit, & econtra statuit, quod ea, quæ in Scripturis vim legis habere viderentur, mera sint consilia vi nulla obligandi prædita, potestas vero ferendi leges unice penes Principes Rerumpublicarum resideat. Ut autem hoc suum systema quodam suffulciret fundamenro, ulterius statuit, finxit, & docuit, in statu naturali dari bellum omnium contra omnes, hominem homini ex ipsa natura esse lupum, esse hostem capitalissimum, & inimicum inimicissimum, idem esse in statu naturali occidere canem, & hominem, animal brutum, & ratione præditum. Ut ergo bellum istud omnium in omnes extinqueretur, necessarium fuisse ulterius, ut homines in Civitates & Societates politicas coirent, his vero Reges & Principes præficerentur cum potestate prorsus incircumscripta ferendi leges, regendi cogendique, sola necessitate obtemperandi subditis relicta. Et quoniam cum statu Ecclesiæ a Republica separato, & regimine Ecclesiastico distincto summa & illimitata regendi potestas stare nequit, eo ipso omnem Ecclesiam esse eliminandam, secus actum fore de pace, tranquillitate, securitate & felicitate Reipublicæ. Nostrum non est monstrosum istud systema Hobbesianum millies confutatum novis argumentis convellere.

Item Thomæ Hobbesii.

Systema Hobbesianum.

Hobbesianis haud abs re accensendi sunt illi Jureconsulti Lutherani, qui *Jus* in *Sacra* ex Superioritate Territoriali derivant, quorum Dux, & Vexillifer jure optimo habetur Thomasius. Vir hic, eo quod vatiniano odio persequeretur Ministros Ecclesiæ Protestanticæ, Jus Ecclesiastico-Protestanticum reformare, & Jura Ecclesiastica utut modica, & pauca admodum post reformationem adhuc penes cœtum Ecclesiasticum, illiusque Doctores ac Ministros residua e manibus illorum extorquere firmissime secum constituit, totisque viribus adlaboravit.

A systemate Hobbesiano parum differt systema Thomasii, & hujus asseclarum.

 Id

(h) Moshemius loc. cit. cap. I. pag. 182.

Id ut eo felicius exequeretur, nihil prorſus opportunius fore exiſtimavit, quam ſi principia, aliqua ſaltem, ex Syſtemate Hobbeſiano adoptaret; illud præcipue, quod in Principes Rerumpublicarum *Jus in Sacra* illimitatum, & incircumſcriptum ſit transferendum. Cætera vero principia Hobbeſiana adoptare non potuit, eo quod eſſet e ſchola Puffendorffianorum, utpote qui principium Juris naturæ & fundamentum Reipublicæ non in naturali & congenita hominum inimicitia cum Hobbeſio, ſed potius in ſocialitate collocaverunt. Aliud igitur principium & fundamentum, cui illa ſuprema poteſtas in ſacra ſecure poſſet inniti, fuit adinveniendum. Et profecto Thomaſius illud adinvenit, dum pro fundamento inconcuſſo poſuit *Superioritatem territorialem*, quam eo uſque extendit, ut jam cœtui Eccleſiaſtico nihil prorſus Juris in rebus Eccleſiaſticis remaneret. Negabat Thomaſius diſcrimen inter Doctores & Auditores, inter Clerum & plebem, negabat munus docendi Doctoribus divinitus conceſſum, ipſos vero Doctores, Paſtores & Miniſtros faciebat mancipia Reipublicæ; quippe quibus nihil eſſet juris, niſi quod a Principibus emendicaſſent, & precario accepiſſent. Negabat Thomaſius a Chriſto quoddam Religionis ſyſtema in lege nova inſtitutum, duo ſolummodo præcepta Religionis Chriſtianæ admittebat, cœtera vero omnia tanquam figmenta Clericorum repudiabat, ipſos libros ſymbolicos, Proteſtantibus alias ſanctos, rejiciebat, hacque ratione ferme totum religionis Proteſtanticæ ſyſtema ſubvertebat. En! Syſtema Thomaſianum in compendio relatum ipſis Doctoribus ſanioribus Proteſtanticis exoſum, abominabile & execrabile. Ut quid ergo mirum, quod illud tantopere deteſtentur, diris omnibus devoveant, a tempore Thomaſii novam Juris Eccleſiaſtici Epocham auſpicentur (i)? ut quid mirum, inquam, quod mox ab initio, ubi doctrina Thomaſiana in lucem publicam prodiit, vehementiſſime ſeſe eidem oppoſuerint, remque eo deduxerint, ut Thomaſius in arce Pleiſſenburgenſi carceri manciparetur? Nunquam ego auſus fuiſſem hæc ſcribere contra Doctores Proteſtanticos Superioritati Territoriali exceſſive veliſicantes, niſi facem prætuliſſent alii emunctæ naris viri inter Theologos Proteſtanticos præcipui (k). Nolim tamen omnibus illis, qui

In quo differat doctrina Thomaſii a doctrina Hobbeſii.

Doctrina Thomaſii refertur.

Syſtema Thomaſii ipſi Doctores Proteſtantici deteſtantur.

(i) Thomaſius hat durch ſeine Lehre eine ſolche Veränderung in dem geiſtlichen Rechte verurſachet, und den Geiſtlichen ſo vieles von ihren Freyheiten entzogen, daß man von ſeiner Zeit an einen neuen Abſchnitt in der Geſchichte des geiſtlichen Rechts machen muß.

(k) Vehementiſſime Thomaſio ſe oppoſuerunt Theologi Hallenſes, & hodierni Theologi Proteſtantici ferme omnes.

qui Jus in Sacra ex Superioritate Territoriali derivant, errores Thomasii affingere (l). Sunt inter illos quidam severiores, quidam mitiores pro diversitate genii & ingenii. Atque inde veniunt controversiæ illæ quotidianæ inter Theologos & Jureconsultos Protestanticos mira animorum contentione agitari solitæ, dum priores Jus Principis in Sacra moderantur, & circumspecte intra certos limites restringunt; posteriores eidem omnia fræna laxant, & ultra sanam rationem protendunt (m). Integrum Systema, principia, doctrinas, & fata Thomasii in compendio refert Moshemius (n).

Lutherani primitivam Ecclesiam instar normæ non recipiunt.

Aliam longe viam ivere Lutherani: nam licet Lutherus, si tamen fides est habenda Moshemio (o), suam Ecclesiam noviter cusam ad imaginem primitivæ Ecclesiæ instituere in animo habuerit, illius tamen sequaces ab hoc Lutheri proposito quam longissime recesserunt: Etsi enim hi antiquam Ecclesiæ disciplinam hinc inde plurimi habere noscantur, neutiquam tamen illam instar regulæ, normæ, & imaginis universalis, ad quam foret respiciendum, esse habendam sibi persuaserunt. Nam, ajunt, ne quidem constat propter diversas diversa opinantium opiniones mox antea recensitas, quænam sit illa primitiva Ecclesia, cui tanquam imagini nova Ecclesia deberet conformari: aut enim primam Christi & Apostolorum Ecclesiam veluti normam & imaginem nobis proponimus? sed quis dicere ausit, quod vel Christus, vel Apostoli universalem regendarum Ecclesiarum formam instituere voluerint, quæ per omne ævum ad finem usque sæculi durare deberet? an non Christus & Apostoli suas leges, suas ordinationes, suam disciplinam accommodarunt circumstantiis rerum ac temporum? an non Christus ipse ad aliquod saltem tempus leges cæremoniales observavit? Prævidit Christus tanquam providentissimum & sapientissimum Numen suam Ecclesiam a se noviter institutam in omnes mundi partes diffundendam, suo tempore Reipublicæ politicæ innectendam, & cum hac salvis utriusque legibus amicabili nexu consociandam: prævidit

Christus non instituit stabilem formam regiminis.

 fata

(l) Sane Boehmerus aliique jura principum ex Superioritate territoriali deducentes illa modeste temperant, & plures doctrinas Thomasianas abominantur.

(m) Vid. supra citata Differt. de Statu Eccles.

(n) Loc. cit. pag. 192.

(o) Unser seeliger Luther hatte eine starcke Neigung, unsere Kirche nach dem Muster der alten einzurichten, und wo ihm die Hände nicht gebunden gewesen wären, hätte er es auch gewiß gethan. pag. 158.

ſata Eccleſiæ, viciſſitudines Imperiorum, revolutiones rerumpublicarum. Itaque noluit ſtabilem quamdam regiminis, & diſciplinæ formam præſcribere, juxta quam per omnes ætates ſua Eccleſia gubernanda eſſet. Unde Chriſtus ipſe ſapientiſſime a ferendis legibus diſciplinaribus extra materiam Sacramentorum abſtinuit, aut ſi quas tulit, eas neutiquam perpetuas, ſed pro exigentia rerum mutandas eſſe voluit. Id eo magis dicendum de Ordinationibus Apoſtolicis, quas mutationi eſſe obnoxias, ac non raro fuiſſe immutatas aut penitus ſublatas nemo, niſi omnium hiſtoriarum penitus ignarus, ignorat (p). Vel Eccleſiam ſæculi 2di, & ſubſequentium ſæculorum Prototypi loco aſſumimus? Et o Boni Superi! quam longe alia rerum facies in ſæculo ſecundo, ac erat in primo! erat Eccleſia Apoſtolica ſimplex & recta, cæremoniarum inops, multarum legum expers, controverſiarum ſeu dogma, ſeu mores, ſeu diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantium, ſi paucas excipias, ferme ignara, una in unitate fidei, doctrinæ & regiminis Eccleſiaſtici: Erat Eccleſia Sæculi ſecundi jam turgida multitudine cæremoniarum, plena rituum, multiplex in forma regiminis, jamque diverſæ obtinuere formæ regendi Eccleſias in diverſis provinciis (q). Jam paſſim ad traditiones, conſuetudines & obſervantias fuit provocatum (r). Et quis omnes Eccleſiæ viciſſitudines a primo ſæculo usque ad quartum, ab hoc usque ad hiſtoriam medii ævi, & demum ab iſto ad noſtra usque tempora enarrare ſufficiat? aut verum non eſt, quod Chriſtus & Apoſtoli normam ſtabilem & immutabilem inſtituerint, aut ſi hoc verum eſt, tunc Eccleſia a Chriſto fundata in primo mox ſuo ortu, & jam ſæculo ſecundo corruit, concidit, interiit.

Diverſa fuit forma regiminis Eccleſiaſtici, & ipſius Eccleſiæ.

Hæc potiſſimum ſunt argumenta, ob quæ Lutherani obſervantiam primitivæ Eccleſiæ in vim Juris ſubſidiarii univerſalis recipere nolunt, quamquam alias, dum contra Catholicos agunt, ad illam paſſim provocare conſueverint, & non pauca etiam pro uſu ſuarum Eccleſiarum mutuaverint (s). Hi ergo tria ſtatuunt fundamenta ſui Juris Eccleſiaſtici, primo ſacram Scripturam novi teſtamenti, ſecundo veritates fundamentales religionis ſeu ad fidem ſeu ad honeſtatem morum pertinentes, tertio

(p) Sic ſublata ſunt convivia charitatis ſeu Agape; item oſculum pacis, & ut mulieres velato capite incedant.

(q) Alibi Epiſcopi ſe ſolis, alibi cum conſenſu, alibi per ſynodos regebant ſuas Eccleſias.

(r) E. g. in cauſa Rebaptizantium, Quartodecimanorum.

(s) e. g. Pſalmodiam, & Cantum in conventibus Eccleſiaſticis.

tio Rectam Rationem, id eſt, veritates ſanæ rationi innixas (t). Cætera Juris Eccleſiaſtici principia ſecundum Lutheranorum leges fundamentales eliminanda ſunt, & proſcribenda (u). Non vacat modo hæc Lutheranorum principia fuſius examinare. Infra iterum ea recenſebimus, & quibusdam animadverſionibus illuſtrabimus.

Penes quem ſit poteſtas regendi Eccleſias?

Itaque ad alteram controverſiam greſſum promoveamus. Quantum ad poteſtatem legislatoriam regendi Eccleſiam, ferendi leges, Jus Eccleſiaſticum ordinandi, quam termino technico *Jus in ſacra* appellare conſueverunt, Proteſtantes, ſeu Sectarii iterum in varias abierunt & ſectas, & doctrinas, quas non nihil fuſius ſecundum ductum hiſtoriæ referre juvat.

Diverſæ Reformatorum opiniones recenſentur.

Inter hos primus venit Zwinglius, qui eo ipſo quod voluntatem Principum in vim Juris ſubſidiarii adoptavit, in Principes & Imperantes Jus in ſacra illimitatum, irreſtrictum, & pleniſſimum tranſtulit, cujus opinionem cæteri ſectarii ferme omnes deſeruerunt optima ratione ducti, quod hæc doctrina neque *Scripturæ*, neque *rectæ Rationi* innitatur, imo utrique adverſetur. Utinam principium iſtud melius expendiſſent Proteſtantes Germaniæ, qui Jus in ſacra per Pacem Weſtphalicam in ſuos Principes cum quibusdam tamen reſtrictionibus, uti dicunt, tranſtuliſſe gloriantur. Neſcio ſane, an unquam hanc ſeu expreſſam, ſeu tacitam translationem ratihabuiſſent, ſi ſequelas abſurdas inde promanantes, damna ſuis Eccleſiis illata, deſpotiſmum quemdam in regimine Eccleſiaſtico exinde ſequentem, excidium jurium Eccleſiaſticorum ad cœtum pertinentium prævidiſſent: idcirco jure optimo dubitare licet, an non commune cum Zwinglio (x) principium habuerint & in transferendis juribus Eccleſiaſticis ideo tamliberales fuerint, ut ſibi Imperantes redderent propitios, eosque in ſuas partes traherent, ſine illorum potentiſſimo patrocinio nunquam poſſeſſionem ſuorum jurium, quibus hodie gaudent, acquiſituri. Non enim nobis ſunt incognita illorum principia, Theologorum potiſſimum & Jureconſultorum diverſæ opiniones, & controverſiæ circa *jus in ſacra* (y), dum eorum aliqui *Principi* qua *Principi*, alii *Principi* qua *Epiſcopo* jus in ſacra adſcribunt, alii ſubtiliter inter Jura Majeſtatica, & Collegialia diſtinquunt, ex quibus priora Majeſtati eſſe intrinſeca, & innexa, poſteriora libere in Principes translata,

(t) Mosheim loc. cit. §. 25.

(u) Idem ibid.

(x) Hic voluntatem Principis legislatorem conſtituit.

(y) Vid. diſſert. de ſtatu Eccleſiæ cap. 1. §. 23. & ſeq.

lata, & secundum notabilem partem cœtui reservata esse asserunt (z). Illud saltem simpliciter negare non possunt, quod formam regiminis Ecclesiastici informem sive irregularem elegerint. An vero hanc secundum regulas artis, quas pro regimine mixto Jureconsulti de jure naturæ & forma imperiorum agentes tradere solent (a), temperaverint, illorum judicio relinquimus.

Calvinus regimen Ecclesiæ commisit Presbyterio.

In aliud extremum prolapsus fuit Calvinus, qui Imperantes a regimine Ecclesiæ penitus exclusit, ac totum regimen ipsi Ecclesiæ veluti se ipsam regenti adjudicavit. Sed quoniam Vir sagacissimus optime perspectum habebat, quod Ecclesia tanquam *Corpus quoddam Mysticum* se ipsam regere non possit, jus in sacra quibusdam Delegatis cum charactere præsentatitio ipsius Ecclesiæ tanquam imperantis principalis negotia Ecclesiastica dirigentibus sub nomine Presbyterorum seu seniorum (b) demandavit. Quidquid his statuere placuerat, legis instar habebatur. Virum se probavit constantem Calvinus, & exactorem rigidioris disciplinæ exactissimum, neque a sua doctrina vel latum unquem recessit, esto Imperantes suos sequaces in tutelam suscipere, illisque suam assistentiam porrigere ob denegatum Jus in sacra piaculo duxerint. Genevæ, ubi prima suæ religionis posuit fundamenta Calvinus, quodammodo triumphavit; sed in aliis locis duriora fata experti sunt asseclæ religionis Calvinisticæ: indignabantur enim Imperantes, & ægerrime prorsus ferebant, quod a regimine ecclesiastico penitus excluderentur, summaque imperii dependeret a *Presbyterio*. Inde multæ oriebantur lites inter *Presbyterium*, & *Imperium*. Genevæ, uti mox dictum, prævaluit Presbyterium; cæteris statibus Helveticis, ut jus Ecclesiastico-Calvinisticum reciperent, persuaderi non potuit, quin potius hi plenissimum sibi *Jus in sacra* Calvinistarum vindicarunt.

Calvinus suæ doctrinæ erat tenacissimus.

Secta Calvini pervenit in Galliam.

In Galliam quoque penetravit secta Calvini, & Calvinistarum, quos *Hugenotas* vocare consuevimus: hi ergo cum Jus in sacra Regibus addicere recusarent, accedentibus aliis motivis politicis inde proscripti sunt (c).

Ex Helvetia & Gallia Presbyteriani diffluxerunt in Scotiam, Angliam,

(z) Ibid.

(a) Vid. Grundriß einer guten Regierung Joh. Gottlob von Justi.

(b) Duplicis generis Presbyteros seu seniores selegit Calvinus, nempe sæculares & Clericales, qui tamen æqualem habebant authoritatem.

(c) Vid. Historici Galliarum passim.

In Scotiam, Angliam & Hollandiam; & ubivis excitavit lites & jurgia.

gliam & Hollandiam. In Scotiam sectam illorum invexit Joannes Knox, ubi mox ingentes enati sunt tumultus; dum enim Rex Scotorum Jus in sacra sibi vindicare contendebat, Presbyteriani plebem concitarunt, cujus compescendæ causa Rex a suis prætensionibus cessavit solo sibi reservato jure mittendi Legatum ad illorum Synodos sine voto tamen & suffragio, eum duntaxat in finem, ut invigilaret, ne quid in præjudicium Reipublicæ & Regum statueretur.

Holland: receperunt Sectam Calvini.

Lites inter Presbyterianos & Armenianos.

Celebratur Synodus Dordracensis.

In Hollandia diu fuit deliberatum, quam Religionem, Lutheranorum, an Calvinistarum amplecti vellent. Placuit demum secta Calvinistarum seu Reformatorum. Longo sat tempore hi suum in Hollandia Jus in sacra per Synodos a se celebratas exercebant, & quidem usque ad novationem Armenianorum: dum enim hi cum Presbyterianis altercabantur circa systema gratiæ, mota fuit quæstio, ad quem pertineat potestas supremo judicio dirimendi controversiam: Armeniani illam velut appendicem Juris in sacra Principibus adscripserunt ringentibus Presbyterianis, illamque suæ Ecclesiæ repræsentativæ vindicantibus. Varie super hac re deliberatum actumque. Succubuere demum Armeniani, solumque purgare jussi sunt. Postea celebrata fuit Synodus Dordracensis (d), cui interfuere Delegati Principis, sed nihil ultimato quoad Jus in sacra definitum: quapropter ab eo tempore usque nunc super Jure in sacra, maxime super illius extensione & restrictione in Hollandia controvertitur (e).

In Anglia tres sectæ dominantur.

Diversæ earum doctrinæ.

Ad Angliam veniamus. Tres potissimum in Anglia dominantur sectæ, *Independentium*, *Presbyterianorum*, & *Episcopalium*. In eo singulæ conveniunt, quod Jus in sacra Imperantibus denegent, illudque *Ecclesiæ repræsentativæ* vindicent. Porro autem quænam sit illa *Ecclesia repræsentativa*, nondum inter ipsos non tantum non convenit, sed mirum in modum disceptatur. *Independentes* ita dicti, qui originaliter sunt Brobnistæ, nullam superioritatem, nullam Jurisdictionem, nullam potestatem legislatoriam, nullum Jus in sacra proprie dictum, sed solum *Jus fraternitatis* in sua Ecclesia admittunt, seque ipsos regunt, & dirigunt, atque sibi ipsis sunt lex, norma & regula, ita tamen ut in vim regulæ, ac normæ primariæ primitivam Christi & Apostolorum Ecclesiam assumant. *Presbyteriani* Ecclesiam repræsentativam

(d) De hac Synodo Dordracensi singularem Dissertationem scripsit Moshemius, in qua demonstrat, hanc Synodum obstare, quo minus unquam unio inter Reformatores & Protestantes sperari possit.

(e) Vid. idem Author cap. 1. Von dem Kirchen-Recht pag. 168.

vam in suis Presbyteris reverentur, quorum alios vocant *Regentes*, alios *Docentes* (f). Hi ergo Jus in sacra Synodis potissimum exercendum adscribunt, ea tamen lege, ut Ecclesiam suam secundum normam & imaginem Ecclesiæ jamjam adolescentis, prout erat in sæculo secundo, regant, & dirigant. Hi ipsi inter se sunt divisi, & quidam eorum dicuntur *rigidiores*, alii *mitiores*. Illi priores Principibus simplicissimum *Jus Advocatiæ* sine ullo imperio, hi posteriores aliquale Jus in sacra, sed valde restrictum in causis religionem, & cultum divinum non concernentibus concedunt, super qua re mira animorum contentione in Hollandia præcipue fuit dimicatum tempore, quo secta Armeniorum invaluit. Hujus controversiæ componendæ gratia Hugo Grotius composuit celeberrimum illum libellum *de Imperio summarum Potestatum circa sacra*.

Examinatur Systema Menonistarum, Quaquerianorum & Anabaptistarum. Satis prolixe de *Jure subsidiario*, & integro systemate Calvini, quod illius asseclæ in diversas divisi sectas amplexi sunt, egimus. Aliud jam systema excutiamus, quod excogitarunt *Collegiantes* (g) Menonistæ (h) Quaqueriani (i), & Anabaptistæ (k), de quibus jam supra aliqua diximus.

Hi

(f) Docentes sunt singulariter deputati ad docendum: Regentes sunt plebeji ex plebe assumpti, ambo tamen authoritate, honoribus & redditibus sunt æquales.

(g) Ita vocantur certæ quædam Societates Ecclesiasticæ ex diversis diversarum Religionum Personis conflatæ. Hæ ortum suum in Hollandia habuerunt anno 1619. Authores fuere tres fratres van der Kodde dicti. Dicuntur *Collegiantes* seu *Collegiati*, quia sua conventicula vocant *Collegia*. Vid. historisches Kirchen- und Ketzer-Lexicon Joan. Michael. Mehligs lit. C.

(h) Ita vocantur Anabaptistæ, qui dogmata sequuntur Menno Simonis, qui circa annum 1537. exorti sunt. Vid. cit. Lexicon lit. M. & Moshemius Instit. Hist. Eccles. ad sæc. 16. sect. 3. part. 2. cap. 3.

(i) Secta hominum fanaticorum, cujus author in Anglia fuit Georgius Fox, magister artis sutoriæ circa an. 1647. Sectarii hi primitus dirissime fuere habiti, tandem sub Wilhelmo III. per acta Parlamenti recepti. Vid. Lexicon lit. Q.

(k) Sunt duplicis generis crassiores, antiquiores seu inquieti, turbulenti, rebelles; & noviores, seu subtiliores, pacifici, quieti, & ordinati, quorum origo referenda est ad Sæc. 16. Varia habent nomina, dicuntur Rigidi, Excommunicantes, Spirituales, Apostolici, Separati, Solitarii, Orantes, Stablarii, Scripturarii &c. Vid. cit. Lex. lit. W.

Hi statum Democraticum invexerunt.

Et propterea e Civitatibus expulsi.

Hi in sua Ecclesia invexerunt *Statum Democraticum*, integro suo coetui *potestatem legislatoriam* una cum *Jure in sacra* vindicant, seque ipsos per leges conventionales dirigunt, regunt, & gubernant. Et quoniam Sectarii hi non modo Imperantibus, & legibus imperiorum fundamentalibus se subjicere detrectant, sed etiam alia principia Reipublicæ perniciosa fovent, a plerisque Regnis & provinciis violenter expulsi sunt, imo gravissimis poenis, igne, ferro, aqua & fune contra ipsos fuisse animadversum legimus: postquam vero Menonistæ rigorem suum hinc inde mitigarunt, per varias Europæ provincias jus Civitatis obtinuerunt (l). Sed de his satis.

Systema Religionis Lutheranorum explicatur.

Gloriantur quod medium quoddam inter duo extrema adinvenerint.

Tandem ad Systema Religionis Lutheranorum devolvimur, cui enucleando non nihil accuratius & fusius insudandum. Hi ergo in eo potissimum glorientur, quod se via regia incedere, & inter duo extrema medium quoddam tam quoad *fundamentum Religionis & Juris Ecclesiastici*, quam quoad ipsum *Jus in sacra* adinvenisse existiment ad componenda dissidia peropportunum, Religioni, Ecclesiæ, Reipublicæ, ac singulorum juribus conservandis prorsus aptissimum.

Quantum ad *fundamentum Religionis & Juris Ecclesiastici* medium in eo ponunt, quod cum cæteris Sectariis sacram Scripturam in vim legis, sed non nisi cum ingenti moderamine receperint (m), observantiam insuper primitivæ Ecclesiæ neutiquam simpliciter reiecerint, sed in quantum Evangelio non repugnat, instar regulæ prudentialis, a qua non facile recedendum, suspiciant, ac denique *Rectam Rationem* ad subsellia Judicis recta judicantis elevaverint. De hoc sermo fusior nobis erit §. seq.

Quale jus in sacra suis principibus concedant.

Quantum ad *Jus in sacra*, prout in se complectitur jus ferendi leges, ordinandi disciplinam, & dirigendi negotia Ecclesiæ, haud se-

H 2 cus

(l) Hæc fusiori calamo refert Moshemius loc. cit. Ubi inter alia hæc habet: *Innumeri in omnibus fere Europæ regionibus hujus generis homines aqua, fune, igne, gladio misere perire, quam opinionibus, quas semel animis conceperant, renuntiare maluerunt. Et magnæ idcirco molis volumina hodie monstrant Mennonitæ, quibus res gestæ & suprema fata eorum perscripta sunt, qui ex gente sua morte, quæ vel in Rempublicam, vel in Ecclesiam admisisse videbantur, expiarunt.* Varios recessus Imperii, & edicta Cæsarea contra Anabaptistas recenset Boehmer ad Tit. de Apost.

(m) E. g. Quod non nisi Scripturam novæ legis admiserint; quod inter leges Christi *perpetuas*, & *temporales* distinxerint &c. Vide §. seq.

cus se quoddam medium invenisse gloriantur Lutherani, dum *Jus in sacra* in suos Principes non irrestrictum, non illimitatum, sed saluberrimis limitationibus coarctatum se transtulisse, & hac ratione Ecclesiæ, quæ sunt Ecclesiæ, & Principi, quæ sunt Principis reddidisse existimant. De Systemate Lutheranorum quoad *Jus in sacra*, & diversis illorum opinionibus plura alibi diximus (n.). Juvat rem ab ovo repetere, & quæ ibi a nobis sunt prætermissa, supplere.

Lutherus novum Jus Ecclesiasticum introducere conabatur.

Cum Lutheri industria in eo potissimum sudaret, ut Ecclesiam reformaret, & Jus Pontificium prorsus eliminaret, in id sibi esse incumbendum existimavit ut Jus novum Ecclesiasticum sacræ Scripturæ & antiquis Ecclesiæ consuetudinibus longe conformius, si superis placeret, introduceret. Id autem potissimum criminabatur Lutherus contra Pontifices, quod non *Ecclesiæ* tantum, sed ipsis etiam Principibus sæcularibus quam plurima jura subtraxerint, sibique per fas & nefas propria fecerint. Itaque duo tanquam principia inconcussa ponebat, secundum quæ Jus Ecclesiasticum foret reformandum, quorum primum erat, Ecclesiæ sua jura violenter erepta esse vindicanda; alterum, Principibus quoque sæcularibus jura quædam Ecclesiastica esse adscribenda, aut postliminio restituenda. Verum enim vero ambo hæc principia fatentibus ipsis Lutheranis sunt obscura, multa opus habent elucidatione, & nec a Luthero, nec ab ejus asseclis in hodiernam usque diem sufficienter sunt eliquata: illud primum quidem, quod nondum constet, quidnam nomine *Ecclesiæ*, an cœtus omnium Ecclesiarum, vel Ecclesia quædam *repræsentativa* intelligatur, & quænam sint illa jura, quæ a Pontificibus huic *Ecclesiæ* fuerunt subtracta; illud secundum autem, quod Lutherus non indigitaverit illa jura Principibus vindicanda, multo minus horum limites determinaverit, aut explicaverit, utrum sub nomine eorum jura solummodo *Majestatica*, vel etiam *Collegialia* intelligantur. Quapropter ad nostra usque tempora inter Lutheranos vehementissime disceptatur de his juribus, illorumque finibus determinandis, ac inter ipsos tot dantur Jura, quot communitates, quin jus quoddam universale apud ipsos obtineat (o).

Criminatur contra Pontifices.

Obscura & incerta ponit principia.

Id

(n) In Differt. de Statu Ecclesiæ &c.

(o) Luther führet die Verbesserung des Kirchen-Rechts nicht aus. Mosheim cap. 4. pag. 549. Er hat das Recht der Obrigkeit bey der Kirche nicht genau bestimmet. Er zeiget weder dessen Grösse noch Gränzen an pag. 548. In unserer Kirche ist noch kein Jus Ecclesiasticum universale angenommen. Es ist das Kirchen-Recht in einer Kirche ganz anders beschaffen, als in der anderen:

Id ergo duntaxat gloriæ relictum est Luthero, quod jus Ecclesiasticum novum, sed imperfectissimum prorsus inchoaverit: jura Principum a longe indigitaverit, eisque *Jus in Sacra* sed limitatum valde adscripserit, & quidem sub duplici clausula *salvo jure tertii*, *salvis juribus Ecclesiæ*: Item *consultis Doctoribus Ecclesiæ* (p.)

Jus novum sed imperfectum valde inchoavit.

Primus, qui Jus in sacra non sine formidine & cum multo moderamine exercere attentavit, fuit Joannes Elector Saxoniæ, qui anno 1526. omnes suæ provinciæ Ecclesias non per se, sed per suos delegatos, & quidem per duos Consiliarios a se nominatos, tres Statuum provincialium deputatos, & quosdam Ecclesiarum Ministros, inter quos fuit Melanchton, visitavit, & in hac visitatione haud pauca innovavit: Cum enim *Jus in Sacra* nondum satis esset determinatum, ipsa Religio Lutherana adhuc sat firmo pede non consisteret, & nutaret, ac nondum inter Lutheranos de abolendis vel retinendis Episcopis conventum esset, noluit Elector *Jus in Sacra* sine Consilio, ope, & auxilio Statuum Provinciæ, & ipsorum Ecclesiasticorum Ministrorum privative exercere. Atque hoc modo res se habebat usque ad Pacem Religiosam, quin Lutherani Jus aliquod Ecclesiasticum Protestanticum stabile, firmum & certum, multo minus solidum quoddam fundamentum, cui jus in sacra Principum suorum inniti potuisset, haberent (q).

Primus Jus in sacra exercuit Joannes Elector Saxoniæ.

Sed valde moderate, & quare?

Igitur prima origo Juris Ecclesiastico-Protestantici & Juris in Sacra, si Moshemio credendum est, referenda est ad tempus dictæ Pacis Religiosæ. Hæc prima jecit fundamenta, quibus usque nunc nititur Religio Protestantica, hæc Sectam Lutheranorum civitate donavit, tanquam Societatem legitimam recepit, Jus Diœcesanum suspendit, *Jus in Sacra* in Principes transtulit. Ita refert Moshemius loc. cit. (r).

Origo Juris in Sacra referenda ad Pacem Westphalicam.

und wir müssen, wann wir die Wahrheit sagen wollen, ganz offenherzig gestehen, daß das Recht in unserer Kirche noch dunkel, zweifelhaft, und unbestimmt geblieben seye.

(p) Idem pag. 155.

(q) Mosheim Allgemeines Kirchen-Recht Hauptst. IV. pag. 544. & seq.

(r) Idem ibid. pag. 554. Durch den Religions-Frieden ward die Evangelische Gemeinde für eine rechtmäßige Gesellschaft erkannt, und den Evangelischen Fürsten wurde das ganze Jus circa Sacra, eben dasjenige Recht, welches vorher die Bischöffe gehabt hatten, und mithin das Recht, das der Pabst gehabt hatte, von dem Kayser und dem Reiche eingeräumet.

Moshemius corrigitur.

Porro autem ubinam ſcriptum legitur, quærere liceat, quod Secta Lutheri ad inſtar Societatis legitimæ civitate fuerit donata, & Jus in Sacra in Principes translatum? Id unice cautum fuit §. 15. ne Statibus Imperii propter Religionem Proteſtanticam in ſuis territoriis ulla vis aut violentia inferatur, neve aut deſpectui habeantur, aut in ſuis poſſeſſionibus & juribus turbentur (s). Nihil hic de tolerantia univerſali, multo minus de receptione publica Religionis & ſectæ Evangelicæ, aut exercitio publico ſubditorum diſpoſitum legitur (t). Poſtea in §. 20. Jus Diœceſanum fuit ſuſpenſum, quin vel verbulo indigitatum fuerit, a quo poſthac jura Pontificia & Epiſcopalia, ac totum Jus in Sacra exerceri poſſit & debeat. Si dicat Moshemius, *Jus in Sacra* neceſſario in Principes fuiſſe transferendum, utpote qui illud jam ante Pacem Religioſam exercuerunt, & in locum Epiſcoporum ſubintrarunt, petit principium, & ſibi ipſi contradicit. Cum enim Moshemius ipſe cum zeloſioribus Theologis Proteſtanticis inter jura *Majeſtatica* & *Collegialia* diſtinguere ſoleat, doceatque, quod hæc jura Collegialia ex conſenſu tacito vel præſumpto, vel conceſſione quacunque (u) Cœtus Proteſtantici in Principes fuerint devoluta, imo fateatur, quod non fuerit in poteſtate Imperatoris & Imperii *Jus in Sacra* transferendi in Status & Principes (x), ſane non video, quomodo Moshemius tam libere hæc ſcribere potuerit. Interim id libenter ipſi concedimus, quod prima auſpicia Juris in Sacra in Principes translati ex pace Religioſa peti debeant.

Jam

(s) So ſollen die Kayſerl. Majeſtät, auch Churfürſten, Fürſten, und Stände des H. Reichs keinen Stand des Reichs von wegen der Augſpurgiſchen Confeſſion, und derſelbigen Lehr, Religion, und Glaubens halben mit der That gewaltthätiger Weis überziehen, beſchädigen, vergewaltigen, oder in andere Wege wider ſein Gewiſſen ꝛc. dringen ꝛc. ſondern bey ſolcher Religion, Glauben ꝛc. auch ihrem Haab, Gütern, Land, Leuten, Herrſchaften, Obrigkeiten, Herrlichkeiten, und Gerechtigkeiten ruhiglich und friedlich bleiben laſſen.

(t) Summi & excelſi Nominis Author in Compendio Hiſtoriæ Gravaminum pag. 10. bis zu endlicher Chriſtlicher Vergleichung der Religion die geiſtliche Jurisdiction ruhen, eingeſtellt, und ſuſpendirt ſeyn, und bleiben.

(u) vid. Mosheim pag. 570.

(x) Der nächſte Grund des geiſtlichen Rechtes der Evangeliſchen Fürſten iſt ſonder Zweiffel der Religions- und der Weſtphäliſche Friede. Allein dieſes iſt doch nur ein Fundamentum politicum. Die Kayſer, und die andere Fürſten haben nichts vergeben können, das ſie ſelber nicht gehabt, und beſeſſen haben.

Jam ulterius cum Moshemio progrediamur, & qua arte Principes *Jus in Sacra* usque ad tempus Pacis Westphalicæ exercuerint, videamus: nempe summo cum moderamine, ita quidem, ut ferme eandem regiminis Ecclesiastici formam solis mutatis nominibus retinuerint, Status provinciales in illius participium admiserint, quin & Ministros Ecclesiarum ab exercitio suorum jurium non excluserint (y).

Quomodo Principes jus in Sacra exercuerint usque ad Pacem Westphalicam.

Tandem in Pace Westphalica Jus in Sacra Principibus sæcularibus teste Moshemio plenissime confirmatum, stabilitum, roboratum, mirum in modum auctum, extensumque fuit, ut in ea plenitudinem potestatis accepisse videantur, utpote in qua *Superioritas Territorialis*, antea incognita etiam quoad Ecclesiastica eisdem attributa, huic vero *Jus in Sacra* fuit annexum. Ex hac jam Superioritate Protestantes plures trahebant sequelas Ministris Ecclesiasticis non minus quam Statibus Provincialibus atque ipsi Cœtui Protestantico summe præjudiciosas: Inde enim deducebant *jus reformandi* quasi irrestrictum relicto subditis solo flebili beneficio emigrandi. Inde ulterius inferebant, Ministris Ecclesiarum plus Juris in rebus Ecclesiasticis non competere, ac cœteris subditis; inde denique occasionem sumebant Status provinciales penitus excludendi ab exercitio Juris Ecclesiastici, omniaque jura Ecclesiæ collegalia privative exercendi, & hac ratione novum prorsus Jus Ecclesiasticum introducebant (z). De objecto prorsus amplissimo hujus Juris in Sacra mox infra.

Jus in Sacra obtinuerunt in Pace Westphalica.

Ex superioritate territoriali pessimas deducebant sequelas.

Prius

(y) Alle unsere Evangelische Fürsten und Stände haben sich diejenige Gewalt in der Kirche, die ihnen in den Religions-Frieden war eingeräumet worden, mit einer sehr grossen Mäßigung bedienet. pag. 560. Sie beriefen die Lands-Stände, und befragten sie, sie schlossen auch die Prediger nicht gantz aus, und glaubten, daß man sie wenigstens um Rath fragen müsse. Wir behielten lange die Idee von einer repræsentirenden Kirche im Kopfe ꝛc. pag. 588. In Ansehung der äusserlichen Form erhielt das Kirchen-Recht folgende Gestalt. Die Fürsten behielten die alte Einrichtung im Pabstthume, und wir haben nur die Nahmen, und die Personen geändert. In der Römischen Kirche übet der Pabst und die Bischöffe das Kirchen-Recht, in der Protestantischen die Fürsten. Anstatt der Bischöflichen Gerichte sind die Consistoria verordnet.

(z) Aus der Superiorität zog man die Folge, daß die Geistliche nicht mehr Recht hätten, als die übrigen Unterthanen des Landes, die Jura Statuum, oder der Landes-Stände sind auch dadurch sehr geschwächet worden, und wir haben ein ganz neues Jus Publicum und Ecclesiasticum bekommen. pag. 588.

Qualenam fundamentum Juris in Sacra?

Prius de fundamento hujus *Juris in Sacra* in Principes translati dispiciamus, de quo nos alibi egimus (a). Quaestionem de fundamento *Juris in Sacra* Moshemius in ordine ad Lutheranos inter quæstiones scholasticas reponit, in ordine ad Catholicos vero, si hos inter, & Lutheranos lis oriatur, summi & tanto majoris momenti eam esse opinatur, quanto majus præjudicium seu Ecclesiæ Protestanticæ, seu Ecclesiæ Christianæ in genere inde enasci posset, si in statuendo fundamento error committatur.

Pax religiosa non est illius fundamentum.

Tanquam fundamentum primarium *Juris in Sacra* Moshemius ponit ipsam Pacem Religiosam (b). Porro autem mox se ipsum corrigit, & libere fatetur, fundamentum istud esse mere *politicum*, cum utique nec Carolus V., nec cæteri Principes Imperii Jus istud, quod non erat suum, in alios transferre potuerint. Et si Pacem Religiosam pro fundamento *Juris in Sacra* ponamus, quo jure Principes nonnulli Septentrionales, qui in participium Pacis Religiosæ non veniunt, illud exercere possunt, aut cæteri Principes Protestantici, quibuscum pax fuit inita, ante Pacem Religiosam illud exercere potuerunt (c)?

Quasi innumeræ de hoc fundamento sunt opiniones.

Itaque de alio fundamento cogitandum, illudque sive e Sacra Scriptura, sive ex *Recta Ratione* eruendum erit. Tot systemata hac in re ad-

(a) In Dissert. de Statu Ecclesiæ cap. 1. §. 23.

(b) Der nächste Grund des geistlichen Rechts der Evangelischen Fürsten ist sonder Zweiffel der Religions- und der Westphälische Friede. Allein dieses ist doch nur ein Fundamentum politicum. Der Kayser, und die andern Fürsten haben nichts vergeben können, das sie selber nicht gehabt, und besessen haben.

(c) Zudem gehet der Friedens-Schluß nur auf unsere deutsche Fürsten. Es sind aber andere Fürsten, e. g. die Nordischen, die keinen Antheil an dem Religions-Frieden haben; mit welchem Rechte haben diese das Jus circa Sacra bekommen, und aus welchem Grunde sollen diese solche Rechte besitzen? Wenn das Jus circa sacra aus dem Religions-Frieden hergeleitet werden solle, so tritt dieses dem Recht der Fürsten sehr zu nahe, denn die von uns sogenannten Jura Majestatica, die aus dem Obrigkeitlichen Amte fliessen, kommen nicht nur der Obrigkeit schlechterdings zu, und gründen sich in keinen Friedens-Schlüssen; sondern sind auch schon vor der Reformation von Kaysern, Königen, und Fürsten geübet worden. Item Pfaffius in Academischen Reden pag. 99. So irren auch die, die da meynen, die Fürsten haben die Kirchen-Rechte durch den Religions-Frieden erhalten. Es kan aber diese Meynung, die wahrhaftig recht schädlich ist, deßwegen nicht Platz ergreiffen, weilen die Kirchen-Rechte, die die Fürsten haben, aus der Inspectione generali herfliessen, und von ihnen vorhin exercirt worden

adinventa, & excusa sunt, ut vix in numerum cogi valeant. Decem refert Moshemius (d), haud pauciora Pfaffius (e). Nos multa, eaque præcipua recensuimus alibi (f), quæ hic referre non vacat. Quædam ibi prætermissa hic supplebimus.

Omnia systemata sunt defectuosa, Thomasianum præcipue.

Nullum hactenus fuit adinventum systema in statuendo fundamento *Juris in Sacra*, quod teste Moshemio (g) non esset defectuosum & periculosum. Inter hæc illud existimat esse defectuosissimum & periculosissimum, quod *Jus in Sacra* ex *Superioritate Territoriali* cum Thomasio, & hujus sequacibus deducit. Exinde enim per necessariam consequentiam sequitur Cæsareo-Papia, confusio totalis Ecclesiæ cum Imperio, omnimoda exclusio cœtus Ecclesiastici a regimine, vel si dicere præplacet, directione ecclesiastica: inde ortum suum trahunt querelæ & gravamina Theologorum Protestanticorum contra Jureconsultos Protestanticos, lites & diffidia inter hos ipsos, inde denique excidium jurium Ecclesiasticorum ex ipsis juris naturalis publici principiis penes Ecclesiam residentium (h).

Systema quod distinguit inter jura Majestatica & Collegialia hodie est celeberrimum.

Illud systema hodie inter cætera est celeberrimum, & passim a Theologis Protestanticis defenditur, & etiam a Jureconsultis jamjam hinc inde adoptatur, quod inter *Jura Majestatica*, & *Collegialia* distinguit. *Maje-*

(d) Pag. 568. (e) Pag. 98. (f) In Differt. de Statu Eccles. loc. cit.

(g) Pag. 565.

(h) Nomen illud *Superioritas territorialis* teste Moshemio pag. 588. antea fuit incognitum, & ex Gallia in Germaniam fuit arcessitum. Systema hoc, quod Jus in Sacra e Superioritate Territoriali derivat, oppido esse periculosissimum in terminis terminantibus affirmat Moshemius dicens: Ausser dem, daß dieses System nicht bewiesen ist, nicht bewiesen werden kan, und die mehresten Fürsten selbst dasselbe durch ihren Praxin verwerffen, muß noch dieses bemercket werden, daß solches das allergefährlichste von der Welt ist, und eben daher kommt es, daß unsere Juristen nach und nach dasselbe ablegen, und verwerffen. pag. 578. & pag. 596. sic habet: Aus diesem System ist die übermäßige Freyheit zu denken eingeführt, haben die Prediger vieles von ihrem Ansehen verlohren, und daraus sind andere Folgen entstanden, die in der That der Religion schaden. Denn wenn das Ansehen der Lehrer fällt, so fällt auch zugleich das Ansehen der Religion. Man hat daher auch von der Zeit an gesehen, wie sehr unsere Religion ist verachtet worden, und wie die Geringschätzigkeit der geistlichen Dinge mehr und mehr eingeschlichen.

Majestatica ex *Superioritate territoriali*, *Collegialia* ex libera translatione, & conventione saltem tacita inter Ecclesias Protestanticas, & Principes territoriales derivare consueverunt. Quænam vero sint *Jura Majestatica*, & *Collegialia*, nondum inter ipsos convenit. Quantum ad *Jura Collegialia*, illorum doctrina in eo consistit, quod Ecclesiam faciant societatem æqualem, eidemque quædam jura ex natura Collegiorum, & a primæva institutione Christi propria assignent. Hæc jura successive Pontifices & Episcopi Ecclesiæ subtraxerunt, sibique inique appropriarunt, & contra omne jus exercuerunt, usque dum per Pacem Religiosam ab illorum exercitio exclusi fuerunt.

Explicatur Systema de juribus collegialibus.

Jam hæc jura Ecclesiastica, inquiunt, ex principiis generalibus Jurisprudentiæ naturalis publicæ post Pacem Religiosam postliminio ad Ecclesiam seu ipsum cœtum revertebantur. Verum eæ erant rerum circumstantiæ, ut cœtus Evangelici hæc jura exercere vel non voluerint, vel non potuerint. Quapropter tacita conventione in suos Principes illa transtulerunt, utpote qui illa jam ante Pacem Religiosam exercuerunt.

Moshemius impugnat tacitam conventionem & translationem jurium collegialium in Principes.

Tacitam hanc conventionem & translationem vehementissime impugnat Moshemius, non quidem, ut nobis videtur, quoad substantiam, sed quoad modum. Nam, ut ait, bene distinguendum est inter meram taciturnitatem, & tacitam conventionem vel translationem: esto enim Ecclesiæ Protestanticæ tacuerint, & suis Principibus jura collegialia usurpantibus non contradixerint, ex hac tamen taciturnitate neutiquam arguenda est tacita conventio, cui veluti suo fundamento *Jus in Sacra* a Principibus occupatum inniti potest: nam ut hæc tacita conventio & translatio cum fundamento affirmari valeat, requiritur, ut plebs necessariam suorum jurium a Principibus tunc usurpatorum noticiam habuerit, quæ sane non tam facile pro illis temporum circumstantiis in plebe præsumi potuit (i).

Idem explicat suum systema.

Itaque aliud adhuc fundamentum in subsidium esse assumendum existimat Moshemius, quo velut legitimo titulo hæc occupatio jurium Ecclesiasticorum ex parte Principum muniri valeat. Postea suam opinionem, si quid ego sapio, hunc in modum explicat: nempe distinguit ille

(i) Rem explicat hoc modo: nam demus, quod ego jura cujuscunque tertii occupem, hic tertius vero taceat, sane inde non sequitur, quod occupatio & usurpatio juris alieni sit justa, & ego jus alterius juste possideam, si hic jus suum ignoret.

ille inter primam Jurium Ecclesiasticorum occupationem, & continuatam illorum possessionem.

Postquam nempe in Pace Religiosa Pontifices & Episcopi hisce juribus Collegialibus exciderunt, illa modo supra dicto ex principiis Jurisprudentiæ naturalis publicæ ad ipsas Ecclesias reverti debuissent. Quia vero plebs Evangelica hæc jura sibi vindicare noluit, vel ob ignorantiam occupare neglexit, Principes territoriales illa occuparunt, sibique vindicarunt. Et quoniam e bono Ecclesiæ ita exigentibus rerum necessitatibus esse visum fuerat, ut hæc jura potius a Principibus, quam a cœtibus Ecclesiasticis exercerentur, demum in continuationem possessionis horum jurium Cœtus Evangelici consenserunt, & per supervenientem consensum saltem tacitum Principes in sua possessione Juris in Sacra corroborarunt. Id ergo, ni vehementissime fallamur, inter hanc Moshemii, & aliorum Doctorum Protestanticorum opinionem, interesse videtur, quod hi antecedentem translationem, vel saltem tacitam conventionem, ille vero consensum & confirmationem supervenientem fingat (k). Cum Moshemio consentire videtur Joannes Pütterus in Elementis Juris pubici, dum ait: *Pro diverso autem hoc jurium circa Sacra Evangelicorum fonte liquet, nec solum illa omnia ex Superioritate territoriali, nec ex translata potestate Episcopali vel Papali, nec demum ex libero Ecclesiæ jure collegiali derivari posse; sed alia quidem ex solo jure territoriali, alia ex reddita Ecclesiis Evangelicis libertate, earumque cum consensu sive expresso, sive tacito pro consuetudine ejus ævi jurium episcopalium seu papalium a Statibus Evangelicis facta occupatione, promanare* (l).

Quid inter systema Moshemii, & aliorum intersit.

Cœterum secum ipso mirum in modum & ita luctatur Moshemius, ut, quid finaliter statuere debeat, ipse ignorare videatur, quare ultimato sic concludit: In hac oppido ancipiti quæstione hoc solum cum veri-

Quid denique sentiat Moshemius, ultimato explicat.

(k) Der Consensus des Volckes ist gar nicht zu beweisen. Soll jemand stillschweigend Beyfall geben, so muß er einen Begriff von dem Rechte haben, worein er williget. Er muß sein Recht verstehen, und muß wissen, daß er dasselbe hat. Er muß auch die Freyheit haben, auf sein Recht zu dringen. Allein wie sollen wir dieses bey dem Volk beweisen? Unsere Gemeinden kannten ihr Recht nicht, sondern, so wie man es machte, meynten sie, müsse es seyn. Mit der stillschweigenden Einwilligung, wenn man die Sache scharf, und sie allein nimmt, siehet es sehr schlecht aus, es muß noch ein anderer Grund hinzugethan werden pag. 773. & seq.

(l) Lib. 4. cap. 12. §. 759.

veritate dici poteſt: Quidquid principiis ſanæ rationis & religionis non repugnat, & ad dirimendas lites, ad conſervandam pacem religionis, Eccleſiæ, & Reipublicæ eſt optimum, illud omnino eſt approbandum, & pro juſto habendum: At vero hæc conventio, hæc translatio juris in Sacra in Principes facta neque principiis religionis, nec rectæ rationis repugnat, atque ad componenda diſſidia ad conſervandum nexum inter Eccleſiam & Imperium prorſus eſt aptiſſima: Ergo &c.: Aut enim Eccleſia ſibi ipſi exercitium juris in Sacra reſervat, ſeque ipſam dirigit, regit, & gubernat, aut illud in ſuos Doctores, vel alios a ſe *Delectos*, & cum charactere præſentatitio *Deputatos* transfert? Se ipſam regere nequit, cum plerique de plebe ſufficientem religionis notitiam, & rerum agendarum dexteritatem non habeant: Unde factum eſt, ut jam in primitiva Eccleſia jus repræſentandi univerſum cœtum obtinuerit, & una cum ſumma regiminis penes Apoſtolos reſederit. Jus illud in Sacra in Doctores & Miniſtros Eccleſiarum transferre res oppido periculoſa Moshemio videtur, eo quod hi limites ſuæ poteſtatis facile excedere ſoleant, prout longæva experientia ad tempora usque reformationis commonſtravit. Idem metuendum, ſi *Delectis* quibusdam ſumma regiminis Eccleſiaſtici committatur. Eſto enim in Societatibus Eccleſiaſticis minoribus hujuscemodi forma regiminis ſuo modo Ariſtocratici ſit bona valde, in amplioribus nihilominus Eccleſiis erit mater diſſidiorum, litium, ac tumultuum. Argumento luculentiſſimo ſunt tumultus, quos ſectæ Presbyterianorum per Provincias Belgii, & regnum Scotiæ diffuſæ usque nunc frequentiſſime excitarunt. Supereſt ergo ut *Jus in Sacra* committatur Principibus territorialibus, quibus ſat authoritatis eſt ad componenda diſſidia, ad conſervandam pacem, & nexum inter Eccleſiam & imperium, ad compeſcendos tumultus aliaque incommoda avertenda, id quod tunc maxime ſperandum erit, ſi Principes, prout in plerisque locis facere aſſolent, adminiſtrationem ſuorum jurium tam *Majeſtaticorum*, quam *Collegialium* Collegio virorum doctorum ex ſtatu tam Eccleſiaſtico, quam Laicali aſſumptorum, quod Conſiſtorium appellant, committant (m).

De objecto Juris in Sacra. Usque nunc emenſi ſumus *Jus in Sacra*, illiusque fundamentum, de quo tantopere inter ipſos Doctores Proteſtanticos controvertitur. Jam objectum illius emetiamur, quod non minus eſſe dubium & controverſum facile dignoſcitur. Aperto Marte congrediuntur Theologi Proteſtan-

(m) Moshemius cap. 4. §. 6. & ſeq.

testantici cum Jureconsultis, Inter hos sunt perpetua dissidia, dum Theologi Jus in Sacra intra certos limites modeste restringunt; Jurisconsulti ultra modum dilatant, illi Jura Collegialia cum Majestaticis commiscent & confundunt, Ministris Ecclesiasticis sua jura penitus e manibus eripiunt, eorumque authoritatem ad ima deprimunt, negotia Ecclesiastica soli Principi dirigenda committunt, & cum Thomasio Ecclesiam quasi in meram Rempublicam transformant; hi vero quantum salvis legibus politicis possunt, coetui Ecclesiastico jura Collegialia aliqua saltem vindicare, Ministris Ecclesiarum suam qualemcunque authoritatem in dirigendis negotiis, & decidendis causis ecclesiasticis hactenus possessam conservare contendunt, & contra abusus & excessus Principum sua gravamina etiam in publicum propalare non formidant, de quo nos alibi plura diximus. (n). *De hoc inter se litigant Theologi, & Jurisconsulti.*

Ipse sane Moshemius, esto hinc inde moderatum *Juris in sacra* usum quorundam Principum plurimum dilaudet, sibi tamen temperare non potuit, quo minus ingentes abusus graviter perstringeret, & ingentia damna inde Religioni, Ecclesiæ, & Reipublicæ metuenda vivis coloribus depingeret. Quædam ex illo delibare liceat, quæ ad Catholicorum quoque instructionem facere videntur, utpote qui, dum perversa hujuscemodi principia in Authoribus Protestanticis legunt, & in regimine tam Ecclesiastico quam Politico apud Principes Protestanticos usum habere norunt, illa cum ingenti Religionis & Ecclesiæ Catholicæ detrimento in ordine ad regendas provincias Catholicas incauti applicant. Lubeat igitur audire Moshemium, qui contra Systema Thomasii, & illius sequacium *Jus in Sacra* quasi illimitatum Principibus vindicantium ita scribit: *Moshemius perstringit abusum Juris in sacra.*

So viel ist (NB. durch die Grund-Sätze Thomasii) ausgerichtet worden, daß das Ansehen der Geistlichkeit und verschiedener Rechte derselben von der Zeit an sehr seynd eingeschränket worden, und diese sogenannten Jura Ecclesiarum fast ganz und gar untergegangen, und viele Dinge, wenigstens in einigen Ländern, eingeführet sind, die in der That sowohl zum Schaden der Kirche als des Staats und des gemeinen Weesen gereichen (o).

Et iterum: Es ist dardurch viel Böses gestiftet worden: Ist die übermäßige Freyheit zu denken und zu schreiben in Deutschland eingefüh-

(n) In Dissert. de Statu Eccles. (o) Hauptst. IV. pag. 592.

ret, haben die Prediger vieles von ihrem Ansehen verlohren, und daraus sind andere Folgen entstanden, die in der That der Religion schaden. Denn wenn das Ansehen der Lehrer fällt, so fällt auch zugleich das Ansehen der Religion. Die Welt verknüpfet stäts die Religion, und die Vorsteher der Religion. Man hat daher auch von der Zeit an gesehen, wie sehr unsere Religion ist verachtet worden, und wie die Geringschätzigkeit der geistlichen Dinge sich immer mehr und mehr eingeschlichen, und jetzt überall ausgebreitet hat. Allein eben daraus wird dem Staate und dem gemeinen Weesen ein grosser Nachtheil erwachsen. Unsere Nachkommen werden es erst erfahren, was es dem Staate für Schaden und Nachtheil bringe, wenn die Religion geringe geschäzet, und verachtet wird. (p).

Postea subjungit duo remedia ad reformandam Ecclesiam, & tollendos abusus oppido necessaria, dicens: Wäre zu wünschen, daß die Rechte der Kirche in einigen Ländern unserer Kirche nicht möchten gar unterdrücket, sondern vielmehr bestätiget, und erweitert werden. Würde es zur Ehre der Religion und zur besseren Einrichtung der Absichten des Lehr-Amtes kein geringes beytragen, wenn das Ansehen und die Einkünfte der Geistlichen verbesseret und vermehret würden. Die Rechte der Kirche werden an einigen Orten zu sehr unterdrücket, und es fehlet nicht viel, daß man das Jus circa Sacra auf die Gewissen ausdehnet (q). Endlich wäre zu wünschen, daß man auch die Einkünfte und das Ansehen der Geistlichkeit vergrösserte, und verbesserte. Ein Lehrer muß nothwendig Ansehen haben. Darunter leiden die weltlichen Herren nichts; denn sie können sich durch den weltlichen Arm, Ehre und Ansehen genug verschaffen. Bey den Geistlichen aber sind keine Waffen; und daher solte billig die Obrigkeit ihnen einen gewissen Grad der Ehre und des Ansehens geben, damit die Religion selbst dardurch mehr Ansehen erhielte. Aus diesem Mangel des Ansehens kommet es, daß wenig Leute von Stande sich dem geistlichen Stand widmen, und es wäre doch zu wünschen, daß mehrere derselben die Gottesgelahrtheit studirten. Da nun diejenigen, welche die Theologie

(p) Pag. 596.

(q) Pag. 603. Ubi id etiam exemplis illustrat e. g. in constitutione ministrorum Ecclesiasticorum, quæ sane ad jura Collegialia pertinere dignoscitur.

gie ſtudieren, gemeiniglich nicht von Stande ſind, ſo haben ſie auch nicht allezeit eine gar gute Erziehung gehabt, und wiſſen alſo nicht ſtets in Geſellſchaften den Character, der ihnen zukommet, zu behaupten, woraus Verachtung entſtehet.

Eben ſo iſt es mit den Einkünften der Geiſtlichkeit; haben die Geiſtliche wenig Einkünfte, ſo haben ſie auch kein Anſehen. Sie müſſen mehr Werke der Liebe ausüben, als andere, daher müſſen ſie auch billig mehr Einkünfte haben. Wir wollen aus politiſchen Gründen darthun, daß die Geiſtlichen mehr Ehre und Anſehen haben ſolten. Es klagt jetzo alle Welt über den Deſpotiſmus, der ſo ſehr einreiſſet. Der Wille des Fürſtens gehet über alles. Es iſt aber kein ſtärkeres Mittel dagegen, als die Religion (r). Wenn aber die Religion gegen den Deſpotiſmus gebrauchet werden ſoll, ſo müſſen die Geiſtlichen mit mehr Anſehen und Einkünften verſehen werden. Die Religion, das Anſehen, und die Einkünfte der Geiſtlichkeit ſeynd ſehr mit einander verbunden. Wird die Geiſtlichkeit ihrer Ehre und ihrer Einkünften beraubet: ſo wird die Religion fallen, und alsdann wird der Deſpotiſmus überhand nehmen (s).

In gratiam illorum, quibus lingua Germanica in uſu non eſt, hæc ipſa latine dabimus. Sic ergo ſcribit Moshemius: *Id denique effecit doctrina & ſyſtema Thomaſii, ut authoritas & jura Clericorum, ſeu Miniſtrorum Eccleſiæ graviſſimum ſubierint diſpendium, jura Eccleſiarum ferme penitus interierint, & quamplurima ſtatui tam Eccleſiaſtico quam politico ſumme præjudicioſa fuerint introducta.* Et iterum: *Ex hoc ſyſtemate quamplurima mala profluxerunt: inde enim invaluit in Germania exceſſiva quædam libertas cogitandi & ſcribendi, ſecuta fuit depreſſio, diminutio authoritatis Miniſtrorum Eccleſiaſticorum, inde emanarunt ſequelæ aliæ peſſimæ Religioni extreme nocivæ. Nam corruente authoritate Doctorum ipſam authoritatem Eccleſiæ corruere neceſſum eſt. Ecquis enim ignorat ex communi hominum perſuaſione inter authoritatem Eccleſiæ, & illius Doctorum & Miniſtrorum nexum eſſe individuum, & utriusque authoritatem a ſe invicem dependere? profecto lugubri experientia edocti ſumus, quod ab illo tempore contemptus ingens*

(r) Idem pag. 604. (s) Pag. 605.

ingens Ecclesiæ, & vilipensio personarum & rerum Ecclesiasticarum irrepserit, in dies majores ac majores radices egerit, & se in omnem ferme orbem diffuderit. Verum enim vero quid inde sequi necesse est, nisi damna gravissima in Statum Ecclesiasticum non minus quam politicum emanatura. Posteri nostri lugubri experientia docebuntur, quantum damnorum Reipublicæ afferat contemptus ac vilipensio Religionis.

Quapropter jura Ecclesiarum potius sustentari quam supprimi deberent. Ad hæc honori, authoritati tam Ecclesiarum quam ministerii Ecclesiastici longe melius consultum foret, si ministris Ecclesiasticis major haberetur honor, & annui redditus pinquiores concederentur. Nisi Ministris Ecclesiasticis debitus habeatur honor, sane aliud non superest, nisi ut sequatur vilipensio & contemptus non ministerii duntaxat Ecclesiastici, sed ipsius Ecclesiæ ac Religionis. Neque exinde Authoritati Principum quidquam decessuram quis existimet, utpote quibus non desunt opes, vires, aliaque media summam sibi authoritatem conciliandi.

Parum jam abest, quin Principes suam potestatem in hominum conscientias extendant. Et undenam provenire existimamus, quod pauci honestioris status & conditionis, sed magis infimæ ferme sortis homines ad ministerium ecclesiasticum aspirent, seque studio Theologico consecrent, nisi quod sciant, hujusmodi Ministros ultimo quasi haberi loco, nulla honoris & authoritatis prærogativa gaudere, & mediis, quibus sibi authoritatem conciliare possent, destitui. Et quid ulterius inde sequi necessum est? idnempe quod Ministri Ecclesiastici ex plebe infima hominum assumpti, quibus communius honestior educatio deest, neque suo officio recte præsint, neque Characterem sibi competentem conservare valeant.

Idem dicendum de redditibus, quia cum sint valde tenues, nihil prorsus ad conciliandam debitam Ministris ecclesiasticis authoritatem facere possunt. Profecto cum Ministri ecclesiastici plura charitatis Christianæ opera ex vi muneris exercere debeant, quare non etiam pinquioribus redditibus beari deberent?

An

An nescimus hodie per plura Regna Despotismum dominari, imo etiam grassari, contra quem vix aliud fortius ac potentius medium excogitari potest, quam vinculum Religionis. Quod si jam Religio esse debeat remedium contra Despotismum, sane id fieri non potest, nisi Ministris Ecclesiasticis major concilietur authoritas, & pinquiores statuantur redditus. Religio, authoritas Cleri individuo nexu sunt conjunctæ: quod si Clero sua diminuatur authoritas, eidem sui subtrahantur redditus, ruet Religio, & Despotismus in orbem subintrabit universum.

Hæc ex Authore Protestantico, adeoque impartiali adducere libuit, tum, ut omnem notam & suspicionem affectus privati, quæ in Virum Sacris Catholicis addictum cadere posset, evitemus; tum ut Doctores Catholici, qui unice dilatandis finibus Jurisdictionis politicæ, restringendis juribus ecclesiasticis, & diminuendis proventibus Clericorum student, intelligant, quantum intersit Religionis, Ecclesiæ, & Reipublicæ, ne hujuscemodi principia Thomasiana adoptentur, & in usus regiminis Catholico-Politici convertantur. Interim absit a nobis, ut inter illos, qui de finibus regundis potestatis Ecclesiasticæ & politicæ litigant, judicem vel arbitrum agamus: Non enim id muneris nostri esse arbitramur; quippe qui alium nobis scopum non præfiximus, quam ortum progressum, fundamenta & incrementa Juris Ecclesiastico-Protestantici stylo simplicissimo recensere: Aliunde fines brevitatis egressi sumus: Sed ignoscendum nobis. Moshemius vir inter suos summi nominis fuit, qui nobis campum aperuit amplissimum, & fines nostros egrediendi occasionem præbuit latissimam.

§. III.

Inde facilis fit transitus ad *fontes* Juris Ecclesiastico-Protestantici aperiendos. Nomine *fontium* ex dictis intelliguntur prima Juris Ecclesiastici principia, e quibus leges Ecclesiasticæ earumque collectiones veluti rivuli quidam dimanant. Nos Catholici quinque agnoscimus hujusmodi *fontes*, sacram Scripturam, Traditionem, Concilia, Pontifices, & Sanctos Patres. *Fontes* istos majoris claritatis gratia dividamus in *Originarios* & *derivativos*: *Originarios* vocemus illos, ex quibus leges fundamentales; *derivativos*, ex quibus leges arbitrariæ (pace mea vocentur *conventionales*) (t) ad regendas Ecclesias libere assumptæ

De fontibus Juris Ecclesiastico-Protestantici.

Alii originarii, alii derivativi.

(t) Cum enim Protestantes Ecclesiam habeant instar Societatis æqualis, alias leges quam *Conventionales* salvis suis principiis admittere nequeunt.

assumptæ derivantur. Equidem in explicanda hac divisione Antecessorem non habemus, quæ multis videbitur esse Scholastica, id quod non diffitemur: attamen proderit hæc divisio plurimum ad doctrinas varias dilucidandas: neque existimamus, Doctores Catholicos hanc divisionem aspernaturos, quibus certum esse debet, quod Concilia & Pontifices, quorum Canones & decreta ad *fontes originarios* reduximus, quam plurimas leges arbitrarias ad regendam Ecclesiam absolute non necessarias, oppido tamen utiles sanxerint.

Tres fontes statuit Moshemius.

Tres fontes Originarios veluti totidem fundamenta Juris Ecclesiastici statuit Moshemius, nempe *Scripturam novæ legis*, *veritates religionis fundamentales*, & *rectam rationem*. Cætera omnia principia ex illius mente sunt reijcienda: esto enim, ait, Ecclesiæ protestanticæ Jus circa sacra in suos Principes transtulerunt, inde tamen non sequitur, quod illud ex jure divino possideant (u). Iterum Virum hunc presso pede vel ideo sequamur, quod nemo ex Doctoribus Protestanticis, nostra saltem opinione, solidioribus fundamentis hanc materiam pertractaverit. Vir hic est summæ eruditionis, ubique via regia incedens, æquus & justus, qui suæ Religionis, Ecclesiæ, & Consodalium suorum fundamenta ruinosa, perversa principia, doctrinas erroneas, & excessus intime penetravit, quos proin hinc inde detegere, refellere, modeste castigare neutiquam formidavit.

Primus fons est Scriptura novæ legis tantum, ordinationes Christi & Apostolorum.

Jam qua arte Vir iste celeberrimus hæc explicet, videamus. Primum ergo Juris Ecclesiastici fundamentum ponit in Scriptura, & quoad hanc tria veluti postulata præmittit; & supponit *primo*, solam Scripturam novæ legis in vim principii, normæ, & fundamenti esse assumendam, atque ex hac sola, neutiquam vero ex lege antiqua jura Ecclesiastica esse evolvenda: *Secundo* Ordinationes Christi & Apostolorum instar legum esse habendas: & *tertio* leges has esse duplicis generis, nempe *perpetuas*, & *temporales*, quarum priores in ipsa Religione a Christo instituta suum habent fundamentum, & cum hac nexu indissolubili connectuntur; posteriores certis locorum, temporum, & observantiarum circumstantiis alligantur (x).

Utrum Scriptura antiquæ legis sit principium Juris Ecclesiastici?

Quantum ad Scripturam plerosque suæ Ecclesiæ asseclas sibi consentientes habet. Fundamentum suæ doctrinæ in eo ponunt, quod longe alius fuerit status in antiqua, quam modo est in lege nova. Status ille fuit Theocraticus, in quo Synagoga & Respublica politica nexu individuo erant colligatæ, ita ut una sine altera stare nequiverit:

(u) Pag. 210. cap. 1. §. 25.

(x) Idem pag. 116.

verit: Status Ecclesiæ Christianæ per se stat, & stare potest, quin alicui Reipublicæ innectatur (y). Longe aliam formam habet Ecclesia Christi, ac habuit Synagoga: hæc non erat universalis, sed particularis, formæ Reipublicæ Judaicæ alligata; illa est universalis, per se subsistit, neque certam regiminis politici formam supponit (z). Exinde inferunt, nunquam valere argumentum a lege antiqua ad novam legem, & ideo pessime concludere, qui a regimine seu ecclesiastico seu politico Synagogæ ad reginen Ecclesiæ Christianæ, a Sacerdotio legis antiquæ ad Sacerdotium novæ legis, a templo Jerosolymitano, ab altaribus, a vestimentis sacerdotalibus, a decimis, vel ritibus & Cæremoniis Judaicis ad novam legem argumentum ducere volunt (a). Quapropter exprobrant Ecclesiæ nostræ, quod tot ritus & Cæremonias liturgicas in antiqua lege præceptas adoptaverit, & in suos usus converterit. Nos hanc materiam alibi fusius explanavimus (b).

Perperam Christo abnegatur potestas legislatoria.

Quantum ad Ordinationes Christi & Apostolorum agit Moshemius contra suos Consodales plures, qui ipsi Christo vim potestatis legislatoriæ adimunt, nullasque leges proprie tales, seu a Christo seu ab Apostolis latas agnoscunt: ubi ostendit primo, quod ante Hobbesium nemo de abneganda Christo & Apostolis potestate legislatoria somniaverit; Doctores vero quidam Protestantici (c) pessime hanc doctrinam Hobbesianam adoptaverint. Ostendit ulterius & secundo, quod hæc

Quæstio de potestate legislatoria Christi desi-

(y) In dem alten Testament war eine Theocratie; Staat und Religion waren auf das genaueste verknüpfet, so daß jener nicht ohne diese, diese nicht ohne jenen bestehen konnte. Die Christliche Religion hat eine ganz andere Gestalt, als die Jüdische. Jene beziehet sich auf alle Völker der Erden; Sie ist eine allgemeine Religion, die sich nicht auf den Staat beziehet, oder eine gewisse Einrichtung des Staats voraussetzet. Sie verändert den Staat nicht. Da ist nicht Grieche, Jude, Beschneidung, Vorhaut, Ungrieche, Scythe, Knecht, Freyer, sondern alles in allen Christus Coll. 3. v. 11. Moshem. pag. 216. Hinc docet Boehmer Ecclesiam Christianam tribus primis sæculis non fuisse partem Reipublicæ, & huic Sæc. 4. primum fuisse innexam.

(z) Inde est, quod etiam extra Synagogam credentes in Deum salvari potuerint, sicuti Job.

(a) Sic non valet argumentum: in antiqua lege fuit Sacerdotium, & Sacrificium: ergo etiam in nova lege &c.

(b) Vid. Differt. 2. de fontibus Juris Eccles. cap. 2. §. 9.

(c) Boehmerus, Pfaffius, Pertschius. Vid. Differt. I. de Collect. Jur. Eccles. cap. 1.

nit in quæstionem de nomine.

hæc quæstio desinat in quæstionem de nomine (d), id quod etiam nos alibi demonstravimus (e). Optime ;dein & tertio subdit rationes, ex quibus potestas legislatoria Apostolorum demonstrata manet (f). Et demum quarto demonstrat, quam inanes, quam futiles, quam ridiculæ sint rationes, quibus Doctores Protestantici ducuntur, ut Christo & Apostolis suam potestatem legislatoriam abnegent (g).

Verum est, quod leges Christi aliæ sint perpetuæ, & aliæ temporales.

Quantum ad leges Ecclesiasticas etiam nos Catholici Moshemio assentimur, docentes, quod aliæ sint leges perpetuæ, aliæ temporales: sic enim tempore Apostolorum obtinuit ritus baptizandi per trinam immersionem, in usu fuerunt Agapæ seu convivia amoris, osculum pacis, assumebantur Diaconissæ, fœminis velato capite incedendum erat, quæ tamen omnia & plura alia in desuetudinem abierunt.

Ut leges perpetuæ & temporales ab invicem discernantur, ipsa ratio legis est inspicienda.

Illustratur exemplis.

Ut autem dignosci possit, ait Moshemius, an lex aliqua sit perpetua vel temporalis, ipsa ratio legis tanquam mensura omnium legum est inspicienda: quod si ratio legis perpetuo obtineat, ipsa etiam lex erit perpetua; secus dicendum, si ratio legis locorum consuetudinibus, temporum circumstantiis innitatur: tunc enim pro diversitate locorum, temporum & circumstantiarum, & earum mutatione ipsa lex immutari potest. Rem illustrat exemplis: sic enim quæri posset, utrum lex baptismi, cœnæ; item lex illa, qua Christus quoad munus docendi certum ordinem in conventibus observari voluit, sint leges perpetuæ: atque id indubitanter tenendum asserit, quia ratio earum est perpetua: nam in quem alium finem Christus baptismum instituit, nisi ut esset signum fœderis, quo illi, qui Christianam religionem amplectuntur, Christo conglutinantur, & in illius societatem suscipiuntur

(d) Ein Gesetz ist eine Regel, wordurch der, welcher die Macht zu befehlen hat, die freyen Handlungen seiner Unterthanen zu einem gewissen Zwecke bestimmet. Nun hat Christus viele Regeln hinterlassen, wordurch er die freyen Handlungen seiner Bekenneren bestimmet, das läugnet niemand. Daß Christus aber unser Ober-Herr seye, und Macht über uns habe, das kann kein Christ läugnen. Und also sind seine Regeln Gesetze. Bey den Aposteln könnte man einigermassen zweifeln, ob ihre Vorschriften Gesetze sind. Allein dieser Streit läuft auf einen Wort-Streit hinaus pag. 220. Warum sollen die Verordnungen deren Aposteln als Statthaltern nicht Gesetze genennet werden? Thorheit! Wort-Krämerey! pag. 224.

(e) Cit. Differt. cap. I.

(f) Loc. cit. (g) Loc. cit.

tur (h)? Cur Chriſtus cœnam inſtituit, niſi ut habeamus memoriale perpetuum ſuæ paſſionis? quare certum Ordinem inter Docentes, & Audientes conſtituit, niſi ut omnis confuſio evitetur, quæ neceſſario ſequi deberet, ſi cuivis promiſcue munus docendi aſſumere liceret. Quia igitur finis & ratio harum legum ſemper obtinet, ipſas leges perpetuo durare neceſſe eſt (i). Ulterius quæri poſſet, an cæremonia baptiſmum conferendi per trinam immerſionem, lex celebrandi Agapas, dandi oſculum pacis, incedendi capite velato ex parte fœminarum, conſtituendi Diaconiſſas ſint leges perpetuæ, vel potius temporales: Et eas eſſe temporales idem Moshemius, & recte quidem aſſerit. Et quare? quia leges iſtæ erant alligatæ vel certis locorum circumſtantiis, vel conſuetudinibus, vel rationibus non niſi ad tempus obtinentibus. Erat ſane ritus baptizandi per immerſionem alligatus locorum circumſtantiis, & obtinebat apud Orientales, apud quos aquæ ex natura ſua ſunt calidiores, & ſic baptiſmus citra vitæ periculum conferri poterat: ordinabant Apoſtoli Agapas ſeu convivia charitatis, certe non in alium finem, quam ut Judæi & Gentiles, qui vatiniano invicem perſequebantur odio, in vinculis charitatis conjungerentur, eadem erat ratio oſculi pacis. Præcepit Apoſtolus viduis & fœminis, ut velato incederent capite, quia ita more receptum erat apud Orientales. Porro autem, quia hæ rationes nec ſunt univerſales, nec perpetuæ, & maxima ex parte ceſſarunt, ipſæ etiam leges deſierunt: ſunt enim in noſtris terris ſeptentrionalibus aquæ longe frigidiores, ut adeo citra periculum vitæ immerſio vix fieri poſſit; ceſſavit illud odium inter Chriſtianos, mos ille obvelandi caput apud Germanos nunquam fuit receptus: ut quid ergo mirum, ſi tales leges exoleverunt? cætera, quæ Moshemius loco citato contra Catholicos quoad legem baptiſmi, jura Eccleſiæ, & Pontificum diſputat, huc non pertinent.

Alterum fundamentum Juris Eccleſiaſtici ſunt veritates fundamentales.

Jam ad alterum fontem Originarium ſeu fundamentum Juris Eccleſiaſtici, quod Moshemius quærit in *veritatibus Religionis fundamentalibus* explicandum tranſeamus. Porro autem quoniam veritates has fundamentales in hodiernam usque diem nondum determinarunt Proteſtantes, multo minus explicarunt, quænam ſint illæ veritates fun-

 damen-

(h) Addamus, ut eſſet remedium contra peccatum originale.

(i) Nam fœdus iſtud ad omnes ſpectat Chriſtianos, memoria paſſionis Dominicæ perpetuo eſt retinenda, ordo iſte ſemper eſt obſervandus.

damentales, supervacaneum esse ducimus de his longius disputare (k).

Fons tertius recta Ratio. Ad tertium fontem Juris Ecclesiastici delabimur, qui ex mente Moshemii est *Recta Ratio*, utpote quæ vel maxime consulenda est, si de jure Ecclesiastico, juribus Ecclesiæ *Collegialibus*, & Imperantium *Majestaticis*, potestate ordinandi religionem, & regendi Ecclesiam agamus, in quantum nempe hæc singula ex *recta ratione* demonstrari possunt. Id ut recto ordine fiat, ait Moshemius, ad id præcipue erit attendendum, ne religionem revelatam cum naturali, Ecclesiam divinitus institutam cum Ecclesia ex solo dictamine conscientiæ libere ab hominibus erecta, aut Principem mere politicum cum Principe Christiano, aut cuicunque alteri religioni seu veræ seu falsæ addicto confundamus: nam si vel revelationi vel institutioni divinæ locum demus, jam *recta ratio* sese ancillam profiteri, ac sublimiori judicio submittere debet. Ita Moshemius. *Religio in abstracto est accipienda.* Quapropter necessarium omnino erit, ut Ecclesia non minus, quatenus est Societas sacra Reipublicæ innexa, quam Principes Rerumpublicarum *in abstracto* accipiantur, illa quidem instar societatis sacræ sine respectu ad veritatem & falsitatem ipsius religionis, in quantum nempe est cœtus hominum sacer ex solo dictamine conscientiæ se mutua conventione eum in finem consociantium, ut secundum certas regulas supremo Numini sua præstent servitia, & suam salutem æternam hac ratione consequantur; hi vero quatenus sunt principes mere politici citra respectum ad religionem unice ad regendam Rempublicam, & felicitatem illius procurandam constituti. Quibus sic positis in ordine ad Jus Ecclesiasticum ex sola ratione demonstrandum parum, imo nihil interest, utrum religio, quam talis societas sacra profitetur, sit vera vel falsa, Judaica, vel Christiana, & hæc ipsa societas sacra sit divinitus, vel arbitrariè instituta; utrum Principes Religioni huic vel illi, veræ vel falsæ religioni sint addicti, ut adeo respectu Ecclesiæ ab omni institutione divina, respectu principum vero ab omni religione sit abstinendum (l). Aliter si Eccle-

(k) Etiam nos Catholici admittimus quosdam articulos fidei fundamentales, sed in alio longe sensu, quam Lutherani, de quo passim nostri Theologi.

(l) Cap. 3. Ob nun die geistliche Gesellschaft eine Göttliche, wahre, oder falsche, Heidnische, Christliche, Jüdische, oder Türkische seye, und ob die Christliche Gesellschaft eine der heiligen Schrift gemäße Religion habe, das gehet uns hier nichts an, da wir aus der Vernunft die Rechte der geistlichen Gesellschaft beweisen wollen.

Ecclesiam, vel imperium Principum accipiamus, innumeris litibus occasio dabitur, & ex ratione sola in ordine ad determinanda jura Collegialia & Majestatica nihil prorsus probari, multo minus demonstrari poterit. Supposita vero hac duplici abstractione facili negotio utriusque & Ecclesiae & Principum jura definiri possunt.

Societas sacra, ut fiat particeps jurium, debet esse moraliter & civiliter legitima.

Jam cum Moshemio prius jura Ecclesiae, ac postea Principum emetiamur. Quantum ad jura Ecclesiae, ut haec societas sacra veniat in participium jurium hujusmodi societatibus ex ipso jure naturae convenientium, debet esse Societas tam *moraliter*, quam *civiliter legitima*. *Moraliter legitima* illa est Ecclesia, quae in suis doctrinis fidei & morum nihil continet, quod esset contrarium religioni naturali, rectae rationi, bonis moribus, bono Reipublicae, juribus Principum: *civiliter legitima* tunc habetur, quando a Principe tanquam legitima agnoscitur, jure civitatis donatur, in Rempublicam recipitur, atque Religionem suam libere exercere permittitur. Ex quo consectarium est, quod si de religione aliqua toleranda, aut in civitatem civiliter recipienda quaeratur, Imperanti non tam ad illius veritatem quam legitimitatem moralem esse respiciendum, quod ut justo judicio judicari valeat, ad finem non tantum, sed vel maxime ad media ad hunc finem obtinendum ordinata ulterius erit attendendum: esto enim finis sit optimus, si tamen media sint illegitima, societas moraliter legitima esse nequit (m), Ambo si sint bona, & nec Societas, nec Religio, quam socii profitentur, Reipublicae esse nociva dignoscatur, hoc ipso toleranda erit. Ex quo jam infert Moshemius, religionem Christianam omnino esse tolerandam, utpote quae in suis principiis, regulis & doctrinis nihil habet, quod Reipublicae esse posset nocumento (n).

Sola legitimitas moralis religionis non tribuit jus civitatis.

Ex eo autem, quod Religio vel Societas sacra sit *moraliter legitima*, non sequitur, illam necessario esse recipiendam, ac juribus Civitatis

(m) Sic esto fortassis finis Quaquerianorum, Anabaptistarum, Herenhutianorum sit bonus, attamen difficillime in civitatibus tolerantur, quia fovent doctrinas Reipublicae nocivas. Pro exemplo adducit Moshemius Jansenistas a Ludovico XIV. proscriptos, eo quod foveant doctrinas, quae hominem disponunt ad vitam mollem & desidem degendam. Id intolerabile est in Moshemio, quod Catholicam Ecclesiam hujusmodi Societatibus illegitimis annumerare non erubescat pag. 436.

(n) Pag. 435. Die Christliche Kirche kan mit Rechte das festeste Band der bürgerlichen Gesellschaft genennet werden.

tatis donandam: Quid enim si *Ratio Status* illius receptionem prohibeat? Idcirco non tam ex principiis juris naturæ, quam ex regulis politicis definiendum erit, an societas aliqua sacra in Civitatem sit recipienda (o).

Societati sacræ moraliter & civiliter legitimæ jura Societatibus ex jure naturæ propria denegari non possunt.

Supposito ergo quod Societas sacra dicto modo tam *moraliter*, quam *civiliter* sit legitima, pleno alveo fluit, eidem esse indulgenda omnia jura, quæ cuivis societati ex ipso jure naturæ, & principiis rectæ rationis competunt, illa nempe, sine quibus Societas aliqua consistere non potest: Cum enim quælibet Societas certum sibi præfixum finem habeat, eo ipso jus determinandi media ad suum finem consequendum vel necessaria vel opportuna habere debet. Inter jura cuivis Societati propria & communia referunt potissimum sequentia; jus condendi leges conventionales, determinandi in transgressores pœnas proportionatas, constituendi directores, inspectores, celebrandi conventus, proscribendi & recipiendi Socios, assumendi Ministros, erigendi ærarium publicum ad sustentanda onera communia necessarium &c.

Quænam hæc sint jura?

Jura Collegialia debentur Ecclesiæ.

Jam hæc principia universalia ex ipsis juris naturalis universalis principiis deprompta Ecclesiæ applicemus, quæ cum sit Societas legitima, & quidem sacra in unitate fidei & doctrinæ (ponamus etiam Christi) ad colendum supremum Numen, & consequendam felicitatem æternam coadunata, sane sine gravissima læsione, legum naturalium jura tum omnibus Societatibus communia, tum cuivis propria & ex ipsa natura Societatis sacræ promanantia eidem denegari non possunt. Jura hæc communi nomine usu recepto vocantur *Jura Collegialia.* Quænam autem sint jura Societati sacræ propria, nondum inter ipsos Doctoris Protestanticos convenit, quæ sane aliter determinari nequeunt, nisi prima Ecclesiæ veluti Societatis sacræ principia, naturam, finem, & media ad finem consequendum ordinata rite expendamus, & postea *rectam rationem* tanquam judicem ad ea determinanda constitutum consulamus.

Ecclesia ex dictis Societas sacra est, cujus fundamenta sunt principia, doctrinæ, ac regulæ fidei; finis cultus divinus & felicitas æterna; media vero ad obtinendum finem ordinata sunt leges non modo

(o) Rem illustrat Moshemius exemplo: sic ait Galli excludunt Reformatos ex motivis mere politicis: esto enim illorum Religionem velut moraliter legitimam agnoscant, existimant tamen pluralitatem Religionum Reipublicæ esse nocivam.

modo fundamentales in ipsis principiis Religionis fundatæ, sed etiam arbitrariæ, quales sunt Ordinationes ecclesiasticæ pro rerum exigentia constitutæ.

Determinantur jura Ecclesiæ qua Societati sacræ debita & propria.

Ex his jam facile est *jura Collegialia* Societatis sacræ non modo communia, de quibus mox supra diximus, verum etiam singularia definire: hoc ipso enim, quod Societas sacra in eo potissimum ab aliis Societatibus distinguatur, quod fundetur in principiis, & regulis fidei ac morum, sibique tanquam finem primarium præstituerit cultum divinum, duo præcipue jura specialia veluti primaria & originaria eidem sunt adscribenda, quorum primum est jus statuendi quosdam articulos fidei veluti fundamentales, fixos, ac immutabiles, unaque transferendi munus docendi in viros quosdam aptos in ecclesia omnino necessarium; eo quod sine docente & prædicante hæc principia a paucis intelligi, multo minus in suo robore persistere valeant (p): Alterum est jus determinandi ea, quæ ad cultum divinum pertinent, si non aliunde in sacris literis sint determinata.

Jura collegialia ad tria capita reduci possunt.

Ex his cœtera jura Collegialia quasi per se fluere videntur, quæ ad tria potissimum capita reduci possunt, quorum primum est determinare cultum publicum, alterum præscribere media, sine quibus cultus publicus exerceri nequit, tertium removere ea, quæ hunc cultum quomodolibet impedire possunt (q).

Recensentur varia jura Collegialia.

Inde ulterius dimanant plura jura collegialia specialissima, & quidem ex jure ordinandi cultum sequitur jus determinandi ritus, secundum quos cultus divinus est peragendus, illos abrogandi, emendandi, immutandi, prout in Adiaphoris visum fuerit: item jus statuendi dies festos & sacros (r), in quibus conventus religiosi haberi debent, determinandi loca hisce conventibus apta &c.

Ex jure præscribendi media fluit jus constituendi Doctores & Prædicatores, item Inspectores, quibus incumbit cura invigilandi bono Ecclesiarum, & observantiæ ordinationum ecclesiasticarum, jus faciendi ordinationes ecclesiasticas, statuendi pœnas conventionales, com-

(p) Bey einer geistlichen Gesellschaft aber ist auch ein besonderes Recht: Sie muß Lehrer haben.

(q) Mosheim pag. 448.

(r) Effectus civiles cum hujusmodi diebus sacris connexi dependent a potestate imperii. Idem pag. 449.

componendi libros ſymbolicos, jus collectandi, comparandi, & adminiſtrandi ærarium Eccleſiaſticum.

Ex tertio venit jus Miniſtros Eccleſiaſticos amovendi, deponendi, controverſias fidei inter partes litigantes decidendi, proſcribendi criminoſos, Synodos celebrandi, jus reformandi tam quoad doctrinas fidei & morum, quam quoad res etiam adiaphoras.

Vindicatur a Moshemio ſyſtema de juribus collegialibus.

Porro autem ut Moshemius hæc jura Collegialia Eccleſiæ Chriſtianæ vindicet contra illos, qui ſyſtema hoc veluti fictitium, & tanquam partum illegitimum e cerebro hominum libertati ſui ingenii indulgentium heri natum rejiciunt, & omnia jura collegialia in majeſtatica ſeu territorialia transmutant, duo illis opponit: primo quidem, quod Eccleſiæ Chriſtianæ in primis ſæculis hæc jura, & jure quidem exercuerint; ſecus dicendum erit, quod Chriſtus & Apoſtoli jura Principum invaſerint, ſibique & Eccleſiis a ſe inſtitutis contra jus Principum appropriaverint, id quod ſecundum principia Proteſtanticorum Evangelio eſt contrarium. Secundo quod in hodiernam usque diem Eccleſiæ proteſtanticæ conformiter legibus Imperii Germanici fundamentalibus hæc jura exerceant in illis provinciis, in quibus Principes alterius ſunt religionis, & præter religionem dominantem aliæ religiones ſimpliciter tolerantur. Addit Moshemius, imperceptibile eſſe, qua ratione hæc jura in dubium vocari poſſint, eo quod etiam Doctores, jurium Collegialium oſores maximi, illa ſimpliciter negare non poſſint. Sane Boehmerus jurium Majeſtaticorum vindex acerrimus, & ſyſtematis collegialis oſor ſummus hoc ipſum non raro in vim fundamenti ſuarum doctrinarum adoptare neceſſe habuit, prout videre eſt apud Pfaffium in Academiſchen Reden über das Kirchen-Recht (s).

A quo jura collegialia ſint exercenda?

Ulterius progreditur Moshemius, & quærit, quo modo, & a quo jura collegialia ſint exercenda? Et reſpondet, ex ſola ratione id determinari non poſſe, ſed vel maxime ad religionem ipſam, & ad naturam ſocietatis eſſe reſpiciendum, utrum Societas ſit æqualis, vel inæqualis: ſi eſt æqualis, tunc poteſtas condendi jus Eccleſiaſticum reſidet penes ipſam Societatem, ita tamen ut ſit in illius arbitrio illud vel in *corpore*, id eſt, per ſe ipſam, vel per quosdam a ſe delegatos & *Repræſentantes* exercere: Illud prius fieri poteſt in Societatibus minoribus; iſtud poſterius in majoribus. Poſi-

(s) Cap. 5. pag. 103. & cap. 6. §. 6. pag. 109. ubi citat Boehmeri Conſultat. & Deciſ. Jur. Eccleſ. Reſp. 15. fol. 161. ſane docet Boehmer, quod Judæi in illis locis, in quibus tolerantur, ſe ipſos in ſua religione regant, id quod fieri non poſſet, ſi jura Eccleſiarum ex natura rei eſſent Majeſtatica. vid. Pfaffius loc. cit.

Posito autem, quod Ecclesia per se ipsam sua jura collegialia exercere velit, necesse erit quosdam constituere veluti inspectores & directores, quibus incumbit munus invigilandi bono Ecclesiarum, dirigendi in conventibus, proponenda proponendi, & ordinanda ordinandi: quod si vero Ecclesia se per delegatos regere velit, procul dubio sibi reservabit jus vel expresse vel tacite approbandi & reprobandi, quae ab his fuerint constituta (t). Transitum jam facit Moshemius ad Ecclesiam Christianam, quam esse societatem aequalem indubitati juris esse existimat, & inde concludit, ipsa duce recta ratione jura Ecclesiae esse collegialia, & ea penes ipsum coetum residere, cui jam erit liberum, an ipse per se, vel per suos delegatos considerationis considerandis illa exercere, vel in Principem transferre velit (u).

Postquam Moshemius suum systema collegiale, ipsa jura collegialia, & potestatem ea exercendi ex recta ratione determinare allaboravit, transit ad *jus Cleri*, uti vocat, & *liturgicum* ex recta ratione determinandum. *Jus Cleri*, si bene sapimus, in sensu Protestanticorum est jus docendi ea, quae ad religionem & praecipue cultum divinum pertinent (x), *liturgicum* vero, jus determinandi ritus, caeremonias, modosque, secundum quos cultus divinus decenter & conformiter legibus Ecclesiae fundamentalibus est peragendus (y). Jam, ait, ex sola ratione *jus Cleri* demonstrari non potest, quasi vero necesse sit, ut in omnibus Societatibus dentur Doctores, & munus docendi religioni essentialiter sit annexum: cum enim Societas sacra sit illa, quae ex solo dictamine conscientiae & rectae rationis sese ad Deum certis modis colendum obstringit, sane non videtur, cur opus sit Doctoribus homines rectam colendi Dei methodum docentibus. Idcirco ipsa religio-

Explicatur Jus Cleri & Liturgicum.

Jus Cleri cum munere docendi connexum non in omni religione est necessarium.

(t) Apud Judaeos munus docendi & regendi est penes Rabbinos. In Anglia Ecclesiae Episcopalium per Episcopos, Presbyterianorum per Presbyteros reguntur. Apud Quaquerianos singuli se ipsos regunt. In Ecclesia Catholica jus regiminis in sacra exercetur a Clero.

(u) Fundatur haec doctrina in systemate Protestanticorum, apud quos Ecclesia est societas aequalis. vid. Moshem. pag. 454. & seq. Item Pfaffius in Differt. de jure Sacrorum absoluto & collegiali. Verum nos Catholici systema istud semper rejicimus, & abominamur.

(x) Nota est divisio Protestanticorum, qua credentes dividunt in *docentes* & *audientes*, aliter quam Catholici, qui inter *Clericos* & *Laicos* distinguunt.

(y) Alii enim sunt ritus *essentiales* sicuti baptismus, alii *accidentales*. vid. supra dicta.

ligionis natura erit inſpicienda. Quodſi ergo hæc talis ſit, quæ requirit viros peritos, doctos & eruditos in lege, quatenus per hos cœteri religionis conſortes in hac lege erudiantur, ſine dubio ex ipſa recta ratione *jus Cleri*, & neceſſitas conſtituendi doctores demonſtratur. Quia igitur religio Chriſtiana ex ipſa Chriſti inſtitutione eſt talis, manifeſte ſequitur cum religione Chriſtiana munus docendi eſſe connexum, utpote quod Chriſtus ipſe in ſua Eccleſia perpetuum eſſe voluit (z). Quænam autem ſint jura Clericalia docentium, ex ſola ratione vix poterit definiri, ſed ex rerum circumſtantiis, & præcipue ex æqualitate & inæqualitate ſocietatis ſacræ erit definiendum. Inde neceſſario conſequitur, quod jus aſſumendi, eligendi & conſtituendi Doctores & Miniſtros Eccleſiarum in ſocietate ſacra æquali, quæ ſine doctoribus conſiſtere non poteſt, competat ipſi Eccleſiæ; non Principibus, & ſit *jus Collegiale*, non *Majeſtaticum:* cum res hæc attingat conſcientias hominum, in quas Principes nullum ſibi arrogare jus, & hoc ipſo Societati Miniſtros pro ſua libertate obtrudere non valent. Aliquod tamen jus Principibus erit concedendum, non quaſi ipſi miniſtros conſtituere, ſed quod jus collegiale in tantum reſtringere poſſint, ne aſſumantur Miniſtri Eccleſiarum, qui reipublicæ eſſe nocumento poſſunt. Ulterius jam ex ipſo dictamine rectæ rationis ad jura collegialia pertinet jus ipſis Doctoribus præſcribendi normam docendi & determinandi ea, quæ ad religionem & cultum divinum pertinere dignoſcuntur; data enim doctoribus & miniſtris plena libertate docendi, brevi actum erit de Societatibus ſacris. Huc pertinet jus condendi ſymbola, Catechiſmos, libros ſymbolicos, præſcribendi liturgiam. Idcirco fallunt, & falluntur illi Jureconſulti, qui imperantibus qua imperantibus integrum jus liturgicum adſcribere non verentur, prout idem author fuſe demonſtrat, unaque *jus Principis circa liturgiam* dilucidat (a). Jam non vacat cœtera jura collegialia, quæ

Eſt tamen neceſſarium in Religione Chriſtiana.

Jus eligendi & conſtituendi Doctores & Miniſtros eſt jus collegiale.

In certo ſenſu etiam Majeſtaticum.

Ad jura collegialia pertinet jus præſcribendi normam docendi; condendi ſymbola, præſcribendi liturgiam.

(z) Nam & Chriſtus docuit, & Apoſtoli docuerunt, & conſtituere doctores ac miniſtros juſſi ſunt.

(a) Das Recht zu verhindern, daß durch die Liturgie dem Staate kein Nachtheil zuwachse, nenne ich das *Jus Principis circa liturgiam.* Dises Recht kommt der Obrigkeit als Obrigkeit schlechterdings zu, und ist ein Majestäts-Recht. Von diesem Recht ist das Jus liturgicum der Gemeinde zu unterscheiden, das ist, das Recht die äusserlichen Handlungen und Gebräuchen des Gottesdienstes zu bestimmen, alte abzuschaffen, neue einzuführen, ohne den Staat zu verletzen. Die-

quæ laudatus author fuſe examinat, in quantum ex recta ratione demonſtrari poſſunt, recenſere. Aliunde fines brevitatis transgreſſi ſumus.

Jura Majeſtatica examinantur.

Usque nunc ex vera notione Societatis ſacræ emenſi ſumus cum Doctoribus Proteſtanticis jura Collegialia, in quantum Societatibus ex recta ratione ſunt propria. Porro autem, quia hæ Societates Reipublicæ ſunt innexæ, Imperantium quoque jura majeſtatica emetiri neceſſum eſt, ut inde nexus inter Rempublicam & Eccleſiam qua Societatem clarius eluceſcat. Quæſtio hæc eſt ſummi momenti, ſuper qua teſte Moshemio ultra 150. annos vehementiſſime fuit diſputatum, & in hodiernam usque diem diſputatur. Et quis ille erit, qui in numerum cogat libros deſuper in lucem publicam editos?

In his juribus determinandis reſpiciendum eſt ad naturam Religionis, & ad poteſtatem principis.

Exiſtimat Moshemius quæſtionem hanc facillimæ futuram deciſionis, ſi præjudicia, quibus viri etiam doctiſſimi aguntur, ſeponantur. Sed quis prudenter id ſperare valeat? Idcirco candide fatetur idem Doctor, quod ex ſola ratione recta de poteſtate Principum in Sacra, eorumque juribus majeſtaticis nihil definiri poſſit, niſi quædam veluti *Poſtulata* ponantur. Itaque ad duo præcipue in determinandis juribus Principum in ordine ad Eccleſiam erit reſpiciendum; nempe ad naturam Religionis, dein ad poteſtatem Principis & Reipublicæ: Dantur enim Religiones prorſus diverſæ, quarum aliquæ Principem ab omni jure in Sacra excludunt, uti Catholicorum, Mennonitarum, Presbyterianorum (b); aliæ omne Jus in ſacra ipſi adſcribunt, uti Zwinglianorum; aliæ in participium ſuorum jurium ipſum admittunt, uti Lutheranorum. Dantur etiam imperantes, quorum poteſtas eſt varia, nunc legibus fundamentalibus Reipublicæ reſtricta, ſicut in Germania (c); nunc pactis & fœderibus limitata, ſicut in ſtatibus liberis libere Religionem qualemcunque ex præcedente pacto tolerantibus vel recipientibus; nunc irreſtricta, qualis habetur, ſi & leges fundamentales, & pacta libere inita ſeponamus. Item dantur ſtatus, ſeu Civitates majo-

Pro diverſitate Religionum diverſa eſt poteſtas imperantium.

Dieses Recht haben die Gemeinden in der ersten Christenheit gehabt, und kommt der Kirche zu, weil sie eine Gesellschaft ist. Jenes, das Recht des Fürsten schränket dieses ein, oder dirigiret dieses, daß es dem Staate nicht nachtheilig werde. Die Thomasianer sprechen der Kirche dieses Recht ab, und ziehen das ganze Jus liturgicum zu dem *jure principis circa liturgiam.* Und das heissen wir einen Irrthum. pag. 467.

(b) Quod ſi ergo Reſpublica quæcunque illos jure Civitatis donare velit, princeps ſolemni pacto renuntiare debet juribus alias in Eccleſiam ſibi competentibus.

(c) Nempe per pacem Religioſam & Weſtphalicam.

majores, in quibus non nisi certæ Religiones tolerari possunt (d); aliæ in quibus omnes tolerantur, & jure defensionis gaudent sicuti in Hollandia. In omni hypothesi recta Ratio tam Societatibus sacris, quam imperantibus sua attribuit jura: nam si imperantibus omnia prorsus denegentur jura, ea etiam, quæ ipsis qua Principibus in rebus politicis abstrahendo a jure in sacra conveniunt, fieri non potest, quin in Republica dissidia, confusiones, tumultus; imo & seditiones oriantur. De his tamen suis juribus tam principes, quam ipsæ etiam Societates sacræ pro rerum exigentia aliquid remittere possunt, si velint, & ex natura Religionis non prohibeantur. Jam vero nemo non videt, quod alia sint jura principum, si illorum potestas seu legibus fundamentalibus, seu pactis & foederibus libere initis restringatur; & alia, si & leges & pacta abesse supponantur.

In omni Religione aliqua saltem potestas imperantibus concedenda.

De suis juribus Societates & principes aliquid possunt remittere.

His jam suppositis ad tria capita reduci possunt, quæcunque in hac materia delicatissima & amplissima disputari possunt, dummodo in vim regulæ & normæ universalis, juxta quam mensuranda sunt jura Principum, naturam Religionis cujuscunque, ipsam potestatem principum, leges fundamentales, pacta & fœdera specialia assumamus.

Ad quæ sit respiciendum in mensurandis juribus majestaticis?

Quatuor igitur hypotheses ponamus. Ponamus primo Societatem sacram, quæ ex principiis fundamentalibus suæ Religionis Imperantes politicos a jure in Sacra excludit e. g. Menonistarum, Presbyterianorum. Secundo Societatem sacram, quæ, cum ex sua natura de suo jure in sacra aliquid remittere & in Principem transferre non prohibetur, in aliqua Republica vel ex tolerantia legibus publicis stabilita, prout in Germania; Vel ex singulari pacto & fœdere cum Republica inito notabilissimam suorum jurium partem sibi reservando & alteram in Principem transferendo jus civitatis obtinuit: & tertio Principem, cujus potestatem neque leges imperii, neque singularia pacta restringunt, ipsa vero Religio, quam vel simpliciter tolerat, vel jure Civitatis donat, ab omni jure in Sacra non excludit. Jam in prima hypothesi Princeps, qui hujusmodi Societati jus Civitatis indulget, solemni pacto & fœdere omnibus suis juribus alias sibi qua Principi in Sacra competentibus, in quantum salvis principiis juris naturæ fieri potest, renuntiare debet. In secunda hypothesi ad ipsam Religionis naturam, ad leges fundamentales, ad pacta & fœdera tanquam ad normam & mensuram erit respiciendum, quin Principi fas sit Ecclesiam in exercitio jurium sibi reservatorum modo quocunque impedire vel turbare. In

Quatuor ponuntur hypotheses.

(d) Sic in Anglia Religio Catholica excluditur.

In tertia hypothesi, quæ est sane difficillima, ex recta ratione nihil certi statui potest, nisi dogma quoddam in ipso jure naturæ fundatum instar principii inconcussi assumatur, quod nempe Principi, qua Principi sola salus Reipublicæ politicæ suprema lex esse debeat.

Ex dictis quædam notatu digna inferuntur.

Hæc si jam omnia certa esse supponantur, prout supponit Moshemius, nobis tamen quoad pleraque, præcipue quoad ea, quæ de salute Reipublicæ differit, quasi vero Principi sola Reipublicæ, neutiquam vero Religionis salus curæ esse debeat, non probantur (e). Quædam inde consectaria, dummodo bene inter essentialia Religionis, & adiaphora distinquamus, ex ipsa recta Ratione deduci posse existimat laudatus Author, atque illud præprimis, quod Princeps, quantæcunque sit potestatis, circa ea, quæ Religionem, illius doctrinas, cultum divinum, aliaque cum Religione essentialiter connexa concernunt nihil prorsus agere, statuere, addere, immutare, vel prohibere possit: hoc ipso enim quod Princeps solius salutis politicæ curam habere debeat, & Religionem aliquam vel per viam tolerantiæ, vel receptionis juridicæ tanquam moraliter & civiliter legitimam jure Civitatis donaverit, non videtur, quo jure sibi aliquod imperium in Religionem & conscientias suorum subditorum arrogare valeat: quippe qui principi politico se quidem & sua bona fortunæ; neutiquam vero suas voluntates, conscientias, actiones internas, salutem supernaturalem concredere voluerunt: & ideo propter suam Religionem & Conscientiam soli DEO strictissimam rationem reddere obligantur. Quapropter contra omnem rectam Rationem, contra ductum juris naturalis, contra omnia principia moralitatis acturus foret princeps, si sibi talem dominatum arrogaret.

Principes nullum habent jus in substantialia Religionis neque in conscientias subditorum.

Bene vero quoad adiaphora.

Quoad adiaphora vero nullum nexum essentialem cum Religione subditorum habentia Principi ad id erit attendendum, utrum hæc adiaphora ab Ecclesiis ex quocunque demum motivo libere assumpta Reipublicæ bono sint noxia, vel hujus respectu sint indifferentia: si primum, tunc imperanti vi suæ potestatis, quam habet in societates suæ Reipublicæ innexas, pro majori vel minori exigentia boni publici liberum erit ea restringere, immutare, abrogare, prout ipsi consultis rectæ Rationis regulis visum fuerit. Si secundum, tunc in possessione suorum jurium relinquendæ sunt Ecclesiæ, &

(e) Dogma istud ne quidem Theologi Protestantici recipiunt, sicut infra mox dicemus. Vid. Joan. Floerckius in Prænot. Jurisprud. Eccles. Observat. XVI. ubi examinat quæstionem, an Princeps subditorum salutem æternam procurare debeat.

& nefas erit imperanti, si fortassis propter interesse imaginarium, fictum, vel certe modicissimum manus apponat (f), earum dispositiones pro bono suæ Religionis in rebus adiaphoris factas immutet, aut pro suo arbitrio omnino abroget: cum enim ex dictis Imperantis sit unice promovere bonum publicum Reipublicæ: Societates vero sacræ suas voluntates eidem ultra non obligaverint, nisi in quantum salus publica earum subjectionem exigit, sane in actionibus indifferentibus plenam sibi libertatem reservasse censendæ sunt eas dirigendi in bonum proprium ac suæ Religionis, quo dato Imperans in omnia jura impinget, si Ecclesias in exercitio suæ libertatis, & jurium sibi propriorum aut reservatorum modo quocunque impedire, turbare, vel prohibere attentaverit.

Systema Moshemianum illustratur exemplis. Hoc suum systema aptissimis exemplis illustrat Moshemius: sic enim, ait, ad essentialia Religionis tam Catholicæ quam Protestanticæ pertinent baptismus & cœna sacra; item ad capita essentialia apud Catholicos sacrificium; apud Protestantes communio sub utraque specie. Anne in his Principem seu Catholicum seu Protestanticum aliquid immutare posse existimamus? id sane nemo Doctorum admiserit. Econtra ad res adiaphoras Religioni neutiquam essentiales spectat cantus in Ecclesia, exorcismi in baptismo; institutio & celebratio festorum; electio ministrorum Ecclesiæ: In his jam ex supra positis regulis tantum potest Princeps, quantum Ratio Status & bonum Reipublicæ exigit: igitur si cantum in Ecclesia, exorcismum in baptismo supponamus esse innocuum, sicuti revera est, non videtur, quo jure Princeps similia prohibere possit. Quoniam vero celebratio & institutio festorum, electio Ministrorum & Doctorum potest esse nociva Reipublicæ, dum vel illa ultra modum multiplicantur, aut in ministros assumuntur viri turbulenti, de ipsa Religione suspecti, turbatores pacis, tumultuum fautores, ad rebelliones proclives, quid ni Principi aut restringere festa, aut per *exclusivam* tales a munere docendi arcere liceat (g)? ita quoad substantiam Moshemius (h.)

Principia hæc sunt suspecta. Principia hæc ex aliqua parte vera, ex altera falsa, ex multiplici capite suspecta sunt, prout infra dicemus, quæ tamen adducere libuit

(f) Vid. Reflexiones §. seq. faciendæ.

(g) Sic *Exclusivam* habent Imperator,& quidam Reges Catholici in electionibus Romanorum Pontificum, eamque etiam ad electiones Episcoporum extendere volunt. Vid. Illustris Barthel in Differt. de Exclusiva.

(h) Pag. 508. & seq.

buit, non quod ea approbemus, ſed ut ea ſaltem ſciamus, minus ſana refutemus, ſaniora nobis applicemus. Atque utinam unum alterumve ex his, illa præcipue, quæ Moshemius de poteſtate Principum in rebus ad Religionem & Eccleſiam pertinentibus etiam adiaphoris tradit, ſibi applicarent Principes & Doctores Catholici illi, qui dilatandis finibus poteſtatis politicæ nimium litant, Religionem parvi pendunt, Eccleſiarum juribus reſtringendis unice intendunt, omnibus cauſis Eccleſiaſticis ſe immiſcent, eas ad ſua fora trahunt, imaginarium quoddam vel omnino fictitium Intereſſe politicum obtrudunt, atque illud *Placitum Regium* ita dictum eo usque extendunt, ut jam Eccleſiæ in rebus diſciplinaribus etiam innocentiſſimis quidquam ſtatuere, diſponere, vel immutare non liceat.

Unum vel alterum tamen etiam Catholici poſſunt ſibi applicare.

Jam ex his univerſalibus & veluti fundamentalibus principiis in hac ampliſſima quæſtione *de Poteſtate Principum in Sacra*, *eorumque juribus Majeſtaticis* in anteceſſum jactis Moshemius quamplurimas trahit ſequelas, quas breviter una cum annotationibus quibusdam recenſere licebit.

Sequelæ ex his principiis.

Infert 1 Contra rectam Rationem agere illos Principes ſæculares, qui in rebus Religionem eſſentialiter ſpectantibus, aut in adiaphoris cum bono Reipublicæ neutiquam connexis aliquam poteſtatem ſibi arrogant, eo quod ſubditi quoad ſuam Religionem ſoli DEO, ſuæque conſcientiæ ſint ſubjecti, in adiaphoris vero plenam ſibi libertatem reſervaverint, & propterea in poteſtate Principis non ſit quamcunque Religionem illorum conſcientiis repugnantem obtrudere, aut in rebus adiaphoris vim inferre: itaque aut tales nunquam in Civitatem recipiat, aut exeſſe jubeat (i).

Infert 2 Principes qua principes ſæculares neutiquam eſſe obligatos, ut bono Religionis, & Eccleſiarum ſingularem vigilantiam impendant, & Societatibus ſacris plus favoris, & juris indulgeant, quam cæteris Societatibus ex quocunque fine in Civitatem receptis; neque hujusmodi Eccleſias ſeu Societates ſacras ultra quid poſſe exigere, quam ut Princeps illud jus defenſionis & advocatiæ illis imperti-

Utrum princeps bonum Religionis procurare teneatur.

(i) Vid. mox dicenda. pag. 509. ſic habet: Die Religion ſtehet theils unter GOtt, dem alle Rechenſchaft geben müſſen, theils unter dem Gewiſſen, und der Verantwortung eines jeden Menſchen. Wer der Obrigkeit mehr zugeſtehet, handelt wider die Vernunft. Quoad hoc Moshemius etiam nos ſibi habet conſentientes.

pertiatur, quod cæteris Societatibus qua Princeps impertiri obligatur. Habet Moshemius in hoc puncto plures e suis collegis & asseclis sibi contradicentes, super quo mirum in modum contendunt Theologi & Jureconsulti Protestantici: Jureconsulti Principem ab omni cura Religionis absolvunt, Theologi eidem officium invigilandi bono Religionis injungunt, & ideo Doctores sibi contradicentes passim *Doctores sine Religione* appellare consueverunt (k). Moshemius licet alias Religionis conservandæ, & promovendæ studiosissimus in hac quæstione Jureconsultis assentitur, existimans Theologos in eo errare, quod personam Principis qua Principis, & Christiani sufficienter non distinquant (l).

Infert 3 In libero arbitrio imperantium esse, an Religionem qualemcunque, vel Societatem sacram tolerare, recipere, aut toleratam ac receptam iterum proscribere velint, si illam Reipublicæ esse præjudiciosam deprehenderint (m).

Infert 4 In eodem arbitrio esse Societatibus sacris præscribere limites, intra quos suam Religionem exercere possint, normam, tempus & locum suos celebrandi conventus, aliaque cum Religione essentialiter non connexa determinare, dummodo cum bono Reipublicæ nexum habeant (n).

Infert

((k) Die Theologen sagen, daß die Rechtsgelehrten keine Religion hätten. pag. 509.

(l) Die Theologen unterscheiden nicht die Person des Fürsten, und des Christen, die in ihm vereiniget sind ibid. Inde inferendum illum saltem Principem, qui alicui Religioni se addicit, ad illius bonum meliori modo promovendum esse obligatum.

(m) Nisi aliter cantum sit in legibus fundamentalibus sicut in Germania per Pacem Westphalicam, vi cujus tolerare debet princeps Catholicus, saltem in certis locis, Religionem protestanticam, quæ in anno normali exercitium habuit. In Hollandia tolerandi sunt Judæi. Secundum jus naturæ putat Moshemius omnes Religiones moraliter legitimas esse tolerandas. Quoniam vero Ratio Status obstare potest, res arbitrio imperantium erit relinquenda.

(n) Potest princeps 1. præscribere limites: quia Reipublicæ potest interesse, ne in omnes Regni provincias Religio aliqua diffundatur, aut ne certæ familiæ (sic in Hollandia exclusi sunt Patres Societatis) recipiantur. Potest 2. normam, tempus & locum celebrandi Conventus præscribere: quid enim si tempore quocunque & in loco quocunque convenire liceat, an non possunt

Infert 5 Ad jura principis pertinere a Societatibus ſacris, priusquam in Civitatem recipiuntur, formulas & confeſſiones fidei eum in finem exigere, ut inquirere poſſit, utrum non contineant dogmata Reipublicæ periculoſa, aut omnino præjudicioſa (o).

Infert 6 Principi jus eſſe requirendi explicationem eorum, quæ in hiſce formulis obſcura, dubia & æquivoca ipſi videntur (p).

Infert 7 Idem eſſe dicendum de legibus diſciplinaribus, quarum examen omnino concedendum eſt imperantibus, utpote quæ vel maxime Rempublicam turbare poſſunt (q).

 In-

ſunt tales Societates celebrare conventicula ſub prætextu Religionis nociva? poteſt 3. alia determinare e. g. tempus, quo celebrentur divina, habeantur conciones: ſic in ordinationibus Eccleſiaſticis Würtembergicis cautum eſt, ne protrahantur conciones ultra tres quadrantes horæ: ſollen die Sonn- und Feyertages-Morgen aufs längſt drey Viertelſtund, doch nervoſe Predigen: Item prohibere uſum campanarum: id quod facere ſolent proteſtantici, ubi permixti vivunt Catholici, utpote quibus uſus Campanarum apud Catholicos frequens moleſtus eſſe ſolet. Et quamvis hæc res innocua eſſe videatur, poſſet tamen eſſe cauſa tumultuum ſicut apud Turcas, qui uſum Campanarum execrantur.

(o) Vid. mox dicenda. Putat Moshemius imperantibus jus eſſe præſcribendi Catechiſmos ex confeſſionibus fidei excerptos, ſecundum quos juventus inſtrui debet, quia intereſt Reipublicæ, ut juvenes bene educentur: prius tamen tales Catechiſmi examini Societatis ſacræ ſunt ſubjiciendi, quos dein omnino recipere tenentur, ſi nihil, quod principiis ſuæ Religionis eſſet contrarium, in ſe contineant pag. 525.

(p) Sic Mennonitæ Statibus Hollandicis ſuas confeſſiones inſpiciendas examinandasque exhibere, & ſuper quibusdam punctis ſuſpectis ſuas explicationes facere debuerunt. In Engelland, ait Moshemius, hat man den Herrenhuthern ihr Glaubens-Bekänntniß abgefordert, und da einige Dinge darinn anſtößig geſchienen, ſo mußten ſie ſich darüber erklären.

(q) Hæc illatio ſuam habet explicationem ex ſupra dictis de poteſtate Principis in res diſciplinares. Potiſſimum vero ex mente Moshemii poteſt Princeps petere inſpectionem Juris Eccleſiaſtici, quatenus ipſi conſtare poteſt, an non talis Societas ſibi quædam jura attribuat, quæ juribus Principum præjudicant. Suadet Moshemius, ut id præcipue obſervetur, ſi Judæi recipiantur, quibus hinc inde plures indulgentur libertates, quam Societatibus Chriſtianis.

Infert 8 Principi esse insinuandum, & ab ipso confirmationem esse rogandam, si Societas sacra in suis formulis confessionibus doctrinis & legibus seu Religionem seu mores seu disciplinam concernentibus aliquid immutare velit (r).

Infert 9 Quod, licet Societatibus sacris competat jus sibi eligendi ministros verbi divini, aliosque Docentes, ipsis tamen principibus denegari non possit jus illos confirmandi, excludendi, & arcendi a munere sibi delato vel suscepto, illos juramento sibi obstringendi, ne quid in suo munere contra Rempublicam moliantur (s).

Infert 10 Principi licere suos mittere Deputatos ad Conventus, Synodos, & Concilia, ne quid Reipublicæ suisque juribus præjudiciosum in his statuatur (t).

Satis, ni fallor, prolixe de jure Protestantico egimus. Pleraque ex Moshemio deprompsimus. Placuit autem hunc potissimum authorem assumere, quia, nostra saltem opinione, nemo Doctorum protestanticorum hanc materiam accuratius, sincerius, & profundius tractavit. Absit tamen, ut illius doctrinas nostras faciamus. Simpliciter illas referre placuit, ut, quid ipse & sui sequaces doceant, sciamus. Ne vero discipuli nostri in transversum agantur, si similia legant, quasdam desuper Reflexiones, & animadversiones facere necessum duximus.

§. IV.

(r) Quia per talem immutationem ipsam Societatem sacram in aliam transmutari necesse est.

(s) Hujus ratio jam supra fuit data. Sic in Regno Moscowitico a munere docendi arcentur omnes Clerici Catholici præter Capuccinos. Vid. cit. author pag. 533. ubi rationem dat, cur Rex Borussiæ Ecclesiam Catholicorum Beroli i noviter exstructam solis PP. Dominicanis concredere voluerit. Vid. idem author pag. 526. ubi rationem dat, cur juramentum exigi possit a Ministris Ecclesiarum. Interim falsa sunt, quæ Catholicis imputat.

(t) Sic enim Conciliis generalibus in Ecclesia Catholica celebratis sæpe interfuere Imperatores & Reges vel per se, vel per suos Legatos, & novissime ad Synodum Tridentinam suos miserunt Oratores. Vid. Dissertatio nostra de Conciliis. Idem observarunt Reges Galliæ, quando Reformati suas celebrarunt Synodos: & observant Reges Angliæ, quando Presbyteriani Synodos celebrant.

§. IV.

Tantæ molis erat novum & ante hanc diem inauditum Religionis & Ecclesiæ cudere systema. Porro autem ex hac multiplici systematum forma, principiis, regulis & doctrinis etiam quoad substantialia Religionis sibi invicem contrariantibus æquus rerum arbiter judicet, quid de prætensis Reformatoribus, Reformationibus, de ipso toto quanto Reformationis opere, ac noviter elaborata Religione protestantica in tot sectas divisa sit sentiendum. Omnes Reformatores prætendunt, quod in melius reformaverint Religionem Christianam, omnes & singuli novum sibi fabricarunt systema Ecclesiæ: Et quodnam ex his erit verum, & optimum? Res profecto mira, quod prætensi Reformatores inter se ipsos etiam in substantialibus religionis vehementer contendant, & tunc solummodo amico fœdere inter se jungantur, quando cum Catholicis est contendendum. Notissima sunt gravamina Theologorum contra Jurisconsultos, & Jurisconsultorum contra Theologos Protestanticos, ex quibus priores Ecclesiæ, posteriores Principum juribus velificantur (u). Notissima sunt gravamina contra excessus, & abusus Principum protestanticorum sua jura ultra suos fines cum excidio omnium jurium ecclesiasticorum protendentium. Testem hujus afferre liceat ipsum Moshemium, qui, etsi, quantum potest, hinc inde Principes excusare contendat, & ita quidem excuset, ut scribere non formidet, quod sua potestate eo, quo possent, & deberent, modo, non utantur, sibi tamen temperare non potuit, quo minus illorum excessus graviter perstringat, mirisque modis conqueratur, quod Principes jam suum dominatum etiam in conscientias exercere contendant (x). Quæso! quæ opinionum & sectarum monstra non prodierunt

Reformatores sibi invicem etiam quoad substantialia Religionis contradicunt.

Ipsi Protestantes queruntur contra abusum potestatis politicæ in sacra.

(u) Vid. Differt. de Statu Eccles. cap. 1. §. 23. Et Mosheim Hauptſt. IV. von dem Kirchen-Recht der Lutherischen Gemeinden, a pag. 578. ferme usque in finem.

(x) Alle unsere Evangelische Fürsten, und Stände, haben sich diejenige Gewalt in der Kirche, die ihnen in dem Religions-Frieden war eingeräumet worden, mit einer sehr grossen Mäßigung bedienet, pag. 560. Gravamina vero contra Principes vid. a pag. 587. ferme usque in finem. Inter alia contra systema Thomasianum sic habet: So viel ist ausgerichtet worden, daß das Ansehen der Geistlichkeit und verschiedene Rechte von der Zeit an sehr sind eingeschränket worden, und die sogenannte Jura Ecclasiarum fast ganz und gar unter-

runt in lucem publicam Quaquerianorum, Mennonitarum, Anabaptiſtarum, Thomaſianorum, Hobbeſianorum? quam ruinoſis Reformatorum ſyſtemata nituntur fundamentis, dum aut falſis juris naturæ principiis, aut inventis mere humanis e cerebro luxuriantis ingenii prodeuntibus ea ſuperædificant? Quos tumultus bella & ſeditiones non excitarunt Reformatores, & eorum aſſeclæ? recolantur memoria tumultus Lutheranorum per Germaniam, Presbyterianorum per Belgium, Scotiam & Angliam, Reformatorum per Galliam &c. Jam ad reflexiones progrediamur. Sit ergo

Sacra Scriptura in vim legis fundamentalis recipienda.

Catholici etiam leges antiqui teſtamenti prudenter aſſumunt.

Reflexio 1. Ex dictis conſtat, quod ferme omnes Proteſtanticorum ſectæ ſacram Scripturam in vim legis primariæ & fundamentalis aſſumpſerint. Et in hoc nos Catholicos etiam habent conſentientes. In eo differimus, quod etiam Scripturam antiqui teſtamenti revereamur, eamque etiam quoad leges cæremoniales & judiciales recipiamus, in quantum cum lege nova nullam habent repugnantiam, & ab Eccleſia ex cauſis juſtis fuerunt aſſumptæ & homologatæ; & non raro ab antiqua lege argumentum non quidem irrefragabile, ſat firmum tamen deduci poſſe exiſtimemus, aliter quam Doctores Proteſtantici opinantur: utpote qui Eccleſiæ Catholicæ continuo exprobrant, quod tot ritus & cæremonias ex veteri teſtamento mutuaverit. Fatemur alium eſſe ſtatum Synagogæ, & alium Eccleſiæ Chriſtianæ, & non raro argumentum ab antiqua ad novam legem exigui eſſe momenti: Sed num ideo omnis argumentatio fallit, tunc etiam, quando eadem, vel major militat ratio? nos alibi hanc materiam operoſius diſcuſſimus (y). In Scriptura novi teſtamenti diſtinquimus leges divinas, Divino-Apoſtolicas, & mere Apoſtolicas. Primi & ſecundi generis leges dicimus eſſe immutabiles & perpetuas; tertii generis mutabiles & temporales. In eo differimus a Moshemio, quod ipſe in ordine ad dignoſcendas leges perpetuas & temporales unice ad circumſtantias locorum & temporum reſpiciendum eſſe exiſtimet: nos vero ad praxin continuam, obſervantiam non interruptam, & judicium Eccleſiæ appellemus, & traditionem perpetuam tanquam ſignum characteriſticum inſtitutionis divinæ agnoſcamus.

Refle-

untergegangen pag. 592. & pag. 603. Es fehlet nicht viel, daß man das Jus in Sacra auf die Gewiſſen ausdehnet ꝛc.

(y) Vid. Diſſert. de font. Orig. Script. & Tradit.

Catholici in vim legis fundamentalis etiam recipiunt traditionem.

Reflexio 2. Præter Scripturam nos Catholici in vim legis fundamentalis recipimus traditionem divinam per Synodos, Pontifices, & SS. Patres nobis declaratam (z). Observantiam primitivæ Ecclesiæ decentissimo respectu reveremur in rebus disciplinaribus, eidemque firmissime inhærendum esse asserimus, in quantum œconomia Ecclesiæ, vicissitudines rerum, temporum ac circumstantiarum permittunt: & in hoc Moshemio non contrariamur. Videantur supra dicta §. 2.

Reverentur observantiam primitivæ Ecclesiæ.

Voluntas principis in vim principii subsidiarii assumi non potest.

Reflexio 3. Voluntatem Principis instar *principii subsidiarii* assumere grande nefas esse dicimus: ubinam enim vel literam in Scripturis reperire licet, ex qua constare possit, quod Christus potestatem ferendi leges in Principes transtulerit, illorumque Ordinationes instar legum fundamentalium aut saltem subsidiariarum haberi voluerit? Provocant Protestantes passim ad Scripturam, eamque veluti regulam unicam in dogmatibus fundamentalibus respiciunt. Nobis autem certum est, quod ad dogmata primaria pertineat dogma de potestate ferendi leges, regendi gubernandique Ecclesiam divinitus institutam: in hoc enim si nutemus, & vacillemus, brevi actum erit de Religione & Ecclesia. Quia igitur Scriptura sacra ne verbulo quidem Principibus imperium Ecclesiæ usurpantibus patrocinatur, contra Spiritum Christi & Ecclesiæ, & contra omnem prorsus veritatem scribunt, qui voluntatem Principis ad prima legislatoris subsellia elevare nituntur.

Ad dogmata primaria pertinet dogma de potestate ferendi leges.

Jus in Sacra nullum habet solidum fundamentum.

Reflexio 4. Commendamus lectori ea, quæ Moshemius de origine juris Ecclesiastici & *Jure in Sacra* scribit. Exinde quisque prudens Catholicus judicabit, quid de hoc *Jure in Sacra* sit sentiendum, quam lubricis nitatur fundamentis, quam diversæ sint Doctorum protestanticorum desuper opiniones, & quomodo ipsa præjudicialis quæstio nondum sit decisa, utrum Ecclesiæ protestanticæ, supposito quod sint societates æquales, *Jus in Sacra* in principes transferre potuerint. Anne liceat systema Ecclesiæ a Christo institutum pro suo libitu subvertere, jura divinitus concessa a se abdicare, & in alium transferre? quam parum Ecclesiis Christianis substantialia Religionis, tam parum illis licet formam regiminis a Christo institutam immutare. Esto societatibus humanis libere initis sit licitum de suis juribus aliquid remittere, illa cedere, vel in Principem transferre: anne id ipsum licere Societatibus sacris divinitus constitutis existimamus? Atque hic ille est error prorsus enormis, ac intolerabilis, quod Protestantes inter Societates sacras,

Protestantes non potuerunt illud transferre in Principes.

(z) Vid. Differt. de summo Pontif. & SS. Patribus.

facras, & Civiles, divinitus institutas, & libere initas non distinguant, jura Ecclesiæ tanquam Societatis facræ emetiantur juxta regulas communes e jure naturæ universali absolute spectato depromptas: quasi vero eadem fit mensura omnium Societatum fine respectu ad ipsam institutionem, principia, leges, pacta & fœdera: Esto enim Societatibus fint certa jura propria ex ipso jure naturæ promanantia, hæc tamen non funt talia, ut de illis nihil remitti, & de iis per pacta, & fœdera transigi non possit: Vel enim Societas aliqua a Principe erigitur, in quam illi, qui sponte volunt, recipiuntur: Vel homines libere in Societatem coeunt, & in civitatem recipi postulant: in priori casu utique liberum erit Principi Societati a se institutæ certas præscribere regulas & leges, secundum quas erit vivendum, certa concedere jura, eorumque alienationem aut translationem in quemcunque alium transferre? In posteriori casu erit in arbitrio Imperantium non minus quam Societatum pacisci, inire fœdera, transigere, sub quibus conditionibus, legibus, & pactis Imperantes jus civitatis concedere, Societates vero se illis submittere velint. Cum ergo Christus fit author Societatum ecclesiasticarum, fine crimine enormi eidem denegari non potest potestas restringendi jura collegialia, unaque interdicendi, ne hæc jura in alium quemcunque transferantur. Itaque mensura jurium Ecclesiæ non potest esse sola ratio principiis communibus e jure naturali hypothetico & abstractive sumpto depromptis innixa, sed institutio Christi secundum suum divinum beneplacitum jura Ecclesiastica determinantis. Quodsi ergo Christus (semper loquimur in systemate Protestanticorum, illorumque hypothesi, quod Ecclesia fit Societas æqualis) Ecclesiæ a se institutæ fingularia concessit jura, & ne verbulo quidem indigitavit, quod fint alienabilia: imo cum ratio status ea alienare prohibeat, quo jure Ecclesiæ protestanticæ jus in Sacra in suos Principes transferre, hi vero illa acceptare potuerunt? Hæc clariora fient ex mox dicendis: Sit ergo

Jura Ecclesiæ non debent mensurari juxta regulas communes e jure naturæ universali depromptas.

Jura Ecclesiæ secundum institutionem Christi sunt mensuranda.

Utrum recta Ratio fit lex fundamentalis juris ecclesiastici?

Reflexio 5. Inter leges fundamentales Ecclesiæ & juris Ecclesiastici recenset Moshemius. *Rectam Rationem.* Atque hic nobis aperitur campus amplissimus fusius explicandi ea, quæ in reflexione priori obiter attigimus. *Rectam Rationem,* inquam, inter leges fundamentales præcipue in ordine ad mensuranda tam jura Principum in Religionem & Ecclesiam, quam ipsius Ecclesiæ, quorum priora *Majestatica* vel *territorialia*, posteriora vocat *Collegialia*, recenset Moshemius. Jam ut suum systema eo felicius explicare queat, mox ab initio hortatur, monetque, ne Religio in genere sumpta cum Religione revelata quacunque, vel

vel Princeps qua Princeps cum Principe Chriſtiano, Catholico Proteſtantico aut cuicunque Religioni addicto confundatur. Putat ergo tam Religionem, Pquam rincipem in abſtracto eſſe accipiendum.

Porro autem in his Principiis & abſtractionibus prodit Moshemius ſyſtema ſuum prorſus erroneum, quod mutuavit a Doctoribus proteſtanticis ſane plurimis, qui jura Principum ſine reſpectu ad Religionem & revelationem eſſe menſuranda falſo exiſtimant. Profecto ſi quod eſt principium rectæ rationi contrarium, religioni ſumme nocivum, Reipublicæ politicæ pernicioſum; tunc hoc ipſum eſt, quod Moshemius cum Doctoribus quam plurimis proteſtanticis (a), qui explicando juri naturali inſudant, commune habet opinantibus, quod jus naturale ſine ordine ad religionem & revelationem explicari valeat: Et hic ipſe eſt fons ille putidiſſimus, ex quo emanarunt, & usque nunc emanant principia perverſiſſima, quibus hodierni Politici Semi-Chriſtiani ſua ſyſtemata politica ſuperædificant cum diſpendio maximo Religionis, & Eccleſiæ Chriſtianæ. Idem mihi facere videntur hi tales, qui jus naturale independenter ab omni revelatione & religione explicare contendunt, quod facturi eſſent Philoſophi, ſi in explicandis veritatibus naturalibus ſolum uſum ſenſuum externorum cum excluſione rectæ rationis adhibere vellent. Ut ergo falſitas hujus abſtractionis & ſyſtematis luculentius appareat, eidem ſequentia opponimus principia, quæ nobis ſaltem certa ſatis eſſe videntur:

Ex abſtractionibus, quas facit Moshemius, cognoſcitur illius ſyſtema ruinoſum.

Falſum eſt ſyſtema illorum qui jus naturæ ſine ordine ad Deum & Religionem explicaret contendunt.

Primo, nemo, niſi ſit Atheus negare poteſt, quod ad præcognita juris naturalis primario pertineat notitia Dei tanquam Entis primi, ſupremi, & perfectiſſimi (b). Ex hac vero cognitione in homine neceſſario oriri debet ſumma hujus Entis ſupremi exiſtimatio, amor, timor, propenſio, reverentia, & hoc ipſo *religio naturalis*, per quam impe-

Ad præcognita juris naturalis pertinet notitia Dei.

Inde oritur Religio naturalis & ſupernaturalis.

(a) Contra hos ſolidiſſime ſcripſit Vir Clariſſimus in orbe literario celeberrimus Anſelmus Deſingius in ſua larva detracta, aliisque opuſculis contra Wolfium & alios editis.

(b) Id nemo ſaniorum Doctorum proteſtanticorum negare poteſt. Vid. Elementa Jur. natur. J. Burlamaqui cap. 4. part. 1. & cap. 2. part. 2.

impetu saltem maximo impellimur, jubemurque instinctu interno eidem debitum ac supremum exhibere cultum. Quoniam vero natura saltem in statu corrupto ita comparati sumus, ut & modum colendi ignoremus, & vel per excessum, vel per defectum facile in cultu divino peccemus, ad divinam providentiam pertinet, certam ac indefectibilem regulam præscribere, modumque colendi Deum per revelationem seu externam, seu internam consistentem in lumine interno cordibus impresso, & intellectum collustrante manifestare; atque hanc regulam appellamus *religionem supernaturalem* vel *revelatam* præcipue in statu naturæ elevatæ, utpote quæ hominem docet rectam colendi Dei methodum, ut hac ratione vitam consequatur supernaturalem, ad quam se a suo benignissimo conditore creatum esse novit.

Deus est finis ultimus suarum operationum ad extra.

Alterum principium est, quod sicut Deus est principium, ita etiam sit ultimus finis suarum operationum ad extra, adeoque omnia principialiter propter se, suamque gloriam exterius per communicationem suarum perfectionum manifestandam operatus fuerit, seque ipsum sibi ipsi, & creaturis rationalibus veluti centrum & ultimum finem præstituerit: cœteros vero fines omnes, quos homines in quocunque statu sibi præstituunt, huic fini principalissimo subordinaverit: aut credemus fortassis, quod Deus se ipsum fini creato cuicunque e. g. securitati Reipublicæ postponere voluerit, & salvo suo honore potuerit?

Duplex statuendum jus naturale, dominans ex parte Dei, servum ex parte hominum.

Ex hoc duplici principio consequitur, duplex esse statuendum jus naturale, unum *dominans* ex parte Dei; alterum *servum* ex parte principum cæterorumque hominum: ex parte Dei, inquam, *dominans*, in quantum Deus qua supremus rerum Dominus voluit, & velle debuit, ut ultimato & principaliter omnia ad suum cultum colliment; ex parte hominum *servum*, in quantum homines obligantur ad promovendam Dei cognitionem veram, dilectionem sinceram, & cultum Deo debitum tam privatum, quam publicum exhibendum; Principes vero salutem Reipublicæ ita procurare tenentur, ut Dei honor non tantum nullum patiatur dispendium, verum etiam, quantum salva Reipublicæ salute fieri potest, promoveatur (c). Inde ulterius manifestissime se-

Prima officia hominis privati & principis sunt ad Deum.

(c) Vid. Reflexiones & principia meliora de Jurisd. Eccles. Viri Celeberrimi Eusebii

ſequitur, quod prima hominis privati non tantum, in quocunque ſtatu illum conſideremus ſeu naturæ puræ ſeu elevatæ, ſeu naturali & extra ſocietatem, ſeu civili qua civem in Republica, ſed etiam Principis officia ſint erga Deum debito cultu colendum adorandumque illiusque gloram debitis modis promovendam; cœtera vero officia, quæ aut homo privatus vel ſibi vel cæteris hominibus ceu extra Societatem ſecum viventibus, vel in Societatem coaleſcentibus, aut Princeps ſuæ Reipublicæ debet, officiis erga Deum eſſe poſtponenda: ut adeo ordine præpoſtero, & contra prima juris naturalis principia agere videantur, qui in ſtatu quocunque ab officiis erga Deum & Religionem abſtrahunt, in ſtatuendis principiis juris naturæ unice ad naturam hominis, ad bonum Societatum reflectunt (d), Principes qua Principes ſine ordine ad Religionem conſiderant, jura Principum in Societates ſacras ex natura & juribus collegiorum & Societatum in genere menſurant, jus Divinum, Religionem, & Deum ipſum ſaluti Reipublicæ poſtponunt. Quia ergo obligatio Religionis eſt primaria, hæc ſane hominem ſequitur in omni ſtatu ſicut lux ſolem, & umbra lucem: ad hanc præcipue tanquam cynoſuram æque Principibus in Regimine Reipublicæ, ac hominibus privatis in ſuis actionibus & officiis erit reſpiciendum.

Ex hac hypotheſi ſequitur non licere in explicando jure naturæ a Religione & revelatione abſtrahere.

Ex hypotheſi ergo eaque certa & indubitata, quod detur religio ſeu naturalis ſeu revelata: quod obligatio Religionis ſit primaria: quod in Principibus detur jus naturale *ſervum*, tam parum Philoſophis & Theologis Chriſtianis in explicando jure naturæ, in dilucidandis juribus Principum in Societates maxime ſacras a Religione & revelatione abſtrahere licebit, quam parum in ſtatuendo principio juris naturæ in ordine ad Rempublicam ab ipſa Republica illiusque bono abſtrahere poſſunt (e). Et nunquid hi ipſi Doctores vel inviti concedere debent, quod imperium Principis in ſubſtantialia Religionis etiam falſæ ſuorum ſubditorum ſe non extendat (f)?

 Ita-

ſebii Amortii oppoſita principiis Poloni nobilis, & P. Bordii part. 3. Propoſ. 1. ubi hanc materiam ſolidiſſime tractat.

(d) Prout facere videntur Puffendorffius, Wolfius &c.

(e) E. g. Doctores, qui principium juris naturæ cum Puffendorfio ponunt in Socialitate, utique a Societatibus abſtrahere nequeunt.

(f) Vid. ſupra dicta.

Theologus vel maxime & Philosophus Christianus talem abstractionem facere non potest.

Itaque paradoxa loquuntur & scribunt, qui Principem qua principem sine ordine ad Religionem considerant. Videat ergo Moshemius, quomodo ipse qua Philosophus & Theologus Christianus talem facere abstractionem potuerit. Pulcherrime sane & ad hominem discurrit Moshemius, dum de Religione in genere, & juribus Societatum collegialibus discurrit; Sed num conformiter sanæ rationi sublimius cogitanti, & ad divinam providentiam ac sapientiam reflectenti? Deum ipse agnoscit, Religionem admittit naturalem, & revelatam in moderna saltem providentia & statu hominis ad finem supernaturalem elevati admittere debet: negare non potest, quod Deus in omnibus suis operibus suam gloriam principaliter quæsiverit, & quærere debeat. Quibus sic positis sane non videtur, qua arte a Principe Religionem separare valeat. Etiam invitis nobis a recta ratione, si ita dicere fas est, obtruditur Religio tanquam primum principium rerum agendarum. Sentit nempe celeberrimus hic Theologus cum plurimis Authoribus protestanticis, qui jus naturæ novum, & solitarium sine respectu ad Deum & fines a Deo sibi in æternis suis decretis præstitutos statuunt, & Catholicis obtrudere contendunt. Deus T. O. M. quemadmodum est principium, ita debet esse finis primarius juris naturalis, in quem cœteri fines particulares sunt ordinandi. Quemadmodum Deus hominem sine cognitione sui Conditoris, ita neque sine ordine ad se ipsum tanquam Ens supremum colendum adorandumque & finem ultimum assequendum condere noluit. Sed quid frustra contendimus? demus principia Moshemiana esse vera inspiciendo jus naturæ solitarium sine ordine ad revelationem & institutionem divinam, quale dari negamus: falsa tamen sunt, & in præsenti rerum hypothesi, dum Deus ex plenissima sua libertate, & voluntatis arbitrio Religionem revelavit, Ecclesiam instituit, jura Ecclesiastica determinavit, ad præsentem statum naturæ elevatæ, Religionis & Ecclesiæ applicari non possunt.

Saltem in præsenti rerum hypothesi principia Moshemiana sunt falsa.

Falsa est doctrina docentium, quod Princeps Societatibus sacris solam debeat assistentiam defensionem & advocatiam.

Reflexio 6. In eo facile assentimur Moshemio, quod Principes in substantialibus Religionis, quam profitentur subditi, nihil immutare possint, eo quod nullum ipsis jus sit in conscientias hominum (g). In eo autem juste ipsi contradicimus, dum universaliter do-

(g) Vid. supra dicta ex Moshemio.

docet, quod Principes aliam obligationem non habeant, præterquam quod jura Societatum sacrarum aliis societatibus communia defendere, & vices defensoris ac advocati sustinere teneantur sine ulteriori obligatione bonum Religionis & Ecclesiæ promovendi. Potius erit distinguendum, videndumque, an Princeps sit addictus Religioni, quam Societas sacra in suo territorio tolerata vel civitate donata profitetur, & an eam veram an potius falsam agnoscat: si falsam; facile cum Moshemio convenimus, existimantes solam defensionem deberi subditis alterius Religionis, imo Principem ne quidem posse salva conscientia bonum Religionis & Ecclesiæ, quam falsam esse agnoscit, promovere, & in ordine ad hunc finem singularia jura privilegia & favores indulgere. Si vero veram esse ex dictamine rectæ Rationis sentiat: Quidni sit obligatus ad promovendum bonum religionis & Ecclesiæ, in quantum salva tranquillitate Reipublicæ fieri potest? Anne *jus* illud *servum* a Deo coronis Regum & sceptris Imperantium annexum, quo tranquillitatem publicam ita curare obligantur, ut modo meliori, quo fieri potest, gubernatio regnorum serviat ad cultum Dei, illiusque gloriam extrinsecam promovendam, Principi pro suo libitu contemptim habere, repudiare, & rejicere liceat? An non hoc ipsum est Religionem & Ecclesiam ad infimam conditionem servæ, ancillæ & mancipii detrudere, ac demum cultui divino, gloriæ Dei, bono Religionis felicitatem quamdam Ecclesiæ imaginariam, accidentalem, & sæpe sæpius fictam anteferre? Atque ex hoc pessimo principio fluxere principia hodierna pseudo-politicorum, quibus salus Reipublicæ suprema lex est, qui ad hanc veluti Cynosuram omnia sua dirigunt consilia, Ecclesias suis juribus, bonis, privilegiis & favoribus spoliare non reformidant, thesauros Ecclesiarum jam non amplius in pios usus etiam moderatos impendi permittunt, ærario Principis, vel marsupio proprio potius locupletando, quam bono Religionis, & honori Numinis promovendo sunt intenti; rebus disciplinaribus ad tranquillitatem, & salutem politico-publicam vel nihil vel parum conducentibus se immiscent, ac felicitatem Reipublicæ decempeda accuratissima ad omnes regulas Arithmetices trutinant: læsiones econtra Ecclesiarum etiam enormes in ultimis curis habent, parum curantes, quidquid Religioni & Ecclesiæ acciderit (h). Sed hæc clariora fient ex mox dicendis. Sit ergo

Videndum, an princeps religionem subditorum profiteatur.

Justa querela contra Pseudo-politicos.

(h) Vid. Idem Amortius loc. cit.

In rebus disciplinaribus & adiaphoris moderata potestas principibus non est deneganda.

Id docet veteris Ecclesiæ disciplina.

Reflexio 7. Quoad adiaphora & disciplinaria tamen non adeo rigidi exactores jurium Ecclesiasticorum sumus, ut Principes ab omni jure in causis mixtis, & cum statu politico connexis excludamus, dummodo verum aliquod interesse politicum, pretio æstimabile, non umbratile & imaginarium studiose quæsitum ostendi possit. Novimus quam optime, quid traditio, observantia consuetudo & disciplina Ecclesiæ veteris doceat; quippe quæ non adeo suorum jurium conservandorum fuit tenax, aut augendorum studiosa, ut non sæpius æconomiæ causa aliquid de suis juribus remittere sciverit, aut principes ab exercitio suorum jurium excludere attentaverit: quapropter Imperatores & Reges admisit ad Concilia, in causis Ecclesiasticis illorum imploravit auxilium & patrocinium, eos electionibus Episcoporum interesse permisit, imo & jus nominandi concessit, cum primoribus imperantium in Comitiis egit & tractavit de negotiis & causis Ecclesiastico-politicis, imo neque *Placitum illud Regium* ita dictum, quo utuntur Principes nostri Catholici, ex toto rejicimus, repudiamus & proscribimus: dummodo hæc omnia suis circumscribantur limitibus, inter jura & facta, inter casum & casum, inter tolerantiam conniventiam & potestatem precario concessam, vel omnino usurpatam, & de jure competentem ac propriam distinquatur. Utinam esset, qui nobis fines jurisdictionis Ecclesiasticæ & politicæ determinaret. Sed quis ille erit? Illud autem juste querimur contra Acatholicos non tantum sed etiam Catholicos, quod illi jura Principum cum excessu extendant, jura Collegialia eisdem plene subjiciant: hi vero ubique interesse politicum prætexant, etiam ubi de hilo, de granulo boni politici agitur: Non raro de umbra disceptatur inter Ecclesiasticos & politicos. Muscas non raro captant politici, tantum ut suis principibus placeant, aut suo proprio interesse velificentur (i). Profecto si hodierni politici tantum invigilarent bono politico vero Rerumpublicarum procurando, quantum student diminuendis juribus Ecclesiasticis, quam non felices forent respublicæ politicæ, quas beatas esse non posse existimant, nisi earum Imperantes in Socie-

Abusus Placiti Regii perstringitur.

(i) E. g. Agitur de aliqua processione publice instituenda, de festo solemnius celebrando, de hora celebrandis divinis præscribenda, & en! jam politici nescio quod interesse politicum subesse fingunt, e. g. fieri expensas inutiles, homines abstrahi a suis laboribus &c. Etsi similia quodammodo conectantur cum ordine publico, nescio tamen, au tanti intersit Reipublicæ: nisi particulares circumstantias ponamus, ut talia ab Ecclesia statui non possint, nisi accedat consensus Principis.

Societates sacras veluti ancillas dominentur, & suum imperium ferme in omnes actiones etiam adiaphoras, aut certe granulum fortassis ad melius esse Reipublicæ conferentes extendant, sicque causis & negotiis Ecclesiasticis se se immisceant.

Videntur mihi hujusmodi zelatores felicitatis politicæ in prima juris naturalis, divini, rectæ Rationis & boni regiminis principia impingere. Jus naturale si inspiciamus, illud sane est simplicissimum, & ea duntaxat præcipit, quæ ad salutem Reipublicæ sunt necessaria. Jam vel ponimus, quod imperantes suum habeant imperium a DEO vel ab hominibus libere in Societates coeuntibus? quæso quis mortalium sana ratione præditus sibi persuadere poterit, quod vel DEUS qua author Rerumpublicarum non minus quam Societatum sacrarum imperantibus jus in sacra tam amplum, veluti irrestrictum, & tale quidem, quod se in omnes ferme actiones etiam adiaphoras extendere deberet, cum præjudicio sui honoris, & gloriæ, Religionis & credentium concedere, & Ecclesiam suam Reipublicæ famulam & pedissequam facere voluerit? Vel populus suarum libertatum in negotio Religionis potissimum tenacissimus transferendo imperium omni libertate se exuere, eamque in Principes transcribere, & actiones suas de se indifferentes parum vel nihil vel granulum fortassis ad felicitatem Reipublicæ, sed unice ad melius illius esse conferentes submittere voluerit? Profecto hujusmodi actiones ex eo quod ad melius esse non nihil conferant, nondum exeunt e latissimo libertatis naturalis, ac jurium Collegialium campo, sicque imperio Principis neutiquam substernuntur. Innumera sunt, quæ ad melius esse boni publici conferre videntur: sed num hæc omnia Principi ex hoc capite præcipere mox liceat? similia quantum sua bonitate juvant, tantum sua multitudine perturbant; eaque præcipere velle regulis boni regiminis repugnat, ex quibus docemur populum non in virga ferrea, sed in vinculis lenitatis esse regendum, leges non multiplicandas, onera non debere esse insupportabilia. Quanta ex hujusmodi irrestricta potestate non debet oriri rerum confusio & perturbatio! Et quod præcipuum est, nunquid hæc est via proxima ad despotismum, & tyrannidem, quam ipsi Protestantes potissimum in negotio Religionis detestantur (k)?

Excessivi Zelatores boni publici impingunt in omnia jura, & regulas boni regiminis.

Ne tamen objiciatur nobis, quod non raro ea, quæ esse minima videntur, respectu certarum circumstantiarum maximi sint momenti

(k) Passim enim docent, in materia Religionis omnem vim abesse debere.

ti (l), haud inficiamur in simili casu jus Principis subintrare. Id solum querimur, quod sæpe genuinum interesse non subsit, sed potius fingatur, & interesse minimum falsis coloribus veluti maximum depingatur. Hæc liberius scribere placuit non contra Doctores Protestanticos duntaxat, sed etiam Catholicos non paucos, quibus suademus, ut ea, quæ Moshemius loco citato in fine habet, ubi abusum jurisdictionis politicæ satis acute & nervose perstringit, diligenter sed caute legant.

Principia de tolerantia Religionis sunt caute adoptanda.

Reflexio 8. Quæcunque Moshemius de tolerantia & receptione Religionum & Societatum sacrarum, earumque legitimitate tam morali quam civili discurrit, accipienda sunt in sensu sano, & cum respectu ad principia hactenus adducta, quæ forsitan adoptari possunt a Principibus Religioni, quam tolerare vel jure civitatis d onare volunt, neutiquam addictis. Sed num hæc principia adoptare valeat Princeps Catholicus in ordine ad suos subditos Catholicos? id profecto nunquam dicere ego ausus fuero.

Distinctio inter jura Majestatica & Collegialia & inde deductæ sequelæ apud Catholicos locum habere non possunt.

Reflexio 9. Ea, quæ Moshemius de juribus Majestaticis & collegialibus habet, aliunde repugnant systemati Catholicorum: utpote qui in Ecclesia sua Societatem inæqualem, Rempublicam, & Hierarchiam reverentur, & hoc ipso talia principia salva Religione assumere nequeunt.

Salubre monitum pro Doctoribus Catholicis, ut in recipiendis doctrinis protestanticis sint circumspecti.

Reflexio 10. Hortamur Doctores Catholicos, ne similia principia Acatholicorum, dum de jurisdictione Ecclesiastica & politica agitur, incauti adoptent, sed potius ad tempora antiquiora reflectant, quibus non modo Ecclesiæ salva fuere sua jura, sed etiam Clero tam sæculari quam regulari quam plurima jura specialia, privilegia, exemptiones, & prærogativæ fuerunt concessæ. Haud ignoramus, quid opponi possit & soleat: nempe barbariei temporum, superstitioni fidelium, technis & piis fraudibus Monachorum hæc esse adscribenda. Sed quo cum fuco veritatis? permittamus etiam aliquid veritatis subesse: Sed quare hæc plenis buccis spargunt in omnem orbem, simul autem merita ingentia utriusque Cleri fraudulenter dissimulant? An ergo nihil collaborarunt Monachi in conversione gentilium, in Religione Catholica propaganda & diffundenda, in salute animarum procuranda, in excolendis artibus & scientiis? Passim in Republica bene ordinata bene meritis decernuntur præmia, & indulgentur privilegia: Soli Clerici ad conditionem servorum detruduntur: Quidquid hi faciunt, facere debent sine spe alicujus præmii. Longe aliter cogitarunt pientissimi Imperatores, Reges, & Principes, quibus suprema lex fuit Religio & Ecclesia. Atque hos ignorantiæ & superstitionis arguere temerarium est, & grande nefas.

Reflexio

(l) Id probat exemplum supra a Moshemio allatum de pulsu Campanarum apud Turcas.

Reflexio 11. Mox antea mentionem obiter injecimus de *Placito Regio* hodie per omnia ferme Regna Catholicorum dominante, de quo fusius agit Van-Efpen (m). Hortamur autem Catholicos, ut hunc Authorem caute legant; qui fane exceffivus eft in extenfione hujus *Placiti Regii*, & jure optimo illis Scriptoribus annumerari meretur, qui, ficut diximus, mufcas captant, de umbra difputant, intereffe politicum etiam imaginarium ante oculos habent, atque hac ratione poteftatem Ecclefiafticam ferme ad incitas redigunt; econtra politicam ultra fuos fines quam longiffime extendunt. Hactenus de origine fundamento & fontibus originariis Juris Ecclefiaftico-Proteftantici fatis fufe egimus.

Van-Efpen dum agit de Placito Regio caute eft legendus.

§. V.

Jam quænam præter Scripturam facram, articulos fundamentales, & rectam rationem aliæ leges in certo fenfu fundamentales apud Proteftantes fint, videamus. Leges iftæ vel funt generales, vel particulares pro Germania; & ambæ tam Catholicis quam Proteftanticis in aliquo faltem fenfu communes: vel funt leges Ecclefiafticæ folis Proteftantibus propriæ, atque iterum generales & particulares publicæ vel privatæ. Ad leges utrisque communes generales referunt Canones Conciliorum antiquiorum usque ad Reformationem (n). In eo tamen differunt a Catholicis, quod hi dictis Canonibus eatenus affurgant, quatenus fuere conditi ab iis, penes quos erat poteftas condendi leges (o); ipfi vero eos ex alio capite in numerum legum non referant, quam quod a Germanorum Imperatoribus fuerint confirmati, vel eorum tacito confenfu recepti, & a Proteftantibus non rejecti (p). Item Decrera Pontificum in corpore Juris claufa eatenus recipiunt, quatenus ex ufu recption e confuetudine & praxi legalitatem obtinuerunt, fuæ confeffioni non contrariantur, aut per leges imperii, & ordinationes fuas Ecclefiafticas eisdem non fuit derogatum (q). Ad leges

De aliis legibus fundamentalibus Juris Ecclefiastico-Proteftantici agitur.

Habent quasdam leges Ecclefiafticas Catholicis etiam communes.

(m) Tom. 2. Parte IV.

(n) Vid. Prænot. Jurisprud. Ecclef. Jo. Ern. Floerkii pag. 34. & pag. 115. ubi fic habet: Concilia poft reformationem a Pontificiis habita plane non agnofcunt Proteftantes; inprimis Concil. Trident. quod tam quoad dogmata quam quoad jura Canonica in totum a Proteftantibus repudiatum eft.

(o) Nempe ab Epifcopis. vid. Differt. de Concil.

(p) Cit. Floerckius loc. cit. fic habet: Canones Conciliorum licet per fe nullam authoritatem habuerint, valuerunt tamen vel ex confirmatione Imperatorum, vel ex ufu & receptione: & cum certum fit, Concilia tam generalia quam particularia exceptis quibusdam, quæ expreffe a Germanis fuere reprobata, in Ecclefiis Germanicis ante Reformationem obtinuiffe, eaque per Reformationem non effe rejecta, fequitur, quod hodie ex receptione & retentione Ecclefias Proteftanticas obligent.

(q) Vid. Differt. de Auth. Jur. Ecclef.

ges Ecclesiasticas speciales pro Germania publicas utrisque communes pertinent Pactum solemne inter Callistum II. Pontificem, & Henricum V. Imperatorem, Transactio Passaviensis, Pax Religiosa & Westphalica, Recessus Imperii & Capitulationes Cæsareæ.

Recensentur leges Ecclesiasticæ solis Protestantibus propriæ.

Ad leges Ecclesiasticas solis Protestantibus proprias & generales procul dubio pertinent libri Symbolici, nempe Augustana Confessio, illius Apologia, Articuli Smalcaldici, uterque Catechismus major & minor Lutheri, nec non Formula Concordiæ. Item Conclusa Corporis Evangelicorum, quæ a Statuum Protestanticorum Legatis in comitiis imperii ordine comitiali consueto conficiuntur (r). Demum leges Ecclesiastico protestanticæ particulares vel sunt publicæ, vel privatæ? illæ sunt *Conventionales* Principum cum Ordinibus provincialibus circa Religionem initæ, e. g. *Reversales, privilegia* &c. *privatæ* sunt illorum ordinationes Ecclesiasticæ, quas vocant Kirchen-Agenda. De his videatur Moserus (s).

§. VI.

Breviter agitur de progressu & incrementis Juris Ecclesiastico-Protestantici.

De progressu & incrementis Juris Ecclesiastico-Protestantici dicere nimis longum foret. Alibi diximus, qualem usum, & Authoritatem Jus Canonipum habeat apud Protestantes. Et quis in numerum coget commentaria, & libros, quos Doctores Protestantici publicæ luci commiserunt? Quibus id laudis dare debemus, quod Jus Ecclesiasticum vel maxime ex Historia Ecclesiastica & Politica mirum in modum illustraverint, quamquam negare non possint, quod eruditionem suam ut plurimum debeant Scriptoribus nostris Catholicis Thomasino, Fleurio, Constantio, Petro de Marca, Natali Alexandro, aliisque. Præter spem omnem quasi sub manu crevit hæc scriptio nostra ultra, quam credidimus, filum porrigente Moshemio viro inter Theologos Protestanticos celeberrimo, ex quibus nemo nostra saltem opinione de principiis Juris Ecclesiastico-Protestantici majori sinceritate eruditione & perspicacitate scripsit: nemo perversa Jurisconsultorum quorumdam Protestanticorum & Politicorum principia felicius detexit, & refutavit: nemo materiam de jure in Sacra modestius dilucidavit. Sed satis. Jam primitiis laborum nostrorum finem imponimus, quos non ex alio fine assumpsimus, quam ut

In Omnibus Glorificetur DEUS.

QUÆSTIO

(r) Huc pertinent potissimum conclusa, quæ a Corpore Evangelico fiunt in controversiis inter Catholicos & Protestanticos agitatis, e. g. in causis Calendarii: unionis Protestantium: item novissima causa Hasso Casseliana occasione mutatæ Religionis Endliche Assecurations-Acte, & notissima causa Wied-Runckeliana. Vid. cit. auth. observ. 28. pag. 128. (s) Corp. Jur. Eccles. Protest. II. Tom. 4.

QUÆSTIO II.

DE FONTIBUS ORIGINARIIS JURIS ECCLESIASTICI, SCRIPTURA ET TRADITIONE.

Quinque esse fontes originarios (Theologi locos vocant Theologicos) e quibus jus nostrum, & hujus Collectiones ortum suum traxere, nempe Scripturam, Traditionem, Canones Conciliorum, Decreta Pontificum, & SS. Patrum doctrinas, in prima Quæstione cap. 5. §. 2. ostendimns. Hos jam secundum ordinem non nihil accuratius ac fusius methodo nuper observata excutiamus, eum in finem, ut Canditati Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ in historia suæ artis ac scientiæ, quam in priori Quæstione quasi in imagine contracta delineavimus, magis magisque proficiant, doceanturque, quo armorum genere sit utendum, & e quo armamentario sua arma depromere debeant, ut ineluctabili argumento suas doctrinas stabilire, atque contra hostes Ecclesiæ agere triumphum valeant. Superi benevertant.

INDEX CAPITUM.

CAPUT I.
De S. Scriptura.

CAPUT II.
De Authoritate & usu S. Scripturæ in Jure Ecclesiastico.

CAPUT III.
De Traditione.

CAPUT I.

De S. Scriptura.

§. I. *Quid sit S. Scriptura?* II. *Illius existentia & Authentia demonstratur.* III. *Divisio in antiquum & novum Testamentum exponitur.* IV. *Variæ librorum utriusque Testamenti divisiones explicantur.* V. *Quot & quales Libros Canonicos, proto- & deutero Canonicos, spurios, & dubios habeamus, & quales tam antiqui quam hodierni Heterodoxi rejicere soleant?* VI. *Multiplex Scripturæ sensus explanatur.* VII. *Agitur de versionibus in genere, & speciatim Hebraica* VIII. *Græca* IX. *Latina,* X. *Vernacula.* XI. *Quibus Authoribus, quo idiomate, quo tempore Libri V. & N. T. sint scripti?* XII. *Quid sint concordantiæ, paraphrases, glossæ, commentaria, & qui præcipui Interpretes?*

§. I.

Ordiamur a S. Scriptura, quæ cæteros inter fontes principem obtinet locum, & prætermissis variis, quæ passim circumferuntur, illius nominibus (a), accuratiorem Scripturæ definitionem adornemus: Nomine igitur Scripturæ S. venit *Verbum DEI instar regulæ primæ & fidei seu credendorum, & morum, seu agendorum inspiratum & scriptum* (b). Paucis multa complexi sumus haud paucis involuta difficultatibus, pro quarum elucidatione duo præcipue deducimus: Primo tres esse characteres S. Scripturæ proprios, esse *Verbum DEI*, esse *inspiratum*, & *scriptum*. *Verbum DEI* Scriptura dicitur, non quod DEUS vel per se ipsum in corpore assumpto, vel per Angelum a se substitutum (quamquam DEUM fuisse locutum passim

Quid sit Scriptura?

Tres sunt Characteres Scripturæ.

O 3

(a) Vocatur *Verbum DEI, Biblia*, quod idem est ac *liber* in latino, *Testamentum DEI*, quia singularem DEI voluntatem continet, *Instrumentum* novum & vetus, quia ea utimur tanquam instrumento ad fidei & morum doctrinam comprobandam, *eloquia DEI &c.*

(b) Communius Authores breviorem dant definitionem simpliciter definiendo, quod sit *Verbum DEI scriptum.*

passim Scripturæ dicant) (c) de ore ad os locutus fuerit, & loquendo dictaverit; sed quod Scriptoribus sacris singulari afflatu astiterit aliqua prius omnino incognita revelando, alia inspirando, atque tam quoad revelata, quam inspirata illis assistendo, ne seu ex malitia, seu ignorantia, aut oblivione vel minimum lapsum committerent (d).

Quomodo Scriptura sit inspirata?

Dicitur *inspiratum* ab inspiratione per Spiritum S. Scriptoribus sacris facta. Quo id sensu intelligi debeat, acerrime quondam inter Theologos fuit disputatum (e) ac hodiedum disputatur; sunt enim, qui pro dignitate Scripturæ rigidius zelantes, eam non modo quoad ipsas *res*, verum etiam quoad singulas *propositiones*, aut omnino singula *verba*, *syllabas*, & *apices* fuisse inspiratam, quin & inspirari debuisse existimant, ut secus rationem *Verbi Divini* habitura non foret (f). Sunt & alii mitius sentientes, atque dignitati Scripturarum abunde esse consultum existimantes, si modo sacros Scriptores a DEO singulari afflatu ita fuisse motos, ut quædam aliunde sibi nota sine nova revelatione; quædam pro priori ignota, revelante & velut dictante Spiritu S. scriberent: cæteroquin vero a DEO sibi assistente ita fuisse directos dicamus, ut ne minimum paterentur lapsum, esto de cætero propositiones, phrases, & verba, stylus, & orationis contextus, quibus sensa

(c) Lege Testamentum vetus, & numera, si potes, quoties DEUS Patriarchis & Prophetis suis fuerit locutus: unde & Apostolus ait Heb. 1. c. 2. *Multifariam Deus locutus est olim Patribus in Prophetis & novissime diebus istis in Filio.* Num vero per Angelum, vel per suum filium? adhuc disputatur inter Theologos.

(d) Solent accuratiores Theologi tria distinguere, *revelationem*, *inspirationem*, & *assistentiam*. *Revelatio* est rei pro priori incognitæ divinitus facta manifestatio: *Inspiratio* est motus, quo Deus ad scribendum impulsu peculiari movet: *Assistentia* est directio, qua Spiritus S. assistit scribenti, ne modo quocunque patiatur lapsum.

(e) Vid. Tournelius de controversia orta inter Doctores Lovanienses, ac Duacenses ex una, & nonnullos e Societate Theologos ex altera parte Tom. I. de Deo & div. attrib. q. 4. de loc. Theolog.

(f) Similiter hæc tria sunt distinguenda, *res*, *verba*, & *verborum series*, seu *stylus*. *Res* vel sunt dogmata & sententiæ ad mores & fidem spectantes: vel sunt historiæ, vaticinia, leges & præcepta. *Verba* sunt ipsæ voces, quibus mens, & sensus Scripturæ exprimitur: *stylus* est verborum series, ordo & compositio ordinata.

ſenſa animi exprimunt, tanquam fœtus proprii ingenii, laboris, ac ſudoris ſuſpiciantur, Utriusque ſententiæ fundamenta paſſim exhibent Theologi (ff).

Quomodo Verbum ſcriptum?

Dicitur *ſcriptum* a Scriptura, ut diſtinguatur a *Verbo tradito*. Inde venit, quod SS. Patres S. Scripturam paſſim epiſtolam DEI ad homines ſcriptam vocare conſueverint (g). Quà vero arte DEUS homini ſcripſerit, Theologis diſcutiendum relinquimus (h).

De-

(ff) Utriusque ſententiæ defenſores & fundamenta præter alios fuſiſſime deducit Author Prolegom. ad Uſum Cleri Diœceſ. Auguſt. Qui in alio ſuo opere inſcripto: *Demonſtratio Critica* part. 1. quæſt. 19. Not. 4. hæc habet: Communiorem nunc eſſe apud cordatiores Scripturæ interpretes & Theologos ſententiam, non omnes ſenſus eſſe immediate dictatos a Spiritu Sancto: ſed arbitramur ſufficere, quod Scriptor ex ſpeciali motione ſe applicuerit ad ea ſcribenda, quæ vel ex libris fide dignis, vel ex relatione idoneorum teſtium, vel ex ductu rationis cognoverat, ita tamen, ut Deus ſingulari ſua aſſiſtentia caverit, ne in ejusmodi ſcripto irreperet error, ſpecialiter in materia fidei & morum: imo pro Script. S. agnoſci poſſent etiam libri humano prorſus ingenio ſine ſpeciali antecedente motione Spiritus S. ſcripti, dummodo poſtea Spiritus S. teſtaretur, omnia in eo libro contenta eſſe vera. Quam in rem adducit notabilem locum ex Bonfrerio in præloq. in Script. cap. 8. Placuit ſemper hæc ſententia, cum eo tamen moderamine, quo utitur Magnif. P. Vogl in Proleg. Sect. II. cap. 1. §. 9. Quod eatenus verba fuerint inſpirata, quatenus ad ſenſum a Spiritu S. ſingulariter intentum conducunt: non enim omnia verba ſunt æqualiter expreſſiva &c.

(g) Nominatim SS. Chryſoſtomus, Auguſtinus, & Gregorius M. a Petro Annato in Apparat. Lib. 2. art. 1. citati.

(h) Duplici Potiſſimum via Deum homini ſcribere idem Author loc. cit. art. 2. oſtendit: videlicet *via naturæ*, quo modo Deus ſcripſit per univerſas creaturas, & totum hoc univerſum tanquam ampliſſimum librum, in quo legimus Deum illiusque infinitas perfectiones: & *via prophetiæ* per Prophetas & Apoſtolos: & hoc iterum triplici modo: vel per ſe ipſum, quo modo in duabus tabulis Decalogi ſcripſiſſe legitur Exod. 31. v. 18. Et Chriſtus Dominus in lege nova non in tabulis lapideis, ſed in corde Eccleſiæ, non atramento, ſed digito Dei ſcripſit. Vel *per alios* quaſi *dictando*, ſicut ſcripſit per Prophetas & Apoſtolos: vel nec *dictando*, nec ſcribendo, ſed *committendo*, & *confirmando*, quemadmodum ſcribit in novo Teſtamento per Concilia & Pontifices.

Eſt primaria fidei & morum regula. Deducimus ex allata ſupra definitione ſecundo, aliam adhuc, eamque duplicem ac prorſus ſingularem Scripturæ competere prærogativam, nempe quod a Supremo Numine eum in finem fuerit inſpirata, ut eſſet primaria & *fidei*, & *morum* regula, ſeu norma principalis tam *credendorum*, quam *agendorum*. Sub utraque ratione Dictatoris, cui omnino eſt aſſurgendum, munere fungitur: in quantum eſt regula credendorum, jure optimo a Theologia vindicatur, utpote cujus eſt ſaluberrimam fidem gignere, nutrire, fovere, revelata explicare, & ex revelatis ulteriores concluſiones deducere: in quantum vero eſt regula morum, haud dedignatur ſeſe & Theologiæ, & Jurisprudentiæ diſcuſſioni ſubmittere; cum utraque ad inſtruendos, informandosque mores ſit ordinata utut diverſo modo alibi explicato (i).

§. II.

Quinam S. Scripturam exiſtere negent. Exiſtentiam Scripturæ, illiusque Divinitatem non niſi Deiſta, vel omnino Atheus, vel ſi quæ ſint alia his ſimilia hominum monſtra, negare auſus fuerit. Hiſce jure optimo Libertinos, Indifferentiſtas, Syncretiſtas, & Pyrrhoniſtas annumeraveris, quorum principia parum a falſis illorum dogmatibus diſtare, aut certe ad Deismum vel omnino Atheiſmum via planiſſima ducere compertiſſimum habemus: quamquam enim inter hæreticos fuerint, & adhuc ſint, qui integros Scripturæ libros, quin & totum antiquum Teſtamentum e catalogo librorum divinorum expunxere (k), vix tamen ullus eo audaciæ & dementiæ prolapſus fuit, ut perfricta fronte omnem Scripturam negare, & inſtar anilis fabulæ rejicere auſus fuerit.

Argumenta, quibus exiſtentia Scripturæ demonſtratur. Argumenta tam pro exiſtentia, quam divinitate militantia paſſim in Theologis & Hiſtoricis legenda proſtant (l). Utramque æque facile demonſtraveris, ac Religionem aliquam neceſſario revelatam; quam ſi inſtar poſtulati dederis, prono alveo fluit, Supremum illud Numen, ad quod debite colendum, ac poſſidendum omnis Religio collimat, debuiſſe homini quosdam revelare modos, ritusque, quibus ab ipſo coli adorarique velit, viasque aperire, per quas obtineri ac ultimato poſſideri valeat. Unde ad id cardo difficultatis vertitur, qua arte hoſce colendi modos & vias manifeſtaverit, & qualem ex innumeris, quas in manu arbitrii ac Sapientiæ divinæ eſſe poſitas nemo

(i) Vid. Diſput. I. cap. 1. §. V.

(k) Vid. §. ſeq.

(l) Vid. cit. Author Proleg. part. III.

mò negaverit, prææelegerit? Num præcepta Religionis revelatæ scripſerit in cordibus noſtris, quemadmodum ſcripſit legem naturalem, num potius in tabulis ſeu membraneis ſeu lapideis, ad modum, quo præcepta Decalogi ſcripſiſſe in lege veteri credimus, num de ore ad os per continuas traditiones vel alio modo noſtro intellectui impervio ea ſuis fidelibus communicare voluerit? quorſum te jam convertes, aut quis nodum difficultatis ſolvet? Profecto non ad argumenta phyſica, qualia in ſimilibus haberi nequeunt: vel ſi haberi poſſent, elumbia prorſus, infirma ac inania forent: ergo ad argumenta moralia ſeu motiva credibilitatis, non qualiacunque ſed talia, quibus ſine impudentiſſima audacia contradici nequit. Quoniam vero etiam iſta falſitati, ſaltem per impoſſibile (quamquam latentis falſitatis ſuſpicionem in ſe excitare temeritatis foret ſummæ) obnoxia eſſe poſſunt, neque per ſe ad convincendum omni ex parte intellectum, niſi infallibili quadam authoritate ſuſtententur, ſufficientibus pollent viribus, ad teſtem vel omnino Judicem ſublimiorem ac infallibilem recurrendum erit; ſecus fluctuabit ſana ratio, & fides vacillabit.

Quare videndum primo, an, quæ, & quantæ firmitatis argumenta moralia tam pro exiſtentia, quam Divinitate ſcripturarum proſtent? Et ſecundo, an non hæc ipſa ad proſcribendam omnem prudentem dubietatem teſtimonio quodam infallibili ſuffulciri ita valeant, ut intellectus hominis cujuſcunque, niſi homo hominem exuerit, victas dare manus debeat. Trutinemus non nihil accuratius, & ad accuratiorem limam expendamus argumenta moralia: ecquis (ordiamur argumento ab authoritate Traditionis petito) antiquiſſimæ, per tot millena ſæcula continuatæ, usque nunc imperturbatæ, atque in teſtimonio tot teſtium omni exceptione majorum, in quos nulla prorſus poteſt cadere ſiniſtra ſuſpicio, de quorum fidelitate, ſanctitate & ſapientia conſtat apertiſſime, in teſtimonio, inquam, tot teſtium fundatæ, atque pro exiſtentia & Divinitate Scripturarum apertiſſimum dicenti teſtimonium traditioni omnem denegare fidem auſus fuerit? Profecto ſi hanc in dubium vocaveris, nihil certi ex omnibus retroactis ſæculis habebitur, actum erit de omni Hiſtoria Eccleſiaſtica ac prophana, merusque pyrrhoniſmus ſubintrabit in orbem univerſum. Ad hæc puritas, & ſanctitas doctrinæ in iis contenta, ſublimitas Myſteriorum, qualia excogitare omnem intellectum humanum quali & quantacunque cogitandi vi ac perſpicacia præditum ſuperat, mirabilis harmonia, & conſtantia inter doctrinas, præcepta morum ſanctiſſima non niſi ad pietatem, ſapientiam & ſanctitatem collimantia

nonne apertissimi sunt indices doctrinæ indubiæ non ab homine excogitatæ, sed a Supremo Numine revelatæ? Mirabilissimus eventus tot mirabilium vaticiniorum ad amussim adimpletorum an non manifestissimum signum est digiti Dei non per seipsum, sed per suos Scriptores ipso inspirante scribentis? Innumera miracula in confirmationem Scripturæ facta, quibus omnem fidem abnegare, vel ea in causas mere naturales refundere velle, hominis non nisi delirantis, effrontis, ac pertinacissimi foret, tot quasi linguæ sunt, quæ latentem Divinitatem loquuntur. Verum enim vero qualia, & quantacunque hæc sint, non nisi certitudinem moralem inde eviceris: quid enim prohibet, quo minus testes omnes (quamquam quis ita a parte rei esse somniet?) dixerint falsum, miracula omnia fuerint ficta (m)? Nonne & scripta SS. Patrum sanctitatem spirant, & quis ea esse authoritatis divinæ dixerit? Nunquid etiam libri Sybillarum habent vaticinia multa de Christo, quæ rerum eventus comprobavit, nec tamen propterea sunt Scriptura S. aut Verbum DEI? Quare altius est eluctandum, videndumque, an non hæc singula infallibili seu testis, seu Judicis testimonio & judicio suffulciri valeant. Talem a DEO nobis fuisse datum testem, vel constitutum Judicem quis ambigat? Non enim credendum, quod divina Sapientia Religionem suam revelatam, aut Ecclesiam a se constitutam instar naviculæ inter medios fluctus quocunque enascentium dubiorum vento in transversum agitandæ reliquerit; quare providendum erat de Cynosura infallibili, ad quam toties respiciendum, quoties prudenti dubio aut credendi difficultate in iis, quæ ad Religionem & finem ultimum consequendum pertinent, pulsamur. Ad id jam cardo difficultatis devolvitur, quisnam sit ille infallibilis testis, vel, si dicere malis, Judex? Hunc testem & Judicem vel intra, vel extra te quæras, necesse est. Si intra te erit: erit intellectus. Si extra te: alius esse non potest, quam homo vel Ecclesia. Quoad præsentem quæstionem parum refert, sive te ipsum tuumque intellectum (quam fallibilis & prorsus ineptus hic sit testis, utpote contra quem possunt fieri exceptiones ineptitudinis & incompetentiæ non tot quin plures, alibi probabimus) sive alium extra te præcipue Ecclesiam Judicem constitueris, si modo de existentia & divinitate Scripturæ te convictum fatearis, sive hanc infallibilitatem in judicium intellectus, sive

Testis veritatis ultimatus & infallibilis est Ecclesia, non intellectus.

(m) Ingentem esse difficultatem in discernendo miracula vera a falsis, fatentur Doctores omnes, de quo integram dissertationem scripsit Calmet de veris, fictisque prodigiis.

ſive in teſtimonium Eccleſiæ ultimato refundas. Intra ſe hunc teſtem & Judicem quærunt, ſuoque intellectui velut idolo irrefragabili litant hodierni Sectarii. Nos Catholici ultimatum teſtimonium & judicium in ipſam Eccleſiam velut infallibilem refundimus. Equidem haud nos latet hunc probandi argumentandique Catholicorum modum a Sectariis hodiernis reprobari, & circuli argui vitioſi: eo quod Divinitatem Scripturæ ex infallibili teſtimonio Eccleſiæ; infallibilitatem vero Eccleſiæ ex ipſa Scriptura demonſtret. Verum expendamus non nihil enucleatius, breviter tamen, noſtram ratiocinandi methodum, quæ, cum in aliis etiam quæſtionibus (n) non raro occurrat, in quibus non exiguas faceſſit difficultates, ſingularem diſcuſſionem meretur. Procedit autem hæc noſtra methodus hoc modo: Omnium primo ad motiva credibilitatis, recurrimus; vel enim agimus contra illos, qui non modo Scripturam, & authentiam illius, verum etiam ipſam Eccleſiam (quocunque nomine hoc hominum genus compelletur) inficiantur: vel contra hæreticos, qui Scripturam tanquam *poſtulatum* admittunt, id unice nobis vitio vertentes, quod ad Eccleſiam tanquam Magiſtram confugiamus, longe conſultius acturi (ita illi ex ſuis præjudiciis opinantur) ſi ſanam rationem noſtri intellectus conſuleremus. Contra priores non minus Scripturam & authentiam Scripturæ quam Eccleſiam argumentis moralibus (o) velut a priori demonſtramus: contra poſteriores vero utramque argumentis moralibus (quis enim negare audeat dari notas characteriſticas exiſtentis veræ Eccleſiæ & Scripturæ?) tanquam moraliter certam eſſe demonſtratam ſupponimus. Quoniam vero hæc certitudo tanti roboris non eſt, quantum ad convincendum penitusque tranquillandum intellectum eſt neceſſarium, neceſſitate exigente, & ſana eaque evidenti ratione ſuadente cogimur, ut aliud ſublimius quoddam argumentum ſeu teſtimonium infallibile in adjutorium aſſumamus, quo illa certitudo moralis in veritatem infallibilem elevetur. Verum edic, quæſo (en, difficultatem novam pene inſuperabilem!) quis ille eſt teſtis, cui tuto ſine periculo errandi fidem adhibeas, & a quo infallibile teſtimonium mutuare debeas? Non enim teſtis iſte apertis ſe prodit indiciis, noſtriſque eo modo, quo lux meridiana, obverſatur oculis

(n) Idem enim argumentum contra nos faciunt Heterodoxi, quando Scripturam ex traditione, & traditionem ex Scriptura; vel utriusque authentiam ex infallibili Eccleſiæ teſtimonio, ipſam vero infallibilitatem Eccleſiæ ex Script. & tradit. demonſtramus.

(o) Hujusmodi argumenta moralia vocantur motiva credibilitatis.

oculis. Iterum ergo sublimius elevandæ sunt cogitationes, & sollicite inquirendum, qua via, quo duce in notitiam infallibilis testis venire valeas? Et en, nova difficultas! quis enim ille dux, te oro, te obsecro, qui viam monstret, atque in notitiam infallibilis testis ducat? In hac rerum confusione sine dubio consulenda est sana ratio, cum alius, a quo syrtim inter & charybdim hærens prudens petas consilium, cui tuto acquiescere valeas, non suppetat. Hæc autem desuper consulta, ne dubites, ad ipsam Scripturam, de cujus Authentia certus & securus esse vis, tanquam securissimam ac certissimam ducem te ablegabit, quatenus ab illa in notitiam testis aut Judicis infallibilis ducaris. Et profecto, nescio sane, quem alium juxta regulas sanæ prudentiæ aut sapientiorem, aut securiorem manuductorem in his viarum anfractibus eligere aut consulere posses, quam Scripturam utut in propria causa testimonium dicentem; utpote de cujus Divinitate & infallibilitate jam pro priori certitudinem moralem ex motivis credibilitatis te habere supponimus. Jam vero ad quem testem & Judicem te ab ipsa Scriptura ablegandum existimas? Num ad intellectum proprium? sed, edic, quæso, undenam certus es, quod intellectus nulli errandi periculo, ipsa tua propria experientia contrarium docente, sit obnoxius? ubinam vel jota de infallibilitate proprii intellectus in Scripturis legitur? cum ergo Scriptura toties Ecclesiam ex promissione Christi esse infallibilem (p) pronuntiet; dubium non est, quin te ad testimonium & judicium Ecclesiæ, tanquam testis & Judicis infallibilis sit ablegatura, quo facto nihil superest, nisi ut ab Ecclesia irrefragabile testimonium, ac sententiam finalem efflagites, quæ procul dubio pro authentia atque in favorem Scripturæ pronuntiat sententiam. Nunquid in hac ratiocinandi methodo circulus vitiosus latet? Age rem obvio exemplo monstremus. Demus hominem, de cujus veracitate, fidelitate, Justitia Judici plena fides est facta: demus, inquam, hominem in Judicio seu sponte propria seu jussu Judicis quidquam asserentem, qui ut majorem assertis suis fidem conciliet, provocat ad testem alium longe excellentioris testimonii ac fidei: demus ulterius hunc ipsum in favorem provocantis perhibere testimonium, num hic talis committit circulum vitiosum? Num idem per idem probat? Id, cum aliqua tamen proportione, applices, volo, nostro discursui: S. Scriptura est ille vir, de cujus fidelitate, veracitate, authentia ex argumentis moralibus convicti sumus. Hæc, ut sua asserta, ac præprimis veracitatem suam irrefraga-

(p) Matth. 16. v. 18. Matth. ult. v. ult.

fragabili teſtimonio ſtabiliat, ad teſtimonium Eccleſiæ provocat, quam eſſe infallibilem ex hac ipſa Scriptura ſcimus: Eccleſia demum cauſam integram irrefragabili ſuo judicio ultimato in favorem Eccleſiæ decidit. Num in hoc procedendi modo, iterum quærimus, circulum vitioſum deprehendis? Hæc fuſius & clarius proſequi libuit, eo quod rem iſtam ſummi eſſe momenti non ignoremus.

§. III.

Diviſio Scripturæ.

Stabilita Scripturæ exiſtentia ad illius diviſionem progredimur. Dividitur Scriptura in *vetus* & *novum Teſtamentum:* illud dogmata fidei, nec non præcepta morum ſynagogæ hebraicæ tradita; iſtud doctrinas a Chriſto Eccleſiæ ſuæ noviter exſtructæ revelatas complectitur. Utrique tanquam Magiſtræ fidei & morum eſt aſſurgendum, niſi hebræos infallibili divinitus revelata credendi & agendi regula deſtituere velimus, id quod divinæ Providentiæ legibus, quæ in neceſſariis deeſſe non conſuevit, repugnare facile dignoſcitur (q). Inter utrumque tamen multiplex intercedit diſcrimen tam quoad *dogmata fidei*, quam *præcepta morum.* Quoad *dogmata fidei* quidem, quod iſta in *Teſtamento antiquo* Meſſiam *venturum*, in *novo* autem jamjam *natum* tanquam objectum principale reſpiciant, ſicque *futurum* in *præſens*, *figura* in *figuratum*, *umbra* in corpus tranſierit. Item quod hebræis quædam fidei dogmata velut ſub velo, & ænigmate (r); imo quædam ne quidem ſub velo (quidquid alii contradicant) (s) fuerint revelata (t), quæ nobis clare ad credendum fuere propoſita. In eo nihilominus conveniunt, quod utriusque Teſtamenti dogmata adhuc hodie ſub fide divina ſtent, cum veritas ſemel revelata ſemper maneat veritas, niſi Dei infallibilitatem in dubium vocare velimus, aut ipſum dogma fidei certo tempori vel eventui fuerit alligatum: ſic e. g. amplius credere non poſſumus *Meſſiam eſſe venturum*, quia hoc dogma ab eventu, qui jam contigit,

Multiplex diſcrimen inter Scripturam antiquæ & novæ legis tam quoad dogmata fidei quam regulas morum.

(q) Vetus Teſtamentum tanquam a malo principio conditum repudiarunt Manichæi.

(r) E. g. *Myſterium SS. Trinitatis.*

(s) Acriter diſputant Theologi deſuper, quin tamen hæc quæſtio ad fidem pertineat.

(t) Ubinam enim vel jota de neceſſitate Baptismi *pro omnibus & ſingulis?* lex enim circumciſionis (demus quod fuerit inſtituta in remedium peccati originalis, de quo adhuc lis inter DD) unice fuit data pro maſculis. E quo loco vel obſcure deduci poſſunt quædam Sacramenta e. g. Confirmationis, Unctionis &c. & ritus Sacramentales eſſentiales?

Varia præcepta morum in lege antiqua. tigit, dependebat. Quoad *præcepta morum* in lege antiqua distinguunt 1mo præcepta *Ante-Mosaica* antiquis Patribus & Patriarchis ante- & post diluvium data: & *Mosaica* a DEO per Moysen promulgata (u). Hæc abeunt in triplicem classem, & sunt vel *moralia* ad instituendos juxta normam juris naturalis mores, vel *cæremonialia* ad ritus & cæremonias in cultu divino adhibendos, vel *judicialia* ad regimen politicum ordinata. *Etiam in lege nova.* In lege nova distinguimus inter præcepta *divina*, & *Apostolica*. *Divina* sunt, quæ a Christo sunt immediate communicata: & sunt iterum vel pure *moralia* vel pure *divina*: *Moralia* mores juxta institutum juris naturalis informandos, pure *divina* institutionem, & usum Sacramentorum respiciunt. *Apostolica* iterum vel sunt *divino-Apostolica*, vel pure Apostolica: illa dicuntur quæ ab Apostolis tanquam *Ministris* Christi nomine Christi (v), hæc vero, quæ ab Apostolis velut *Rectoribus* Ecclesiarum sunt promulgata (w) & pro diversitate objecti recte possunt vocari tam *cæremonialia*, quam *judicialia* (x) de his plura, ubi de usu Script. cum ordine ad Jurisprudentiam dicemus. Qua ratione vetus & novum Testamentum sine circulo vitioso se invicem comprobent vid. in Theologis (y).

§. IV.

Libri Scripturæ varie dividuntur. Progredimur ad divisionem librorum utriusque Testamenti. Libri dividuntur 1mo in *Canonicos*, & non *Canonicos*: illi sunt, qui ab Ecclesia pro Libris S. Script. ad directionem Ecclesiæ in rebus fidei, & morum divinitus inspiratis fuere declarati, & in suum *Canonem* (nomine *Canonis* hic venit *Catalogus*) relati: isti econtra, qui ab eadem vel omnino sunt rejecti, vel saltem instar *Canonicorum* non recepti (z). *Canonici* iterum dividuntur in *Proto-* & *Deutero- Canonicos*: illi dicuntur, qui

(u) Ad præcepta *Ante-Mosaica* referunt legem *de abstinentia a sanguine & suffocato*, quam velut *legem universalem* non uni duntaxat Reipublicæ, sed toti orbi restaurato datam Ecclesia diu retinuit. Item eo referri potest *lex circumcisionis* Abrahamo ante Moysen præceptæ Gen. 17.

(v) Vid. dicta in prima disput. c. 2. §. IV.

(w) Ibid.

(x) *Cæremonialia* dixeris e. g. ea, quæ ritus in administratione Sacramentorum adhibendos præscribunt. *Judicialia*, quæ regimen Ecclesiæ & officia Ministrorum concernunt.

(y) Vid. Author. proleg. supra cit. part. 8. q. 5.

(z) Vid. mox dicenda.

qui semper pro divinis sine ulla controversia fuere recepti (a): Hi, de quorum Authentia olim fuit dubitatum (b). Similiter non *Canonici* alii sunt *Apocryphi*, & alii *dubii*. *Apocryphos* illos vocamus (quidquid de multiplici sensu hujus vocis sit (c), qui sacris scriptoribus fraude & malitia sunt suppositi, & ab Ecclesia simpliciter rejecti (d): *dubios* dicimus, qui hodiedum in dubium vocantur, an sint genuini, esto editioni latinæ Vulgatæ a Concil. Trident. approbatæ inserti legantur (e). Addunt aliam divisionem memoriæ juvandæ gratia potissimum adinventam dividendo in *legales*, in quibus divinæ leges promulgantur (f), *historiales*, quibus rerum gestarum historiæ referuntur (g), *sapientiales*, qui nobis veram sapientiam exponunt (h) & *propheticos*, quibus futura prænuntiantur (i).

§. V.

(a) E. g. *Pentateuchus*, *Josue*, *Judicum &c.*

(b) E. g. *Esther*, *Judith &c.*

(c) Hoc nomen non habet stabilem, ac constantem notionem apud PP. & sumitur in quintuplici sensu 1mo significat librum, de cujus authore, cujus nomen præsefert, authentice non constat. e. g. libri *Dionysio* adscripti: 2do librum, de quo certo constat eum non esse authoris, cujus titulum refert, e. g. *Evangelium Bartholomæi &c.* 3tio librum, qui, præterquam quod falsum authorem referat, insuper falsa aut omnino erronea continet e. g. *Constitutiones Apostolicæ* hodie depravatæ. 4to librum, qui certo est authoris, quem refert, attamen ab hæreticis aut falsariis fuit corruptus, quemadmodum multis SS. PP. operibus fuisse factum scimus. 5to librum quoad lectionem publicam & privatam prohibitum. In sensu tamen famosiori liber *Apocryphus* significat librum suo authori falso suppositum.

(d) E. g. *revelatio Adam*, *Apocalypsis Abrahæ*, *Scriptura Cham*, *Apostolorum Evangelium*, *Itinerarium &c.*

(e) *Esdræ tertius & quartus; item III. & IV. Machab.*

(f) Videlicet *Genesis*, *Exodus*, *Leviticus*, *Numeri*, *Deuteronomium*, & ex lege nova *IV. Libri Evangeliorum.*

(g) *Josue*, *Judicum*, *Ruth*, 4. *Regum*, *duo Paralipomenon*, *duo Esdræ*, *Tobiæ*, *Judith*, *Esther*, *Job*, *& duo Machab.* ex novo Testamento *Actus Apostolorum.*

(h) *Proverbia*, *Ecclesiastes*, *Cantica*, *Sapientia*, *Ecclesiasticus.* Ex Lege nova *epistolæ* 14. *Pauli*, *Tres Joannis*, *duæ Petri*, *una Jacobi*, *& Judæ una.*

(i) 18. *Libri Prophetarum*, & ex novo Testamento *Apocalypsis Joannis.* Vid. Petrus Annat. lib. 2. art. 4.

§. V.

Resolvuntur varia dubia. Jam circa hæc varia solvenda nobis sunt dubia. 1.mo Quot & quales habeamus libros *Canonicos* tam in *Canone* hebræorum, quam in *Canone* a Concil. Trid. edito canonizatos? 2.do Quales sint *Proto-& Deutero Canonici?* 3.tio Quinam *spurii?* 4.to Quinam *dubii?* & 5.to Quales hæretici tam antiqui quam novi rejicere soleant? Quantum ad 1.mum alii libri in *Canone hebræorum*, & alii in *Canone Concil. Trident.* leguntur. In *Canone hebræorum*, quem in tres partes dividebant, scilicet in *legem*, *Prophetas*, & *Hagiographa*, pene ab omnibus primi, secundi, tertii & quarti Sæculi authoribus memorantur libri 22. quorum quinque in *lege* (k), octo in *prophetis* (l), novem denique in *Hagiographis* (quidam librum *Ruth* & *Threnos* addunt) (m) comprehenduntur (n) in eo nihilominus PP. non nihil discrepant, quod non ab omnibus iidem libri in *Canone* collocentur (o). Econtra Concilium Trident. in suo *Canone* refert libros universim 72. antiquæ legis 45. novæ vero legis 27. (p). In

(k) Scilicet *Pentateuchus* libris constans quinque.

(l) Nempe *Josue*, *Judicum*. 2. *Samuelis*, 2. *Regum*, *Isaiæ*, *Jeremiæ*, *Ezechielis*, *duodecim Minorum*.

(m) Vid. Calmet. in Dictionario Bib. V. Hagiographa.

(n) Nempe *Job*, *Psalmi*, *Proverbia*, *Canticum Cantic.* *Ecclesiastes*, *Daniel*, *Esdras I. & II. Esther.*

(o) Libros a nobis relatos referunt PP. Athanasius, Cyrillus, Epiphanius, & Hieronymus. Econtra Melito Sardicensis loco libri *Esther* post *Proverbia Salomonis* ponit Librum *Sapientiæ*, & Origines omisso Libro 12. *Prophetarum* in fine annectit *duos Libros Machabæorum.*

(p) Sess. 4. ubi *Canonem* Script. sequentem tradit: Testamenti veteris: *quinque Moysis*, id est, *Genesis*, *Exodus*, *Leviticus*, *Numeri*, *Deuteronomium*, *Josue*, *Judicum*, *Ruth*, 4. *Regum*, 2. *Paralipomenon*, *Esdræ I. & II. Tobias*, *Judith*, *Esther*, *Job*, *Psalterium Davidicum* 150. *Psalmorum*, *Parabolæ*, *Ecclesiastes*, *Canticum Canticorum*, *Sapientia*, *Ecclesiasticus*, *Isaias*, *Hieremias cum Baruch*, *Ezechiel*, *Daniel*, 12. *Prophetæ minores*, id est, *Osee*, *Joël*, *Amos*, *Abdias*, *Jonas*, *Michæas*, *Nahum*, *Abacuc*, *Sophonias*, *Aggæus*, *Zacharias*, *Malachias*, *duo Machabæorum*. Novi Testamenti: *Quatuor Evangelia* secundum *Matthæum*, *Marcum*, *Lucam*, & *Joannem*. *Actus Apostolorum*, 14. *Epistolæ Pauli*, *ad Romanos*, 2. *ad Corinthios*,

In eo jam eſt dubium, num *Canon* Scripturæ a Concil. Trident. fuerit legitime conſtitutus, id quod hodierni Sectarii negant & pernegant plures ex iis e ſuo Catalogo eliminantes (q). Contrarium tamen a noſtris ſcriptoribus dilucidis adeo argumentis fuit demonſtratum, ut plura in hanc rem adducere ſupervacaneum exiſtimemus; nunquid enim (duo argumenta vel obiter attingere liceat) hic ipſiſſimus eſt *Canon*, quo Eccleſia Romana & Africana jam in Sæc. 4. ſunt uſæ? an non Patres ferme omnes quatuor primorum Sæculorum hos libros omnes & ſingulos, ſi non pro *Canonicis*, ſaltem pro divinitus *inſpiratis* habuere, quorum unanimis conſenſus ſignum eſt apertiſſimum traditionis ſaltem Apoſtolicæ (r)? Quantum ad ſecundum, libros tam *Proto-* quam *Deutero-Canonicos* paſſim recenſent ſcriptores Catholici (s) quorum

---

rinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos; duæ Petri; Joannis tres; Jacobi una; Judæ una; & *Apocalypſis.*

(q) Illos præcipue, qui non reperiuntur in *Canone Hebræorum*, de quo infra.

(r) Vid. Dupin. in diſſert. prælim. Nat. Alex. aliique: præ cæteris hanc quæſtionem fuſe examinat Author proleg. part. 2. q. 7.

(s) *Proto-Canonici* veteris Teſtam. qui in omnibus Eccleſiis Catholicis quovis ſæculo tanquam divini agniti fuere, ſequentes numerantur: *Pentateuchus, Joſue, Judicum cum Ruth, Regum* 4. *duo Paralipomenon, duo Esdræ, Job, Pſalterium, Proverbia, Eccleſiaſtes,* Canticum *Cantic. Prophetæ majores* 4. *& minores* 12. Novi Teſtamenti hi: 4. *Evangelia, Acta Apoſtolorum, omnes Pauli epiſtolæ* excepta *ad Hebræos, duæ epiſtolæ Catholicæ, una Petri,* & *altera Joannis. Deutero-Canonici* antiqui Teſtamenti recenſentur iſti: *Eſther, Baruch, pars Danielis,* videlicet *oratio Azariæ* & *Hymnus trium Puerorum* cap. 3. Hiſtoria de Bel idolo, de dracone interfecto, & translato Habacuc. cap. 14. *Tobias, Judith, Sapientia, Eccleſiaſticus, duo Machabæorum.* Sequuntur *Deutero-Canonici* novi Teſtamenti: *Caput ultimum Marci* a verſu 9. incipiente: *ſurgens autem mane &c.* de quo integram diſſertat. ſcripſit. Calmet. *Lucæ cap. 22. v. 43. & 44* ubi refertur conſolatio Angelica Chriſto facta. *Hiſtoria mulieris in adulterio deprehenſæ, Epiſtola Pauli ad Hebræos, epiſtola Jacobi, epiſtola Petri ſecunda, tertia Joannis,* & *textus* 1. Joan. cap. 5. *tres ſunt qui teſtimonium dant* &c. & *una Judæ*, ac denique *Apocalypſis*. De his enim quondam fuiſſe diſputatum, paſſim Authores teſtantur. Vid. du Pin in

Innumeri exstant libri Apocryphi.

rum omnium authoritatem ad incudem vocare nostri instituti non est (t). Quantum ad tertium, tantus exstat *Apocryphorum* utriusque Testamenti numerus, ut vix in numerum cogi possint, quorum plures recenset Gelasius Papa in suo decreto, vel quisquis sit author hujus decreti (u). Longe plures enumerant alii authores, ad quos lectorem remittimus (v). Quantum ad quartum libros scripturæ *dubios* illos dicimus, qui hinc inde in non nullis editionibus reperiuntur; quin tamen sint *Canonici*, eo quod pro illis nulla exstet uniformis traditio Ecclesiæ occidentalis, vel orientalis: esto a quibusdam Patribus pro *Canonicis* habiti fuerint, quos propterea Synodus Tridentina nec pro *Canonicis*, nec pro *Apocryphis* declarare, sed in suo valore magis relinquere voluit, quos vid. infra (x).

Sectarii antiqui & moderni sacram Scripturam pessime aggrediuntur.

Quantum ad quintum quo furore hæretici tam antiqui quam novi in S. Scripturæ libros debacchati fuerint, quis satis edicat? juvat hac super re legere libellum parvitate exiguum, eruditione vere magnum Joan. Gisberti S. J. Theologi inscriptum: *vera Idea Theologiæ*, e quo aliqua æque quoad libros *antiqui*, ac *novi Testamenti*, & quoad hæreticos tam antiquos quam novos delibare liceat. Libertinos pro fabulis habere omnes scripturæ libros aliunde in comperto est. *Testamentum vetus* a malo quodam principio fuisse dictatum delirabant Manichæi

Dissert. Prælim. Caspar. Juenin. Theolog. Proleg. Dissert. 4. cap. 5. art. 2. Magnif. Bertholdus Vogl, Proleg. Theol. Sect. II. cap. 2. & seq. item Author Proleg.

(t) Vid. cit. du Pin. loc. cit. & Author Proleg.

(u) *Decretum Gelasii* refertur in Decreto Gratiani Can. 3. dist. 15. in quo novem Evangelia *apocrypha* recensentur, nempe *Evangelium Thaddæi, Matthiæ, Petri, Jacobi minoris, Barnabæ, Thomæ, Bartholomæi, Andreæ*, & *Evangelia*, quæ falsavit Lucianus, & præter hæc: *revelatio Pauli, Thomæ*, & *Stephani*, nec non *liber de Nativitate Salvatoris.*

(v) Vid. author Proleg. part. 1. q. 9. ubi 27. libros *apocryphos* vet. Testam. & 23. novi Testamenti recenset. Item Calmet. in dissertat. in Evangelia *Apocrypha*, in qua præter 39. Evangelia *apocrypha* Impostorum fraudibus procusa *acta quædam Apostolorum, epistolas JESU Christi, sanctissimæ Virginis*, & *Apostolorum*, ac tandem *Apocalypses* quasdam enumerat.

(x) Sunt autem libri *dubii* potissimum sequentes: *Oratio Manassæ Regis, liber tertius & quartus Esdræ, Appendix libri Job, oratiuncula uxoris Job, Appendix Psalterii seu Psalmus* 151. *Appendix Sapientiæ, Sirach, præfatiuncula lamentationum Jeremiæ, liber tertius & quartus Machabæorum.*

nichæi, & ante illos Marcionitæ. *Pſalmos Davidicos* Nicolaitæ & Gnoſtici aſpernabantur ut Cantilenas humanas. Luthero *lib. Job.* mera fabula videbatur; magis adhuc inſanienti, dum dicebat, videri ſibi authorem libri Eccleſiaſtici ocreis & calcaribus deſtitui. Quos hodierni Sectarii libros antiq. Teſtam. aſpernentur, aliunde in propatulo eſt, & mox clarius dicetur. Quoad libros N. T. eos haud ſecus ac libros A. T. repudiabant Manichæi, docentes a quibusdam potius impoſtoribus, quam Evangeliſtis & Apoſtolis fuiſſe conſcriptos. Marciano placebat ſolus *Lucas*, unum *Joannem* in pretio habebat Valentinus: ſolum *Marcum* Cerinthus laudabat, *Paulum* ferre non poterant Ebionitæ, Græcum & apoſtatam appellantes: ſed his prætermiſſis (fides ſit penes authorem, e quo iſta deprompſimus) veniamus ad noviores noſtrorum temporum Sectarios, ad Calvinum præcipue & Lutherum, qui quam plurimos; eos potiſſimum, quos ſuæ ſectæ adverſari quam optime noverant, e canone ſcripturarum expunxere libros, & quidem Vet. Teſt. omnes in *Canone* hebræorum non repertos, ex Scriptura vero Nov. Teſt. partes omnes, de quarum Authentia quosdam antiquos dubitaſſe non ignorabant: ex quo conſequi neceſſum eſt, a Proteſtantibus ſequentibus libris ſuam abnegari Authentiam 1. *Libro Judith.* 2. *Tobiæ.* 3. *Sapientiæ.* 4. *Eccleſiaſtici.* 5. *Baruch.* 6. *Libris Machabæorum.* 7. *Epiſtolæ ad Hebræos.* 8. *Epiſtolæ Jacobi.* 9. 2.dæ *Petri.* 10. *Joannis* 2.dæ & 3.tiæ, nec non 11. *Apocalypſi.* De his plura vid. in Theologis (y).

§. VI.

Explicatur ſenſus Scripturæ multiplex.

His de Scriptura in genere, illius exiſtentia, Authentia, diviſione ac libris tam genuinis quam ſpuriis expoſitis ad explicandum *ſenſum* illius, cujus habere notitiam vel maxime juvat Juris noſtri ſtudioſum, convertimur. Nomine ſenſus in genere venit *ſignificatio verborum*, adeoque in ordine ad noſtrum ſcopum *ſignificatio, quam habent verba in Scriptura a Spiritu S. dictante poſita.* Dividunt primo in ſenſum *verum*, & *improprium* ſeu *accommodatitium:* ille a Spiritu S. intentus, hic ab humano ingenio in ſacrum finem adinventus dicitur, & hoc ipſo non niſi *improprie talis* (niſi ſit *accommodatitius* per extenſionem generis ad ſpecies & individua, de quo mox) ſenſus *Scripturæ*, cum Scriptura appellet ſupra Spiritum S. inſpirantem, dici meretur.

Alius verus, alius improprius.

 Verum

(y) Vid. præprimis ſupra cit. Magnif. ſect. II. cap. 3. ubi *Canonem* Eccleſiæ Catholicæ, Calvini, & Lutheri accurate ponit.

Literalis, mysticus. *Verum* ulterius dividunt in *literalem* & *mysticum*. *Literalis* est ille, quem Spiritus S. per verba, eorumque propriam significationem, quam seu ex sua significandi vi, seu ex primaria hominum institutione habent, immediate intendit. *Mysticus* est, qui per *verba* remote, proxime vero per res ipsas significatur: sic e. g. *immolatio Agni Paschalis literaliter* hanc ipsam, *mystice* autem mortem Christi significat. *Mysticus triplex.* *Mysticus* iterum dividitur in *Allegoricum*, *Tropologicum* seu *Moralem*, ac *Anagogicum*. *Allegoricus* per objectum sensus *literalis* tacite significat mysterium ad doctrinam fidei pertinens e. g. Agnus Paschalis significat SS. Sacramentum Altaris. *Tropologicus* ad *mores* pertinet, & per objectum sensus *literalis* tacite doctrinam *moralem* insinuat e. g. dum a sacrificiis arcentur animalia immunda, reprehenduntur oblationes conscientiæ immundæ. Demum sensus *Anagogicus* respicit Ecclesiam triumphantem, & per objectum sensus *literalis* significat promissiones de gaudiis æternis: ita introitus Israelitarum in terram promissionis repræsentat introitum Electorum in Regnum cœlorum, promissio terræ lacte & melle fluentis vitam æternam in cœlis degendam. Quod si paucis triplicem hunc sensum explicare velis, dic, sensum *Allegoricum* esse de rebus *credendis*, *Tropologicum* de *agendis*, *Anagogicum* de *sperandis*. Exemplum quadruplicis sensus exhibet Cassianus (z) in hac una voce *Jerusalem*: quæ *literaliter* significat urbem Palestinæ Metropolim, *allegorice* Ecclesiam, *tropologice* animam justi, *anagogice* patriam cœlestem. Quadruplex hic sensus vulgo sic metrice designatur:

Litera gesta docet: quid credas Allegoria,
Moralis quid agas: quid speres Anagogia.

Quædam notatu digna pro sensu accommodatitio, qui non raro inepte applicatur. De sensu *accommodatitio*, cum frequentissime occurrat in SS. PP. in Breviario, & præcipue a Concionatoribus & quidem fat frequenter prorsus inepte, quin & non raro a plebeiis ineptissime sane ac ridicule usurpetur, quædam pro notitia, quædam pro cautela esse addenda duximus. Sensus igitur *accommodatitius* diversimode ab Authoribus, & a non paucis jejune nimis & velut obiter explicatur. Definitionem illius supra dedimus definiendo, quod sit *ille, qui non tam a Spiritu S. intentus, quam ab humano ingenio est adinventus*. *Sensus accomodatius triplex.* Dubiam nobis faciunt hanc definitionem Authores, qui triplicem sensum *accommodatitium* assignant, unum per *extensionem*, ut vocant, qua significatio generis extenditur ad species, & individua, veritas universalis ad casus & circum-

(z) Collat. 4. cap. 4.

circumſtantias particulares, dictum de toto ad ſingulas partes (a). Alterum per *aſſimilationem*, vel per tacitam quamdam extenſionem argumentativam a pari, vel ſimili, quando textus applicatur ad objectum non contentum ſub univerſali, in quo tamen urget paritas rationis (b), & tertium per *aſſimilationem verborum tantum, non vero objectorum*, quando ne quidem urget paritas rationis, vel verba omnino accommodantur ad objecta profana (c). Id unum in hanc diviſionem animadvertimus, poſſe eam explicationis gratia tolerari, quamquam cæteroquin ſenſus *accommodatitius per extenſionem* potius reducendus videatur ad ſenſum *myſticum*, quos non eſſe confundendos ſapientiſſime monent Authores, & ex hoc capite Theodorum Mopſueſtenum, quod ſenſus minus caute confudiſſe videatur, reprehendunt (d). Cum enim ex mente horum Authorum hic ipſe ſenſus *accommodatitius* a Spiritu S. vere ſit intentus (e), optime inde inferimus: ergo ad *myſticum* magis quam *accommodatitium* reduci meretur. Præterea (ut rem appoſito exemplo illuſtremus) Patronos hujus ſententiæ latere nequeunt modi loquendi Theologorum, qui de doctrina Theologica ſeu concluſionibus Theologicis agentes, eas concluſiones, quæ ex argumento ab univerſali ad particulare, a toto ad partem deducun-

(a) Hujus rei exemplum ponitur duplex, unum ex Cantico Cantic. quod in ſenſu *allegorico* ſine dubio eſt referendum ad Eccleſiam, cujus pars eſt Beatiſſima Virgo, & quælibet anima juſti: recte proin ſignificatio ad B. V. & animam juſti applicatur. Alterum in propoſitionibus Script. univerſalibus e. g. juſti in perpetuum vivent. Sap. 5. In quibus haud dubie ex intentione Spiritus ſancti veritas generalis refertur ad omnia individua contenta ſub genere.

(b) Exempli loco afferuntur duo hi textus: *Inventus eſt juſtus &c.* & *hi ſunt duæ olivæ &c.* quæ verba dicta de Noe, & duobus Præcurſoribus extremi judicii per *aſſimilationem* aliis tribuuntur Sanctis.

(c) E. g. Si illa verba Scripturæ: *non eſt inventus ſimilis illi.* Eccleſ. 44. De Lucifero aut Antichriſto uſurpentur, vel alias verba Scripturæ ad objecta vana accommodentur.

(d) Ajunt Theodorum ea omnia, quæ de Chriſto in veteri Teſtamento prædicta ſunt, *accommodatitie* de eo ſecundum rei eventum fuiſſe interpretatum.

(e) Vid. Author Proleg. part. V. q. 10. Ubi & rationem dat, quod intentio in locutione humana & in propoſitione univerſali neceſſario feratur ad ſpecies & individua termini univerſalis.

ducuntur, eo quod in præmiſſis non modo *identice* ſed *formaliter* contineantur (f), non *mediate* tantum ad modum aliarum concluſionum (g), ſed *immediate* ad fidem pertinere aſſerunt. Quid ni ſenſum *accommodatitium per extenſionem* in locutione univerſali contentum, & a Spiritu S. vere intentum magis ad ſenſum *myſticum* referas? ſecundam & tertiam ſpeciem ſenſus *accommodatitii*, quia ſenſum *accommodatitium* genuine explicant, facile admittimus, id unum pro cautela animadvertentes, aut potius inſtar cautelæ ſuggerentes, ut non excedamus & ſimus nimii in uſu ſenſus *accommodatitii*, vel cum exceſſu illum applicando ad res pias, quemadmodum paſſim fieri ſolere non ignoramus (h), vel omnino contra expreſſam prohibitionem Concil. Trident (i) ad res prophanas, facetias & ſpurcitias transferendo. Cæteras quæſtiones de ſenſu Scripturæ ad diſcuſſionem Theologicam pertinentes inſinuaſſe ſufficiat e. g. an in quolibet textu reperiantur præfati quatuor-ſenſus? num *literalis*, vel *myſticus* ſit potior? qualis faciat argumentum Theologicum; & præcipue qualis ad dogma fidei demonſtrandum ſit ſufficiens? Vid. Authores paſſim.

§. VII.

Editiones Scripturæ ſunt innumeræ, & commode ad tres claſſes reducuntur.

Ad Editiones Scripturæ exponendas dilabimur, quarum tot circumferuntur, ut vix in numerum cogi poſſint, eas tamen commode ad quatuor claſſes reduxeris, ad *Hebraicam*, *Græcam*, *Latinam*, & *Vernaculam*. Præcipua procul dubio antiquitate & authoritate prævalens habenda eſt editio *Hebraica autographa*, illa videlicet, quæ a Moyſe & Prophetis lingua *Hebraica* (linguam enim *Hebraicam* fuiſſe primigeniam paſſim Interpretes docent) (k) exceptis paucis libris, de quibus dubitatur (l), ſcripta, & poſt captivitatem Babylonicam ac

(f) Qua ratione unum in altero contineatur *identice*, *virtualiter*, & *formaliter*, explicat Tournelius in append. ad loc. Theol. de cenſur. art. 2.

(g) Exempla ponit cit. Author ſequentia: *Chriſtus eſt homo: ergo eſt animal rationale. Chriſtus mortuus eſt pro omnibus: ergo etiam pro me: Omnes Apoſtoli acceperunt Spiritum ſanctum: ergo etiam Matthæus.* Hoc modo, ait, definitum continetur in definitione, pars eſſentialis in toto.

(h) Qua in re potiſſimum Concionatores excedunt.

(i) Seſſ. IV.

(k) Vid. Calmet in diſſert. de lingua primitiva.

(l) E. g. dubitatur de libro Job, fueritne ſcriptus idiomate Arabico, an veteri Syriaco, Chaldaico an Hebraico. Item de libro Tobiæ, Judith &c.

ac restauratum templum ab Esdra fuit edita. Id dolendum summopere, quod Scripturæ S. *Autographa* seu *Originalia* amplius habeamus nulla, sed tantum *exemplaria*. Ad *Hebraicam* reducuntur *Chaldaica*, *Syriaca*, & *Samaritana*, de quibus mox. Interim quoad *Hebraicam* tria potissimum animadvertenda. Primum est, fabulæ quam veritati esse similius, quod de Esdra quidam referunt, omnes Codices in incendio templi conflagrasse, ac dein Esdram Spiritu S. afflatum novam ex integro editionem compilasse. Hæc, quemadmodum ex lib. 4. Esdræ apocrypho descripta sunt, ita non satis videntur esse credibilia: quia verosimile non est, omnia omnino exemplaria incendio conflagrasse, quin ullum in manibus Prophetarum aliorumque virorum Danielis, Jeremiæ, Aggæi remanserit. Secundum est fallere & falli illos, qui editionem *Hebraicam* maxima ex parte a Judæis fuisse corruptam asserunt, tum quod desuper nunquam vel a Christo, vel a Christianis fuerint reprehensi, tum quod teste Philone Judæi adeo religiosi fuerint ad suum usque tempus per spatium amplius quam 2000. annorum, ut in Hebræo ne verbum quidem mutarint, & centies mori maluerint, quam novationis quidquam in sua lege permittere. Tertium est, pari loco habendos esse, qui cum Calvino textum ex integro purum venditant. Medio tutissimus ibis, si dicas, nec nimium esse depravatam, nec suis carere nævis: cum enim post sepultam Synagogam cessaverit illa divinæ Providentiæ vigilantia, quam DEUS tum Religioni Hebræorum, maxime circa primaria constitutiva illius, tum puritati legis suæ conservandæ impendisse creditur, mirum videri non debet, si partim ob incuriam librariorum, & similitudinem literarum æquivocantium, partim ob defectum causæ præservativæ & correctivæ errorum quam plurima menda irrepserint: quoniam id ipsum contigisse Codicibus Græcis & Latinis, ut vix unum exemplar concordaret alteri, testis est S. Hieronymus. Sequitur editio *Chaldaica* (*Chaldaicas paraphrases* passim vocant) ad *Hebraicam* referenda, quam esse exiguæ authoritatis, incerto authore compositam, fabulis Judaicis, nec non Thalmudistarum nugis refertam norunt eruditi omnes: Item editio linguæ *Syriacæ*, quæ tertia quædam lingua est mixta ex *Hebraica* & *Chaldaica*, & Judæis post captivitatem Babylonicam materna fuit & vulgaris: itidem incerti authoris, temporis, & authoritatis. Addunt *Samaritanam* merito ad *Hebraicam* reducendam, utpote lingua *Hebraica*, etsi characteribus Samaritanis conscriptam (m).

Singularia de editione Hebraica.

An a Judæis corrupta.

Editio Chaldaica.

Syriaca.

Samaritana.

§. VIII.

(m) Vid. Card. Gotti q. 3. de loc. Theol. dub. 2. §. IV.

§. VIII.

De editionibus Græcis. Veniamus ad fecundam claffem editionum feu ad Verfiones *Græcas*, quarum alii 7. alii 9. alii 10. alii 11. & demum alii 13. enumerant (n). Decem admittit Bellarminus (o), & cum eo communius Scriptores alii. Prima ac omnium vetuftiffima ante Alexandri M. tempora edita incerti eft authoris. Secunda 70. Interpretum. Tertia Aquilæ Pontici primitus Gentilis, poftea Chriftiani, & ultimo demum Judæi tempore Hadriani Imperat. Quarta Theodotionis antea hæretici Marcionitæ, & poft Profelyti Judæi. Quinta Symachi tefte Eufebio pariter hæretici Ebionitæ, & tunc Judæi. Sexta incerti authoris communius dicta *Hierichuntina* a loco, ubi inventa fuit, nempe ab urbe Hiericho ita dicta. Septima itidem incerti authoris *Nicopolitana* pariformiter a loco inventionis feu ab urbe Nicopoli vocata. Octava Origenis. Nona Luciani Presbyteri & Martyris. Decima Hefychii (p). Ex his Principem locum obtinet editio 70. *Interpretum,* quam 72. Judæi ab Eleazaro Pontifice ad Ptolomæum (probabilius Philadelphum) (q) Ægypti Regem miffi, atque e fenioribus populi tanquam legis & linguarum tum Hebraicæ tum Græcæ peritiffimi fingulariter affumpti fpatio 70. dierum in Infula *Pharos* Alexandriæ vicina, annis ante Chriftum circiter 250. mirabili prorfus, & prodigio pene fimillima confenfione adornarunt. Quæ apud SS. Epiphanium & Juftinum leguntur, quorum ille binos, hic fingulos fingulis cellulis inclufos fuiffe affirmat, inftar fabulæ, faltem communius, etfi non defint, qui utriusque fententiæ patrocinentur, rejiciuntur. Contra Epiphanium militat primo tum Jofephi tum Philonis fcriptorum gentis hebraicæ præcipuorum alte de hoc facto filentium, licet cæteroquin antiquitates Judaicas quam accuratiffime annotare confueverint; tum Tertulliani & Chryfoftomi. Secundo teftimonium Ariftææ oculati teftis, qui negotio interfuit, & aperte teftatur, Interpretes fingulis diebus usque ad horam nonam confuluiffe. Accedit tertio authoritas Hieronymi, qui rem geftam velut fabulam ridet, & contemnit; quare non improbabilis eft conjectura opinantium, quod Judæi

Prima eft editio feptuaginta Interpretum.

Quomodo fuerit facta.

Refellitur fententia Epiphanii & Juftini.

(n) Vid. Juenin. Inftitut. Theolog. Proleg. Differt. 4. cap. 7. art. 1.

(o) Lib. 2. de Verb. Dei c. 5.

(p) Vid. cit. Authores.

(q) Excepto Irenæo & Clemente Alex. pene omnes funt noftræ fententiæ. Illi ergo referunt hoc factum ad tempora Ptolomæi Lagi, quem Patrem Philadelphi, ac Judæorum hoftem fuiffe infenfiffimum ex hiftoriis conftat.

Judæi imposuerint Justino, & ruinas quasdam pro cellulis ostentaverint, subsequentes vero scriptores re ulterius non examinata Justino improvide crediderint. Altera sententia innititur authoritati non modo Justini, qui suis oculis cellularum reliquias usurpasse edisserit, sed etiam Irenæi, Clementis Alexand. & Epiphanii, cui suffragatur ratio ex communi Patrum opinione deprompta, qui mirabilem hanc versionem & concentrationem semper velut rem miraculo simillimam habuere, quale vix aut ne vix quidem in sententia adversa foret demonstrabile. Contra ista faciunt omnia argumenta contra Justinum mox allata: dein seponamus illas cellulas fictas, & non satis probatas, an non pro miraculo (en! quid rationi allatæ opponi posset) habendum est, quod tot capita, tot peritissimi Viri tam brevi tempore in omnibus convenerint, & uno quasi ore scripturas verterint? Aliud adhuc dubium moveri a scriptoribus non ignoramus: num Interpretes solum Pentateuchum, num omnes libros tunc in Canone Hebræorum contentos verterint? Opinioni versionem omnium librorum neganti videtur patrocinari S. Hieronymus (r). Affirmans authoritate & ratione præponderat: quippe pro qua pugnat non modo authoritas communis SS. Patrum, Justini, Irenæi, Clementis Alex. Eusebii &c. (s) sed etiam Apostolorum, qui in antiquorum Prophetarum laudes haud infrequenter excurrerunt. Et unde has laudes deprompsisse existimamus, nisi ex versione Græca 70. Interpretum? Quoniam Apostolorum tempore alia non exstabat. Et quis sibi persuadeat, & Philadelphum, & Interpretes unice de Pentateucho, & non de aliis Prophetis curasse? Hanc versionem divinæ fuisse authoritatis per prima 4. vel 5. Sæcula dubium non est (t). Num hodie sit, infra disputabitur. Editiones *Græcas* pro ingenti sua capacitate, labore & industria complexus est Origines in suis *Tetraplis*, *Hexaplis*, & *Octaplis*.

§. IX.

Ad tertiam classem pertinent editiones *latinæ*: & hæ vel prodierunt ante tempora Hieronymi: vel ab Hieronymo, vel post ipsum fuere adornatæ, quo pertinet non modo editio *latina Vulgata* a Concil. Trident. ***Editiones latinæ innumeræ.***

(r) In caput 2. Michææ, ubi tamen non affirmando, sed dubitando magis scripsisse videtur. Juenin loc. cit. Differt. IV. Art. 2. §. I.

(s) Loca Patrum vid. in authore mox laudato loc. cit.

(t) Idem loc. cit. §. II.

Trident. pro Authentica declarata, ſed etiam cæteræ omnes a variis Doctoribus cujuscunque Religionis compilatæ. Editiones *latinæ* ante Hieronymum tot fuere, ut S. Auguſtinus ſcribere non dubitaverit, *Græcas* numerari, *Latinas* econtra numerari non poſſe (u). Et S. Hieronymus *tot eſſe exemplaria, quot Codices* (x). Has inter eminet *vetus Itala* incerti authoris (y) magnæ authoritatis, & antiquitatis primævæ: quoniam ea Patres ſecundi & tertii Sæc. Tertullianum & Cyprianum uſos fuiſſe paſſim legimus; imo eam in primo jam Sæculo a tempore Apoſtolorum fuiſſe adornatam haud improbabilis conjectura inde deſumitur, quod liturgia latina ſemper fuerit in uſu Eccleſiæ (z). Extracta fuit hæc editio ex lingua non Hebraica, ſed Græca 70. Interpretum: perduravit aliquot Sæculis poſt Hieronymum, donec *Hieronymiana* primum in particularibus, & poſt in omnibus Eccleſiis obtinuerit. Adhuc hodie Romæ Pſalterium Davidicum in Vaticana canitur ex verſione quadam *veteri Itala*, & ante 200. annos cantabatur in Baſilica Lateranenſi; quin ipſum pſalterium, quo hodie utitur Eccleſia, non ex verſione *Hieronymi*, ſed alia quadam deſumptum authores haud pauci, nec improbabiliter exiſtimant, cujus rationem in eo ponunt: quia difficile viſum erat morem Pſalmodiæ veteris ad cantum Eccleſiaſticum accommodatæ ſimul, ac ſemel in toto orbe Chriſtiano immutare (a).

Præcipua eſt vetus Itala.

Editio Hieronymi.

Sequitur *editio Hieronymi* Sæc. 4. facta, & ingenti cum applauſu, eſto, non defuerint, qui dente canino Hieronymum allatrare non erubuere, ab Eccleſia latina recepta, ac poſt lapſum duorum vel trium Sæculorum in tantam authoritatem ſublimata, ut & ipſa nomen vulgatæ loco verſionis Italæ obtinuerit, illudque ſemper retinuerit. Duo circa eam occurrunt dubia. Primo ex quibus fontibus ſuam verſionem adornaverit? & quos libros in Latinum verterit Hieronymus? diſtinguendum inter libros antiqui & novi Teſtamenti. Verſio antiqui Teſtamenti ut plurimum ex fontibus *Hebraicis*, & quoad aliquos libros ex 70. *Interpretum editione* deſumpta fuit: & quidem non modo libros in *Canone* Hebraico contentos, licet non omnes, ſed quoſdam etiam extra

(u) Lib. 2. Doct. Chriſt. c. 11.

(x) Præfat. in Joſue.

(y) Habuiſſe hanc editionem non eundem ſed. diverſos authores inde volunt colligere, quia alias interpretis nomen celebri memoria fuiſſet conſervatum.

(z) Author Proleg. part. IV. q. 3.

(a) Idem ibid.

tra *Canonem* vagantes transvertit in Latinum. Econtra libros novi Testamenti non vertit in Latinum, sed editionem *Italam* hinc inde, ut ipse fatetur, ad *Græcos Codices* emendavit (b).

Ex editionibus, quæ *Hieronymianam* exceperunt, ætate, ac dignitate prima venit editio *Vulgata*, de qua quam plurima excitantur dubia, quorum aliqua minoris hic, alia majoris momenti cap. seq. dissolvemus. Dubitatur primo de ipso authore illius: Secundo de fontibus, ex quibus desumpta fuit: & tertio de authoritate, quam habuit ante Concil.Trident. Author ex omnium confessione ignotus est, illum tamen fuisse virum eruditum, utut linguæ Latinæ, aut certe styli cultioris (barbaro enim stylo esse conscriptam nemo negaverit) minus fuisse peritum fateri coguntur omnes. Conflata est hæc editio tum ex antiqua *Itala*, aliisque antiquioribus, tum & potissimum ex *Hieronymiana*, & quidem quoad libros veteris Testamenti pene quoad omnia est *Hieronymiana*, quoad libros vero novi Testamenti est versio *Latina antiqua* ab Hieronymo ad textum Græcum emendata (c). Authoritas vero illius tanta fuit, ut ab initio in quibusdam, a Sæculo autem septimo in omnibus Ecclesiis Occidentalibus non quidem ex lege aliqua positiva sive in Decretis Pontificum, sive in Conciliorum Synodis, sive Ecclesiarum particularium statutis præscripta, sed ex usu & consuetudine universaliter recepta obtinuerit, quin ulla alia in concionibus, homiliis, commentariis, scholis, & Synodis fuerit citata (d). Supersunt cæteræ *Editiones Latinæ* ultimis præcipue duobus Sæculis a Catholicis non minus, quam heterodoxis in lucem editæ, quas sine ullis ambagibus, aut crisi simplicissime referemus, & quidem Catholicorum sunt sequentes: Sanctii Pagnini Religiosi Ord. S. Dominici, Isidori Clarii Monachi, Francisci Vatabli Doct. Parisiens. Ariæ Montani, Cajetani Cardinalis, Malvendæ Ord. Præd. Francisci Forerii (e). Heterodoxorum famosiores sunt: Mynsteri, Oecolampadii, Leonis Judæ, Sebastiani Castalionis, Junii ac Tremelii Professorum Heidelbergensium. Cæteras minus celebres silentio præterimus (f).

Editio Vulgata.

Author illius incertus.

Illius authoritas.

Cæteræ editiones noviores recensentur.

(b) Juenin loc. cit. Art. 3. §. II.

(c) Idem ibid. (d) Idem ibid.

(e) Magnif. Bertholdus Vogl. Sect. II. Cap. IV. §. IV. & Author Proleg. part. 4. q. 3.

(f) Idem ibid.

§. X.

Editiones vernaculæ quæ?

Supereſt, ut de editionibus *vernaculis*, quarum nomine veniunt editiones omnes in lingua quacunque, exceptis tribus principalioribus *Hebraica*, *Græca*, & *Latina*, editæ. Tot ferme hodie ſunt editiones, quot linguæ. Omiſſis cæteris *Germanicas* easque principaliores (recentiores quædam ex aliis paucis mutatis vix merentur nomen editionis) tum Catholicorum tum Heterodoxorum breviſſime recenſere juvat, quarum prima ex Catholicis eſt Baſileenſis 1464. edita, ſecunda Norimbergenſis de anno 1483. Tertia Joannis Eckii 1529. & 1540. Quarta Joannis Dietembergii; & quinta Caſpari Ulenbergii. Sequuntur Heterodoxorum; Mynſteri, Oecolampadii, Leonis Judæ, Caſtalionis, Junii & Tremelii, Genevenſis, aliæque plures (g).

§. XI.

De Authoribus, idiomate, & tempore.

Pauca de *Authoribus*, *idiomate*, & *tempore*, quo exaratæ fuere Scripturæ addere liceat. Nimis longum foret Authores omnium Scripturæ librorum critice diſcutere; quare ad Authores ea de re ſpecialiteò tractantes nos remittimus (h). Quantum ad *idioma* plerique vet. Teſtam. libri lingua *Hebraica* fuere exarati, de paucis dubitatur, id eſt de libro Job, Tobiæ, Judith, duobus Machabæorum, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, Baruch, aliquot capitibus Eſtheris, & aliquibus partibus Danielis. Libri novi Teſtamenti excepto Evangelio Matthæi, & epiſtola ad Hebræos idiomate *Græco* fuere conſcripti. Illud *hebraice* fuiſſe ſcriptum teſtis eſt Hieronymus (i). De epiſtola ad Hebræos non niſi veroſimilis conjectura eſt ex eo deſumpta, quod ad *Hebræos* & hoc ipſo *hebraice* fuerit ſcripta, etſi authenticum exemplar *hebraicum* nondum fuerit productum. *Chronologiam* Scripturæ Chronologis diſcutiendam relinquimus, de qua Authores paſſim.

§. XII.

(g) Idem Author part. 4. q. 12.

(h) Ad Commentarium Calmeti, & Prolegomena cuivis libro præfixa. Item ad Auth. Proleg. part. 1. q. 17.

(i) Iidem Scriptores.

§. XII.

Cum passim de *Paraphrasibus*, *Concordantiis*, *Commentariis*, *Glossis &c.* legamus, pro aliquali Tyronum notitia paucissima de his disseremus. *Paraphrasis* ergo est ejusdem rei diversis verbis ut plurimum clarioribus retento sensu declaratio: & hanc dividunt in *intertextam*, & non *intertextam:* in illa retinentur verba, & solummodo subjunguntur melius exsplicativa: in hac vero verba mutantur. *Concordantiæ* sunt *Index* omnium vocum in scriptura reperibilium cum insinuatione totius contextus, quarum prorsus est summa utilitas. Primus *Concordantiarum* Author teste Calmet (k) fuit Hugo de S. Caro Ord. Prædic. Saecul. 13. Secutæ sunt plures aliæ, quarum ultima nova methodo prodiit anno elapso opera Benedictionorum Wessofontanorum. *Commentarius* est expositio verborum & exsplicatio rerum (l), a quo differt *Glossa*, quæ solum verba breviter exponit. Iterum aliud est *catena*, & quidem nihil aliud, quam expositio Scripturæ ex SS. PP. qui exsplicandæ Scripturæ insudarunt, desumpta: qualem composuit S. Thomas in Evangel. Aliud dein est *Postilla*, quam recte dixeris expositionem concionatoriam, qua aliquod Scripturæ caput, aut saltem plures illius textus continuo ordine & simplici methodo exponuntur. Sequitur demum *homilia*, quæ est assumptio quorundam textuum ad declarandam materiam aliquam facta, illos oratorie exsplicans, & ad doctrinas varias plebi inculcandas applicans. Legantur *Homiliæ Patrum.* Agendum jam foret de celebrioribus Scriptoribus, & Interpretibus Scripturarum antiquioribus, & novioribus: Ne tamen nimium excurramus, Candidatum nostrum ad obvios Scriptores remittimus (m). Atque hæc de Script. in genere non esse prætereunda existimavimus.

De concordantiis glossis commentariis.

Quid concordantiæ?

Quid commentarius?

Quid homilia?

(k) In Præf. Diction. Bib.

(l) E. g. si quis in Genesi exsplicet non modo verba Script. sed etiam naturas rerum creatarum e. g. coelorum.

(m) Vid. Magnif. Bertholdus Vogl. Sect. II. Cap. V. Author Proleg. part. VIII. quæst. 16.

CAPUT II.
De Authoritate & uſu S. Scripturæ in Jure Eccleſiaſtico.

§. I. *Qua ratione S. Scriptura utriusque Teſtamenti tam ut regula fidei, quam ut regula morum obliget?* II. *Præcepta V. T. examinantur, an & quomodo obligent, & facta fuerint mortua vel omnino mortifera?* III. *Specialiter inquiritur, quandonam evaſerint mortifera, & quem hodie uſum habeant?* IV. *Præcepta novæ legis, eorumque obligatio exponitur.* V. *Agitur de uſu librorum S. Scripturæ.* VI. *Quibus verſionibus utendum, & in quo ſenſu Concil. Trident. editionem vulgatam approbaverit?* VII. *In qua lingua officium divinum publicum peragendum, & quid ſentiendum de decreto Concil. Trident. deſuper edito?* VIII. *Agitur de Lectione S. Scripturæ, an & quomodo ſit licita, & an recte a cit. Concil. prohibita?* IX. *An quando & quomodo a veteri Teſtamento ad novum liceat legitimum ducere argumentum?*

§. I.

Scriptura antiquæ & novæ legis eſt regula credendorum.

Explanaturi authoritatem & uſum S. Scripturæ in ordine ad Jus Canonicum, vel potius in ordine ad regendum ordinandumque ſtatum utriusque Reipublicæ tam *Eccleſiaſticæ*, quam *Politicæ* potiſſimum de legibus V. & N. T. aliisque ad praxin pertinentibus agemus. Scripturæ S. utriusque Teſtamenti novi non tantum, ſed etiam antiqui, tanquam indubitatæ ac immutabili *credendorum regulæ* usque nunc a nobis etiam Chriſtiano-Catholicis eſſe aſſurgendum, eſto revelatio ſit quodammodo diverſa tam ex parte *objecti* revelati (a), quam *modi revelandi* (b) nemo non facile perſpexerit, ſecus de infallibilitate DEI revelantis æque, cujus tamen veritas manet in æternum (c), ac dogmatis revelati actum erit. Paulo aliter diſcurrendum de Scriptura, in

(a) Quædam enim dogmata in lege antiqua non niſi obſcure e. g. *Myſterium SS. Trinit.* vel omnino non fuiſſe revelata, quæ nobis clare ſunt revelata, cap. ſeq. dicemus.

(b) In lege antiqua Deus per ſe, vel per Angelum, & per Prophetas, in lege vere nova per Chriſtum & Apoſtolos fuit locutus.

(c) Pſal. 116.

in quantum est *regula morum seu agendorum;* non enim ea omnia, & singula, quæ DEUS in lege veteri Hebræis agenda vel præcepit, vel agere permisit, nos quoque ex præcepto divino agere vel jubemur, vel permittimur (d): cum DEUS legem antiquam, ut mox dicemus, abrogaverit, quin magna ex parte omnino fecerit mortiferam. Videndum igitur, quænam V. T. *præcepta* observare debeamus, vel saltem possimus, atque adeo usui Ecclesiæ & Juris Canonici sive ad regimen animarum *internum*, sive *externum* Reipublicæ tam Ecclesiasticæ, quam Politicæ aptari possint? *Scriptura V. T. est regula agendorum cum restrictione.*

§. II.

Legem *veterem* in genere velut inanem ex magna parte, aut omnino legi novæ repugnantem fuisse abrogatam, & abrogari debuisse constans tenet Doctorum opinio irrefragibili Scripturæ authoritate suffulta: quippe quam DEUS abrogare voluit, fore abrogandam per Prophetas in certis circumstantiis hodie ad amussim adimpletis prædixit, & esse abrogatam Apostolus clare edixit (e). Vel edic: an non figura præterit, dum figuratum existit? nunquid non fulgente solis radio desinunt umbræ, & exorta luce evanescunt tenebræ? *Quænam præcepta V. T. adhuc perdurent.*

Quoniam vero triplicis generis præcepta distinximus, *moralia, cæremonialia*, ac *judicialia*, & ex his quædam exspiraverint, & facta fuerint *mortua*, vel omnino (utimur phrasi Theologica) *mortifera* (f), videndum erit, quibus hæc sors obtigerit, vel quæ adhuc stent sub obligatione, & ita nobis usui esse valeant? Certa ab incertis separemus. Certum est primo, & indubitata fide credendum, legem veterem quoad *præcepta moralia* non tantum non fuisse factam *mortiferam*, sed ne quidem *mortuam*, ac potius usque nunc perdurare, & in ævum perduraturam, cum sint ipsum jus naturale ex natura rei immutabile: inde consequi necessum est, præcepta Decalogi (excepto præcepto

(d) E. g. Hebræis ad duritiam cordis permissum fuit dare libellum repudii, quod nobis est prohibitum. Marc. 10. v. 4.

(e) *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem: projecisti enim populum tuum domum Jacob. Isaiæ* 2. Et Apostolus ad Heb. 7. *Translato sacerdotio necesse est, ut & legis translatio fiat.* Et cap. 8. *Dicendo novum veteravit prius: quod autem antiquatur, & senescit, prope interitum est.*

(f) Lex dicitur *mortua*, quando cessat ejus obligatio, ita tamen, ut adhuc sine peccato observari queat. *Mortifera* dicitur, quando non tantum non obligat, sed ne quidem sine peccato observari potest.

cepto ſanctificandi Sabbathum) adhuc hodiedum jus agendi conſtituere. Haud ſecus quoad *præcepta cæremonialia* quam *judicialia* certum eſt ſecundo, quod ambo cum Chriſto & in morte Chriſti (ſaltem *quoad ſe*) exſpiraverint, quia tunc, ſicut mox dicemus, vetus Teſtamentum deſiit. Certum eſt tertio, *præcepta judicialia* non fuiſſe facta *mortifera*, utpote quæ neque repugnantiam cum lege nova neque turpitudinem intrinſecam continent, & non niſi utilitatem politicam ſpectant, atque eo ipſo ab Eccleſia retineri, adoptari, ac recipi potuere. Quin non pauca eorum ab Eccleſia fuiſſe recepta Canones loquuntur (g), quæ in lege etiam nova jus conſtituunt, & a nobis cuſtodiri, ac obſervari debent, ita tamen, ut ſuam vim obligandi non a Jure Divino antiquo abrogato, ſed ex Jure novo Eccleſiaſtico, ex adoptione & libera receptione Eccleſiæ ſortiantur.

Quædam dubia de abrogatione legis antiquæ reſolvuntur.

Ex his tria conſurgunt dubia. Primo, quandonam lex *antiqua* exſpiraverit? Secundo, quænam ex *cæremonialibus?* & tertio quo tempore facta ſint *mortifera?* Quodlibet eorum ſuas patitur difficultates. Primum quidem Authores in tres abire ſententias fecit, quarum prima legem veterem exſpiraſſe cenſet ſtatim, ac Chriſtus Baptiſmum inſtituit: Altera eam tam *quoad ſe*, quam *quoad obligationem*; & tertia ſolummodo *quoad ſe* cum Chriſto mortuam tenet (h). Secundum vix non concordes habet DD. omnes: & tertium omnino difficillimum tot, tantiſque involutum eſt tenebris, ut ingenia Sanctiſſimorum Virorum Hieronymi & Auguſtini per 14. annos mirum in modum exercuerit (i). Quantum ad primum præplacet ſententia, quæ tenet legem veterem quoad præcepta tam *judicialia*, quam *cæremonialia* primum in morte Chriſti fuiſſe abrogatam, ſaltem *quoad ſe*, licet non *quoad obligationem:* antea enim & Chriſtus ipſe obſervavit (k), & obſervari eam voluit, & Apoſtoli obſervarunt, certe alias transgreſſionis a Ju-

(g) Vid. cap. 1. de adult. cap. 1. de furt. cap. 1. de homicid. cap. 1. & ſeq. de injur. & quid prohibet ab Eccleſia aſſumi illa impedimenta matrimonii, quæ in lege veteri obtinuere?

(h) Prima eſt Scoti, ſecunda Vasquezii, Durandi &c. tertia Tournelii tract. de leg. cap. 4.

(i) Vid. §. ſeq.

(k) Ipſe enim dicit: *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere.* Matth. 5. Ipſe quoque circumciſus eſt die octavo Luc. 2. Miſit leproſum ad Sacerdotem, ut offerret munus ſuum ſecundum legem Moyſis. Matth. 8. Ipſe cum diſcipulis celebravit Paſcha. Joan. 7.

a Judæis, quos in omnes Chrifti & Apoftolorum actiones fuiffe intentos aliunde fcimus, arguendi. Dein qua ratione lex transferri potuit nondum translato facerdotio, quod primum in morte Chrifti fuit translatum, quando fe ipfum in cruce obtulit facrificium? aut qua arte teftamentum *antiquum* effe abrogatum dici valet, dum teftamentum *novum* necdum fuit obfignatum? at vero translatio facerdotii & obfignatio Teftamenti novi contigit in morte Chrifti, quando fciffo velo templi Chriftus exclamavit: *confummatum eft.* Dictum fuit *quoad fe non quoad obligationem.* Ecquis enim fibi perfuadeat, quod DEUS hominem effe voluerit fine omni lege divina? fuiffet autem fine lege; nam vetus erat abrogata, nova vero nondum fufficienter promulgata. Ad hæc quid proderat illa obligatio, quam nemo fciebat, & omnes invincibiliter ignorabant? dein fuppofita hac abrogatione jam remedia antiquæ legis fua virtute & effectu fuiffent deftituta, & quid inde fequitur? nihil aliud, quam quod obfervantia legis antiquæ fuerit inutilis, novæ vero impoffibilis. Quantum ad fecundum pro certo tenendum eft aliqua faltem ex *cæremonialibus* fuiffe facta *mortifera*, ut fine peccato & morte animæ per peccatum fubeundæ obfervari nequiverint: alias tota lex antiqua, figura cum figurato, umbra cum fole, lux cum tenebris ftare poterit, quod quam abfurdas poft fe trahat fequelas nemo non videre debet. Quare diftinguamus neceffe eft inter ipfa præcepta *cæremonialia*, vel potius inter *cæremonias & ritus* præceptos, quorum alii eum in finem funt inftituti, ut forent *figuræ & fymbola* (l) aut omnino quædam falutis *remedia* e. g. *circumcifio*, faltem in illorum opinione, qui illam tanquam remedium contra peccatum originale, & non ut merum fignum difcretivum Judæi a gentili defendunt (m). Alii vero fine *myftica fignificatione* aut efficacia unice ad facra decenter peragenda a DEO fuere ordinati e. g. veftes facerdotales &c. Quo obfervato omnis evanefcit difficultas, fi dicas, priores jure divino, pofteriores folummodo ex jure Ecclefiaftico factos fuiffe mortiferos, ex eo, quod illi habeant incompatibilitatem (quæ enim comparatio lucis ad tenebras, aut qua ratione inania & vacua Judæorum facrificia cum facrificio novæ legis, circumcifionem cum Sacramento Baptifmi combinaveris?) & repugnantiam cum lege nova, qualem cæteri non habent. Cuinam enim, edic, legi aut ritui jure divino

Quandonam obligatio ceffaverit?

Quædam præcepta facta funt mortifera, & quæ?

(l) E. g. Immolatio agni Pafchalis, facrificia Judæorum.
(m) Vid Calmet in fpecial. differt. de circumcif.

divino præcepto repugnant ritus Judaici alii e. g. dedicatio templorum, oblatio decimarum, cantus Psalmorum &c.? quare nihil prohibet, quo minus ab Ecclesia nova adoptari valeant. Et profecto quam plurimos fuisse adoptatos quis ignorat (n)? Quo in casu tamen leges istæ non habent vim obligandi vi institutionis divinæ, quæ cessavit, sed vi authoritatis Ecclesiæ eas libere adoptantis, ac homologantis. Insuperabilis jamjam occurrit difficultas, quandonam leges illæ factæ fuerint mortiferæ? pro qua sit

§. III.

Quandonam leges V. T. evaserint mortiferæ?

Inter se vehementer litigabant SS. Hieronymus & Augustinus.

Atque hoc est illud pomum Eridis, ille nodus Gordius, illa difficultas, quæ summorum virorum ingenia usque nunc fatigavit, & quondam duos sanctissimos Viros Hieronymum & Augustinum ferme usque ad divisionem animorum per 14. annos collisos tenuit: an scilicet jam in morte Christi præfatæ leges evaserint mortiferæ? Opinionem id negantem velut pro aris & focis tuebatur S. Augustinus (o): Affirmativam acerbiori stylo defendebat S. Hieronymus (p). Controversiam reddebat difficiliorem factum Apostolorum, quos observasse ad tempus legalia passim legimus (q), longe vero difficillimam singulare prorsus factum Petri, qui Antiochiæ etiam post Concil. Jerosoly, in quo legalia fuere abolita (r), cum Judæis judaizabat, cui propterea Paulus, sicut ipse fatetur (s) in faciem restitit, *quia erat reprehensibilis.* S. Hieronymus, sicut observantiam legalium, ita etiam reprehensionem Petro factam a Paulo *fictam* & *simulatam* (t) econtra S. Augustinus cum

(n) E. g. Consecrationem Ecclesiarum, cantum Psalmorum, incensum, oblationes decimarum &c.

(o) In suis epistolis & specialiter epist. 8. & 9.

(p) Pariter in suis epist.

(q) Sic Paulus circumcidit Timotheum Act. 16. More Nazaræorum sibi totondit caput c. 18. Imo Ecclesia in Concil. Jerosol. congregata ritus Judaicos saltem ex parte præcepit: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis nihil ultra vobis oneris imponere, quam hæc necessaria, ut abstineatis &c.* Act. 15.

(r) Loc. mox cit.

(s) *Cum venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia erat reprehensibilis &c.* ad Gal. 2.

(t) Cum Hieronymo sentiebant Origenes, Didymus, Apollinaris, Chrysost. &c. & ferme Græci omnes, quam sententiam ideo arripuisse dicuntur, ut facilius Porphyrio Paulum procacitatis, Petrum vero erroris accusanti se opponerent. Videtur multis S. Hieron. suam sententiam retractasse.

cum SS. Cypriano & Ambrosio *veram* fuisse modis, quibus poterant, tuebatur. Nobis huic quæstioni immorari non est permissum, quare paucis desuper mentem nostram declaramus: Primo quidem existimantes, certam temporis Epocham, quo suum toxicum hæ leges imbiberunt, statui non posse, cum neutra opinio evidenti Scripturæ, constanti traditionis, aut uniformi SS. Patrum testimonio stabiliri valeat, sed nec statim morte Christi una exspirasse, ac simul toxicum mortis imbibisse cum S. Augustino, cujus sententiæ vix non totus assurgit orbis, pro certo tenemus, quam etiam pene ut certam ingenti suo pondere persuasit tum exemplum Petri, quod nemini non gravissimum (supponimus interea Cepham illum fuisse Petrum) videri debet, tum factum Apostolorum, quos sine scrupulo imo cum aliqua scrupulositate legalia observasse Scriptura docet (u). Quis enim sibi persuadeat, Apostolos jamjam Spiritu Sancto afflatos & plenos observasse legem, quam sine peccato non posse observari ignorare non poterant? fictionem simulationem, aut dispensationem fingere ex ea ratione nobis difficillimum videtur, quod nullum prorsus hujus simulationis vestigium nec in Scriptura, nec in Traditione reperiatur, nec ex ipsa agendi Apostolorum ratione appareat, quin potius Scriptura observantiam illam verbis adeo prægnantibus exprimat, ut efficacioribus exprimere vix potuerit; & nemini vel levis suspicio latentis fictionis venire valeat. Et quid opus est fingere dispensationem, de qua altum silet Scriptura, & quæ jure optimo inutilis ac ridicula videri posset? nam se risu dignum, suamque authoritatem ridiculam facturus foret legislator, qui legem abrogaret, cujus observantiam adhuc ad tempus esse necessariam vel utilem judicaret, prævidens, quod mox in lege per abrogationem sublata ad tempus seu œconomiæ causa, seu ex alio fine altissimo quasi universaliter dispensare debeat. Ad hæc quam difficile est Apostolos a nota irreligionis, mendacii & scandali (etsi excusari posse non diffiteamur) excusare? dicamus potius, quod tamdiu lex antiqua, esto suam obligandi vim jam amiserit, nihil mortiferi a suis observatoribus contrahendi in se continuerit, quamdiu illius observantia bono Ecclesiæ, conversioni Judæorum, & prudenti

Præferenda sententia S. Augustini.

(u) Vid. mox ante dicta. Gravissimi DD. dubitant, an lex vetus ad sanctificationem internam necessaria, vel aliquid fuerit operata: pro negativa coram ipso moderno summo Pontifice in oratione publica Romæ summo cum applausu habita peroravit Vir primæ dignitatis & eruditionis, cujus nomen summæ, qua in illum ferimur, reverentiæ causa publicum facere non audemus.

prudenti œconomiæ infervire poterat. Videbatur autem Apoſtolis Spiritu Sancto plenis obſervantia legalium adhuc neceſſaria, non quod illis adhuc quamdam vim & efficaciam ad ſalutem conſequendam utilem (evacuata enim erat illorum virtus per mortem Chriſti, ſi tamen unquam quidquam virtutis habuere) ineſſe crederent, ſed quod e re & bono Eccleſiæ fore exiſtimarent illorum obſervantiam ſuſtinere, ne ex præcipiti illorum abrogatione offenſæ eſſent Judæis, & ſcandalo gentilibus; Judæis quidem, ſi ſe ſuamque legem, quam a DEO latam & ſummo honore habitam indubitata fide credebant, contemni, vilipendique conſpicerent; gentilibus vero, ne in errorem peſſimum, aut certe vilipenſionem Judæorum Eccleſiæ ſummopere nocivam inducerentur, exiſtimantes, legem veterem non modo nil habere ſacri, ſed nec DEUM habuiſſe Authorem, aut habere potuiſſe: quare exſpectandum erat, ritibusque Judæorum utendum, dum Judæi vanitatem legalium intimius perſpicientes ſenſim ſine ſenſu ſuccedentibus aliis rerum & temporum circumſtantiis, nec non conſideratis legalium onere ac inutilitate a ſuis ritibus avocarentur. Ambabus ergo manibus amplectimur doctrinam S. Auguſtini, qua docemur, obſervantiam legalium fuiſſe & *veram*, atque *œconomiæ* cauſa tam utilem, quam neceſſariam, ut *ſynagoga cum honore ſepeliretur*. Ex quo conſequi neceſſum eſt, tunc primum legem veterem factam fuiſſe *mortiferam*, quando ratio *œconomiæ* deſiit, & *ſynagoga cum honore ſepulta fuit*: cujus etſi certa epocha menſis, & dierum ſtatui nequeat, in eam tamen communius DD. eunt ſententiam, id factum eſſe anno circiter Chriſti 40. poſt everſionem templi Jeroſolymitani (y): quippe quod tunc ex una parte lex nova jam fuerit ſufficienter promulgata, ut Apoſtolus cum veritate ſcribere potuerit: *Sed dico, nunquid non audierunt, & quidem in omnem terram &c.*(z) ex altera vero parte nulla apparuerit neceſſitas utendi condeſcenſu & indulgentia quacunque, quæ tota quanta eo collimabat, ut & ſynagoga cum honore ſepeliretur, & ipſe cum Judæis agendi modus tanto eſſet fortior, quanto erat mitior. At vero everſo templo poſtquam trucidati fuere ſacerdotes, evacuata ſacrificia, capta arca, Judæi per totum orbem diffuſi, jam nullus Synagogæ debebatur honor. Et profecto ille ipſe miſerrimus, in quem Judæi inciderant, ſtatus, cæcitatem abſtergere, mentisque oculos aperire debuiſſet, quibus apertis excidium ſuæ legis in Scripturis toties per Prophetas prædictum jam actu

Quandonam lex antiqua facta fuerit mortifera?

e ſe

(y) Sub Tito Veſpaſiano.
(z) Rom. cap. 10.

eſſe ſecutum apertiſſime perſpicere potuiſſent: quid quod diuturnior legalium tolerantia Ebionitis & Cerinthianis obſervantiam eorum ad ſalutem neceſſariam jactantibus peſſimo exemplo, gentilibus vero ad fidem converſis graviſſimo ſcandalo eſſe potuiſſet.

De præcepto abſtinendi a ſanguine & ſuffocato.

Nec quemquam offendat, quod ipſi Apoſtoli legalia quædam ritusque in celebri ſuo Concilio Hieroſolym. ſpeciatim abſtinentiam a ſanguine & ſuffocato obſervari præceperint (a). Quod decretum adhucdum ſtricte ſervatur in Eccleſia Græca (b), & longo tempore fuit obſervatum in Germania (c) & Gallia (d), ut nihil dicamus de diſciplina Eccleſiæ Aſiaticæ, quam usque ad tempus Concilii Nicæni Paſcha more Judæorum celebraſſe, nemo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ vel modice peritus ignorat (e). Hæc & his ſimilia multis tantæ difficultatis viſa ſunt, ut ad varia delapſi ſint reſponſa, quæ ſingula unico reſponſo facile eliduntur, ſi dicamus hos ritus eſſe annumerandos ritibus indifferentibus, qui ab Eccleſia ex ſuis cauſis adoptari & retineri potuerunt. Quid ſi dicamus, præceptum de *abſtinentia a ſanguine & ſuffocato* non tantum non fuiſſe *præceptum divinum Moſaicum* ſoli genti Hebraicæ, ſed magis præceptum *Ante-Moſaicum* ſeu *Noachicum*, & univerſale toti orbi reſtaurato datum (f) vel potius obſervantiam quamdam jam ante vel poſt diluvium ideo receptam, quod putarent homines, ante vel poſt Diluviani comeſtionem ſanguinis & ſuffocati ipſi juri naturæ repugnare: quam proin Apoſtoli unico quaſi ictu ſubvertere noluerunt ea potiſſimum ex cauſa, ut primos Chriſtianos tanto longius a ſuperſtitioſis Gentilium phantaſiis averterent, quanto firmius hi ſibi perſua-

(a) *Ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato.*

(b) Ita enim ſancitum eſt in Synodo Trullana Can. 67. cui Græci tam pertinaciter inhærent.

(c) Synodus enim Wormatienſis Sæc. 9. Anno 868. celebrata Can. 64. expreſſe ſtatuit, ne quis comedat *animalia, quæ a lupis lacerantur, aut aves & alia animalia, ſi in retibus ſtrangulantur.* Similia leguntur in Epiſtolis a ſummis Pontificibus Gregorio III. & Zacharia Sæc. VIII. ad Bonifacium datis, de quibus vid. Author. Princip. Jur Eccleſ. Cap. I.

(d) Synodus Aurel. Anno 533. habita: *Qui cibis idolorum cultibus immolatis utuntur, ab Eccleſiæ cætibus arceantur. Similiter & hi, qui Beſtiarum morſibus extincta &c.*

(e) Aſiatici non tam in lege divina quam in traditione Apoſtolica a S. Joanne accepta ſe fundabant. vid. diſp. cap. IV.

(f) Vid. Author. Princip. Cap. I. §. VII.

ſum habebant, ſe ſuis Diis eo gratius exhibere obſequium & dignius offerre Sacrificium, quo avidius per comeſtionem ſanguinis & ſuffocati animalia inSacrificium oblata conſumerent (g). Ex his ſuapte ſponte fluit, quæ leges A. T. uſui eſſe poſſint? *Morales* eundem habent uſum, quem leges naturales: *judiciales*, & *cæremoniales* (exceptis iis, quæ factæ ſunt mortiferæ) tantum valent, quantum eas Eccleſia valere vult, quas ſi Eccleſia adoptaverit, quemadmodum multas adoptaſſe ex ipſo Jure Canonico ſcimus, habebunt authoritatem non vi Inſtitutionis divinæ, ſed authoritatis Eccleſiæ, & tantam, quantam ab ea accepere.

§. IV.

Quomodo lex nova ſit norma agendorum?

Tranſitum faciamus ad *Script. N. T.* eamque, in quantum conſtituit *normam agendi*, Juri noſtro, præcipue in ordine ad regendam Rempublicam Catholicam tam Eccleſiaſticam quam politicam accommodemus, cujus obligatio probabilius incæpit in die Pentecoſtes, quo confluentibus ex omni Judæa in urbe Regia Judæis ſolemnis facta fuit illius promulgatio; antea enim lex nova non erat ſufficienter promulgata ſive ante Paſſionem Chriſti, ſive in Paſſione, ſive tempore inter Paſſionem & Pentecoſten intermedio: Non antea; Quia utique ante mortem Teſtatoris Teſtamentum non erat aperiendum: Non in morte Chriſti; Quia tunc grex ovium percuſſo paſtore erat diſperſus: Non tempore intermedio; Quia de promulgatione non conſtat, nec conveniens erat legem promulgari, antequam tota lex foret inſtituta: at vero nondum erat inſtituta lex nova, cum Chriſtus jamjam propediem abiturus ad Patrem primum inſtituerit *Sacramentum Pænitentiæ*, & Apoſtolis poteſtatem in *corpus myſticum* dederit (h). Interim hæc obligatio non incæpit ſimul & ſemel pro toto terrarum orbe, ſed ſucceſſive, prout nempe notitia legis ſolemniter promulgatæ humano modo ad varias nationes pervenit, & pervenire potuit, & ideo opus fuit longiori tractu temporis, donec præſentes tunc Jereſolymis Judæi ad ſuas Regiones reverterentur, atque abſentibus audita & juſſa narrarent.

Etiam in nova lege ſunt triplicis generis præcepta.

Haud ſecus in novo, ac in antiquo Teſtamento triplicis generis præcepta comperimus, cum eo tamen diſcrimine, quod Scriptura *novæ legis* tota quanta (aliter rem ſe habere in lege antiqua §. præced. dictum fuit) ſit lex fundamentalis Eccleſiæ Chriſti, niſi Eccleſia pro conceſſa ſibi poteſtate, rerumque circumſtantiis eam vel alterare, vel abroga-

(g) Vid. Tournelius Tract. de Leg. Cap. IV. de Leg. Div.

(h) *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis Joan.* 20. *v.* 23.

abrogare voluerit. Ne vero hæc pufillis fint fcandalo, triplicis generis præcepta iterum diftinguamus, *Divina* ab ipfo Chrifto, *Divino-Apoftolica* ab Apoftolis tanquam *Miniftris* Chrifti, & pure *Apoftolica* ab iisdem qua Rectoribus Ecclefiarum condita. *Divina*, qualia funt præcepta de *Sacramentis*, eorumque *materiis & formis*, ut fcholæ loquuntur, extra Ecclefiæ poteftatem funt conftituta, quin Ecclefiæ aliquid immutare fit conceffum, quod idem dicendum de præceptis *Divino Apoftolicis; Apoftolica* econtra Ecclefiæ poteftati fubjacent (i). Non enim majoris authoritatis in regimine Ecclefiæ fuere Apoftoli, ac eorum fucceffores, nifi fucceffionem eorum tollere velimus, & hinc non pauca præceptorum Apoftolorum fucceffive fuere fublata, & in eorum locum alia fuffecta (k). Id unicum adhuc animadvertimus, circa *legem novam*, probe effe diftinquendum inter *Evangelia*, & *cæteros libros N. T. Evangelia* non nifi doctrinam Chrifti *Divinam* inviolabiliter cuftodiendam, cæteros libros paffim doctrinam *Apoftolorum* continere fummo honore recipiendam, ac tamdiu retinendam, quamdiu Ecclefiæ pro exigentia rerum ac temporum eam retinere placuerit.

Alia Divina, alia Divino-Apoftolica, alia pure Apoftolica, & quænam?

§. V.

De ufu librorum fcripturæ acturi unicam damus regulam: aut enim cum Catholicis, aut Heterodoxis nobis eft agendum? contra Catholicos fecure argumentaberis ex fingulis libris a Concil. Trident. Authentizatis. Contra Heterodoxos, quantum fieri poteft (etfi audiendi non forent) apparatum armorum ex armamentario nobis & ipfis communi, id eft ex libris, quorum Authentiam etiam ipfi fufpiciunt, depromas, neceffe eft. Interim & horum authoritate premuntur, quoniam, licet eos in regulam irrefragabilem fidei ac morum affumere detrectent, fateri tamen vel inviti coguntur, eis ob fuam antiquitatem, & authoritatem fummam cui innituntur, effe fidem quam plurimam adhibendam. Quod fi rem intimius infpicere, atque caufam, cur Catalogum librorum a Trident. editum tantopere perhorrefcant, dirisque omnibus devoveant, inquirere velimus, ratio princeps procul dubio hæc fe manifeftabit, quod in libris a fe rejectis falfa fua dogma-

Alius ufus Scripturæ, quando agimus contra Sectarios, & alius, quando agimus cum Catholicis.

(i) Vid. Quæft. I. Cap. IV. §. 2. & 3.

(k) Sic immutatus eft modus eligendi in electione S. Matthiæ obfervatus. Act. 1. fublatæ funt Agapæ, communio bonorum, abftinentia a fanguine, velatio mulierum in templo collatio Baptismi per immerfionem &c.

dogmata, in quibus a nobis dissentiunt, patenter nimis confutata legantur (l).

§. VI.

Qua versione ad demonstranda dogmata & præcepta Divina sit utendum? Dubia quoad editionem vulgatam.

Progredimur ad *Versiones* inquisituri, qua *Versione* sive ad *Dogmata* fidei demonstranda, sive ad *præcepta divina* explicanda utendum sit, & uti liceat? Dubietatem omnem e medio sustulit Synodus Trid. dum *editionem vulgatam* velut *authenticam*, eaque in scholis publicis utendum declaravit. Verum quoad hanc ipsam plures consurgunt difficultates, quarum alias heterodoxi, alias Catholici sibi ipsis excitarunt: Illi quantopere editioni *vulgatæ* detrahant, dici nequit, Ecclesiam imprudentiæ, temeritatis, ac partialitatis ream agentes, quod editionem innumeris erroribus scatentem, atque ad dogmata *Pontificia*, ut loquuntur, transformatam cæteris prætulerit, neglectis purissimis fontibus Catholicos ad rivulos remiserit, sibique foderit cisternas dissipatas, quæ non valent continere aquas: Isti vero acerrime disputant, quo in sensu Synodus editionem *vulgatam* approbaverit? Num ita, ut primo eam quoad omnia & singula, quoad sensum, verba, voculas, & omnes apices fontibus originalibus conformem & authenticam declaraverit, ut jam nullus prorsus error & vix talis, qui meris librariorum mendis accenseri posset, reperiatur? Et secundo num authentizando *vulgatam* editionibus *originalibus*, *Hebraicis*, *& Græcis* suam *authentiam* detraxerit?

Synodus Tridentina recte approbavit editionem vulgatam.

Age, breviter expediamus heterodoxos decreto Synodi proterve insultantes, vel potius ad Scriptores alios ablegemus illos (m), a quibus eorum objectionibus abunde fuit satisfactum. Quam enim editionem aliam, edic, authentizare debuisset? Num *Hebraicam* & *Græcam?* Sed hanc utramque intactam & in valore suæ authentiæ, ut dicemus, reliquit. Num *Latinam* aliam? Sed nulla alia tantæ authoritatis eo tempore fuit, quantæ fuit *vulgata*, utpote pro qua stabat antiquissima mille ferme annorum possessio (est enim *vulgata* vel antiqua illa *Itala*, quam S. Augustinus cæteris præferebat, vel ipsius Hieronymi summo cum applausu ab Ecclesia recepta) continuo Ecclesiæ usu firmata, & in

(l) E. g. rejiciunt epistolam Jacobi, in qua Sacramentum extremæ Unctionis, nec non necessitas bonorum operum sat aperte exprimuntur, item libros Machabæor. e quibus Catholici ostendunt purgatorium &c.

(m) Vid. Bellarminus l. 2. de Verb. Dei cap. 10. & Calmet in speciali differt. in vulgatam.

in tantam authoritatem ſublimata, ut ex heterodoxis non pauci emunctæ naris ac primæ eruditionis viri eam miris laudibus efferant (n). Aut dicemus fortaſſis, quod Deus ſuam Eccleſiam Scriptura authentica per tot annorum ſæcula deſtituerit, tempore, quo pauci fidelium hebraice, & non adeo multi linguam Græcam calluerunt? Neque habent, quod contra *Canonem* a cit. Synodo conſtitutum conquerantur; nam hunc eſſe ipſiſſimum *Canonem*, quo Eccleſia Romana & Africana jamjam Sæc. 4. uſæ ſunt, Catholici ex epiſt. Innoc. I. ad Exuperium, Concilo Cartag. III. veteri verſione *Itala*, & *Hieronymi*, non utique noviter cuſum, ſed ab Apoſtolis, eorumque proximioribus Succeſſoribus antiquitus traditum, ſemperque ab Eccleſia cuſtoditum invictis argumentis oſtendunt.

Reſolvuntur dubia inter Catholicos agitata de approbatione vulgatæ.

Convertamur ad Catholicos, quorum diverſas opiniones recenſere nimis longum foret. Sunt ex his, qui nimia ſcrupuloſitate ducti, atque periculum timentes, ubi non eſt periculum, Decretum Trident. ad omnia prorſus verba & voculas extendunt. Sunt alii, qui paulo laxius incedentes menda librariorum agnoſcunt. Sunt iterum alii, qui adhuc plus audentes *vulgatam* ne quidem quoad ſenſum in omnibus conformem eſſe *originali* aſſerunt, & præter menda materialia quosdam alios errores, neutiquam tamen ad ſubſtantiam fidei morumque pertinentes, admittere nulli ſibi ſcrupulo ducunt (o). Paucis noſtram deſuper mentem declaramus.

Synodus Trident. Vulgatam neutiquam quoad omnes apices approbavit.

Prima opinio profecto a mente Concil. Trident. prorſus aliena, minus probabilis, nimium ſcrupuloſa, multisque obnoxia difficultatibus nobis videtur. Excutiamus hæc ſingillatim: Intentionem, mentem, finemque Concilii ſi inquiramus, hic alius non fuit, quam tum erumpentes eo tempore Sectas, Zwinglianam, Lutheranam & Calvinianam confutare, ut conſtat ex Diplomate a Paulo III. edito, & Concilio præfixo; tum ex tot *editionibus latinis* eo tempore circumferri ſolitis unam, eamque puriorem ſeligere: utrique huic fini ut ſatisfiat, neutiquam ad ſcrupuloſitates AA. confugere neceſſe eſt; error enim (de priori primitus dicamus) heterodoxorum fuit duplex, in eo conſiſtens, quod aliquos Scripturæ libros ex integro proſcripſerint (p), quosdam non

(n) Vid. loc. cit. ubi in ſpecie refert Ludovicum de Dieu, Grotium, Bezam, Druſium, Millium viros certe primarios in ſcientia Scripturiſtica.

(o) Vid. Author Proleg. part. IV. ubi ſententias Authorum accurate recenſet.

(p) E. g. librum Judith. vid. cap. præced. §. V.

non nisi detractis partibus receperint (q). Jam vero ad hos errores eliminandos utique necessum non erat omnes prorsus apices velut *authenticos*, & primario originali ex integro conformes declarare? Alterum finem tanto felicius & facilius consecuta est S. Synodus, quanto emendatior, purior, & fontibus *originalibus* conformior semper extitit editio *vulgata*, etsi ex integro ab omnibus seu incuria librariorum, seu ex alia causa irrepentibus mendis non fuerit purgata. Præterea minus probabilem hanc sententiam diximus, sive argumentis in-sive extrinsecis sit dimicandum. Si ad authoritatem extrinsecam attendamus, illorum certe opinioni primas esse deferendas existimamus, qui Concilio Trident. vel interfuere, vel post Concil. emendandæ, ac in melius castigandæ editioni vulgatæ operam navarunt haud inutilem, inspectante, atque eorum labores approbante Ecclesia. Interfuere Concil. Trident. Andreas Vega, Melchior Canus, Didacus Paya, Isidorus Clarius ex Monacho Cassinensi Episcopus Fulginatensis, qui omnes de mente Concilii Trident. nostræ opinioni suffragantis testantur (r): Quid quod ipsi Legati Pontificii Concilio præsidentes, dum Romæ haud pauci Decreto Synodi palam obstreperent, existimantes, omnimodam conformitatem cum *originalibus* esse definitam, rescripserint, a Synodo id unum definitum, quod in *vulgata* nil a fidei, ac morum regulis alienum contineatur (s). Quod si alia fuerit mens PP. Concilii, cur provinciam emendandi, atque in melius corrigendi vulgatam 10. Viris linguarum peritissimis demandarunt? Certe Isidorus Clarius mox ante cit. in consessu publico, dum actu de approbanda editione *vulgata* agebatur, se fortiter opposuit, atque ultra 8. millia variantium a fontibus Hebraicis & Græcis locorum indigitavit. Scripsere commentaria, glossas in editionem vulgatam post Concil. Trident. Viri omnigena eruditione conspicui, quos inter nominandi veniunt Joannes Maldonatus, Andreas Masius, Serarius, Salmeron, Cornelius a Lapide (pro! quales & quanti viri, in quibus eximia pietas, profunda eruditio, sublimis sapientia de palma contendunt (t) Tirinus &c. qui varia menda in melius transformanda passim annotarunt, ex quibus

(q) E. g. eliminant e suis Bibliis. Genes. 4. v. 8. Exod. 2. v. 22. 1. Reg. cap. 5. v. 6. plura loca recenset Caballutius in Not. Eccles. Sæc. 16. in Diatriba de Vulgata &c.

(r) Vid. Card. Pallavicinus in Hist. Concil. Trident. l. 6. c. 17. & alibi.

(s) Idem loc. cit. N. 15.

(t) Plures enumerat Caballutius loc. cit.

bus Franciscus Lucas Decanus Audomarensis ab editis concordantiis celeberrimus in libello a se edito 4. mille & amplius loca annotat, qui in melius possent emendari. Nimis *scrupulosam* diximus hanc sententiam scrupulositate inde orta, quod AA. existiment Ecclesiam in altera sententia non habituram regulam infallibilem fidei: At vanus hic est scrupulus; non enim menda fidei aut bonis moribus contraria admittimus. Dein qua arte (en, difficultates, quibus obnoxia est opinio adversa!) combinabimus duos Pontifices Sixtum V. & Clementem VIII.? uterque horum procuravit novam *editionem*, & quidem Clemens VIII. longe emendatiorem, multis tum detractis tum passim transpositis vocabulis: An dicemus, unum Pontificem correxisse alterum in materia fidei & morum? denique ante Concil. Trident. vel habuit Ecclesia regulam infallibilem fidei scriptam, vel non? hoc secundum vix dicere audebis: Si vero habuit, quomodo Ecclesia tot loca in melius corrigere & emendare potuit? Age, videamus, quid de tertia opinione, quæ præter menda librariorum alios quosdam errores, non tamen substantiales regulis fidei & morum contrariantes, admittit, atque *vulgatam* ne quidem quoad sensum semper cum textu *originali* concordare libere asserit, & propterea a non paucis temeritatis ac improbabilitatis arguitur, sit sentiendum? Utramque notam summa, quæ pro hac sententia militat, authoritas facile dispungit: nunquid enim ipsi PP. quosdam lapsus & errores in *vulgata* veteri contineri fassi sunt? Ipse certe S. Hieronymus se ipsum non raro reprehendit, dicens, se non bene vertisse. Suffragantur viri & commentatores omni exceptione majores, qui varia loca a textibus *originalibus* discordantia annotarunt (u). Huc faciunt singula argumenta prius allata. Huic sententiæ patrocinatur Author Princip. (x) quem propterea indiscretiori Crisi perstringit Notator Coloniensis (y) ex eo tantum capite, quod illa menda in specie non indigitaverit. Certe ex toto contextu apparet, quod Author de levioribus erratis nec fidem nec mores attingentibus intelligi velit (z). Cæterum absit, ut Authoris Princip. partes

 defen-

(u) Fuse & energice hanc quæstionem tractat Author Proleg. part. IV. q. 4. & 5.

(x) Cap. 1. de S. Script.

(y) In Animadverf. cap. I, Art. I. & II. & III.

(z) Dicit enim: *Norunt autem Critici, post Trident. in vulgata fuisse deprehensa menda, quæ meris librariorum mendis accenseri nequeunt.* Plura in notatorem severius dicta animadvertenda haberemus, illud maxime, quod in Sixtum Senensem durius scribat, quæ tamen consulto dissimulamus.

defendendas suscipiamus. Ipsi enim data occasione Doctrinas illius pungemus. Solam severiorem Crisin perstringimus. Semper incedendum via mitiori, & errores, si non excusari possunt, saltem exaggerandi non sunt.

Synodus Trident editiones hebraicas & græcas in suo valore reliquit.

Alteram Quæstionem supra positam breviter expediamus, ad quam dicendum, quod Synodus Trident. neutiquam *vulgatam* ita authentizare voluerit, ut editiones *Hebraicæ & Græcæ*, quas ante Concil. Trident. fuisse *Authenticas* fuse ostendit Nat. Alex. (a) jam non sint *Authenticæ*. Inspiciamus primo verba ac mentem Synodi S. 4. in decret. Verba ita habent: *Insuper eadem sacrosancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ DEI, si ex omnibus latinis editionibus, quæ circumferuntur, S. Librorum, quænam pro Authentica habenda sit, innotescat.* En! verba, & una mentem Concilii, quæ certe alia non fuit, quam ex omnibus *Editionibus Latinis* unam seligere editionibus *fontalibus* in suo valore relictis. Atque hanc fuisse mentem Concilii tradunt secundo Serrarius, Salmeron & Vega, qui Concilio fuere præsentes, & quorum ultimus testatur, se hanc Patrum mentem pridie, antequam decretum fuerat conditum, ex ore Cardinalis a S. Cruce postea Romani Pontificis hausisse (b). Tertio in hac sententia facilius obtunditur os heterodoxorum Ecclesiam criminantium, quod *fontes*, e quibus purior hauritur doctrina (nam purior ex ipsis fontibus unda fluit) obstruxerit, atque *rivulos* corruptos aperuerit. Quarto, qua arte in opinione adversa Scriptura S. a suis mendis purgabitur, aut quorsum oborto qualicunque dubio recurrendum erit, si fontibus *originalibus* suam *authentiam* demamus? num ad judicium Ecclesiæ? Sed quis nescit, ipsam Ecclesiam in decidendis quæstionibus esse valde providam & circumspectam, neque decisionem facere, nisi adhibitis post invocatum Spiritum S. mediis etiam humanis, consulta traditione, explorata mente SS. DD. excussis antiquitatum monumentis suam decisionem traditioni in defectu verbi scripti conformem judicaverit. Juvat profecto ad energiam & proprietatem vocabulorum intelligendam ad tollendam ambiguitatem, sicubi occurrat vox anceps & ambigua, ad corrigendos librariorum errores, quibus editio *latina* scatuit, & hodiedum scatet, ipsos *fontes* consulere. Et demum undenam decem illi correctores a Synodo Trident. constituti, & ipsi etiam Pontifices Sixtus V. & Clemens VIII. suas correctiones adornarunt, ac in melius reformarunt, nisi ex *fontibus* inspectis & consultis? hæc satis.

§. VII.

(a) Tom. 18. Sæc. XVI. Differt. 12. a. 2.

(b) Vid. Nat. Alex. loc. cit. Item Author Proleg. loc. cit.

§. VII.

Alium ſcrupulum explanatione dignum ac indigum movet tum eadem Synodus, tum univerſalis Eccleſiæ conſuetudo & obſervantia. Cum enim hodie innumeræ diverſiſſimarum *linguarum editiones* proſtent, inter alia Sancta Synodus decrevit, ut Miſſa non dicatur in lingua *vulgari* (c). Et hoc conformiter antiquiſſimæ Eccleſiæ conſuetudini, quæ in communi & publico Eccleſiæ uſu officium *publicum* non niſi una ex tribus linguis, *Hebraica*, *Græca*, vel *Latina* perſolvere conſuevit. Dubitatur jam haud abs re, num illa Concilii conſtitutio, & hæc Eccleſiæ obſervantia laude quam vituperio ſit dignior? Dubium movent Heterodoxi, in ſpecie Boehmerus, quem in alia materia conſulentes per accidens incidimus in locum (d), in quo venenato ſuo calamo (ſæpius mirari nos ſubit, qua ratione vir tantus in ſua mordaciſſima ſcribendi arte tantopere excedere potuerit) contra hanc conſtitutionem Synodi, & obſervantiam Eccleſiæ mirum in modum declamat.

Synodus Trident. decrevit, ne Miſſa dicatur in lingua vernacula.

Utrum hoc decretum ſit rationabile?

Boehmerus illud impugnat.

Hos ergo hæc Synodi conſtitutio non minus, quam Eccleſiæ conſuetudo male habet, torquetque, & hinc ipſi ſua officia peragunt in lingua *vernacula* cuivis nationi vulgari. Audiamus primitus rationes Eccleſiæ ita ordinantis, & usque in præſentem diem ſuæ ordinationi (Moravis ex ſpeciali ratione poſt ſuam converſionem ob defectum Miniſtrorum latine celebrantium fuiſſe conceſſam facultatem celebrandi officia Divina in lingua Sclavonica narrat Æneas Sylvius) (e) conſtanter inhærentis. An non primo Chriſtus ipſe has linguas titulo ſuæ Crucis honoravit? Ex Apoſtolis & Evangeliſtis nemo ſcripſiſſe reperitur alia lingua, quam una ex his tribus: Ergo merentur ſingulariter honorari. Innititur Decretum antiquiſſimæ conſuetudini Eccleſiæ tam *Hebraicæ*, quam *Catholicæ*; quamvis enim ab Esdræ temporibus Lingua *Hebraica* apud Judæos deſierit eſſe *vulgaris*, & tranſierit in *Syriacam* ex *Hebraica* & *Chaldaica* permixtam, attamen fatente ipſo Boehmero Lex & Prophetæ in Synagogis in idiomate puriori & *Hebraico* prælegebantur, imo licet teſte Philone & Joſepho uſus linguæ *Græcæ* inter Judæos fuerit paſſim familiaris, tantus nihilominus erat honos *Linguæ ſanctæ*, ut ſingulis Sabbathis ab his, qui peritiam illius habebant, in idiomate antiquo aliqua legerentur, eſto populus in illo parum inſtructus foret. In Eccleſia Catholica id ipſum moris fuiſſe antiquitus,

Rationes, cur Eccleſia ita decreverit.

T 3

(c) Seſſ. 22. cap. 8. & Can. 9.
(d) In Diſſert. Jur. Eccleſ. Diſſert. 12. §. VII.
(e) Lib. de orig. Bohem. cap. 13.

quitus, undecunque hunc morem hauserit, idem Author loc. cit libere fatetur. Paulo post invaluit mos legendi Scripturas in lingua *Latina*, quem Ecclesia constanter retinuit, esto lingua latina in aliquibus provinciis nunquam fuerit vulgaris, in omnibus vero esse vulgaris successive desierit. In Ecclesia autem Græca legebatur *editio* 70. *Interpretum*, quamvis nec Lingua Græca toti Orienti (nec enim Syrii nec Ægyptii græce loquebantur) fuerit vulgaris. Accedit, quod Ecclesia hunc morem apud Judæos observatum non sine gravissima ratione æmulata fuerit, atque ad majorem authoritatem divinis officiis conciliandam usque nunc retinuerit. Boehmerus hanc adoptionem ab Ecclesia Catholica factam velut superstitiosam, ac superstitiosæ antiquitatis venerationi innixam sugillat, ridet, & explodit. Primo enim (sic ille, esto aliis verbis) arguit: Aliunde Ecclesia nimis scrupulosa & superstitiosa fuit in cæremoniis, ac ritibus Judaicis adoptandis. Secundo hic ipse usus antiquus fuit irregularis, imperfectus, extraordinarius, atque pro necessitate temporis duntaxat per modum *conniventiæ*, non per modum *legis* assumptus, eo quod in primis Ecclesiæ Sæculis consultum non esset, omnes antiquos ritus Judaicos simul & semel abolere; ergo multo minus in Ecclesia nova per modum legis hic ritus præcipi debuisset. Postquam vero tertio Ecclesia per plura Sæcula hunc ritum retinuit, tandem ex scrupulosa veneratione in legem stabilem illum assumpsit. Quarto utique hodie cessat illa ratio, quæ primitivæ Ecclesiæ persuasit tolerantiam rituum hebraicorum? & quinto longe cum majori ædificatione, ac devotione fidelium divina peraguntur in lingua vernacula, quam in lingua cæteris ignota. Hisce contra oppositis non multum immoramur. Pauca reponimus, quibus singula diluuntur, & quidem Ecclesiæ minime vitio esse vertendum, quod tot ritus Synagogæ receperit, & constanter retinuerit: cum illos solummodo receperit, quos vel ratio prudentis œconomiæ recipiendos dictavit, vel in quibus singularem decentiam, & hoc ipso rationem gravem assumendi reperit. Hinc eos potissimum receptos scimus, qui ad cultum divinum majori cum pompa peragendum, decorem Ecclesiæ, & commendationem Majestatis Ecclesiasticæ modo singulari facere videbantur. Restat igitur Authori probandum, quod usus linguæ vernaculæ longe majori foret ædificationi, atque devotioni fidelium augendæ longe aptius inserviret.

Boehmeri rationes afferuntur.

Et refutatur.

§. VIII.

An & quomodo &

Ne vero nobis opponatur, frustra hæc a nobis disputari, eo quod lectio sacræ Scripturæ per regulam quartam *Indicis* lib. prohib. a Pio IV. Sixto

Sixto V. & Clemente VIII. approbati sit inhibita, illud decretum paucis explanare necessum duximus, ut & scrupulo, qui quibusdam suboriri posset, & heterodoxorum criminationibus contraveniamus. Sciendum igitur, in Concil. Trident. nulli lectionem Scripturarum inhiberi, neque per cit. Indicem *fontes* ipsos aut puriores rivulos occludi, id est lectionem in fontibus *Hebraicis* & *Græcis*, aut in editione *Latina vulgata* neutiquam, sed solummodo in aliis editionibus *vernaculis*, & quidem nonnisi independenter a licentia Episcopi, Parochi, vel Confessarii interdici. Quo in decreto quis non singularem prudentiam & discretionem suspiciat? Prudentiam in prohibendo, discretionem in moderando decreto. Prohibuit certe S. Congregatio obviam lectionem cujuscunque editionis ex causis prorsus prægnantissimis. Ipsa S. Scripturæ sublimitas cum obscuritate insuperabili, quæ doctissimorum etiam ingenia fatigavit, conjuncta, quam non est potens ad turbandum, atque innumeris scrupulis involvendum intellectum, cui non semper præsto esse illud lumen ad rectam Scripturæ intelligentiam, ut falso asserunt AA., necessarium lugubri nimis experientia docemur. An non Scriptura male intellecta fuit mater pene omnium hæresum, cum vix ulla exorta fuerit hæresis, quæ non quæsivit præsidium in Scripturis, & in earum expositione fuit gloriata pulchre dicente S. Hieronymo, *omnes hæreses de Scripturis sibi cervicalia consuere, quæ ponant sub cubito universæ ætatis* (f). Occurrunt hinc inde loca ad speciem repugnantia, alibi quædam non sat modeste in auribus plebejorum sonantia, quæ pusillis possent esse lapis offensionis. Et quem latet, plerasque editiones *vernaculas* hodie circumferri solitas, ab heterodoxis occulte per cuniculos agentibus esse suppositas, atque veneno occulto infectas? lustremus domos Catholicorum, &, si ita dicere licet, Bibliothecas domesticas plebejorum, & (fidem meam obstringo) comperiemus, Biblia ab ipsis detenta pleraque esse Acatholicorum, apud quos nihil hodie frequentius, quam Biblia, aliosque libellos tum catecheti-

quare Synod. Trident. lectionem sacræ Scripturæ interdixerit?

Hæc prohibitio prudens est & discreta.

(f) In cap. 1. ad Galat. audiatur Vincentius Lirinensis in Commonit. N. 2. *Quia videlicet Scripturam S. pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt, sed ejusdem eloquia aliter, atque aliter alius, atque alius interpretatur, ut pene, quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Sabellius, aliter Donatus, aliter Arius, Eunomius, Macedonius, aliter Photinus, Apollinaris &c. &c.* exponit. Hanc rem fuse tractat Thomasinus Tom. 3. Dogm. Theolog. Tract. 1. de Proleg. Theol. c. 13. & seqq.

techeticos tum precatorios dolose supponere, ut incauti in decipulas ruant præcipites. Ad ipsam experientiam, etiam domesticam appellamus. Quam non nutant in fide, quam innumeris pulsantur scrupulis, quam periculose de rebus fidei discurrunt illi, qui præceptum Ecclesiæ parvi pendentes occulte se lectioni *Bibliorum* consecrant. Habent plebeji suos Pastores & Doctores: hos audiant, non enim eos Christus ad scrutandas Scripturas, sed ad Apostolos & Ecclesiam misit (g). Nunquid Ecclesia sine Scripturis seu lege scripta diu inconcussa stetit, donec Matthæus suum scripserit Evangelium? Num disciplinam Arcani ab antiqua Ecclesia (esto non pauci illam velut asylum ignorantium sugillent) stricte observatam erroris arguemus? Interest etiam Ecclesiæ, ut puritas Script. conservetur, quæ sarta tectaque stare non potest in magna translationum frequentia. Facit denique ad Majestatem divinorum officiorum, dignitatemque S. Literarum, si ab illarum lectione cum discretione prophanum vulgus arceatur: neque enim cuivis fas esse debet ingredi *Sancta Sanctorum.* Sed & discretione prorsus mirabili utitur Ecclesia, dum primo nec *fontes*, nec puriores rivulos (intelligimus editiones *Hebraicam*, *Græcam*, & *Latinam*) occludit, & secundo saltem cum licentia Pastorum legitimorum ipsos etiam rivulos non genuinos, nempe editiones vernaculas consulere & inspicere permittit.

An Index lib. prohib. quoad quartam regulam in Germania sit receptus?

Quidquid tamen sit de hoc decreto, illud saltem quoad quartam regulam & lectionem Bibliorum non esse receptum in Germania, Gallia, & Belgio testantur Scriptores sat graves (h). Quod an ita se habeat, haud inanis alicui posset suboriri scrupulus, quoniam hanc prohibitionem passim urgent Episcopi saltem in nostris provinciis, & ipsi etiam tenerioris saltem conscientiæ laici scrupulo sibi ducunt decreto contravenire. Provocant quidem heterodoxi tam ad Script. ipsam, in qua DEUS lectionem illius suadet, imperat, & inculcat (i), quam ad sanam rationem, quæ utique non permittit, ut sanctissimæ doctrinæ, saluberrimæ leges, præcepta fidei & morum, ad quorum observantiam fideles obligantur, ipsis subtrahantur. Et quid ulterius ex hac subtractione ac prohibitione consequitur, nisi periculosissima dubia, quæ

(g) *Qui vos audit, me audit.* Joan. 16. &: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi velut Ethnicus &c.* Matth. 18. v. 17.

(h) Layman. l. 2. tract. 1. c. 15. N. 80. Et P. la Croix. l. 7. Theol. moral. dub. 4. art. 5. N. 374.

(i) *Scrutamini Scripturas.* Joan. 5. v. 39.

quæ fidelibus oboriri possunt, si intimius causas subtractionis inquirant? Hæc profecto rationum momenta tanti ponderis non sunt, ut, si cum nostris staterae sanæ rationis imponantur, præponderare debeant; non enim illa jussio Christi Judæos ad suas Scripturas ablegantis arguit præceptum universale. Potuit Christus id velle, & voluit, ut Judæi ex suis Scripturis, ad quas ipsi continuo provocabant, confunderentur. Neque Ecclesia suis fidelibus doctrinas Christi subtrahit, & prohibendo lectionem Script. occultat: dat utique facultatem legendi editiones puras, constituit legitimos Pastores, quibus vi muneris obligatio incumbit exponendi Scripturas, interpretandi leges, earumque observantiam identidem inculcandi: neque hi ipsi tam rigide ac pertinaciter decreto inhærent, ut non ex causa gravi in præcepto Ecclesiæ passim dispensare consueverint. Expendat æquus rerum æstimator sepositis præjudiciis causas discretissimæ juxta, ac prudentissimæ inhibitionis, quibus rite expensis non habet, cur inanibus suspicionibus se torqueat.

§. IX.

Alia quæstio de argumentatione a lege antiqua ad novam.

Pro coronide hujus capitis aliam adhuc quæstionem exercitatione dignam ab uno alterove non nisi obiter attactam, a nemine vero pro sua dignitate, saltem quantum nos scimus, discussam examini subjicimus: utrum nempe a lege antiqua ad novam argumentari liceat? Hujus discutiendæ necessitatem nobis faciunt Scriptores quidam tam Catholici, quam Heterodoxi, illi quidem, quippe qui haud raro ad stabilienda dogmata tum fidei, tum morum & disciplinæ vel doctrinas etiam adiaphoras a veteri Testamento ad novum e. g. a Sacerdotio, ab immunitate Sacerdotum & Levitarum, a præcepto solvendi decimas antiquæ legis, ad Sacerdotium, ad immunitatem Clericorum, ad decimas in nova lege solvendas argumentantur; hi vero, utpote qui non tantum Ecclesiæ crimini vertunt, quod tot ritus & cæremonias ex antiqua lege mutuaverit, atque hos, & quidem illos præcipue, quos in primis Ecclesiæ Sæculis ex aliquali necessitate, œconomiæ causa, maxime propter infirmiores ritibus Judaicis nimium assuetos tolerare necessum erat, stabili lege munierit, sed insuper Clerum maxime carpunt, & criminantur, quod omnes ferme titulos honorificos, prædicata, jura, & privilegia Sacerdotibus antiquæ legis concessa sibi ambitiose arrogaverit. Utrumque illustrant exemplis: sic enim, ajunt, Ecclesia dedicationem templorum a Synagoga, ornatum & splendorem Ecclesiarum a Templo Jerosolymitano &c. Item distinctionem inter Clericos, & Laicos, ipsum Sacerdotium, formam Regimi-

Difficultas ex DD. Catholicis & Acatholicis.

Rationes Acatholicorum.

nis Ecclesiastici &c. non nisi ex veteri Testamento mutuavit (k).

Hæc non esse exigui momenti facile quis perspexerit: Quibus tamen haud difficulter satisfit, si modo supra tradita rite intelligantur. Ut ergo hæc & his similia funditus evertantur, sequentes damus regulas, ad quas velut ad Cynosuram in dubiis sibi undecunque motis respiciendum erit.

Traduntur certæ Regulæ.

Regula prima: Ecclesia Catholica nullum hactenus dogma seu fidei seu disciplinæ *Hebraicæ* adoptavit, neque adoptare potuit, quod esset repugnans legi novæ, ac disciplinæ Ecclesiasticæ a Christo institutæ (l). Regula secunda: Potuit Ecclesia recipere ritus quosdam *Hebraicos*, & quædam disciplinæ antiquæ capita, quæ non modo cum lege nova nullam habent incompatibilitatem, sed etiam ad cultum divinum externum decentius peragendum, ad splendorem Ecclesiæ, ad Majestatem officii divini facere videntur (m). Regula tertia: Infirmum sane argumentum ducitur a Jure divino tam judiciali, quam cæremoniali antiquæ legis ad Jus divinum novæ legis, quando illud esse renovatum nec ex scriptura, nec ex traditione probari potest, tunc maxime, quando disciplina & consuetudo Ecclesiæ primitivæ fuit contraria, neque eadem pugnat ratio (n). Et econtra, Regula quarta: In aliquale

(k) Vid. Boehmerus in Differt. Ecclef. differt. IX. de veteri Ecclef. ftatu, & differt. XII. de extraord. primit. Eccelef. ftat. Ubi ad eliminandam traditionem divinam, fubruendam diftinctionem inter Clericos & Laicos, tollendam formam Regiminis Ecclef. in his criminationibus eft perpetuus, easque ingenti argumentorum & exemplorum apparatu ftabilire fatagit.

(l) Non enim, ut fomniat cit. author, Ecclefia diftinctionem inter *Clericos* & *Laicos*, ipfum facerdotium, formam Regiminis Ecclefiaftici ex veteri Teftamento affumpfit.

(m) Ex quo capite Ecclefia legitime introduxit dedicationem & confecrationem templorum, ornatum Ecclefiarum &c. Num enim fplendor, ornatus, Majeftas repugnat cultui divino? num hæc impediunt, quo minus DEUS in fpiritu & veritate adorari valeat? non ignoramus SS. Patres, fpecialiter S. Bernardum conqueri contra exceffivum Ecclefiarum ornatum, fed ifta huc non pertinent.

(n) Sic e. g. faltém in noftra fententia, ab obligatione folvendi decimas ex veteri lege non bene ducitur argumentum ad legem novam, quia de præcepto

le subsidium assumi potest jus antiquum ad stabiliendum Jus novum, si de Jure novo constituto constet, sic e. g. stabilito semel dogmate de distinctione inter Clericos & Laicos, de Sacerdotio &c. optime id ipsum confirmamus ex lege antiqua saltem argumento a pari, & quasi a fortiori. Imo (& sit per modum Regulæ quintæ) si quæ sint quæstiones controversæ, quæ nec ex scriptura nec ex traditione decidi possunt, & una ex sententiis controversis habeat pro se ingentem probabilitatem, haud inepte, licet non convincenter, ex antiquo ad novum argumentaberis Testamentum, si eadem vel major pugnat ratio. Et hinc argumentum, quo Catholici a Privilegio fori ac immunitatis Sacerdotibus in antiqua lege competente ad Clericorum immunitatem in lege nova argumentantur, inter Catholicos non est ineptum, non tamen convincens. Inde facile colliges, quæ nostra in hac oppido difficili materia sit mentis sententia. Nempe via media incedimus, & neque vagum illum & incircumscriptum argumentandi modum quorundam in quavis materia ob congruentiam qualemcunque a veteri ad novum Testamentum argumentantium approbare, neque illimitatam illam regulam, quam tradit Author Princip. J. E. dum dicit: *Proinde frustra esse, qui a statu publico Synagogæ, Sacerdotio V. L. Sacrificiis &c. argumentum ducunt ad statum, & sacra Ecclesiæ Christianæ*, adoptare audemus. Has jam regulas si bene callueris, ad obvias & obventuras materias eas facile applicabis. Hæc de Scriptura.

cepto solvendi decimas in lege nova nihil legimus in Script. neque in primis tribus Sæc. ex quibus tamen genuina hauriri debet traditio, exactæ fuere decimæ, neque eadem pugnet ratio, cum supponamus Clericos aliunde habere congruam sustentationem. Similiter authores non pauci, quorum opinionem in suo valore relinquimus, existimant ab immunitate Sacerdotibus V. Test. competente minus efficaciter fieri argumentum ad Clericos Nov. Testam. cum non habuerint bona immobilia &c. nostri vero habeant.

 CAPUT

CAPUT III.
De Traditione.

§. I. *Excellentia Traditionis in genere exponitur.* II. *Quid sit Traditio, & quomodo a consuetudine, & observantia differat, examinatur.* III. *Variæ Traditionis species explicantur, & specialiter inquiritur, num detur Traditio mere, oralis contra Authorem Princip. J. E.* IV. *Vindicatur existentia Traditionis divinæ, illiusque necessitas contra Samuelem Basnage.* V. *Item genuina illius origo contra Boehmerum.* VI. *Discutiuntur doctrinæ quædam Authoris Princip. circa Traditionem divinam.* VII. *Authoritas & usus Traditionis in Jure Canonico declaratur.* VIII. *An, & quænam dentur regulæ discernendi Traditiones ab invicem.* IX. *Quæ sit Ecclesiæ authoritas circa Traditiones.* X. *Agitur de piis credulitatibus & traditionibus vulgaribus.*

§. I.

Eadem authoritas verbi scripti & traditi.

Post *Verbum divinum scriptum* primas sibi vendicat *Verbum divinum traditum*, seu *Traditio*, quæ tantæ est dignitatis in Ecclesia, ut cum Scriptura (de Traditione divina nobis est sermo) de primatu authoritatis dimicet, eo quod non minus sit *Verbum* DEI ac Scriptura; non enim littera scripta *Verbo divino* quoddam authoritatis pondus adjicere potest, quoniam sola loquentis authoritas verbo seu *scripto* seu *tradito* suum dat robur, neque motivum credendi littera scripta, sed eadem revelantis authoritas esse debet; quare ipsa Ecclesia in definiendis fidei dogmatibus æque, ac in statuendis morum ac disciplinæ regulis Traditionem non minus, quam Scripturam tanquam regulam fidei, ac Cynosuram respexit; eaque ancillante, & quasi obstetricante haud pauca fidei dogmata in scripturis vix, aut ne vix quidem obscure contenta (a), aut certe non in proprio termino expressa nobis credenda proposuit (b). In hujus ergo discussione quoad ea potissimum, quæ necessitatem, & infallibilitatem illius ac regulam discernendi ab invicem

(a) E. g. Valor Baptismi ab hæreticis collatus. Plura de hoc infra.

(b) E. g. Mysterium Trinitatis seu unitas & distinctio personarum, consubstantialitas Filii, transsubstantiatio in Sacramento Eucharistiæ.

cem Traditiones attinent, tanto majori cum fervore industria Doctorum Catholicorum sudare deberet, quanto majoris momenti res est divinitatem Traditionis contra Heterodoxos vindicare, eamque magis magisque stabilire.

§. II.

Traditio sumitur latissime late & stricte.

Ajunt, Traditionem sumi posse tripliciter, *latissime* pro doctrina quacunque sive scripta, sive non scripta ab uno alteri communicata (c). *Late* pro doctrina viva voce per majores ad posteros successive tradita in materia tam sacra quam profana (d). Stricte denique pro doctrina viva voce, quasi de aure ad aurem tradita, fidem vel mores vel disciplinam Ecclesiasticam concernente. Accuratiorem simul & fusiorem Traditionis definitionem demus. Est igitur apud nos Catholicos Traditio nihil aliud, quam *doctrina vivæ vocis oraculo a Christo vel Apostolis, vel etiam ex institutione seu Apostolorum seu Ecclesiæ accepta, continua susceptione in posteros derivata, & continua observantia firmata, licet in scripturis consignata non sit, sed in aliis fide dignis monumentis.* Prolixior est hæc nostra definitio, quam aliorum, sed non immerito: Talem enim Traditionis definitionem dare voluimus, quæ exhauriret totam Traditionis essentiam, omnesque illius species contineret, quod an consequamur, vel consequantur alii, justus rerum arbiter judicet. Singula fient manifesta ex dicendis. Inde fluit primo Traditionem convenire cum scriptura & ab ea disconvenire. Conveniunt in eo, quod utraque (loquimur de divina) sit ejusdem authoritatis. Disconveniunt in illo, quod scriptura sit inspirata, Spiritu S. dictante & movente, vel saltem assistente litteris specialiter ad illius conservationem deputatis consignata, econtra Traditio vivæ vocis oraculo suscepta, & ulterius de ore ad os communicata, & successive vel litteris mandata vel omnino per continuum usum, observantiam ad nos usque conservata, & propagata. Fluit secundo duos esse velut custodes & depositarios *Traditionis*, nempe tum antiqua SS. PP. aliorumque scriptorum monumenta, tum continuam Ecclesiæ consuetudi-

Genuina definitio Traditionis.

Conveniunt & disconveniunt Scriptura & Traditio.

Duo sunt custodes traditionis.

(c) Petrus Annatus in Apparat. lib. 3. de tradit. art. 1. Cujus exemplum dat in lege antiqua Moysi tradita, a Moyse deinde Josue, & ab hoc ulterius communicata.

(d) Ad hanc pertinent ea omnia, quæ viva voce per majores successive sunt tradita.

nem & observantiam, id quod haud pauci Teologi (e) apposite animadvertunt, qui sua dogmata ex Traditione demonstrare volentes duplici *Traditionis* argumento utuntur, uno, quod vocant *discussionis*, & altero, quod nominant *præscriptionis*: illud ex SS. PP. Apostolorum tempori coævis aut saltem proximioribus (f) utpote quos Ecclesia tanquam Traditionis purioris *depositarios* semper suspexit, istud ex continua & nunquam interrupta Ecclesiæ consuetudine, ac observantia petere consueverunt, quorsum pertinet regula a S. Augustino tradita: *Quod universa tenet Ecclesia, nec a Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi authoritate Apostolica traditum rectissime credimus* (g). Fluit tertio, quodnam inter *Traditionem*, *consuetudinem mores* & *observantiam*, etsi apud antiquos Scriptores ista passim confundi legamus, statuendum sit discrimen, in quo statuendo plerosque Scriptores, illos saltem, quos nobis inspicere licuit, non sat accurate discurrere existimamus. Ajunt communius, id intercedere discriminis inter *consuetudinem* & *Traditionem*, quod *consuetudo jus* faciat, econtra Traditio *Jus constitutum* supponat (h). Verum nostra opinione hæc differentia sat tuto pede vix potest consistere; nam vel accipimus Traditionem *in fieri* (liceat rei melius explicandæ causa hoc modo philosophari) vel *in facto* esse? in *fieri* æque Traditio ac consuetudo facit *Jus*, in *facto esse* utraque supponit *Jus constitutum*. Id ergo differentiæ statuendum esse videtur, quod Traditio *expresso* Christi, Apostolorum, vel Ecclesiæ consensui ac institutioni; consuetudo vero diuturnis fidelium moribus tacito vel præsumpto Ecclesiæ consensu approbatis innitatur. Inter *Traditionem* & *consuetudinem* mediant *antiqui mores*, quorum natura & differentia ex eorum descriptione elucescet. Per *mores* igitur intelligitur nihil aliud, quam *consuetudines quædam improprie tales citra ullam obligationem ex devotione, pietate vel decoro libere in Ecclesia assumptæ vel institutæ, atque usu continuo confirmatæ*, vel dic, quod sint *institutio*, *vel etiam libera*

Discrimen inter traditionem consuetudinem observantiam & mores.

Quid sint Mores?

(e) Caspar Juenin Institut. Theolog. Part. 2. Differt. 1. cap. 3. Ubi distinctionem personarum utroque argumento demonstrat.

(f) Hi enim doctrinas Christi & Apostolorum omnium optime scire potuere. Alii viri sancti longius a tempore Apostolorum distantes, esto doctrina & sanctitate emineant, proprie non dicuntur *Patres*.

(g) Lib. 5. de Bapt. cap. 24. De argumento Præscript. agit Tertullianus in libel. de præscript. Quem nuperrime doctissimis notis illustravit. Clariss. D. P. Corbinianus Thomas Univerf. nostræ Procancellarius.

(h) Vid. Clarissimus P. Engl, & Böckhn ad tit. de Consuet.

libera assumptio eorum, quæ ex sola devotione, pietate vel propter decorum observari decet, & ut plurimum continuato quasi usu observata sunt. Ad *mores* pertinent e. g. observantia quorumdam festorum, mos formandæ Crucis, sumendi aquam lustralem, item honos ille jam antiquitus ex decoro principalioribus quibusdam Ecclesiis per Apostolos institutis habitus, de quibus Synodus Nicæna statuit, ut *antiqui mores serventur* (i). Denique ab his omnibus distinguimus *observantiam*, quæ sicut usu est frequentissima, ita maximi roboris non tantum in Jure Canonico, sed etiam in Jure Publico: sic e. g. ad observantiam Imperii (Reichs-Herkommen) referunt, quod Imperator debeat esse *Germanus &c.* eam recte descripseris, quod sit *continuatus usus illius, quod lege, consuetudine, vel moribus introductum est:* vel, ut aliis loqui placet, *modus operandi conformis legi, consuetudini, vel moribus.* Inde facile colliges essentiale discrimen inter *traditionem* & *consuetudinem*, atque *observantiam* in eo consistens, quod æque *traditio*, ac *consuetudo jus novum* faciat, *observantia* illud *constitutum* supponat, eo ferme modo, quo Scriptura legem scriptam. Item quod observantia latius pateat, & inveniat locum non tantum in legibus, verum etiam in contractibus, aliisque negotiis, ita ut sit velut ipsum exercitium legis, consuetudinis, & morum, licet, ut jam supra monuimus, consuetudo, traditio & observantia passim apud antiquos PP. & Scriptores confundantur. *Quid observantia?*

§. III.

Variæ sunt divisiones Traditionis. Dividunt eam primo in *Divinam, Divino-Apostolicam,* & *mere Apostolicam.* Secundo in traditionem *fidei, morum,* & *disciplinæ.* Tertio in *universalem,* & *particularem.* Quarto in *perpetuam* & *temporaneam.* Quinto in *liberam* & *necessariam:* quæ omnes divisiones vix non ex ipsis terminis patent, etsi circa unam alteramve posset moveri difficultas, an revera mereatur traditionibus annumerari (k). *Divisiones traditionis variæ.*

Aliam divisionem affert Author Princip. (l), dum aliam dicit *inhæsivam,* aliam *declarativam,* & aliam *mere oralem. Inhæsiva* ex mente illius est, quæ id ipsum tradit, quod clare scriptum est (m). *Declarativa* clarius explanat, quod Sacra Scriptura breviter, aut minus clare *Triplicem traditionis speciem statuit Author Princip.*

(i) Can. 6.

(k) E. g. Traditio libera potius ad mores videtur reducenda.

(l) Cap. II. de Tradit. §. VII.

(m) E. g. Traditio de resurrectione Christi.

re docet (n). *Mere oralis* tradit id, quod nullo modo, nec explicite, nec implicite in Scriptura est contentum. Sustineri potest hæc divisio, quæ suis non caret commodis, sustinet tamen suas crises, ut mox patebit. Dari Traditiones, quas Author Princip. vocat *inhæsivas* nemo dubitaverit: num vero mereantur dici *Traditiones* prout *Traditiones* dicunt *Verbum DEI* contradistinctum a *Verbo DEI scripto*, altioris indaginis quæstio est? Id quod jure optimo negaveris: qua enim arte traditionem *inhæsivam* a Scriptura distinxeris? videtur profecto hæc divisio Scripturam manifeste cum traditione confundere, & nec ipsi Heterodoxi utut alias a doctrina Catholicorum de traditionibus alienissimi hanc doctrinam negant id solum negantes, quod talis traditio a Scriptura distinguatur (o). Dein superflua est hæc traditio, neque ullum præbet usum, nisi supponamus hypothesin in moderna Providentia vix possibilem, quod tota Scriptura pereat: tunc enim veritates in Script. clare revelatæ adhuc, sicut discurrit cit. author (p), ex traditione scirentur. Traditionem econtra *declarativam* esse traditionem propriissimam ac Ecclesiæ summe necessariam inconcussa apud Catholicos doctrina est, quam Ecclesia in definiendis fidei dogmatibus toties consulere consuevit, & debuit, quoties doctrinam fidei ex Scriptura non sat clara definire voluit. Atque hæc est, quam heterodoxi tantopere execrantur, aut saltem nomen Traditionis mereri pernegant: cum declaratio, ut ajunt, sit ipsissima Scriptura uberius proposita, traditio vero sit pars velut opposita Scripturæ (q). Quasi vero interpretatio legis non sit distincta a lege, quam interpretatur. Num diversissimæ, sibique invicem contrariantes expositiones, ac ideæ, quas sibi in suo intellectu de genuino sensu Scripturæ cudunt heterodoxi, sunt ipsa Scriptura & Verbum Dei scriptum? Ajunt quidem Script. per se esse claram, esse ipsam lucem, ipsam veritatem intellectui perviam, & ex suis qualitatibus sibi naturalibus ac ingenitis intellectu facillimam; sed quo argumento id convincenter monstrabunt? Profecto tot diversissimæ ex male intellectis Scripturis exortæ hæreses, tot discordantes inter se interpretationes

Animadversiones in doctrinam Authoris.

(n) Talis est Traditio de reali præsentia Christi: quia explicat textum: *hoc est corpus meum.* Item de baptizandis parvulis &c. vid. cit.

(o) Vid. Samuel Basnage in Annal. Polit. Tom. II. Dissert. 9. ubi expresse tuetur ne quidem declarationem Script. a Script. distingui.

(p) Cap. II. §. VII. dicens: e. g. Traditio de Resurrectione Christi; si enim periret tota S. Script. sciretur hæc veritas adhuc ex traditione.

(q) Basnage loc. cit.

tiones apertiſſimo ſunt argumento, Scripturam non pollere ea claritate, quam ſibi fingunt Heterodoxi. Num dentur traditiones *mere orales dogmaticæ* (*diſciplinares* vix poterunt vocari in dubium) a Verbo DEI ſcripto prorſus ſeparatæ, & an ex his dogma quoddam *pragmaticum* (r) & *fundamentale* Religionis Catholicæ oſtendi valeat, §. ſeq. videbimus. Primum in dubium vocat Author. Princ. alterum omnino negat, num bene? videamus.

§. IV.

Utrum dentur Traditiones divinæ?

Ad principalem quæſtionem, in qua cardo rei vertitur, dilabimur, num dentur Traditiones *divinæ?* res nobis hic erit partim cum Heterodoxis exiſtentiam & neceſſitatem illarum negantibus, partim cum Authore Princip. in quo quaſdam deprehendimus doctrinas prima fronte male ſonantes in auribus Catholicorum, & difficulter cum dogmate Cathol. combinabiles. Cum hoc §. ſeq. cum illis hic manus conferamus, quos in ſuis principiis omnino non eſſe concordes comperio: nam eorum aliqui nulli ſibi ſcrupulo ducunt traditiones admittere (s). Alii econtra ſolam Script. tanquam regulam fidei ac morum abſolutiſſimam rejectis Traditionibus divinis velut inutilibus, Deum dedecentibus, quin & Providentiæ divinæ, & Apoſtolorum authoritati præjudicioſis agnoſcunt (t). Hos inter mediant alii, qui ſe non adeo traditioni inimicos oſtendunt, illius authoritati ſubſcribere paratiſſimi, ſi modo talis traditio ex regulis accuratioris Criterii intellectum convincentibus monſtrari valeat. Talia cum apud quosdam legeret Author Princip. quæſtionem de exiſtentia traditionis velut quæſtionem *meri facti* habet (u).

Ex heterodoxis igitur duos ſeligamus Viros omnigena eruditione conſpicuos Basnagium & Boehmerum, quorum ille integra differt. Traditiones divinas expugnare conatur (x): Iſte vero de origine Traditionis Divinæ & Apoſtolicæ mirabilia prorſus tradit (y), de quibus §. ſeq.

(r) Author. Princip. loc. cit. §. X. & XI.

(s) Uti Hugo Grotius, qui in voto pro Pace Eccleſ. contra Rivetum ſic ait: jam vero non omnia, quæ ſic dixere Apoſtoli, fuiſſe perſcripta teſtatur ipſe Paulus, cum obedire vult iis, quæ docuerat ſive per epiſtolam, ſive per ſermonem: & in epiſtolam ſecundam ad Theſſal. c. 2. dicit: duobus modis docebant Apoſtoli, loquendo, & ſcribendo.

(t) Basnage cit. differt. (u) Cap. II. §. II. (x) Differt. 9.

(y) Pariter Differt. 9. de veteri Eccleſ. ſtatu §. 14. & ſeq.

Argumenta contra Traditionem ex Basnagio afferuntur. feq. Hic agemus unice cum Basnagio. Argumenta, in quibus hic author puppim, proramque fuæ opinionis conftituit, commode ad quatuor reduci poffunt. Primo integram fidei & pietatis normam in folis Scripturis conftituit. Secundo tutius longe & utilius effe Religioni docet, eidem dare regulam fcripto confignatam, Deumque revera voluiffe dogmata fidei unice literis commendare. Tertio traditionem effe periculofam Religioni, & Veritati: & quarto nullam idoneam regulam, quæ traditiones veras a falfis fecernat, poffe excogitari afferit. Argumentum primum quoad fubftantiam (conabimur, ne humiliori noftro dicendi ftylo vim argumentorum fuperbo dicendi genere, quo hic author utitur, multum fublimatam vel in minimo diminuamus) fic inftruit: Summæ Scripturarum perfectioni multum derogat authoritas Traditionum, cui tamen ipfa Script. infallibili fuo fuffragatur teftimonio: Nunquid enim ipfe Chriftus Judæos ad *fcrutandas Scripturas* (z) velut normam abfolutiffimam, & nullo modo ad traditiones tanquam fontes putidos ablegavit? Scripturæ applaudit Paulus ad Timoth. 3: *a puero S. Literas nofti, quæ te poffunt fapientem reddere ad falutem.* Nunquid loquitur Apoftolus de fapientia confummata? fecus alium adhuc fapientiæ fontem indigitaffet. Ad quid ergo alio fonte opus eft, e quo fapientiam hauriamus? quafi vero Script. in fe non contineat plenitudinem fapientiæ, quam in ea femper fufpexere PP. Irenæus, Tertull. Cyprianus &c. Profecto fi tota Script. in fe non contineat pleniffimam fidei, morumque regulam, incuriæ, ac negligentiæ intolerabilis Apoftoli accufari debent, qui ea, quæ funt minoris momenti, & five ad fidem five ad mores parum vel nihil conducunt, pluries repetunt, & accuratiffime defcribunt (a): & econtra, quæ fummi habenda funt momenti, nempe regulas fidei, & morum turpiffimo filentio præteriere. Neque feu ad *Authentiam* fcripturæ demonftrandam feu ad explorandum fenfum genuinum ad Traditionem velut teftem ac interpretem confugere neceffum eft; ipfa fcriptura lux eft a tenebris divifa, veritas eft a falfo diftincta, fapientia eft ftultitiæ oppofita, *certus eft hic fermo*, ait Apoftolus, *& dignus qui recipiatur.* Illa doctrinæ confpiratio, illa Evangeliorum & Epiftolarum fanctitas, illa myfteriorum fublimitas &c. argumento & judicio funt certiffimo, fcripturam effe opus non hominis

(z) *Scrutamini Scripturas.* Joan. 5.

(a) *Multa,* inquit, *in Nov. Teftamento leguntur, ex quibus ad falutem nil emolumenti redit. e. g. Pharifæos, Judæosque, nifi prius laverint manus, non edere &c.*

hominis ſed DEI. Demum inſitas veritatis notas ſcripturæ ineſſe PP. ipſi teſtantur. Audiamus alterum argumentum: profecto tutius ſimul ac utilius eſſe, ſi ſcripto mandentur fidei dogmata, & rei experientia, & infirmitas memoriæ teſtatum facit: verba enim volant; ſed ſcripta manent. Itaque ignorantur multa, quæ ſcripturam ab oblivione vindicaſſent. Neſcimus e. g. ubi, quando, & qua ratione B. V. Apoſtolique mortem obierint, quia nullis ſcriptis monumentis proditum eſt. Dein ad dogmata fidei ſcripto mandanda promiſcuus calamus non erat idoneus: ſacro opus erat. Viris igitur, quos ſuo Numine ageret Spiritus, ſcribendorum Religionis dogmatum provincia mandari debuit, ne errores ingenii humani manarent in fidei regulam. Sic certior ingenerabatur fides, ſic pietatis doctrina ſarta tectaque conſervabatur tum ab oblivionis, tum a corruptionis injuria. Accedit quod ſcriptio, quæ fit impellente Deo, ſit pecculiaris dogmatis commendatio: arguit enim maximam providentiæ curam, utpote quæ non revelari modo, ſed etiam chartis illud credi voluit, ne efflueret. Præterea, nunquid Numen ipſum Religionis dogmata in antiqua lege ſcribere & ſcribi voluit? Aures præbeamus argumento tertio, quo ex Traditionibus perniciem afferri veritati ac pietati falſius an audacius, neſcio, aſſerit: an non phariſæi meliorem Eccleſiæ partem conſtituebant, & hi ipſi nunquid ſuis Traditionibus irritum faciebant mandatum DEI? Sæculi Apoſtolici Viros illuſtres Traditionis captos decipulo in errorem delapſos fuiſſe uti Papiam, Tertullianum, Cyprianum quis ignorat? Jam acrius inſtaurat argumentum quartum, & a nobis petit *Judicem*, qui eximendo de Traditionibus ſcrupulo ſit idoneus, & accuratum veræ Traditionis a falſa ſecernendæ *Criterium*. Si ipſi tanquam Judicem offeras Eccleſiam, & conſenſum antiquioris potiſſimum Eccleſiæ, id eſſe abſurdiſſimum regerit. Ad quid enim, inquit, veteris Eccleſiæ conſenſus obtruditur, ſi genuinus Traditionis ſenſus ſit penes præſentem Eccleſiam, ſi præſens Eccleſia authoritate judicandi a Deo ſit prædita? Hujus ergo ſolius vox audiatur, nec inani labore in ſcrutandis antiquis librorum & Conciliorum monumentis nos fatigemus. Ad hæc quænam illa Eccleſia infallibilis? num Romana? ſed quare hæc ſola? & ſi hæc ſola eſt cuſtos veritatis, quomodo Firmilianus cum cæteris Africæ Epiſcopis ad Concilium Carthaginenſe confluentibus, ſibi perſuadere potuit, Eccleſiam Romanam a veritatis tramite deflexiſſe, vel ſtatuere dogma doctrinæ Eccleſiæ Romanæ contrarium (b)? Si pro Criterio jactes regulam

(b) *Eos autem*, inquit, Firmilianus a Basnag. citatus, *qui Romæ ſunt, non ea in*

gulam Vincentii Lirin. & S. Auguſtini, id eſſe genuinæ Traditionis volentium, *quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt* (c), opponit, te ipſum feriri hac regula: cum potius in doctrina Catholicorum antiqua monumenta ex authoritate præſentis Eccleſiæ ſint definienda. Pergit: demus unanimem conſenſum, quem tamen obtinere vix eſt poſſibile, necdum conſtat, num illa conſpiratio ſit veritatis, aut falſitatis. Dein poterunt Catholici hac Vincentiana moveri regula, alii e. g. Judæi & Gentiles non poterunt, utpote qui eam non agnoſcunt. Præterea demus hodiernæ Eccleſiæ hanc regulam, ſaltem naſcentem Eccleſiam hæc norma defecit: neque enim ea permoti ſunt vel Judæi illi, qui Petro de Chriſti morte & reſurrectione dicenti aſſenſum præbuere, vel Antiochenſes, quibus ignoti, obſcurique homines de ignoto DEO pietatis notitiam inſtillavere. Denique regulæ hujus uſus eſt difficillimus, & ſupra vires non modò plebis, ſed omnium fere Doctorum. Quis enim herculeum illum laborem in ſe ſuſcipere poteſt, ut de iis, quæ *ubique*, quæ *ſemper*, & quæ *ab omnibus* credita ſunt, inquirere valeat? quanta linguarum peritia, quanta diligentia in legendo, quantum acuminis in intelligendo ad hunc conſenſum explorandum non erit opus? ſubjungit exempla, quibus probare conatur, & antiquitatem non raro falſitati fuiſſe patrocinatam, & illud Vincentianum axioma ad ſummum concludere *negative*; non affirmative: valet nempe, ſi ſic concludas: *iſtud nunquam creditum fuit in Eccleſia: ergo neque nunc credi debet:* non autem, ſi hoc modo: *hoc ſemper fuit creditum: ergo & nunc credendum eſt.* Hæc ſine dubio ſpecioſe & ſuperbe dicta ſunt.

Refelluntur argumenta Basnagii. Verum audiatur & altera pars, & tunc ſtatuatur, quænam doctrina firmiori ſuſtentetur argumentorum pondere. Veritas non conſiſtit in ſuperbo verborum luſu, ſed in virtute rationum. Et quidem ſi robore experientiæ & authoritatis dimicandum ſit, victas profecto manus dare Catholicis coguntur. Nunquid enim Traditiones fuere ſemper, & quidem neceſſario in lege *naturæ*, in lege *antiqua* & *nova*? Fuere in lege naturæ Patriarchæ, aliique cultores veri Dei Adam, Abel, Seth, Noë, Abraham, Iſaac, Jacob habentes fidem ſupernaturalem, & plura dogmata credenda e. g. de mundo creato, de futuro Meſſiæ adventu, de remedio pro peccato originali tollendo, de altera poſt præſentem vita:

in omnibus obſervare, quæ ſint ab origine tradita, & fruſtra Apoſtolorum authoritatem prætendere &c. dogma ab ipſis ſtatutum & contrarium in eo conſiſtebat, quod Baptiſma ab hæreticis collatum irritum dixerint.

(c) In commonit. & S. Auguſt. loc. ſupra cit.

vita: unde ergo hi omnes habuerunt modum colendi Deum, ritus Sacrificiorum, aliaque fidei suæ dogmata? non a lege scripta, quæ tunc temporis non exstabat: ergo a Traditione. De Traditonibus Judæorum vid. Auth. passim (d). Nunquid ipsi Heterodoxi admittunt Ecclesiam in primis tribus Sæculis fuisse directam consuetudinibus & observantiis magis, quam lege aliqua scripta (e)? Quod si Ecclesia potuit per Traditiones regi in sua disciplina, cur non in disciplina fidei, ac morum? Quid de usu Conciliorum ex Traditione sua dogmata stabilientium, de authoritate Patrum unanimiter in doctrina de Traditionibus conspirantium dicamus, quos passim legendos exhibent nostrates Theologi (f). Afferant Heterodoxi, si possint, tantam authoritatem, quantam afferunt Catholici, & ipsorum opinioni sine contradictione assurgemus. Triplicem autem Traditionis admittendæ necessitatem Catholici statuunt, eamque tanquam necessariam defendunt primo ad *Authentiam* scripturæ, & genuinum illius *Canonem* demonstrandum: Secundo ad explanandum dubium & obscurum sensum scripturæ: ac tertio ad quædam fidei dogmata declaranda. Quantum ad primum remittimus lectorem ad Cap. 1. §. II. ubi ostendimus characteres illos, quibus se scriptura velut genuinam prodit, ad summum facere certitudinem moralem. Et quare adhuc hodie litigatur circa *Canonem* genuinum scripturæ, nisi quia Heterodoxi Traditionem, cui innititur judicium Ecclesiæ, non attendunt, non intelligunt vel præoccupati falsis præjudiciis intelligere nolunt. Quantum ad secundum seu *sensum* scripturæ: si tam clara est scriptura, cur ipsi in suis doctrinis non conveniunt? Nunquid omnes pene hæreses ex non bene intellectis scripturis ortum suum traxere, & pro se scripturam allegarunt (g)? Quin & diabolum citasse scripturam scriptura testatur (h). Quoad *dogmata* fidei, triplicis generis *dogmata* distinquamus, quorum aliqua *clare*, alia *obscure*, alia *vix aut ne vix* in script. revelata legimus. Demus ad dogmata aliunde *clara* demonstranda supervacaneum esse provocare ad

 Tradi-

(d) Vid. Annatus l. 3. de Tradit, Art. 4.

(e) Boehmer. ad Tit. de consuet.

(f) Vid. Magnif. Bertholdus Vogl Sect. III. C. I. §. V. Pouget in Instit. Cathol. de Tradit.

(g) Vide dicta Cap. II. §. VIII. Ubi notabilem textum ex Vincentio Lirin. adduximus.

(h) Quando Christo præcipitium suggessit citans illud Psal. 90. *Quoniam Angelis suis mandavit de te*, sicut legitur Matth. 4. v. 6.

Traditionem tanquam genuinam ſcripturæ Interpretem, qua arte dogmata ſecundi & tertii generis in ſecuro ponemus, & negantes de eorum infallibilitate convincemus, ſi traditionem divinam e medio tollamus? Duplici reſponſo nobis obviari haud ignoramus, uno, quo talia dogmata dari perfricta fronte negant AA. altero, quo aliam viam, qua ſingula dogmata in tuto collocari valeant, oſtendunt, quæ alia non eſt, quam via prudentis *Criterii* teſtimonio prudentum virorum, eruditioni hiſtoricæ, & peritiæ linguarum innixa, pro quorum majori intelligentia duas quæſtiones breviter expediamus. Primo num omnes articuli fidei ſint clare expreſſi? ſecundo num illud Criterium tantopere celebratum ſit via expeditiſſima ad ſenſum ſcripturæ genuinum explorandum, & dogmata fidei declaranda? Hiſce poſſemus addere tertiam, quærendo, num dentur dogmata fidei & quidem *fundamentalia*, quæ ſoli Traditioni mere *orali* innituntur, quam tamen ſtudioſe infra examinabimus, ubi doctrinas Authoris Princip. ad incudem vocabimus.

Quædam quæſtiones incidentes expediuntur.

Quantum ad primum, ſi revera articuli fidei omnes in ſcript. clare expreſſi: neſcio, quo fato fieri potuerit, ut integræ Nationes, & Regna in quamplurimis fidei articulis per plura Sæcula non convenerint, & hodiedum non conveniant (i). Aut quæ cæcitas mentes obfuſcaverit, ut Viri eruditione omnigena ſpectatiſſimi, in indaganda veritate ſolertiſſimi, in quos nulla ſiniſtra animi præjudiciis præoccupati, aut obſtinatione excæcati ſuſpicio cadere poteſt, poſt adhibitum omnem laborem difficultatem ſummam in explanando ſcript. ſenſu repererint, & non viderint ea, quæ hodie vident Heterodoxi, dubietate potius ex difficillima textuum & rationum conflictantium ambiguitate, quam obſtinatione & præjudiciis reſultante: eoquod unanimis orbis Catholici conſenſus ſæculis tam antecedentibus, quam ſubſequentibus nunquam obſtinationem illorum redarguerit? An non dantur varia dogmata, quorum veritas non niſi ex difficillima textuum combinatione, operoſiori conſecutionum deductione, graviſſimarum difficultatum ſolutione, accuratiſſima eruditione hiſtorica ſtabiliri potuit? quæſo quis unquam PP. Doctorum, & Scriptorum fuit, qui nihil unquam difficultatis in eruendis diverſis fidei dogmatibus ſenſit? aut cui unquam ſemper præſto fuit lumen luce quaſi meridiana clarius, quo prælucente omnes intellectus tenebræ diſſipatæ ſunt, & lux Evangelica inſtar lucis

(i) Sunt quamplurima dogmata, in quibus Heterodoxi hodie nobiſcum non conveniunt e. g. dogma de præſentia Chriſti in Euchariſtia, de cultu SS. & utraque pars ſe fundat in Script.

cis meridianæ oculis quasi sponte se obtrusit. Pro! quantum sudoris non sudarunt viri profundissimi ingenii, ut textus cum textibus collisos combinarent, difficultates enodarent, & doctrinam fidei in tuto collocarent. Sed nec desunt exempla veritatum fidei nec *obscure* in Script. præcontentarum. Ubinam vel litera, vel jota scripta legitur de *Canone*, de *Authentia* Script.? Qua ratione per regulas veræ consequentiæ aut legitimæ interpretationis ex Script. demonstrabis, dari quatuor, & non plura *Evangelia*, Evangelia Marci & Lucæ esse vera, Thomæ & Bartholomæi falsa, epistolam Pauli ad Romanos esse genuinam, ad Laodicenses esse spuriam? Ubinam scriptum legitur, quod nec Petrus, nec Paulus falli potuerit in regulis fidei ac morum a se traditis? Utrum jam illud *Criterium* tantopere jactatum & celebratum intellectui nostro dogmata fidei tanquam certa ac infallibilia applicare valeat, paucis dispiciendum.

De Criterio.

Nam ut *Criterium* istud litem dirimat, scripturam dubiam nobis applicet, atque ad assensum imperturbatum moveat, ipsum debet esse certum certitudine tanta, quanta ad assensum fidei requiritur. Undenam autem habet hanc certitudinem, nisi infallibili quodam ac sublimiori subsidio, quod aliud non est, quam traditio unanimi consensu & authoritate tam Patrum, quam ipsius Ecclesiæ sustentata, suffulciatur? Res mira, quod AA. suo *Criterio* fallibilibus principiis subnixo majorem fidem adhibeant, quam consensui Patrum & Ecclesiæ. Ex his jam primæ difficultati a Basnagio objectæ abunde obviatum esse existimamus. Secundæ difficultati tanto facilius satisfit, quanto audacius ita arguentes sese ingerere Providentiæ Divinæ, ac Diphteram Jovis inspicere præsumunt, atque ex suo imperfecto, innumerisque erroribus obnoxio cognoscendi modo, quid utilius, quid dignius Ecclesiæ foret, mensurare volunt. Profecto si passus Divinæ Providentiæ ex nostro cognoscendi modo metiri velimus, videri posset, quod Ecclesiæ melius provisum fuisset, si Dominus DEUS Regnum suum methodico quodam Scripturarum monumento stabilivisset, atque ad præcludenda omnia prorsus hæreticorum effugia ex obscuritate textuum orta singula fidei dogmata in *propriis terminis* revelasset. Cur ergo non revelavit in propriis terminis *consubstantialitatem Filii*, *Trinitatem Personarum*, *Processionem Spiritus Sancti*, *Unitatem Personæ in Christo*, *realem vel figuralem præsentiam Christi in Eucharistia?* Demus multa ex defectu scriptorum monumentorum nos latere, quid tum? ita placuit Providentiæ Divinæ juxta fines altissimos sibi ab æterno præstitutos ad extra operanti. Demus providentissimum Numen legem suam scripsis-

se

ſe in tabulis lapideis, atque quam plurimas fidei ac morum regulas voluiſſe ſcribi in chartis, num ergo omnia ſcribi voluit, &, ut ſcriberentur, decuit? *Quis ſenſum illius novit, aut quis conſiliarius illius fuit* (k)? *Non poterant Apoſtoli portare omnia* (l). Voluit Chriſtus *ſervari traditiones* (m), ipſius Eccleſiæ authoritati conſuli, eamque continua Spiritus S. aſſiſtentia regi, & gubernari. Quoad tertium Chriſtus ipſe nova lege teſtatum reliquit, qui fuerint Doctores, vel potius pſeudo-Doctores Phariſæi, quomodo deturpaverint Scripturam, traditiones humanas pro divinis vendiderint, aut omnino novas finxerint. Traditiones gentilium erant infirmæ ratione principii, eo quod earum origo eſſet ex oraculis dæmonum, Traditiones Judaicæ habebant defectum in conteſſeratione teſtium, traditiones vero in diverſis Eccleſiis jam in primitiva Eccleſia vigentes non habuere notas characteriſticas veræ traditionis; non enim fuere *univerſales*, ſed particularium Eccleſiarum, non ignorabatur illarum *author*, non erant *perpetuæ* (n). Ipſas etiam ſcripturas ab hæreticis fuiſſe corruptas & cum apocryphis commixtas quis ignorat? an propterea rejiciendæ ſunt *veræ* præſeferentes genuinos characteres Verbi Divini?

Quis judex traditionum?

Jam ſenſim ſine ſenſu ad Judicem traditionum, & regulam ſeu *criterium* diſcernendi falſas a genuinis dilabimur. Hunc Judicem eſſe Eccleſiam, cui DEUS toties ſuam aſſiſtentiam promiſit, in Cap. I. oſtendimus. *Regulam* vero *diſcretivam* traditionum ab invicem, ad quam velut ad lapidem Lydium aurum traditionis genuinum a ſpurio ſeparari debeat, Authores non unam, ſed plures ponunt. Nobis duæ ſufficiunt: pro *prima*, quam ex Vincentio Lyrin. & S. Auguſtino (o) depromimus, ponimus *unanimem conſenſum atque uniformem praxin Eccleſiæ* in Sæc. 4. & 5. quin hujus praxeos ſciatur initium, aut illa ex particulari inſtitutione Eccleſiæ, vel Concilii derivari queat. Pro ſecunda *conteſſerationem teſtium ſeu conſenſum pene uniformem Patrum quinque primorum ſæculorum* ita concorditer (ſi loquamur de *dogmatibus ſpeculativis* (p) in dogmate conſpirantium, ut contrarium tanquam notorie hæreti-

Duæ dantur regulæ diſcretivæ traditionum.

(k) Rom. 11. v. 34. (l) Joan. 16. (m) 2. Theſſal. 2.

(n) E. g. Doctrina de millenario Regno Chriſti, de celebrando Paſchate, de Baptiſmo ab hæreticis collato.

(o) Vid. Textus ſupra cit.

(p) Aliud dogma fidei *ſpeculativum*, & aliud *practicum*, illud non eſt connexum cum praxi externa: tale dogma eſt dogma de Divinitate Filii, de Proceſſio-

hæreticum aut ſuppoſuerint, aut refutarint, vel ſaltem aliquorum Patrum *doctrinam quamdam practicam* tanquam notorie totius Eccleſiæ communem docentium, vel ſupponentium. Ratio primæ regulæ in eo fundatur, quod *uniformis hic conſenſus praxis & conſuetudo Eccleſiæ* eo potiſſimum tempore ſanctitate, ſancta ſimplicitate, ac pietate morum coruſcantis non potuerit non ſubliniori cuidam, uniformi, indefectibili, atque infallibili principio inniti, quod aliud eſſe non poterat quam authoritas divina, vel certe Apoſtolica. Ratio *ſecundæ regulæ* pené eſt eadem: qua enim ratione perceptibile eſt, quod viri undequaque ſanctitate, pietate, ac doctrina ſpectatiſſimi in unitatem doctrinæ mirabili prorſus nexu concentrarent, niſi communi quodam infallibilis authoritatis principio colligarentur, quod erat eadem authoritas DEI, vel Apoſtolorum. Diximus notantet: *Si loquamur de Dogmatibus ſpeculativis;* nam ſedulo diſtinguendum inter traditiones, quæ verſantur circa dogma pure *ſpeculativum*, quod non habet connexionem cum praxi externa, vel *practicum* connexum cum obſervantia & praxi Eccleſiæ. In dogmate *ſpeculativo* requirimus *conteſſerationem* teſtium ſeu *conſenſum unanimem* Patrum & Scriptorum, quia ſecus non haberemus certitudinem tantam, quanta ad traditionem ſeu *Divinam* ſeu *Apoſtolicam* requiritur, nempe certitudinem petitam ex univerſali teſtimonio omnium Eccleſiarum, cui nihil prudenter opponi poſſit: eccur enim teſtibus quibusdam, utut omni exceptione majoribus, in dogmate fidei abſolutam adhibeamus fidem, niſi illorum infallibilitas, ad modum, quo Prophetarum & Evangeliſtarum S. Codices ſcribentium, ex aliis argumentis evidenter aliis ſit demonſtrata? Ad dogma *practicum* conjunctum cum univerſali Eccleſiarum obſervantia non requirimus teſtimonia ſcripta omnium locorum, & ſcriptorum; ſufficit nobis teſtimonium quorundam teſtium omni exceptione majorum, ſi modo teſtentur de *univerſalitate* doctrinæ, tum quod ſumma olim fuerit omnium Eccleſiarum communicatio in Conciliis, in Miſſionibus Apoſtolicis, in peregrinationibus, per litteras formatas &c. & eo ipſo de praxi & dogmate *practico* multum ſcribere Patres non duxerint eſſe neceſſarium, tum quod contra hos teſtes numero pauciores nulla poſſit fieri prudens exceptio; quis enim ſibi perſuadeat, quod hi viri inſpectante tota Eccleſia praxin aliquam *communem* jactare, Eccleſiæ obtrudere, illique illudere

Dantur dogmata fidei ſpeculativa & practica.

Proceſſione Spiritus S. iſtud econtra eſt connexum e. g. dogma de neceſſitate Baptiſmi, de baptizandis infantibus, de neceſſitate bonorum operum.

dere, seque ipsos irrisioni, contemptui, ac periculo suae impostu-ræ detegendæ exponere ausi fuerint? Jactitarunt certe PP. *Africani* in causa Baptismi ab hæreticis collati iterum renovandi, & *Asiatici* in causa celebrandi Paschatis traditionem *suarum Ecclesiarum*, neutiquam universalis Ecclesiæ.

Ecclesia in definiendis dogmatibus adhibet omnem diligentiam humanam.

Ex his facile diluuntur cætera e Basnagio opposita: & quidem, quando dicit, inaniter veterem Ecclesiæ consensum obtrudi, si genuinus traditionis sensus sit penes Ecclesiam præsentem, manifeste prodit, quod principia Catholicorum (dolenda res, quod heterodoxi sibi solis sapiant, & Catholicorum libros accuratius inspicere non dignentur) debite non inspexerit; quis enim unquam Catholicorum Ecclesiæ præsenti talem potestatem concessit, ut nude crude (verbis sit venia) de traditione ferre testimonium valeat? habet Ecclesia sibi promissam assistentiam Spiritus S. directricem, sed attemperatam suæ cooperationi, si & ipsa, quæ sui sunt muneris, & ab ea fieri possunt, & debent, fecerit. Promittendo & dando suam assistentiam DEUS non dispensavit in mediis humanis adhibendis; unde consuevit hactenus Ecclesia in faciendis suis decisionibus *dogmaticis* ea quam accuratissime observare, quæ in negotiis summi momenti expediendis observari jubet sana ratio ac prudentia: & hinc sedulo solet inquirere in testes, eorumque qualitates, in testimonia & consensum testium, in praxin, consuetudinem & observantiam Ecclesiarum: atque his demum omnibus adhibita morali diligentia discussis dirigente Spiritu S. contra, vel in favorem traditionis, ac dogmatis in ea præcontenti ultimato pronuntiat. De infallibilitate Ecclesiæ agere huc non pertinet. Exemplum Firmiliani, aliorumque Africæ Episcoporum parum Adversario patrocinatur; nam, utrum Firmilianus & cæteri Ecclesiæ Africanæ Præsules limites justi zeli non excesserint, adhuc hodiedum dubitare licet. Sunt sine dubio, ultro concedimus AA., antiqua monumenta ex definitione Ecclesiæ definienda, sed excussis prius tum illis ipsis monumentis, inquirendo, an non se ipsa signis quibusdam characteristicis prodant, tum consultis aliorum testimoniis, ut ex his illorum veritas vel falsitas detegatur. Unanimem consensum Patrum, nec non uniformem ac constantem Ecclesiæ praxin falsitatis arguere, quantæ non audaciæ res est? Verum est, quod soli Catholici hac regula utantur, sed quid tum? anne propterea aliis esse usui nequit, aut non debet? quare enim Heterodoxi ea non utuntur? Res est altioris indaginis: an non & ipsi heterodoxi hac ipsa regula longe securiori ac certiori, quam est ipsorum, utpote fallibili, multisque erroribus obnoxio hominum *cri-*

terio

terio fubnixa, uti debeant. Quando dicit AA. quod antiquam Ecclefiam hæc regula defecerit, atque in exemplum adducit Judæos, qui foli Petro de morte & refurrectione Chrifti atteftanti confenfum præbuerunt; & Antiochenos, quibus ignoti homines pietatis notitiam inftillavere, nos non ferit. Nam non adeo infanimus nos Catholici, ut traditionem tanquam unicam fidei regulam vendamus. Adhibenda eft fides fcripturis, aliisque teftibus omni exceptione majoribus doctrinas fidei feu in Verbo fcripto feu tradito præcontentas atque ab Ecclefia ad credendum propofitas nobis applicantibus: fecus peffime confultum foret hominibus plebeiis & rudibus, doctrinas fidei ex ore fuorum Paftorum haurientibus. Quidni ergo Judæi & Gentiles fidem adhibere potuere atteftationi Petri aliorumque Apoftolorum? Ad hæc ponendæ funt circumftantiæ *congruæ*, fi quis velit uti argumento traditionis *antiquæ*, & fedulo diftinguendum inter traditiones *novas* & velut incipientes, & *antiquas*. Sine dubio Petrus & cæteri Apoftoli non potuere provocare ad traditionem *antiquam*, illamque ex retroactis Sæculis, longæva Ecclefiæ obfervantia, & communi fenfu antiquorum Patrum (quis non videat, hæc effe prorfus abfurdiffima?) demonftrare, cum ipfi fuerint primi fatores traditionum feu doctrinarum vivæ vocis oraculo fibi traditarum, atque adeo ad aliam regulam appellare non potuerint, quam ad ipfum *fontem originarium* feu Authorem traditionum, qui fuit Chriftus. Longe aliæ nunc funt rerum circumftantiæ, in quibus, dum traditionem jamjam antiquiffimam demonftrare contendimus, quorfum aut fecurius, aut fapientius appellemus, quam ad uniformem confenfum teftium omni exceptione majorum, ad univerfalem praxin, obfervantiam & confuetudinem Ecclefiæ? dein primitivam Ecclefiam ipfa etiam Scriptura quam heterodoxi tanquam primariam & unicam fidei regulam fufpiciunt, defecit, dum Matthæus fuum Evangelium fcripfit: Ergone hodie Scriptura non eft regula fidei? en, in quas fyrtes hoc argumenti genus inducat.

Difficultatem in inveftigando unanimi confenfu Patrum negare non audemus, at vero hunc confenfum inveftigatu effe impoffibilem hoc eft, quod conftanter negamus. An non antiquiffima Patrum monumenta in hanc usque diem, fine dubio ex fingulari Numinis providentia, confervata proftant? annetot Doctorum & Ecclefiæ Præfulum in conquirendis Patrum doctrinis affiduus labor eruendo illorum confenfui fit impar? num tanti moliminis res cuiquam hæc conquifitio videatur, ut omnes ingenii & hominum vires excedat, & ne quidem dirigente atque Ecclefiæ femper affiftente Spiritu S. obtineri valeat? pene

dixiſſem illud Criterium ad Genuinum Scripturæ ſenſum explorandum a parte adverſa requiſitum æque multis & magnis difficultatibus ſubjacere. Quotusquisque enim illo ſcientiarum apparatu, illa linguarum peritia, eruditione hiſtorica, & textuum conciliandorum dexteritate ad intelligendam Scripturam requiſito ita eſt inſtructus, ut omnibus difficultatibus ſuperandis par ſit? anne centum & ultra viri doctrina & ſanctitate conſpicui, & a lumine deſuper ſibi communicato directi tantum non valeant, quantum vir unus ſcientiarum ſuarum vanitate inflatus? De uniformi Eccleſiarum praxi & obſervantia eo facilius quondam conſtare poterat, quo major, imo ſumma Eccleſiarum per litteras formatas, per itinera, per miſſiones Apoſtolicas, per frequentatas ſynodos invicem communicantium fuit communio, quam Scriptores Eccleſiaſtici omnes miris efferunt laudum præconiis. Hiſce Virum eruditiſſimum Samuelem Baſnage miſſum facimus.

§. V.

Male Boehmerus traditiones refert ad hæreticos ſecundi ſæculi.

Ulterius progredi volentibus remoram injicit Boehmerus in Diſſert. IX. *de veteri Eccleſ. ſtatu generatim* §. XII. & ſeq. Ubi digito monſtrare volens originem Traditionum, & inde pullulantes Religionis Catholicæ errores prima Traditionis incunabula refert ad hæreticos ſecundi ſæculi; cum enim hi teſte Irenæo (q) *doctrinam Apoſtolicam non ſcriptam magis quam ſcriptam* jactitarent, & in ea primarium ſuum præſidium collocarent, nihil magis fidelibus curæ cordique fuit, quam ex hoc ipſo fundamento eos debellare. Inde factum eſt, ut Sæc. II. omni contentione de Traditionibus Apoſtolicis ſinceris & ſpuriis fuerit diſputatum. Ambæ partes ſuas tanquam ſinceras, atque ex doctrina Apoſtolica fluentes vendicabant. Jam Catholici, ut ſuam exceptionem contra Hæreticos probarent, prolapſi ſunt ad authoritatem Eccleſiarum ſeu cœtuum externorum fidelium, atque ab his ſinceritatem Traditionum Apoſtolicarum eſſe emendicandam aſſerebant. Utque huic ſuo argumento majus robur conciliarent, neceſſum eſſe putabant ipſis Eccleſiis ſingularem authoritatem adſcribere, ut illa, quæ per ſucceſſiones Presbyterorum ab ævo Apoſtolico traductas in Eccleſiis conſervata

(q) Lib. 3. adv. hæreſ. c. 2. ubi ſic habet: *Cum ex Script. arguuntur, in accuſationem convertuntur ipſarum ſcripturarum, quaſi non recte habeant, neque ſint ex Authoritate, & quia varie ſint dicta, & quia ex his non poſſit inveniri veritas, non enim per litteras traditam illam, ſed per vivam vocem &c.*

ta & tradita fuissent, demum fidem & vim veritatis haberent; quæ vero ab iis recederent, vana, falsa & mera figmenta essent. Inter cæteras vero Ecclesias maximi habebant Ecclesias *Apostolicas* ab ipsis Apostolis fundatas, & inter has præcipue *Romanam*, *Antiochenam*, & *Alexandrinam* propter *potentiorem principalitatem*, quas & *Matrices*, tanquam ex quibus diffluxere aliæ Ecclesiæ, appellabant, doctrinam Apostolicam longe purius & sincerius in his conservatam existimantes. Inde factum est ulterius, pergit cit. Author, ut in quæstionibus controversis ad authoritatem Ecclesiarum Apostolicarum ubique provocaretur. Jam quidquid in his observari aut doceri cernebant, *doctrinæ* instar *Apostolicæ* habebant, atque inde universalem Ecclesiæ consensum audacter nimis inferebant. Cæterum, pergit cit. Author, lubricum hoc fuisse argumentum vel ex contentione de tempore Paschatis Sæcul. II. mota apparuit. Provocabat utraque Ecclesia & Romana & Asiatica ad Traditiones *Apostolicas*, & tamen Asiatica cedere debuit, quamvis eodem jure se quoque esse *Apostolicam*, a Paulo & Joanne fundatam, & æque firmas habere origines opponere potuit. Hucusque quoad rem Boehmerus. Cætera quæ loc. cit. habet, quia a scopo nostro sunt aliena, non moramur.

Porro autem longe antiquiores sunt Traditiones, quam Author iste sibi fingit. Traditionibus regebatur Ecclesia, antequam Evangelistæ sua conscripsere Evangelia. Traditionum mentionem iteratam Paulus facit in suis epistolis (r). Transmittamus, quod enatæ hæreses inquirendæ Traditioni occasionem præbuerint, num propterea antea non dabantur Traditiones Apostolicæ? hæretici necessitatem fecere quædam fidei dogmata in Scripturis obscurius, aut certe non in terminis propriis expressa (s) clarius explicandi, & declarandi, an propterea illa dogmata (quis ita arguentem non erroris arguat?) antea non fuere dogmata in Scriptura præcontenta? Quod autem Ecclesia ad conciliandam suis Traditionibus majorem authoritatem ad Ecclesias Apostolico-Matrices confugerit, id ipsum non modo vitio ei verti non potest, sed singularem illius providentiam ac sapientiam supra modum commendat; nam quorsum confugere debuisset, aut undenam majorem Traditionibus suis authoritatem mutuare potuisset? ipse Boehmerus fateri cogitur, illas Ecclesias *magnam præsumptionem veritatis & doctrinæ Apostolicæ*

Antiquitas traditionum.

Ecclesia recte provocavit ad Traditiones & Ecclesias Matrices.

(r) 1. Cor. 11. v. 13. & cap. 7. v. 10. Item 2. Thessal. 2. v. 14. *Tenete Traditiones &c.*

(s) E. g. Consubstantialitatem Filii, Divinitatem Spiritus S.

Apostolicæ pro se habuisse, id unum in Ecclesia reprehendens, quod hæreticos ex harum authoritate confutare, & hoc fundamentum tanquam principale illis objicere voluerit (t), cujus tota vis huc redibat: *Quidquid docent Presbyteri Ecclesiarum, hoc unice verum; cætera omnia falsa.* Sed inanem prorsus hanc esse reprehensionem, & inde profectam, quod AA. vim argumenti ab authoritate Ecclesiarum Apostolicarum deprompti nec intelligat, nec penetret, quis non videat? Non enim Ecclesia hæreticis ad *spurias* Traditiones appellantibus authoritatem Ecclesiarum *Matricum* qualemcunque & harum tantum, sed uniformem cæterarum Ecclesiarum cum suis *Matribus* perfectissime consensum consecutive opponere voluit, ac sapientissime potuit tum propter perfectissimam concentrationem, contesserationem, ac communionem Ecclesiarum in unitate doctrinæ & vinculo charitatis communicantium, tum quod cæteræ Ecclesiæ tanquam *filiæ* suas doctrinas, quas indubitata fide tanquam a Christo & Apostolis traditas credebant, sine dubio ex his Ecclesiis velut ex primigenio fonte hauserint, ac illibatas conservaverint. Exemplum a celebri controversia inter Ecclesiam Romanam & Asiaticam tanto fervore agitata, quo utitur Boehmerus ad infringendas traditiones, saltitat extra orbitam. Sermo nobis est de traditionibus *Dogmaticis*, non *disciplinaribus*. Quæstio de celebrando Paschate non *fidem*, non *mores*, sed *disciplinam externam* concernebat. Allegabat utraque pars traditionem *Apostolicam*, & recte. Ecclesia Romana in traditione a Principibus Apostolorum Petro & Paulo, & quidem per *legem expressam* accepta, Asiatica in traditione a solo *exemplo* S. Joannis derivata, ac per *consuetudinem* retenta sese fundaverat. Potuit S. Joannes *œconomiæ causa* ex ratione singulari inhærere mori Judæorum. At debuissent Asiatici longe firmiori, ac in majori authoritate radicatæ traditioni, sive hanc authoritatem a principatu Apostolorum, sive a principalitate Ecclesiæ Romanæ mutuaveris, assurgere (u). Afferat pars adversa, si possit, vel unicum exemplum multiformis traditionis *Apostolico-Dogmaticæ*, & victas dabimus manus. Certe si quod tale exstaret exemplum, illud a controversiis de millenario Regno Christi, nec non reiterando Baptismo hæretico-

(t) Verba illius sunt sequentia: *Non nego quidem, illas Ecclesias pro se habuisse magnam præsumptionem veritatis & doctrinæ Apostolicæ; ast minime conveniens videtur, hæreticos ex harum authoritate confutare, & hoc fundamentum tanquam principale illis objicere &c.*

(u) Vid. Natal. Alex. Hist. Eccles. Tom. 3. dissert. 27. art. 2.

reticorum mutuandum foret: ſed nec PP. Millenarii, nec Rebaptizantes traditionem Apoſtolicam, multo minus univerſalem allegare poterant, quia utriusque erroris author laudari poterat. Primum de Regno millenario Papias, alterum de reiterando Baptiſmo invexit Agrippinus Africæ Epiſcopus.

Quædam ex Boehmero in favorem traditionis inferuntur.

Poſtquam hæc contra Boehmerum diſputavimus, jam quædam haud exigui momenti ex illis ipſis, quæ cit. author de origine traditionum refert, pro doctrina Catholica & in favorem traditionis contra Heterodoxos inferimus; & quidem ſequitur ex relatis a Boehmero 1mo, primitivam jam Eccleſiam ingentem vim in Traditionibus Apoſtolicis collocaſſe. 2do, Jam tum temporis ad refellendos hæreticos, ad declaranda fidei dogmata, ad diſcernendas ſcripturas genuinas a falſis neceſſariam fuiſſe traditionem, neque Eccleſiam alia uſam fuiſſe regula quam noſtra, & de illo heterodoxorum *Criterio* ne quidem ſomniaſſe. 3tio, Antiquam Eccleſiam cum hodierna conſpiraſſe, & utramque in diſcernendis traditionibus eandem reſpexiſſe Cynoſuram, nempe unanimem conſenſum Eccleſiarum, atque hunc ex conſenſu Eccleſiarum *Matricum* ſeu *Apoſtolicarum* ob intimam concentrationem, communionem & conteſſerationem inter Eccleſias vigentem prudentiſſime & legitime prorſus arguiſſe. Hæc, an non ita ſe habeant, videat quivis æquus rerum arbiter.

§. VI.

Author Princip. J. E. quædam docet de traditione non ex omni parte vera.

Aliam novamque remoram injicit Author Princip. qui potiſſimum quatuor de traditionibus docet, quæ accuratiori examini ſubjicere neceſſum duximus. 1mo docet, litem inter Catholicos & Proteſtantes de traditione *facti* potius eſſe, quam *juris*, additque rationem: *quia nemo negat, Verbo DEI tradito, ſi quod re ipſa exiſtat, omnem deberi reverentiam; ſed hoc inficiantur Proteſtantes, quod exiſtant præter Scripturam genuinæ traditiones.* 2do, Exinde infert, anathema a Concil. Trident. in Proteſtantes traditionem negantes vibratum (x), eſſe nimis *vagum*, nec

(x) Seſſ. 4. ubi ſic habetur: *Sacroſancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus &c. perſpiciens hanc veritatem & diſciplinam contineri in libris ſcriptis & traditionibus &c. traditiones ipſas tum ad fidem tum ad mores pertinentes tanquam vel ore tenus a Chriſto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas pari pietatis affectu, ac reverentia ſuſcipit, & veneratur. Et in fine addit: ſi quis prædictas traditiones ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.*

nec efficaciter *fulminare* Proteſtantes, cum nemo illorum traditiones ipſius Chriſti *ſcienter & prudenter contemnat.* 3tio. Aſſerit, quæſtionem, qua quæritur, an dentur traditiones *Dogmaticæ mere orales* a Verbo DEI ſcripto plane ſeparatæ, eſſe pure *ſcholaſticam, quæ tantas rixas haud meretur.* Et 4to vix oſtenſum iri dogma aliquod *pragmaticum & fundamentale* Religionis Catholicæ, quod traditione *mere orali* nitatur (y). Jam hæc ad incudem vocemus.

Refelluntur illius principia. Quantum ad primum, id in limine mox animadvertimus, præcipiti nimis ſententia Authorem Princip. quæſtionem de Traditionibus Catholicos inter & Proteſtantes controverſam velut quæſtionem *meri facti* venditare: cum ex Proteſtantibus nec defuerint, nec deſint, qui Eccleſiæ Catholicæ deſuper quæſtionem *juris* fecerunt, Verbum divin. ſcriptum ad tam ſublimem authoritatem elevantes, ut eidem nihil poſſe æquiparari, illud ſolum eſſe perfectiſſimam regulam fidei, quin & Providentiæ Divinæ repugnaturum fore exiſtimarent, ſi aliam regulam fidei *non ſcriptam* dediſſet (z). Imo & quoſdam ex PP. Concil. Tridentini dubitaſſe, an ejusdem cum Scriptura firmitatis & authoritatis ſint habendæ traditiones, refert Pallavicinus (a). Interim haud paucos ex Proteſtantibus mitioris eſſe ingenii, qui Traditionibus, ſi exiſtant, infallibilem denegare authoritatem non audent, optime ex Melchiore Cano (b) perſpectum habemus. Porro autem demus Authori eſſe quæſtionem *facti*, licebit ulterius quærere, an ſit quæſtio *meri facti*, an vero quæſtio *facti doctrinalis ſeu dogmatici* cum aliquo dogmate fidei neceſſario connexa (c)? Vix auderem ego præſentem quæſtionem

Alia eſt quæſtio meri facti, & alia quæſtio facti doctrinalis.

(y) Hæc omnia videri poſſunt in Princ. Jur. Pub. Cap. II. §. II. IX. & X.

(z) Similia docuit Kemnitius apud Bellarm. l. 4. de Verb. Dei non ſcript. c. 3. & docet Basnage ſupra cit. diſſert. vid. §. IV.

(a) In Hiſt. Concil. Trident. part. 1. L. 6. c. 14. N. 3.

(b) Verba Melch. Cani de loc. Theolog. l. 3. c. 1. hæc ſunt: *Non ſunt adeo ſtupidi, ut verba Chriſti, quæ, modo Chriſti eſſe conſtaret, infirmare pergant, quod non fuerint ab Evangeliſtis ſcripta; ſed quoniam quid Chriſtus, quidve Apoſtoli fuerint locuti, eos ſolum noſſe putant, qui Chriſtum & Apoſtolos audiere, colligunt, apud nos nunc ne unum quidem dogma poſſe traditione probari.*

(c) Aliæ apud Theologos ſunt quæſtiones *Juris*, & aliæ *facti*: illæ in ſenſu Theologico ſunt, quæ ex Jure divino decidi poſſunt: hæ quæ aliunde ex aliis undecunque petitis probationibus reſolvuntur: exemplum prioris ponunt

nem ſimplicibus *facti* quæſtionibus accenſere; cum enim exinde quam plurima fidei dogmata dependeant, & ex negata Traditione ingentem doctrinarum Catholicarum ſtragem conſequi neceſſum ſit, neſcio profecto, an hæc quæſtio meri *facti* a Theologo Catholico haberi poſſit. Anne *meri facti* quæſtio eſt, ſi quæras *an DEUS exiſtat, an exiſtat Scriptura, an ſeptem ſint Sacramenta?* Eas quæſtiones *Theologi* meri facti ſimplicis eſſe dicunt, quæ nec ex Scriptura, nec ex Traditione decidi, & in utramque partem ſalva fide reſolvi poſſunt, quin earum reſolutio ſeu in perniciem fidei, ſeu in præjudicium Eccleſiæ vergat. Quando quæritur, an exiſtant Traditiones, ſtatus quæſtionis in eo conſiſtit; an Deus præter Scripturam aliam fidei regulam conſtituerit: num aliquod a Deo ore tenus fuerit revalatum dogma, & hoc de ore ad os ad nos usque propagatum. Hanc quæſtionem eſſe *meri Juris*, vel certe eidem eſſe involutam quæſtionem *dogmatis* nemo non, niſi talpa ſit, viderit. Hoc intellecto facile occurritur alteri doctrinæ Authoris, qua auſu temerario (ignoſcat vir cæteroquin eruditus) invadit Synodum Tridentinam, & anathema illius in Proteſtantes vibratum bruti inſtar fulminis habet: quod quam ſit periculoſum, ac præjudicioſum authoritati PP. in Concil. congregatorum quis non videat? Demus ergo quæſtionem de Traditionibus eſſe quæſtionem *facti*, quærere licebit ex Authore, num PP. Concilii Tridentini quæſtionem *facti*, qua quæritur, an Traditio Divina exiſtat, vel *Juris*, qua diſputatur, num Traditioni Divinæ, ſi exiſtat, fides indubitata adhiberi debeat, decidendam aſſumpſerint? Iſtud ſecundum dicere, quam non eſt injurioſum Synodo? Quis enim ſibi perſuadeat, quod Synodus a Spiritu S. directa

nunt in hac quæſtione; *An Chriſtus habeat duas naturas diſtinctas*: poſterioris in iſta; An *Eutyches unam vel duas naturas in Chriſto admiſerit.* Aliæ iterum quæſtiones *mixtæ juris & facti ſimul*, cujus exemplum ſit ſequens propoſitio; *An epiſtola Ibæ Edeſſeni in ſenſu Ibæ ſit hæretica:* Hæc quæſtio eſt juris, in quantum quærit, *an epiſtola Ibæ ſit hæretica.* Eſt facti in quantum quæritur, *an in ſenſu Ibæ ſit hæretica.* *Factum* iterum vel eſt *dogmaticum* & *doctrinale*; vel *ſimplex*: illud, non iſtud habet connexionem cum Jure. Exemplum utriusque ſuppeditant *famoſa illa tria Capitula.* Si quæratur, *an contineant hæreſin Neſtorianam*, eſt quæſtio *facti Dogmatici*: ſi vero quæratur, *an doctrina trium Capit. ſit a Synodo Chalcedonenſi approbata*, eſt quæſtio *facti puri dependens ab extrinſecis circumſtantiis & argumentis.*

cta mentem Protestantium melius non perspectam habuerit, & in suis decisionibus toto cœlo a quæstione disputata aberraverit. Si vero quæstionem *facti* (non tamen *nudi ac simplicis*) decidere voluit: ergo efficaciter feriit Protestantes, & negantes Traditionem fulmine non bruto, & Jure quidem prostravit; eoquod hæc ipsa quæstio *facti* sit simul quæstio *fidei*, & *negatio facti* sit directe contraria Religioni Catholicæ, quæ *factum*, id est existentiam Traditionis, instar *dogmatis* inconcussi tuetur. Et nunquid omnes Theologi Catholici de Traditione agentes tanquam quæstionem principalem examinant illam, qua quæritur, *an Traditiones divinæ existant?* Neque causæ authoris patrocinatur, quod, ut ipse regerit, nemo Protestantium Traditiones Divinas *scienter, & prudenter contemnat*: nam, sicut optime replicat Author Animadvers. (d) miserum hoc esse effugium prima fronte conspicitur; hoc ipso enim, quod heterodoxi Traditiones divinas & earum existentiam perfricta fronte negent, arguitive eas contemnunt, ac vilipendunt. An non heterodoxos cujusdam pertinaciæ in suis dogmatibus arguimus, etsi se esse pertinaces negent, & pernegent? Quotusquisque hæreticorum perfrictæ adeo frontis est, ut dicere non erubescat, se dogma a DEO revelatum *scienter* ac *prudenter contemnere?* & tamen intortis contra se fulminibus esse obnoxios hæreticos omnes, nemo est, qui ignorat. Ad hæc, saltem illas Traditiones scienter contemnunt, tanquam fabulas aniles, & spurias, quas Ecclesia ad instar Traditionum divinarum habet, & hoc ipso fulmini ecclesiastico se faciunt obnoxios dicente Christo: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus* (e). Meretur desuper legi Author Animad. (f) ubi hæc fusius deducit. Ad 3tium Authoris affertum discutiendum convertimur, quo affirmat, quod quæstio de Traditionibus *mere oralibus*, seu *an dentur Traditiones Dogmaticæ prorsus a Verbo divino separatæ, sit annumeranda quæstionibus pure scholasticis, quæ tantas rixas non meretur, & affinis illi Theologorum controversiæ, qua quæritur: an materia fidei creverit ab Adamo usque ad Christum per legem novam Evangelii.* Profecto si quæ alia, hæc certe ab Authore audacius nec sine periculo esse dicta & scripta censemus, quibus quam parum a sententia Novatorum distet, & qua ratione a longe latus traditionis petere attentet, nemo non Catholicorum primo intuitu perspicit, & ex dicendis mox fiet manifestius. Ex quocunque fonte ipse has suas doctrinas oppido periculosas hauserit, saltem ego mihi persuasissimum habeo, nunquam authorem ad has extremitates delapsu-

(d) In Animadverf. art. 3. (e) Matth. 18. v. 17. (f) Loc. cit.

delapſurum fuiſſe, ſi Theologiæ Dogmaticæ principia melius inſpexiſſet, aut libros ſcriptorum Catholicorum legere dignatus fuiſſet. Vellem jam ante omnia, ut in præſenti, quod diſcutimus, dogmate, vel ipſe *ſtatum quæſtionis* nobis poneret, vel ſi ipſe ponere nolit, aut non poſſit, eundem ſibi poni ſuſtineat. Putamus, aliud eſſe quærere, an aliqua doctrina in *termino proprio*, vel non niſi *obſcure*, ita tamen in Scriptura contineatur, ut per clariorem terminorum expreſſionem (g), legitimas interpretationes, & conſequentias non omnino difficiles & quam longiſſime petitas inde deduci valeat (h), aut omnino ſua ſponte fluat: Et iterum aliud eſſe, quærere an *dogma Catholicum* ne quidem *obſcure*, vel ita *obſcure* in Scriptura præcontineatur, ut non niſi ſummo ſtudio, labore, ac difficultate per interpretationes extortas, & deductiones quam longiſſime factas inde erui poſſit. Quo jam ſuppoſito, noſtra opinione parum vel nihil intereſt in effectu in ordine ad *traditionem mere oralem*, ſive dicatur aliquod dogma nequidem *obſcure*, vel certe non niſi *obſcuriſſime* ita, ut per legitimam conſequentiam vix aut ne vix quidem ſit deducibile, in Scriptura contineri; cum ex communi Theologorum ſententia textus Script. valde obſcuri Eccleſiæ non ſint ſufficientes ad declarandum aliquod dogma fidei, neque Eccleſia unquam dogma aliquod unice propter ſcripturam obſcuram, vel deductionem a longe quæſitam definierit, ſed in defectu Scripturæ ad traditionem certam, uniformem, & conſtantem tanquam alteram fidei regulam confugerit (i). Quapropter nomine traditionis *vere oralis* putamus venire illam, quæ nobis prodit dogma, quod nullo modo, vel certe non niſi *obſcuriſſime* in Scriptura continetur. Atque hic eſt genuinus ſtatus quæſtionis, hoc eſt illud diſſidium, non utique *mere ſcholaſticum*, ut aſſerit Author, quod Catholicos & Proteſtantes per plura Sæcula colliſit, & adhuc colliſos tenet, an videlicet dentur *doctrinæ dogmaticæ*, quæ nec in terminis terminantibus præcontinentur, nec legitima atque doctrinali deductione inde deduci poſſunt, id quod negant Proteſtantes, & affirmant Catholici. Quod ſi jam tales doctrinæ adſtrui

Quid ſit dogma mere orale?

(g) E. g. conſubſtantialitas Filii, duplex natura in Chriſto.

(h) E. g. Trinitas Perſonarum, numerus ſeptenarius Sacramentorum, duplex voluntas in Chriſto.

(i) Communis eſt ſententia, quod ad definitionem dogmatis requiratur textus Scripturæ *clarus*, vel traditio *certa*, & hinc haud pauca fidei dogmata e. g. Virginitas B. V. valor Baptiſmi hæreticorum magis ex traditione quam Scriptura ſunt definita.

adſtrui poſſint, neſcio ſane, quo auſu Author Catholicus quæſtionem de Traditionibus oralibus per duo & ultra Sæcula tanto molimine diſcuſſam, ac finali judicio poſt plurimam ex utraque parte, ponderatis cauſæ momentis, deliberationem denique a PP. Concil. Trident. deciſam ad rixas pure ſcholaſticas poſſit detrudere. At vero proſtant ſimilia dogmata plura : nam ubinam dogma Catholicum de Authentia, & Canone Scripturæ a Concil. Trident. edito, *de genuinitate* epiſtolæ Petri ad Hebræos vel *obſcure* vel ſaltem ita *obſcure* continetur, ut per legitimam, vere *Theologicam* deductionem inde inferri poſſit ? Ubinam ſcriptum legitur Baptismum ab hæreticis collatum eſſe validum, Sacramentum Baptismi, Confirmationis, & Ordinis eſſe initerabilia, alia eſſe iterabilia ? Ad hæc quam probroſum eſt Eccleſiæ Catholicæ, ſi dicatur, eam quaſi cùm larvis pugnare, atque per plura ſæcula unice occupari circa quæſtiones inanes diſcuſſione indignas ? Saniorum Theologorum hæc potius eſt doctrina, quod Synodus Trident. ubivis ſtudioſe declinaverit deciſionem finalem quæſtionum ſcholaſticarum in utramqne partem diſputabilium, neque rixis ſcholarum ſe immiſcere voluerit (k). Exemplum ab Adverſ. allatum ſaltitat extra orbitam, quia parum vel nihil intereſt Eccleſiæ, *num creverit materia fidei*, *vel non* : Neque hæc quæſtio ullum attingit dogma fidei inter Catholicos & Proteſtantes controverſum, neque unquam deſuper ſive Catholici Proteſtantibus, ſive Proteſtantes Catholicis litem *dogmaticam* moverunt, ſicut in noſtro caſu.

Quid ſit dogma fundamentale & practicum?

Quartum aſſertum Authoris examinemus, quo aſſerit, vix oſtenſum iri *dogma aliquod pragmaticum & fundamentale* Religionis Chriſtianæ, quod traditione *mere orali* nitatur. Quærere hic liceat, quidnam ipſe intelligat per *dogma fundamentale* & *practicum?* An cum quibusdam *Syncretiſtis ac Libertinis* diſtinguat inter *articulos fidei fundamentales & Adiaphoros* (l) ? An per *fundamentales* intelligat illos, quorum explicita profeſſio omnibus eſt neceſſaria ; vel illos, quorum poſitio, vel deſtructio in æſtimatione morali notabiliter mutat ſyſtema Religionis ; vel denique illos, qui in fide Catholica ſunt quaſi primarii, ac ſummi momenti (m) ? Primum vix defendere qua Catholicus auſerit : ergo ſecun-

(k) Eſt hæc perpetua doctrina Card. Pallavicini in Hiſtor. Concil. Trident. & Theologorum Dogmaticorum.

(l) Vid. dicta in prima Quæſt. cap. 7. §. 3.

(m) Hæ enim ſunt tres ſententiæ DD. in explicatione articulorum fundamentalium mire variantium.

ſecundum, tertium, vel quartum? Sed cum necdum inter Catholicos conveniat, quinam ſint hi articuli fide explicita credendi, ſyſtema Religionis notabiliter mutantes, & primarii, vix a nota temeritatis abſolvi poterit, quod tanquam loquens ex cathedra, etſi non ſine anxietate (dicit enim vix oſtenſum iri) ex propria mente finalem contra traditiones orales declamet ſententiam. Liceat, quæ noſtra ſit mens, ſuper hiſce articulis *fundamentalibus*, paucis aperire. Diſtinguendum eſſe putamus inter *articulos fundamentales*, quorum alii *relate ad totam Eccleſiam;* alii *relate ad fideles in particulari* ſunt tales. Priores dicimus illos, quibus tanquam firmiſſimæ baſi Eccleſia ita innititur, ut eorum ſeu mutatio ſeu deſtructio notabiliter mutaret ſyſtema Religionis (n). Poſteriores in duplici iterum claſſe ponimus, & alios dicimus *fundamentales reſpectu omnium*, alios *reſpectu fidelium quorundam in certis circumſtantiis conſtitutorum:* In illorum numero habemus eos, quos tanquam magis *principales*, *primarios*, Religionis primario conſtitutivos ab omnibus fide explicita eſſe credendos communius habent Theologi, etſi certi aliquid ab Eccleſia deſuper definitum ſtatui nequeat (o). In horum vero numero poſſent poni illi articuli, quorum ſcientia vel maxime eſt neceſſaria illis potiſſimum Catholicis, qui velut medii vivunt inter hæreticos & hæreſes liberius graſſantes, cum periculo ſeductionis, eosque partim diſtinquunt ab Hæreticis, a quibus undique circumcinguntur, partim conſervant, ne in præceps ruant, & a graſſantibus ſeu clam ſeu palam hæreticis in transverſum agantur (p). Jam ſi de prioribus ipſum Religionis ſyſtema conſtituentibus ſit ſermo,

Alii ſunt articuli fundamentales relate ad Eccleſiam, alii relate ad fideles in particulari. Iterum alii reſpectu omnium, & alii reſpectu fidelium in certis circumſtantiis conſtitutorum.

(n) Tale putamus eſſe dogma de *Trinitate Perſonarum*, de *peccato originali*, de *Incarnatione*, de *Sacramentis eorumque exiſtentia ſaltem in genere*, & ut dicemus mox, dogma de *Authentia Script.* nam vel uno ex his ſublato, mutatum iri totum Religionis ſyſtema facile quisque perſpexerit.

(o) Pro talibus a Theologis communiter habentur dogma de *Myſterio Trinit.* de Incarnatione; item quod Deus *ſit remunerator bonorum, & vindex malorum*, & ea dogmata, quæ in ſymbolo Apoſt. ſunt contenta.

(p) Pro talibus apud nos qui vivimus inter Proteſtantes, poſſent haberi potiſſimum ſequentia dogmata: dogma de *veneratione*, & *cultu Sanctorum*, de *neceſſitate bonorum operum*, de *reali præſentia Chriſti*, de *Vicariatu & Primatu Pontificis*, *de confeſſione auriculari &c.* hæc enim, & alia ſunt potiſſimum quæ nos Catholicos ab hodiernis Sectariis diſtinguunt, & quæ vel maxime ſcire deberent noſtri Catholici.

persuasissimum mihi habeo, quod dogma de *existentia*, *authentia* & *Canone Scripturæ* sit dogma *fundamentale & pragmaticum* Religionis, quo sublato corruet tota, quantacunque illa sit, moles & structura Ecclesiæ. Unde vero, jam quærere liceat, habemus (disputo contra Doctorem Catholicum, qui non cum heterodoxis ad demonstrandam *authentiam* Scripturæ, eamque a Scripturis spuriis distinquendam *charactêres* Verbi Divini genuinos ex ipsa & sola Scriptura emendicat) unde, inquam, habemus, scimusque *authentiam*, & *Canonem Script.* nisi ex Traditione, cui in definiendo *Canone* Ecclesia in Concil. Trident. congregata vel maxime innitebatur? Si de posterioribus *ad fideles in particulari* seu ad *omnes* seu *ad quosdam* pertinentibus loquamur, facile do Adversario dogmata *primi generis* fide explicita credenda sat clare in Scripturis expressa. Sed an illa *secundi generis* omnia & singula ea claritate in Script. contineantur, quæ foret sufficiens ad definiendum dogma fidei, hinc inde Theologi Dogmatici subdubitant, docentes, ea melius demonstrari argumento ex Traditione, quam ex Script. petito (q).

Antequam Authorem a nobis dimittamus, quærere ex ipso liceat, ad quid ille has quæstiones excitare, & ipsum Concilii Trident. decretum sub incudem vocare, & indiscreta prorsus crisi perstingere voluerit, utpote quæ non nisi ad supprimendam authoritatem Traditionum vergunt, & Protestantibus occasionem Catholicis insultandi suppeditant? Atque hæc cum majori energia discutere placuit, quia quosdam alios a speciosis Authoris hujus ratiunculis ita fuisse inductos scimus, ut similes doctrinas adoptare, & publicis inserere Thesibus nulli sibi scrupulo duxerint. Fusius hæc discutit author Animad.

§. VII.

Usus traditionis in jure Ecclesiastico declaratur.

Authoritatem Traditionis esse summam, & tantam, ut cum Verbo scripto de primatu dimicet, supra diximus. Profecto si quis alius, certe *fons Traditionis* in *Jure Canonico* est fæcundissimus, ex quo notabilissima illius pars est derivata; nam si totum *Jus Canonicum* percurreris, præter *Canones Conciliorum*, *decreta Pontificum*, & *sententias Patrum* aliud non offendes quam *consuetudines*, *Traditiones* & *observantias*. Et

(q) Sic e. g. Theologi *cultum SS. confessionem auricularem &c.* potius ex traditione quam scriptura, etsi etiam scripturam in adjutorium assumant, demonstrant.

Et certe ipsi non raro *Canones* & *decreta* ad antiquas consuetudines appellant. Et quoniam quamplurimæ Traditiones Apostolicæ & Ecclesiasticæ successu temporum fuerunt immutatæ (r), qua ratione Canditatus Juris Ecclesiastici hodiernam Ecclesiæ disciplinam comparatam cum antiqua defendere, vel cum fundamento heterodoxis obviare poterit, nisi accuratiorem Traditionum notitiam habeat? Agnovere necessitatem ac utilitatem comparandi hanc notitiam Authores noviores, quorum aliqui proin improbo & velut immenso labore omnes pene Canonum origines, antiquas consuetudines, observantias & totam ferme disciplinam Ecclesiasticam in unum, & hoc in subsidium maximum Interpretum Juris Canonici colligere (s); alii vero Jus Ecclesiasticum ex professo interpretantes illud methodo historica, *personarum, jurium* ac *judiciorum* origines velut ab ovo deducendo, explicare aggressi sunt (t). Quanti vero intersit antiquæ disciplinæ habere notitiam nostro potissimum ævo, quo Heterodoxi omnes antiquitatis angulos sollicite excutiunt, & in origines, progressus Jurium Ecclesiasticarum, nec non mutationes disciplinæ Ecclesiasticæ tota contentione inquirunt, eum potissimum in finem, ut suas criminationes in Pontifices, in Clerum, & in totam Ecclesiam fucato veritatis colore illinire, Jura Ecclesiastica infringere, ac totam Ecclesiam defectionis arguere valeant, noverint illi, qui se huic studio pecculiarius consecrarunt. Sed de hoc argumento plura alibi, & suo tempore.

§. VIII.

Quomodo a se invicem discerni valeant traditiones?

Quadruplicis generis esse Traditiones ex dictis constat, nempe *Divinas*, *Divino Apostolicas*, *Apostolicas & Ecclesiasticas*. In eo jam difficultas est maxima, qua ratione ab invicem discerni valeant. Duas jam supra statuimus regulas, quibus, an aliquid sit Traditionis *divinæ* &

(r) E. g. *Communio bonorum*, *ipsum jejunium Ecclesiasticum* saltem quoad modum, *agapæ*, *innumeri ritus &c.*

(s) Hos inter laudare liceat Edmundum Martene, Mabillonium, Ludov. Thomasinum, & post hos Petrum de Marca.

(t) Ex Catholicis vix alium habemus quam Bernardum van Espen, cui adjungi potest exiguus libellus Instit. Eccles. Claudii Fleury, per notas tamen a Boehmero subjunctas multum depravatus. Inter Protestantes eminet Boehmerus, qui tamen, quidquid veri & boni habet, vix non omne mutuavit ex nostris Authoribus Catholicis mox citatis.

& *Apostolicæ* dignosci, & Traditiones *genuinæ* a *spuriis* discerni possunt. Jam dandæ sunt regulæ pro ipsis Traditionibus *genuinis* e se invicem discernendis, quas ab invicem rite secernere vel maxime interest propter diversos diversarum Traditionum effectus.

Traduntur regulæ eas discernendi. Quinque communius Authores solent adstruere, utut suo modo diversas (u). Nos sequentes damus, & quidem omnium 1.*mo* inquirendum esse existimamus in Traditionis *principium* ob regulam ex S. August. & Vincentio Lirinensi mutuatam, & a nobis aliquoties repetitam, de quo si non constet, certum est, quod Traditio sit vel *Divina* vel *Apostolica* (x). Addit Petrus Annatus, esse habendum respectum *temporis* etiam, & videndum, an Traditio supponat Christi ascensum, nec ne? si prius: pure Apostolicam esse liquet. Si secundum: potest esse Traditio vel *divina*, vel *Apostolica*. Quod si ipsorum etiam Apostolorum supponat discessum, habenda est pro mere Ecclesiastica. 2.*do* habendus est respectus ad *materiam*, & videndum, an materia excedat potestatem Ecclesiæ vel non? si prius, sicuti in materia & forma, ac ipsa institutione Sacramentorum, Traditio erit *Divina* aut certe *divino Apostolica*, cujus Apostoli tantum fuere *Præcones* & non *Authores* (y) 3.*tio* reflectendum est ad *unanimen consensum* SS. PP. si loquamur de dogmate *speculativo*, vel saltem *aliquorum* conjunctum tamen cum *notoria*, *universali*, ac *constanti praxi Ecclesiæ*, si sermo sit de *dogmate practico:* ad *consensum* inquam, & insuper *modum loquendi* & ipsam mentem, an videlicet illud dogma, in quo conspirant, habuerint tanquam *dogma fidei & morum*, vel *meræ disciplinæ?* Si prius: pronuntiandum erit pro Traditione *Divina ;* secus pro *Apostolica* (z) 4.*to* Attendendum est

(u) Quinque ex Theologo Lovaniensi recenset Magnif. Bertholdus Vogl Sect. 3. cap. 1. §. 10. cui addit sextam ex S. Irenæo. Quinque etiam adstruit Perus Annatus in Apparat. l. 3. de tradit. art. 2.

(x) Sic e. g. perpetua Virginitas B. V. numerus septenarius Sacrament. dicuntur traditionis Divinæ: item observantia jejunii quadragesim. mixtio aquæ cum vino in Sacrificio Missæ traditionis saltem Apostolicæ, quia illarum ignoratur principium.

(y) Ex quo capite dogmata etiam scripta potius ad Christum, tanquam Authorem, quam ad Apostolos referimus: sic e. g. authorem extremæ Unctionis dicimus ipsum Christum, non Jacobum Apostolum, quem solummodo instar Præconis promulgantis inspicimus.

(z) Sic e. g. SS. PP. quoad observantiam jejunii quadragesimalis perfecte conspirant

est vel maxime ad praxin non qualemcunque, sed *uniformem*, & *constantem*, & ad *judicium* Ecclesiæ. Dixi 1.mo *uniformem*, *constantem*: si enim praxis fuerit diversa sive *quoad Ecclesias* (a), ex eo, quod tantum in una vel altera Ecclesia obtinuerit; sive *quoad tempus* (b), eo quod pro varietate temporum variaverit, signum manifestum est, traditionem non esse *divinam*, sed vel *Ecclesiasticam*, vel ad summum *Apostolicam*: cum traditio *Divina* sit *universalis*, nec loco nec tempori alligata. Dixi 2.do ad *judicium Ecclesiæ*, utpote quæ est principalissima Interpres traditionis, cujus interpretationi omnino est standum, ubi tamen videndum, an Ecclesia aliquod dogma in Scripturis non revelatum declaraverit ut *dogma fidei* tenendum, vel ut *merum ritum* præceperit & retineri voluerit? In priori casu pro *Traditione Divina*, in posteriori pro *Apostolica* ferenda est sententia (c). Atque hæ quatuor regulæ nobis sufficiunt.

§. IX.

Cum diversa usque nunc fuerit Ecclesiæ disciplina, & quam plurimas antiquas *traditiones*, *consuetudines* & *observantias* fuisse antiquatas, abrogatas, & abolitas ex notoria Ecclesiæ praxi constet (d), paucissimis dispiciendum, quid juris Ecclesiæ in traditiones competat? Dicendum ergo 1mo, Ecclesiam non posse immutare vel abrogare Traditiones *Divinas*, & *Divino-Apostolicas*: tum quod hæ Traditiones sint ipsum *Verbum Divinum*, non quidem *scriptum*, sed *traditum immutabile* (e): tum quod ex generali regula inferior non habeat potestatem abrogandi legem superioris, nisi a superiore sit specialiter concessum, de quali

Quid juris habeat Ecclesia in traditiones?

Non potest immutare divinas & divino-Apostolicas.

spirant, nemo tamen illud esse traditionis *Divinæ* dixerit; quia nec Patres ex institutione divina illud derivarunt.

(a) Sicut quondam celebratio Paschatis, jejunium Sabbathinum, item consecratio in pane vel azymo vel fermentato &c.

(b) E. g. Collatio Baptismi per immersionem &c.

(c) Sic e. g. esto mixtio aquæ cum vino semper fuerit in usu Ecclesiæ, non tamen est necessaria ex jure Divino, quia id Ecclesia nunquam instar dogmatis habuit.

(d) Vid. mox dicenda.

(e) *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Matth. 24. v. 35

Potest immutare pure Apostolicas. quali abrogandi licentia non constat. Dicendum 2do, traditiones pure *Apostolicas* & *Ecclesiasticas* ab Ecclesia posse mutari, & abrogari, partim quod Ecclesia eandem habeat potestatem, quam habuere Apostoli, qua *Rectores*, utpote quibus in regimine successit: partim, quod id probet continuata Ecclesiæ praxis, quæ pro varietate temporum & circumstantiarum plures traditiones alteravit, immutavit, abrogavit (f): Et in quarumdam abrogationem tacite consensit (g). Hæc de regulis.

§. X.

De traditionibus piis. Superest, ut de *Traditionibus piis* (alii *pias credulitates* vocant) & *vulgaribus* paucis dispiciamus. Erimus in hac materia odiosa, amplissima & valde delicata breves, valde cauti, ac circumspecti, ne partem quamcunque sive per *excessum* sive per *defectum* peccantium offendamus. Per *excessum* illi peccant, qui omnes historiolas, credulitates, & non raro etiam fabulas ipsas loco *piæ Traditionis*, & aliquoties omnino *Ecclesiasticæ* habent, & pene fidem adhibent supernaturalem. Per *defectum* illi delinquunt, qui *Traditiones pias* quasi omnes etiam authoritate summa suffulcitas velut inanes, ridiculas, & aniles rejiciunt, aut certe in dubium vocant. Quod si hanc materiam pro sua dignitate discutere vellemus, in immensum excurrere, & *artem criticam* totam quantam (prô, quam immensi laboris hoc opus foret, hoc Sæculo Critico immoderata quorumdam crisi pene ad Pyrrhonismum deflectente tale quid attentare!) incudi subjicere deberemus, quod nostri fori non est.

Quid sit traditio vulgaris & quotuplex? Paucis videamus 1mo quid sit *Traditio pia* & quotuplex? 2do quid *Traditio vulgaris?* 3tio quantæ authoritatis? 4to quo modo se habeat Ecclesia erga tales Traditiones? & 5to quæ regulæ in his observandæ?

quantum

(f) Tales sunt e. g. abstinentia a sanguine & suffocato, vigiliæ nocturnæ ad sepulchra Martyrum, Agapæ, id est convivia publica in Ecclesia post peracta divina celebrari solita, osculum pacis, quo finitis precibus viri viros, fœminæ fœminas osculabantur, pœnitentia publica quondam frequentissima, ac rigidissima.

(g) Sic Ecclesia multum remisit de rigore pœnitentiæ publicæ, nec non jejunii quadragesimalis, quod olim solvebatur ad seram noctem; peragebatur in sola Xerophagia, quin de collatiuncula aliquid sciretur.

quantum ad 1mum Nomine *Traditionis piæ* venit *opinio quædam doctrinam aliquam, librorum monumenta, quasdam historias, facta, gesta, consuetudines & mores resque alias concernens ab uno ad alterum traducta, & ad nos usque ope picturarum, imaginum, vel aliorum monumentorum fide dignorum perveniens.* Inde colligitur *Traditiones pias* ex suo objecto esse prorsus amplissimas, ac diversissimas: & hinc alia *doctrinalis*, quæ concernit doctrinas tum Theologicas tum Philosophicas *adiaphoras*, de quibus Ecclesia nunquam aliquid decidit, a longissimo tempore quasi communiter in scholis defensas: quo referunt sententiam de pœna sensus post suam mortem a parvulis sine baptismo decedentibus non subeunda, quæ a tempore S. Gregorii; item opinionem de authentia epistolarum antiquorum Pontificum usque ad Siricium Papam, quæ a tempore Nicolai I. vel si de materiis Philosophicis loqui libuerit, sententiam de accidentibus absolutis, de motu terræ &c. quæ usque ad ultima hæc tempora in continua quasi possessione steterunt. Alia *librorum* ad antiqua librorum monumenta pertinens, quæ de antiquis Scriptorum libris e. g. de epistolâ Christi & Abgari, de actis SS. MM. de quibusdam operibus SS. PP. e. g. de operibus S. Dionysio Areopagitæ adscriptis aliorumque Scriptorum e. g. de Testimonio Josephi de Christo dato fidem faciunt. Alia iterum *factorum historicorum*, quæ nobis facta quædam communicat e. g. iter S. Jacobi in Hispaniam, adventum septem Episcoporum a primo Sæculo, nec non S. Mariæ Magdalenæ & Sociorum ejus in Gallias. Alia *gestorum, & historiarum*, qualis est, quæ nobis refert Martyrium Apostolorum & primorum Pontificum, immissionem S. Joannis Evangelistæ in lebetem ferventis olei, acta S. Clementis & Theclæ, item Martyrium S. Georgii, S. Catharinæ, undecim millium Virginum Sanctæ Ursulæ. Alia iterum *morum & consuetudinum*, ex qua scimus antiquos mores & consuetudines e. g. celebrationem quorundam festorum pro celebrandis Mysteriis Christi, DEIparæ, Apostolorum, Martyrum, aliorumque SS. e. g. festi Paschalis, Pentecostalis, Epiphaniæ, Annuntiationis B. V. &c. institutam. Denique dantur traditiones *aliarum etiam rerum* quasi innumeræ, quales sunt, quæ nobis referunt diversa & stupenda prodigia, apparitiones, visiones, revelationes: item quæ nobis fidem faciunt de variis Reliquiis hinc inde asservatis e. g. de sanguine Christi, de syndone, de corona spinea, de instrumentis Passionis Dominicæ; item de variis imaginibus & statuis e. g. de statua Christo posita in urbe Paneade, de imagine Edessena, de facie Christi Veronica dicta, de iconibus a S.

Sunt diversæ.

Luca pictis &c. Item alia *universalis*, alia *particularis*: illa ab universa Ecclesia est recepta, qualis est de Assumptione B. V. in cœlum etiam quoad corpus, de Virginitate S. Josephi, de adoratione a Magis facta ante Purificationem &c. ista obtinet in Ecclesiis particularibus, qualis est Carnotensis, quæ ostentat indusium B. V. Ambianensis partem capitis S. Joan. Bapt. Vindobinensis lacrymam JESU Christi ostendens &c.

Hæretici falsas finxerunt traditiones.

Inde patet responsio *quoad secundum*, quid nempe sit *traditio vulgaris*: nempe est *illa quæ ex pia hominum credulitate, nullo fide digno instrumento fundata, ingenii humani imbecillitate, simplici aliquoties pietate, vel omnino ex malitia hominum miracula, aliaque gesta fingentium ortum suum trahit.* Jam vero constat antiquos jam hæreticos falsas finxisse traditiones; item quosdam Christianos plus æquo credulos falsas historias scripsisse e. g. Presbyter ille a S. Joanne Evangelista testibus Tertulliano & Hieronymo (h) convictus, qui mendaces Apostolorum historias & mendacem fabellam de sanctorum Pauli & Theclæ itineribus conscripsit; insuper & nimiam pietatem Christianorum piis, falsis tamen credulitatibus ansam præbuisse. Inde factum est, ut Synodus Laodicena (i) anathemate ferierit Christianos honorem falsis Martyribus exhibentes, & Concil. Carthag. anno 398. improbaverit altaria omnia ex quorundam visis & somniis erecta, & S. Martinus Turon. everterit altare cujusdam Martyris, de cujus vita & interitu nihil constabat (k). De aliis *credulitatibus*, & harum abusibus in Ecclesiam irrepentibus multa dicere ad nos non pertinet.

Etiam Christiani plus æquo creduli falsas scripserunt historiolas.

Quid sint traditiones piæ?

Quantum ad *tertium*, *Traditiones piæ* quoad suam authoritatem mediant inter Traditiones *Divinas*, *Apostol.* & *Ecclesiast.* ex una, ac *vulgares* ex altera parte: & neque sunt authoritatis indubitatæ & multo minus fidei supernaturalis sicut priores, neque carent omni probabilitate vera, sicut posteriores, sed habent probabilitatem & veritatem tantam, quantam ipsis authoritas & ratio, quibus innituntur, tribuit, & ita nunc majori, nunc minori pollent authoritate pro qualitate

(h) Tertul. lib. de Bapt. Hieronym. de Script. Eccles.

(i) Can. 34.

(k) Sulpitius Sev. in vita S. Mart.

te authoritatis ac rationis, a qua suffulciuntur. Ex quo sequitur, nemini posse inuri censuram qualemcunque, supposito, quod Ecclesia desuper nihil statuerit, ac *Traditionem piam* in suo valore reliquerit, si ex rationibus gravioribus opinionem *piæ Traditioni* adversantem amplectatur, præcipue nostro ævo, ubi excussis accuratius antiquis monumentis haud paucis similibus Traditionibus pene omnis probabilitas est adempta.

Sed quid, posset quis quærere, si tales Traditiones ab ipsa Ecclesia sint specialiter approbatæ per litteras & Brevia Pontificia, quemadmodum passim approbatas scimus? sic enim pia quædam loca, in quibus Guttulæ de SS. Sanguine Christi adhuc in terris existentes asservari dicuntur, exhibent *Brevia Apostolica* eas singulariter approbantia: sic alias passim Reliquias, revelationes, miracula, apparitiones, & visiones aliaque facta a sede Pontificia singulari prorsus approbatione approbari scimus, ita ut in quorumdam honorem specialia festa ab universali Ecclesia celebranda sint instituta (l). Dicendum igitur, tales approbationes neutiquam superaddere hisce Traditionibus pondus certitudinis indubitatæ, ne dicam fidei, sed id solum operari, quod talia facta pia fide credi, tales Reliquiæ pie coli, apparitiones & visiones pia memoria recoli valeant, & revelationes approbatæ nil fidei aut bonis moribus contrarium contineant. Neque propterea, si forsitan Reliquiæ non forent *identicæ*, aut *apparitiones falsæ*, Religioni periculum est timendum, quoniam ad dirigendos actus virtutis Religionis, aliarumque virtutum, excepta fide, cujus actus omnimodam certitudinem exclusivam omnis formidinis de contrario exigunt, sufficit probabile verum exclusivum falsi practice talis, ac prudentialis, quin requiratur certitudo omnimoda, quæ rarissime in praxi haberi potest (m). Et demus Reliquias esse *spurias* & *falsas*, propterea cultus non profanatur; cum cultus sit respectivus, & semper suum objectum saltem primarium & ultimatum, quod est DEUS, attingat. Utrum vero sententia *piis* hisce *traditionibus* favens magis respondeat Ecclesiæ *sensis*, *æquitati*,

Quid authoritatis piis credulitatibus superaddat approbatio Ecclesiæ?

(l) Sic celebramus festum B. V. ad Nives, SS. Scapularis &c.

(m) Sic licite adoramus hanc numero hostiam a Sacerdote consecratam, esto certitudinem ne quidem moralem de ea habeamus. Item innumeras veneramur Reliquias, de quibus authentice non constat.

æquitati, *ac pietati*, ut vult Author Animadverſ. in regul. & uſum Criticces, aliis diſcutiendum relinquimus (n).

Ecclesia ſemper fuit cautiſſime in approbandis piis credulitatibus.

Quoad quartum profecto Eccleſia a primæva ſua origine quam cautiſſime ac prudentiſſime in hanc usque diem egit, & providit, ne *traditiones piæ* nimium multiplicarentur, vel harum loco omnino *vulgares* obtruderentur. Cum jam ad initium Eccleſiæ eſſent, qui falſa acta conſcriberent, & Eccleſiæ ſupponerent (o), ajunt, jam a Clemente, vel quocunque alio ſeptem Notarios fuiſſe conſtitutos, qui genuina acta Martyrum annotarent, & paulo poſt a Fabiano Pontifice ſeptem delectos Subdiaconos, qui ſeptem Notariis invigilarent, & quibus incumberet cura accurate & fideliter acta Martyrum cogendi, & ſcriptis mandandi. Quidquid tamen de his ſit, quæ non ſatis ſunt certa, certiora videamus. Exſtat Canon. Concil. Illiberitani ex Sæc. 4. quo decretum eſt, poſthac nullas receptum iri Martyrum Reliquias, quæ in anteceſſum ab Epiſcopis non fuerunt approbatæ. Neminem Juris, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ peritum latet vigilantiſſima cura Gelaſii Pontificis Sæcul. 5. labente Synodum Romæ congregantis, in qua edidit celebre decretum, & in eo ingentem farraginem operum fabuloſorum proſcripſit, & damnavit (p). Cæteris præteritis ad ultima veniamus tempora. Synodus Trident. quoque Seſſ. 25. providit de reficiendis Breviario, Miſſali, aliisque libris Eccleſiaſticis, cujus decreto obtemperare volentes Epiſcopi Galliæ, aliique varia coëgere Concilia provincialia, in quibus de repurgandis libris Eccleſiaſticis actum fuit. Quid Epiſcopi quidam Galliæ in purgando Breviario egerint, & ipſe F. M. Pontifex Benedictus XIV. meditatus fuerit, neminem ignorare ſuppono. Quem latet rigidiſſimum illud SS. Reliquiarum examen Sæc. 6. in Hiſpania a Synodo Cæſarauguſtana de anno 592. introductum, quo Reliquiæ SS. dubiæ igne probari debebant, ita ut ſi in cineres reſolverentur, pro *ſpuriis*, ſi incolumes & intactæ exirent, pro *genuinis* eſſent habendæ. Quam in rem duo notabiliſſima exempla affert Mabillonius, unum de particula lintei, quo pedes diſcipulorum Salvator extergiſſe creditur; & alterum de corpore

(n) Honoratus a S. Maria Tom. 2. lib. 1. Diſſert. 1. art. 1.

(o) Vid. dicta ſupra de Presbytero Acta Apoſtolorum conſcribente.

(p) Decretum Gelaſii exſtat in decreto Gratiani cap. 3. diſt. 13.

pore S. Felicis (q). Quid dicam de noviſſimis Eccleſiæ decretis contra abuſus SS. Reliquiarum & earum cultum noviſſime editis, e quibus notatu dignum eſt decretum generale S. Congreg. Rituum 1691. editum, & ab Innocentio XII. approbatum, in quo varii abuſus perſtringuntur, & ſpecialiter officia divina, ſolemnitates feſtorum, niſi ſub certis conditionibus, de SS. Corporibus & Reliquiis interdicuntur. Quanta cum circumſpectione, cura, ſolicitudine, ac induſtria ferme plus quam humana procedat Eccleſia in Canonizatione Sanctorum, maxime vero in approbatione miraculorum, quæ in canonizando requiruntur, ſat dici nequit. Teſtantur Scriptores ſtylum curiæ haud ignorantes, ea tam ſevero ſubjici examini, ut ex centum non raro miraculis vix unum approbationem inveniat (r). Plures in hanc rem *Canones* Conciliorum & exempla adducit Author Animad. ſupra cit. (s) & nos adducere poſſemus, quæ tamen non ſine cauſa præterimus. Porro autem, quemadmodum Eccleſia in ſecernendis *Traditionibus piis a vulgaribus* omnem adhibuit operam, ita non raro in illis approbandis neutiquam ſe novercam exhibuit, ſed plures ſua authoritate communivit, non, quod eas velut regulam *fidei* & *morum* ab omnibus ſuſcipiendam proponere voluerit, ſed ut ſuos fideles partim ad imitandas Sanctorum virtutes heroicas, partim ad pie recolenda quædam myſteria vel etiam beneficia cœlitus conceſſa incitaret. Teſtantur id *Brevia Pontificia* paſſim edita, approbationes SS. Reliquiarum, inſtitutiones feſtorum, conceſſiones indulgentiarum eum etiam in finem ab Eccleſia factæ, ut ſuorum fidelium pietati, & devotioni magis magisque inflammandæ ſomentum ſuppeditaret.

Eccleſia eſt valde circumſpecta in canonizatione Sanctorum.

Quoad *quintum* abſit, ut novo Pelago nos committamus, & ſeu pro ſecernendis ab invicem, ſeu recipiendis & rejiciendis *piis Traditionibus* regulas tradamus. Legantur deſuper Scriptores, qui de *Critica*, & obſervandis in ea regulis ſcripſerunt, ſed ita circumſpecte legantur, ut

Res delicata dare regulas pro ſecernendis piis credulitatibus.

(q) Mabillon in Præfat. I. in Sæc. Bened. 6. §. 45.

(r) Aliter antiquitus & aliter hodie fit Canonizatio SS. tria tempora juxta Mabillonium quoad Canonizationem ſunt diſtinquenda, primum usque ad Sæc. 10. alterum ab hoc tempore usque ad Alex. III. & tertium ab Alex. usque nunc. Vid. cit. Author Præf. ad Sæc. 5. 6.

(s) Art. 5.

Crisis debet esse moderata.

ut non mox *omni Spiritui* credatur, neque eorum regulæ tanquam infallibiles promiscue recipiantur; homines enim etiam isti sunt, a quibus nil humani alienum est, qui possunt fallere & falli, & non raro ita sibi invicem in suis regulis contrariantur, ut quod huic certum, alteri vix videatur probabile. Cudit nempe sibi quilibet Criticorum in officina sui intellectus regulas pro suo libitu, genio & ingenio, ex quarum lectione vix alium reportabis fructum, quam intellectum mire turbatum, secum ipso luctantem, an & quasnam ex his regulis juxta regulas Christianæ prudentiæ adoptare possit, & debeat (t). Author Animadvers. novem tradit regulas, quas simpliciter recensere placuit: *Prima:* nulla est pia traditio recipienda, quæ argumentis rei, de qua agitur, non suffulciatur. *Secunda:* piæ opiniones nihil complectantur fabulosum, ridiculum, & superstitiosum, quod fieri non potuit. *Tertia:* oportet posse nos juste & rite præsumere, Ecclesiam, Episcopos, aliosque primos piarum opinionum receptores eas non sine argumento & motivo, licet nobis incomperto, adoptasse. *Quarta:* opus est examinare, an de morum istorum, factorumque veritate sit dubitandi locus: Si de illis ancipites esse possumus, afferantur necesse est, argumenta clara, certa & evidentia, quibus eorum falsitas possit demonstrari. *Quinta:* nihil habeant Traditiones istæ adversus mores & tempora, quibus illæ obtinuerunt, vel adversus conditionem illorum, qui in Traditionibus istis locum habent. *Sexta:* cavendum etiam est, ne rerum summa complectatur pugnantia invicem, aut adjuncta quædam, quæ cum facto præcipuo non consentiunt. *Septima:* interest etiam, traditiones, mores & facta ista non fuisse directe a Scriptoribus ejusdem ævi oppugnata, vel ab aliis, quorum authoritas de illorum falsitate nos certos efficere possit. *Octava:* necesse est iis, quæ contra objiciuntur, commode satisfieri posse. *Nona:* si quando traditiones istæ, aut mores aliquid complecterentur, quod omnibus regulis

Novem regulas dat Author Animadversionum, quæ recensentur.

(t) Inter famosiores Criticos habentur Mabillonius, Papebrochius, Tillemontius, Dupin, Fleury, Launoy, Harduinus, Baill, Dallæus, Basnage, quorum tres ultimos melius annumerabimus Pseudo-Criticis, quibus aliqui annumerant Dupinum, Launoyum & Harduinum, qui vix non omnia impugnare ausi sunt. De Launoy constat aliunde, quod communi nomine eversor Sanctorum compellari consueverit; de Harduino vero, quod scholam quamdam Archonticorum finxerit & in hac quamplurima opera excusa somniaverit.

regulis istis accommodari usquequaque non posset, nefas esset, illas supprimere, aut repudiare, sed potius expendendum, utrum suppressio hæc majori futura esset populis offensioni, quam usus ædificationi; atque an expediret magis id tolerare, quod sine majori offensione aut tolerare aut oppugnare non possumus. Huc usque cit. Author (u) ubi regulas exemplis illustrat. Viderit quilibet æquus rerum arbiter, an regulæ istæ sint infallibiles, & simplicem ac prudentem consensum mereantur. Nos unicam, abstrahendo a particularibus, damus regulam generalem, nempe hanc, ut in recipiendis, vel rejiciendis dogmatibus simus cauti, circumspecti, & nec nimis *scrupulosi*, nec *excessive Critici*. Dixi *primo*, *nimis scrupulosi;* periculum Religioni, pietati & saluti fidelium metuentes, ubi non est. Stabit inmota Religio, & Christiana virtus, neque animarum salus periclitabitur, etiamsi plures *piæ traditiones* amandentur. Fulcra Religionis, virtutis & morum sunt *Scriptura*, & *Traditio* DEI, ac Ecclesiæ, & ex his enata *fidei*, *morum*, & *disciplinæ* dogmata: remedia vero salutis summe necessaria sunt fuga peccati, exercitium virtutum, frequens & pius Sacramentorum Ecclesiæ usus. Metuendum potius, ne nimius & nimium scrupulosus zelus, & fervor in hisce piis traditionibus defendendis aliquoties nocumento sit & saluti fidelium, & Religioni: illis quidem, si fideles nimis sint creduli, nimis fidant, & in iis anchoram quasi salutis collocent, & interna salubriora, magisque necessaria salutis remedia negligant: Religioni vero, si hisce traditionibus veluti fundamentis structuram Ecclesiæ superædificent; quoniam hoc modo Ecclesia irrisioni, & contemptui hæreticorum, & aliquoties periculo, ne latens falsitas detegatur, exponitur. Dixi secundo: nec *excessive Critici* omnes *pias traditiones* ex motivis quibuscunque speciem veritatis præseferentibus, & in intellectu unius alteriusve Critici excusis ad fabulas aniles ablegantes, tunc præcipue, quando pro traditione aliqua pia stat authoritas non qualiscunque, sed tanta, quæ ferme moralem certitudinem efficit, quam profecto argumenta quædam, maxime negativa & severiori Criticæ innixa infringere nequeunt. Excessiva certe est illimitata eorum crisis, qui traditiones *pias* pene omnes sibilo explodunt; quin & ipsam Ecclesiam dente canino arrodunt,

Unica a nobis traditur regula.

Traditiones piæ absolute non sunt necessariæ.

Sed nec simpliciter rejiciendæ.

(u) Loc. cit.

rodunt, quod illis ſuam authoritatem accommodaverit, & pro ſtimulo pietatis Chriſtianæ ad pie recolenda quædam myſteria feſta inſtituerit, ſodalitia erexerit, & Indulgentias conceſſerit. Haud paucos irrepſiſſe abuſus nemo ignoraverit: tollantur ergo abuſus, & bonus uſus retineatur. Moderata ſit *criſis*, quia *exceſſiva* viam ſternit ad *Pyrrhoniſmum*, in quem quosdam magni nominis, & a ſua eruditione orbi literato notiſſimos viros incidiſſe haud ignoramus (x).

Atque his etiam huic Quæſtioni finem imponimus cum ſinceriſſimo voto

ut

In omnibus glorificetur DEUS.

(x) E. g. Bail.

QUÆSTIO

QUÆSTIO III.

DE CONCILIIS GENERALIBUS ET PARTICULARIBUS.

Post Scripturam & Traditionem in Ecclesia Catholica præcipuæ authoritatis sunt Sacro-Sancta Concilia, quorum originem refundimus in ipsum jus Divinum. Est hæc materia valde difficilis, delicata, & summi momenti. Profecto si quæ sint in tota Theologia ac Jurisprudentia quæstiones, quæ ingenti animorum contentione aguntur, & non modo Heterodoxos, & Catholicos; sed etiam hos inter se collidunt, illæ certæ sunt, quæ de authoritate Conciliorum ac Pontificum disputari consueverunt. Quid non agunt Protestantes, ut hanc authoritatem ad ima detrudant, vel omnino pessundent, firmissime sibi persuasum habentes, hac diruta tanquam fundamento plurium Dogmatum Catholicorum molem desuper ædificatam haud difficulter subruendam. Quanto fervore inter se digladiantur Catholici, suis quique præjudiciis præoccupati, quorum aliqui authoritatem Conciliorum supra Pontificem; alii Pontifici primas vindicare totis viribus contendunt. Quocunque te vertas, immoderatam Crisin non effugies. Cætera, quæ hic dici possent, in ampliorem præfationem reservamus. Superi conatibus nostris adsint. Tu Lector vale & fave.

INDEX CAPITUM.

CAPUT I.

De nomine natura divisione & origine Conciliorum.

CAPUT II.

De Requisitis Conciliorum.

CAPUT III.

De Præliminaribus, modo procedendi, Authoritate & infallibilitate Conciliorum.

CAPUT IV.

De studio & recta intelligentia Conciliorum.

CAPUT V.

De Conciliis particularibus.

CAPUT I.

De nomine, natura, divisione & origine Conciliorum.

§. I. *Quid nominis,* II. *Quid rei sit Concilium?* III. *Quæ divisiones illius?* IV. *Quis sit numerus Conciliorum generalium?* V. *Quæ in specie sint Concilia generalia hactenus celebrata?* VI. *Quæ origo Conciliorum & cujus sint juris?*

§. I.

Quidnam nominis sit Concilium vel Synodus?

Auspicamur a Conciliis, quorum in Ecclesia Catholica post S. Scripturam & Traditionem præcipua est authoritas eo saltem sensu, quod pleraque, eaque principaliora fidei, ac disciplinæ capita (a) non nisi in Conciliis fuerint definita, nec aliter finiri potuerint, etsi adhuc sub Judice lis sit, majorne sit authoritas Concilii, an Pontificis, de qua controversia modeste suo loco differemus. Concilium igitur apud Latinos idem est, ac apud Græcos *Synodus*: & hinc frequentissime ipsi etiam Latini potius vocabulo *Synodi*, quam *Concilii* utuntur. Concilium autem dicitur vel a *considendo*, vel a *con*, & *cilio*, vel a *concalando* id est *convocando*, seu *conciendo*, nempe a Græco *καλεῖν*, quod est vocare vel *συγκαλεῖν*, quod est *convocare*, *congregare*: unde Latinorum *calare* & *calata comitia* (b). Est tamen discrimen inter Comitia & Concilia; quod comitia conventum totius populi ferendorum suffragiorum causa institutum, Concilium vero partem notabiliorem populi congregatam; haud secus ac apud Græcos Synodus non quemcunque sed celebriorem conventum, significet: sic enim apud Græcos alius erat *conventus Senatorum*, quem *Synedrion*; alius *populi* unam

(a) E. g. Dogmata fidei contra Rebaptizantes, Arianos, Macedonianos, Nestorianos, Eutychianos, Monothelitas in Conciliis Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino, Chalcedonensi, & Constantinopolitano III. fuere stabilita. Idem dicendum de dogmatibus fidei contra Protestantes & Reformatos in Concil. Trident. stabilitis.

(b) A *considendo* Concilium vocat Isidorus Hispalensis: a *calando* Varro teste Joanne Doulat lib. 2. Prænot. Canon. cap. 1.

unam civitatem inhabitantis, quem Ἐκκλησίαν, id eſt concionem; & alius, ad quem unius Regni, vel Provinciæ, vel diverſi ordinis homines confluebant: & hunc *Synodum* vocabant (c).

§. II.

Quid proprie ſit Synodus, nondum inter DD. convenit.

Nomen Synodi diverſimode fuit acceptum.

In hanc usque diem nondum inter Eruditos convenit, quid proprie ſit *Synodus*, vel *Concilium*, & quæ genuina & Characteriſtica illius ſit notio? Nomen iſtud diverſimode fuit antiquitus uſurpatum, & ferme omnibus conventibus congreſſibus & concionibus applicatum (d), ita quidem, ut, quemadmodum optime animadvertit celeberrimus Author Operis de *Synodo Diœceſana* (e) ipſa etiam loca ſtabiliter ad celebrandos conventus deſtinata dicerentur *Synodi*. Hoc in ſenſu Eccleſiæ, in quibus ad celebranda divina convenere Chriſtiani, dicebantur *Concilia*, *Synodi*, & ſpecialiter *Concilia Martyrum*: eo quod more antiquitus recepto pii fideles primitivas Eccleſias ſuper ſepulchris Martyrum erigere conſueverint, prout Idem multis illuſtrat exemplis (f).

In explicanda notione Synodi valde ſcrupuloſi ſunt DD. Proteſtantici.

Nemo profecto in explicando genuino conceptu *Synodi* ſcrupuloſior, quam Doctores Proteſtantici, qui, ut Synodum diſtinquant ab aliis conventibus, congreſſibus, quales ſunt Comitia publica Principis & Procerum ad tractanda negotia imperii convenientium, conventus Cleri alicujus provinciæ vel regni, quales non raro in Gallia & Anglia celebrantur, congreſſus Doctorum unionis conciliandæ gratia inter diverſas Religionum ſectas conſultantium, in eo differentiam eſſentialem reponunt, quod ad Synodum plures communitates ſejunctæ, ſimul tamen confœderatæ, aut potius earum Superiores poteſtate decidendi inſtructi

(c) Vid. Hugo Grotius de Imper. ſumma Poteſt. circa ſacra cap. 7. ubi inter alia hæc habet: *Omnes Germanicæ originis Reges atque Imperatores duplici conſilio antiquitus utebantur, altero ſtatario, qui Senatus dicitur ad res quotidianas, altero evocato, qui Concilium aut conventus ordinum ad res momenti majoris.*

(d) Vid. Entwurf einer vollſtändigen Hiſtorie der Kirchen-Verſammlungen Chriſtian Walchs pag. 4. & ſeq. Item Mosheim allgemeines Kirchen-Recht ꝛc. cap. 1. §. 4. pag. 69. Bingham Orig. Eccleſ. vol. 1. pag. 123. item du Freſne in Gloſſario.

(e) Eminent. Proſper Lambertini poſtea Eccleſiæ Pontifex Benedictus XIV.

(f) Lib. 1. cap. 1. N. 1. aliunde notum eſt, quod antiquitus Eccleſiæ ſuper ſepulchris Martyrum fuerint erectæ: inde deſcendit mos inferendi Eccleſiis, & Altaribus SS. Reliquias Martyrum, ſi conſecrentur.

inſtructi vel per ſe vel per ſuos delegatos & reſpective Repræſentantes convenire debeant (g). Atque hanc notionem eo magis neceſſariam eſſe exiſtimant, quanti pluris intereſſe dignoſcitur, ne conventus qualeſcunque cum Synodis confundantur, & hac ratione ingens rerum confuſio in hiſtoriis Eccleſiaſticis oriatur: facile enim fieri poſſet, ut a Comitiis imperii vel provinciæ, a conventibus Clericorum, vel Doctorum quibuscunque ad Synodos concludatur. Quapropter genuina notio Synodi ex hiſtoriis eſt emetienda, videndumque, quid Eccleſia vetus & nova nomine Synodi intellexerit (h). Porro autem ſive hiſtoriam antiquioris ſive novioris Eccleſiæ conſulamus, aperte conſtabit, quod ex uſu Eccleſiæ communius nomine Synodi & Concilii venerint conventus Eccleſiaſtici, ad quos confluxerunt plures vel ejusdem vel diverſarum provinciarum Epiſcopi; alii autem conventus aliud nomen fuerint ſortiti (i).

Et quare?

Hæc notio neceſſaria ad evitandam confuſionem nominum & rerum.

Synodus ex uſu ſignificat Conventum Eccleſiaſticum Præſulum.

Aliam ſubeſſe rationem, ob quam tam ſolicite in genuinam Synodi notionem inquirunt Proteſtantes, non ex vano ſuſpicor. Et quam? nempe cum ipſi originem Conciliorum in jus divinum eſſe refundendam plerumque negent, quam Catholici ex Actibus Apoſtolorum & celebri illo conventu Jeroſolymis habito Act. 15. oſtendere contendunt, argumento fortiori Catholicam doctrinam haud poſſe impugnari facile perſpiciunt, quam ſi illum conventum Jeroſolymitanum fuiſſe veram Synodum negent, eo quod plures communitates, aut earum Repræſentantes non confluxerint (k). Idcirco negant, quod ante finem ſæculi

Quare Proteſtantes tam ſint ſoliciti circa notionem Synodo propriam?

(g) Idem Walchius p. 4. In den Schulen der Proteſtantiſchen Gottes-Gelehrten ſind die Erklärungen eines Concilii von derjenigen, die wir gegeben haben, nur darinnen unterſchieden, daß wir den Begrif mehrerer Gemeinden vor weſentlich halten, welchen andere auszulaſſen pflegen. Item Mosheimius pag. 69. quem mox infra citabimus.

(h) Idem Walchius, dum dicit: Es iſt dahero deſto nöthiger einen rechten Begrif feſt zu ſetzen, damit nicht in der Kirchen eine ſchädliche Verwirrung entſtehe. pag. 5.

(i) Sic conventus Epiſcopi cum ſuo Clero dicebatur *Presbyterium;* conventus Procerum & Magnatum apud Reges Francicos *Comitia;* conventus inter diverſæ Religionis Doctores *colloquia;* & hodiedum Conventus Cleri in Gallia & Anglia vocantur *Congregationes*, *Convocationes* &c.

(k) Es iſt ein Streit, dicit Moshemius pag. 69. wann dergleichen Kirchen-Verſammlungen entſprungen ſind. In dieſe Streitigkeit hat ſich ein Wortſtreit eingemiſchet,

ſæculi II. ulla fuerit Synodus celebrata, aut conventus Epiſcoporum cum ſuo Clero, quem *Synodum Diœceſanam* vocamus, in ſenſu proprio Synodus vocari queat (l).

Quidquid nomen Synodi ſignificet,

Verum enim vero quis hos Doctores Proteſtanticos conſtituit Dictatores, ut pro ſuo libitu notionem Synodi qualemcunque nobis obtrudere valeant? An non ipſi fatentur, quod nomen *Synodi* promiſcue fuerit uſurpatum (m)? In ordine ad quæſtionem de origine Synodorum infra decidendam parum hæc notio Synodi ſtricte nimis accepta ipſis patrocinabitur, dummodo oſtendamus, quod Chriſtus normam decidendi controverſias ſeu fidei ſeu diſciplinæ, conſultandi, & tractandi de negotiis Eccleſiæ præſcripſerit, atque horum deciſionem conventui illorum ſubmiſerit, quos conſtituit *regere Eccleſiam DEI*, eſto pro illis rerum ac temporum circumſtantiis, in quibus fines Eccleſiæ fuere valde anguſti, nec omnes facile convocari potuerint, convenientes vero fuerint pauci. Procul dubio in hiſtoriis Eccleſiaſticis nomine *Synodi* veniunt conventus Eccleſiaſtici in ordine ad tractanda negotia Eccleſiaſtica congregati; ſed anne ſemper convocati fuere *conventus majores*, nempe Synodi Provinciales, Nationales, vel omnino Generales,

Dummodo Chriſtus certam normam decidendi cauſas præſcripſerit,

ſchet, und um denſelben zu vermeiden, muß man nur merken, daß das Wort Concilium eine weite, und engere Bedeutung habe. In jenen bedeutet es eine angeſtellte Zuſammenkunſt über Kirchen-Sachen; Nach dieſer Bedeutung ſind frühzeitig, und ſelbſt zu der Apoſtel Zeiten, Kirchen-Verſammlungen gehalten worden. Dahero pfleget man die Verſammlung zu Jeruſalem Apoſtelgeſch. XV. das erſte Concilium zu nennen. Allein dieſe Verſammlung war eine Zuſammenkunſt einer einzigen Kirche. In ſeiner eigentlichen Bedeutung iſt ein Concilium eine Verſammlung verbrüderter Gemeinen, die eine Ordnung der Gemeinde machen.

(l) Und in dieſem Verſtande ſind in den erſten hundert und funfzig Jahren nach Chriſti Geburt keine Kirchen-Verſammlungen gehalten worden. Dann in den erſteren Zeiten findet man keine äuſſerliche Verbrüderung. Idem pag. 70.

(m) *Synodos Græci interdum vocant qualescunque cœtus, ut in Ignatio, & edictis Conſtantini videre eſt*, ait Hugo Grotius de Imper. Summa Poteſt. circa ſacra cap. VII. & paulo poſt: *Conventus Ordinum Regni alicujus ut latine Concilium, ita Græce Synodus recte dicitur. Quare & in Hungariæ decretis conventus Epiſcoporum & Optimatum Regni Synodus vocatur. Et Carolus Magnus Patritius Romanorum declaratur in Synodo, hoc eſt, Ordinum conventu*, prout explicat Goldaſtus. loc. cit.

les, ad quas plures Ecclesias confœderatas, aut potius illarum Rectores vocare necessum erat. Et demus hujusmodi *Synodos majores:* exinde non sequitur, quod non dentur conventus Ecclesiastici *minores*, quos *Synodos Diœcesanas* appellamus, & passim Scriptores Ecclesiastici nomine *Synodorum* appellare consueverunt. Timor ille confusionis in historiis Ecclesiasticis pertimescendæ est inanis, & imaginarius. Timent hi Doctores, ubi non est timor. Non est tantæ difficultatis res dare notionem Synodi, quæ illam a cœteris omnibus conventibus differre faciat: nam dicamus, quod *Synodi sint Conventus Ecclesiastici a Superioribus Ecclesiasticis ad negotia publica & privata Religionis Ecclesiæ vel universalis vel particularis legitime convocati.* Hac sane ratione Synodus jam differt a cœteris omnibus conventibus & congressibus, specialiter a *Conventibus Ecclesiasticis*, in quibus celebrantur divina, a *congressibus Doctorum* de negotiis, causis, & controversiis religionis consulentibus; utpote qui non sunt Rectores Ecclesiarum potestate decidendi instructi sed meri pacificatores; a *Comitiis*, ad quæ vocabantur etiam Proceres & Magnates, ut de negotiis publicis utriusque Reipublicæ tam Politicæ quam Ecclesiasticæ consulerent; a *Conventibus Clericorum* Galliæ, Angliæ &c. in quibus agitur de negotiis Ecclesiastico-Politicis.

Protestantium timor est inanis.

Definitio Synodi.

Differt ab omnibus aliis conventibus.

Ex his jam facile est assignare notas characteristicas *Synodi Ecclesiasticæ*, quin necessum sit notionem a Doctoribus Protestanticis excogitatam adoptare. Tres ergo sunt tales notæ, quarum prima est, ut fiat convocatio a legitimo quodam Superiore Eccesiastico. Tales sunt soli Episcopi, quos solos Christus posuit *regere Ecclesiam DEI.* Altera ex fine & scopo est desumenda, qui alius esse non debet quam bonum Religionis & Ecclesiæ. Tertia est, ut sit conventus vel Episcoporum, vel etiam inferiorum Clericorum ad tractanda negotia Ecclesiastica convocatorum (n).

Notæ characteristicæ sunt tres.

Inde ulterius sequitur quod etiam Conventus Episcopi cum suo Clero Diœcecesano (o) jure dicatur *Synodus* cum addito *Diœcesana.* Quod si quis proterve nobiscum contendere, & Synodum Diœcesanam e classe *Synodorum Eccesiasticarum proprie talium* expungere velit, cum ipso sine

Etiam Synodus Diœcesana est propria Synodus.

(n) Per verba: *Inferiorum Clericorum* designatur *Synodus Diœcesana.*

(o) Aliud enim est *Clerus Diœcesanus*, & aliud *Presbyterium Episcopi*: nomine Cleri veniunt omnes Clerici Diœcesesos; nomine *Presbyterii* solus Senatus Episcopi, qualem antiquitus omnes habuere Episcopi.

ſine piaculo tranſigere poſſumus; utpote quod exinde Religioni & principiis catholicis nil præjudicii ſit pertimeſcendum. Stabit immota authoritas Concilii Jeroſolymitani, etiamſi Synodi Diœceſanæ proprie talibus non annumerentur, ſicut infra explicabitur.

Definitio Synodi ex Grotio.

Quod ſi quis jam velit definire Synodum in genere prout contradiſtinctam a cœteris conventibus juxta notionem a Grotio aliisque Doctoribus Proteſtanticis explicatam, & hanc applicare aliis Conventibus non Eccleſiaſticis, dicere poſſet cum Grotio (p), quod Synodus in genere ſit *conventus quidam celebrior omnium Ordinum, vel unius Ordinis hominum e pluribus locis confluentium negotiorum majorum tractandorum gratia convocatus.* Hoc modo ex mente Grotii (q) differt Concilium ab aliis conventibus e. g. *Comitiis*, ad quæ confluit omnis populus (r). A *Senatu*, quem Viri quidam honoratiores conſtituunt, quorum conſilio Imperantes in quotidianis negotiis utuntur.

Quid Synodus?

Quoniam vero uſu invaluit, ut ſoli conventus Eccleſiaſtici dicantur Synodi vel Concilia, & de his ſolis nobis agendum ſit, aliam definitionem Synodi, quam ſupra datam, afferre ſupervacaneum ducimus: manet ergo quod Concilium Eccleſiaſticum ſit *Conventus Eccleſiæ Præſulum ad tractanda negotia Religionis legitime convocatus.* Videantur ſupra dicta.

§. III.

Diviſiones Concilii.

Diviſiones Concilii, ſi accurate diſſerere velimus, afferri poſſunt quamplurimæ. I. Igitur dividitur Concilium in pure *Eccleſiaſticum*, & *mixtum* (s): illud ex ſolis Præſulibus, & Magnatibus Eccleſiaſticis (ſaltem principaliter) (t) ad tractanda negotia Eccleſiaſtica duntaxat; iſtud etiam ex Optimatibus Regni ad ordinandam utramque Politiam Eccleſiaſticam & Civilem eſt conflatum. Talia Concilia fuere frequentia quondam Conſtantinopoli apud Imperatores (u) & poſtea in Gallia, ubi

(p) Loco ſupra citato. (q) Ibid.

(r) Conceptus iſte Grotii, dum dicit, quod ad Comitia populus convocetur, ex toto verus non eſt; nam Comitia dicuntur frequentius illi Conventus, ad quos Proceres & Magnates convocantur.

(s) Hæc diviſio non eſt proprie talis: quia Concilia mixta potius ſunt dicenda *Comitia.*

(t) Eſto enim admittantur etiam alii e. g. Oratores Imperatoris, Regum & Principum, non tamen admittuntur cum ſuffragio, & voto deciſivo, vel conſultivo ſaltem in materia fidei.

(u) Vid. Thomaſinus part 2. lib. 3. cap. 46. ubi plura refert exempla, quod Epiſcopi

ubi Reges ordinarie in omnibus negotiis majoribus non Ecclesiæ tantum sed etiam Imperii consilio & Episcoporum, & Optimatum uti consueverunt: & hinc talia Concilia passim vocabantur *Regia* (x). Concilia pure *Ecclesiastica* dividuntur II. in *Generalia*, quæ etiam dicuntur *Oecumenica*; & *particularia*: illa sunt, ad quæ vocantur per epistolam encyclicam universi totius orbis Episcopi, qui volunt & possunt interesse, etsi non omnes compareant; dummodo sint legitime vocati: Ista vero sunt, ad quæ unius Nationis, Provinciæ, vel Dioeceseos Præsules vel alii Clerici convocantur: & hinc sunt vel *Nationalia*, vel *Provincialia*, vel *Diœcesana*, de quibus agemus cap. seq. III. *Generalia* iterum vel sunt *absolute*; vel *secundum quid & respective* talia: Priora sunt illa ipsa, quæ supra descripsimus: Posteriora sunt, quæ vel ex fama & usu, vel ab authoritate convocantium, præsidentium, vel a numero convenientium sunt valde spectabilia, ut propemodum universalibus videantur exæquanda, qualia dantur plura e. g. *Arelatense I.* sub Sylvestro Papa jussu Constantini M. in causa Donatistarum congregatum, & a S. Augustino plenarium vocatum (y), ad quod ducenti circiter confluxere Episcopi. *Sardicense*, quod communius velut appendix Concilii Nicæni habetur (z). *Constantinopolitanum in Trullo*, quod vocari solet *Synodus quinisexta* (a). V. Alia iterum sunt Concilia generalia ab Ecclesia

Concilia Ecclesiastica sunt quadruplicis generis.

Generalia vel absolute vel respective talia.

Alia approbata alia reprobata.

scopi Constantinopolim fuerint vocati, ut cum Imperatore & Magnatibus de negotiis Imperii consultarent. Unum adduxisse sufficiat: sic Justinus Junior jamjam animam efflaturus Pontificem, Episcopos omnes, Senatum & Magistratus convocasse legitur, ut successorem designarent.

(x) Vid idem Author loc. cit. Petrus de Marca lib. 6. de concor. cap. 24. nunquid enim ex Historia Ecclesiastica notum est, quod antiqui Imperatores & Reges nihil, quod erat majoris momenti, agere consueverint sine consilio Episcoporum, quos frequentes in suis aulis habebant, & velut comites secum assumebant, etiam dum in aciem progrediebantur.

(y) In epist. 215. sed ut bene notat Natal. Alex. Hist. Eccles. ad Sæc. 3. dissert. 24. vocavit illud non plenarium simpliciter, sed totius Africæ.

(z) Cujus ratio duplex est, tum quod in eo confirmata fuerit fides Nicæna, tum quod huic Concilio plerique Nicænorum Patrum interfuerint. Hoc Concilium in eo est celebre, quod in illo Appellationes ad Sedem Pontificiam, ut docet Nat. Alex. fuerint stabilitæ; vel, ut vult Petrus de Marca, noviter introductæ.

(a) Dicitur in Trullo, quia habitum fuit in Secretario Palatii, quod ob concameratum

clesia *approbata*, & alia *reprobata*, quæ communius vocantur *Conciliabula:* Priora sunt, quæ Ecclesia sua authoritate communivit; posteriora, quæ velut defectuosa ex quocunque capite nunquam in Canonem Conciliorum recepit. Talia dantur plura, e. g. *Sirmiense* subscriptione Osii Cordubensis, & Liberii Pontificis contra Athanasium famosum; *Ariminense*, de quo S. Hieronymus scribere non dubitavit, illud in causa fuisse, ut totus orbis ingemisceret, seque Arianum fuisse miraretur (b). *Ephesinum II.* quod Catholici dixere *latrocinale*, seu *prædatorium* (c). VI. Quædam sunt *approbuta ex omni*, quædam *ex una tantum*

Alia ex omni, alia ex

ratum fastigium Trulli, sive Trullæ nomine appellebatur. Dicitur quinisexta, quod quintæ & sextæ Synodo generali velut appendix eo prætextu fuerit addita, quod quinta & sexta Synodus nullos edidissent Canones utpote in solis fidei controversiis occupatæ. Canones edidit 102. & a Græcis schismaticis plurimi æstimatur, etsi quondam nec ab Orientalibus omnibus fuerit receptum. Ecclesia tamen Occidentalis nunquam velut œcumenicum recepit, aut approbavit, quia citra Romanæ Ecclesiæ authoritatem coivit. Hadrianus Papa nihilominus non ex integro improbasse videtur. Hujusmodi Concilia quasi generalia numerantur plura, & potissimum XIV. Arelatense I. de Anno 314. Sardicense An. 347. Trullanum An. 692. Francofurtense An. 742. jussu Caroli M. convocatum, & ex eo potissimum capite celeberrimum, quod cultum imaginum excessivum a Græcis in Synodo Constantinop. (fueritne hæc Synodus quædam pseudo- vel ipsa genuina Synodus generalis VII. adhuc disputatur inter Eruditos) stabilitum reprobaverit. super quo vid. Mabillonius, Sirmondus, Labbeus &c. Claremontanum An. 1095. sub Urbano II. Pontifice, Imperatore Henrico IV. & Rege Galliarum Philippo I. a ducentis & amplius Patribus celebratum. Turonense III. an. 1163. Præside ipso Alexandro III. a 124. Episcopis, & Abbatibus plus quam 400. contra Victorem II. Pseudo-Pontificem congregatum.

(b) In Dialogo contra Luciferianos: quo sensu id intelligendum vid. in Theologis, & in speciali Dissert. Thomasini.

(c) Ferme innumera sunt Conciliabula, & pseudo-Synodi usque nunc celebrata. Ex his famosiora sunt, quæ in causa Arianorum contra Orthodoxos; & Græcorum schismaticorum, quæ contra Latinos fuere habita; & sunt potissimum sequentia: *Mediolanense* an. 355. a Liberio Pontifice jussu Constantii Imperat. indictum a sacris ædibus in ædes Principis translatum, ubi plerique Episcopi, quorum circiter 300. convenerant, coacti ad subscribendum damnationi

tantum parte, & ita quoad aliqua saltem *reprobata*. In exemplum adducere solent communius Concilium *Constantiense*, & *Basileense*. Utrumque acceptant Galli tanquam legitimum, quoad ea etiam, quæ in sess. 4. & 5. Concil. Constant. de Superioritate Concilii supra Pontificem fuere asserta, ac in sess. 3. Concil. Basileensis confirmata. Econtra reprobant quoad has sessiones tanquam illegitima Itali, & Germani (d). Hisce plura alia & aliqua etiam ex magis principalioribus accenseri possent e. g. Concil. *Constantinop. I.* quod teste S. Gregorio M. (e) Ecclesia Romana nonnisi quoad ea, quæ contra Macedonium fuerunt definita recepit: item *Chalcedonense* quod Leo M. non ex toto ratihabuit, sed unice quoad id, quod ad fidem pertinebat (f). VII. Iterum alia sunt Concilia generalia ab universali Ecclesia tam Occidentali, quam Orientali; alia ab una tantum seu Occidentali seu Orientali recepta. Inter priora primum locum merentur quatuor prima Ecclesiæ Concilia *Nicænum I. Constantinopolitanum I. Ephesinum* & *Chalce-*

una tantum parte approbata.

Alia ab utraque Ecclesia Occidentali & Orientali, & alia ab una sunt approbata.

tioni Athanasii, pauci exilio mulctati, inter quos etiam Liberius Papa, alii dirissime fuerunt habiti. *Sirmiense* 357. cui amplius quam 300. adfuerunt Episcopi potissimum Ariani, qui duas formulas parum Catholicas composuerunt, quibus celeberrimum illum Osium jamjam centenarium subscribere compulerunt. Quænam vero sit illa formula, cui Osius & Liberius subscripserunt, videndum in Theologis. *Ariminense* an. 359. invito Liberio Pontifice a 600. Episcopis celebratum, in quo multi Episcopi Catholici exilii ac tormentorum incommodis fracti formulam fidei Arianam approbarunt. *Ephesinum II.* equidem a Leone Pontifice congregatum, sed Dioscori Alexandrini studiis mire turbatum: quippe quibus factum est, ut hæresis Eutychiana confirmaretur, plures Episcopi ab hæresi absolverentur, & Flavianus Patriarcha Constantinop. ad mortem usque fustibus cæderetur. *Constantinopolitanum pseudo-septimum* an. 754. a Constantino Copronymo, invito Pontifice Stephano II. adversus imaginum cultum indictum. *Constantinopolitanum* an. 861. in templo Apostolorum Photio Præside habitum, in quo per vim Ignatius Patriarcha a sua sede fuit dejectus. *Constantinopolitanum pseudo-octavum* in templo Sapientiæ an. 879. habitum, in quo Photius mortuo Alexandro restitutus.

(d) Vid. Natal. Alex. in Hist. Eccles. Sæc. XV. & Sæc. XVI. Differt. IV. & VIII.

(e) *Romana Ecclesia eosdem Canones vel gesta Synodi illius non habet, nec accepit. In hoc autem eandem Synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum.* S. Greg. M. l. 6. epist. 31. (f) Epist. 61. & 62.

Chalcedonense, quibus velut quatuor Evangeliis aut S. Scripturis esse assurgendum æque in Jure Canonico ac Civili pronuntiatur (g) etsi, ut supradictum est, Ecclesia Latina non omnes illorum Canones receperit. Atque horum Conciliorum authoritatem etiam ipsi Protestantes, licet non omnes, suspiciunt, eorumque doctrinas, saltem in quantum eorum dogmatibus non contradicunt, recipere non dedignantur (h). Ista sequuntur *Constantinopolitanum II. & III.* ac denique *Nicænum II.* quæ æque in Occidentali quam Orientali Ecclesia instar Oecumenicorum magno in honore habentur saltem hodie: nam Synodum Nicænam II. a Germanis non mox & usque ad Sæc. 9. non receptam; quin imo in Concilio Francofurtensi a Carolo M. coacto fuisse reprobatam (quomodocunque, sive errore facti, sive alio modo authoritati Concilii minime præjudicioso id factum esse dicatur) plures asserunt Scriptores Catholici (i). Posterioribus in Ecclesia Orientali accenseri solet *Synodus Trullana*, quam saltem cum tempore (ab initio enim nec a Patriarchis Orientalibus excepto Constantinopolitano fuisse receptam asserunt) Græci Schismatici velut sextam Oecumenicam adoptarunt

(g) *Inter cætera autem Concilia quatuor esse scimus Venerabiles Synodos, quæ totam principaliter fidem complectuntur, quasi quatuor Evangelia, vel totidem paradysi flumina.* Can. 1. distinct. 15. & : *prædictarum quatuor Synodorum dogmata, sicut S. Scripturas accipimus.* Nov. 131. §. 1. quo in sensu tamen adhuc sit major authoritas Scripturarum, quam Conciliorum, exposuimus in Quæst. 1. cap. 1.

(h) Vid. Boehmerus ad tit. de constit. §. 3. ubi probat, quod ne quidem cætera Concilia simpliciter rejiciant, in quantum doctrinas Scripturæ continent. Assurgunt igitur Conciliis non propter authoritatem Ecclesiæ, Pontificis, vel Episcoporum, sed propter dogmata fidei in iis contenta. Ideo vero majorem authoritatem apud ipsos habent quatuor prima Concilia, quia, ut ajunt, in iis majori sinceritate fuit actum, quam in cæteris, nihil absonum & contrarium fidei definitum, & dominatus Pontificius nondum se tam aperte explicavit. Sed etiam in his Conciliis multa præpostere fuisse acta maxime in damnatione Nestorii, falso asserit Gundlingius ad lib. 1. tit. 1. §. X.

(i) Scribit enim Author Annal. Fuldens. ad ann. 794. pseudo-Synodus Græcorum pro adorandis imaginibus habita, & falso septima vocata ab Episcopis damnatur. De hac Synodo vid. Theologi, ubi agunt de cultu SS. Imaginum. Item Mabillonius. Vid. Natal. Alex. ad Sæc. 7. Item Cabassutius in Notit. Concil. aliique.

optarunt: Ecclesia tamen Occidentalis, quod citra authoritatem Romanæ Ecclesiæ confluxerit, nunquam approbavit. Hisce Ecclesiæ Occidentalis Doctores (utut non omnes) annumerare solent *Constantinopolitanum IV. quinque Lateranensia*, duo *Lugdunensia*, *Viennense*, *Pisanum*, *Constantiense*, *Basileense*, *Florentin.* & *Tridentinum.* Iterum alia sunt, quæ mox pacifice sunt recepta, suamque in Ecclesia obtinuerunt authoritatem; alia vero non nisi successu temporis. Tria potissimum numeramus, quorum authoritas aliquo modo periclitabatur, nempe Constantinopolitanum I. quod, quia ex solis Episcopis Orientalibus fuit conflatum, anno primum post a Damaso Papa approbationem & authentiam obtinuit; dein Constantinopolitanum II. in causa trium Capitulorum invito veluti Pontifice Vigilio celebratum; quippe, qui licet Constantinopoli præsens foret, noluit tamen nec per se, nec per suos Legatos præsidere Concilio; illud tamen postea approbavit. Ac demum Nicænum II. quod ut antea dictum, a Concilio Francofurtensi ex errore facti reprobatum & ad annum usque 900. nondum fuisse receptum in Germania legitur. Demum aliqua semper fuere *indubiæ authoritatis*, & a nemine in dubium vocata: econtra alia sunt, quæ *nec ab omnibus*, *nec semper ubique* velut legitima & œcumenica sunt adoptata. Horum in numerum veniunt præter tria supra allata *Concilium Constantinop. IV.* an. 869. sub Adriano II. celebratum, quod nec a Patribus Græcis, nec Latinis in Synodo Florentina congregatis agnitum fuisse velut authenticum scribit Launoyus (k) jure tamen optimo a Natali Alexandro (l) emendatus, & castigatus, eo quod singulis attribuat, quod a solo Abrahamo Cretensi temere factum est. Id negari nequit, quod Julianus Cæsarinus S. R. E. Cardinalis disputans in Concilio Florentino contra Marcum Ephesinum de non connumeranda inter œcumenicas octava Synodo victas dederit manus. Verum etiam hic merito a Baronio, aliisque egregie vapulat (m). Item Lugdunense I. sub Innocentio IV. an. 1245. quod licet ferme ab universa Ecclesia, etiam Gallicana Oecumenicis annumeretur, attamen non esse Oecumenicum idem Launoyus multis probare contendit (n). Pisanum, de cujus authentia ingens lis inter Doctores (o). Constantiense, & Basileen-

Alia indubiæ authoritatis semper ab omnibus & ubique recepta, alia non.

(k) In epistola ad Bonum data epist. p. VIII.

(l) In Hist. Eccles. ad Sæc. 9. & 10. Dissertat. IV. §. XXIV.

(m) Cabassutius in Not. Eccles. ad Sæcul. 9. p. 392.

(n) Tom. 5. part. 2. pag. 522.

(o) Negat hanc Authentiam S. Antoninus, & post illum Bellarminus, & hodie ferme

Basileense, de quibus supra egimus, quorum authoritatem Galli supra modum extollunt; Itali & Germani quoad aliquas saltem sessiones a lima detrudunt. Florentinum, cui Episcopi Galliæ nec interesse, nec illi mox subscribere voluerunt. Quin imo, si Cardinali de Lotharingia fides adhibenda, illud nunquam a Gallis inter legitima & oecumenica fuit relatum (p). Contrarium tamen testantur alii Scriptores Galli asserentes, illud saltem successive ad instar Nicæni II. fuisse adoptatum (q). Et demum Lateranense V. sub Leone X. anno 1512. celebratum, quod Gallorum multi e numero Oecumenicorum expungunt, aut saltem non ex omni parte approbant (r). Has multiplices divisiones vel ideo afferre placuit, ut, quid certum & quid incertum sit, & quantum authoritatis quælibet Concilia habeant, non ignoremus.

§. IV.

Diversus numerus Conciliorum tam apud Catholicos quam Protestantes.

Videamus de numero Conciliorum generalium, in quo adornando iterum non conveniunt Scriptores tam Acatholici, quam Catholici. Acatholici ad summum quatuor adstruunt, etsi neque hæc sine omni labe esse dicant (s). Cætera, ajunt, Ecclesiæ Orientalis sapiunt errores idololatricos; reliqua vero Ecclesiæ Occidentalis insuper Dominatum Pontificium. In eo conveniunt Doctores Catholici, quod Concilia Oecumenica Orientis numerentur VIII. (t) Disconveniunt vero in numero Conciliorum Occidentis, quorum aliqui XIII. alii XII. alii XI. numerant. Difficultatem faciunt tria potissimum Concilia nempe Pisa-

ferme omnes Scriptores Itali, & Germani, & non pauci ex ipsis Gallis. Econtra illam defendit Nat. Alex. ad Sæc. XV. & XVI. Differt. 2. §. 14. ubi citat Gersonium, & Cardinales Viros Doctissimos.

(p) Verba Cardinalis in epist. ad Britonem Secretarium scripta sic habent: Constantiense Concilium in partibus suis omnibus ut generale habetur: Basileense in authoritatem admittitur: Florentinum nec legitimum, nec generale reputatur.

(q) Juenin in Instit. Theol. Differt. 4. Art. 18. §. 3.

(r) Sic enim teste Launoyo in epist. 11. ad Claudium Amelinum Academia Parisiensis 1517. Concilium illud appellat cœtum quemdam non in spiritu DEI congregatum: nec mirum; quia in hoc Concilio quædam Concilio Basileensi contraria sunt statuta.

(s) Vid. supra dicta, quæ ex Boehmero & Gundlingio attulimus.

(t) Vid. Caspar Ziegler in Notis ad Lancellotum lib. 1. Tit. 3. ad §. 3. duo Nicæna, Constantinopolitana quatuor, Ephesinum, & Chalcedonense.

Pisanum, Basileense, & Lateranense V. duo priora in numero Conciliorum ponunt frequentius Galli; & econtra eliminant Itali, & Germani; illud tertium admittunt vice versa Itali, & Germani; rejiciunt Galli (u).

§. V.

Brevis omnium Conciliorum Generalium exegesis.

Nicænum I. explicatur.

Jam brevissimam dare liceat exegesin Conciliorum generalium omnium utriusque Ecclesiæ tam Orientalis, quam Occidentalis. Octo esse Concilia Orientis diximus, inter quæ primum fuit Nicænum I. sub Sylvestro Pontifice, & Constantino M. Imperatore an. 325. convenientibus 318. Episcopis contra Arianos, Quartodecimanos & Meletianos celebratum. Multum disputatur de numero Canonum, quorum communius 20. numerantur (x).

Constantinopolitanum I.

Secundum est Constantinopolitanum I. adversus Macedonianos Divinitatem S. Spiritus negantes an. 381. sub Damaso Papa & Theodosio Sen. Imperat. in conventu 150. Episcoporum incerto tamen Præside celebratum, & primum successu temporis a Damaso in Synodo Romana saltem quoad ea, quæ adversus Macedonium sunt definita, confirmatum (y). In hoc Concilio damnata fuit hæresis Macedonianorum, confirmata fides Nicæna, conditum novum symbolum, in quo Spiritui Sancto attribuitur Divinitas, Nectarius dejecto Maximo suffectus

(u) Vid. supra dicta.

(x) Ariani negabant consubstantialitatem & Divinitatem Filii. Quartodecimani volebant celebrari Pascha Luna 14. post Æquinoctium Vernale, in quamcunque diem incideret. Quæstio hæc inter Polycratem & Victorem Romanum Pontificem diu fuit acerrime agitata. Vid. Historici ad Sæc. III. Meletius vero Episcop. in Ægypto multorum criminum convictus & a sede sua dejectus Ecclesiam pessimo dilaceravit schismate. In hac Synodo conditum est symbolum fidei, & asserta vox *consubstantialis*. Quæstiones super hoc Concilio partim dogmaticæ, partim historicæ moveri consuetæ sunt potissimum sequentes: 1. Quis convocaverit, num Pontifex, vel Imperator? 2. Num omnes Episcopi etiam Ariani subscripserint? 3. Quot editi fuerint Canones? 4. Quomodo intelligendus sit Can. 6. num loquatur de Jure Metropolitico, vel Patriarchali?

(y) In hac Synodo alterum symbolum fidei est editum Spiritui S. Divinitatem attribuens, quo Ecclesia utitur in suis liturgiis. Dubitatur de convocatione, Præsidentia, & acceptatione hujus Concilii.

ctus Episcopus Sedis Constantinop. & diversi sunt conditi Canones, quorum septem numerant Græci Codices, pauciores Latini.

Ephesinum I. Sequitur tertium Ephesinum I. an. 431. Cœlestino I. Pont. Theodosio Jun. ac Valentiniano Imperat. adversus Nestorium Præside Cyrillo Alexand. confluentibus plus quam 200. Episcopis congregatum, cujus 6. recensentur Canones (z).

Chalcedonense. Quartum locum occupat Concilium Chalcedonense, quod anno 451. Leone I. Pontifice, & Marciano Imp. Præsidibus Paschasio, & Lucentio Episcopis, Bonifacio & Basilio Presbyteris a Leone delegatis contra Eutychianos fuit habitum, cui 630. Episcopos interfuisse scribunt (a). Codices Græcorum numerant 30. Latinorum 27. tantum Canones; tres enim posteriores utpote post discessum Legatorum Pontificis ab Anatolio Episcopo Constantinop. & cæteris Episcopis Orientalibus subdole conditos, in quorum primo, seu 28. Episcopo Constantinop. secundus inter Patriarchas locus, aliaque Romano Pontifici soli propria adscribuntur privilegia, Leo I. ut acceptaret, persuaderi non potuit (b).

Constantinopolitanum II. Quinto loco venit Concil. *Constantinop. II.* quod an. 553. Vigilio Pontifice & Justiniano Imperat. convenientibus 165. duntaxat Episcopis contra Nestorianos, Eutychianos, Origenistas, & *famosa tria capitula* id est libros Theodori Mopsuesteni, commentarium Theodoreti Episc. Cyrensis, & epistolam Ibæ Præsulis Edesseni ad Marim Persam scriptam fuit celebratum. In hoc Concilio plura memoratu digna occurrunt: I. quod eidem Vigilius interesse, & sive per se, sive per alios præesse noluerit (c). II. quod in eo nulli fuerint conditi Canones

(z) Asseruit Nestorius duas in Christo personas, & MARIAM Αντοκον seu Matrem DEI esse negavit. Quæstiones controversæ sunt de convocatione, & præsidentia hujus Concilii; de justa vel injusta damnatione Nestorii; de anathematismis Cyrilli Alex.

(a) In alium directe oppositum errorem lapsus fuit Eutyches unam adstruens naturam in Christo. Dubia super hoc Concilio moveri consueta afferemus §. ult. hujus capitis e. g. de convocatione, de Can. 28. a Leone I. non acceptato.

(b) Specialiter Leo non acceptavit Can. 28. ab Anatolio & cæteris Orientalibus Episcopis post discessum Latinorum conditum, quo Episcopo Constantinop. insignes attributæ leguntur præeminentiæ.

(c) Noluit Pontifex interesse Concilio, quod Synodus contra pactas conditiones fuerit

nes, sed meri Anathematismi, numero 14. præter Anathematum in Origenistarum errores capita. III. quod in hac Synodo prima vice libri & errores Origenis & Origenistarum fuerint damnati: postquam, licet varia subierint fata, impune tamen per tria circiter Sæcula in Ecclesia fuere tolerati (d). IV. quod simile fatum experta sint tria capitula, etsi in Concil. Chalced. anathema non tulerint (e). V. quod demum ipse Vigilius, & post ipsum Pelagius, Gregor. M. & Nicolaus I. hanc Synodum approbaverit: quamquam adhuc an. 590. receptionem illius motus quosdam in Ecclesia Occidentali fecisse legatur (f).

 Sextum

fuerit coacta, quas inter etiam hæc erat, ut in dijudicanda causa trium capitulorum tot essent Episcopi Latini, quot Græci. Vid. Graveson ad Sæc. VI. pag. 63.

(d) Sic Origenem Episcopi Palæstinæ nunquam a sua communione separarunt. Item variæ pro Origene scriptæ sunt Apologiæ, quas inter duæ sunt celebriores, una Eusebii Cæsariensis, altera Rufini Presbyteri Aquileiensis. Imo negat Halloixius Origenem ab Ecclesia fuisse damnatum, qui tamen a Natal. Alex. egregie vapulat. An vero mox in principio vel sub finem Synodi fuerit damnatus, disputant eruditi, de quo vid. Petrus de Marca in Dissert. de 5. Syn. Cardinal. Norisius, Pagius ad annum DCIII.

(e) Quantum Ecclesiam exagitaverit causa trium capitulorum, paucis non potest dici. Occasionem præbuit damnatio Origenis; fautores enim Origenis Justiniano persuaserunt, omnes Acephalos Concilio Chalcedonensi subscripturos, si modo tria hæc capitula damnarentur. Placuit consilium Imperatori, qui mox edictum contra illa promulgavit. Renuit Vigilius Pontifex huic edicto subscribere, metuens, ne authoritas Concilii Chalced. pateretur. Quare convocata Synodus, ad quam ipse etiam Pontifex perrexit, eique ab initio præfuit, sed mox interrupit lata prius sententia contra tria capitula cum clausula tamen: *salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonensis.* Hæc res mirum in modum commovit totum Occidentem, ubi credebatur, actum esse de authoritate Concilii Chalcedonensis. Post multas altercationes Synodus generalis Constantinop. convocata, quam ut accederet Vigilius, persuaderi non potuit. In ea igitur iterum damnata sunt tria capitula. Jam inde gravis oritur difficultas, qua ratione duo Concilia, nempe Chalcedonense, quod Theodorum & Ibam in communionem recepit, & Constantinop. in quo illorum scripta anathemate sunt postrata, conciliari possint, & debeant.

(f) Notabile hujus rei exemplum affert Author Princip. J. E. Nobis videtur, quod Gregorius pia œconomia utendum esse arbitratus fuerit.

Constantinopolitanum III. Sextum locum tenet Concil. *Constantinop. III.* an. 681. sub Agathone Papa, & Constantino Pogonato præsidentibus Legatis Pontificiis, & convenientibus 170. Episcopis contra Monothelitas unius in Christo voluntatis assertores in *Trullo*, id est in Secretario Palatii ab arcuato opere sic dicto celebratum, in quo Act. 13. in ipsum etiam Honorium Pontificem anathemá dictum fuit (g). Cum hac Synodo neutiquam confundi debet Pseudosynodus *Trullana*, quam vocare solent *quini sextam*; quod supplere videatur anteriora duo Concilia, quippe in quibus nulli fuere conditi Canones. Græci Schismatici hanc Synodum maximi habent; Latini eam nunquam receperunt, neque apud eos aliam authoritatem habet, quam quatenus convenit cum aliis Canonibus Ecclesiæ Latinæ.

Nicænum II. Subsequitur Concilium generale septimum *Nicænum II.* an. 787. ad clavum Ecclesiæ sedente Adriano I. regnantibus Constantino IV. Imp. adhuc puero, & matre Irene; præsidentibus nomine Pontificis Petro Archipresbytero, & Petro Abbate; congregatis 350. Episcopis adversus Iconoclastas celebratum, in quo habitæ sunt Actiones octo, & in harum ultima editi Canones 22. In eo præcipue famosa est hæc Synodus, quod in Concil. Francofurtensi sub Carolo M. ex errore facti, ut scribunt, damnata, & usque ad Sæc. 9. in Germania universaliter saltem non fuerit recepta (h).

Agmen

(g) Negabant Monothelitæ duas in Christo voluntates, & operationes, quibus ipse Honorius Pontifex favisse videtur, quem proin hæc Synodus damnavit. Num vero qua hæreticum, vel qua fautorem Monothelitarum, acerrime inter Doctores disputatur. Profecto si quod in Historia Ecclesiastica occurrit exemplum, quo infallibilitas Pontificis valide impugnari potest, illud profecto est exemplum Honorii: quippe quod Doctoribus nostris Catholicis ad varias confugiendi responsiones necessitatem facit. Vid. Thomasinus Dissertat. XX. In Synodo Monothelitis etiam favisse videntur Imperatores per sua edicta; Heraclius per suam *Ecthesin*, qua edixit duarum voluntatum vocem multos scandalizare; Constans per *Typum*, quo putavit ab utraque operatione esse abstinendum.

(h) Bellum nempe indixerant SS. Imaginibus Imperatores Leo Isauricus, Constantinus Copronymus, & Leo IV. quorum edictis factum est, ut sacrarum Imaginum cultus ex toto fere Patriarchatu Constantinop. exularet: eum tamen tres alii Patriarchatus Alexand. Antiochenus, & Hierosolym. retinerent; quare ad restituendum cultum imaginum celebrata est hæc

Agmen Conciliorum Generalium in Oriente celebratorum claudit Concil. *Conſtantinop. IV.* numero octavum an. 869. Adriano II. Pontifice Romæ ſedente, & Baſilio Imperante ſub Præſidio Donati Oſtienſis Epiſcopi, Marini Eccleſiæ Romanæ Diaconi, & Stephani Meſepini Epiſcopi, congregatis in unum 102. præter alios Presbyteros, Epiſcopis contra Photium Sedis Conſtantinopolitanæ invaſorem, & ſchiſmatis Orientalis authorem præcipuum congregatum, in quo exauthorato Photio Ignatius legitimus Patriarcha Conſtantinop. ſuæ ſedi fuit reſtitutus. Conſtat hæc Synodus Actionibus 10. Canonibus vero potiſſimum ad diſciplinam eccleſiaſticam ſpectantibus ex verſione Anaſtaſii 27. etſi in Græcorum manuſcriptis ſolummodo 14. legantur. Schiſmaticos Græcos non tantum hanc Synodum non habere pro Oecumenica, ſed quosdam etiam ex Scriptoribus Latinis perperam id ipſum aſſerere ſupra monuimus (i) *Conſtantinopolitanum IV.*

Progrediamur ad Concilia Eccleſiæ Occidentalis, quorum primum, ordine vero nonum generale fuit *Lateranenſe I.* an. 1122. vel, ut alii volunt 1123. Romæ in Eccleſia S. Joannis in Laterano ſub Calliſto II. & Henrico IV. Imperat. confluentibus teſte Suggerio Epiſcopis plus quam 300. Abbatibus vero plus quam 600. pro abrogandis inveſtituris per annulum & baculum ab Imperatoribus non ſine multis abuſibus conferri conſuetis; promovenda expeditione contra Saracenos, & recuperanda Terra ſancta; ac denuun extirpanda ſimonia ac tollendo concubinatu mirum in modum per univerſam Eccleſiam graſſantibus congregatum. Editi ſunt in hoc Concilio Canones 22. ad diſciplinam Eccleſiaſticam præcipue ſpectantes (k). *Sequuntur Concilia Eccleſiæ Occidentalis. Lateranenſe I.*

 Seque-

hæc Synodus, cujus definitionem contrario edicto eliſerunt Patres Synodi Francofurtenſis juſſu Caroli M. celebratæ, errore facti, ut communius ajunt, decepti, quod putarent imaginibus eſſe decretum cultum latriæ. vid. Mabillonius præfat. 1. ad Sæc. Benedict. IV. hanc Synodum an. 999. nondum fuiſſe receptam in Germania ſcribit Author Annalium Fuldenſ.

(i) Græci oppoſuerunt paulo poſt aliud Concilium an. 879. celebratum, in quo Photius ſuæ ſedi fuit reſtitutus.

(k) Tria in hoc Concilio memoratu digna veniunt. Primum attinet inveſtituras per annulum & baculum. Quos & quantos motus in Eccleſia hæ inveſtituræ excitaverint, incredibile dictu eſt, donec poſt graviſſimas altercationes inter Pontifices Gregorium VII. Victorem III. Paſchalem II. Calliſtum II. & Imperatores Henricum IV. & V. per ſolemnem conventionem inter

Lateranense II. Sequebatur paulo post an. 1139. Concil. *Lateran. II.* ordine decimum sub Innocent. II. & Lothario Imperat. Episcoporum, aut quod verius est, Prælatorum circiter 1000. pro extirpando schismate Petri Leonis sub nomine Anacleti; damnandis erroribus Petri de Bruis, & Arnaldi de Brixia; ac reformanda collapsa disciplina Ecclesiæ convocatum. Exstant 30. circiter Canones hujus Concilii præcipue contra Simoniacos, & Concubinarios conditi, quos inter eminet famosus Canon *Si quis suadente* cap. 29. C. 17. q. 4. (l).

Lateranense III. Eodem adhuc Sæculo 1179. Alexand. III. regnante Imperatore Friderico I. confluentibus 310. Episcopis convocavit Concilium *Lateranense*

ter Callistum II. & Henricum V. in hac Synodo confirmatam investituræ per annulum & baculum fuerint abrogatæ, & his investitura per sceptrum, ac denique per ensem fuerit substituta. Conventio hæc legitur in editione Concil. Labbeana; item in corpore Juris publici Jacobi Schmaus. Alterum concernit expeditiones sacras pro Terra sancta recuperanda, quæ inceperunt sub Urbano II. sub finem Sæcul. X. an. 1095. cum felici successu, sed pessimo exitu fuere finitæ: Has ut promoverent Pontifices nihil intentatum reliquerunt, & pro iis promovendis cruce signatis concesserunt varia privilegia, quæ inter erant Indulgentiæ plenariæ illis concessæ, quibus poenitentia publica defungendum fuerat, quam redimere possent, si modo militiæ sacræ nomen darent. Scribunt Doctores etiam Catholici hoc modo invaluisse novum genus indulgentiarum, & per eas antiquam pœnitentiam multum relaxatam. Tertium spectat crimen simoniæ, & concubinatus. Utrumque eo tempore grassabatur mirum in modum in Ecclesia. Sed pudet de his plura dicere.

(l) Continetur in hoc Canone privilegium Clericorum, quod solent vocare *Canonis*, quo excommunicatio lata est in omnes, qui Clerico violentas manus injecerint, de quo vid. ad Tit. de vita & honest. Cleric. De erroribus Petrobrusianorum & Arnaldistarum vid. Theologi. Canones hujus Concilii ad disciplinam spectantes vel maxime commendari merentur, in quibus præcipue actum contra usurarios, & simoniacos; contra invasores bonorum Clericalium post obitum Clericorum. Clericis & Monachis interdictum fuit studium Juris Civilis & Medicinæ; & definitum tempus Treugarum, hoc est induciæ a privatis bellis eo tempore, quo jus manuarium vigebat, frequentissimis. Nempe abstinendum erat a feria 4. usque ad secundam, ab Adventu usque ad Epiphaniam Domini, a quinquagesima usque ad octavam Paschæ.

nense III. ordine inter generalia undecimum in ordine ad consulendum Schismati quandocunque exorituro; præcavendas pseudo-Electiones Pontificias; damnandos errores Albigensium & Waldensium, ac depravatos mores corrigendos, emendandos, in quem finem editi sunt Canones 27. (m)

Subsequebatur Sæculo mox sequenti an. 1215. sub Innocent. III. & Friderico II. Concilium *Lateranense IV.* ordine inter generalia duodecimum. Convenere in eo Episcopi 412, Abbates, Priores, ac Decani 800. præsentibus etiam saltem per Legatos quatuor Patriarchis. Causæ illud convocandi erant plures, quas ipse Innocentius in litteris convocatoriis enumerat (n). Nempe eliminandæ hæreses jam jam damnatæ e. g. Albigensium; stabiliendum dogma de transsubstantiatione; concordia inter Ecclesiam Latinam & Græcam tum recuperanda, tam stabilienda; contraveniendum erroribus Abbatis Joachimi & Almarici; procurandum fœdus pro suscipienda expeditione contra Saracenos; vindicanda Terra sancta. Habemus 70. Canones hujus Synodi, quorum plerique in corpus Juris sunt relati (o). In his ergo fides Catholica novo eoque fusiori symbolo stabilita (p) damnati errores Joachimi Abbatis, & Almarici (q) verbum *Transsubstantiatio* ad explicandum Mysterium Eucharistiæ assumptum (r) præceptum annuæ confessionis, & S. Eucharistiæ saltem tempore Paschali suscipiendæ declaratum (s), multæ contra hæreticos pœnæ statutæ (t) amplissimæ indul-

Lateranense IV.

(m) Nempe ut fiat electio Pontificis per duas tertias. vid. c. 6. de elect.

(n) Literas has legendas exhibet Jueniu loc. cit. art. 12. §. 1.

(o) Compendiosam explicationem horum Canonum vide in Cabassutio in Not. Eccles. ad sæc. 12. & Juenino dissert. 4. de loc. Theolog. art. 11. §. 2.

(p) Symbolum istud refertur in cap. 1. de Summa Trinit.

(q) Etiam errores isti recensentur in cap. 2. cit. tit. ipse tamen Joachimus non fuit damnatus, qui se Ecclesiæ judicio submisit.

(r) Vocem hanc *transsubstantiatio* esse antiquiorem passim Nostrates demonstrant. Nihilominus Synodus ista prima fuit, quæ ad explicandum mysterium Eucharistiæ hac voce fuit usa.

(s) Præceptum istud refertur in famoso capit. *omnis utriusque* de pœnit. & remiss. quomodo hoc præceptum obliget; quis nomine *Sacerdotis proprii* veniat, discendum ex Theologis. Vid. integram dissert in Nat. Alex. ad sæc. XIII. de sensu hujus Canonis.

(t) Inter has pœnas ista est præcipua, quod jubeantur hæretici potestati sæcular tradi;

indulgentiæ militantibus contra Saracenos concessæ, & quamplurima alia ad simoniam extirpandam, dispensationem Sacramentorum, collationem beneficiorum, & disciplinam Ecclesiasticam reformandam pertinentia saluberrime sunt decreta (u).

Eodem Sæculo an. 1245. sub Innocentio IV. & Friderico II. Imperat. in præsentia Balduini Græcorum Imperatoris, Patriarchæ Constantinop. & Antiocheni, ac 140. Episcoporum celebratum fuit Concilium *Lugdunense I.* Quinque causas illud convocandi ipse Innocentius IV. in sua ad Patres habita oratione recitavit; excessus Prælatorum, ac aliorum Clericorum; subsidium militantibus contra Saracenos imminente ferme extrema ruina toti Ecclesiæ pertimescenda ferendum; invasiones Tartarorum per Hungariam, Poloniam &c. grassantium comprimendas; schisma Græcorum in dies crescens supprimendum; audaciam Friderici II. Imperat. compescendam (x). Tribus actionibus absolvebatur Synodus, in quarum prima discussi sunt excessus Prælatorum; in secunda vero delicta Friderici; in tertia demum sententia excommunicationis ac depositionis in Fridericum fuit pronuntiata (y).

Lugdunense I.

Aliud adhuc Concilium *Lugdunense* nempe *II.* inter generalia vero numero 14. eodem Sæculo an. 1274. a Gregorio X. sub Rudolpho I. convocatum legimus, ad quod ultra 700. confluxere Episcopi. Agebatur

Lugdunense II.

tradi, ut puniantur. Innocentium III. severe processisse contra hæreticos inde etiam patet, quod ipse sit author Officii Inquisitionis, quod adhuc severe exercetur in Hispania, & Italia.

(u) Profecto si quod est Concilium, quod efficit notabilissimam partem Juris Canonici, hoc ipsum est Concilium, aliaque Concilia particularia ab Innocentio III. celebrata. Sic Innocentio debemus novam formam in electionibus & postulationibus observandam in cap. 40. & 41. de elect. multa ad judiciorum Ecclesiasticorum formam spectantia: hinc non pauci putant, Alexandro III. & Innocentio III. in acceptis esse referendum, quod processus judiciarius cum strepitu forensi in foro Ecclesiastico fuerit introductus. Vid. plura capitula Innocentii ad Tit. de Rescript. & ad Tit. de Potestat. Judic. deleg.

(x) Imperatorem multorum criminum reum, & convictum juste fuisse excommunicatum, & privatum Regno Siciliæ; quippe quod beneficiario jure a Romana Ecclesia possidebat, nequidem ipsi Authores Galli negant. Id solum vitio vertunt Pontifici, quod ipsum etiam Imperio Germaniæ privaverit; utpote quod Romanæ Ecclesiæ non ita erat obnoxium.

(y) Septendecim editi sunt Canones. Duodecim priores judiciorum Ecclesiasticorum formæ consulunt: unde postea in corpus Juris Canonici sunt relati.

batur in hoc Concilio rursus de expeditione in Terram sanctam, suppeditandisque auxiliis ad res Christianorum ferme collapsas sustentandas, de unione Græcorum cum Latinis restauranda, reformandis Christianorum moribus, & excogitando remedio facilitandi, ac promovendi electionem Pontificiam non sine gravi præjudicio Ecclesiæ sæpe sæpius longius, quam par erat, protelatam. Habebantur sessiones 6. & in his condebantur capita 29. ferme omnia in lib. 6. Decret. relata, in quibus decretæ fuerunt suppetiæ pro recuperanda Terra sancta ex decimis, quas Cardinales & Episcopi promiserunt: unio Græcorum cum Latinis per Legatos a Michaele Palæologo submissos restaurata: modus eligendi Pontificem præscriptus: & sententia excommunicationis lata in omnes, qui jus *Regaliæ* contra jus usurpare attentarent (z).

Viennense in Gallia.

Sæculo subsequente an. 1311. Viennæ in Gallia a Clemente V. sub Imperio Henrici VII. in conventu amplius quam 300. Episcoporum celebratum fuit Concilium generale XV. in quo discussa fuit causa Templariorum Ecclesiam suis scandalis mirum in modum fœdantium, illorumque extinctio decreta: damnatæ hæreses Beguardorum, ac Beguinarum, Fraticellorum, & Dulcinistarum: ac novum subsidium pro Terra sancta conferendum fuit imperatum. Constitutiones hujus Concilii pleræquæ leguntur in Clementinis (a).

Sequi-

(z) Tres potissimum Canones hujus Concilii sunt majoris momenti: primo quidem Canon, in quo definita est processio Spiritus S. a Patre & Filio, ter recitato prius in solemni Missa Symbolo cum additione: *Filioque:* de qua particula multa lis inter DD. an juste, & quando inserta fuerit symbolo. Alter est *Canon* de elect. Pontificis relatus in lib. 6. decret. in cap. 3. de elect. qui tamen hodie a Cardinalibus amplius non observatur. Tertius est Can. 12. in quo excommunicatio ipso facto incurrenda statuta est in illos, qui jus *Regaliæ* de novo usurpare ausi fuerint. De hoc jure, illius origine, usu & abusu, extensione innumera forent dicenda. Jus Regaliæ adhuc viget in Gallia, & sæc. elapso graves excitavit motus, de quo vid. Thomasinus, Petrus de Marca, Nat. Alex. Van Espen, & Author libri, cujus titulus *Tractatus generalis de Regalia;* liber hodie rarus.

(a) Plures fuere errores Beguardorum, quos in compendio refert Cabassutius ad sæc. XV. pag. 545. ordo autem Templariorum seu militum templi sæc. XII. fuit institutus, quibus cum certum domicilium non esset, Balduinus II. concessit locum in palatio secus templum Domini: unde dicti sunt Templarii. Multorum

Pisanum, quod a multis reprobatur. Sequitur juxta multos DD. Gallos Concilium Pisanum an. 1409. Pisis in Tuscia a Cardinalibus ad abolendum schisma, quo ex electione Benedicti XIII. & Gregorii XII. de Papatu contendentium Ecclesia concutiebatur, convocatum, quod inter generalia, si tamen fuit legitimum, ordine est XVI. Comparuere Episcopi plus quam 300. exauthoratis Benedicto XIII. & Gregorio XII. In Pontificem electus fuit Alexander V. qui uno tantum anno tenuit sedem Pontificiam. Doctores plures Italiæ, & Germaniæ post S. Antoninum istud Concilium velut legitimum, & Oecumenicum non agnoscunt; quippe quod nec a Pontifice fuit convocatum, nec schisma sustulit, sed auxit, effecitque, ut Ecclesia electo novo Pontifice Alexandro V. ex bicipite fieret triceps. Econtra inter Oecuminica post Gersonium, Ægidium Cardinalem Viterbiensem communius recensetur a Gallis: fuit enim (ut ajunt) legitime convocatum a Cardinalibus, penes quos agnoscenda est legitima facultas convocandi Concilium tempore schismatis: secus DEUS suæ Ecclesiæ non satis providisse videri posset. Fuit etiam ab Alexandro V. neo-electo Pontifice in suis negotiis directum, & confirmatum: etsi per accidens optatus eventus non sublato schismate non evenerit. Nunquid enim & alia Concilia contra hæreticos, & schismaticos celebrata suo caruerunt effectu? num propterea e numero Oecumenicorum expungi merentur (b)?

Concilium Constantiense. Quoniam schisma Ecclesiæ studio Concilii Pisani extinqui non poterat, opus erat novo Concilio, maxime, quod etiam aliæ causæ prægnantissimæ, præcipue vero hæreses noviter exortæ Wicleffistarum, & Hussitarum illud convocari imperaverint: istud ergo est Concilium Constantiense, quod inter generalia numero XVI. vel XVII. a Joanne XXII. vel, ut aliis placet XXIII. an. 1414. sub Sigismundo Imperatore congregatum, & ad annum usque 1418. protractum: & a Gregorio XII. & postea etiam a Martino V. quoad decreta fidei conciliariter facta habitis 45. sessionibus approbatum fuit. Est hoc Concilium ex mente

torum criminum rei agebantur, & ideo extincti. Juste, an injuste illorum ordo fuerit extinctus, disputant Eruditi.

(b) E. g. Concilia Nicænum I. Ephesinum, & Chalcedonense contra Arianos, Nestorianos, & Eutychianos; item Constantinop. III. aliaque contra Græcos schismaticos celebrata. vid. Natal. Alex. ad sæc. XV. dissert. 2. de Concilio Pisano Oecumenico. Sed nec omnes DD. Galli habent pro Oecumenico. Certe Jueninus dissert. 4. de loc. Theolog. ubi omnia Concilia in particulari recenset, illius nullam facit mentionem.

mente Gallorum quasi continuatio Pisani, & ad illud confluxere Episcopi CCL. Fuit hoc Concilium congregatum ad extinquendum schisma, quo jam dudum vexabatur Ecclesia, dum tres, videlicet Joannes XXIII. Gregorius XII. & Benedictus XIII. sese Pontifices jactitabant (c), ad stabiliendam fidem contra errores Wicleffi, Joannis Hufs, & Hieronymi a Praga (d), ac demum reformandam disciplinam Ecclesiæ ut plurimum corruptam. In hoc ergo Concilio luctuosum schisma fuit sublatum, dum exauthoratis Joanne & Benedicto, Gregorio sua sponte Papatum resignante electus fuit in Pontificem Martinus V. Similiter damnati sunt 45. articuli Joannis Wicleffi & 30. Joannis Hufs; ac demum Joannes Hufs una cum Hieronymo de Praga sæculari potestati fuere extraditi, rogo impositi, ac combusti (e). In hoc Concilio quamplurima constituta sunt, quæ tum ad fidem, tum ad disciplinam Ecclesiasticam pertinent: & tam in Theologia quam in Jurisprudentia Canonica plurimum faciunt difficultatis, atque longe accuratissimam exquirunt operam Theologorum æque ac Jurisperitorum. Sic e. g. examinis Theologici sunt ea, quæ de communione sub utraque specie (f), de accidentibus post consecrationem remanentibus

Concilium istud magnas facit difficultates in Theologia & Jurisprudentia.

Ee 2

(c) Occasionem, & causam schismatis breviter exponit Juenin loc. cit. art. 16. Incepit nempe a tempore. quo Greg. XI. postquam Sedem Pontificiam Avenione iterum Romam transtulit, e vivis excessit. Nam elegerunt Cardinales in Pontificem Urbanum VI. & paulo post Clementem VII. illi iterum successit Bonifacius IX. huic Benedictus XIII. Bonifacio Innocentius VII. & Innocentio Greg. XII. postea Gregorius & Benedictus in Concil. Pisano in jus vocabantur, & utroque exauthorato Pontifex fuit renuntiatus Alexander V. huic vero mortuo suffectus Joannes XXIII. quo non obstante adhuc Gregorius & Benedictus se Pontifices jactitabant: & ita tres erant Pontifices.

(d) Errores horum Sectariorum nec non totam rei seriem breviter exponit Cabassutius ad sæc. 15.

(e) De gestis, tumultibus, & erroribus horum hæreticorum agere longum nimis foret. Non sine horrore legi potest modus supplicii, quo affecti sunt. Ajunt, Joannem Hufs prophetasse, quod ex suis cineribus anseris loco (*Hufs* enim Bohemis *anser* est) Cygnus sit proditurus, eoque nomine Lutherum indigitaverit.

(f) Cum sæc. 14. non pauci Sectarii communionem sub utraque specie Jure Divino esse necessariam contenderent, quorum agmen ducebat Joaunes Hufs, Ecclesia in hoc Concilio congregata prima vice dogma huic errori contrarium declaravit, ac una consuetudinem in Ecclesia introductam porrigendi S. Eucharistiam sub una specie ad instar legis observandam statuit sess. 13.

bus(g), de superioritate Conciliorum supra Pontificem sunt statuta (h). Disquisitionis vero Juridicæ sunt ea omnia, quæ de reservationibus Sedis Apostolicæ, Annatis, confirmationibus electionum, appellationibus ad Curiam Romanam, exemptionibus, commendis, dispensationibus, decimis, indulgentiis, extirpatione simoniæ fuerunt decreta. Quare bene monent Authores, ut in pervolvendis hujus Concilii decretis multum operæ collocent, qui ad sublimiorem scientiæ Canonicæ sanioris gradum aspirant. Absit, ut nos certamini Gallorum, Italorum ac Germanorum de Authentia hujus Concilii quoad 4. & 5. sess. altercantium immisceamus (i). Paulo post Martinus V. ut ea, quæ in Concilio Constantiensi saluberrime sunt statuta, executioni mandarentur, convocavit Concilium Basileense, quod ejus successor Eugenius IV. convenientibus quamplurimis Ecclesiæ Latinæ Episcopis sub Imperatore Sigismundo an. 1431. inchoavit, & per sessiones 24. continuavit. Multum de hujus quoque Concilii Authentia disputatur Gallos inter & Italos: Illi habent pro Oecumenico ad sess. usque 25. qua peracta, & orto inter ipsos Patres dissidio jussisque discedere Legatis suis Pontifex illud Ferrariam transtulit: isti vero e numero Oecumenicorum eliminant. Galli ajunt, illud esse legitime convocatum, continuatum, & ab Eugenio IV. & Nicolao V. ad 25. usque sessionem approbatum, ut quid ergo inter Oecumenica non habeatur? reponunt Itali; & cum his ferme omnes Germani, Concilium istud fuisse tumultarium, partium studiis turbatum, invito Pontifice continuatum, a Leone X. in Concil. Lateranensi V. reprobatum: eo enim ventum erat, ut cum Præsules in hac Synodo congregati multa authoritati Pontificiæ præjudiciosa, contranitente necquidquam Pontifice, decernere, ac ipsum Pontificem primitus suspendere; postmodum autem deponere attentarent: concurrentibus aliis causis, præsertim fervente tunc in omni vicinia gravi bello Burgundum inter, & Austriacum Duces, Eugenius Syno-

De illius sess. IV. & V. disputatur.

Item de Authentia Basileensis.

(g) Damnavit nempe Synodus inter alias propositiones Wicleffi etiam hanc: *Accidentia panis non remanent sine subjecto.* Inde jam Aristotelici volunt depromere argumentum ferme infallibile pro suis accidentibus absolutis, quibus tamen jure contradicunt hodierni Philosophi integram qualitatum farraginem e sua Philosophia eliminantes.

(h) Superioritas ista Conciliorum statuta est in sess. 4. & 5. Utramque velut legitimam acceptant Galli, respuunt Itali. De hac superioritate alibi dicemus.

(i) De his omnibus, speciatim de reservationibus Sedis Apostolicæ; & Annatis mox plura dicemus ad Concil. Basileense.

Synodum Ferrariam transferre fuerit coactus (k). Causæ ergo convocandi Synodum iterum fuere tres: unio Bohemorum cum Ecclesia Catholica redinteganda, pax inter Christianos inter Principes restituenda, & reformatio Cleri, ac disciplinæ Ecclesiasticæ instituenda. Acta hujus Concilii continentur 45. sessionibus, in quibus confirmata sunt ea, quæ in anteriori Concilio de superioritate Conciliorum supra Pontificem, de communione sub utraque specie, electionibus Episcoporum, reservationibus Sedis Apostolicæ, Annatis &c. fuere discussa (l). Quibus addendum decretum sessionis XXVI. in quo *doctrina*, qua B. V. immunis ab omni macula etiam originali asseritur, tanquam pia & consona cultui Ecclesiastico, fidei Catho- *Decretum sess. XXVI. notari meretur.*

Ee 3

(k) Vid. Cabassutius ad sæc. XV. pag. 586.

(l) Jam in Synodo Constantiensi actum fuerat de abolendis gratiis exspectativis, abrogandis reservationibus, ac tollendis annatis, quibus libertas electionum, collationum beneficiorum mirum in modum premebatur. Liberæ erant collationes beneficiorum usque ad sæc. 12. quo gratiæ exspectativæ, seu mandata Apostolica de providendo incipiebant. Primus, qui supplicavit, ut posset beneficia conferre, fuit Adrianus IV. Hujus vestigia secuti sunt Alexander III. Innocentius III. & Honorius III. & quidem ab initio agebant Pontifices precibus; postea monitis; & demum præceptis: inde veniunt literæ *monitoriæ*, *præceptoriæ*, & *executoriæ*, quarum frequens occurrit mentio in Decretalibus. Successive in immensum excreverunt gratiæ exspectativæ: & ideo de his abolendis actum fuit in hoc Concilio, donec per Concil. Trident. sess. 29. cap. 19. ex integro fuerint abolitæ. Similiter ignorabantur in Ecclesia reservationes Apostolicæ. Primus qui sibi reservavit beneficia in Curia vacantia, fuit Clemens IV. vid. cap. 2. de præbend. in 6. Secuti sunt alii Pontifices, potissimum Joannes XXII. & Benedict. XII. in extravag. *execrabilis*: & *ad regimen* de præb. & dignit. ubi innumera sibi reservasse leguntur beneficia. Annatarum origo per quam est obscura, de qua dicemus alibi. Undecunque suam primævam ducant originem, præcipui illarum Authores sunt Joannes XXII. & Bonifacius IX. quorum ille sibi fructus omnes omnium præbendarum reservavit ad triennium: iste ad annum. Contra has etiam fiebant gravissimæ querelæ tam in Concil. Constant. quam Basileensi. Contra pugnabant Galli: defendebant eas Itali. Paratus erat Pontifex eas amplius non petere, si Cardinalibus de alio fonte prospiceretur. Scribit Petrus de Marca, eas in hoc Concilio fuisse sublatas. Sed fallit, & fallitur Vir celeberrimus, hoc ipso, quod Pontifici non fuerit prospectum de alio fundo. Regulatæ sunt postea Annatæ per Concordata Germaniæ: de quibus suo loco.

Galli illius decreta receperunt; non Germani.

Catholicæ, rectæ rationi, & S. Scripturæ, fuit declarata (m). Decreta hujus Concilii ambabus manibus amplexati sunt Galli, illaque mox in suo conventu Bituricensi utpote juribus Episcoporum, Metropolitarum, ac libertatibus electionum ac collationum summopere faventia sub Carolo VII. an. 1438. in suam famosam sanctionem pragmaticam retulerunt. Mitius egerunt Germani cum Pontifice, qui pro sua avita in Sedem Pontificiam religione, reverentia & pietate specialia fecerunt concordata; de quibus suo loco: etsi longe favorabilius ipsis fuisset, si more Gallorum decreta Basileensia sanctione pragmatica consolidassent (n).

Concilium Florentinum.

Supra dictum fuit, quod Concilium Basileense jubente Pontifice & consentiente saniori parte Episcoporum Ferrariam fuerit translatum, quatenus & Pontifici & Græcis commodius foret illi interesse. Inde venit, quod a multis acta Concilii Ferrariensis ad instar appendicis ad Basileense Concilium pertinentis habeantur. Sed non multo post propter grassantem pestem Ferraria Florentiam facta fuit translatio Concilii. Cœptum igitur fuit hoc Concilium an. 1438. Ferrariæ, & Florentiæ finitum sub Eugenio IV. & Friderico III. eique interfuerunt 141. Episcopi. Ferme unica, aut certe causa princeps illud celebrandi fuit unio Orientalis Ecclesiæ cum Ecclesia Occidentali (o). Olim in Gallia istud Concilium non audiisse Oecumenicum supra diximus, cujus non una, sed duplex dari solet ratio: tum quod nemo Gallorum Præsulum accessum prohibente ipso Rege interfuerit: tum quod crediderint per ea, quæ in hoc Concilio de potestate Romani Pontificis divinitus tradita asserta sunt, labem inferri iis, quæ in sess. 4. & 5. Concilii Constantiensis de Conciliorum generalium authoritate decreta leguntur. Rebus tamen melius discussis judicarunt ambo Concilia facile

Galli illud non receperunt.

(m) Sess. 35. De hoc decreto vid. Natal. Alex. ad sæc. 15. dissertat. 6. Item Launojus Tom. 1. Part. 1. Præscript. de concept.

(n) Major favor Concilii Basileensis, quam Concordatorum Germaniæ vel exinde liquet, quod in eo reservationes omnes tam generales, quam particulares sive in Extravag. *Execrabilis*, & *ad Regimen;* sive in regulis Cancellariæ factæ, retenta sola illa, quam vocamus *in corpore Juris clausam* in cap. 2. de præbend. in 6. fuerint rescissæ: cum econtra reservationes illæ in Concordatis iterum Pontifici fuerint stabilitæ. Qua arte Germani ad facienda hæc Concordata fuerint permoti, non attinet hic dicere.

(o) Hanc enim causam allegat Eugenius IV. in sua Bulla, quæ incipit: *Doctoris Gentium.*

le posse conciliari, & ad unum omnes nullo contradicente Græcorum unioni in eo sancitæ, & articulis ad fidem spectantibus subscripserunt. Acta hujus Concilii continent varias collationes, & disputationes inter Græcos & Latinos habitas, ac plures definitiones fidem concernentes (p), quarum discussionem Theologis relinquimus.

Decretum unionis notari meretur.

Unum est, quod præterire non possumus, idque non aliud, quam *Decretum unionis* pro Armenis, Jacobitis, Æthiopibus, Syris & Maronitis, quod in materia Sacramentorum, præcipue quando de illorum materiis & formis agitur, frequentissime allegari consuevit. Circa quod id unum animadvertimus, illud ex communiori sententia non esse regulam fidei conciliarem; neque ea, quæ de materiis & formis in eo asseruntur, esse de fide: quia fuit promulgatum post solutam Synodum, & 4. mensibus post discessum Græcorum, quo tempore Concilium jam non amplius erat Oecumenicum: non enim soli Patres Occidentales universalem repræsentabant Ecclesiam (q).

Concilium Lateranense V.

Inter Concilia generalia decimum octavum, dempto Concilio Pisano, & Basileensi, numeratur Concilium Lateranense V. an. 1512. sub Julio II. inchoatum; sub Leone X. & Maximiliano I. an. 1517. absolutum. Causa illud convocandi præcipua fuit Conciliabulum Pisanum a quibusdam Cardinalibus & Episcopis, dum fervebant diffidia inter Julium Pontificem, & Ludovicum XII. Regem Galliæ, invito Pontifice convocatum. In hoc Concilio habitæ sunt sessiones 12. quinque priores sub Julio II. septem reliquæ sub Leone X. celebratæ sunt. Præcipua illius gesta sunt cassatio pseudo-Synodi Pisanæ, abrogatio

Præcipua illius capita.

(p) Electi sunt 12. ex Latinis, & totidem ex Græcis, qui de iis, in quibus Latini a Græcis diffiderent, disputarent. Actum fuit potissimum de Processione Spiritus Sancti, de additione particulæ: *Filioque*, de consecratione in pane azymo & fermentato, de purgatorio, de visione DEI Beatorum ante diem ultimum Judicii, de pœnis damnatorum mox post mortem subeundis, de Primatu Romani Pontificis &c.

(q) Decretum istud varia continet, & in eo Eugenius Græcis pro regula tradidit Symbolum Constantinop. cum clausula: *Filioque*; Definitiones quartæ, quintæ, & sextæ Synodi universalis de unitate personæ, & duabus naturis & voluntatibus Christi; Praxin Ecclesiæ Romanæ circa septem Sacramenta; Symbolum *Quicunque vult salvus esse*; Usum circa certas festivitates e. g. Annuntiationis B. V., Nativitatis S. Joan. Bapt.

rogatio Sanctionis pragmaticæ, ac substitutio Concordati Gallici inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliarum initi (r).

Concilium Tridentinum. Delabimur tandem ad Concilium generale numero 19. & ordine ultimum, quod est Tridentinum, an. 1545. sub Paulo III. inchoatum, sub Julio III. continuatum, & tandem sub Pio IV. Imperatoribus Carolo V. & Ferdinando I. absolutum, ac an. 1563. confirmatum. Angustiæ pagellarum prohibent fusius de hoc Concilio agere. *Causæ convocandi.* Causæ illud cogendi aliunde sunt notissimæ. Obviandum nempe erat tum erroneis dogmatibus Lutheri, Zwinglii & Calvini per totam ferme Germaniam, & alias huic vicinas Provincias mirum in modum disseminatis: tum succurrendum disciplinæ Ecclesiasticæ diversis bellorum, & varii generis sectarum, vel dicere liceat, (ne delicatiores aures offendamus, & criminis læsæ Pacis Westphalicæ rei agamur) novarum religionum fatis plurimum labefactatæ. *Quinam interfuerint.* Interfuere Synodo Prælati circiter 270. & præter hos Oratores Regum & Principum, Legati alii, Theologi, Jurisperiti, ac Viri doctissimi quamplurimi. Habitæ sunt sessiones 25. priores x. sub Paulo III. sex sub Julio III. reliquæ sub Pio IV. Constant singulæ ferme sessiones Canonibus, & Capitulis. Canones continent dogmata fidei, & anathemata aliter sentientibus inflicta. Capita vero complectuntur decreta morum, regulas disciplinæ, explicationes doctrinæ Christianæ, variarumque quæstionum Theologicarum, quas Patres Concilii sapientissima Oeconomia utentes decidere, ac definire noluerunt (s). Nemo unquam Catholicorum de Authen-

(r) Fuit hoc Concordatum post multas altercationes initum Bononiæ an. 1515. & in eo Regi vindicata liberrima facultas nominandi ad vacantes Episcopatus, Abbatias, aliaque Beneficia, exemptis quibusdam, sub certis tamen conditionibus e. g. ut non nisi Doctorem vel Licentiatum in Theologia, vel Jure, & quidem intra 6. menses nominet &c. Item reservationes, exspectativæ sunt extinctæ &c. hisce Concordatis ipsi etiam Galli se vehementer opposuerunt, de quo vid. Alexander Natal. Petrus de Marca, Thomasinus, Gravefon &c.

(s) Testatur Card. Pallavicinus, quod Synodus Trident. utpote unice contra hæreses noviter exortas, & reformandam disciplinam Ecclesiasticam convocata quæstiones inter Scholasticos disputatas sapientissime declinare, & nullo modo definire voluerit: etsi Patres hinc inde suam mentem, in quam partem magis inclinaverint, non obscure manifestent. Quare Theologi toties in suis quæstionibus scholasticis ad Concil. Trident. provocantes aliud inde argumentum deducere nequeunt, nisi probabile. Caute igitur distinguendum inter *Canones*, & *Decreta*: illis tanquam regulis fidei omnino assurgendum; non vero istis.

Authentia hujus Concilii dubitavit, illudque nationes Catholicæ omnes saltem quoad *Canones*, *& dogmata fidei*, licet non *quoad regulas morum*, *& disciplinæ* (t) acceptarunt. Ut tamen illud acceptarent Protestantes, nunquam persuaderi potuerunt, qui, licet ipsi ad Concilium Oecumenicum continuo provocaverint, interesse tamen Concilio non sunt dignati, nescio quæ ad excusandas excusationes contra illud obmoventes (u). Pro dissolvendis dubiis desuper orituris Romæ erecta est Congregatio Cardinalium S. C. Trident. Interpretum, quibus facultas respondendi de *Jure*, *consulto tamen Pontifice*, & quidem tantum in rebus mores & disciplinam concernentibus est concessa (x). Sunt plures, qui Historias Concilii Tridentini, sed parum sinceras nobis scriptas reliquerunt: quales fuere Paulus Sarpi, Sleidanus &c. Primas inter cæteras refert Historia Cardinal. Pallavicini: quamvis non desint, qui neque hanc omnibus numeris esse absolutam dicant, id potissimum causantes, quod genuina acta hujus Concilii in Archivio Romano asservata studiosissime occultentur. Quod an revera ita se habeat, nostrum non est inquirere. Brevem exegesin præcipuarum Sessionum lege sis in Cabassutio, & Juenino.

Est infallibile quoad Canones, non quoad regulas morum & disciplinæ.

Congregatio Cardinalium desuper erecta.

Scriptores hujus Concilii.

§. VI.

Inquirendum jam in originem Conciliorum: & cujus Juris sint, Divini, an Ecclesiastici, dispiciendum. Juris Divini ea, si non omnia, certe aliqua esse, eorumque originem tam ex antiqua, quam nova lege, potissimum a Concilio Apostolorum Act. XV. habito (y) esse derivandam,

Inquiritur origo Conciliorum; Item an sint juris divini vel humani.

(t) Sic quoad aliqua capita disciplinæ non est receptum in Gallia, Polonia, Hungaria &c.

(u) Præcipue vero contra Præsidium Papæ protestabantur; volentes præterea, ut causæ ex solo *verbo DEI scripto* deciderentur &c.

(x) Erexere hanc congregationem Pontifices Pius IV. & V. & Sixtus V. tantum pro dubiis disciplinam & mores concernentibus. De hac congregatione, declarationibus, obligatione, & receptione, earum maxime in Germania, alibi fusius dicemus.

(y) Septem Apostolorum Concilia recenset Petrus Annatus in suo Apparat. lib. 5. de Concil. sect. 2. Primum pro eligendo Mathia in locum Judæ Act. 1. Secundum pro eligendis 7. Diaconis Act. 6. Tertium pro definienda Petri & Joannis ad Samaritas missione Act. 8. Quartum pro edendo fidei symbolo. Sed NB. hoc Concilium ipso fatente Annato non habet fundamentum in Scriptura,

vandam, suppofita etiam infallibilitate Pontificis, ferme communis eft DD. Catholicorum fententia. Longe alia mens & opinio infidet Doctoribus Proteftantibus & Reformatis, quos Inter fe ipfos collifos comperio. Sunt inter ipfos, qui prima Conciliorum incunabula ad jus Divinum referre videntur, quos inter venit Scherzerus (z), quem inepte prorfus erroris arguit Walchius (a). Ab hac fententia parum abeft Moshemius mox infra laudandus. Alii originem illorum juri Apoftolico adfcribunt, ficut Cafparus Ziegler haud obfcuri nominis Vir, qui primum Concilium ab ipfis Apoftolis Act. 15. fuiffe habitum contendit (b). Alii vero eandem foli juri Ecclefiaftico in acceptis referunt, atque ab exortis hinc inde in Ecclefia controverfiis effe derivandam exiftimant (c). Nam ubi controverfia aliqua decidenda & fententia erat ferenda, conveniebant primitus Presbyteri unius Ecclefiæ cum fuo Epifcopo. Quoniam vero controverfia non raro unam, fed plures contingebat Ecclefias, in partes vocabantur aliarum Ecclefiarum Epifcopi, ut in locum, ubi vifum fuerat, convenirent, ac caufas dijudicarent. Atque hos conventus dicebant Synodos provinciales. Succeffive caufam communem faciebant plurium provinciarum Epifcopi: & inde ortum fuum trahunt Concilia Nationalia, usque dum denique ventum fuerit ad Concilia generalia (d). Boehmerus Conciliorum originem ex *confociatione* illa, quæ primos inter Chriftianos viguit, effe repetendam

Proteftantes quoad originem Synodi, an fit juris Divini vel humani, non conveniunt.

Undenam origo Synodi?

Opinio Boehmeri de confociatione.

Quintum pro definienda Antiochiæ fuborta quæftione de circumcifione, legalibusque fervandis. Act. 15. Sextum pro hortandis Ecclefiæ Ephefinæ Senioribus ad Ecclefiam fumma cum vigilantia regendam Act. 20. Septimum pro tollenda Gentilifmi fufpicione de Paulo a Judæis concepta Act. 21. Alii cum Cabaffutio tria enumerant. Sed veremur omnes hos conventus inftar Synodorum habere, cum non omnis conventus fit Synodus. Quidquid de hoc fit, nos folum illum conventum Jerofolymis in caufa legalium celebratum, qui ex communi DD opinione fuit celeberrimus, & veram fpeciem Synodi præfefert, examini fubjiciemus. Tota rei feries legatur in ipfa Script. Act. 15.

(z) In Syftem. Theologico p. 672.

(a) Dicit enim, id provenire ex defectu notitiæ legum fundamentalium Ecclefiæ loc. fupra cit. pag. 7.

(b) In Commentario ad Inftit. Lancelloti ad Tit. 3. lib. 1.

(c) Hugo Grotius de Imp. fum. Poteft. circa facra §. 2. Matthæus Pfaffius in Jur. Ecclef. cap. IV. de Concil. §. 3. Gundlingius im allgemeinen geiftlichen Recht, ad lib. 1. Tit. 1. §. 10.

(d) Vid. Pfaffius loc. cit.

dam arbitratur (e): quo cum sentire videtur Walchius aliquoties citatus (f). Mediam quamdam sententiam amplectitur Vir summi nominis & a nobis plurimi aestimatus Laurent. Moshemius (g). Author hic in variis suis operibus, quae nobis ad manus sunt, de hac quaestione perquam erudite tractat (h). Juvat illius opinionem non nihil operosius deducere. Existimat Moshemius in hac quaestione latere etiam quaestionem de nomine, quid nomine Concilii intelligatur; & ideo esse distinquendum inter Conventus prout tempore Apostolorum a tota multitudine ad controversias dirimendas fuere celebrati; & inter Conventus successive circa medium aut finem Saeculi II. introductos, ad quos soli Episcopi vel unius provinciae, vel plurium provinciarum in negotiis Religionis confluxere. Priores illos conventus juris esse Divini asserere neutiquam formidat: posteriores ad medium vel finem Saeculi II. refert (i). Idem Author postea Boehmerum, qui Synodorum sicuti dictum, originem in *confoederatam Disciplinam* refundit, modeste & refellit, & excusat eatenus, quatenus Boehmerus loqui videtur potius de Conciliis *provincialibus*, ad quae confluxere Episcopi provinciarum, quam conventibus unius Ecclesiae vel paucarum finitimarum, quibus

Opinio Moshemii.

Distinquit duplicis generis Synodos.

Refutat Boehmerum.

(e) Dissert. III. de Confoed. discip. §. 71. & seq.

(f) Loc. cit. pag. 7. ubi sic ait: Es ist nicht erweißlich, daß der Ursprung der Kirchen-Versammlungen von einer unmittelbaren göttlichen Anordnung herzuleiten seye. Dahero ist diejenige Meynung höchst wahrscheinlich, daß die genaue Vereinigung, welche aus mancherley Ursachen unter den benachbarten Gemeinden entstanden, und ebenfalls aus mancherley Ursachen sorgfältig erhalten wurde, dazu die nächste Gelegenheit gegeben.

(g) Instit. Hist. Christ. Saec. I. part. II. §. 19. & seq.

(h) Loc. mox cit. Item de Rebus Christian. ad Saec. II. §. XXII. & allgemeines Kirchen-Recht, cap. 1. pag. 71.

(i) *Si Concilium nihil aliud est quam conventus Christianorum ad controversiam quamdam ex praescripto veritatis dirimendam, aut alia toti coetui salutaria decernenda coactus, equidem nil affirmare vereor, ab ipsis rerum Christianorum initiis Concilia habita & divino jure introducta fuisse. Verum aliter pronuntiandum est, si Concilium dicatur conventus esse Episcoporum ad leges de re sacra ferendas. Ejusmodi enim Congregationes his temporibus recentiores esse; nec ab Apostolis praeceptas, lubentes confitemur. Effecit, nisi me mea fallit opinio, haec ambiguitas vocabuli Concilium, ut doctissimi quidam Viri vehementius.*

quibus non Doctores duntaxat, sed integer fidelium cœtus interfuere: Priores ex mente Moshemii rectissime in *Consociationem*, & nullo modo in jus Apostolicum refundi possunt: posteriores vero vel lege quadam vel exemplo Apostolorum nituntur (k).

Systema Moshemii exponitur.

Jam quomodo Moshemius originem Synodorum tam provincialium Nationalium & Generalium ex Sæculo II., quam *antiquiorum* ex ipso Concilio Jerosolymitano, & hoc ipso ex jure Apostolico & Divino elucidet, videamus. Juvat totum illius Systema exponere: quia inde fortissimum argumentum depromemus ad doctrinam nostram Catholicam, qua originem Conciliorum juri Divino adscribimus, fortius confirmandam stabiliendamque. Sed nec doctrinas erroneas dissimulabimus, quas Moshemius hinc inde eum in finem immiscet, ut Systema Catholicum de regimine Ecclesiæ velut Reipublicæ labefactet, suum econtra suorumque Assectarum de Societate æquali sustentet (l).

Duplicem statuit significationem hujus nominis SYNODUS.

Videamus primitus de origine Synodorum provincialium aliarumque inde ortum suum trahentium. Ex supra dictis constat, quod juxta opinionem Moshemii huic quæstioni immixta sit quæstio de nomine: Quapropter ante omnia dilucidandum, quid nomine Concilii intelligatur. Levi brachio celeberrimus hic Author eam dissolvit, dum duplicem illius significationem adstruit *latiorem* & *strictiorem*. In priori Synodus

mentius, quam necesse erat, contra antiquitatem & æquitatem Conciliorum disputarent. In Instit. Hist. Christ. §. XIX.

(k) Loc. cit. ubi sic habet: *Discedere ab hac sententia videtur Vir Illustris Just. Henn. Boehmerus. Sed facile forte hæc ejus opinio cum illa, quam hic professus sum, conjungetur. Primum Vir egregius non tam de Conciliis omnibus, quam de Provincialibus tantum loquitur, seu de conventibus Antistitum totius cujusdam provinciæ ad lites quasdam dirimendas aut negotia majoris momenti expedienda: Nos vero de concionibus unius Ecclesiæ aut paucarum finitimarum, nec Doctorum tantum, sed totius multitudinis Christo deditæ. Interest igitur multum inter illa Concilia, quæ nos ex Apostolorum præscripto duximus celebrata esse; & ea, quibus ipse consociationem omnium totius provinciæ cujusdam cœtuum occasionem præbuisse arbitratur. Fatebimur haud inviti, provinciales conventus Antistitum non lege quadam aut exemplo Apostolorum niti; verum paulatim amplificatis Christianorum rebus ex ipsa Ecclesiæ veteris forma & constitutione ortum suum traxisse.*

(l) Atque hæc est ratio, cur Moshemius, dum definit Concilium, in sua ampliori significatione consideratum, semper ipsius multitudinis, vel cœtus Christianorum mentionem ingerat.

modus idem est, ac conventus quiscunque in negotiis Religionis & Ecclesiæ convocatus, coacto præter Doctores ipso cœtu fidelium, quo in sensu jam tempore Apostolorum coactæ fuere Synodi, ad quas convenere Apostoli, Seniores & ipse cœtus fidelium : In posteriori significat Synodus conventum consociatarum communitatum non quidem per se, sed per suos *Repræsentantes* (alludit Moshemius ad consociationem Boehmerianam) nempe per Episcopos confluentium, quarum certa epocha statui non potest (m). Atque de his jam agendum, inquirendumque, undenam illarum origo derivanda. *Synodi in sensu latiori tempore Apostolorum celebratæ.*

Ad Sæculum II. Synodos *Provinciales*, ad Sæculum III., & IV cæteras inde exortas, quales sunt *Nationales* & *Generales*, esse referendas, tum ex Tertulliano tum aliis Scriptoribus & rationibus Moshemius commonstrat: nam I. ait, in primo Ecclesiæ sæculo ad dimidium usque sæculi II nec umbra alicujus Synodi Provincialis; multo minus illius consociationis a Boehmero tantopere jactatæ reperitur. II. Primus, qui Conciliorum mentionem facit, fuit Tertullianus asserens, quod per Græcias fuerint celebrata Concilia. Verba Tertulliani hæc sunt: *Aguntur præterea per Græcias certis in locis Concilia ex universis Ecclesiis, per quæ & altiora quæque in commune tractantur, & ipsa repræsentatio totius nominis Christiani magna veneratione celebratur* (n). Ex his verbis constat, Concilia nondum in Africa, in qua vivebat Tertullianus, nondum in Ecclesia latina, nondum in Oriente, nondum in Ægypto; sed in sola Græcia, seu, ut Afer hic ait, per *Græcias*, id est apud omnes in Asia & Europa populos, qui Græci vocabantur, exe- *Origo ad II. vel III. Sæc. refundenda.* *Tertullianus primus facit mentionem Synodi.*

 unte

(m) Es ist ein Streit, wann die Kirchen-Versammlungen entsprungen sind. In diese Streitigkeit hat sich ein Wort-Streit eingemischet, und um denselben zu vermeyden, muß man nur merken, daß das Wort Concilium eine weite und engere Bedeutung habe. In jener bedeutet es eine angestellte Zusammenkunft über Kirchen-Sachen, nach dieser Bedeutung seynd frühzeitig und selbst zu der Apostel Zeiten Kirchen-Versammlungen gehalten worden. Daher pfleget man die Versammlung zu Jerusalem Apostel-Geschicht XV. das erste Concilium zu nennen. Allein diese Versammlung war ein Zusammenkunft einer einzigen Kirche, die aus den Aposteln, den Aeltesten und dem Volke bestand, und davon reden wir nicht. In seiner eigentlichen Bedeutung ist ein Concilium eine Versammlung verbrüderter Gemeinen, die eine Ordnung der Gemeinde machen. In welchem Jahre aber eigentlich die Versammlungen entstanden sind, lässet sich wegen der Dunkelheit der Alterthümer nicht ausmachen.

(n) Lib. de Jejuniis cap. XIII.

In sola Græcia Synodi celebratæ, & quare?

eunte sæculo II. fuisse celebrata. Et undenam hunc morem celebrandi Concilia in Græcia fluxisse existimamus? Erat nempe, prout discurrit Moshemius (o), Græcia ad gignendam Conciliorum consuetudinem prorsus aptissima. Erat Græcia in multas minores Civitates & Respublicas distributa. Hæ omnes fœdere erant conjunctæ. Ut autem hunc nexum inter se conservarent, frequentius per suos Legatos convenire, & de bono Reipublicæ consulere consueverunt. Itaque hunc morem æmulari atque id, quod Reipublicæ causa constitutum erat, ad Religionem trahere eo utilius & magis necessarium esse existimabant Episcopi, quo plures lites & controversiæ inter varias Ecclesias oriebantur, ad quas componendas & dirimendas consociatio quædam inter Ecclesias sponte inita, & celebratio Synodorum videbatur prorsus esse aptissima: eo etiam potissimum ex capite, quod Imperantes per Græciam nullam prorsus rei Christianæ curam haberent (p). III. Ex Græcia mos iste celebrandi plurium Ecclesiarum conventus in Palæstinam & Syriam occidente sæculo II, & demum in alias Ecclesias transibat (q). Ex quo factum est, ut successive integrarum Nationum Episcopi coirent in Synodos; & inde Concilia Nationalia; & demum sæculo IV, postquam Constantinus Magnus suum nomen Christianis sacris dedit, Concilia generalia suam traherent originem. Ex his ulterius deducit IV. Synodos illas a Tertulliano laudatas ea ætate pro humanis tantum, non pro Apostolorum aut ipsius JESU Christi institutis; neque illarum Placita instar oraculorum Spiritus sancti, sed humanarum regularum fuisse habita: nam in eo erat Tertullianus, ut Christianis jejunium Montanistarum, quorum institutum amplexatus fuerat, persuaderet. Id ut commonstraret, argumento ad hominem utebatur, asserendo, quod ipsi etiam Christiani, eorumque Episcopi jejunium in Conciliis a se celebratis imperarent: id quod signo manifesto est, Tertullianum cum cœtu christiano ea ætate sibi persuasum habuisse, quod tales Synodi non divinæ sed humanæ potius institutionis sint. (r). Deducit V. illam opinionem, qua creditur, quod Episcopi in Conciliis congregati vice Christi fungantur, agant, & judicent, ea ætate nondum invaluisse; sed potius creditum fuisse, quod ipsam plebem & cœtum, cujus erant Episcopi, repræsentent: ait enim Tertullianus: *Ipsa repræsentatio totius nominis Christiani magna veneratione celebratur.*

Mos celebrandi Synodos transiit ad alias Ecclesias.

Tertullianus an crediderit, Synodos esse humani juris?

(o) In Institut. §. XXII. pag. 268. & **allgemeines Kirchen-Recht**, cap. 1. pag. 70.
(p) Loc. cit. (q) Ibid. pag. 267.
(r) Locis antea citatis.

lebratur. Atque hæc ſunt argumenta, quibus Moſhemius originem Synodorum ad Sæculum II referendam, easque humani potius quam divini juris eſſe commonſtret.

Origo Synodi latius accepta pertinet ad jus divinum.

Ad alterum dogma Moſhemii examinandum progredimur aſſerentis, quod origo Synodi latius in ſenſu ſupra explicato conſideratæ in jus Apoſtolicum vel omnino divinum ſit refundenda. Provocat hic Author ad ipſum Concilium Jeroſolymitanum in cauſa de obſervantia legalium apud Antiochenos agitata celebratum. Lubet jam eorum omnium, quæ Moſhemius hic examinat, brevem dare Exegeſin. Aſſerit hic 1mo, ab ipſis *rerum Chriſtianarum initiis Concilia habita, & jure divino introducta fuiſſe*, ſi modo nomen Concilii in ſenſu latiori ſumatur Aſſerit 2do, Apoſtolos eſſe Authores horum Conciliorum, eorumque inſtitutionem illis adſcribendam : Tantæ enim authoritatis apud primos Chriſtianorum cœtus erant Apoſtoli, ut quidquid his ſeu voce ſeu ſcriptis & literis pro ſua, qua a Domino inſtructi erant, authoritate in rebus dubiis ſtatuere placuit (s), id omne ratum fixumque habuerint. Quoniam vero Apoſtoli in ſuo munere Apoſtolico occupati & per varias mundi plagas diffuſi nec ſe ſolis, nec in conventibus a ſe inſtitutis res dubias componere poterant, alio modo conſulendum erat Eccleſiæ neceſſitatibus. Idcirco procul dubio ex inſtituto Apoſtolorum vice Chriſti fungentium, convenere cœtuum Chriſtianorum Præfecti una cum populo, idque tum ratum fuit habitum ab omnibus, quod ab univerſa plebe, & præcipue ab his cœtuum Præfectis doctrinæ & diſciplinæ Apoſtolicæ conſentaneum eſſe judicatum fuerat. Quamvis ergo lex aliqua ſcripta Apoſtolica coeundi in Conventus Eccleſiaſticos non exſtet, legis tamen inſtar Apoſtolicæ habendum erat tum Apoſtolorum exemplum Jeroſolymis in quamdam Synodum confluentium, tum *ratio Status*, aut *forma Chriſtianæ Civitatis* ab Apoſtolis introducta

Authoritas Apoſtolorum ſumma.

Convenere Præpoſiti Chriſtianorum cum cœtu in Synodos.

Exemplum Apoſtolorum inſtar legis habendum.

(s) In Inſtit. Sæc. I. Part. II. Cap. III. §. XIX. ubi inter alia ſic habet: *non licebit alio modo hac ætate obortas forte controverſias componere, ſperoque faciles me omnes habituros, qui antiquitatem & naturam hujus moris rite expenderint, ſi dixero, ipſos Apoſtolos ejus Authores fuiſſe.* Illud animadvertendum eſſe duximus, quod Author hic in verbis illis, quibus Authoritatem Apoſtolorum adeo extollit, tacite provocet ad ſuam doctrinam, qua docet Apoſtolos fuiſſe præditos poteſtate legislatoria contra plures Proteſtantes; non vero Epiſcopos ſimili poteſtate pollere. Vid. Kirchen-Recht, pag. 41. 215. 220,

troducta; ex qua non potuit non ſequi inſtitutio Conciliorum pro dirimendis litibus & controverſiis ſane neceſſaria (t). Ulterius progreditur Moshemius & docet 3tio, Concilium illud Jeroſolymitanum revera primum fuiſſe Concilium: unde omnium conſequentium Conciliorum origines ſunt repetendæ. Refutat deinde ſententiam illorum, qui hanc ſuam doctrinam inter errores populares referunt, unaque Boehmerum ducem doctrinæ contrariæ modeſte corrigit & refutat. Id ſolum quaſi gratis concedit doctrinæ adverſæ & Boehmero, quod ſequentium temporum, & hodierna Concilia multis in rebus conferri non poſſint cum illo Concilio Jeroſolymitano; neque ab Apoſtolis per hunc conventum imperata eſſe, defendi valeat (u). Interim pergit, & docet 4to, Apoſtolos ſuo exemplo & inſtituo docuiſſe methodum dirimendi controverſias quocunque tempore excitandas, atque exinde cœteras omnes Synodos ſuam originem duxiſſe, cum hoc ſolo diſcrimine, quod ad Concilium illud Jeroſolymitanum, & alia antiquiora integra multitudo plebis convenerit; ad Concilia poſteriora ſoli Epiſcopi excluſa plebe convenire ſoleant (x). Poſtea pulcherrime explicat, qua ratione & arte inde enata ſint Concilia generaliora Provincialia Nationalia, & Oecumenica, dicens: *Cum omnes Provinciæ cœtus convenire commode non poſſent, ſufficere rati ſunt, ſi delecti quidam verbis & nomine populi, a quo miſſi erant, conficerent, quæ expedienda erant* (y). Cœterum

A Synodo Hieroſolymitana origo Concil. petenda.

Quomodo ſucceſſive diverſæ Synodi enatæ?

Refutatur Boehmerus quoddam compromiſſum fingens.

(t) Quare *ſi quis vel maxime contendere velit*, ait Author pag. 263. *nihil de conventibus ejusmodi ſancitum eſſe: haud tamen reſiſtet, ne id pro inſtituto eorum habeatur, quod ex ipſa Civitatis forma, quam illi præſcripſerunt, non potuit non conſequi.*

(u) *Rectiſſime judicat Vir illuſtris, intellige Boehmerus, hoc cum conventu Hieroſolymitano conferri multis in rebus haud poſſe Comitia illa Antiſtitum, quæ ſequenti ætate Concilia ſunt appellata.* loc. cit. pag. 364.

(x) *Certum eſt, leges Servatoris noſtri hoc Hieroſolymitano Conventu, tanquam exemplo quodam, docere voluiſſe, lites inter diſcipulos Chriſti naſcentes communi quaſi voce totius multitudinis terminandas. Hoc illi præceptum ſine controverſia ſecuti ſunt, qui poſtea ampliora Concilia congreganda eſſe in rebus dubiis ſtatuerunt. Quamvis igitur multum inter hæc Concilia, & illum Apoſtolorum conventum interſit, certo tamen modo adſeverare licet, ab hoc illa nata & derivata eſſe* &c. loc. cit. pag. 365.

(y) Docet nempe Boehmer, Antiochenos per modum *Compromiſſi* Apoſtolos ſibi judices

rerum author ego sim, ut quæ Moshemius ulterius habet, & quomodo illum conventum Jerosolymitanum explicet, Boehmeri sententiam *compromissum* quoddam fingentis refellat, & authoritatem Apostolorum mirum in modum exaltet, eosque simul *Judices*, & *Magistros* constituat, diligenter legantur, & accuratius expendantur (z).

En! systema Moshemii non nihil fusius deductum: ex quo ego colligo, Authorem hunc quoad substantiam in hac quæstione nobiscum Catholicis convenire, hoc ipso, quod originem Conciliorum juri divino & Apostolico adscribere non vereatur (a). In eo solum a nobis differt, quod inprimis in quæstione nominis hæreat nutet & vacillet (b): quod duplicis generis Synodos antiquiores ad dimidium usque sæculi II, & noviores a sæculo II. usque nunc celebratas, hasque in eo potissimum a se invicem differre statuat, quod ad priores integra multitudo plebis vel per se vel per suos Legatos; ad posteriores soli Episcopi exclusa plebe confluxerint: cœterum etiam has ex jure Apostolico diffluxisse negare non audeat (c). Nullus ego dubito, Moshemium doctrinæ

In quo differat doctrina Moshemii a nostra.

judices & arbitros adsciville: cui opponit Moshemius, non in libertate Antiochenorum fuisse, quid facere vellent, sed jus ipsum divinum flagitasse, ut id, quod fecisse leguntur, facerent. Erant enim Apostoli ab ipso Christo constituti judices omnium controversiarum, Spiritus Sancti donis ad id muneris obeundum instructi Quapropter oportebat Antiochenos eos adire & decernere sese id ratum habituros, quod ab his divinæ voluntatis interpretibus judicatum esset. Et ex ipso, quod Hierosolymis conditum est, decreto evidens est, illud pro *Laudo*, quod proprie Jureconsulti vocant, nullo modo haberi posse. Nam præcipiunt & decernunt authoritate Spiritus Sancti, quomodo sentiendum esset, non suadent, aut consilium impertiunt. pag. 365.

(z) Docet Moshemius, quod Apostoli suam authoritatem summam in hac Synodo ostenderint; equidem multitudinem convocaverint, sed non curaverint, quid multitudini visum esset, non suffragia numeraverint, sed Petrus assurgens tanquam Legatus JEsu Christi decreverit &c. pag. 366.

(a) Jam supra monuimus huic quæstioni ex mente Moshemii immixtam esse quæstionem de nomine.

(b) *Quamvis igitur multum inter hæc Concilia & illum Apostolorum conventum intersit, certo tamen modo adseverare licet, ab hoc illa nata & derivata esse.* pag. 365.

(c) Vid. Dissertatio sub titulo: Das ein Catholischer Lands-Herr ꝛc. & nostra Dissert. de statu Eccles. pag. 58.

Moshemius pdrum a nobis differt.

ctrinæ Catholicæ accessurum, si modo systema suum, quod commune habet cum cœteris Protestantibus de Societate æquali & juribus Collegialibus, non foret sustentandum. Porro autem id non indigne feret

Plebs potuit sua jura transferre in Episcopos.

Vir celeberrimus, si dicamus, quod utique plebs Christiana sua jura si tamen habuit, potuerit transferre in Episcopos: quemadmodum ex mente Protestantium illa in Pace Westphalica transtulit in Principes, & eo ipso Episcopi tanquam eorum Repræsentantes in Conciliis egerint. Si dicat, quod Episcopi jus celebrandi Concilia exclusa plebe usurpaverint, id negamus: Ubinam enim plebs contradixit? Sane libere fatetur Pertschius Vir inter Protestantes haud ignobilis, quod Ecclesia a Christo instituta a primæva sua origine notabilissimam partem suorum jurium in Pontifices & Episcopos transfuderit. Et an non Episcopi eodem jure plebem a suis conventibus excludere potuerunt, quo jure id fecisse Apostolos in Concilio Hierosolymitano ipse Moshemius perhibet? Haud ignoramus, telum istud Moshemium graviter non ferire, utpote qui successionem Apostolicam in Episcopis non admittit.

Episcopi sunt successores Apostolorum.

Verum præterquam quod hæc doctrina sit erronea, & ex ea nescio quæ sequelæ dimanent pessimæ, & hac ratione Christus suæ Ecclesiæ pessime consuluisset, si illam sine legitimis Pastoribus, interpretibus, & judicibus reliquisset, id saltem vix negare poterit, quod Episcopi instar Delegatorum & Repræsentantium haberi possint. An ergo illa norma a Christo præscripta decidendi controversias in Conventibus unice spectavit tempora Apostolorum, & sic posteriorem Ecclesiam sine norma in decidendis litibus observanda relinquere voluit? Quæso quæ rerum monstra inde sequentur? hisce interea Moshemium

Synodi provinciales sunt antiquissimæ.

missum facimus. Id duntaxat addere placuit, quod authores, qui originem in jus Ecclesiasticum ad sæculum II. & in consociationem Christianarum communitatum refundunt, doceant, Synodos Provinciales esse antiquissimas, & ex his deinde amplificatis Ecclesiæ finibus, & introductis variis Episcoporum, Metropolitarum, & Patriarcharum gradibus Synodos Nationales, & demum sæculo IV. generales dimanasse (d).

Protestantes negant Synodos esse juris divini.

Jam ad id, unde digressi sumus, revertamur, & cujus juris sint Concilia, dispiciamus. Juvat hac in re audire Doctores varios; præprimis magnum illum Virum Hugonem Grotium, qui conventus Synodorum in numero earum rerum ponit, quæ jure naturæ permissæ, legibus humanis præcipi, permitti aut prohiberi possunt, atque in id præci-

(d) Walchius loc. supra cit. pag. 7. & seq.

præcipue innititur, ut oſtendat, quod Synodi nulli legi divinæ nitantur (e). Illius argumenta hæc ſunt. Nam, ait, præceptum habendæ Synodi in lege divina reperitur nullum: ubinam enim tale reperire eſt? illa autem exempla ſcripturæ antiquæ & novæ legis nec habent vim præcepti, nec ſpeciem Synodi. Legem antiquam ſi luſtremus, occurrunt quidem exempla *Synedrii;* ſed non *Synodi*, quæ duo ſunt diverſa (f). Convocati quidem interdum fuerunt diverſis ex partibus Levitæ, aut ſoli cum cœtera plebe: ſed ut audirent imperata, non ut ſententiam promerent (g). Quod ſi ad Conventum Apoſtolorum (h), provocetur: profecto conſeſſus iſte minus recte vocatur *Synodus* hac ſaltem notione, quæ nunc hujus vocis eſt propria (i). Num enim ad illum convenere Epiſcopi & Presbyteri ex omni Aſia, Syria, Cilicia, & Judæa? Minime gentium: ſed quorumdam Apoſtolorum & *Presbyterii* Hieroſolymitani *Collegium* erat, non *Synodus*; *Presbyterium* unius civitatis, non *Synodus* vocari poteſt. Comparemus non nihil Concilium Hieroſolymitanum cum Conciliis ſequentium temporum, nonne toto cœlo differunt? Requirunt Catholici ut Concilium convocetur a Pontifice, ut vocentur Epiſcopi totius orbis Chriſtiani, ut ſoli interſint Epiſcopi ſaltem ex jure divino. Illud Concilium non convocavit Petrus tanquam Primas & Caput Eccleſiæ, neque alius quiscunque Apoſtolus. Potius Antiocheni miſerunt legatos, & deciſionem quæſtionis controverſæ rogarunt (k). Non ad illud Apoſtoli per varias diſperſi provincias vocati ſunt. Huic Concilio non interfuere ſoli Epiſcopi, ſed etiam Seniores nomine plebis & populi. En! diverſitatem ſubſtantialem certe inter hanc & noviores Synodos. Aliud adhuc argumentum ex Gundlingio (l). Audiamus, ait ille: Utique in hoc conſeſſu non agebatur de controverſiis fidei decidendis, ſed de re adiaphora diſciplinam concernente, de legis Moſaicæ vi & efficacia: intererant non ſoli Doctores ſed etiam Auditores. Omnia communi conſilio & ſuffragio decidebantur: decreta fratribus Antiochiæ agentibus non violenter obtrudebantur, ſed ab ipſis ſponte recipiebantur. En! argu-

Eorum argumenta.

(e) De Imp. Sum. Poteſt. circa Sacra §. II.

(f) Synodus enim ex noviori notione ſignificat *conventum* diverſarum Nationum.

(g) Loc. cit. (h) Act. XV. (i) Vid. mox dicta.

(k) *Statuerunt, ut aſcenderent Paulus & Barnabas, & quidam alii ex aliis ad Apoſtolos & Presbyteros in Jeruſalem ſuper hac quæſtione.* Act. XV. v. 2.

(l) Allgemein geiſtliches Recht. ad lib. I. Tit. I. §. X.

argumenta præcipua, quibus Grotius aliique originem Conciliorum ingenti impetu a sua antiquitate & institutione divina depellere nituntur.

Argumenta Catholicorum.

Audiamus jam DD. nostros Catholicos ingenti argumentorum apparatu incedentes, queis originem, & institutionem divinam Conciliorum ab ipsis Apostolorum temporibus derivandam jure sibi vendicant. Inprimis miramur, quod Hugo Grotius Vir summi ingenii aliique suæ Religionis asseclæ utantur argumento ex lege antiqua deprompto ita arguentes: *Synodi non fuere in lege antiqua: ergo neque in nova:* quippe quibus nihil est antiquius, quam quod Catholicis exprobrent, quod toties a lege antiqua argumentum ducant ad novam (ll). Dein demus in lege veteri Synodos (de hoc adhuc sub judice lis est) non fuisse celebratas, anne ergo neque in lege nova eas Christus instituit, & instituere noluit? fallere hanc argumentandi rationem ipsi AA. fateantur, necesse est. Ipsam notionem Characteristicam Synodi a Grotio explicatam inspiciamus, quæ ex mente illius in eo consistit, ut sit Conventus multorum non unius sed diversæ Nationis, vel plurium Ordinum ejusdem Civitatis ad tractanda negotia majoris momenti convocatus. Nunquid autem hæc notio propria est conventui Apostolorum Hierosolymis confluenti? Convenere in eo Apostoli & Seniores Hierosolymis commorantes, advenere Paulus & Barnabas cum aliis ab Antiochia venientes, homines utique non ejusdem sed diversi Ordinis & Civitatis, & tales quidem, quorum singulariter intererat decisio quæstionis dubiæ & controversæ. Perscrutemur non nihil accuratius illud Concilium Hierosolymitanum, & qua ratione in substantialibus cum nostris Synodis conveniat, videamus.

Ex ipsa notione Synodi demonstratur, quod Synodus sit juris divini.

Synodus Hierosolymitana convenit cum Synodis nostris.

Ad Petrum & Apostolos Hierosolymis commorantes Antiochenis placuit mittere Paulum & Barnabam (m). Sed quare ad Petrum, & Ecclesiam Hierosolymitanam? Nempe in Petro Primatum & quamdam plenitudinem potestatis, ipsam vero Ecclesiam Hierosolymitanam tanquam Matrem omnium Ecclesiarum, si originem spectemus, utpote ex qua Religio Christiana in omnes diffluxit Ecclesias, suspexerunt, ac Spiritu Sancto afflati, & a Christo edocti similes controversias non nisi in communi Conventu & communibus suffragiis esse decidendas haud ignorabant (n). Huic Synodo præfuit Petrus: ipse controversiam proposuit, decidit, judicavit, sententiam ultimato suo & Concilii nomine

(ll) Vid. Quæstio II. cap. 2. de Auth. Script. §. 9.

(m) Act. 15. v. 2. *Statuerunt, ut ascenderent Paulus & Barnabas.*

(n) Vid. quæ supra ex Moshemio retulimus circa præceptum divinum.

mine dixit (o). Ad hanc Synodum confluxerunt Apostoli & Seniores sine dubio a Petro convocati. Sed qua authoritate hos omnes interfuisse existimamus? prorsus diversa. Conquisierunt omnes (p): Sed soli Apostoli locuti sunt, Petrus: *Viri Fratres vos scitis &c.* (q); Paulus & Barnabas: *audierunt Barnabam & Paulum* (r); Jacobus: *respondit Jacobus dicens: Viri Fratres &c.* (s): Seniores vero simpliciter audierunt, obmutuerunt, suoque silentio significarunt, *non licere*, verba sunt Moshemii, *Apostolis statuentibus Christianos dubitare, & disputare, hosque solos, si voluissent, pro arbitrio difficultatem Antiochiæ natam tollere potuisse.* Insuper huic Synodo interfuere diversarum Ecclesiarum Apostoli, Petrus & Jacobus aliunde præsentes, Paulus & Barnabas Antiochia adventantes. Quid ergo defuit, quo minus Synodus ista dici possit norma Synodorum postea celebratarum, aut quid rei est, propter quam subsequentes Synodi ab illa deflexisse videri possint? Nempe, inquiunt, Petrus hanc Synodum authoritate propria non convocavit, sed rogatus, conventus, & interpellatus hoc fecit: Neque omnes convocavit Apostolos. De cœtero etiam seniores populi vocavit, id quod sequentes Pontifices & Episcopi non fecerunt: sed sibi solis exclusa plebe jus celebrandi Synodos, consultandi, judicandi & decidendi vindicarunt. Verum enim vero; num dubitare licet, quod Petrus illam Synodum convocaverit? Verum est, quod non nisi rogotus, requisitus, & conventus convocaverit. Sed utique convocare non potuit, priusquam controversia ad Ecclesiam Hierosolymitanam fuit devoluta. Iterum verum est, quod non omnes Apostolos fortassis per omnes orbis universi plagas divisos, & in suo munere Apostolico occupatos vocaverit: Sed utique convocare non potuit. Periculum erat in mora: Decidenda erat quæstio, quæ remoram non patiebatur. Fecerunt itaque Apostoli, quod in simili casu fieri debet. Infra, ubi de authoritate Synodorum particularium agemus, dicemus, nonnunquam etiam Synodos particulares habere vim Synodi generalis, & suo modo esse generales, casu quo ex rerum circumstantiis convocatio omnium Episcoporum est impossibilis (t). Itaque Petrus cœterique Apostoli in Concilio Jerosolymitano congregati universam repræsentarunt Ecclesiam, & nomine suo & Eccesiæ finalem pronuntiarunt

Est norma subsequentium Synodorum.

Gg 3

(o) Ibidem v. 7. (p) *Cum autem magna conquisitio fieret* v. 7.
(q) Loc. cit. (r) v. 12. (s) v. 13.
(t) E. g. si Pontifex fiat hæreticus, schismaticus, periculum in mora, ne hæresis ulterius grassetur. vid. infra dicenda ad cap. de Conciliis Particularibus.

runt sententiam (u). Illam necessitatem convocandi plebem hactenus nondum demonstrarunt Protestantes. An non ipse Moshemius fatetur, quod multitudo plebis in hac ipsa Synodo sine voto sine suffragio sine authoritate adfuerit; solum audierit, obmutuerit, & se finali Apostolorum judicio simpliciter submiserit (x)? En! quomodo Synodi postea in Ecclesia celebratæ cum Synodo illa Hierosolymitana ferme quoad omnia conspirent, & ad summum in quibusdam accidentalibus differant, ut adeo inaniter laborare videantur Adversarii, dum tam solicite in notionem characteristicam Synodi inquirunt, quæstionem de nomine immiscent, & nescio quas differentias excogitare laborant.

Ex hac Synodo eruitur lex Divina celebrandi Synodos.

Jam in id nobis etiam inquirendum est, utrum ex hac Synodo norma ab ipso Christo pro decidendis quæstionibus fidei erui valeat, sicque Synodos saltem generales juris divini esse probari valeat? Id indubitanter asserimus. Argumento inprimis nobis sunt ea omnia, quæ supra ex Moshemio fideliter retulimus. Hisce plura alia superaddimus, quæ, etsi fortassis contra Protestantes absolute non sint demonstrativa, saltem Catholicos de veritate hujus doctrinæ convincere debent. Profecto regulæ instar apud Catholicos habendum est, quod in dubio, utrum hoc vel illud sit juris Divini, non ad verba tantum imperativa Christi præcipientis, sed ipsa etiam exempla & facta Christi & Apostolorum attendendum erit, quæ non raro, & tunc potissimum præcepti instar habenda esse existimamus, quando Ecclesia exemplo Apostolorum immobiliter adhæsit, atque id ipsum perpetua ac continua praxi observavit, quod Christum & Apostolos fecisse non ignoravit: nunquid autem Ecclesia hoc Apostolorum factum usque nunc fuit æmulata? quanquam enim in tribus primis Sæculis (non enim eo tempore aut necessarium aut possibile erat convocare Synodum generalem) nullum celebraverit Concilium Generale, celebravit tamen plura particularia, & mox, ubi per Imperatores Christianos licuit, coëgit Concilia Generalia, atque in præsens usque tempus in Conciliis a se convocatis principaliora fidei dogmata declaravit, hæreses præcipuas confixit, mores Christianorum & disciplinam suam aut instruxit, aut reformavit. Dein esto, non fuerit Synodus illa Apostolorum generalis, & talis, quales sunt hodie (neque enim talis esse poterat, cum nondum Ecclesia in omnem, qua late patet, orbem fuerit diffusa: neque etiam talem celebrari necessum erat, quod controversia non omnes æquali-ter

(u) *Visum est Spiritui S. & nobis.* (x) Loc. cit.

ter, sed principaliter Ecclesiam Antiochenam concerneret) fuit certe particularis non unius sed plurium Ecclesiarum, Hierosolymitanæ, quæ tunc erat ferme præcipua utpote prima sedes Christianorum, ac Antiochenæ, a qua missi sunt Paulus & Barnabas cum aliis (y). Ad hæc: inspiciamus ipsum systema Ecclesiæ, quod Aristocratia temperatum esse existimamus: quem vero latet, quod in statu Aristocratico, demus non esse perfecte talem, negotia majoris momenti communi consilio, voto & suffragio curari, ac decidi soleant? Insuper vix nobis persuadebitur, ut credamus, Christum suæ Ecclesiæ satis consulturum fuisse, nisi instituisset Synodos: cum enim Ecclesia sit corpus immensæ magnitudinis per omnem orbem Christianum diffusum, qua ratione conservare poterit unitas doctrinæ, integritas disciplinæ, vinculum charitatis, nisi omnia fiant cum consilio & suffragio Præsulum Ecclesiæ? Demum ipsa experientia necessitatem Conciliorum commonstravit. Conquassarunt usque nunc Ecclesiam diversæ hæreses, diviserunt illam plura schismata, turbarunt controversiæ plures ingenti animorum fervore agitatæ, seu fidem, seu disciplinam concernentes: sed vix alia arte hæreses configi, veritas restitui, controversiæ finali sententia decidi poterant, quam decretis Conciliorum. Quidquid egerant Stephanus & Victor in causa rebaptizantium & quartodecimanorum, controversia finiri non potuit; sola Synodus finivit, ac finire potuit: habuit Origenes defensores & fautores etiam Catholicos, donec illius errores Synodo Generali V. fuerint confixi. Adhuc hodiedum in quibusdam regnis & provinciis grassantur errores dudum fulmine Vaticano confixi vix supprimendi, nisi authoritate Concilii opprimantur. His rationibus credimus esse satisfactum alterius opinionis argumentis.

Ex Moshemio nostra doctrina Catholica illustratur.

Adhuc semel ad Moshemium nobis revertendum est. Assumamus nos Catholici quasdam doctrinas hujus celeberrimi Viri, & rebus nostris Catholicis applicemus. Assumamus inprimis doctrinam, qua docet, quod Apostoli nomine Christi, cujus erant legati, normam decidendi lites & controversias in Ecclesia ortas præscripserint, & instar normæ Synodum Hierosolymitanam assumpserint. Nunquid jam nobis Catholicis concedendum erit, quod Ecclesia Catholica hactenus secundum

(y) Orta erat controversia de observatione legalium, pro qua dirimenda missi erant Paulus & Barnabas Antiochiam. Hinc putant magni Nominis Authores, quod decreta Antiochiæ condita alias Ecclesias non obligaverint. Vid. Act. 15.

cundum normam ab Apoftolis præfcriptam egerit, illorum inftitutioni firmiffime inhæferit, dum pro decidendis controverfiis Synodos convocavit, easque judicio finali decidit, & terminavit? Si dicant, quod Catholici ab hac norma deflexerint, quando integram populi multitudinem, aut illorum Repræfentantes excluferunt, petunt principium, & movent quæftionem huc non pertinentem, quæ ab alia quæftione præjudiciali, illa nempe, utrum Chriftus Societatem æqualem vel inæqualem in fua Ecclefia inftituerit, dependet. Et fi tanta eft authoritas plebis in conventibus Ecclefiafticis, & neceffitas illam vocandi, quare Seniores illi ad Concilium Hierofolymitanum vocati tacuerunt, obmutuerunt, & fimplices fueres Auditores, non Doctores legis, aut Judices caufæ controverfæ? Affumamus aliam Moshemii doctrinam docentis, etiam noviores Synodos Sæculo II. celebratas aliquo modo diffluxiffe ex antiquioribus. Iterum dicendum erit, quod Ecclefia morem Apoftolorum fuerit æmulata, & pro diverfis rerum circumftantiis aliqua ad fubftantiam neutiquam pertinentia immutaverit: id quod tanto majori jure facere potuit, quanto certius eft etiam in principiis Moshemii, quod Chriftus ftabilem regiminis Ecclefiaftici formam non inftituerit, illiusque immutandi poteftatem penes Ecclefiam reliquerit. Affumamus iterum aliam Ejusdem doctrinam, illam nempe, qua contra plures fuæ Ecclefiæ affeclas afferit, quod Apoftoli fuerint Legati Chrifti, veramque poteftatem legislatoriam habuerint, & exercuerint: An non idem dicendum erit de Epifcopis tanquam illorum fucceffloribus? Sed quoniam id a Moshemio negari non ignoramus, ficut fupra monuimus, huic argumento longius non immorabimur.

Seniores ad Synodum Hierofolymitanam vocati non magnæ fuere authoritatis.

Gundlingius refutatur.

Sed neque Gundlingium moramur: nam quæftionem in Synodo Hierofolymitana agitatam fpectaffe fidem, non folam difciplinam nobis certum eft: quippe quod eo tempore poft promulgatum jamjam fufficienter Evangelium lex antiqua non tantum jam mortua, fed etiam quoad aliqua præcepta fuerit mortifera. Hifce ergo credimus effe fatisfactum alterius opinionis argumentis.

CAPUT

CAPUT II.
De Requisitis Conciliorum.

§. I. *Quænam sint Requisita essentialia Concilii Generalis in genere?* II. *Ad quem pertineat potestas illud convocandi?* III. *Illi præsidendi?* IV. *Illud confirmandi?* V. *Quæ causæ convocandi?* VI. *Quinam vocandi, aut convocari soleant; & habeant votum, & quale?*

§. I.

Requisita Concilii Oecumenici in genere videamus. Ex Scriptura & traditione existimamus ea esse mutuanda. Scriptura normæ loco nobis præbet Synodum Apostolicam Act. 15. celebratam; traditio vero ipsam praxin ab Ecclesia in celebratione Conciliorum observatam. Tria communius nostrates ponunt requisita Concilii: *legitimam convocationem*, *celebrationem*, & *approbationem* seu *confirmationem*. Porro exinde consurgunt quamplurimæ, eæque summi momenti quæstiones: quoad *convocationem* quidem, penes quem sit potestas convocandi, & qui sint vocandi, & quomodo vocari debeant? Quoad *celebrationem*, penes quem sit jus præsidendi, quis ferre suffragium possit, qua ratione in decidendis quæstionibus fidei sit procedendum? Quoad *confirmationem*, quisnam illud approbare & confirmare debeat, & an Ecclesiæ requiratur acceptatio? Age, & ista secundum ordinem videamus, & quantum fieri potest, tam ex Scriptura, quam traditione commonstremus.

Tria sunt requisita Concilii Oecumenici.

§. II.

In quæstione penes quem sit potestas convocandi Concilium, Acatholicos & Catholicos, & hos ipsos inter se collisos comperio: Acatholici indistincte illam Imperatoribus; Catholici vero quamplurimi Pontifici Romano vindicant. Doctores Galli mediatores agunt, quorum aliqui cum Launoyo (a) jus convocandi Concilia inter adiaphora ponunt, illudque nunc ad Imperatores, nunc ad Pontifices pro varietate circumstantiarum, ac disciplinæ Ecclesiasticæ aliunde vicissitudinibus obnoxiæ pertinere posse, atque ad propriam Synodi notionem parum

Ad quem pertineat potestas convocandi Concilia.

(a) In Epist. XI. ad Ludovicum Cusinum, Tom. V. part. 2. pag. 301.

parum vel nihil facere existimant, quisquis illud convocaverit. Alii vero (b) non solius Pontificis, sed Ecclesiæ prout animarum Pastores complectentis convocationem Synodorum esse autumant. Conferamus primo manus cum Acatholicis, eorumque argumenta expendamus. I. Quidem ad facta, ad praxin, observantiam & traditionem Ecclesiæ provocant, ex qua constat, fatentibus ipsis Doctoribus nostris Catholicis (c), quod Imperatores octo priora Concilia Generalia convocaverint, Nicænum I Constantinus M. (d) Constantinop. I. Theodosius Senior (e), Ephesinum Theodosius Junior (f), Chalcedonense Valentinianus, & Marcianus Imperatores (g), Constantinop. II. Justinianus (h), Constantinop. III. Constantinus Pogonatus, Nicænum II. Constantinus, & Irene Mater (i), Constantinopolit. IV. Basilius (k) Concilia in Galliis celebrata, quorum aliqua Conciliis generalibus ferme sunt coæqualia, Reges Galliæ (l): quidquid sequentes

Acatholici illud adscribunt Imperatori.

Eorum argumenta refutantur.

(b) Juenin Instit. Proleg. dissert. 4. quæst. 3. art. 1. ubi ait: *Stricto jure solius est Ecclesiæ, prout animarum Pastores complectitur, Synodos convocare.* Ubi tamen in conclus. 6. hanc prærogativam Romano Pontifici adscribit.

(c) Juenin loc. cit. Petrus de Marca, DD. Galli omnes, & alii etiam.

(d) Euseb. lib. 3. de vita Constantini c. 6.

(e) Testatur id Socrates lib. 5. hist. cap. 8. *Imperator*, inquit, *nulla mora interposita Concilium Episcoporum ipsius fidem amplectentium convocat, quo fides Concilii Nicæni corroboraretur.*

(f) Evagrius lib. 6. Hist. cap. 3. *Nestorius neque Cyrillo, neque Cælestini antiquæ Romæ Episcopi consiliis obsecundavit, postulavitque, ut authoritate, ac jussu Theodosii junioris primum Concilium Ephesi congregaretur.*

(g) Act. 1. Concil. Chalced. sic habetur: *In Nomine Domini in Chalcedonensi civitate facta est Synodus ex decreto piissimorum & fidelissimorum Imperatorum Valentiniani & Marciani.*

(h) Legere id est in Epistola Justiniani ad Episcopos Constantinopoli considentes data.

(i) Hujus fidem facit Epistola eorundem Augustissimorum ad Hadrianum data, quam lege sis in Juenino dissert. 4. q. 3. a. 1.

(k) Act. 1. hujus Synodi sic legitur: *Obsequentes Divinæ voluntati ac decreto Basilii, DEI amicissimi Imperatoris nostri, qui universalem Synodum congregavit.*

(l) Vid. Petrus de Marca de Concord. Sacer. lib. 6. cap. 19.

tes Pontifices a Nicolao I. usque nunc attentaverint, qui antiquissimam eamque perpetuam traditionem eo minus subvertere potuerunt, quo major stat præsumptio & authoritas pro praxi, observantia, & consuetudine Ecclesiæ perantiqua. II. Nituntur in vulgato illo *Jure in sacra*, quod velut appendicem ex ipsa rerum natura, ac sapientissima superni Imperiorum Conditoris ordinatione supremæ potestati cohærentem venditant, inde sibi jus plenissimum vindicantes dirigendi omnia sacra & prophana, in quantum salus Reipublicæ, quæ *suprema lex esto*, exigit, iis duntaxat exceptis, quæ Scriptura, & sana ratio cuivis credenda (salva enim debet esse libertas conscientiarum) proponit. Fundant se III. in *Jure Advocatiæ* a Christo & Ecclesia quam liberalissime in Imperantes transfuso. IV. conantur evertere commune illud, quod nulla potestas possit excedere limites suæ Jurisdictionis: demus enim, quod convocatio Conciliorum sit actus Jurisdictionis spiritualis: anne Ecclesiæ Præsulibus ita est proprius, ut in illius participium venire nequeant illi, qui suis humeris supportant molem Reipublicæ? Sane, si principium illud presse nimis sumamus, ipsum jus supremæ Advocatiæ aliaque jura imperantium in dubium vocemus, vel omnino illis adimamus, necesse est: & V. quis proficiscentibus ad Concilium præbebit salvum conductum, quis convenientibus dabit locum tutum? Quis refractarios in suo continebit officio, quis insurgentes compescet motus? En! argumenta, quibus non modo jus vocandi Concilia, verum etiam alia jura Ecclesiæ Præsulibus propria evertere, eaque suis Principibus vindicare contendunt. Valent nempe hodie, quod dolendum, etiam apud Catholicos: *Salus Reipublicæ suprema lex esto:* item illud: *Illius est religio, cujus est regio* (m).

Nititur Jure in Sacra

Jure Advocatiæ.

Et communi illo: Illius est Religio, cujus est Regio.

Sed jam proferamus argumenta Catholicorum jus convocandi Concilia Ecclesiæ & Pontifici præcipue vindicantium: inprimis quidem Pontifici patrocinatur Jus Divinum, a quo habet Primatum *honoris*, *authoritatis*, & *jurisdictionis*. Cui autem alteri jus istud, de quo disceptamus, fortiori jure adscribimus, quam Supremo Pastori, cui DEUS tradidit præcipuam curam sui ovilis? II. favent exempla Apostolorum, qui nemine incitante & compellente se solis suos habuerunt conventus

Argumenta Catholicorum.

 (demus

(m) Invexerunt hoc alterum axioma: *Cujus est regio, illius est religio* Protestantes, quando jus reformandi Principibus sæcularibus perperam adscripserunt.

(demus non fuisse Synodos, quia par est ratio horum Conventuum ac Synodorum) & in his sustulerunt legalia, elegerunt Diaconos, suffecerunt in locum Judæ Mathiam. III. Sustentat causam Pontificis possessio juris, quæ per tria prima Sæcula stetit inconcussa, & perduravit ad Sæc. usque IV. quo tempore non modo Synodi quam plurimæ particulares, sed etiam *quasi generales* sunt habitæ, quales erant Carthagine de Baptismo Hæreticorum, Antiochiæ adversus Novatum, & Paulum Samosatenum, aliæque plures, ad quas invitabantur majores gentium Episcopi Alexandrinus, Cæsariensis, Hierosolymitanus. Hæc Concilia, etsi proprie œcumenica dici nequeant, quia Primum ex communi sententia habetur Nicænum, instar tamen generalium sunt habenda: eo quod teste Eusebio totius orbis consensu fuerint roborata. Qua ratione jam Constantinus M. hanc possessionem interturbare, aut interrumpere, & jus alienum a tertio per tria Sæcula possessum sibi vindicare potuit? num desierunt Pontifices, & Episcopi esse Successores Apostolorum, aut fors bipartitam fuisse illorum potestatem ac semissem illius velut hæreditariam portionem in Constantinum transfusam dicemus?

Quo jure Imperatores Concilia convocaverint?

Equidem non nos latet, quid ad hæc responderi posset, nempe eo tempore nondum Ecclesiam fuisse partem Reipublicæ, qualis ex post evasit. Sed hoc ipsum est, quod nunquam capere potuimus, quod aliquando Ecclesia & quidem per tria Sæcula non fuerit pars innexa Reipublicæ, sed per se steterit, postea vero ancilla Reipublicæ subordinata esse cœperit. Profecto si Christus suam Ecclesiam Reipublicæ subordinare, ac velut partem intexere voluisset, id fecisset mox ab institutione suæ Ecclesiæ, atque *jus* illud supremum in *sacra* clarius in scripturis expressisset.

Quare illis jus convocandi permissum?

IV. Facile damus parti adversæ (aliter quam multi DD. Catholici, qui se mirum in modum torquent, ut facta luce meridiana clariora in dubium vocent, actum esse putantes de potestate Pontificis, si hæc facta fuisse vera dicamus) facile, inquam, damus parti adversæ, quod Imperatores convocaverint Concilia: verum separanda sunt *jura* a *factis*. Factum id esse non negamus, imo & jure id esse factum connivente ac indulgente Ecclesia ex œconomia prudenti largimur, sed non tali jure, quod juri Pontificis quæsito, ab ipso Christo Domino fundato, ab Apostolis corroborato, & continua observantia stabilito esse potest præjudiciosum. Sane ratio status, ac Oeconomiæ Ecclesiasticæ tunc temporis exigebat, ut Imperatores, Constantinus Magnus præcipue, qui Ecclesiam tot dirissimis persecutionibus jactatam in tuto collocavit, illiusque in omnem orbem propagandæ,

dæ, & idololatriæ profligandæ spem fecit certissimam, in participium Jurisdictionis Ecclesiasticæ admitterentur. Ad hæc: Concilia haberi vix poterant nisi in urbe quadam principe, fiebant censibus publicis, ne gravarentur Ecclesiæ aliunde bonorum inopes, urgendi aliquoties erant Episcopi, ut tractanda tractarent serio: quod ut fieret, validior erat Imperatoris, quam Pontificis authoritas utpote inermis, & nulla cogendi vi obarmata: sustentanda erat authoritas Episcoporum & præcipue ipsius Pontificis nondum ea authoritate pollentis, qua pollet hodie, contra machinationes hæreticorum frequentius ad ipsos Imperatores provocantium. Quid quod demonstratu non foret difficile, ipsos Imperatores non nisi suasu, consilio, & assensu Pontificum convocasse Concilia. V. Esto antiquissima possessio factis contrariis fuerit interrupta, eam tamen postliminio recuperarunt Pontifices Sæc. 9. (n) a quo usque nunc nunquam interrupta serie convocaverunt omnia Concilia, esto aliquoties desuper facti fuerint motus gravissimi (o). Et quomodo consultum foret Ecclesiæ, si hanc potestatem penes Imperatores residere dicamus? quotusquisque ex Imperatoribus, hodie potissimum, suam Imperatoriam Majestatem in omnes mundi extendit partes, in quas diffunditur Ecclesia? quid si nullus aliquando existeret Imperator, ac *Interregnum*, quemadmodum olim, in plures protenderetur annos? quid si Imperator ab avita Religione Catholica aliquando deficiat, aut in plures partes scindatur Imperium? VI. Ipse infelix Synodorum ab Imperatoribus convocatarum exitus, natæ in iis turbæ, lites, & diffidia manifesto sunt argumento, quod Imperatores plus

Suum jus vindicarunt Pontifices.

Concilia ab Imperatoribus convocata infelices habuerunt successus.

(n) Vid. cit. de Marca lib. 5. cap. 45. ubi ostendit, Nicolaum I. fuisse, qui convocationem Synodorum generalium, Gallicanarum præcipue ad se attraxit.

(o) Jus convocandi Concilia equidem non impugnavit: attamen sibi competere asseruit Fridericus I. Imp. in epist. ad Conciliabulum Papiense data: *Quamvis noverim, ait, officio, ac dignitate Imperii penes nos esse potestatem congregandorum Conciliorum; hoc enim & Constantinus, & Theodosius, nec non Justinianus, seu recentioris memoriæ Carolus M. & Otto Imperat. fecisse memorantur &c.* De hoc Jure etiam fuit altercatum in Concil. Florent. inter Latinos, & Græcos. Similiter hoc jus sibi vindicasse videtur Carolus V. uti colligere licet ex præfat. Synodi Augustanæ anno 1548. habitæ: sic & Protestantes ad Concil. Trident. venire noluerunt sub prætextu, quod ab Imperatore non fuerit convocatum. Vid. Thomass. Differt. III. in Synod. Nicænam.

plus facti attentaverint, aut fortallis ipsa Ecclesia indulserit, quam juris ipsi sibi arrogare potuerunt.

Antequam Imperatores Synodis sive convocandis, sive celebrandis sese immiscuere, pacata, sancta, & decora erant omnia, nunquam jurgati Episcopi, nunquam authorizatae manifestæ hæreses, aut innocentes damnati: *an unquam antea* (loquimur cum eruditissimo Thomassino) *celebratæ sunt Synodi Mediolanensi, Ariminensi, aut Ephesinæ II. similes? an tunc carceres aut vincula crepuere? num Cyrillus quisquam incarceratus, interemptus Flavianus? at postquam Constantinus occupavit, & in posteros transfudit potestatem cogendi Synodos, turbata sunt omnia, secutæ Episcoporum proscriptiones, exilia; depositiones &c. Quis enim*, pergit Thomassinus, *ortas inde Ecclesiæ clades mente aut calamo valeat exprimere? quis Hierosolymitanæ, quis Tyriæ sub ipso Synodi labes? quis sub Constantio Mediolanense, Syrmiense, Ariminense flagitium? quis fidei formulas toties & tam perfidiose fixas, & refixas? ubi ita Synodis illusum, & de Synodis illusum fidei, & Majestati Ecclesiæ ante Constantinum?* Plura vid. in laudato Authore. VII. illud Heterodoxorum, & plurium Politicorum immensæ magnitudinis Idolum, cui etiam non pauci Catholici, nescio qua invidia, aut adulandi, placendique studio fascinati, sub alio licet nomine *Juris Majestatici*, vel *Juris Regalium* thus adolere consueverunt, alia occasione e suo altari deturbare conabimur, nisi antea altiori potestate ad instar Dagonis dejici contingat. De *Jure Advocatiæ* quid dicamus? necessaria Ecclesiæ defensio, & executio magis est, quam actus Ecclesiasticæ potestatis (p). Cum enim Christus Dominus suam Ecclesiam inermem, nullaque armorum potentia fussultam instituerit, eidem providere debuit de potestate armata, quæ ad conterendos hostes, reprimendas invasiones, ac defendenda bona & Jura Ecclesiastica sufficienti polleret authoritate.

Hactenus jus convocandi Concilii e Laicorum manibus extorsimus, quod cuinam alteri vindicabimus quam Romano Pontifici? tum quod ipse habeat primatum in Ecclesia: tum quod hoc jus per mille & ultra annos constanter exercuerit. Et quis convocavit Synodos Nationales, & provinciales nisi Primates, & Metropolitæ, cur non generales convocet Primas universalis Ecclesiæ?

Penes quem sit hæc potestas in casu extraordinario? Sed novus suboritur scrupulus, penes quem enim, edic, erit potestas convocandi Concilia, si Ecclesia scissa sit schismate e. g. si duo de Papatu contendant, & neuter eorum sit in possessione, vel si Pontifex

(p) Quamvis etiam aliquid juris activi importet.

tifex notorius ſit Apoſtata, vel hæreticus, aut Synodum convocare pertinaciter recuſet? ajunt, quod in his caſibus Sedes Pontificia vacare cenſeri debeat, illiusque viduitati ac neceſſitatibus Eccleſiæ conſulendum ſit per Cardinales, Primates &c. ac penes hos reſideat poteſtas convocandi Concilii. Num vero decreta in tali Synodo facta ſint infallibilis authoritatis, diſputant Authores. Illi, qui confirmationem Pontificis inter eſſentialia Concilii reponunt, tali Synodo authentiam quaſi interimiſticam adſcribunt, usque dum confirmatio Pontificis ſuperveniat. Alii, qui vim authenticam ab ipſo Concilio prout Eccleſiam univerſalem repræſentante proficiſci autumant, eidem robur infallibile ac perpetuum attribuunt. Nobis opiniones DD. inſinuaſſe, ac materiam cogitandi ſubminiſtraſſe ſufficit. Super hac materia legi merentur Thomaſinus, & Natalis Alexander (q).

§. III.

Ex dictis ſponte ſuapte fluit, multo minus Jus Conciliis præſidendi Imperatoribus, ſed Pontifici eſſe vindicandum. Notant vero Doctores præſidentiam tribus potiſſimum modis poſſe accipi, vel *quoad directionem & ſuffragium*, hoc eſt, quoad poteſtatem præſcribendi rerum pertractandarum methodum, aut ferendi ſuffragium, vel *quoad firmandum in Concilio ordinem, & conciliandam in eo pacem*, vel *quoad locum materialem*, hoc eſt, quoad honoratiorem locum Baſilicæ, in qua celebrari Concilia quondam moris erat, & conſuetudinis. In hac quæſtione ipſi etiam DD. Galli, licet alias tanto infringendæ poteſtatis Pontificiæ ſtudioſiores ſint, quanto rigidiores Jurium Majeſtaticorum vindices eſſe conſueverunt, mitius agunt cum Pontifice, eique Præſidentiam in Conciliis haud inviti concedunt. Rem totam tribus abſolvimus: inquirendo I. an Pontifices hactenus Conciliis præfederint, & jure præſideant? II. qui potiſſimum hujus Præſidentiæ ſint effectus? III. qua ratione præfuerint, & præeſſe debeant Imperatores? Hiſce quæſtionibus illuſtrandis præter alios inſignem navarunt operam Petrus de Marca (r) & Ludovicus Thomaſius (s), quorum uterque invictis argumentis evincunt, Pontifices ſeu per ſe, ſeu per ſuos Legatos præfuiſſe omnibus Conciliis. Rem dubiam faciunt Synodus Nicæna I. Conſtantinop. I. Epheſina, Chalcedonenſis, & Conſtantinop. II: cæteris enim præfediſſe

Jus præſidendi eſt penes Pontificem.

Præſidentia eſt triplex.

Etiam Galli hoc jus adſtribunt Pontifici.

Pontifex vel per ſe vel per Legatos præfuit Conciliis.

(q) Differt. III. in Synod. Nicænam: alter Tom. 4. pag. 212.
(r) De Concord. Imp. lib. V. cap. 3. & ſeq.
(s) Differt. 10. in Synod. Epheſ.

disse Pontifices (juste an injuste hic examinare non vacat) vix ullus negaverit. Verum etiam his præfuisse Pontifices nemo non, nisi talpa sit, videat, necesse est. Et quidem Synodo Nicænæ præsedisse Osium Cordubæ Episcopum qua Legatum Pontificium post S. Athanasium docent omnes, qui eum Ducem & Antesignanum Synodorum appellant, & ab ipsis Arianis Præsidem Synodorum fuisse compellatum testantur (t): idem evincit testimonium Socratis (u), qui Episcoporum magis insignium in hac Synodo præsentium nomina recensens ab Osio auspicatur. Accedit, quod Osius cum Vitone, & Vincentio Ecclesiæ Romanæ Presbyteris primus Concilio subscripserit. Jam vero Osium jure legationis sibi a Pontifice impositæ præfuisse nemo sanus negaverit: qui enim alias fieri potuisset, ut Osius primum occuparet locum, & primus subscriberet? num existimamus præsentes Patriarchas, Alexandrinum præcipue Episcopo Cordubensi primam sedem cessuros fuisse (x)?

De Synodo Constantinop. I. non est, quod multum disceptemus: sponte enim fatemur eidem, si solitarie consideretur, Nectarium, non Pontificem præfuisse. Verum tunc non erat Oecumenica. Si vero sumatur prout facit Synodum moraliter unam cum Synodo Romana, & per hanc facta est Oecumenica, nemo utique dubitaverit, quod ei præfuerit Damasus Pontifex. In Concilio Ephesino Cyrillum Alexandrinum primatum nomine Cœlestini Pontificis tenuisse ex ipsis Actis Concilii, confessione Apocrisiariorum Ecclesiæ Alexandrinæ, Cœlestini, & Cyrilli epistolis, & Scriptoribus Ecclesiasticis luce meridiana clarius elucet (y). De præsidentia Leonis in Concilio Chalcedonensi per suos Legatos Paschasinum & Lucentium Episcopos, Bonifacium & Basilium Presbyteros quis dubitet? vel sola Synodi epistola ad Pontificem data sufficiat (z). Quæ id tam luculenter evincit, ut ipsi etiam Novatores cum *factum* negare nequeant, *Jus* vocent in dubium, fingentes, a Marciano Leoni fuisse collatum præsidium. Sed quo jure id asseritur, eodem imo fortiori jure negatur. Contrarium elucet ex cit. epist. in qua Leo rescriptum Martiani non de jure noviter collato, sed confer-

(t) Cit. Thomas. N. 13.
(u) Cit. de Marca loc. cit. N. IV.
(x) Negant id quidam D. D. Protestantici.
(y) Thomas. loc. cit. N. 1.
(z) In Relat. Synod. ad S. Leonem.

conservato interpretatur. Synodo Constantinop. Vigilium nec per se nec per Legatos præfuisse sponte fatemur. Sed quæ hujus causa? profecto non alia, quam quod præesse noluerit. Fuit Vigilius Constantinopoli præsens, fuit invitatus, potuisset interesse, & præesse: Sed noluit. Voluit ergo potius Synodum suo Constituto quam sua confirmare præsentia (a).

Longe majoris difficultatis quæstio est, quinam sint effectus hujus præsidentiæ. Difficultatem pandit Petrus de Marca, cujus verba hic admetiri libuit: *Si summam*, ait, *in censendo, & definiendo potestatem illi tribuamus, perit libertas suffragiorum: At vero concessa suffragiorum libertate, æqualitas quædam hac in parte induci videtur inter Romanum Pontificem, & cæteros Episcopos. Itaque aut unius libertas, aut alterius dignitas periclitatur, & quemadmodum in disputatione de auxiliis gratiæ, vel hinc humani arbitrii libertas lædi, vel illinc gratiæ vis & efficacia minui rerum inexpertis videtur.* Hactenus de Marca (b). Post hæc suam mentem fusius declarat, ac finaliter ad id delabitur, ut dicat, prærogativam *Juris Præsidendi* esse collocandam in *Jure relationis cum prærogativa suffragii.* Utrumque deducit ex Historia Juris Romani, ex qua constat, quod olim Jus Relationis non minimam Consularis potestatis partem constituerit: posthac vero mutato statu Regiminis in Imperatores translatum, & ab his cum novo authoritatis incremento fuerit exercitum. Erat autem hæc Relatio non simplex, non sterilis, sed cum prærogativa suffragii, quod sæpe fiebat per orationem, conjuncta. Tanta vero erat authoritas hujus Relationis, ac suffragii, ut Senatusconsulta, quæ inde sequebantur, *Authore Principe* fieri dicerentur. Ista tamen Relatio non debebat esse simplex, sed stabilita argumentorum, ac rationum vi & pondere. Quod si ergo Relationi Imperatoriæ, ac suffragio accesserit consensus Senatus, fiebat Senatusconsultum. Tale, inquit de Marca, est Jus Præsidentiæ Pontificiæ. Pertinet ad Pontificem Jus Relationis cum suffragio: nempe debet esse author rerum gerendarum, & sanciendarum, & postea suam dicere sententiam, atque suffragium, illudque ad instar Imperatorum stabilire rationibus ex Scriptura, & Traditione (hi enim sunt soli genuini fontes dogmatum) depromptis. Quod si jam accesserit consensus cæterorum Patrum, inde consurget *Statutum Conciliare.*

Quisnam sit effectus Præsidentiæ?

Liceat

(a) Cur Vigilius noluerit interesse huic Synodo, dictum est superius.

(b) Loc. cit. cap. 7. N. 2.

Liceat jam noſtram deſuper edicere ſententiam. Videtur ergo nobis celeberrimus hic Author Pontifici ex vi Juris præſidendi nihil aliud concedere, quam vim dirigendi, proponendi, conſultandi, præſcribendi rerum tractandarum ordinem, ac dandi ſuffragium quaſi informativum: quod ſi fuerit approbatum, conſurgit in vim legis, & definitionis. Atque hæc ſententia nobis omnino videtur certiſſima, ac Juribus Pontificiis minime præjudicioſa: Non enim videre eſt, quid ultra Pontifici ex vi ſolius juris præſidendi (ſalva libertate dandi ſuffragium, & quidem deciſivum, non mere conſultivum Epiſcoporum) concedi poſſit. Interim Pontifici nihil decedit: utpote cui ſalvum & reliquum manet *Jus confirmandi.*

Imperatori non competit jus præſidendi. De Imperatoribus videamus. Paucis dicimus, quod ipſis neque ullo jure competat jus præſidendi directivum negotiorum tractandorum cum ſuffragio informatorio conjunctum, neque tale jus hactenus exercuerint. Undenam enim hæc authoritas: cum neque legatur ipſis a Chriſto tradita, neque ratio ſtatus ſui illam exigat? Ad quid enim DEUS quosdam conſtituit Rectores Eccleſiarum? ad quid regnum ſpirituale ſeparavit a temporali? Id niſi dicamus, neceſſe eſt, ut poteſtatem Eccleſiaſticam confundamus cum Politica, id quod faciunt Proteſtantes ſuis Principibus jus incircumſcriptum vindicantes. Equidem legimus, pientiſſimos Imperatores interfuiſſe Conciliis: Sed qua ratione interfuerint, audiamus. Num enim ipſi proponenda propoſuerunt? num primi ſuam dixerunt ſententiam, ſuumque dederunt ſuffragium? num ſuo ſuffragio alios in ſuam traxerunt ſententiam? num Patres illorum ſubſcripſerunt ſuffragio? vel unicum AA. afferant exemplum authenticum. Qua ergo ratione interfuerunt, & præfuerunt? nempe præfuerunt ut Defenſores Conciliorum, & Advocati Eccleſiæ, non ut Judices: adfuerunt, non ut definirent, ſed ut ſplendore Majeſtatis armarent: præſidebant materialiter (fas ſit verbo) non formaliter, hoc eſt, occuparunt honoratiorem locum, ut ſua authoritate ordinem pacemque Synodo adſererent, tumultuantes in officio continerent, tumultus quoscunque præverterent. Adfuit Concilio Nicæno Conſtantinus: Quo autem conſilio & ſchemate refert Euſebius (c) *poſita ante eum humili ſella ex auro fabrefacta non prius aſſedit, quam Epiſcopi ei innuiſſent.* Præfuit Concilio Chalcedonenſi Leo Pontifex, præfuit & Marcianus Imperator, ille ut Epiſcopus interior, fidei Princeps, Apoſtolicæ

Qua ratione Imperatores Conciliis præfuiſſe dici poſſint.

(c) Lib. 3. de Vita Conſtant. c. 10.

ſtolicæ Cathedræ hæres, & Petri Succeſſor; iſte velut Epiſcopus exterior, Synodi Defenſor, pacis & ordinis vindex. Præſediſſe ſextæ Synodo legitur Conſtantinus Pogonatus: Qua vero ratione docet Gregorius M. in Epiſt. 1. in qua Imperatorem ſic loquentem inducit: *Neque cum illis tanquam Imperator ſedebo, aut imperioſe loquar, ſed tanquam unus ex illis, & prout voluerint Pontifices, ego exequar &c.* Legitur octavæ Synodo præſediſſe Baſilius (d), quo vero animo, elucet ex verbis ipſius Baſilii (e), quando dicit, *quod ad exemplum ſuorum Prædeceſſorum ultimus velit ſubſcribere.* Ab eo tempore Imperatores nulli amplius præfuiſſe Concilio, res eſt indubitata. Solum Sigismundum Seſſ. 14. Concilii Conſtantienſis præfuiſſe legimus, ſed extraordinaria prorſus, & inuſitatiſſima de cauſa, & quaſi ad momentum temporis. Idem fuiſſe obſervatum a Regibus Galliæ, Britanniæ, aliisque Regibus, qui ſingulas Imperii Romani diſcerpſerunt plagas, fuſe docet cit. Thomaſinus (f).

Neque AA. patrocinatur exemplum Donatiſtarum ab Epiſcopali judicio ad Imperatorem provocantium: Quis enim ignorat, quod teſte S. Auguſtino Donatiſtæ male appellaverint, & Imperator male appellantes male audiverit. Neque juvat AA. quod Reges in Conciliis a ſe convocatis judiciorum, ac rerum gerendarum ordinem præſcripſerint, atque in hunc finem præcipuos Magiſtratus delegaverint, quatenus ſua authoritate non modo vim publicam omnesque tumultus præverterent, verum etiam præſcriptum rerum tractandarum ordinem ſuſtentarent. Ita Conſtantinus ad Synodum Tyriam delegavit Dionyſium Comitem, ut eſſet *animadverſor & cuſtos æqualitatis, & ordinis.* Quid non egit Theodoſius in Synodo Epheſina I.? nunquid omnia illius acta reſcidit, quod, ut dicebat, Synodus non integra, & ordo debitus non fuerit obſervatus (g)? Sed quis non prima fronte perſpicit, quod ordo ille ab Imperatoribus præſcriptus neutiquam dogmata fidei, præce-

(d) Act. 7.

(e) Verba ita habent: *Tranquilliſſimum imperium noſtrum præcedentes, & juſtiſſimos Imperatores Conſtantinum videlicet Magnum, & Theodoſium & Marcianum ac cæteros &c. vult ſubſcribere poſt ſubſcriptionem omnium ſanctiſſimorum Vicariorum.*

(f) Loc. cit. num. 16.

(g) Eo potiſſimum ex capite Imperator illa acta reſcidit, quod Patres non exſpectaverint adventum Joannis Antiocheni ſtudioſe moras nectentis. vid. de Marca lib. 4. cap. 3. num. 5.

pta morum, & regulas disciplinæ Ecclesiasticæ statuendas, sed potius processum judiciarium, modumque, quo contra Hæreticos, Schismaticos, aliosque turbatores pacis publicæ procedendum foret, pro scopo finali habuerit?

§. IV.

Ad quem pertineat jus confirmandi?

Progredimur ad jus confirmandi Synodos, quod Doctores Protestantici Imperatoribus, Doctores Gallicani ipsi Ecclesiæ, vel potius Concilio universalem Ecclesiam repræsentanti (h), cæteri Catholici plerique Summo Pontifici vindicant. Protestantes paucis expediamus. Cum DD. Galliæ hic altercari nolumus: eo quod decisio controversiæ potissimum ab eo dependeat, num Papa supra Concilium, vel econtra Concilium sit supra Papam. Acatholici iterum provocant ad antiquam praxin, observantiam, & traditionem. Lustremus Synodos Generales omnes in Oriente celebratas: quis enim confirmavit Synodum Nicænam I. nisi Constantinus M. (i)? Synodo Constantinop. I. nequidem interfuit Pontifex, nec per se, nec per suos legatos (k): An non Theodosius acta, gestaque Synodi Ephesinæ rescidit, irritavit, cassavit (l)? Marcianum suo edicto Synodo Chalcedonensi ultimum dedisse robur, ipsa Synodi acta loquuntur (m). Justinianum in Concilio Constantinop. II. absente Vigilio Pontifice summam exercuisse authoritatem res aliunde est notissima (n). Ipse Leo II. Pontifex fatetur, quod Pogonatus sua subscriptione Synodo Constantinop. II. ultimam præbuerit firmitatem (o). Testantur indubia Historiæ monumenta, quod PP. Synodi Septimæ a Constantino & Irene Matre postulaverint, ut sua subscriptione

Non ad Imperatores.

(h) Hos inter eminet Launoius notissimus Pontificiæ potestatis malleus, qui plerisque suis Epistolis hanc quæstionem immiscet.

(i) Id expresse testatur Eusebius in lib. 3. vitæ Constantini cap. 17.

(k) Vid. dicta supra §. 3.

(l) Vid dicta §. præced. ubi & rationem factæ rescissionis dedimus. Item Thomassinus differt. 10. num. 27.

(m) *Sacro serenitatis nostræ edicto venerandam Synodum confirmantes*, ait Marcianus in suo edicto, *admonuimus universos, ut de religione disputare desinerent.*

(n) Vid. dicta §. 3. ubi pariter rationes exposuimus, cur Pontifex Concilio interesse noluerit.

(o) Nam Epist. 2. ad Pogonatum sic habet: *Synodali igitur sententia, & imperialis Edicti censura tanquam duplici spiritus gladio error extinctus est.*

ptione Decreta Concilii communirent (p). Demum Basilium Imp. sua subscriptione & Decreto firmasse Synodum Octavam, ipsa Concilii Acta fidem faciunt indubiam (q). Imperatorum vestigia presso pede fuisse secutos Reges Catholicos Galliæ & Hispaniæ pluribus exemplis commonstrat sæpe laudatus Thomassinus (r).

Qua ratione præfuerint? Sed qua ratione, quo consilio id fecerint dispiciamus. Fecere id non ut Conditores & Authores Canonum, & Decretorum, sed ut executores, & defensores eorum, non ut illis firmitatem Ecclesiasticam & principalem, sed Imperatoriam quasi adjutricem, ac ministerialem præberent: quatenus ex concentratione atque juncta vi Pontificiæ ac Imperatoriæ dignitatis tantum roboris acciperent, quantum ad supprimendam hæreticorum pertinaciam, humiliandam rebellium superbiam, ac stabiliendam pacem inter Sacerdotium ac Imperium foret necessarium.

Jus confirmandi non pertinet ad universam Ecclesiam. Sed & Authores Gallicanos jus confirmandi Synodos universali Ecclesiæ in Concilio congregatæ, vel postea decreta pacifice acceptanti adscribentes audire lubeat. Profecto Petrus in Concilio Hierosolymitano, quod instar normæ recipiendum esse supra diximus, non sibi soli, sed toti Concilio authoritatem decidendi attribuit, dicens: *Visum est Spiritui S. & nobis* (s). *Argumenta Gallorum offeruntur.* Ipse etiam Christus Dominus non uni tantum, sed omnibus in unum congregatis promittit suam assistentiam, dum dicit: *Ubi duo vel tres erunt congregati in nomine meo, ibi sum in medio ipsorum* (t). An non antiquiores hæreses ferme omnes, præcipue trium primorum Sæculorum ex consensu potius universalis Ecclesiæ, quam sola confirmatione Pontificis fuerunt proscriptæ, hoc nempe modo, quod Synodis particularibus, in quibus configebantur, accesserint aliæ Ecclesiæ viciniores, ac demum ipsa Ecclesia universalis (u)? Ex quo factum est, ut Synodi particulares ex solius Ec-

(p) Vid. Thomassinus loc. cit. num. 31. (q) Idem ibidem.

(r) Cit. Differt. num. 33. (s) Act. 15. (t) Matth. 18. v. 20.

(u) Petrum Aurelium audire lubeat: *Id hæresibus non paucis contigit, ut nimirum ab unius provinciæ, aut regni Episcopis damnatæ sint, cæteris consensu solum tacito suffragantibus. Sic Eustathianos, quos Synodus Gangrensis damnaverat, non legimus ab aliarum provinciarum Conciliis aperte dein damnatos: idem Arianis, Collyridianis contigit, quos præter locorum, ubi exorti sunt, Episcopos non constat ab aliarum regionum Synodis esse rejectos, sed universali Ecclesiæ consensione, quæ sensim sine sensu inolevit, exauthoratos: quemadmodum singulorum postmodum Patrum scriptis declaratum est.*

clesiæ consensu in authoritatem Synodi universalis, etsi non in ejusdem nominis gloriam consurrexerint. Vel solam hæresin Pelagianam, unam ex celebrioribus, in exemplum adducere liceat, quæ primitus in Synodis particularibus damnata, & postea superveniente Ecclesiæ universalis consensu e toto orbe Christiano fuit exterminata (x). Patres antiquiores & Scriptores ferme omnes authoritatem Conciliorum consensui non solius Pontificis, sed totius Ecclesiæ adscribunt: id quod signo manifesto est, solam concentrationem Præsulum Ecclesiæ in Concilio congregatorum Synodis suam impertiri authoritatem, cujus rei testes sunt S. Chrysostomus (y), Augustinus (z), Facundus Hermian. Liberatus (a).

Pontifici vindicatur.

Quod si jam pro authoritate Pontificis perorare, eique soli jus confirmandi Synodos universales adscribere libeat, ingentem argumentorum copiam ex obviis Authoribus depromere licebit. Primatus ille Pontificius Petro, illiusque Successoribus ex Jure Divino concessus, ipse etiam usus & exercitium hujus supremæ Jurisdictionis, si in re alia, profecto in celebratione, ac confirmatione Conciliorum Generalium hactenus & ita quidem eminuit, ut eorum aliqua ad authoritatem Synodi generalis eluctari nequiverint, usque dum a Pontifice suam accepere authoritatem: quædam vero in hanc usque diem ex solo defectu præsidii & confirmationis Pontificiæ vim authenticam in universo orbe Christiano obtinere nequeant. Certe Synodis Constantinopolitanæ I. & II. vix aut ne vix quidem œcumenicæ pondus authoritatis adfuit, antequam a Sede Apostolica, illa quidem a Damaso, ista a Vigilio reciperentur (b). Eccur eadem Synodus Constantin. I. quoad ea, quæ disciplinam spectant; Chalcedonensis quoad Canones 28. 29. & 30. in vim authenticam non assurgunt, nisi quod illis Damasus, his Leo I. suam apponere authoritatem recusaverit? Quare Itali & Germani Synodos Pisanam, Basileensem, Constantiensem quoad Sess. 4. & 5. inter

(x) Pelagiani in nulla Synodo generali fuere damnati, sed in Synodis particularibus Carthaginensi, Milevitana &c.

(y) At tu, inquit S. Chrysostomus hom. 52. non illos tantum condemnas Nicænos Patres, sed & orbem terrarum universum, qui illorum sententiam comprobavit.

(z) Vid integra Epistola Joannis Launoii de mente S. Augustini scripta, quæ extat Tom. 5. part. II. pag. 1.

(a) Vid. Thomas. differt. 6. num. 4. & 5.

(b) De utraque diximus §. V.

ter œcumenicas non recenſent ? Certe non ex alio, vel certe ex eo potiſſimum capite, quod ſufficienti authoritate Pontificia non videantur eſſe ſuffultæ ? Undenam factum eſſe exiſtimamus, quod Synodi quædam particulares, quales ſunt Carthaginenſis prior; Milevitana, & Carthaginenſis poſterior adverſus Pelagianos celebratæ, invictæ authoritatis robur obtinuerint, ac in vim Synodorum œcumenicarum aſſurrexerint, niſi quod ab Innocentio, & Zoſymo fuerint confirmatæ, atque in authoritatis ſummum columen receptæ (c) ? Damus Epiſcopis velut membris minuſculis ſuam vim in decernendo, ſuumque pondus in conſentiendo: at major eſt authotitas ipſius Capitis. Quemadmodum Eccleſiæ ita & Conciliorum Caput eſt Pontifex, quo abſente Concilium eſt corpus ſine capite, &, ſicut vocari ſolet, *Acephalum.* Eſto membra ſingula corpus conſtituant, ſuumque in illius conſervationem influxum habeant: pars tamen principaliſſima ad modum Reginæ ſua imperia in tot reliquas partes diſpenſantis in homine reſidens ipſum eſt caput, cui cætera membra ſuum attemperare influxum debent. An non Majeſtas & prærogativa Capitis ex Membrorum quoque excellentia exaggeratur ? Stat ſua Epiſcopis, ſed ſtet ſimul, neceſſe eſt, ſua Pontifici authoritas, qua ſola labente labitur authoritas, quæ, & quantacumque illa ſit, Epiſcoporum, & Conciliorum.

Quomodo Imperatores & Epiſcopi Synodos generales confirmaverint aliquoties ?

Equidem non nos latet, quod non infrequenter Synodi etiam generales antea quodammodo vacillantes & Imperatoriæ, & Epiſcopalis authoritatis pondere fuerint corroborandæ, imo aliquæ ex univerſali Eccleſiarum conſenſione in œcumenicæ Synodi altitudinem invaluerint. Verum alia erat confirmatio Pontificum, alia Imperatorum, alia Epiſcoporum, alia Eccleſiarum. Confirmationis Pontificiæ erat neceſſitas ſumma, & vis atque authoritas ſumma. Exquirebatur authoritas & ſuo modo confirmatio Imperatoria, ut Synodo major, & inconcuſſa, non ſimpliciter neceſſaria, ſed velut ſupererogatoria ex concentratione Pontificiæ, ac Imperatoriæ poteſtatis conciliaretur authoritas, nulla tergiverſatione refractariorum, aut rebellium concutienda. Rogabantur etiam ex poſt ſubſcriptiones Epiſcoporum, & aliquoties aliorum Præſulum ac Monachorum, non eum in finem, ut Synodum alioquin nutantem pondere ſuæ authoritatis ſuſtentarent, ſed ut ſe *Traditionis Apoſtolicæ conſortes*, ſicut loquitur Leo Pontifex II. *per manus ſuæ ſignaculum demonſtrarent* (d): ſuſtentabat non raro authoritatem

(c) Vid. Thomaſ. diſſert. IX. in Synodos.

(d) In Epiſt. 2. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, qua illos monet, ut Sextæ Synodo ſubſcribant.

tatem quorumdam Conciliorum superveniens consensus Ecclesiarum, & orbis quasi universi; non tamen simpliciter confirmabat, sed magis vim anteriorem ad redundantiam majoris quasi veritatis explicabat, ita tamen, ut in omnibus Conciliis authoritas Pontificum seu in præsidendo, seu confirmando singulariter eminuerit, prout lustranti singula Conciliorum Acta facile patebit (e).

§. V.

Causæ celebrandi Synodos generales sex assignantur.

Examinavimus hucusque Jus *convocandi*, *dirigendi*, ac *confirmandi* Concilia. Inquiramus jam in causas illa celebrandi, quibus perspectis haud difficile erit de illorum necessitate dijudicare, quam haud pauci vocant in dubium. Sex hujusmodi causas ex Bellarmino communius recensent, quarum prima est *enata hæresis* non qualiscunque, sed talis, quæ se suumque virus in plures, easque insigniores diffundit Ecclesias cum apertissimo periculo, ne latius serpendo, longiusque grassando plures inficiat provincias, nisi authoritate universalis Ecclesiæ supprimatur: experientia enim compertum habemus, quod aliquoties hæreses, quas nulla seu Pontificum, seu Conciliorum particularium authoritas supprimere potuit, demum Conciliorum Generalium authoritati succubuerint (f). Altera causa est *Schisma Ecclesiasticum* inter plures Pontifices de Pontificatu dimicantes, ad quod supprimendum hactenus nullum fuit potentius medium, quam celebratio Concilii (g). Tertia est *commune auxilium* ad humiliandum, depellendumque hostem Ecclesiæ communem necessarium. Hac ratione obviam itum fuit Saracenis bellum in Christianos moventibus (h). Quarta est *Suspicio hæresis*, scandalum publicum, tyrannis incorrigibilis in Pontifice, ad quem in suo officio continendum, corrigendum, vel, si correctio non proficeret, deponendum procul dubio opus foret Concilio (i). Quinta est *Electio Pontificis*, si Cardinales aut non possent, aut

(e) Vid. Thomas. in Dissert. 6. in Synod. Constantinop.

(f) Tales fuere hæreses Arii, Macedonii, Nestorii, Eutychetis, Monothelitarum, Iconomachorum, ac Novatorum hodiernorum.

(g) Hanc ob causam habita sunt Concilia temporibus Cornelii, Damasi, Symachi, Innocentii II. Alexandri III. Gregorii XII. Benedicti XIII.

(h) Eum ob finem celebrata sunt Concilia ab Urbano II. Calixto II. Eugenio III. Alexandro, & Innocentio III.

(i) Dicitur enim in Synodo VIII. Act. ult. Can. 21. debent Generalia Concilia cognoscere controversias circa Romanum Pontificem exortas.

aut non vellent eligere Pontificem, aut in ipso electionis negotio neglectis sacris Canonibus omnia sus deque verterentur (k). Sexta demum est *Reformatio generalis* abusuum ac disciplinæ Ecclesiasticæ notabiliter corruptæ, quatenus corrupti mores reformentur, atque Ecclesiæ suus honos, suaque Majestas restituatur (l).

Quomodo Concilia Generalia sint necessaria?

Inde facile eruitur, quid de necessitate Conciliorum tenendum sit. Paucis dicendum, non quidem omnia, aliqua tamen Concilia Ecclesiæ esse absolute necessaria: Vel enim supponimus hæresim quamdam veluti universalem in plures easque insigniores Ecclesias diffusam? vel particularem inter fines unius alteriusve Ecclesiæ contentam? In priori casu putamus opus esse Concilio Generali; non vero in secundo. Vadem hujus veritatis damus ipsam praxin Ecclesiæ usque nunc continuatam: eccur enim ad supprimendas hæreses quamplurimas Menandri, Ebionis, Cerinthi, Marcionis, Nicolaitarum, Montanistarum &c. quibus concussa fuit Ecclesia in primis tribus Sæculis, nullo opus fuit Concilio? imo quare plures earum sine Concilio etiam particulari; & econtra hæreses Rebaptizantium, Arianorum, Macedonianorum &c. nonnisi immensa vi Synodi Generalis opprimi potuere, atque suffocari? Certe ex nulla alia ratione, nisi quod priores unam alteramve Ecclesiam; posteriores vero nobiliores, easque plures Ecclesias concusserint; illæ paucos, utut suo modo potentiores (m), hæ vero majores quosdam, & plures infecerint Episcopos (n). Quare adversus Pelagianos non fuit necessaria Synodus Generalis: fuit tamen necessaria adversus Rebaptizantes, etsi priores ad Synodum œcumenicam provocaverint? Nempe fuit prior paucorum hominum unius alteriusve Ecclesiæ; posterior potentiorum Episcoporum insigniores Ecclesias regentium. Ita videlicet clavus clavo trudendus est, & vis major vi majori repellenda, ut, qui pondere authoritatis non supprimuntur,

(k) E. G. Si a potestate sæculari impedirentur: si inter se essent collisi: si periculum foret Schismatis.

(l) Hinc in omnibus Conciliis quamplurimi Canones disciplinam Ecclesiasticam concernentes sunt conditi: vel solum Concilium Tridentinum allegasse sufficiat.

(m) Sicut e. g. error Rebaptizantium, qui saltem ab initio nonnisi Ecclesias Africæ inficiebat.

(n) Sicut v. g. Hæresis Arianorum, cui faverunt Episcopi numero plures, & potestate eminentiores.

Causæ in Conciliis tractandæ. tur, majestate Ecclesiæ opprimantur (o). Ex quo ulterius sequitur, quod causæ in Conciliis pertractandæ sint I. dogmatum decisio, II. Hæreticorum damnatio, III. Schismatum extinctio, IV. Liturgiæ Ecclesiasticæ constitutio, V. Disciplinæ Ecclesiasticæ determinatio, ac reformatio, VI. Commune auxilium Ecclesiæ universalis necessitatibus suppeditandum.

§. VI.

Quinam ad Concilia sint vocandi? Acturi de iis, qui ad Concilia vocari debent, prima mox fronte incidimus in manus Novatorum, quibus Ecclesia est societas æqualis ex omnibus fidelibus sine subordinatione imperantium ac obedientium conflata (p). In hac opinione ad Concilia æque vocandi sunt Laici ac Clerici, par amborum authoritas, æqualis ponderis omnium suffragia. *An plebs?* Nituntur I. Concilio Jerosolym. quod ipsi nos Catholici velut normam Conciliorum suspicimus, cui non modo interesse (convenerunt enim Apostoli, & Seniores) verum etiam suo suffragio controversiam definire Laicis licuit: *Visum est Spiritui S. & NB. nobis* (q). Nituntur II. traditione & praxi antiquioris Ecclesiæ: nam nec ipsi Apostoli in suum collegium adoptare Collegam voluere sine suffragio plebis & populi (r). Epistolæ ferme omnes nomine *Ecclesiæ*, & ad *Ecclesias* concipiebantur. Per plura Sæcula plebs concurrebat in electione Episcoporum: testimonium ferebat in ordinatione Clericorum: intererat adhuc tempore Leonis I. imo tempore Regum Francorum Conciliis. Accedit ratio urgentissima ex communi illa Juris Regula deprompta: quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet: sed utique fides, ac disciplina Ecclesiæ æque tangit Laicos, quam Clericos &c. Hisce rationibus alibi plenius satisfaciemus. Hic pauca reponere liceat, & id præprimis, quod vox illa *seniores*, quæ sola Laicis patrocinari videtur, græce sumpta idem sit, ac *Presbyteros*. Licet autem vox *Presbyteros* in antiqua lege non nunquam pro senioribus ætate sumatur, tamen in nova lege nusquam sumitur, nisi pro senioribus dignitate, & ordine

(o) Vid. Juenin differt. 4. art. 5. ubi citat S. Augustinum, qui inter alias causas, cur Pelagianis ad Concilium Generale provocantibus id denegatum fuerit, etiam hanc reddit, quod plures hæreses sine Synodo Generali fuerint damnatæ.

(p) Est hæc hodie plausibilis doctrina Protestantium Ecclesiam ad infima subsellia simplicis cujusdam Collegii detrudentium.

(q) Act. 15. (r) Act. 1.

ne (s). Plebem antiquitus venisse in aliquale participium Juris sacri, quatenus conventibus publicis interesse, ac suum quoque dare licuit testimonium, non abnuimus: verum factum id fuit cum subordinatione ad Clericos, & præcipue Episcopos, quorum potestas in omnibus negotiis eminuit. Ferebat igitur plebs testimonium, decidebant Episcopi : Sed nec omnibus Conciliis, nec semper Laicos interfuisse Synodis ostendi valet. Probent id, si possunt AA. ex Conciliis, quæ in primis tribus Sæculis fuere celebrata. Ultra tria prima Sæcula si progrediamur, jam Laicos e Synodis fuisse exclusos comperiemus.

Quadruplicis generis homines solent Conciliis interesse.

Jam doctrinam Catholicorum communem atque ipsam praxin Ecclesiæ referre liceat, ex qua constat, quod quadruplicis generis homines Conciliis interesse consueverint, alii ut *Judices* habentes suffragium decisivum, alii ut *Consultores* habentes suffragium consultivum (t), quibus incumbit legatis Præsidibus assistere in omnibus, quæ agenda, vel dirigenda sunt; alii ut *Ministri*, quales sunt Notarii & scribæ, qui proponenda & constituta in scripturam redigunt; alii denique ut *Defensores*, velut olim Imperatores, & eorum Proceres, quorum est omnes motus, & turbas præcavere & decretorum executionem procurare. His jure æquiparantur Oratores Regum & Principum, quales ad Concil. Tridentinum fuere ablegati, quorum solennes orationes ad Patres habitæ hinc inde leguntur (u).

Soli Episcopi habent suffragium decisivum.

Ex his ergo soli Episcopi ex Jure Divino habent jus ferendi suffragium decisivum : His enim solis Christus commisit Ecclesiam regendam : Hi soli in omnibus Conciliis sederunt tanquam Judices, soli subscripserunt, soli subsignarunt, aut si qui alii subscripsisse leguntur, soli Episcopi cum hac clausula subscripserunt : *Ego Episcopus definiens subscripsi.* Ex jure vero Ecclesiastico consuetudinario aliquibus abhinc Sæculis etiam Cardinales non Episcopos, Abbates, ac Generales Ordinum ad suffragium decisivum fuisse admissos legimus: & quidem in Ecclesia Latina hoc obtigit in omnibus Conciliis, nominatim Basileensi, Florentino, Lateranensi sub Leone X. & Tridentino. In Ecclesia vero Græca hoc ipsum fuisse observatum in Concilio Nicæno II. constat ex Act. 4. ubi una cum Episcopis quidam etiam Archimandritæ subscripsisse leguntur. Debent autem omnes & singuli Episcopi per litteras, ut vocant, Encyclicas vocari, non quidem immediate, sed mediate

(s) Vid. Boehmerus ad tit. de Major. & obed.

(t) Vid. Juenin differt. 4. art. 2.

(u) Vid. Cabassutius in Not. Eccles. differt. de Eccles. Concil.

diate per suos Primates, & Metropolitas, ad quos præfatæ litteræ expediuntur. De Episcopis, ut vocant, *titularibus* seu *in partibus*, quidam dubitant: eo quod careant plebe, & Jurisdictione. Interim cum sint veri Episcopi habentes potestatem Ordinis ac Jurisdictionis, sicut cæteri, licet actu suam jurisdictionem ob defectum plebis non exerceant, non videntur esse excludendi. Interim opus haud est, ut omnes conveniant, si modo legitime sint vocati, atque hæc convocatio innotescat saltem majorum Ecclesiarum Episcopis: & hinc etsi plures absent, quam sunt præsentes, adhuc Synodus foret Oecumenica: quippe quod præsentes adsint cum charactere præsentatitio absentium, in quos hi sua suffragia transfudisse creduntur: secus de authoritate & Authentia Synodorum Nicænæ, Constantinop. I. Chalcedonensis aliarumque plurium actum erit (x), atque e numero Conciliorum Generalium eliminandæ Synodi omnes post Sæculum IX. celebratæ, quibus perpauci ex Oriente interfuerunt (y).

Utrum Episcopi titulares sint vocandi?

Non omnes Episcopi necessario venire debent.

Non nunquam mittunt suos procuratores, & quomodo cum illis agatur?

Interim non raro factum esse legimus, quod Episcopi in propria persona non comparuerint, sed suos procuratores miserint, quibuscum aliter in Synodis Orientalibus, & aliter in Occidentalibus actum fuisse comperio. In Orientalibus plagis ad eundem sessionis, suffragii, & subscriptionis ordinem recipiebantur Presbyteri delegati, qui debebatur delegantibus, si fuissent præsentes, uti percurrenti Acta Synodi Nicænæ I. & II. Constantinop. Ephesinæ, & Chalcedonensis facile patebit. Econtra in Conciliis Occidentalibus equidem ad votum decisivum admittebantur: non tamen inter Episcopos considebant, nec cum ipsis subscribebant. Non nunquam etiam Presbyteri & Diaconi sapientia & eruditione præcellentes ad suffragia tam consultiva, quam etiam (de quo tamen aliqui dubitant) decisiva eum potissimum in finem admissi sunt, ut hæresiarchas disputando convincerent: Hac de causa Origenem ad Concilium Arabicum fuisse introductum, illumque tanta rationum vi hæresiarchas profligasse scribit Eusebius (z), ut in ipso Præsulum cœtu hæresin ejuraverint. Idem de quodam Malchione Presbytero ad Synodum Antiochenam vocato, ut Paulum Samosatenum

Aliquoties etiam Presbyteri & Diaconi sunt vocati.

(x) Nam Synodo Nicænæ non nisi tres Episcopi, & duo Presbyteri Occidentales interfuerunt: In Concil. Constantinop. I. & in primis sessionibus Ephesini nulli omnino præsentes fuerunt Occidentales; similiter in Chalcedonensi nemo Latinorum prætor Legatos Pontificios.

(y) E. g. Concilio Constantiensi, Viennensi, & Tridentino.

(z) Lib. 6. Hist. Ecclef. cap. 37.

num erroris convinceret, idem ſcribit Euſebius (a). De S. Athanaſio adhuc Diacono ab Alexandro Epiſcopo Alexandrino ad Synodum Nicænam ſecum aſſumpto res eſt notiſſima, quam ſtrenue contra Arium ferme ad confuſionem usque hæreſiarchæ decretaverit. Idem in Concilio Conſtantienſi factum eſſe legimus, præſtitumque fuiſſet in Tridentino, ſi Proteſtantes indulto ſibi uti voluiſſent commeatu (b). Sed inde novus ſuboriri poſſet ſcrupulus; an non ipſi etiam Presbyteri ex Jure Divino ſint vocandi, & ad ſuffragium deciſivum admittendi: tum quod in Concil. Hieroſolym. quod, ſicut aliquoties dictum fuit, normæ inſtar eſt habendum, non modo nobis ipſis fatentibus interfuerint, verum etiam æqualiter cum Apoſtolis (neque enim ſcriptura inter Apoſtolos & Presbyteros ullum facit diſcrimen) controverſiam deciderint (c): Tum quod praxin Eccleſiæ ſibi faventem habeant. Quoniam vero ſolis Epiſcopis regimen Eccleſiæ commiſſum, atque continua traditione, quæ ſola genuina ſcripturæ interpres eſt, aliud obſervatum fuiſſe legimus, veremur illos in pari gradu honoris, & Jurisdictionis cum Epiſcopis collocare (d).

An Presbyteri non habeant votum deciſivum?

CAPUT III.

De Præliminaribus, modo procedendi, Authoritate & Infallibilitate Conciliorum.

§. I. *Quænam ſint Præliminaria Conciliorum?* II. *Quomodo procedi ſoleat & debeat in declarandis fidei dogmatibus?* III. *An Concilium in iis ſit infallibile?*

§. I.

Hactenus quaſi in limine ſtetimus. Jam ipſum ſanctuarium ingredi, ac ordinem in celebratione Conciliorum obſervandum, præprimis vero præliminaria breviter exponere liceat, quæ ſunt potiſſimum ſequentia: nempe indictio ſolemnis jejunii & publicatio ſupplicationum, &

Quænam ſint præliminaria Conciliorum?

(a) Lib. 7. cap. 28.

(b) Vid. Cabaſſutius in Not. Eccleſ. Sæc. I. de Concil. Eccleſ.

(c) Vid. mox ante dicta: dicit enim Scriptura: *Viſum eſt Spiritui S. & nobis.*

(d) Ad ſolos Apoſtolos dictum eſt: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus S. poſuit regere Eccleſiam DEI.* Act. 20.

& diei, qua auspicandum Concilium, solennis Patrum ab aula, ubi propriis dignitatum insignibus vestiuntur, præeunte S. Crucis vexillo deductio. Sequuntur Divina, nempe invocatio Spiritus S. & solemne officium: subsequitur oratio ab insigni Oratore peroranda. His præmissis plebs foras mittitur, & foribus clausis Patres suo consident ordine: legitur Diploma Indictionis: eliguntur Officiales Congregationum (a): leges in Concilio servandæ promulgantur, ac demum Principum Oratores admittuntur. In ipso consessu quæstiones definiendæ proponuntur: rationes ex utraque parte expenduntur, ac definiuntur: quæ definita fuere, in Scripturam rediguntur, confirmantur, ac publicantur. Inde jam

§. II.

Ordo procedendi in Conciliis.

Ulterius examinandum, quo ordine Ecclesia soleat procedere tam in definiendis fidei dogmatibus, quam decernendis morum ac disciplinæ Ecclesiasticæ regulis. Duo hic tanquam postulata præmittimus, quorum primum est, quod amplius in Ecclesia, saltem ex communiori sententia, novæ revelationes non fiant. Alterum est, quod Christus Dominus, etsi Ecclesiæ suæ assistentiam Spiritus S. ad finem usque mundi adfuturam promiserit (b), nihilominus etiam industriam humanam in rebus fidei decernendis requirat, atque negotia fidei eo modo tractari velit, quo modo alia summi momenti negotia tractari consueverunt, in quibus humana industria nihil intermittere solet eorum, quæ sibi ad negotium caute, circumspecte, provide, accurate, ac utiliter gerendum videntur esse necessaria. Atque id ab Ecclesia semper fuisse observatum, quotiescunque quæstio Dogmatis discutienda, ac decidenda fuerat, demonstratu foret facillimum. Duas ergo Regulas infallibiles sibi sequendas proposuit Ecclesia, nempe S. Scripturam, ac Traditionem: neque enim unquam Ecclesia hactenus aliquod dogma credendum definivit, nisi hoc esset vel clare expressum in S. Scriptura, vel aperte contentum in Traditione. Inde est, quod Ecclesia hactenus quæstiones quasdam controversas finali judicio decidere noluerit: quia nondum satis sensum Scripturæ, vel certam Traditio-

In Ecclesia non fiunt novæ Revelationes.

Industria humana requiritur.

Ecclesia in definiendis dogmatibus utitur duplici regula, Scriptura, & Traditione.

(a) Inter Officiales sunt *Consultores*, qui legatis Præsidibus assistunt; *Notarii*, qui singula in Scripturam redigunt; *Promotores*, qui culpas, & transgressiones Conciliarium observant; *Scrutatores*, qui singulorum scrutinia excipiunt, in scripta referunt, & ad mensam Consultorum referunt numeranda.

(b) *Ecce! ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.*

ditionem exploratam habet (c). Porro autem in eo cardo difficultatis vertitur, qua via Ecclesiæ de sensu Scripturæ, aut existentia Traditionis indubitata constare valeat? De sensu Scripturæ ut sibi constet, consuevit Ecclesia consulere Traditionem, mentem Ecclesiæ antiquioris, communem sensum fidelium, ac præcipue interpretationem SS. Patrum, quorum unanimem consensum Ecclesia hactenus semper velut signum infallibile revelationis, & dogmatis revelati suspexit. In ipsa autem Traditione inquirenda solent Episcopi discutere antiquissima Historiarum monumenta, libros Patrum, decreta antiquiorum Conciliorum, ac singulariter communem sensum totius Ecclesiæ dogma quoddam indubitanter semper & ubique sine contradictione indubitata fide tenentis. Huc pertinent ea, quæ alibi diximus, nempe quod Catholici duplici *traditionis* argumento utantur, uno, quod vocant, *discussionis;* altero, quod nominant *præscriptionis*: illud ex SS. Patribus, istud ex continua, & nunquam interrupta Ecclesiæ consuetudine ac observantia petere consueverunt (d). Si ad prima Ecclesiæ Sæcula reflectamus, tantæ difficultatis res non erat tunc temporis ævo Apostolorum proximioris explorare Traditiones: eo quod Episcopi, aliique Patres eas in recenti habuerint memoria, ac tanquam depositarii a DEO singulariter deputati fidelissime custodierint. Porro autem sequioribus temporibus, quibus longius a primis Traditionum separamur testibus, in exploranda Traditione longius desudandum, atque gravioribus longe laboribus est defungendum. Quapropter Ecclesia hactenus consuevit Viros doctrina, sapientia, eruditione, ac rerum agendarum dexteritate summe conspicuos, atque in S. Litteris præcipue, Ecclesiæ Canonibus, atque historiarum monumentis versatissimos conquirere, eisque provinciam demandare, ut, quanta possunt, maxima diligentia in Traditionem inquirant. Hunc in finem instituuntur Congregationes selectissimorum Virorum, in quibus seorsim a cœtu Concilii quæstiones decidendæ per vota consultiva discutiuntur, rationum momenta ponderantur, ac demum fit relatio ad Patres in Concilio congregatos, quibus incumbit novum instituere examen, ac denique finali decisione quæstionem controversam terminare.

Quid Ecclesia faciat in exploranda Traditione?

De argumento discussionis & præscriptionis.

Olim exploratio traditionis non erat difficilis.

Instituuntur Congregationes.

Alias sibi regulas Ecclesia sequendas proponit in decernendis morum ac disciplinæ Ecclesiasticæ rebus. In rebus morum ad Jus naturale,

Aliis regulis utitur Ecclesia in decernendis rebus

(c) E. g. Controversiam de gratia efficaci tantopere in Congregationibus Romæ habitis agitatam.

(d) Vid. Quæst. II. cap. 3. §. I.

morum ac disciplinæ, & quibus?

turale, Divinum, & Ecclesiasticum attendit: & ideo, quidquid a Jure naturæ recedere, a legibus Divinis esse alienum, & sanctioribus Ecclesiæ Canonibus contrariari comperit, velut corruptelam damnat, rejicit, anathematizat, ac in transgressores severioribus pœnis animadvertit (e). In rebus disciplinam Ecclesiasticam, ritus & cæremonias in Ecclesiam introductas concernentibus ampliorem habet potestatem, ut eas pro rerum, ac temporum circumstantiis mutare valeat, quemadmodum sæpius mutasse legitur (f). In his igitur sequentia sunt attendenda: Primo quidem: cum non raro una eademque res & ad *dogma* & ad *disciplinam* sub diversa tamen ratione pertineat, id cavere solet, ne, dum circa id, quod est disciplinæ, aliquid determinat, ipsum dogma convellere videatur, & dogma cum disciplina confundat (g). II. sunt aliqui ritus ab ipso Christo Domino determinati, dogmatis instar servandi, in quos Ecclesia nihil sibi unquam Juris arrogavit (h). III. in id etiam investigat, undenam tales ritus & cæremoniæ suam ducant: Si sacrarum Litterarum, aut Traditionis, aut Ecclesiæ, aut legitimorum Præsulum authoritate nitantur, facile illos abrogare, vel immutare non solet (i). IV. ad consuetudines Ecclesiarum attendere Ecclesia consuevit: & ideo pro conservanda unitate, concor-

Quænam observanda quoad disciplinam Ecclesiasticam?

(e) Hinc bene discurrit Van Espen Tom. II. Part. 5. part. 1. cap. 1. §. 2. & 3. Triplicis generis Canones esse distinguendos, quorum aliqui id solummodo exprimunt, quod est Juris naturalis; vel Jus naturale casibus particularibus applicant, quales sunt, qui Ecclesiæ Ministris incontinentiam, avaritiam &c. exprobrant: alii juris positivi aliquid continent, multum tamen Juris naturalis admixtum habent e. g. illi, qui Clericis singularem morum honestatem præcipiunt, & negotia quædam de se indifferentia prohiben: Alii denique sunt, qui meros ritus externos præcipiunt.

(f) Mutavit trinam immersionem in Baptismo, agapas, pœnitentiam publicam.

(g) E. g. In cultu imaginum aliquid, quod est dogmatis, & aliquid, quod est disciplinæ, continetur: Dogmatis est, quod eas colere liceat: Disciplinæ est, quod imagines pictæ, vel sculptæ publice ad cultum publicum exponantur.

(h) Præcipue ritus Sacramentales materiam & formam Sacramentorum constituentes e. g. ablutio in Baptismo, impositio manuum in Confirmatione &c.

(i) Sicut e. g. ritus quidam ad Eucharistiam aliaque Mysteria conficienda instituti: diversi gradus in Hierarchia Ecclesiastica antiquitus jam sapientissime introducti.

concordia, pace, & charitate Ecclesiis, Regnis & Provinciis suos ritus relinquit intactos, dummodo ab iis non absit sanctitas, gravitas, & prudentia. Hinc licet olim Orientis Ecclesiæ ab Occidentalibus, & Occidentales ipsæ inter se differrent, & etiamnum differant in ritibus, quibus conficitur incruentum sacrificium, in administratione reliquorum Sacramentorum, in servandis jejuniis, gradibus pœnitentiæ publicæ, celebrandis festis (k) nunquam tamen Ecclesia Occidentalis suas Orientalibus obtrudere cæremonias, aut vinculum unitatis propterea rumpere voluit (l). Similiter, etsi Victor Romanus, & Irenæus cum suis acriter in causa celebrandi Paschatis inter se dimicaverint, neutiquam tamen communionem inter se scindendam duxerunt. V. Ab experientia didicit Ecclesia, quod quædam disciplinæ capita amplius nec sint utilia, multo minus necessaria: quare ea immutanda censuit (m). VI. Consuevit Ecclesia vel maxime etiam ad circumstantias rerum & temporum, consuetudines locorum, mores & genium hominum respicere, atque his suam disciplinam conformare, prout experientia edocti sumus (n). En! quanta solertia, circumspectione, providentia Ecclesia non modo in definiendis fidei dogmatibus, sed etiam determinandis disciplinæ Ecclesiasticæ regulis procedere consueverit.

§. III.

De infallibilitate Conciliorum in fidei dogmatibus, & factis doctrinalibus.

Jam ad id, cujus gratia hactenus ferme omnia diximus, delabimur, nempe ad infallibilitatem Conciliorum generalium tum in definiendis fidei

(k) Græci consecrant in fermentato; Latini in azymo: illi utuntur forma deprecativa in Sacramento Pœnitentiæ; nos indicativa: conferunt Ordines per solam impositionem manuum; nos per porrectionem instrumentorum: jejunant rigidissime in Xerophagia; nos laxius &c.

(l) Sic Ecclesia Latina nunquam Græcis obtrusit legem cœlibatus: dein agens in Concil. Florent. de unitate restauranda neutiquam ad suos ritus obligare voluit: imo permittit Romæ Græcis sua Divina secundum ritus suæ Ecclesiæ peragere.

(m) E. g. observatio legalium, Agapæ &c.

(n) Sic subtraxit communionem sub utraque specie fidelibus in genere: quibusdam tamen saltem ad tempus concessit, Bohemis, Moravis &c. Item temperavit leges pœnitentiæ publicæ, & jejunii, ac diversam pro diversitate locorum disciplinam quoad observationem jejunii antiquitus toleravit, & adhuc hodiedum tolerat.

fidei dogmatibus, tum declarandis factis doctrinalibus, in eo nobis gratulantes, quod, saltem quoad definitiones dogmatum fidei (nam quoad declarationes factorum doctrinalium ipsi Catholici inter se digladiantur) Doctores Catholicos omnes nobis habeamus consentientes, Gallicanos præcipue, qui, dum potestatem Pontificis ad inferiora subsellia detrudunt, Conciliorum authoritatem necessario ad supremum infallibilitatis apicem elevare coguntur, nisi Ecclesiam Judice infallibili destituere velint. Longe gravissimæ difficultatis quæstio est altera de declarandis factis doctrinalibus, quam tanto majori alacritate examinandam susciperemus, quanto majorem rerum, ac rationum suppellectilem pro ea de condigno discutienda ad manus habemus. Porro autem temporum, & pagellarum angustiæ fusiorem excursionem inhibent. Non tamen sicco omnino calamo hanc quæstionem prætere-ire possumus: pro cujus enodatione animadvertimus, probe esse distinguendum inter *personam dicentis*, *voces & verba*, quibus doctrina exprimitur; ac *ipsam doctrinam* verbis expressam. Dicitur Ecclesia judicare de *persona dicentis*, quando fert judicium de mente, & animo scribentis: Atque in hoc non esse judicium Ecclesiæ infallibile, apud omnes in confesso est, non tantum, quod Ecclesia de internis non judicet, sed quod facile fieri possit, ut, qui prave scripsit, animo recte sentiat; & econtra, qui interne minus recte sentit, externe suum errorem verborum ambiguitate obtegat (o). Dicitur Ecclesia judicare *de doctrina*, quando eam vel approbat, vel damnat, & in hoc judicio Ecclesiam esse infallibilem nemo Catholicorum negat. Judicat demum de *verbis*, quando judicat, quis sit verborum sensus, & significatus, an purus, & Catholicus, an erroneus vel hæreticus? Jam circa hoc ultimum rei cardo vertitur, an Ecclesia in Concilio congregata in judicando sensu librorum sit infallibilis. Audire jam lubeat argumenta, quibus DD. nostri Catholici infallibilitatem Conciliorum tam in definiendis fidei dogmatibus, quam in factis doctrinalibus stabiliunt: Nam

In quæstione de factis doctrinalibus caute distinguendum. Ecclesia judicat vel de persona dicentis, vel doctrina, vel verbis.

I. Promisit Christus suæ Ecclesiæ infallibilem assistentiam Spiritus S. (p): non utique tanquam corpori alicui ficto, inanimato, omni vira & vigore carenti; sed vero, vivo, capite & membris instructo: porro autem quodnam aliud hoc corpus, quam Ecclesia in Concilio congrega-

Argumenta pro infallibilitate Ecclesiæ etiam in factis doctrinalibus.

(o) Præterea multi ex infirmitate intellectus in errorem labuntur, & non ex pertinacia voluntatis, & interne sunt prompti ad subjiciendum se judicio Ecclesiæ. Hi tamen patienter tolerare debent judicium contra se latum.

(p) *Ecce! ego vobiscum sum &c.*

gregata? II. Hanc ipsam assistentiam esse præsentem Patribus in Concilio confluentibus ipsa Scriptura verbis edicit apertissimis: dicunt enim Apostoli in Concilio a se congregato: *Visum est Spiritui S. & nobis.* III. A primis suis incunabulis usque nunc Ecclesia in suis Conciliis confixit hæreses, definivit dogmata, sustulit Schismata, damnavit errores, instruxit suam disciplinam: quod si eidem denegemus infallibilitatem, nunquid postliminio redibunt omnes hæreses in Conciliis confixæ, proscriptæ, & damnatæ, ac tota hæreticorum cohors, seu colluvies sub prætextu injustæ damnationis, ac judicii ingenti impetu inundabunt Ecclesiam, ac penitus eam suffocabunt. Inde facile argumentum ducitur ad alteram quæstionis partem.

Nam si semel (loquimur jam cum Catholicis) Ecclesiam credimus esse infallibilem in stauendo dogmate, in interpretandis Scripturis, colligenda traditione in ordine ad stabiliendum dogma, eandem infallibilitatem eidem adscribamus necesse est in interpretandis libris aliorum Authorum, sensuque eorum approbando, vel damnando: quid enim aliud est interpretari libros, approbare vel reprobare sensum illorum, quam judicare, an liber iste, propositio ista, verba, phrases, & sensus sint conformia dogmati, vel difformia? Nunquid verba, phrases, & sensus cohærent cum ipso dogmate revelato, & cum eo essentialiter connectuntur, ita ut aliquoties vel unico verbo dempto dogma corruere necessum sit? Tolle vocem *consubstantialis*, & sustulisti dogma fidei contra Arianos in Concilio Nicæno stabilitum. Esto enim verba immediate revelata non sint, cohærent tamen cum dogmate, constituunt propositionem fidei tanquam partes, de cujus sensu vero, vel falso utique judicare debebit Ecclesia. Auferamus Ecclesiæ hanc infallibilitatem, qua ratione vel ullum dogma firmum consistere, authoritas Ecclesiæ sarta & tecta manere, aut hæreticorum fraudibus contraveniri poterit? Nemo in omni historia ita peregrinus est, ut ignoret, quibus artibus Hæretici dogmata fidei excogitando varias verborum formulas, interpretando Scripturam per sensus corruptos, affingendo falsos labefactare studuerint. Quam varias fidei formulas cuderunt Ariani, quam varios affinxerunt sensus verbis *consubstantialis*, & *hypostasis*? Quam non sæpe imposuerunt Ecclesiæ per sensus æquivocos? Nunquid Pelagius, postquam jam in Concil. Carthag. & Milevitano fuit damnatus, imposuit Zosimo Pontifici offerendo ei libellum adeo subdole compositum, ut illum Catholicum pronuntiaverit? Quomodo non periclitabitur authoritas Ecclesiæ, si illi infallibilitatem hanc denegemus? Quotusquisque enim Hæreticorum non reclamabit, se non esse

Ipsa dogmata non nunquam dependent a voce & sensu verborum.

 hæreti-

hæreticum, se non sensisse hæretice, se perperam in Ecclesia errante fuisse damnatum? Ipsam experientiam consulamus, ex qua constat, quam sæpe ab uno ad aliud Concilium, a Pontifice ad Concilium, & ad Imperatorem appellaverint. Audire libeat eruditissimum Thomasinum ita disserentem (q): *Si Synodus erronee Hæreticos pro Catholicis, vel Catholicos pro Hæreticis habuit, quanta erit ejus caligo, quanta vertigo Episcoporum, quanta Magistræ Ecclesiæ infamia? an non hoc est cribrare illud Spiritus S. Lumen, illud cæleste oraculum, quo & fides a Synodo prædicatur, & perfidia libris inspersa proscribitur?* Dein Ecclesia ipsa se hactenus talem in proscribendis libris, & declarando sensu eorum se gessit, ut nemini dubium superesse possit, quod se infallibilem in hoc esse crediderit: Primo enim non tantum eorum libros damnavit, & anathematizavit, sed etiam suos fideles ad anathematizandum & damnandum sub juramento fidelitatis obligavit (r). Quomodo autem Ecclesia juramentum exigere, aut fideles juramentum deponere, & decisioni jurato subscribere possunt, nisi Ecclesia de se ipsa, & fideles suæ Ecclesiæ infallibilitatem supponant? Ad hæc & secundo nec semel post tot annorum curricula contigit, ut ex tot velut innumeris libris, qui censorio mucrone in aliqua Synodo confossi sunt, vel unus in alia Synodo benigniorem sententiam tulerit. Tertio nec ipsos Authores ad explicandum sensum suorum librorum admisit, sed absolute ad eos damnandos adstrinxit. Quidquid tentavit Pelagius, ut suis libris sensum Catholicum affingeret, & audientiam impetraret, non fuit auditus, sed simpliciter teste S. Augustino (s) ad anathematizandos suos libros compulsus. Item damnati sunt errores Abaelardi in Concil. Senonensi, & data ipsi optio (t) aut negandi sua esse Capitula, aut errorem humiliter corrigendi; neutiquam tamen libros in alio sensu interpretandi. Abaelardus teste Ottone Frisingensi scripsit Apologeticum, quo partim verba, partim sensum verborum negavit: ideo tamen se purgare non potuit. Manet, & manebit sententia in illius libros fulminata. Præterea in Concil, Constant. nec ipse Joannes Hufs, etsi vellet suos libros certis modificationibus mitigare, neque alii, qui volebant

Ecclesia se hactenus credidit infallibilem in factis doctrinalibus definiendis.

(q) Differt. 19. in 5. Synod. num. 42.

(r) Quemadmodum fecisse legitur in Synod. 5. Can. 11. ubi sic: *Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychen, anathema sit.*

(s) Lib. de Gest. Pelagii.

(t) Ita testatur Godofredus lib. 3. cap. 5. in vita S. Bernardi.

lebant illius causam defendendam suscipere, fuere auditi, sed ille absolute damnatus; hi illius doctrinam damnare jussi sunt (u). Plura huc facientia brevitatis causa præterimus.

Juvat jam audire argumenta Adversantium, & quidem contra infallibilitatem Conciliorum opponunt sequentia: I. Quidem nullibi in tota Scriptura promissio quædam Spiritus S. Conciliis certo adfuturi legitur: ex eo enim, quod Apostolus in Concil. Hierosolym. dixerit: *Visum est Spiritui S. & nobis*, ad summum particularis, neutiquam universalis Spiritus S. promissio eruitur; imo ne quidem particularis: quid enim volunt dicere hæc verba? Profecto nihil aliud, quam quod pie crediderint Apostoli, sibi adfuisse Spiritum S. II. Quo fundamento Conciliis Generalibus infallibilitatem adscribere possumus: cum ne quidem sciamus propter diversas opinantium sententias, quænam sint Concilia Generalia, & nihil prorsus certi, ac indubitati de iis habeamus; nihil certi de potestate convocandi, præsidendi, & confirmandi; nihil de iis, qui ex jure Divino vocari debent, & votum decisivum habent; nihil de modo procedendi legitimo, de libertate suffragium habentium. De his enim omnibus partim inter ipsos Catholicos disceptatur, partim ab Acatholicis dubia moventur (x). III. Plura errarunt Concilia: ergo frustra Catholici suis Conciliis privilegium non errandi vindicare contendunt: Erravit certe Concil. *Ariminense* Anno 359. in causa Arianorum convocatum eradendo vocem *consubstantialis* symbolo contra Arianos insertam, de quo S. Hieronymus ingemiscens ait: *Totus mundus ingemuit, seque Arianum professus est.* Erravit *Sardicense*, de quo ait S. Augustinus: Concilium *Sardicense* Arianorum fuit. Erravit *Ephesinum II.* quod subscripsit errori Eutychianorum, *Chalcedonense*, quod approbavit Epistolam Ibæ Nestorianam, quam Constantinop. II. sicut & scripta Theodoreti & Theodori Mopsuesteni damnavit; Constantinop. III. quod damnavit Honorium Papam. Errarunt duo Concilia Constantinopoli habita, unum sub Leone Isauro; alterum sub Copronymo, utrumque contra SS. Imagines. Errarunt

Proponuntur Argumenta AA.

(u) Sess. ult. quam in rem pulchre differit Joannes Gerson dicens: *Concilium Generale potest damnare propositiones multas cum suis authoribus, licet habere glossas aliquas, vel expositiones, vel sensus Logicales veros possint.*

(x) Disputant enim, an potestas convocandi sit penes Imperatorem vel Pontificem; confirmandi penes ipsam Ecclesiam vel Pontificem; num vocandi soli Episcopi, vel etiam Presbyteri: & quomodo constare potest, quod omnia legitime & ordinate discutiantur?

Concilia Constantiense, & Basileense elevando authoritatem Conciliorum supra Pontificem. Plura alia brevitatis causa omittimus.

Refelluntur. Porro autem tantæ difficultatis hæc non sunt, ut non possint facile dilui: & quidem quantum ad primum inprimis habemus certam promissionem Spiritus S. suæ Ecclesiæ adfuturi ex textu supra citato: & si Spiritus S. adfuit Apostolis in suo Concil. Jerosolym. cur non & aliis adfuturus credi possit, dum Christus Dominus illud Concilium velut normam nobis proponere, nosque docere voluit, quid ipse facere velit, & nos facere oporteat? Quantum ad secundum esto hæc omnia disputentur: Quod si tamen de errore aliquo manifesto non constet, & hæc omnia præscripta observentur, ac demum accedat pacifica acceptatio, prudens dubitandi ratio de genuinitate Concilii non superest. Profecto si hæc arguendi ratio valide quidquam probet, vix aliquid certi habebitur in Ecclesia, & pleraque dogmata collabentur maxime in materia Sacramentorum, illorum etiam, quæ ipsi Acatholici e numero Sacramentorum expungere non audent. Quantum ad tertium remittimus nos ad alios Authores, qui hæc omnia facili negotio atque ex integro enervant. Nobis unicum annotasse sufficiat, quod pleraque illa Concilia e. g. Ariminense, Ephesinum II. non fuerint legitima (y).

Afferuntur argumenta Lamindi Britanii. Audiamus etiam argumenta contra alteram quæstionis partem fieri consueta, quæ ex famoso libello Lamindi Britanii de Ing. moderat. depromsimus (z). I. Enim Ecclesia habet infallibilitatem & assistentiam Spiritus S. tantum in iis, in quibus constituenda, explicanda ac proponenda est doctrina Catholica: at vero judicia de privatorum hominum verbis, ac phrasibus utique non respiciunt doctrinam sive sanam, sive hæreticam, sed tantum verborum sensus sua natura mutabiles, & secundum arbitrium mortalium intelligibiles. Neque certe a verbis & phrasibus Scriptoris privati dependet cognitio, aut conservatio dogmatum: hæc enim aliunde jam sunt sancita, aut sanciri debent. Igitur licet in his fallatur Ecclesia, non ideo periclitabitur veritas. II. Verba sunt æquivoca, illisque ex sua natura diversus subesse potest sensus, quod Ecclesia impedire non potest, neque DEUS ope miraculorum vult. III. Ipsa Ecclesia sive in Conciliis congregata, sive extra se talem hactenus gessit, ut jure videri possit, quod sibi privilegium non errandi in declarandis factis doctrinalibus nunquam arrogaverit: utpote quæ non raro verba & propositiones secundum varias acceptiones nunc

(y) Vid. Juenin dissert. 4. art. 4. Clarissim. P. Corbinianus Thomas in Spicileg. diss. 7. (z) Lib. 1. cap. 20.

nunc approbavit, nunc reprobavit. Rem illustrare liceat exemplis: sicSynodus Antiochena contra Paulum Samosatenum celebrata vetuit Christum asserere *consubstantialem*: econtra Nicæna declaravit illum *consubstantialem*. Synodus Sardicensis prohibuit ad Divinarum personarum distinctionem declarandam adhibere vocem *hypostasis*: duæ econtra Synodi Alexandrinæ ejusdem usum approbarunt. Thesis ista: *Christus est unus de Trinitate, sive unus de Trinitate passus est*, ab Hormisda Pontifice fuit reprobata, & a Catholicis tam male habita, ut ad hæresin Eutychianam accedere eam crederent: & tamen paulo post illam ut Catholicam receperunt Summi Pontifices Joannes II. Vigilius, & Synodus Oecumenica V. Cum literæ Pelagii, ac libellus Cœlestii coram Zosimo Pontifice, & Synodo Romana legeretur, libellus ille teste S. Augustino (a) dictus fuit Catholicus, & hunc ipsum libellum idem Pontifex de sensu illius edoctus una cum suo Authore anathemate feriit. Et, quod caput est hujus controversiæ, approbata fuere famosa tria capitula (b) in Synodo Chalcedonensi, & post 100. circiter annos in Synodo Constantinop. II. damnata. Paulus Samosatenus in Concilio Antioch. I. absolutus, in II. fuit damnatus. Celebris in historia est causa Cæcilii Carthaginensis, cui in Concil. Rom. præsidente Melchiade adjudicata fuit causa contra Donatistas, & tamen in pluribus Synodis iterum auditi sunt Donatistæ, & Cæcilius teste S. Augustino etiam post mortem damnatus fuisset, si de crimine convinci valuisset. En! gravissima argumenta, quibus doctrina de approbandis, vel reprobandis libris impetitur. Quæstio hæc ultimis temporibus occasione quinque propositionum Jansenii damnatarum acerrime fuit agitata, & hodiedum agitatur. Longum nimis foret, si ad hæc omnia juxta merita respondere vellemus. Quare paucis ea diluimus, &

Ad primum & secundum resp. Ecclesiam debere esse infallibilem non tantum in declarando dogmate fidei, sed etiam in approbandis, vel reprobandis iis, quæ sunt vel conformia, vel difformia dogmati, & cum eo necessariam connexionem habent. Dein verum non est, si dicant, cognitionem & conservationem dogmatum a verbis & phrasibus non dependere. An non verba ordinata sunt ad explicandum dogma? An non toleratis, vel dissimulatis verbis æquivocis, & phrasibus periculosis ipsum dogma periclitari necesse est? Num Ecclesia Arianis conce- *Diluuntur.*

(a) Lib. 2. ad Bonifac. cap. 7.

(b) Nempe Scripta Theodoreti Mopsuesteni, Theodori, & Epistola Ibæ Edesseni ad Marim Persam.

concedere potuit, ut filius diceretur Patri *omnino æqualis?* Ad tertium resp. omnia adducta exempla nihil officere doctrinæ supra propugnatæ: & quidem quod attinet vocem *hypostasis*, mirum videri non debet, quod Concilia diversimode illam acceperint: quia tunc temporis fixam, stabilem, & certam significationem non habuit, neque adducta Concilia illius sensum finaliter declarare voluerunt: nam veteres præsertim Græci illam passim pro *natura* acceperunt; alii pro *persona*. Clarius illius sensus videtur esse eliquatus in Synodo Alex. An. 362. celebrata, super quo tamen vid. Petavius (c) more suo totam rei seriem doctissime elucidans. Minorem difficultatem facit vox *consubstantialis*, de cujus significatu tantum non erat dubium. Reprobavit quidem illam Synodus Antiochena, sed in sensu Pauli Samosateni, qui paralogismo usus est, & Christum etiam qua hominem *consubstantialem* voluit. Definitive tandem illius sensum declaravit Synodus Nicæna. Jam quærere liceat, utrum liberum sit has voces, earumque sensum aliter interpretari, aut omnino repudiare? Quod attinet propositionem illam: *Unus de Trinitate passus est*, illa nunquam canonice fuit damnata ab Hormisda Pontifice. Fuit inter Catholicos controversa, quibusdam illam propugnantibus, aliis eam Eutychianæ hæreseos incusantibus, donec Joannes II. controversiam diremerit, eamque Catholicam pronuntiaverit. Jam iterum quærimus, an & hanc propositionem in alium sensum detorquere liceat? Quantum ad factum Zosimi, diversæ sunt Authorum defensiones. Profecto sunt Authores magni nominis libere asserentes, libellum Cœlestii revera in se fuisse Catholicum, quidquid in mente vaferrimus hæresiarcha retinuerit, & verbis æquivocis exprimere voluerit; nam etsi errorem de productione animæ per traducem in se continuerit, propterea tamen erroris accusari nequivit: cum quæstio hæc eo tempore definita nondum fuerit. Ideo autem postea fuit damnatus, ut & periculis inde exorituris præveniretur, & authoritas Patrum Carthaginensium salvaretur. Famosa illa *tria Capitula* quod attinet, cum causa illorum foret longioris disquisitionis, eam breviter expedimus afferendo communiorem Doctorum responsionem, qua dicunt, quod Synodus Chalcedonensis ipsa Capitula non approbaverit, sed solummodo illorum Authores in Communionem receperit, postquam Nestorio anathema dixerunt. Interim non deest & alia responsio fortassis probabilior. Reliqua adducta exempla unice probant, quod Ecclesia in judicandis personis, & factis personalibus errave-

(c) Dogm. Theolog. Tom. 2. lib. 4. cap. 1. & seq.

erraverit: quod nemo Catholicorum negaverit; non autem in dijudicandis libris, & declarando ſenſu illorum. Atque hæc in hac delicata & difficili quæſtione dicta ſufficiant.

CAPUT IV.

De Studio, & recta intelligentia Conciliorum.

§. I. *De neceſſitate notitiæ Conciliorum.* II. *De Studio illorum, & recta ſtudendi methodo.* III. *De principiis, & ſubſidiis ad notitiam Conciliorum ſibi comparandam neceſſariis, in ſpecie de Collectionibus, & Scriptoribus Conciliorum.* IV. *De Collectionibus Conciliorum particularium & Canonum remiſſive.* V. *De Subſidiis.* VI. *De recta intelligentia Conciliorum.* VII. *De præcipuis Controverſiis Conciliorum.*

§. I.

Quidquid in univerſum de præſtantia utilitate & neceſſitate Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ non minus quam prophanæ ad illuſtrandas res Eccleſiaſticas ſeu fidem, ſeu mores, ac totam quantam diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, ad comparandas exornandasque pulcherrimas Theologiæ, ac Jurisprudentiæ ſcientias dici poteſt, id omne de notitia hiſtoriæ Conciliorum jure optimo dici poſſe eo firmius nobis perſuaſum habemus, quo evidentius eſſe dignoſcitur, eam eſſe præcipuam partem totius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Ex his enim Catholici plura depromunt dogmata occaſione hæreſum enaſcentium noviter definita (a), illuſtrantur Hiſtoriæ hæreſum, lucem emendicant Acta Pontificum, Hiſtoriæ quæcunque factorum ac rerum geſtarum plurimum accipiunt luminis, Jurisprudentia Eccleſiaſtica æque ac Theologia ſua mutuat principia & ſubſidia, ipſa etiam Jura Pontificum, Epiſcoporum, ac Principum ſæcularium menſurantur, determinantur, definiuntur, atque Collectiones Canonum ſuam ducunt originem. Nolo rem iſtam aliunde notiſſimam pluribus illuſtrare.

Notitia Conciliorum eſt neceſſaria.

§. II.

(a) Nam omnes ferme hæreſes, aut ſaltem magis præcipuæ in Conciliis ſunt confixæ: Arianorum, Macedonianorum, Neſtorianorum, Eutychianorum, Monothelitarum, Zwinglianorum, Huſſitarum.

§. II.

Studium Conciliorum commendatur. De methodo ſtudendi. Methodum ſtudendi docet Mabillonius.

Ex his jam ſequitur ſtudium Conciliorum Juriſprudentiæ Eccleſiaſticæ cultoribus eſſe oppido commendandum, cujus neceſſitas ex mox dictis jam demonſtrata manet. In eo ergo unice ſudandum eſt, ut methodum ſtudendi Hiſtoriæ Conciliorum ſuppeditemus. Hoc munere egregie defuncti ſunt plures Viri eruditione ſapientia & doctrina celeberrimi, quorum aliqui *ſtudendi methodum* tradiderunt, alii *ſtudendi materiam*, ſi ita dicere fas eſt, præpararunt. Methodum docuere Joan. Mabillonius (b), & Franciſcus Salmon Bibliothecarius Sorbonnenſis (c), Materiam ſuppeditant Mathæus Pfaffius (d), & Anhibaldus Bower (e) præter alios, quos citat Walchius (f).

Unice hic de methodo ſtudendi agamus, & regulas, quas Mabillonius ſuppeditat, exhibeamus. *Trifariam*, ait Vir eruditiſſimus, *quoad hoc ſtudium quis ſe gerere poteſt, vel ſcilicet Concilia integre legendo, vel iſtorum duntaxat Collectanea verſando, vel denum Epitomen aliquam evolvendo, ut eſt ea Cabaſſutii: & hic poſtremus modus utpote brevior atque facilior plerisque ſufficere poterit, tametſi parum a non nullis commendetur.* Poſtea docet, quid tam in perlegendis Conciliis, quam verſandis Collectaneis ſit obſervandum (g).

Quantum ad methodum vero Conciliis ſtudendi ſequentia tradit: Primo, ait, *univerſalis quædam eorum idea formari debet, quæ ibi notanda occurrunt. Quocirca ad rem multum erit dudum legiſſe duos ponderationum libros Domini Albaſpinæi, neutiquam tamen ſtatuendo, quid circa dubia ab ipſo inibi propoſita ultimo ſit reſolvendum, usque dum ſingula in ipſis contenta probe diligenterque fuerint perpenſa. Cabaſſutius etiam quantum ad hoc non parum juvabit. Qui tamen Concordiæ Domini de Marca ſtuduerint,*

(b) In tract. de Stud. Monaſt. Part. II. cap. V.

(c) Traité de l'etude des Conciles & de leurs Collections.

(d) Introd. in Hiſt. Theol. liter. Tom. III. pag. 193. ubi Schediaſma de Scrip. ad notit. Concil. Thom. Ittigs integrum recenſet, notisque illuſtrat, & de ſuo multum addit.

(e) Unpartheyiſche Hiſtorie der Römiſchen Päbſten, vierter Theil, cui præfixit Diſſertationem ampliſſimam de Collectionibus Conciliorum ſub titulo: Abhandlung von den Sammlungen der Concilien: ubi non modo Collectiones Conciliorum ſed etiam Canonum fuſe recenſet.

(f) Hiſtorie der Kirchen-Verſammlungen, pag. 28.

(g) Loc. cit.

rint, librisque Ludovici Thomassini de Disciplina, & Patris Quesnelii, magis etiam in Conciliorum studio proficient. Legi item possunt Richerius & Jacobatius, cujus opus velut Isagoge ad istam lectionem inservit. In calce hujus tractatus potiorum difficultatum Elenchum invenies, quem idcirco tradidi, ut inde Autographorum studium facilius redderem. Secundo cujuslibet Concilii historiam ad amussim scire oportet, videlicet quidnam ad ipsorum celebrationem ansam præbuerit; Quæ fuerint in ipso hæreses percussæ anathemate, quinam celebres viri interfuerint, & quæ inde evenerint. Tertio si quæ fuerint in Conciliis legendis notatu digna, calamo exaranda erunt. Istæ autem adnotationes integre & per extensum scribi poterunt, breviter solum innuendo in margine causas, aut materias singularum. Tria ergo in his suadet Mabillonibus studium Conciliorum incipientibus I. ut legant compendia. II. Ipsam cujuscunque Concilii historiam sibi familiarem reddant. III. Notatu digna diligenter annotent. Atque hæc methodus nobis omnino probatur, de qua alibi diximus (h).

Tria suadet Mabillonius in studio Conciliorum observanda.

§. III.

Hactenus de methodo studendi. Jam de principiis & subsidiis ad notitiam Conciliorum sibi comparandam necessariis. Habet scientia Conciliorum id commune cum cæteris artibus & scientiis, quod habeat quædam principia & fundamenta fixa, & insuper quædam subsidia. Principia hauriuntur ex *fontibus originariis*; subsidia mutuantur ex variis artibus, scientiis, & libris: Illa ad comparandam scientiam simpliciter; hæc ad eam excolendam perficiendamque non modo utilia sed certo modo sunt necessaria.

De principiis & subsidiis ad istud studium necessariis.

Primitus de *fontibus originariis* Conciliorum dispiciamus. Hi iterum sunt duplicis generis, vel *communes*, vel *proprii*. Ad priores pertinent Historiæ omnes Pontificum, Hæresum, Schismatum, Principum, Patrum, Doctorum Ecclesiæ, ac rerum per omnia sæcula gestarum, quæ quomodocunque cum Historia Conciliorum connectuntur. Ad posteriores spectant *Acta ipsorum Conciliorum*. Hæc iterum sunt duplicis generis: vel enim dicuntur *Collectiones Conciliorum*, vel *Canonum*: Et ambæ complectuntur Acta & Canones vel omnium vel certe plurium Conciliorum, vel unius tantum alteriusve Concilii particularis, prout per decursum videbimus.

Quotuplicis generis sint fontes originarii?

Incipiamus a Collectionibus Conciliorum generalibus, iisque famosioribus, easque in compendio referamus:

Quænam Collectiones Conciliorum?

 Prima

(h) In Differt. de Auth. Usu & Stud. Jurisprud.

Prima Collectio est Merlini. Prima igitur Collectio est Jacobi Merlini, Doctoris Parisiensis de an. 1523, qui suam collectionem in duo congessit volumina, quorum primum in se continet *quatuor Conciliorum generalium*, 47. *Conciliorum provincialium Canones; Decreta* 69. *Pontificum ab Apostolis & eorundem Canonibus usque ad Zachariam I. Isidoro Authore. Alter Tomus Conciliorum generalium complectitur Practica quintæ Synodi Constantinopolitanæ*, Acta Concilii Constantiensis, Decreta Concilii Basileensis, Confirmationem Constitutionum Friderici & Carolinæ. Hæc Collectio secundo typis edita fuit 1530. Coloniæ, & 1535. Parisiis. Utraque hæc editio aucta fuit per *Auream Bullam* Caroli IV. & Constitutionem Pii V. Pontif. contra appellationes ad Concilium generale.

Petri Crabbei. Altera Collectio est Petri Crabbei, Ord. S. Francisci ampliorem editionem adornantis sub titulo: *Concilia omnia tam generalia quam particularia ab Apostolorum temporibus in hunc usque diem a sanctissimis Patribus celebrata, & quorum Acta literis mandata ex vetustissimis diversarum regionum Bibliothecis haberi potuere.* Prima editio 1538, altera longe auctior 1557. in tres Tomos divisa Coloniæ primam lucem aspexit.

Laurentii Surii. Tertia est Laurentii Surii Carthusiani 1567. Coloniæ edita & in 4. Tomos divisa sub titulo: *Concilia omnia tum generalia, tum provincialia atque particularia &c.* Hanc sequebatur nova Collectio Veneta 1585. edita longe auctior, & in quinque volumina distributa cum inscriptione: Conciliorum omnium tam generalium quam provincialium volumen &c.

Novam Collectionem adornabat Paulus V. Pontifex sub cura Jacobi Sirmondi, quæ Romæ 1608. typis fuit impressa constans 4. Voluminibus sub titulo: *Concilia generalia Ecclesiæ Catholicæ.*

Severini Binii. Eodem ferme tempore similem laborem in se suscepit Severinus Binius Coloniensis Ecclesiæ Canonicus. Tres huic literatissimo Viro debemus editiones Conciliorum, quarum prima 1606. Coloniæ, altera ibidem 1618, tertia longe auctior, variis aucta notis, & in novem distributa Tomos 1638. Parisiis in lucem publicam prodiit (i).

Collectio maxima. Sequitur Collectio Conciliorum maxima, quæ in 37. Tomos distributa 1644. Parisiis lucem aspexit publicam cum inscriptione: *Conciliorum omnium Generalium & Provincialium Collectio regia.* Hæc Collectio neque ab ipsis Galliæ Doctoribus ex omni parte approbatur.

Novam

(i) Has notas potissimum ex Annalibus Baronii esse desumptas deprehensum fuit.

Novam Collectionem auspicabatur Philippus Labbeus, sed morte *Philippi* præventus eam ad finem usque perducere non potuit: quapropter eam *Labbei.* complevit Gabriel Cossart. Constat 18. voluminibus cum inscriptione: *Sacrosancta Concilia ad regiam editionem exacta, quæ nunc quarta parte prodit auctior* Parisiis 1674. fol. Etsi in adornanda hac editione summo labore fuerit desudatum, attamen Stephanus Baluzius addita- *Baluzius* menta quædam in quinque volumina distributa collegit, quorum tamen *additamen-* non nisi primum publicam lucem aspexit sub titulo: Nova Collectio *ta fecit.* Conciliorum Parisiis 1688. fol.

Celeberrimus ille Joannes Harduinus S. J. simile opus aggressus est, *Joannis* & novam Collectionem ex multiplici capite, potissimum ex factis, quæ *Harduini.* Viro huic celebratissimo acciderunt, celeberrimam adornavit, quæ inscribitur: *Collectio maxima Conciliorum Generalium & Provincialium, Decretalium, & Constitutionum summorum Pontificum*, 12. Vol. Parisiis 1715. fol.

Anno 1728. Venetiis in lucem publicam prodiit Collectio Nicolai *Nicolai Co-* Coleti sub titulo: *Sacrosancta Concilia ad regiam editionem exacta:* con- *leti.* stat 23. voluminibus, quibus addidit *Apparatum ad Concilia* in duo volumina distinctum.

Etsi hæc Collectio sit amplissima, attamen Vir hoc ævo celeberri- *Dominici* mus Joannes Dominicus Mansi quædam Anecdota in sex Tomos di- *Mansi.* visa superaddidit, jamque illius Collectio nova longe amplissima actu sub prælo sudat, cujus quatuor Tomos ad manus habemus. Inscribitur: *Sacrorum Conciliorum nova & amplissima Collectio.* Atque hæ sunt Collectiones Conciliorum Generales magis præcipuæ & celebres, quarum notitiam habemus.

§. IV.

Agendum jam foret de *Collectionibus Conciliorum particularium*, item *De Colle-* de *Collectionibus Canonum.* De prioribus commodius agemus cap. seq. *ctionibus Ca-* ubi ex professo de Conciliis particularibus sermo erit. De posteriori- *nonum re-* bus alibi fusius egimus. Id unicum addere placuit, dari videlicet du- *missive.* plicem collectionem harum collectionum, quæ in conquirendis historiis Conciliorum maximo commodo esse potest, quarum una Christophori Justelli 1661. Parisiis cum inscriptione: *Bibliotheca Juris Canonici;* altera Wilhelmi Beveregii 1672. Oxforti fuit edita sub titulo: *Pandectæ Canonum SS. Apostolorum & Conciliorum.*

§. V.

De Subsidiis. *Ad subsidia pertinent libri de Conciliis Scripti.* *Sunt quadruplicis generis.*

A fontibus originariis ad rivulos, a principiis & fundamentis notitiæ Conciliorum ad subsidia transitum facimus. Inter subsidia ad comparandam perfectam Conciliorum notitiam necessaria, vel certe apprime utilia primum locum obtinent libri illi omnes, qui de Conciliis seu historice seu dogmatice sunt conscripti. Libri hi ad quatuor potissimum classes reduci possunt. Ad primam pertinent libri illorum Scriptorum, qui Historiis Conciliorum conquirendis & illustrandis insudarunt. Ad alteram illorum, qui Epitomen, vel compendium Historiæ conscripserunt. Ad tertiam illorum, qui suis commentariis, annotationibus, scholiis & interpretationibus Canones Conciliorum illustrare contenderunt. Ad quartam illorum, qui doctrinas de Concilii doceri & tradi vel etiam disputari solitas e. g. de potestate convocandi, præsidendi, confirmandi Concilia, item authoritate & infallibilitate eorum examinarunt, atque ad suas doctrinas consolidandas stabiliendasque argumenta ex ipsis Conciliorum historiis mutuarunt. Porro autem immensi laboris opus foret, si omnes libros & Scriptores ad hanc materiam pertinentes recensere vellemus. Ne tamen Canditatis Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ vel in ullo nostra desit industria, in compendio de his singulis quædam dabimus.

Scriptores Conciliorum sunt duplicis generis.

Quantum ad primam Classem Scriptores Historiæ Conciliorum sunt diversi generis, antiquiores & noviores, quorum aliqui historias omnium Conciliorum, alii Conciliorum Generalium tantum, alii unius tantum alteriusve Concilii Generalis, iterum alii Conciliorum particularium fortassis Nationalium, vel provincialium scripserunt. Jam de his singulariter, sed breviter.

Referuntur antiquiores.

Antiquiores Conciliorum Generalium ferme omnium ad suum usque tempus celebratorum Scriptores sunt potissimum sequentes: Germanus Patriarcha Constantinopolitanus Sæc. VIII., qui Historiam Conciliorum Generalium scripsit, & in ea eorum numerum, locum, & occasiones causasque, ob quas fuere celebrata designavit. Vid. Walchius (k). 2.dus est Nicephorus pariter Patriarcha Constantinopolitanus, qui ad Leonem III. litteras exaravit Synodales, & in his certiorem reddidit de septem Synodis Generalibus in Ecclesia Græca receptis (l). 3.tius est celeberrimus ille Photius Author Schismatis Orientalis,

(k) Loc. cit. pag. 45.

(l) Primum opus fuit editum Augustæ 1595. Alterum Argentorati 1601. Idem pag. 47.

rientalis, a quo habemus relationem quamdam de feptem Synodis Generalibus defumptam ex famofa illa epiftola, quam dedit ad Michaëlem Bulgarorum Principem. Quartus eft Michaël Pfelli, cujus breve Scriptum de feptem primis Conciliis Oecumenicis legitur in Collectione Binii Tom. III. part. 1. pag. 400. 5.tus eft Nilus de Rhodus, qui brevem & compendiofam hiftoriam de novioribus Ecclefiæ Græcæ Synodis Sæculo XIV. congeffit. Hanc Juftellus fuæ Bibliothecæ Tom. II. pag. 1155. & Harduinus fuæ Collectioni Tom. V. pag. 1579. inferuit. 6.tus eft Anaftafius junior dictus, cujus compendium hiftoricum de Synodis Lambecius fuis commentariis de Biblioth. Augufta Tom. VIII. inferi curavit. Duo adhuc opufcula incerti Authoris huc pertinentia recenfet Walchius, quorum unum infcribitur: Auszug der heiligen allgemeinen Synoden, wo, wenn, und wider wenn ein jede derselben gehalten worden. Alterum: Nachricht von allen sowohl rechtglaubigen als ketzerischen Kirchen-Zusammenkünften, welche von den Zeiten der Apostel bis auf die achte allgemeine Versammlung ꝛc. sind gehalten worden.

Ad noviores Conciliorum Scriptores hiftoricos veniamus. Hi vel funt Catholici, vel Proteftantici. Catholici funt potiffimum fequentes: Antonius Baldafarri *Iftoria di tutti i Concili ecumenici di Oriente e di Occidente*, Venetiis 1708. & 1713. Marcus Battaglini *Iftoria univerfale di tutti i Concili Generali e Particolari*, Venetiis 1688. & 1704. Joannes Cabaffutius: *Notitia Ecclefiaftica Hiftoriarum Conciliorum &c.* Opus iftud fingulis hiftoriarum Amatoribus, Cultoribus, & maxime incipientibus mirum in modum commendari meretur. Francifcus Longi de Coriolano, qui fcripfit *Chronologiam Pontificum & Conciliorum*. Joann. Dartis, qui fuis operibus Canonicis 1650. Lutetiæ Parifiorum impreffis inferuit Differtationem de Synodis. Hermant, cujus hiftoria de Conciliis aliunde nota eft. Philippus Labbe *Synopfis hiftorica Conciliorum*, Parifiis 1661. edita. Leander de S. Martino *Hiftoria & Harmonia Conciliorum Francofurti*, 1618. Antonius Poffevinus: *Index omnium Conciliorum*. Gabriel Prateoli: *Narratio hiftorica Conciliorum omnium Ecclefiæ Chriftianæ*. Joan. Bapt. Ricciolus: *Chronolog. Reformat.*

Noviores funt vel Catholici vel Proteftantes. Quinam Catholici?

Inter Proteftantes celebriores funt fequentes, quos recenfet Walchius, Guilielmus Cave, cujus *Hiftoria litteraria* aliunde orbi litterario eft notiffima. David Chytræus: *Catalogus Conciliorum*. Joan. Alb. Fabricius in fua Bibliotheca Græca Vol. XI. pag. 259. Sal. Gefner in libris III. de Conciliis Wittenb. 1607. Joach. Hildebrand: *Hi-*

Quinam Proteftantici?

ftoria

ſtoria Conciliorum a nato Chriſto usque ad annum 1645. Joan. Laſſenius *Summa & Synop. Conciliorum omnium.* Joan. Prideaux *Synopſis Conciliorum*, Oxforti 1651. Joan. Ludov. Ruel: *Concilia illuſtrata*, Norimb. 1675. Joan. And. Schmid, *Hiſtoria Concil. & Colloquiorum*, Jenæ 1718. Nicol. Selnecker, *Catalogus brevis præcipuorum Conciliorum*, Lipſiæ 1561. His facile addere poſſemus plures Scriptores noviores tam Catholicos quam Proteſtanticos, niſi brevitati foret ſtudendum.

Scriptores, qui hiſtoriam Conciliorum exornarunt.

Huc pertinent illi etiam Scriptores, qui hiſtoriæ Conciliorum œcumenicorum ſolummodo illuſtrandæ ſuam operam locarunt, eorumque libri, quales ſunt *enarratio Oecumenicarum Synodorum* Joach. Camerarii, Baſileæ edita 1561. *Hiſtoria Conciliorum Generalium*, Edmundi Richerii, Pariſ. 1680. & Coloniæ 1683. *Hiſtoire abregeé des quaters premiers Conciles generaux*, ignoti Authoris, Pariſ. 1676. *Abrege hiſtoire de Conciles generaux*, Joan. Bouillet. *Diſcorſo dell' hiſtorie dei Concili Generali*, Mutii Panſæ, Venet. 1590. *Hiſtoire de Conciles generaux* incerti Authoris, Pariſ. 1691. Agendum hic etiam foret de Scriptoribus Synodorum particularium: Verum de his commodius agemus Cap. ſeq. ubi Synodos particulares dilucidabimus.

Scriptores unius alteriusve Synodi.

Demum breviſſime recenſendi ſunt Scriptores, qui unius alteriusve Synodi Generalis Acta vel hiſtorias ſcripſerunt, & ſunt ſequentes: Sic de Actis Concilii Nicæni tres libros collegit Gelaſius Cyzicenus, quinti Sæculi Scriptor ſæpius impreſſos. Alium Authorem veterem Actorum Synodi Nicænæ cum ſuis notis Tom. II. ſui Auctarii vulgavit Combefiſius. Sæculo XVI. anno 1572. Dillingæ Alphonſus Piſanus edidit tractatum de Concilio Nicæno, de quo videatur judicium Richerii lib. 1. de Concil. General. cap. 2. & Launoyus Part. VIII. epiſt. 1. Epheſini Concilii antiqua latina verſio ex Bibliotheca Antonii Contii Pariſiis 1574. prodiit. Biennio poſt Acta ejusdem Concilii ex ſua verſione latine edidit Theodorus Peltanus. Prodiit etiam 1581. ſub Hermanni Pacifici nomine ejusdem Concilii Epheſini Hiſtoria, Calvinianis tamen erroribus incruſtata. Quasdam etiam epiſtolas variorum Patrum ad Concilium Epheſinum ſpectantes, & notis illuſtratas edidit Chriſtianus Lupus, Lovanii 1682. Extant etiam quædam opuſcula in Synodum Chalcedonenſem ſcripta, Nicetæ Byzantini oratio pro Concilio Chalcedonenſi, Andreæ Chevilerii diſſertatio in eandem Synodum. Hiſtoriam Synodi V. generalis compoſuit, & ſuæ Hiſtoriæ Pelagianæ ſubjecit Henricus de Noris. Acta Synodi VIII. generalis ſeu Conſtantinopolitanæ IV. græce & latine cum notis quibusdam emiſit Mathæus Raderus Ingolſt. 1604. Extat inſuper Tractatus Leonis Allatii

Allatii de Synodo VIII. Photiana. Acta Concilii Pisani 1409. habiti prodierunt Parisiis 1612. Quoniam vero opus istud valde mancum fuerat, & imperfectum, historiam supplevit Lucas Dacherius Tom. VI. Spicilegii. De eodem fuse etiam agit Edmundus Richerius lib. II. de Concil. General. cap. II. In hoc ipso volumine legitur quoque *Consilium delectorum Cardinalium & aliorum Prælatorum de emendanda Ecclesia* 1538. jubente *Paulo III. conscriptum*, a Petro Crabbe Concilio Tridentino præmissum, postea a Surio, Labbeo, Binio prætermissum, & inter libros prohibitos relatum. Acta Concilii Constantiensis 1500. Hagenoæ prodierunt. Cum vero Clerus Gallicanus 1682. sessione 4. & 5. Concilii Constantiensis Conciliorum Generalium authoritatem Papæ Romani decretis anteferendam scripsisset, Emanuel Schelstratenus 1683. Antwerpiæ Acta ejusdem Concilii ad expositionem decretorum sessionis 4, & 5. facientia ex Codicibus Manuscriptis edidit, & dissertatione peculiari illustravit. Hunc Schelstrateni tractatum Maimburgius in tractatu historico de Eccles. Rom. prærogativis impugnavit. De Basileensi Concilio commentarios scripsit Æneas Sylvius. Florentinum Concilium ex versione Abrahami Cretensis Romæ 1577. græce prodiit. Idem Concilium Honoratius Justinianus ibidem 1638. publicavit: Postea 1660. Hagæ Comitum illius historiam a Sylvestro Sgurupulo græce scriptam ac latina versione sua magis illustratam edidit Robertus Creygthon. Supersunt duo celeberrimi Scriptores Historiæ Concilii Tridentini. Primus est famosissimus ille Pietro Soave, seu Paulus Sarpius Venetus, cujus historia primum a Marco Antonio de Dominis Londini, postea ab ipso Authore recognita, & Genevæ impressa, & ab illo tempore sæpius recusa, quin & ab aliis in alias linguas translata fuit. Aliam Concilii Trident. historiam Sarpianæ oppositam Italice scripsit Sfortia Palavicinus Romæ 1656. & 57. editam, & in duos Tomos divisam. Illam latine reddidit Joan. Bap. Giattino, & 1670, ac iterum 1673. Antwerpiæ luci publicæ per typum communicavit. Supersunt plures libri in historiam Concilii Tridentini scripti, quorum plures recenset Pfaffius loco sæpius citato pag. 206.

Scriptores Compendiorum.

Ad secundam Classem Scriptorum faciamus transitum, illorum videlicet, qui compendia Historiæ Conciliorum scripserunt. Huc spectant Ludov. Bailens *Summa Conciliorum*. Patavii 1701. Burchardi *Summula Conciliorum*. Paris. 1718. Barthol. Carranzæ *Summa Conciliorum*. Francisc. Long *Summa Conciliorum*. Paris. 1647. Casp. Contareni *Summa Concil. magis illustrium*. Florent. 1553. Francisc. Joverii *Sanctiones Ecclesiast. tam Synodicæ quam Pontif.* Paris. 1555. Laurentii

Brancati *Epitome Concil. omnium.* Colon. 1654. Franc. Padillæ *Index Concil. omnium.* Madrit. 1587. Joan. Paul. Paravicini *Polyanthea Sacrorum Canonum.* Parif. 1708. Poiffonii Presbyteri Oratorii *Delectus Actorum Ecclefiæ Univerf. five nova Summa Conciliorum.* Lyon. 1703. Simonis Starovolski *Epitome Concil.* Romæ 1653.

Scriptores Commentariorum annotationum &c. Ad tertiam Claffem fpectant illi, qui Commentaria, Annotationes & Interpretationes in Synodos fecerunt. Hi vel funt antiquiores, vel noviores. Inter antiquiores tres recenfendi veniunt: nempe Alexius Ariftenus, Joannes Zonaras & Theodor. Balfamon, qui ampliora fcholia in Canones Conciliorum fcripferunt. Ex recentioribus celebriores funt fequentes: Chriftiani Lupi *Synodorum Generalium ac Provincialium Decreta & Canones fcholiis, notis, ac hiftorica Actorum Differtatione illuftrati.* Lovan. 1665. Ludov. Thomaffini *Differt. in Concil. Generalia*, opus fane præftantiffimum, & Romæ fummo cum applaufu receptum. Van Efpen tract. *Hiftoricus exhibens fcholia &c.* opus aliunde notiffimum. Jofephi Catalani *Sacrofancta Concilia Oecumenica Prolegomenis & Commentariis illuftrata.* Rom. 1736.

Scriptores Dogmatici. Ad quartam Claffem devolvimur, ad quam pertinent libri, in quibus doctrinæ de Conciliis dogmatice difcutiuntur. Atqui funt ferme innumeri, atque ad dilucidanda dogmata Religionis Catholicæ, ad falvandam authoritatem Conciliorum, ad determinanda & definienda jura Pontificum, Epifcoporum, & Imperatorum præcipue neceffarii & utiles. Idcirco mirum effe non debet, quod hujusmodi libri fingulari ftudio conquifiti, & in ampliores Collectiones digefti fuerint, quales collectiones funt *Tractatus Tractatuum*, *Bibliotheca Pontif.* Joan. Thom. Rocaberti, item *Apparatus Concil.* Editioni tam Labbeanæ quam Cotelinæ affixus, in quibus plures hujusmodi libri in certo fenfu dogmatici leguntur. Juvat jam fingulariter hujusmodi Scriptores eorumque

Catholici. libros recenfere. Huc fpectant Didaci de Alabus Esquivel *liber de Conciliis* Granat. 1582. Petri de Alliaco *Tract. de Ecclef. Concilior. General. Roman. Pontif. & Cardinal. authoritate.* Jacob. Almaini *Tract. de Author Ecclef. & Conciliorum General.* Roberti Bellarmini *liber de Conciliis.* Benedicti XIV. Pontif. *liber de Synodo Diœcef.* opus fane notiffimum & præftantiffimum. Laurent. Beyerlincki *Tractatus Synodicus* Antw. 1619. Petri Jofeph. Cantels duo opufcula, unum *de Synodis Principalibus &c.* alterum *de fubfcribendi & confidendi ratione in Synodis.* Nicolai de Clemangis *difputatio fuper materia Concilii Generalis.* Cafpari Contareni Cardin. *de poteftate Pontificis & Concilii* Venet. 1562. Alphonfi Guerreri *Tract. de modo & ordine Generalis Concilii*

cilii celebrandi. Neapol. 1545. Joan. Majoris *liber de Author. Concilii supra Pontif.* liber hic legitur in libris Gersonii Tom. II. Joan. Anton. Massobrii *Tract. de Synod. Diœcesf.* Rom. 1627. Joan. Niclantii *Tractatus duo de Author. Papæ & Concil.* Item: *de Actis Concilii approbandis.* Frid. Nauseæ *de Concil. libri quinque.* Lipf. 1538. Mich. Thomasii Takaquet *de ratione habendi Concilia provincialia.* Romæ 1565. Math. Ugonii *Opus de omnibus ad Concilia rite ac legitime celebranda pertinentibus.* Brixiæ 1541, Francisc. de Zarabelles *de potestate convocandi Concilia.* His addi possent plures libri nostro ævo conscripti, qui passim manibus nostris teruntur.

Protestantici. Sed nec desunt plures libri Doctorum Protestanticorum, qui huic materiæ excolendæ eo majori industria insudarunt, quo pluris ipsorum interest, ut authoritas Conciliorum, Pontificum & Episcoporum labefactetur. Horum Catalogum videre licet in Pfaffio (m) & Walchio (n).

Dantur alia adhuc subsidia. Atque hæc sunt *subsidia proximiora*, quibus in studio Conciliorum mirum in modum juvamur. Interim male sibi consulturus foret, si quis alios libros materiam Conciliorum ex professo quidem non tractantes, nihilominus historiam Conciliorum mirum in modum illustrantes sibi comparare, & singulari studio legere negligeret. Præcipuum ergo studium debet esse Historiæ Ecclesiasticæ in sua tota latitudine sumptæ. *Historia Ecclesiastica in genere etiam requiritur.* Idcirco legendi Scriptores celebriores Historiæ Ecclesiasticæ, quales ex Catholicis sunt Annales Baronii, Critica Antonii Pagi, Fleury, Natalis Alexander, Graveson, Josephi Orsi *Istoria Ecclesiastica &c.* Ex Protestantibus Centuriatores Magdeburgenses, Basnag Annales Politico-Ecclesiastici &c.

Quænam adhuc sint subsidia. Ad subsidia valde utilia spectant innumeri libri de potestate Conciliorum & Pontificum, de libertatibus Gallicanis, de ortu & progressu Hæresum, de potestate etiam politica. Demum, cum Historica Ecclesiastica inter prima subsidia scientiæ Conciliorum numerari mereatur, per se consequitur, etiam Chronologiæ, & Geographiæ Ecclesiasticæ singulari industria esse studendum. Atque hæc de studio Conciliorum dicta sufficiant. Plura alibi videantur (o).

(m) Introduc. in Histor. Theolog. liter. Tom. 3. lib. 4.

(n) Vorbereitungs-Grundsätzen.

(o) Differt. de Auth. usu & studio Jur. Eccles.

§. VI.

Necessaria ad rectam Conciliorum intelligentiam.

Plura sunt, quæ cuivis ad rectam Conciliorum intelligentiam scienda sunt, ne in aliquem scopulum allidat. Experientia enim quotidiana discimus, quod DD. passim ad Concilia provocare, & ex his suas sententias stabilire soleant, aliquoties doctrinam suam verosimiliter, & nonnisi probabiliter in Concilio contentam, & obiter discussam instar dogmatis inconcussi venditantes; aliquoties verosimiliores PP. doctrinas sine sufficienti fundamento repudiantes. Quare sequentia potissimum sunt animadvertenda: & primo quidem caute distinguendum est inter *Canones* & *Decreta* Conciliorum, quæ in Capitibus continentur (p). *Canones* communiter proponunt doctrinas fidei credendas, quibus omnino assurgendum: *Decreta* vero nonnisi regulas morum, vel disciplinæ Ecclesiasticæ, vel aliquoties doctrinas quasdam inter Theologos controversas, quas tamen Concilium ultimo suo judicio definire noluit (q).

Distinguendum inter Canones & Decreta.

Synodi non definiunt quæstiones Theologicas controversas.

Sciendum secundo, quod cum Ecclesia principaliter sua Concilia contra Hæreticos, Sectarios, Novatores eum potissimum in finem convocet, ut hæreses damnentur, dogmata fidei stabiliantur, collapsa Ecclesiæ disciplina reformetur, ut plurimum sententias inter Theologos disputatas definire non consueverit, quamquam aliquoties Patres a longe indigitent, quam in partem magis magisque inclinaverint: unde argumenta inde ad sententiam aliquam confirmandam deprompta neutiquam certitudinem fidei, sed meram probabilitatem, nunc majorem, nunc minorem facere censenda sunt (r).

Attendendum ad objectum & motivum definitionis.

Tertio ad id singulariter attendendum, an Patres Concilii aliquam quæstionem principaliter & per se definiverint, vel non nisi obiter & acciden-

(p) Videre id est in Concil. Trident. ubi alia tractantur in *Capitibus*; & alia in *Canonibus.*

(q) Ita quoad Canones eadem Synodus Tridentina ubivis recepta fuit; non vero quoad præcepta morum. Dein multas hinc inde sententias Theologicas immisceri, aliunde res est apertissima e. g. refert Synodus VII. ordines in Ecclesia Latina receptos: anne ergo dicendum erit, esse de fide, quod non nisi septem dentur Ordines?

(r) Nunquam fuisse mentem Concil. Trident. definire Controversias scholasticas iterato & sæpius inculcat Cardinal. Pallavicini. Tales prostant quæstiones innumeræ, quas Theologi tractare solent e. g. de attritione vel contritione; de circumstantiis notabiliter aggravantibus exponendis, vel non; de Ministro Sacramenti Matrimonii &c.

accidentaliter tractaverint, fortaffis aliquam fententiam non tanquam *objectum definitionis*, fed tanquam *motivum* affumpferint. In objecto definitionis Concilium eft infallibile; non autem in fuis motivis fuadentibus: cujus ratio eft, quod Concilia non tam innitantur argumentis extrinfecis, quam affiftentiæ Spiritus S. de qua certi fumus in rebus fidei definiendis, non autem in motivis *objectum fidei* fuadentibus: & cum Ecclefia in definiendis fuis doctrinis Scripturam, ac Traditionem quam diligentiffime confulere foleat, & debeat, qua ratione dici poffit hujus conditionis habitam fuiffe rationem, quando Patres obiter, & alio intenti hujusmodi fententias ingerunt? Rem elucidabit exemplum valde notabile ex 7. Synodo petitum, in qua Tarrafius Conftantinop. unus ex Concilii Patribus, dum quæftio fuit mota, *an Angelos, & animas feparatas pingere liceat?* Joannis Theffalonicenfis verba retulit afferentis, quod *Angeli corpora quædam aërea, levia, & ignea habeant*, cujus opinioni Synodus applaudere videbatur. An ergo dicemus, Concilium definiiffe, Angelos habere corpora? Abfit: non enim objectum, quod inquifitioni, & judicio fuo fubjiciebat Concilium, erat *corporeitas*, fed folummodo aliquale motivum, in ordine ad formandum judicium circa *objectum definibile*, id eft, *circa Angelos pingendos, vel non pingendos.*

Elucidatur exemplo aptiffimo.

Ex quo jam ulterius fluit, quod illa, quæ a Concilio obiter ponuntur, neutiquam tanquam certa, & fupremo calculo approbata cenferi debeant, quemadmodum res fe habet in adducto exemplo: fecus enim manifeftam antilogiam in Conciliis admittere debebimus: nam poftquam Synodus VII. Angelos dixit *corporeos*, Innocentius III. in Concil. Lateran. Angelos appellat *creaturas fpirituales*, easque a corporeis manifefte diftinguit: *vifum eft*, dicens, *& aliis Patribus Angelos effe plane materiæ expertes.* Jam vero expedita conciliandæ Antilogiæ eft ratio, fi dicamus, quod neutra fententia ceu *objectum* definitionis, fed non nifi obiter difcuffa fuerit: longe alia utrobique tractabatur quæftio decidenda: nempe Synodus Nicæna id folum intendebat, *licere Angelos pingere:* in Synodo Lateran. id unice agebatur, ut hærefis Manichæorum profcriberetur, quorum impium hoc erat dogma, *non omnes creaturas a DEO Authore fuiffe creatas.*

Ex his ulterius fequitur quarto, etiam ad rationes, quibus dogmata comprobantur, effe attendendum: fed in eo eft quæftio prorfus difficillima, an ejusdem authoritatis & fidei fint dogmata, & rationes, quibus illa fuperftruuntur? an in utroque Ecclefia fit infallibilis? Id nifi dicamus, ipfa in definiendis dogmatibus infallibilitas periclitabitur: cum

Attendendum ad rationes definientium.

dogmatum fundamenta ſint rationes, quibus nutantibus quomodo impoſita moles non dehiſcat, atque labatur? Porro autem, ſi id ſuſtineamus, & dogmata, ac rationes dogmatum ad parem authoritatis gradum elevemus, in alium ſcopulum incidemus, & aliquoties Synodi cum Synodis collidentur: aliquoties vero rationibus ad explicandum comprobandumque dogma adhibitis ſua authoritas indubia, & infallibilis difficillime vindicabitur, prout vel ſolum exemplum ex Synodo VII. ſupra adductum manifeſte probat.

Sunt vel fundamentales vel ſubſidiariæ.

Quare diſtinguendum erit inter rationes *fundamentales*, & *ſubſidiarias*: *Fundamentales* vocant illas, quibus dogma principaliter innititur: Non enim unquam Eccleſia aliquod dogma fidei declarare conſuevit, quod non invicta quadam niteretur ratione, quam æque ad fidem ac ipſum dogma pertinere exiſtimamus. *Subſidiarias* dicimus illas, quas Patres ex ratione naturali, diſciplinis naturalibus ad veritatem magis magiſque elucidandam velut in ſubſidium aſſumunt: quid enim prohibet, quo minus aliquod dogma e. g. *immortalitas animæ* rationibus etiam probabilibus illuſtretur, ornetur, ac perſuadeatur? Jam, ajunt, hiſce rationibus fere ſemper debitum eſſe exhibendum obſequium, neutiquam vero fidem ſupernaturalem, hoc ipſo quod fundamento infallibili non ſint ſuffultæ. Porro autem in eo iterum eſt difficultas, quomodo rationes *ſubſidiariæ* a *fundamentalibus* diſtinguantur? Dicunt ergo alia non eſſe utendum regula, quam illa, quæ diſcernere nos docet dogmata certiſſima ab incertis. Jam vero cum Eccleſia in diſcernendis dogmatibus certis velut ad lapidem Lydium unice reſpexerit ad ſcripturam claram, & traditionem univerſalem certam ac indubitatam, ſequitur manifeſte, quod pro rationibus fundamentalibus unice haberi poſſint, & debeant certa & indubitata monumenta ex Scriptura clara, vel traditione unanimi, certa & univerſali deprompta. Dictum eſt notanter *certa & indubitata:* hinc non omnia Scripturarum, Traditionum, ac Patrum loca, quibus Theologi utuntur ad ſtabilienda dogmata, pro fundamentalibus, iisque certiſſimis rationibus ſunt accipienda: ſecus dogmata fidei in immenſum excreſcent. Quotusquisque enim eorum eſt, qui non in Controverſiis etiam ſcholaſticis ſubſidium vel ex Scripturis, vel Traditionibus mutuare conſuevit? Subſidiariæ ergo rationes ſunt omnes illæ, quæ ex Scripturis dubiis, Tratitionibus incertis, naturalibus rationibus, ac diſciplinis humanis, quali & quantocunque robore ſuffultis depromuntur, quæ licet dogmatibus conſtituendis non ſint fundamento incon-

Quomodo ab invicem diſcernantur.

Rationes fundamentales deſumuntur vel ex Scriptura clara vel Traditione certa.

inconcusso, erunt tamen ornamento, atque præsidio prorsus solido. (s).

Demum 5to ad rectam Conciliorum intelligentiam multum juvabit notitia Historiæ Conciliorum, sine qua facile labimur, aut si lapsum seponamus, saltem aliquoties minus probe discurrere solemus. Præcavemus autem non modo lapsum sed etiam præceps judicium, dummodo historiam rei gestæ inspicere dignemur. Rem unico illustrare exemplo liceat. Quos non motus excitavit controversia de sufficientia, vel insufficientia meræ Attritionis ad justificandum hominem intra Sacramentum Pœnitentiæ? Credebant propugnatores meræ Attritionis suam sententiam tantum non esse decisam a Concilio Tridentino. At mitius scribere & sentire cœperunt, postquam Historiam Concilii Tridentini intimius inspexerunt (t). Profecto si ad nihil aliud Historia Conciliorum proficiet, inde saltem discemus prudens judicium ferre de multis quæstionibus seu fidem, seu mores spectantibus, atque docebimur, quam caute, & circumspecte Ecclesia in suis decisionibus procedere soleat; quam sæpe unius alteriusve Viri gravis, vel Nationis authoritas, & contradictio id effecerit, ut Patres suam sententiam vel suspenderent, vel mitigarent: num enim, edicat nobis aliquis, Ecclesia residentiam Episcoporum Juris esse Divini declarare fuit ausa? & quare non? quia nempe, quidquid egerunt Galli & Hispani, ut finalem decisionem obtinerent, contradixerunt Itali. Num de intentione, ad Sacramentum in Ministro requisita, vel potius de intentionis retentione quidquam fuit decisum? Certe non: & hoc non ex alia ratione, quam quod doctissimus Catharinus cum aliis illius defectum valori Sacramenti non obesse docuerit. Innumera prostant in Concilio Trident. disciplinæ potissimum capita e. g. de abrogandis commendis perpetuis, pluralitate beneficiorum, quæ intelligere non possumus, nisi Historiam ipsius Concilii perspectam habeamus. Sed jam non licet in hac materia longius excurrere.

Ratio habenda ipsius Historiæ Conciliorum.

Ad quid historia sit necessaria?

§. VII.

Postquam aliunde præter spem limites brevitatis egressi sumus, superest nihil, quam ut controversias tum dogmaticas tum historicas super

Referuntur Controversiæ de Conciliis motæ.

(s) Vid. Lamindus Pritanius lib. 1. cap. 20.

(t) Illam nempe, quam edidit Pallavicini, ubi fuse enarrat quid in hac materia fuerit actum.

per Conciliis moveri consuetas secundum Ordinem Sæculorum breviter recenseamus.

De Conciliis Apostolicis. Sæculo I. habemus Concilia Apostolica, de quibus quæritur, quot sint celebrata, an aliquod eorum verum fuerit Concilium, & an Decreta Concilii Apostolici Act. 15. celebrati omnes reliquas Ecclesias obligaverint? Item quid de electione Mathiæ per sortem facta sit sentiendum?

Nicæni I. & Constantinop. I. Sæculo II. & III. nullum fuit Concilium Oecumenicum celebratum: Sæc. vero IV. duo celebrata legimus nempe *Nicænum I.* & *Constantinop. I.* De Nicæno potissimum sequentia quæruntur: 1. quisnam illud convocaverit, Pontifex, an Imperator? 2. An Pontifex præsederit per suos Legatos? 3. quot sint hujus Concilii Canones (u) & an Arabici sint genuini? 4. quomodo intelligendus sit Canon VI. in quo Episcopo Alexandrino singularia attribuuntur Jura (x)? De Synodo Constantinop. I. quæritur 1. quisnam illam convocaverit, & eidem præfuerit? quid juris acceperit Præsul Constantinopol.? an, quandonam, & an quoad omnes Canones ab Ecclesia Romana fuerit approbata? & quid de additione particulæ: *Filioque* dicendum?

Ephesini & Chalcedonensis. Sæculo V. itidem duo numeramus Concilia generalia, *Ephesinum*, & *Chalcedonense*. De Ephesino quæritur, quisnam illud convocaverit, Theodosius Imperator, vel Cœlestinus Pontifex, quis eidem præfuerit, quid de S. Cyrilli anathematismis sentiendum, & an Nestorius jure, & legitime in illo fuerit damnatus? De Synodo Chalcedonensi Q. quisnam illam convocaverit, & an Legati Leonis I. eidem præfuerint? utrum in ea epistola Leonis I. tanquam norma fidei fuerit recepta? num Dioscorus tanquam hæreticus condemnatus? quid de Canone 28. sentiendum, an illum approbaverit Leo I. an viguerit saltem in Oriente, & quid juris attribuerit Episcopo Constantinopol. & an saltem reliquos Canones omnes excepto 28. Leo approbaverit? & demum quid de susceptione in communionem Theodoreti, & Ibæ facta, & approbatione Scriptorum utriusque sentiendum?

Constantinopol. II. Sæculo VI. celebrata est Synodus *Constantinop. II.* de qua Q. quis illam convocaverit, eidem præfuerit, & an invito Vigilio convocari potuerit? Utrum & quomodo Origenes in eo fuerit condemnatus? An legitime damnaverit, & damnare potuerit *tria famosa Capitula?* Utrum non

(u) Communius recensent 20. Canones.

(x) Disputant enim DD. utrum Jura Patriarchalia, vel Metropolitica sint asserta.

non tantum dogmata, sed etiam personæ jam defunctæ damnari potuerint? Quid de sensu Anathematismorum hujus Synodi sentiendum?

Sæculo VII. habita est Synodus Constantinopol. III. de hac Q. Quis illam convocaverit, & ei præsederit? An & quomodo in ea damnatus fuerit Honorius Papa? *Constantinopol. III.*

Sæculo VIII. occurrit Synodus Nicæna II. de qua Q. Quis convocaverit, & ei præfuerit? An & quomodo in Concilio Francofurtensi fuerit reprobata, & quando in Ecclesia Latina suscepta? *Nicæni II.*

Sæculo IX. ultima in Oriente convenit Synodus Oecumenica, nempe Constantinop. IV. de qua Q. Quis convocaverit, & ei præfuerit? Utrum statim fuerit recepta tanquam Oecumenica? *Constantinopol. IV.*

Posthac nulla fuit convocata Synodus Generalis usque ad Sæculum XII. quo prima in Occidente convenit, nempe *Lateranensis I.* de qua Q. An & quomodo in ea composita sit controversia de Investituris Ecclesiasticis per annulum & baculum? Utrum in hac Synodo novum Indulgentiarum genus cœperit, vel an ab hoc Sæculo origo Indulgentiarum Plenariarum repetenda sit? Sequebatur eodem Sæculo Concil. Lateran. II. de quo Q. Quid sit sentiendum de famoso Canone *Si quis* in hac Synodo edito, & in cap. 24. caus. 17. q. 4. relato. Eodem Sæc. celebrata fuit Concil. Lateran. III. de quo quæritur, an in eo Cardinalibus jus eligendi assertum fuerit, & stabilitum? *Lateranensis I. II. & III.*

Sæculo XIII. sequebatur Synodus Later. IV. de qua Q. An juste Albigenses Hæreticos potestati sæculari puniendos tradiderit? Quid de sensu famosi Canonis: *Omnis utriusque* sentiendum? Utrum Can. 3. hujus Synodi Pontifici saltem indirectam potestatem in temporalia Imperatorum & Regum dederit? Sequebatur Synodus Lugdunensis I. de qua Q. An in ea fuerit exauthoratus Fridericus II. & juste privatus Imperio Germaniæ? Subsequitur Synodus Lugdunensis II. eod. Sæc. habita, de qua Q. An & quomodo Jus *Regaliæ* approbaverit, vel reprobaverit? Item quid dicendum de particula *filioque* symbolo Constantinop. addita? *Lateranensis IV.* *Lugdunensis I. & II.*

Sæculo XIV. habebatur Concilium Viennense, de quo Q. An in eo juste & legitime ordo Templariorum fuerit extinctus? Eodem Sæculo *Viennensis.*

Pisani. culo habitum fuit Concilium Pisanum, de quo Q. An fuerit Oecumenicum? vid. dicta pag. 218.

Constantiensis. Sæculo XV. celebrata fuit Synodus Constantiensis, de qua Q. An sit Oecumenica etiam quoad Sess. 4. & 5? Quid sentiendum de decretis authoritatem Conciliorum & Pontificum spectantibus? Quid statuerit circa potestatem Pontificis sive directam sive indirectam in temporalia Regum? Quid de judicio & supplicio Joannis Hus sentiendum? Juste an injuste prohibuerit Laicis usum Calicis? An in ea *Annatæ* sint abrogatæ? *Basileensis.* Sequebatur Concilium Basileense, de quo Q. An fuerit œcumenicum? Quid dicendum de decreto, quo B. V. asseritur immunis a macula etiam originali? Quid de Annatis in hoc Concilio seu abrogatis seu introductis? Utrum Germanis favorabiliora fuissent decreta hujus Concilii, si ea Sanctione Pragmatica ad instar Gallorum consolidassent, quam modo sunt Concordata Germaniæ? Eod. adhuc *Florentini.* Sæculo celebrabatur Concilium Florentinum, de quo Q. An fuerit legitime convocatum, & sit œcumenicum? Quid de *decreto unionis pro Armenis tenendum?*

Lateranensis V. Ad initium Sæculi XVII. habita fuit Synodus Lateranensis V. de qua Q. An sit œcumenica? Quid dicendum de *Sanctione Pragmatica* in hac Synodo abolita, & *Concordato Gallico* in illius vicem substituto? *Tridentini.* Sequitur denique Concilium ex Generalibus ultimum, nempe Tridentinum, de quo Q. 1. An fuerit œcumenicum? An Protestantes legitimam excusandi causam habeant, quod non comparuerint? Nimis longum foret recensere controversas quæstiones, quæ super diversis hujus Concilii decretis moveri possunt: quare materiæ de Conciliis Generalibus finem imponimus, cum aliunde præter spem filum dissertationis nimium protraxerimus: Sit ergo

CAPUT

CAPUT V.

De Conciliis Particularibus.

§. I. *Quid sit Concilium particulare, & quo jure introductum?* II. *Quotuplicis generis sint Concilia particularia?* III. *Penes quem sit potestas illa convocandi, præsidendi, & confirmandi?* IV. *Quinam sint vocandi?* V. *De causis convocandi.* VI. *De illorum necessitate utilitate & authoritate, & quomodo possint assurgere in vim Concilii Generalis?* VII. *De Collectionibus & Scriptoribus Conciliorum particularium.* VIII. *De Conciliis particularibus Germaniæ.*

§. I.

Non est, quod multum immoremur adornandæ definitioni Concilii particularis, quæ per se fluit ex dictis §. II. Cap. præc. Est igitur nihil aliud quàm *Conventus Ecclesiasticus particularis a legitimo Pastore ad tractanda negotia Ecclesiæ convocatus.* Haud abs re ipsa etiam Concilia particularia esse Juris Divini quibusdam dicendum videtur, haud secus quam Concilia Generalia: tum quod Concil. Apost. Act. 15. congregatum non minus, imo juxta aliquos magis speciem Concilii particularis, quam generalis præseferre; tum quod eadem ferme esse ratio necessitatis videatur: quemadmodum enim Concilia Generalia necessaria diximus ad tractanda negotia totius Ecclesiæ, ita & particularia necessaria videntur, ut consulatur saluti Ecclesiarum particularium. Quod si jam ad Historiam Ecclesiasticam gradum promoveamus, mox in Sæc. II. plura occurrunt Concilia particularia in causa Quartodecimanorum circa diei Paschalis observationem celebrata (a). Inde liquet, quod hæc sua antiquitate longe antecedant Concilia Generalia, quorum primum Sæc. demum IV. celebratum legimus. Fuere autem Synodi particulares olim frequentissimæ, Provinciales præcipue, postquam Synodus Nicæna I. pro dijudicandis causis majoribus singulis annis bis haberi Synodum præcepit. Atque hæc frequentia dura-

Quid Synodus particularis.

Quo jure introducta?

Olim frequentes.

Desierunt.

(a) Sic Eusebius lib. 5. Hist. Eccles. refert Concilia Romanum, Palæstinum, Ponticum, Corinthiacum, Lugdunense, aliaque Gallicana.

duravit usque ad Sæc. VIII. quo Isidorus Mercator suam collectionem edidit, in qua, cum multa authoritati Synodorum particularium haud parum præjudiciosa contineantur, successive desierunt in desuetudinem; tunc potissimum, quando authoritas Pontificis majora ac majora sumpsit incrementa, ac causæ majores ad tribunal Pontificium fuere devolutæ.

§. II.

Sunt quadruplicis generis.

Solent autem communius triplicis generis Concilia particularia assignari, nempe *Nationalia: Provincialia*, & *Diœcesana*, quibus aliqui addere solent *Patriarchalia*. Quoniam vero hæc commode referri possunt ad *Nationalia:* eo quod Patriarchæ etiam majores raro ad sua Concilia convocaverint alios Episcopos, quam suæ Nationis (b), videtur hæc quarta species superfluere. *Nationalia* igitur sunt, quæ a Primate, sive Exarcho, confluentibus integræ Nationis ac Regni Episcopis celebrantur. Et ex his quædam sunt *plurium Nationum:* & propterea aliquoties nomine Generalium condecorantur, ad quæ non unius Nationis, sed totius Occidentis aliqui saltem Episcopi confluxerunt (c). *Provincialia* sunt, quæ a Metropolita suæ Provinciæ Episcopos convocante habentur. *Diœcesana* tandem, in quibus Episcopus cum Abbatibus & Clericis suæ Diœcesis convenire solet. Jam hæc Concilia pro diversitate Nationum, ac Provinciarum iterum sunt diversissima: & hinc aliqua dicuntur Africana, alia Hispanica, Gallica, Italica, Germanica &c. de quibus infra.

§. III.

Jus convocandi ad quem?

Jus hæc Concilia *convocandi*, iis *præsidendi*, ea *confirmandi* esse penes Patriarchas, Primates, Metropolitas, & Episcopos pro diversitate Conciliorum aliunde res est notissimi Juris.

§. IV.

(b) Sic enim Patriarchæ Alexandrini Episcopos ex Ægyptiaca, Antiocheni ex Orientali, Constantinopolitani ex Thracica Diœcesi; Romani ex Italia convocarunt.

(c) Qualia fuere Antiochena, aliaque Orientis, & quædam regnantibus Carolingicæ stirpis Regibus in Gallia.

§. IV.

Pariformiter res extra dubium posita est, quod ad Concilia *Nationalia* omnes Metropolitæ & Episcopi alicujus Nationis; ad *Provincialia* singuli Provinciarum Episcopi; ad *Diœcesana* Clerici unius Diœceseos sint vocandi. Multa prorsus singularia de iis, qui Synodo Diœcesanæ interesse debent, habet celeberrimus Author libri de Synodo Diœcef. inscripti (d), ubi fuse examinat, an & quando Abbates sive exempti, sive non exempti, Priores & Guardiani Conventuum, Vicarii Generales seu Officiales, Canonici Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, Personæ in dignitate, Personatu, & officio constitutæ, Parochi, Beneficiati simplices, & cæteri Clerici Diœceseos vocandi sint, & interesse debeant. Postea tractat de Officialibus seu Ministris Synodi e. g. de Officialibus, ut vocat, primi generis, de Judicibus querelarum, & excusationum, de testibus Synodalibus, Punctatoribus, Judicibus Synodalibus, Conservatoribus, ac Synodalibus Examinatoribus (e). *Quinam vocandi?*

§. V.

Causæ convocandi Synodos particulares ferme sunt eædem, ac illæ, quæ Synodum Generalem convocari præcipiunt, potissimum causa *hæresis*, & *disciplinæ*. Hinc legimus, quod ferme omnes hæreses primorum trium Sæculorum, imo non paucæ etiam Sæc. IV. & sequentium, quibus jam Concilia Generalia celebrari cœperunt, authoritate Synodorum particularium fuerint confixæ: licet negari nequeat, quod multæ jam inde ab incunabulis Ecclesiæ etiam sine Synodis solo Episcoporum consensu confectæ fuerint, obtritæque (f). Quem latent Concilia Carthaginensia in causa Rebaptizantium, Antiochena contra Paulum Samosatenum Sæc. III. celebrata? Vix *Causæ convocandi sunt duæ.* *Configunt hæreses.*

Oo 3 Arius

(d) De Synod. Diœcef. lib. 3. cap. 1. & seq.

(e) Vid. cit. Author lib. 5. cap. 1. & seq.

(f) Ita profecto hæreses Menandri, Ebionis, Cerinthi, Nicolaitarum, Valentini, Cerdonis, Marcionis, Marci, Tatiani, & plures aliæ absque Conciliorum, etiam Provincialium ope sunt extinctæ, uti ex Eusebio fuse demonstrat Thomassinus dissert. 4. in Synod. Gangrensem.

Arius caput ſuum extulerat, cum ab Alexandro Alexandrino Epiſcopo primum a communione fidelium ejicitur, & poſtea in Synodo Alexandrina damnatur. Pelagianos in Synodis tantum particularibus Carthaginenſi, & Milevitana fuiſſe damnatos res aliunde eſt notiſſima. Quoniam vero iis temporibus Synodi Provinciales & Diœceſanæ fuere frequentiſſimæ: imo ex præſcripto Concil. Nicæni (g) bis ſingulis annis convocari debuerunt, ut in iis cauſæ graviores diſcuterentur, ſine dubio ad ſolam cauſam *natæ hæreſis*, vel *corruptæ diſciplinæ iterum reſtaurandæ* convocatio Conciliorum particularium reduci nequit. Tractabantur igitur in his Conciliis negotia non univerſalis Eccleſiæ, ſed Eccleſiarum particularium: licet non raro cauſa primitus ad unam alteramve Eccleſiam particularem ſpectans evaſerit univerſalis. Quis autem modus procedendi, quæ cæremoniæ, ritusque fuerint obſervati, nimis longum eſſet dicere. De *gerendis* in Synodo Diœceſana fuſe agit cit. Author libri de Synod. Diœceſana (h).

§. VI.

De neceſſitate, utilitate & authoritate Synodorum particularium.

Jam ad quæſtionem principalem, quæ de Synodis particularibus moveri poteſt, & ſolet, accingimur, inquiſituri, quæ ſit illarum utilitas, neceſſitas, & authoritas. De utilitate eo minus dubitari poteſt, quo certius eſt, quod, etſi detur, enaſcentes hæreſes ſine ulla Synodo facile poſſe ſupprimi, quemadmodum id factum eſſe primum ante diximus, nihilominus accedente authoritate plurium Eccleſiarum majori vi concutiantur, atque e ſuis fundamentis quaſi evellantur, ſuum caput erigere tanto minus auſuræ, quanto majorem vim ſuo capiti incumbentem perſentiſcunt; haud ſecus, ac hæreſes univerſales per plures

(g) Can. 5. cujus juſſu Epiſcopi jubebantur congregari ante jejunium Quadrageſimæ atque Autumno. Synodus Antiochena vult fieri Concilium ſtatim poſt Paſcha, & in Autumno. Id ipſum ſervari juſſit Synod. Chalced. ſed quiniſexta in Trullo propter barbarorum incurſiones cenſuit hæc Concilia ſaltem ſemel in anno eſſe celebranda. Ex præſcripto vero Concil. Trident. quolibet ſaltem triennio convocanda foret Synodus ab Archi-Epiſcopo: verum hunc Canonem non obſervari ex praxi conſtat. Vid. Joan. Douiat lib. 2. cap. 1.

(h) Lib. 5. cap. 1. & ſeq.

plures Ecclesias grassantes, quando semel ingenti pondere authoritatis Ecclesiæ Universalis fuerunt obrutæ. Num vero Concilia particularia Ecclesiæ sint simpliciter necessaria, neque affirmare, neque negare audemus.

Simplex necessitas difficulter demonstratur.

Pro necessitate militat primo, quod videatur Christus ipse suam assistentiam, atque infallibilitatem in decernendo alligasse præcipue Conciliis non modo Generalibus, sed etiam Particularibus, dum dixit: *Ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum* (i). Secundo: hoc ipsum Ecclesiæ praxis usque nunc commonstravit, videlicet Spiritum S. Conciliis etiam Particularibus assistere: utpote quorum ope plures hæreses, ut patet ex supra dictis, damnationem subierunt, ac ultimato occubuerunt. Tertio: fingamus casum non omnino impossibilem: quid enim si hæresis aliqua grassaretur per plures Provincias, & integram Nationem, quid si neque Primas, neque Metropolita, neque Episcopus ullus polleret authoritate ad hæreticos in suo officio continendos necessaria? quid si ipsa etiam Natio Pontificis potestatem parvi penderet, infallibilitatem negaret, & Vaticana fulmina velut bruta & inania rideret (k), Concilium vero generale convocare ex quocunque capite foret impossibile? Qua ratione in hoc casu necessitatibus consulendum foret, nisi per Concilium Nationale, cujus authoritatem utpote communi consensu totius Nationis suffultam suspicere deberent Hæretici, nisi extrema quæque experiri vellent. *Necesse habuimus*, inquit S. Cyprianus (l) *convenientibus in unum pluribus Sacerdotibus, cogere & celebrare Concilium.*

Videntur necessaria.

Verum obstat, quod textus ille non possit simpliciter accipi: secus omnibus conventibus, si modo duo vel tres fuerint congregati, infallibilitatem in definiendis regulis fidei adscribere necessum habebimus: & hinc usque nunc non audebamus, illum textum unquam alibi pro demonstranda Conciliorum authoritate simpliciter adducere. Accedit, quod plures hæreses supra enumeratæ sine ullo Concilio ex eo tantum, quod quidam Episcopi suam autoritatem opposuerint, sint oppressæ

Contraria afferuntur.

(i) Matth. 18.

(k) Nunquid ipse Cyprianus cum Africanis minas Stephani Pontificis parum curasse legitur? quid non faciunt hodie Jansenistæ, Bajani &c.?

(l) In epist. ad Stephan.

preffæ (m). Et quam difficile eft fimplicem neceffitatem adfcribere Conciliis, de quorum infallibilitate non fumus certi? Hinc jam fubintrat quæftio, an Concilia Particularia fint authoritatis infallibilis?

Non funt infallibiles.

Veremur profecto id afferere: cum Chriftus Dominus fuæ *Ecclefiæ* tantum promiferit infallibilem affiftentiam Spiritus S. Porro autem Synodus particularis non eft repræfentativa totius Ecclefiæ, & hoc ipfo incertæ authoritatis. Neque ullibi feu Primati, feu Metropolitæ, feu Epifcopo affiftentiam Spiritus S. infallibiliter adfuturam promiffam legimus. Et nunquid errarunt Concilia Particularia Africana in caufa Rebaptizantium agente potiffimum S. Cypriano celebrata? Interim maximæ authoritatis illa effe nemo negaverit, qui Hiftoriam Ecclefiafticam vel eminus afpexit, vel a longe falutavit. An non hactenus Synodi Particulares vix non omnes, quæ a Sæc. II. usque nunc celebratæ fuerunt, iis folis exceptis, quæ Firmiliano, & Cypriano caufam Rebaptizantium approbarunt, & hoc quidem ex ratione prorfus fingulari, quod crederent controverfiam magis ad difciplinam Ecclefiæ, quam ipfam fidem pertinere, ab omni errore fuere immunes? An non plures hærefes per fola Concilia Particularia confixas legimus (n)? Ex eo fingulariter authoritas Conciliorum Particularium elucet, quod eorum aliqua ad authoritatem Concilii Univerfalis fuperveniente confenfu. approbatione faltem tacita, ac receptione totius Ecclefiæ affurrexerint, quæ inter vel folam Synodum Carthaginenfem, & Milevitanam adverfus Pelagianos celebratas adduxiffe fufficiat. Neque enim Pelagiani, etfi pluries ac iterato ad Concilium Generale more aliorum hæreticorum provocaverint, unquam auditi fuerunt, neque in ullo Concilio Generali damnati fuiffe leguntur.

Sunt tamen maximæ authoritatis.

An a Pontifice confirmandæ, ut fint infallibiles?

Verum in eo iterum nova confurgit difficultas, an Particulares Synodi a Romano Pontifice confirmari debeant, & *tunc demum*, ficuti Thomaffinus loquitur (o), *in fummæ authoritatis arcem invadant?* Vel an fola pacifica acceptatio Ecclefiæ fupremæ authoritatis robur ipfis fuperaddat? Pro neceffitate & authoritate fummæ Sedis mirum in modum

(m) Quales funt Ebionitarum, Marcionis, aliæque fupra recenfitæ.
(n) Sicuti Pelagianorum &c.
(o) Differt. IX. in Concil. Carthag.

dum perorat Thomassinus loc. cit. atque ad suam sententiam tuendam principaliter ad præfatas Synodos, atque authoritatem Augustini, ac Prosperi provocat, qui tunc demum Pelagianis ultimam cladem fuisse inflictam asserunt, postquam utriusque Synodi Decreta Romam missa a Pontifice ultimam retulere approbationem. Notum enim est illud S. Augustini: *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, utinam etiam finiretur error.* Et iterum: *Quid adhuc quæris examen, quod apud Apostolicam Sedem jam factum est? Quod denique jam factum est in Episcopali judicio Palæstino: Ergo hæresis non adhuc examinanda ab Episcopis, sed potestatibus coërcenda est Christianis.* Cum Augustino sentit S. Prosper, dum dicit: *Pestem subeuntem prima recidit Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris facta caput mundo* (p). Dicamus paucis, ex concentratione Ecclesiæ Universalis, ac Pontificis, ex accumulatione acceptationis Universalis Ecclesiæ, ac confirmationis Pontificiæ definitionibus Synodorum particularium ultimum supremæ authoritatis pondus accedere: nam, ut loquitur cit. Author, a Romano Pontifice & ab Ecclesia universali authorizari, unum idemque eatenus est, quatenus Capitis, & Corporis summa consensio est, & indivulsa conglutinatio.

§. VII.

Jam in cap. præcedenti dictum fuit, quod ad comparandam, perficiendamque notitiam Conciliorum collectiones eorum non generales duntaxat, sed etiam particulares plurimum conferant, & studentibus lucem affundant plurimam. Quapropter operæ pretium esse duximus Synodorum etiam particularium collectiones, earumque Scriptores præcipuos recensere, ut ex his Synodi Generales magis magisque illustrentur, atque honoribus Regnorum & provinciarum, in quibus fuere celebratæ Synodi particulares, & ipsis etiam honoribus Scriptorum, nec non utilitati studentium meliorem in modum consulatur. Profecto glorientur Nationes variæ de Synodis apud se celebratis, & inde nescio quid honoris & gloriæ emendicant. *Collectiones Synodorum particularium.*

Auspicemur a Collectionibus Synodorum particularium. Occurrit primo Collectio Conciliorum Hispaniæ a Garsia Loaisa Madriti 1563. ador- *Collectiones Synodorum Hispaniæ.*

(p) Vid. cit. Thomassinus.

adornata, quam longe auctiorem Cardinalis Josephus Saenz de Aquirre sub titulo: *Collectio maxima Conciliorum omnium Hispaniæ & novi orbis* 1693. Romæ in quatuor voluminibus edidit.

Galliæ. Antiqua Galliæ Concilia edendi curam in se suscepit Petrus Pithæus, & post eum Nicolaus Faber. Verum, cum neuter, quod animis conceperat, præstitisset, tandem Jacobus Sirmondus 1629. ea tribus tomis edidit, notisque illustravit. Supplementum Conciliorum Galliæ a Sirmondo editorum publici juris fecit Parisiis 1666. Petrus de Lande. Novissima Galliæ Concilia a tempore Concilii Tridentini Ludovicus Odespun collegit, & 1646. edidit Parisiis. Concilia quædam Galliæ Narbonensis in unum volumen collegit, notis illustravit, & Parisiis 1668. vulgavit Stephanus Baluzius. Concilia Provinciæ Rothomagensis debemus Francisco Pomeraye, Antonio Gedini, Wilhelmo Besin; Provinciæ Turonensis Joanni Maans; Aquitanica Joanni Aymons.

Britanniæ. Concilia, leges, Canones & Constitutiones ad rem Ecclesiasticam Britanniæ spectantes magno studio collegit Henricus Spelmannus & Londini primum Tomum 1639. secundum 1664. vulgavit. Prodiere etiam ibidem 1737. Authore David Wilkins Concilia magnæ Britaniæ & Hiberniæ in tres Tomos collecta.

Hungariæ. Paucis abhinc annis 1742. curante P. Carolo Petersey Viennæ lucem pubicam aspexerunt *Sacra Concilia Ecclesiæ Romano Catholicæ in Regno Hungariæ* celebrata.

Italiæ. Ad Collectiones Synodorum Italiæ pertinent opera S. Caroli Borromæi, in quibus leguntur Synodi ab ipso celebratæ. Item Synodicon Beneventanensis Ecclesiæ Vincentii Mar. Ursini, postea Romani Pontificis sub nomine Benedicti XIII.

Germaniæ. Tandem propediem in lucem prodit Collectio Synodorum Germaniæ: id quod dudum ardentissimis votis optarunt omnes Germaniæ Doctores & cultores, procurante Viro Clarissimo P. Josepho Hartzheim S. J. cujus jam tres Tomos ad manum habemus. De hac infra §. seq. iterum fiet mentio.

Brevi-

Breviter de iis agamus, qui Historias Synodorum particularium scripserunt. Synodorum Hispaniæ acta scripsere Cardin. de Aquirre *Historiæ notitia* Conciliorum Hispaniæ Salamancæ 1686. Antonius Augustini *Dialogus de Conciliis Hispaniæ non editis.* Joan. Bap. Berez. *Epistola de Conciliis:* Ejusdem Chronologia Conciliorum Hispaniæ. Historiam Synodorum Galliæ in acceptis referimus Petro Frizons: *Epitome Conciliorum* Galliæ Paris. 1638. & Philippo Labbeo: Conciliorum Synodorumque Galliæ brevis & adcurata historia ibid. 1646. Synodorum Angliæ historiam valde tamen imperfectam legimus in Biblioth. Anglorum Theologica Martini Kempe. Quoad Synodos nostræ Germaniæ egregie de re Ecclesiastica meriti sunt Joan. Christ. Lünigs Entwurf deren in Teutschland von Anfang des Christenthums gehaltenen General- Provinzial- und Particular-Concilien. Legitur systema istud in Spicilegio Ecclesiastico des teutschen Reichs-Archivs. Item Mathæus Pfaffius, de quo §. seq. Joan. Georg. Estor in den Anmerkungen über das Staats- und Kirchen-Recht. Joan. Andreas Schmid Dissert. *de Historia Conciliorum Moguntinorum.* Helmst. 1713. & de Concil. Mogunt. quæ legitur in Script. Mogunt. Georg. Christ. Joannis Vol. III. pag. 281. & novissime supra citatus Hartzheim. Huc pertinere videntur Scriptores, qui *Colloquia* Theologorum, quæ inter diversas Sectas Sæculo XVI. & XVII. fuere valde frequentia, collegerunt. Tales sunt Joan. Michael Heinecius *Schediasma de Colloquiis Religiosis.* Hallæ 1719. Joan. Franc. Buddeus Dissert. *de Colloquiis Charitativis Sæculo XVI. per Germaniam institutis.* In Miscell. Sacr. part. III.

Scriptores Historiarum.

§. VIII.

De Synodis Germaniæ.

Amor, existimatio, honor, & Gloria Patriæ, seu Germaniæ stimulos addidit, ut in illius honorem quædam singularia addamus, & de Synodis Germaniæ pauca dicamus. Profecto si quæ est natio, quæ singularibus gaudet juribus, & prærogativis, ea est inclyta Natio Germaniæ, ut cum cœteris omnibus nationibus de primatu jure optimo dimicare, imo illum sine injuria sibi vindicare possit (q). Occasionem

(q) E. g. Episcopi Germaniæ sunt Principes & Electores Imperii: Capitula Cathedralia habent jus liberum sibi eligendi Episcopos, qua prærogativa nulla alia Natio quibuscunque prærogativis insignis gloriari potest.

casionem ulteriorem præbuit Vir apud Protestantes magni nominis Mathæus Pfaffius, Theologus Tubingensis, qui in epistola quadam omnibus & singulis lecturis inscripta (r) vehementissime dolet, quod nemo hactenus inter cives nostros extiterit, qui Germanicæ Ecclesiæ Acta publica, Concilia præcipue in corpus quoddam conflare, & juxta temporum ordinem disposita luci exhibere publicæ sustinuerit: cum tamen Viri præstantissimi aliarum Nationum nihil antiquius habuerint, quam ut res Patriæ suæ compilationibus suis magis magisque exornarent. Inde est, quod ferme omnium aliarum Ecclesiarum acta præter acta Ecclesiæ Germanicæ in ordinem digesta lucem publicam subierint. Etsi enim, quæ huc pertinent, passim a summis, qui Historiam Ecclesiasticam scriptis excoluere, Viris exhibeantur, nulla tamen hactenus collectio in unum facta fuit a quoquam, ubi, quæ in amplissimis voluminibus, iisque subinde rarioribus miris modis dispersa exstant, quæ & non nisi iis, qui historiam literariam ad unquem norunt, singula cognita esse possunt, jam coadunata, atque congregata reperirentur. Hinc Vir ille eruditus in calce suæ epistolæ catalogum Actorum Ecclesiæ Germanicæ secundum temporum seriem congestum exhibet, in quo præcipue Concilia Germanica secundum ordinem Sæculorum recenset, additis hinc inde brevissimis animadversionibus, quid sibi de hoc vel illo Concilio videatur. Nobis angustiæ pagellarum & temporum prohibent Catalogum Conciliorum inde decerpere: quare ad alium Authorem satis celebrem & Catholicum, nempe Joannem Douiat (s) appellamus, qui, postquam Concilia particularia ferme omnium Nationum recensuit, demum ad Concilia Germanica recensenda sese accingit: sed non nisi ea enumerat, quæ a Sæc. VIII. ad Sæc. usque XII. fuere celebrata: cujus rationem dat sequentem, quod cum ante Carolingicos Christiana Religio non nisi tenues admodum in Transrhenanis Regionibus radices egerit, Synodorum Germanicarum exigua habeatur ratio: nam quæ antea in Cisrhenana Germania, quæ Galliæ pars & sub Romanis, & sub Francis hactenus fuerat, celebratæ, haud magno erant numero: eæ, sive situm, sive sedem dominantium spectes, potius ad Galliam pertinent, & Gallicis conven-

(r) Epistolam illam legere est ad calcem libri, quem Pfaffius inscripsit: *Veritas Ecclesiæ Evangelicæ*.

(s) In Prænot. Canon. Lib. 2. Cap. XVII.

conventibus connumerantur: nec facile a Gallicis Conciliis sejuncta, aut distincta Concilia Germanica legimus, quam ubi diviso inter Ludovici Pii Filios Francorum imperio, eorum unus Ludovicus Germanici cognomine distingui a Fratribus cœpit: idque secuti sunt Successores. Profecto animadversio ista haud abs re est: sed quidquid de hoc sit, paucis referemus Concilia Germanica ab utroque Authore recensita. Pfaffius suam Epocham incipit a Sæc. IV. Douiat a Sæc. VIII. Prior ille usque ad Concil. Germanicum de an. 742. a quo posterior ordinem Conciliorum auspicatur, numerat Concilia sequentia: Concilium *Agrippinense* circa medium Sæc. IV. celebratum; *Trevirense* de an. 386. *Vesontinum*, quod alii volunt *Viennense* de an. 544. *Metense* de an. 590. *Trajectense* de an. 697. *Germanicum I.* sub Bonifacio de an. 740. alterum *Germanicum* (& ab hoc suum ordinem etiam Douiat orditur) de an. 742. Ab hoc tempore Douiat pauca recenset Concilia Germanica; Pfaffius vero quam plurima. Putamus, quod ille prior non nisi celebriora & ferme totius Nationis; posterior etiam minus celebria, & magis provincialia, vel omnino Diœcesana recensere voluerit. Sufficiat famosiora ex cit. Authore Catholico propter angustias pagellarum enumerasse: quæ sunt *Moguntinum* sub Stephano V. alias VI. Pontifice de Ecclesiastica disciplina restituenda occasione inaugurationis Arnulphi Germaniæ Regis an. 888. habitum. *Moguntinum* alterum tempore Henrici III. an. 1049. sub Leone IX. confluentibus quinque Archi-Episcopis, eorumque Suffraganeis Episcopis. *Confluentinum* an. 860. coram Hincmaro Remensi, aliisque novem Præsulibus, & 33. ex utroque Regno Trans, & Cisrhenano Comitibus convenientibus. *Coloniense*, sive *Agrippinum* an. 887. ex consensu Caroli Crassi Imperatoris a Williberto Archiepiscopo, & Episcopis quatuor provincialibus; *Triburiense* anno 895. tempore Formosi Papæ, & Arnulphi Imperatoris; *Altheimense*, alias Triburiense II. tempore Joannis X. Pontificis, & Conradi Salici; *Erphordiense* tempore Henrici I. Aucupis, & Joannis XI. R. P. intervenientibus Hildeberto Moguntino, & Rutgero Trevirensi Archiepiscopis, & aliis 11. Episcopis; *Inglheimense* an. 948. in præsentia Marini Episcopi Legati Pontificii, Ottonis I. Imperat. Ludovici Transmarini Francorum Regis, Archi-Episcoporum Coloniensis, Moguntini, Trevirensis, Remensis, & 26. Episcoporum; ac demum *Salegunstadiense* Salegunstadii ad Mœnum in Diœcesi Moguntina an. 1022. sub regimine Benedicti VIII. Pontif. & Henrici II. Imperat. ab Aribone Moguntino Archi-Episcopo, & 5. Episcopis Comprovinciali-

 bus

bus celebratum. Alia Concilia quamplurima minus famosa & a Pfaffio suo Catalogo intexta non moramur. Sufficiat ista eum præcipue in finem adduxisse, ut honoribus Nationis Germanicæ consuleremus: quippe quæ semper, si quæ alia Natio pro bono fidei, Religionis Catholicæ, Ecclesiæ, ac disciplinæ Ecclesiasticæ mirum in modum zelavit, usque dum ultimis Sæculis per Novatores factum fuerit *Regnum in se divisum.*

Sed jam nobis gratulamur de collectione Conciliorum Germaniæ ampliori, quam magna ex parte congessit Vir celeberrimus Joan. Frideric. Schannat, nunc sumptibus Celsissimi Principis Joannis Mauritii Archi-Episcopi Pragensis continuat supra Laudatus Clarissimus P. Josephus Hartzheim S. J. cujus jam tres Tomi lucem publicam aspexerunt. Interim immortales gratias referimus supremo Numini: eo quod sua assistrice gratia conatibus nostris adfuerit in finem usque, quos ex alio fine non assumpsimus, quam

ut

In omnibus glorificetur DEUS.

QUÆSTIO

QUÆSTIO IV.

DE SUMMO PONTIFICE, ET SS. PATRIBUS.

Tres hactenus aperuimus *Fontes originarios* Juris Ecclesiastici. Supereſt, ut quartum & quintum aperiamus, & authoritatem *Pontificum*, ac SS. Patrum explicemus. Eſt hæc materia delicatiſſima prorſus, difficillima, ſuo modo periculoſa; & hoc ipſo ſumma circumſpectione & cautela tractanda, ne in ſcopulum quemcunque offendamus. In eo potiſſimum deſudavit labor noſter, ut via incederemus media. Utrum hunc ſcopum ſemper attingamus, judicet æquus rerum arbiter. Abſit, ut Pontifici, quem humillimo reſpectu revereremur, ſua jura certa in dubium vocemus. Dubia hinc inde pro & contra propoſuimus ſatius ducentes ſuſpendere, quam præcipitare ſententiam. Superi aſſiſtant cœptis noſtris, eaque optato fine coronent.

INDEX.

INDEX CAPITUM.

CAPUT I.

De nomine, definitione & titulis honorificis Pontificis, origine Pontificatus & præcipue Primatus Romani.

CAPUT II.

De authoritate & potestate Pontificis qua Primatis & Legislatoris.

CAPUT III.

De Potestate Pontificis qua Judicis & Doctoris.

CAPUT IV.

De erroribus Pontificum.

CAPUT V.

De notitia & studio Historiæ Romanorum Pontificum.

CAPUT VI.

De SS. Patribus, eorumque authoritate.

CAPUT I.

De nomine definitione & titulis honorificis Pontificis, origine Pontificatus, & præcipue Primatus Romani.

§. I. *Quid ſit ſummus Pontifex?* II. *Quænam nomina illi fuerint quondam, & hodie ſint propria?* III. *Ex quo jure deſcendat Pontificatus Romanus?* IV. *An ex Primatu recte inferatur regimen Monarchicum?* V. *An illius electio ſit juris Divini, & quid habeat ſpeciale?* VI. *An ſemper in Eccleſia fuerit legitima ſucceſſio Pontificum?* VII. *Recenſentur Pontifices, qui hactenus rexerunt Eccleſiam.* VIII. *Qua certitudine certum ſit hunc numero Pontificem eſſe legitimum Succeſſorem Petri?*

§. I.

Difficile eſt dare genuinam definitionem Pontificis, & quare?

Res oppido difficilis, ac periculi plena eſt talem adornare definitionem Pontificis, quam Doctores Catholici omnes (Dogmata & Convitia Acatholicorum de Pontifice agentium non moramur) recipere non dedignabuntur. Quam enim facile eſt in ſcopulum quemdam impingere: cum ipſi Doctores noſtri Catholici, dum agunt de Pontifice, in varias diſtrahantur opiniones, atque pro diverſitate geniorum ac ingeniorum, nationum, ac præjudiciorum non pauci illorum Pontificibus varia jura, prærogativas, ac privilegia adſtruant, quæ alii vel impugnant, vel in dubium vocant. Liberaliores in extollendis, diſpenſandiſque Juribus Pontificiis ſunt Itali, & horum ſequaces Germani noſtri; parciores Doctores Gallicani pro ſuis libertatibus tanquam pro aris & focis dimicantes. Omnes hi ſuis aguntur præjudiciis ex quocunque fonte promanantibus. Duo tamen, ſaltem apud Catholicos, nobis certa eſſe videntur, nempe quod Pontifex ſit *Primas* in Eccleſia, & legitimus (abſtrahendo ab hoc vel illo numero Pontifice (a) *Succeſſor Petri.* Cætera ferme omnia, quæ de ipſo diſputari

Duo ſunt certa de Pontifice.

(a) Nondum enim apud omnes in confeſſo eſt, quod ſit de fide, hunc vel illum numero Pontificem eſſe legitimum Vicarium Chriſti, & Succeſſorem Petri, ut infra dicemus.

ſputari ſolent e. g. de infallibilitate &c. adhucdum libere diſputantur: quamquam non deſint, quibus ſuæ ſententiæ ac opiniones ex præconceptis præjudiciis videntur eſſe dogmata fidei. Verum indulgeamus non nihil illorum præjudiciis, transmittendo, quod ipſis ſuæ ſententiæ ſint & videantur eſſe dogmata fidei, ſaltem dicere non audebunt, quod ſint dogmata Catholica univerſalia: ſecus quamplurimos DD. Catholicos, Gallos ferme omnes, Germanos non paucos, & quosdam etiam Italos hæreſeos arguere debebunt.

Definitio Pontificis. Talem ergo ſtatuamus, neceſſe eſt, definitionem Pontificis, quæ non niſi ea continet, quæ Catholicis omnibus debent eſſe certa. Dicendum igitur, quod Pontifex ſit *Supremum in Hierarchia Eccleſiaſtica Caput ad informandam regendamque Eccleſiam juxta formam a Chriſto Domino præſcriptam divinitus inſtitutum.* Putamus in hac definitione nihil eſſe expreſſum, quod quemquam offendere, vel immaturam aliorum criſin provocare poſſet: non enim aliud præter Inſtitutionem Divinam, Primatum, & poteſtatem Pontificiam generalem, certam, indubiam, & inconcuſſam expreſſimus, talibus cæteroquin terminis utentes, quæ ſiniſtris ſuſpicionibus viam præcluderent, ne cuiquam in has vel illas ſententias nos magis propendere videamur.

§. II.

Honorum tituli Pontifici & Epiſcopis olim proprii. Antiquitatem ſi conſulamus, ferme omnes honorum tituli, quibus hodie Romani inſigniuntur Pontifices, communes fuere ſingulis Epiſcopis (b), donec aliqui eorum uſu & conſuetudine ſolis Romanis Epiſcopis privative inhæſerint; quidam vero alii antiquitati ignoti ab illis aſſumpti fuerint. Dicebantur primitus Epiſcopi omnes *Apoſtoli*, eo nempe tempore, quo nomen Epiſcopi commune fuit Clericis primi & ſecundi generis (c). Vocabantur poſtea *Apoſtolorum Succeſſores* (d), & ideo quælibet ſedes Epiſcopalis dicebatur *Apoſtolica* (e). Hiſce acceſſerunt alia nomina prorſus honorifica: dicebantur enim *Principes Sacerdotum, Summi Sacerdotes &c.* (f).

Hodierni Pontificum tituli. Verum miſſis his illos honorum titulos inquiramus, quibus hodie gloriantur Romani Pon-

(b) Vid. Thomaſſinus de Diſcip. Eccleſ. Tom. 1. part. 1. cap. 4. Bingham, de Orig. Eccleſ. lib. 2. cap. 2. Clar. P. Zech in Præcog. Jur. Can.

(c) Idem Bingham loc. cit. §. 1. ubi multos in hanc rem enumerat Scriptores Eccleſiæ.

(d) Vid. loc. cit. §. II. (e) Ibid. §. III.

(f) Probant id Patres apud cit. Auth. loc. cit.

Pontifices, quales sunt: *Papa*, *Pater Patrum*, *Episcopus Episcoporum Summus vel Maximus Pontifex*, *Vicarius Christi*, *Patriarcha Oecumenicus*, *Servus Servorum Dei*, *Successor Petri*: videamusque, an non etiam isti olim Episcopis fuerint communes. Nomen *Papæ*, quod idem est, ac *Pater*, quondam fuisse nomen commune Episcoporum, usque dum ineunte Sæc. VI. ad solum Romanum Pontificem fuerit restrictum, nemo facile negaverit (g). Cætera quoque nomina *Patris Patrum*, *Episcopi Episcoporum*, *Pontificis Maximi*, *Vicarii Christi* si non singulis, certe quibusdam Episcopis vel ob singularia sua merita, vel ob sedis suæ Episcopalis eminentiam fuisse attributa haud secus innegabile esse videtur. *Pater Patrum* a Concilio Nicæno II. vocatur S. Gregor. Nazianz. (h) *Patrem Episcoporum* vocat Osium S. Athanasius (i). Idem nomen tribuit suo Patri S. Gregor. Nazianz. (k) nomen *Summi Pontificis* Episcopis tribuit Sidonius Apollinaris Sæc. IV. Author, & Concil. Agathense jubens, ut ad ordinationem *Summi Pontificis* (nempe Episcopi) omnes Suffraganei convocentur (l). Porro autem difficultatem facit Tertullianus, qui titulos *Summi Pontificis, Episcopi Episcoporum* soli Romano Pontifici tribuisse legitur (m). At vero Tertullianum in Zephyrinum Papam, eo quod Mœchis pœnitentia functis veniam daret, fuisse vehementiorem, atque hæc delusorie scripsisse ipsi etiam Authores nostri Catholici libero ore fateri non dubitant (n). inde aliud argumenti genus depromentes: nempe quod authoritas Romani Pontificis, quocunque animo Tertullianus hæc scripserit, jam tunc plenioribus radiis coruscaverit. Similiter nomen *Vicarii Christi* hinc inde Episcopis fuisse attributum dubitare non sinunt plura Scriptorum Ecclesiasticorum testimonia (o). Atque hæc sunt nomina etiam cæteris Episcopis hinc inde attributa. Qua tamen arte & ratione successu temporis hæc nomina in honorum titulos soli Romano Episcopo proprios transierint, tam accurate definiri nequit: suspicamur haud ex

Olim fuere Episcopis propria.

Difficultas ex Tertulliano.

(g) Thomas. loc. cit. N. 10. & fusius Joan. Launoy. Tom. 5. part. 2. Epist. 13.
(h) Cotelerius in Not. in Epist. Clem.
(i) Epist. ad solitar. vit. agentes.
(k) Orat. 19. de funere Pat. (l) Vid. Bingham. loc. cit.
(m) Lib. de Pudicit. cap. 1. ubi dicit: *Pontifex* scilicet *Maximus*, quod est *Episcopus Episcoporum* edicit: ego & Mœchiæ, & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.
(n) Thomas. part. 1. lib. 1. cap. 8. N. 7.
(o) S. Cyprian. & Ambros. apud Bingham.

vano id ſubſequentibus Sæculis incipiendo a Sæculo VI. factum eſſe, a quo tempore ipſa etiam Romani Pontificis authoritas ſe magis magisque explicare cœpit (p).

Titulos quosdam proprios habuere Pontifices.

Habuere tamen Romani Epiſcopi jam antiquitus ſuos honorum titulos ſibi ſolis proprios, quos inter facile principem locum obtinet titulus *Patriarchæ Oecumenici*, quo Clerici Alexandrini in ſuis libellis Synodo Chalcedonenſi Sæc. V. celebratæ oblatis nemine Patrum ſupra trecentos præſentium contradicente Leonem I. honorarunt, quorum exemplum ſecuti ſunt Archimandritæ ſecundæ Syriæ in ſua epiſtola ad Agapetum ſcripta, & Conſtantinopolitani in libello ſuo ſupplici eidem Pontifici oblato (q). Equidem non ignoramus, eundem titulum Patriarchis Conſtantinop. Menæ & Joanni a Monachis quibusdam & aliis privatis ſuiſſe attributum, Pontifice Romano neutiquam contradicente: verum quoniam id ab hominibus privatis factum eſſe non ignorabant Pontifices, multo minus ſiniſtri aliquid ſuæ authoritati metuebant, nominis novitatem neglectim habuerunt, usque dum Joannes Patriarch. Conſtantinop. dictus *Jejunator* in Concilio Conſtantinop. a ſe congregato una nomen *Patriarchæ Oecumenici* & judicium de cauſa Patriarchæ Antiocheni aſſumpſerit, atque Pontificibus Pelagio II. & S. Gregor. M. juſtam contradicendi cauſam præbuerit (r).

Tituli non tantum communes Epiſcoporum, ſed etiam ſingulares ſucceſſive Pontifici privative fuere attributi.

Quod ſi ultra Sæc. VI. progrediamur, facile comperiemus, non modo prædictos honorum titulos ad Romanum Pontificem fuiſſe devolutos, verum etiam plures alios paſſim ipſis a Scriptoribus Eccleſiaſticis attributos e. g. *Univerſalis Antiſtitis*, *Primatis Univerſalis Eccleſiæ*, *Orbis Epiſcopi*, *omnium Epiſcoporum Patris* & *Magiſtri &c.* (s) Præter hos honorum titulos a Pontificibus non tam uſurpatos, quam ſponte ipſis oblatos Gregorius M., cum ſe eſſe *Vicarium Chriſti* non ignoraret, ad imitandum humilitatis illius exemplum nomen *Servi Servorum DEI* jam antea a quibusdam Epiſcopis aſſumptum (t) adoptavit, quod Succeſſores illius in hodiernum usque diem retinuerunt. De honorificis Eccleſiæ Romanæ titulis commodius infra dicemus.

De titulo Servus Servorum Dei.

§. III.

(p) Author quæſt. Vet. & Nov. Teſt. cap. 127. Cyprianus epiſt 55. & 63. S. Ambr. Comm. in 1. Cor. 11.

(q) De nomine *Papa* id certum eſt ex Thomaſ.

(r) Vid. Hiſtorici obvii ad Sæc. Eccleſiæ ſextum.

(s) Vid. Thomaſ. Tom. 1. lib. 1. cap. 4. 6. 11.

(t) Ita ſe inſcribebat Deſiderius Cadurcenſis Epiſcopus, & S. Auguſtinus in ſuis literis, & primus ex Rom. Pontif. Greg. M.

§. III.

Pontificatum Romanum esse Juris Divini, & ab ipso Christo in Petro institutum certa indubitata, & concors e Scripturis & Traditionibus evidenter demonstrata hactenus fuit Ecclesiæ Catholicæ, omniumque Catholicorum assertio. Hujus primaria prærogativa procul dubio est Primatus. Triplicem *Primatum Honoris*, *Authoritatis*, & *Jurisdictionis* scriptura fundatum, traditione stabilitum, continuo usu, praxi & consuetudine roboratum Petro, illiusque Successoribus jam in prima nostra Quæst. (u) vindicavimus, quorsum Lectorem remissum volumus.

Triplex Pontificis Primatus.

§. IV.

Altioris indaginis quæstio est, utrum Pontifici una cum Jure *Primatus* velut appendix eidem cohærens competat *Regimen Monarchicum?* Triplicem esse formam Regiminis in Republica nempe *Monarchici*, *Aristocratici*, & *Democratici* ex Platone, Aristotele, aliisque antiquioribus Philosophis scimus, quibus cum etiam hodierni Juris Naturalis Publici Interpretes sentiunt, licet quamlibet ex iis diversimode subdividere soleant (x). In *Monarchia* supremam, atque independentem regendi potestatem tenet solus Princeps; in *Aristocratia* Magnates; in *Democratia* ipse populus (y). Acriter disputant DD., qualis ergo forma Regiminis obtineat in Ecclesia? Mere *Democraticam* statuisse videtur famosus ille Doctor Sorbonicus & Syndicus Edmundus Richerius, qui totam Jurisdictionem Ecclesiasticam *proprie* ac *essentialiter* soli Ecclesiæ; *ministerialiter* vero, & quoad *executionem* Pontifici competere do-

Triplex forma regiminis.

Multiplex sententia quoad formam regiminis Ecclesiastici.

(u) Quæst. 1. cap. 5. §. 8.

(x) E. g. cum Aristotele *Monarchiam*, vel *Regnum*, ut vocant, dividunt in *Heroicum*, *Barbaricum*, *Æsymneticum*, *Laconicum &c.* *Aristocratiam* aliam vocant *electivam*, & aliam *successivam*: *Democratiam* vero juxta divisionem ipsius populi distinguunt, & dividunt: quatenus nempe populus divisus est in certa systemata, veluti Athenis olim in *Tribus*, Romæ in *Curias*, & *Tribus*: & hinc aliam *Democratiam* vocant *Urbicam*, qualis est Venetiis; & aliam *Provincialem*, qualis habetur in Belgio fœderato. Vid. Heineccius in Prælect. Acad. in Puffendorffium lib. 2. cap. 8.

(y) Regimen *Monarchicum* est in Gallia; *Aristocraticum* in Hollandia; *Democraticum* in Helvetia.

cuit (z). *Aristocraticam* statuit Marcus Antonius de Dominis. Pure *Monarchicam* statuunt ferme omnes illi, qui authoritatem Pontificiam supra Concilia & universalem Ecclesiam extollunt. *Mixtam* quodammodo seu *Monarchico-Aristocraticam* defendunt, non illi tantum, qui authoritatem Pontificiam infra Ecclesiam & Concilia deprimunt (a), verum etiam Viri alii egregii pietate non minus quam doctrina conspicui, qui pro Superioritate & Infallibilitate Pontificis quasi pro aris & focis dimicant: ut ipse Bellarminus jurium Pontificiorum acerrimus vindex scribere non dubitaverit, *hanc sententiam ab omnibus DD. Catholicis admitti* (b), & Magnus ille Theologiæ Dogmaticæ Parens Dionys. Petavius id elogii ei tribuerit, *quod sit ea opinio, quæ piis, & eruditis plerisque placeat* (c). Atque hæc sententia tot celeberrimorum Virorum authoritate suffulta; Juribus Pontificiis neutiquam præjudiciosa, Institutioni Christi, Scripturæ, Traditioni, Systemati Religionis, ac Statui Ecclesiæ longe conformior, atque ad consequendos fines a Christo in erectione suæ Ecclesiæ sibi præstitutos longe aptissima nobis quoque hucusque præplacuit.

Monarchico-Aristocraticam formam plerique defendunt.

Hæc ex Scriptura probatur, & ex forma, quam Christus instituisse legitur.

Si Scripturam consulamus, profecto inde luce meridiana clarius apparet, quod Christus in sua Ecclesia talem Regiminis formam instituerit, quæ non sapiat excessivum dominatum, viam sternat ad despotismum, fomitem præbeat ambitionis, dominandi libidinem nutriat: sed potius legibus mansuetudinis esset temperata, humilitate suffulta, & in charitate fundata, atque ad pacem, unitatem, concordiam, & tranquillitatem in Ecclesia conservandam, tollenda schismata, infringendam audaciam illorum, qui ambitione inflati prima appetunt subsellia, pacem & unitatem turbant, schismata conflant, atque omnia sus deque vertunt, foret aptissima (d). Sed quænam hæc alia forma, nisi Regiminis Monarchici Aristocratia temperati? Certe

(z) Scripsit hic Author librum de Eccles. & Polit. potest., quem proscripsit Concil. Senon. & Aquense in Gallia. Præter alios calamum in hunc authorem acuit Petavius Theol. Dogm. de Eccles. Hier. lib. 3. cap. 15.

(a) Vid. Tournelius Tom. 2. de Eccles. ubi facultatem S., cui suam sententiam falso imposuit Richerius, ab hac impostura vindicat.

(b) Lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 5.

(c) De Eccles. Hierarch. lib. 3. cap. 16. N. 9.

(d) Juxta illud Christi, *Principes dominantur eorum: vos autem non sic.* Et Petrus jussit Presbyteros *pascere gregem DEI, non velut dominantes in Cleris, sed velut formam gregis facti ex animo.*

Certe non Regimen Democraticum, quod aliunde velut inimicum Inſtitutioni Chriſti omnes Catholici eliminatum volunt; non pure Monarchicum, quod facile in deſpotismum, & tyrannidem degenerare, libertatis jacturam, & crebras rerum mutationes inducere ſolet (e).

Ex nullo Scripturæ textu regimen Monarchicum probari poteſt.

Neque ullibi in Scripturis reperire eſt, quod Chriſtus formam Regiminis pure Monarchici conſtituerit: ubinam enim tale Regimen Petro conceſſum legitur? Num quando dixit: *Tu es Petrus &c.* (f) ſed quid inde ſequitur, niſi quod Sedes Romana ſit fundamentum fidei, centrum unitatis, lapis angularis primarius Eccleſiæ? Num per verba: *Paſce oves meas, paſce agnos meos* (g)? Equidem ſub vocabulo *paſcere* poteſtatem & officia Regiminis deſignari non ignoramus (h). At vero non alterius, quam quod cum paterna potius ſolicitudine & charitativa authoritate, quam cum imperioſo eoque prorſus illimitato dominatu eſſet conjunctum: id quod ſoli *Monarchiæ Ariſtocratia* mitigatæ eſſe proprium videtur. Num per verba: *Quidquid ligaveris &c.* (i)? Ineſt, ut, quod res eſt, fateamur his verbis ingens pondus ad perſuadendum Regimen Monarchicum.

Explicantur verba: Quidquid ligaveris &c.

Quoniam vero hæc ipſa verba Chriſtus repetiit ad cæteros Apoſtolos: *Quidquid alligaveritis &c.* (k) cum hoc ſolo diſcrimine, quod illa ad ſolum Petrum; iſta ad omnes Apoſtolos collective direxerit, inde colligimus, quod ipſos quoque in partem ſolicitudinis vocare, atque in participium Regiminis cum aliqua tamen ſubordinatione ad Petrum venire voluerit. Et certe ſi Chriſtus in Petrum plenitudinem Regiminis Monarchici transfundere voluit, mirum eſt, quod Apoſtolos non miſerit ad Petrum, ut ab ipſo ſuam reciperent poteſtatem: cum inter eſſentialia ſtatus & regiminis Monarchici ſit, ut omnis poteſtas in inferioribus reſidens ab ipſo Monarcha in ipſos ſit derivata (l): Porro autem non ſic Chriſtus: ipſe ſingulari vocatione vocavit Apoſtolos, ipſe dixit: *Ite & prædicate &c.* quorum *remiſeritis* (m) quorum *alligaveritis*

(e) Heineccius in Prælect. in Puffendorff. lib. 2. cap. 8. §. 10.

(f) Matth. 16. (g) Joan. 21.

(h) *Sic enim DEUS dixit ad David: Paſces populum meum &c.* 2. Reg. 5. & 7. (i) Matth. 16.

(k) Matth. 18.

(l) *Monarcha eſt, cui regendi, gubernandi, imperandique ſuprema, & ultima poteſtas ineſt, a qua Magiſtratuum omnium authoritas manat diſperſa per ſingulos, & ad eam tanquam ad fontem, caputque revocatur,* ait Erudit. Petavius lib. 3. de Eccleſ. Hier. cap. 15. (m) Luc. 6.

veritis (n). *Ecce! ego mitto vos* (o) *quos Episcopos posuit regere Ecclesiam DEI* (p). Sed nec ipse Petrus Regimen Monarchicum, vel talem actum, ex quo potestas Regiminis Monarchici evidenter posset colligi (q), exercuisse legitur, quatenus suis Successoribus relinqueret exemplum, qua arte regere Ecclesiam oporteret: præcipua enim negotia egit cum Apostolis cæteris.

Petrus non exercuit Regimen Monarchicum, & suo exemplo contrarium monstravit.

Vix ulla majoris momenti controversia ab Apostolis & Petro decidenda in Scripturis occurrit, quam illa de observantia legalium toleranda, vel abroganda, quam Paulus retulit ad Petrum. En! occasionem opportunissimam, qua Petrus plenitudinem suæ potestatis Monarchicæ toti orbi Christiano in futura etiam tempora notam facere potuisset, si authoritate propria dixisset sententiam. Porro autem tantum aberat, ut per se ipsum sententiam diceret, ut potius Synodum convocaret & auditis Apostolorum præsentium & Seniorum consiliis, votis, & suffragiis controversiæ finem imponeret: ita tamen, ut suum Primatum authoritatis & Jurisdictionis manifestissimo comprobaret argumento, quatenus Synodo cum jure relationis & prærogativa præfuit, ac ipse solus nomine Apostolorum & Seniorum præsentium finalem sententiam pronuntiavit: *Visum est Spiritui S. & nobis* (r).

Traditio potius mixtum, quam Monarchicum regimen docet.

Si Traditionem consulamus, vix ullum, saltem in antiquiori Traditione reperimus vestigium indubitatum Regiminis Monarchici, usque dum post Sæc. VIII. Authoritas Pontificis maiora in dies accepit incrementa, & successive ad eum supremi Dominatus apicem, quem hodie possidet, ascendit. Antiquitus enim ferme omnes hæreses, saltem famosiores, confixæ in Conciliis tam particularibus, quam postea universalibus: pleraque capita disciplinæ Ecclesiasticæ vel ab ipsis Episcopis, vel Synodis particularibus definita: causæ omnes vel ab Episcopis, vel, si majores fuerint, a Synodis particularibus decisæ, recursus ad Sedem Romanam rariores, appellationes ferme nullæ, reservationes ignotæ &c. Et si Cyprianus in causa rebaptizantium, Polycrates in causa Quartodecimanorum Regimen Monarchicum in Pontifice suspexissent, qua ratione ausi fuissent tam pertinaciter Stephano, & Victori contradicere, suarumque Ecclesiarum traditioni inhærere?

Denique

(n) Matth. 18. (o) Joan. 20. (p) Act. 20.

(q) Alii enim actus e. g. damnatio Simonis Magi Act. 8. pœna mortis in Ananiam & Saphiam fulminata non sunt proprie actus potestatis Monarchicæ.

(r) Act. 15. vers. 28.

Denique si ad systema & statum Ecclesiæ respiciamus, cum Ecclesia sit corpus immensæ magnitudinis per omnem orbem Christianum diffusum, qua ratione unitas doctrinæ, integritas disciplinæ, vinculum charitatis conservari poterit? quomodo omnium Ecclesiarum necessitatibus, quas unus solus ignorare poterit, erit prospectum? num unus sufficiens erit sustentandæ moli totius Eccesiæ?

Prævalet tamen Regimen Monarchicum.

Verum hæc ipsa argumenta manifeste probant, quod in hoc regimine Ecclesiæ *Monarchico Aristocratia* temperato Monarchia prævaleat, & Christus Petro, illiusque Successoribus Regimen quasi Monarchicum commiserit: tale nempe, cui subordinati essent, salvis tamen suis Juribus, cæteri Apostoli, & Episcopi, non quidem subjectione tali, quali suis Regibus subjiciuntur inferiores Magistratus, Præfecti, Prætores & Magnates, qui, quidquid habent potestatis, habent a suo Principe, ita ut illam Princeps pro suo arbitrio limitare, restringere, & ampliare valeat; sed longe alia, & quidem tali, ut, si vellent esse in communione Ecclesiæ, & cum ipso communicare tanquam cum Capite & centro unitatis, justa imperanti pro bono universalis Ecclesiæ obtemperare tenerentur.

Huc pertinent argumenta omnia, quibus Primatus Pontificius stabiliri solet: nam Petrum vocavit Christus singularissima vocatione, & in ipsum transfudit plenitudinem universalioris Jurisdictionis, dum ad illum solum dixit: *Quidquid ligaveris &c.* ipse Petrus præsedit Concil. Jerosolym. (s) ipse ordinavit electionem novi Apostoli in locum Judæ (t). Ad Sedem Romanam confugere hæretici, de hæresi suspecti, vel alibi diffamati (u): Pontifices judicarunt de consuetudinibus aliarum Ecclesiarum (x): ipsi convocarunt Concilia, & his præfuerunt (y). In hanc sententiam ipsi etiam Galli, esto alias magis restringere, quam ampliare; deprimere, quam extollere potestatem Pontificiam consueverint, & quidem primarii defensores libertatum Gallicarum, & doctrinarum, usque nunc concesserunt, atque Pontificem velut *Supremum*

(s) Act. 15.

(t) Act. 1. ubi *Petrus exurgens in medio fratrum dixit: Viri fratres oportet impleri Scripturam &c.*

(u) Marcion e Ponto, Valentinus ex Ægypto, Cerdon e Syria, Montanistæ, Origenes, Dionysius Alexand.

(x) In causa Rebaptizantium & Quartadecimanorum.

(y) Vid. dicta in 3tia nostra Quæst. cap. 1.

premum Caput Ecclesiæ, *centrum unitatis*, & Monarcham agnoverunt (z).

Ratio Status Ecclesiæ videtur exigere regimen quasi Monarchicum. Et certe ipsa ratio status Ecclesiæ tale Caput potestate quadam eminentiori quasi Monarchica instructum exigere videtur: cum enim Christus Dominus in sua Ecclesia Regnum pacis, unitatis, & concordiæ instituere voluerit, talem formam regiminis præscribere debuit, quæ esset apprime apta ad hanc communionem, pacem, & concordiam conservandam: qua autem arte eam conservari posse existimamus, nisi caput quoddam Ecclesiæ eminentiori potestate præditum supponamus, in quod Christus talem authoritatem transfudit, quæ esset sufficiens ad continendos in suo officio Episcopos inferiores, ad debellandam rebellium audaciam, tollenda schismata, componendas hæreses: ecquid enim unitatem scindit, pacem turbat, concordiam tollit, quam superbia, ambitio, schismata, & hæreses? Jam demus formam Regiminis pure Aristocratici: quis nescit, hanc vel maxime viam pronissimam sternere ad schismata? cum enim schismata nihil aliud sint, quam particulares factiones, quibus certe forma Regiminis Aristocratici vel maxime est obnoxia, metuendum foret, ne Ecclesia, si per Episcopos independentes regeretur, ab hæresibus & schismatibus penitus absorbeatur.

Quid in effectu intersit inter Monarcham, & Primatem, & utriusque regimen? Inde jam ulterior consurgit quæstio, qua ratione stare possit Primatus sine Regimine Monarchico, & quid in effectu intersit inter Primatum, & Regimen pure Monarchicum. Profecto hæc duo toto cœlo differre, nemo non, nisi talpa sit, videat. Ex Regimine Monarchico

(z) Sic Joannes Gerson acerrimus libertatum Gallicanarum defensor lib. de potest. Eccles. consid. 10. & 11. Pontificem appellat *Monarcham primum:* & iterum adstruit, potestatem Eccles. in sua plenitudine esse formaliter & subjective in Rom. Pontifice. Et Petrus de Alliaco in tract. de auth. Eccles. part. 3. cap. 1. *Plenitudo potestatis est in Pontifice tanquam in subjecto recipiente.* Et Petrus de Marca de Concord. lib. 1. cap. 2. *Docendum itaque est, Gallos ab ipsis Ecclesiæ primordiis communionis Eccles. originem in Cathedra Petri constituisse, & supremam Ecclesiæ authoritatem huic Sedi collatam semper coluisse.* Accedit Senatus Parisiens. in declaratione circa libert. Gallican. Ludovico XI. An. 1461. facta; & Universitas Parisiens. in explicatione suæ doctrinæ, quam per Petrum de Alliaco coram Clemente VII. fieri curavit. Ambo in Pontifice agnoscunt Suprëmum Pastorem & Caput Ecclesiæ. Idem declaravit in multis Conventibus & Comitiis Clerus Gallicanus. Vid. Tournel. de Eccles. quæst. 5. art. 2.

chico evidenter fluit Superioritas Pontificis supra Concilia, & illius infallibilitas in rebus fidei; non vero ex solo Primatu, & Regimine Aristocratia temperato, saltem per consequentiam necessariam. Et hinc admisso hoc Regimine adhuc optime defendi potest prædicta superioritas, atque inde fluens infallibilitas (a). Ex Regimine pure Monarchico sequitur, quod in solo Pontifice velut in fonte resideat plenitudo potestatis, & exinde rivuli instar quædam portio in Episcopos dimanaverit, adeoque Episcopi omnem suam authoritatem immediate non a Christo, sed a Pontifice mutuaverint. Secus dicendum in nostra sententia, quæ jura Episcoporum in tuto collocat, eaque Juri Divino in in acceptis refert. Ex Regimine Monarchico infertur plenaria potestas ferendi leges universales pro tota Ecclesia, & singulis Ecclesiis particularibus, easque Episcopis etiam invitis obtrudendi, illorum Jurisdictionem restringendi, Jura Episcopalia limitandi, ea præveniendi &c. Dum econtra ex Primatu nihil aliud inferri potest, quam quædam Episcoporum subjectio in iis, quæ concernunt bonum universalis Ecclesiæ, atque subjectio & dependentia eorum in regimine etiam suarum Ecclesiarum, in quantum id exigere videtur ratio universalis vel particularis Ecclesiæ salvis tamen cæteris Juribus Episcopalibus, quæ vel restringere, vel limitare, vel subvertere sine evidenti necessitate & utilitate non est in arbitrio Pontificum.

§. V.

De modis perveniendi ad Prælaturas Ecclesiasticas.

Varios esse modos perveniendi ad Prælaturas Ecclesiasticas aliunde ex Jure Ecclesiastico, & hodierna praxi, ac observantia Ecclesiæ constat (b). Quando ergo quæritur, an electio Pontificis sit Juris Divini, status quæstionis in eo est, an Christus Dominus, dum perpetuam, & indefectibilem successionem in Sede Petri constituit, simul modum determinatum, eumque non alium quam legitimam electionem præscripserit, qua omnes Petri Successores posthac assumendi forent? Duo nobis certa esse videntur. 1mum est, quod ex Scripturis certus, fixus, ac determinatus modus assumendi Episcopum ad dignitatem Pontificiam vel alias Prælaturas Ecclesiasticas colligi nequeat: Apostólos enim singulari vocatione vocavit Christus. Septem Diaconi

Christus non determinavit certum modum.

(a) Patet hoc inde, quod quamplurimi Authores negent Regimen Monarchicum, & tamen defendant prædictam Superioritatem, & infallibilitatem Pontificis.

(b) Tres potissimum sunt tales modi: Electio, Collatio, & Nominatio ac Præsentatio.

electi fuere per sortem, Barnabas & Saulus jussu Spiritus S. post preces & jejunium cooptati sunt per impositionem manuum. Num Petrus sibi Successorem elegerit Clementem, res est prorsus incerta. Qua ratione Apostoli constituerint Episcopos variarum Ecclesiarum, similiter nos latet. Alterum est, quod ex constanti, perpetua, & usque ad nos derivata consuetudine, praxi & observantia modus ordinarius providendi Ecclesiis & assumendi Episcopos fuerit electio, licet ipse modus eligendi pro diversitate temporum & Ecclesiarum fuerit varius: nam primitus fiebat electio a Metropolita, Episcopis Comprovincialibus, Clero & populo in loco vacantis Ecclesiæ: postea translata fuit ad Sedem Metropoliticam: successu temporis interveniebat authoritas Imperatorum & Regum eo potissimum ævo, quo vigebant Investituræ per annulum & baculum: pedetentim excludebatur populus: & demum excluso Clero & populo Jus eligendi Episcopos ad Capitula, Pontificem vero ad Collegium Cardinalium fuit devolutum (c): imo in quamplurimis Ecclesiis electiones prorsus desierunt, postquam collationes Episcopatuum ad Pontifices, & Nominationes Episcoporum ad Imperatores & Reges pervenerunt (d).

Modus ordinarius ex traditione fuit electio.

Nulla electio tot mutationibus obnoxia, ac electio Pontificis.

Illud singulariter hactenus observavimus in electionibus Pontificum, quod vix ulla Ecclesia tot vicissitudines subierit in negotio electionis suorum Pontificum, ac Ecclesia Romana; nullæ aliæ electiones tot schismatibus fuerint turbatæ, tot ac tantis Principum sæcularium invasionibus scissæ, ac electiones Romanorum Pontificum. Eligebant ab initio Clerus & populus Romanus: postea jus eligendi sibi vindicabant Gothorum Reges Odoacer, Theodoricus, & Theodatus, quibus devictis, recuperatoque Romanæ Urbis Principatu illud arripuit Justinianus Imperator, suisque transmisit Successoribus ad Carolum usque

(c) De Electionibus Episcoporum, & variis eligendi modis fuse tractant Thomass. Petrus de Marca, Van Espen, & Bingham. Quoad Jus eligendi Episcopos & Pontifices ad Capitula & Collegium Cardinalium devolutum notandum est, quod Cardinales illud authoritate Pontificum sese Principum sæcularium abusibus strenue opponentium, & ultimato Alexandri III. sub finem Sæc. XII. Capitula vero pedetentim ex Jure consuetudinario, & quidem ad initium Sæc. XIII. plene obtinuerint.

(d) Sæc. XII. & XIII. & sequentibus id factum est per reservationes Pontificias, & Concordata Galliæ.

que M., in quem, si tamen fides habenda sit. *cap.* 22. *dist.* 63. (e) Hadrianus Pontifex liberrime in Concil. Rom. illud transtulit: quod idem fecisse legitur Leo VIII. Pontifex. Quid non tentarunt Ottones I. II. & III. Henrici IV. & V. (f)?

Utrum electio Pontificis sit juris divini?

Sententiæ affirmanti patrocinatur traditio.

Jam ad quæstionem principalem, utrum electio Pontificis sit Juris Divini? Affirmantibus patrocinatur continuata traditio, praxis, & observantia ad nos usque traducta, quæ cum fuerit nunquam interrupta, ac uniformis, facit argumentum fortissimum pro Jure Divino (g): id quod de electionibus aliorum Episcoporum dici nequit, cum constet, quod jam a multis Sæculis in multis Ecclesiis electiones prorsus eliminatæ, & vel in Collationes a Pontificibus, vel Nominationes a Regibus & Principibus fieri consuetas fuerint transformatæ (h). Equidem etiam Electiones Pontificum varias subierunt mutationes, sed non nisi quoad modum (i): quoad substantiam semper Pontifices per viam electionis fuere assumpti. Accedit textus ex *cap. ult. dist.* 79. depromptus, ubi legitur, *quod electionem summorum Sacerdotum sibi Dominus reservaverit, licet electionem illorum bonis Sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset.* Præterea pie præsumendum, quod DEUS modum providendi Ecclesiæ Romanæ meliorem selegerit: sed quinam melior quam electio? Pro hac certe stat fortissima præsumptio, hoc ipso, quod a principio nascentis Ecclesiæ in Ecclesia Romana semper; in aliis vero per plurima Sæcula obtinuerit. Dein quinam alius modus deberet esse aptior? num *successio hæreditaria?* sed hanc utique Christus

Electio videtur esse modus optimus providendi Ecclesiis. Melior, quam successio hæreditaria, & collatio.

(e) Illud plures adscribunt Sigeberto Gemblacensi; alii Pseudo-Pontifici Leoni VIII.

(f) Aliunde notæ sunt controversiæ inter hos Imperatores, & Pontifices ratione Investituræ per annulum & baculum, obtrusiones Pseudo-Pontificum, & inde enata schismata. Vid. Scriptores Eccles. ad Sæc. X. XI. & XII.

(g) Huc pertinet commune illud S. Augustin. *quod universa tenet Ecclesia, nec a Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica Authoritate traditum rectissime credimus.*

(h) Pontifices jus collationis Episcopatuum sibi vindicarunt per reservationes; Imperatores vero & Reges ex Privilegiis, fundationibus, vel concordatis, sicut Reges Galliæ obtinuerunt.

(i) E. g. intervenit authoritas Principum sæcularium: exclusus fuit populus: jus eligendi ad Cardinales translatum: specialis forma pro electione Pontificis præscripta, ut infra dicemus.

Christus Dominus ab omnibus beneficiis voluit esse (verbo sit venia) exclusissimam. Num *collatio*? sed hæc deberet fieri a Superiore quodam jus aliquod, quod ipse habet, transferente: sed quis ille Superior respectu Pontificis? Et quis nescit, collationes Beneficiorum etiam inferiorum, quod eo magis dicendum de collationibus Episcopatuum, præcipue vero Pontificatus Romani quamplurimis esse obnoxias periculis? quam facile homo unus in suo judicio potest falli, ab aliis decipi, & corrumpi? nunquid firmior & melior stat præsumptio pro plurium, & maxime insignium Virorum, quam unius hominis licet sapientissimi judicio? ad quid antiquitus adhibitus fuit consensus ipsius etiam populi? Num fortassis *Nominatio* ab Imperatore vel Rege facienda? verum præterquam quod contra Nominationes militent eadem argumenta, quæ contra collationes, nemo ignorat hunc modum puriori Ecclesiæ disciplinæ, & regulis Canonicis neutiquam esse conformem, valde periculosum, & Ecclesiarum bono inimicum? tum quod Principum præpotentia aliunde Ecclesiis formidanda facile possit fieri magis formidabilis: tum quod pertimescendum sit, ne Prælati Ecclesiastici miseram, eamque turpissimam servire servitutem Principibus cogantur: tum quod Principibus aliunde in gravissima Reipublicæ negotia distractis qualitates in nominandis requisitæ, virtutum ac studiorum merita non sufficienter esse perspecta videantur: tum denique quod facile contingere possit, ut homines jejuni, inidonei, Neophyti & indigni ex intercessionibus, recommendationibus, & adulationibus Magnatum promoveantur; vel ipsi indigni Principum favorem & gratiam suis adulationibus, & subinde non sat decoris obsequiis imo corruptelis sibi comparent & hoc modo non tam per ostium, quam posticum in ovile Christi ascendant, Et quis nescit, quantopere Concordatis Galliæ Canonicarum Electionum eversivis, totumque ferme jus providendi Ecclesiis in Reges translativis ipse supremus, & Regius Senatus, Universitas Parisiensis, & Clerus Gallicanus diu & ad Sæculum usque se opposuerit, usque dum vi majori, cui resisti non potest, cedere debuerit? Quis ignorat quanta cum vehementia doloris intrinseci huic praxi Nominationum Regiarum indoluerint Viri probatissimi, & laudatissimi? Profecto hodierni etiam Scriptores Gallici hanc praxin non tam rationibus directis, intrinsecis, Canonicis & pragmaticis, quam reflexis, extrinsecis, & in generali duntaxat bono pacis, majorisque mali evitatione unice fundatis propugnare consueverunt (k).

Et Nominatio.

Hæc multis periculis obnoxia.

Nominationibus Regiis in Gallia plures se opposuerunt.

Jam

(k) Clariss. Barthel in Resolut. quæst. inaug. *An electio sit modus melior. &c. &c.*

Jam negantium argumentis aures præbeamus. Dicunt 1mo, quod ſententiæ priori nec ſcriptura patrocinetur, nec traditio, ſaltem Divina; non ſcriptura: ubinam enim vel jota in ſcripturis de electione Succeſſorum Petri? Non traditio Divina: hæc enim, ut ſit Divina, debet eſſe conſtans, & uniformis, & ab ipſa Eccleſia ut talis agnita. Porro autem tantum abeſt, ut praxis & conſuetudo eligendi Pontifices fuerit conſtans, & uniformis, ut potius ne quidem mox ab initio naſcentis Eccleſiæ obtinuerit: cum ipſe Petrus ſibi elegiſſe Succeſſorem Clementem legatur, licet plures hanc hiſtoriam in dubium vocare ſoleant. Dein quis ignorat, per plura Sæcula præcipuam authoritatem in electionibus Pontificum fuiſſe penes Imperatores, ut, licet promotiones Pontificum fierent per electiones, hæ tamen exigui prorſus roboris ac momenti fuerint, ſuum valorem, vim, ac robur ferme unice ab Imperatorum & Regum conſenſu emendicaverint? Ad hæc innegabile eſſe videtur, quod Electiones Pontificum non modo mutationes quaſdam mere accidentales, ſed ſubſtantiales ſubierint, & quoad modum etiam ſubſtantialem, & non accidentalem duntaxat fuerint mutatæ. Profecto mutatio contigit intrinſeca, quando ſumma rerum in negotio Electionis Pontificiæ ad Imperatores Clero & populo non niſi honoris & dicis gratia admiſſo, poſthac vero penitus excluſo ad Collegium Cardinalium fuit devoluta. Intrinſecam ſubiit mutationem Electio Pontificia, quando ipſi Pontifices longe aliam, ac ſubſtantialiter diverſam electionis formam præſcripſerunt (l). Præterea altioris indaginis res eſt, utrum modus eligendi ſit modus optimus providendi Eccleſiis, ſive dein ad tempora Eccleſiæ antiquiſſima, ſive media, ſive noviora reflectamus. Neminem in Hiſtoria Eccleſiaſtica tam eſſe jejunum & peregrinum putamus, ut ignoret tumultuarias clamoroſas & violentas Electiones a plebe antiquitus factas, dum non raro Eccleſiis indiſcreto ſuo fervore atque inconditis acclamationibus Epiſcopos obtruſit, ſæpe etiam invitos ad ſuſcipiendam ſarcinam Epiſcopalem coegit, vel indignos ad Epiſcopatus promovit (m). Atque hæ ipſæ turbæ,

Electio Summi Pontificis nec ex Scriptura nec traditione ſufficienter demonſtratur.

Jure dubitatur, an electio ſit modus optimus providendi Eccleſiis.

(l) Nempe formam ſcrutinii, ac compromiſſi in cap. 40. de Elect.

(m) Proſtant hujus rei plura exempla in Hiſtoria Eccleſiaſtica. Liceat afferre textum ex Sixto Senenſi, qui lib. 5. Biblioth. poſtquam laudavit pacificas Electiones tempore Apoſtolorum factas pergit dicens: *Nunc autem cum plebs beſtia ſit multorum capitum, factionibus, & contentionibus intenta, idipſum non niſi maxima Eccleſiæ perturbatione concederetur.* Quam plurima exempla

bæ, tumultus, & feditiones in caufa fuerunt, quod Ecclefia populum fucceflive excluferit, toties in modo eligendi, & forma Electionum variaverit, vota majora & faniora in Electionibus Epifcoporum; in Electione vero Pontificum & Poftulatione Prælatorum duas omnino tertias exquifierit. Quem latent improbæ, tumultuariæ, violentæ, fimoniacæ, carnis & fanguinis pluribusque aliis cupiditatibus fordidatæ vel implicatæ electiones Sæculi IX. X. XI. iis potiflimum temporibus factæ, quando adhuc Imperatores per annulum & baculum Epifcopis Inveftituras conferebant. De hodiernis Electionibus quid dicamus? Quam fæpe privatis indulgetur affectibus, litatur carni & fanguini, bonum privatum bono Ecclefiarum publico præfertur, vel omnino minus digni affumuntur, prædominatur ambitio, irrepunt fimoniæ, peflimæ artes & fraudes interveniunt? & quamvis ifta fe per accidens habere dicantur, atque adeo ufum propter abufum neutiquam effe tollendum afferatur (n). Attamen ulterius inquirendum foret, an hæc ipfa incommoda, mala, & fcandala toties (demus per accidens) in Collationibus & Nominationibus eveniant, ficut in Electionibus. Profecto fiunt communiter tales Nominationes in Gallia, Hifpania, Italia, & hinc inde etiam in Germania fine ftrepitu, fine tumultibus, fine fcandalis: & vix alibi tot Epifcopi doctrina, pietate, ac zelo Apoftolico eminentes reperiuntur, atque in præfatis locis. Ut adeo a variis rerum circumftantiis dependere videatur, num Electio, num alius modus providendi Ecclefiis fit melior & optimus, atque adeo incertum fit, & convincenter oftendi nequeat, quod Chriftus Dominus viam Electionis pro affumendo Pontifice prælegerit, & fuæ Ecclefiæ præfcripferit.

Id probant hodiernæ electiones.

Nominationes fiunt fine tumultu & ftrepitu.

Quis fit modus optimus dependet a circumftantiis.

Defenditur modus providendi per viam electionis.

Hæc neutiquam eum in finem a nobis dicta aut ab aliis intellecta volumus, ac fi via Nominationum & Collationum nobis potior, utilior, ac melior videretur quam Electionum: nam femper hactenus Jus eligendi Capitulis Cathedralibus in ipfis Concordatis Germaniæ ftabilitum

pla violentarum Electionum ac Ordinationum Epifcopalium refert Bingham lib. 4. §. 1. de S. Cypriano, Greg. Thavmat. Auguftino, Ambrofio. Unum adduxiffe exemplum fufficiat, quod refert Sulpit. in vit. S. Martini, quod nempe fanctus hic Epifcopus dolo quodam e Monafterio erui, & fub cuftodia ad ordinationem deduci debuerit.

(n) Secus enim tollamus Evangelia, quia illis abutuntur hæretici; Sacramenta quia indigne tractantur ab impiis; Apoftolatum, quia eo abufus eft Judas &c. Tollatur abufus, & retineatur bonus ufus.

tum velut Jus aliquod prorſus inſigne, ſolis Germanis proprium, & velut margaritam pretio inæſtimabilem ſuſpeximus, illudque omni jure, ac utiliſſime privative ad Capitula eſſe devolutum credidimus: nam præterquam quod Electiones ſanctiori, puriori, & antiquiori per tot ſæcula vigenti diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſint longe conformiores, quam Nominationes, & Collationes, ad quem alium aptius & utilius jus eligendi devolvi potuit, quam ad Capitula? Cum enim Capitula ſint Collegia, quibus Epiſcopus tanquam Caput præeſt: imo cum arctiori longe, quam antiquitus, vinculo hodie conjungantur Epiſcopi cum Capitulis, ita ut hodie conſtituant corpus, cujus Caput Epiſcopus, membra vero ſunt Capitulares (o), juſtum ac naturale eſt, ut hi e ſuo Collegio eligant, qui corpori huic politico tanquam Caput præſit. Et quis neſcit confuſiones ex admiſſione populi obortas, ſcandala publica, ſcandaloſa ſchismata, aliaque mala quam plurima ex abuſu ſæcularis poteſtatis in Electiones Pontificum, aliorumque Epiſcoporum ſeſe intrudentis in univerſam Eccleſiam redundantia? An autem laudatæ Nominationes Regiæ adeo puræ, ac immunes ſint ab omni labe ſimoniaca, & ſcandalo; an non interveniant adulationes, fraudes, & munera a lingua, manu, & obſequio; an omnis ambitio, & avaritia ab iis exulet, affirmare non audemus. Nobis ſufficit demonſtraſſe, omnimoda certitudine non eſſe certum, quod Electio Summi Pontificis ſit Juris Divini.

Saltem certum non eſt, quod electio ſummi Pontificis ſit juris Divini.

Quantum ad ipſam formam Electionis & modum eligendi Pontificem ex documentis hiſtoricis non conſtat, quænam forma antiquitus fuerit adhibita; qualis ſuffragiorum majoritas obtinuerit; quis votum deciſivum vel conſultivum habuerit. Hodie ergo jus eligendi Pontificem eſt penes ſolos Cardinales, quin vocari debeant abſentes (p). Non ſufficiunt vota majora, ſed requiruntur duæ tertiæ reſpectu Cardinalium in conclavi congregatorum (q): & ſi non converint duæ tertiæ, locum habet acceſſus: In compromiſſo non poſſunt compromiſſarii ſibi ipſis nec directe nec indirecte dare votum (r). Electus non indiget

De forma electionis Pontificiæ.

(o) *Noverit tua diſcretionis prudentia*, ait Alexander III. in cap. 4. de his, quæ fiunt &c. *qualiter tu, & fratres tui unum corpus ſitis, ita quod tu Caput, & illi membra eſſe probantur.*

(p) Cap. 6. de Elect. & cap. 3. eod. in 6. Clement. ne Romani 2. d. t.

(q) Cit. cap. 6. h. t.

(r) Ex Conſtit. ſingulari Greg. XV. quæ incipit: *Æterni Patris &c.*

diget confirmatione &c. Multa quoque ſpecialia pro maturanda Pontificis electione, & avertendis ſcandalis conſtituit Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi II. an. 1273. celebrato, quæ tamen in deſuetudinem abierunt (s). Opportunus hic foret locus agendi de *Excluſiva*, quam Imperator dare ſolet, ne certa perſona ad Pontificatum aſſumatur. Solent illam deſcribere, quod ſit *actus, quo a Cardinalibus Protectoribus Nationum publice in conclavi hoc illudve ſubjectum Electionis paſſivæ incapax edicitur addita declaratione in caſu creationis contraſactæ illud a Principalibus ſuis non iri agnitum.* Ita illam deſcribit Vir Celeberrimus Caſpar Barthel, addens Jus iſtud *Excluſivæ* dictum eſſe fœtum, quem temporum non ita remotorum *Ratio Status* parturiit, illudque in locum antiquæ facultatis Cæſareæ eſſe ſubſtitutum (t). Verum pagellarum anguſtiæ prohibent noſtros deſuper animi ſenſus liberius aperire.

De Excluſiva, quam ſolent dare Imperatores & Reges.

§. VI.

De Succeſſione Pontificia.

Succeſſio Epiſcopalis pertinet ad notas Characteriſticas veræ Eccleſiæ.

Ab Electione recta via ad Succeſſionem Pontificum progrediamur. Nemo eſt, quem lateat, quantum roboris Eccleſia Catholica ad demonſtrandam veritatem ſuæ Religionis ineſſe ſucceſſioni Epiſcopali in præſentem usque diem continuatæ crediderit: tantum nempe, ut illam jure optimo inter Notas characteriſticas veræ Eccleſiæ poſuerit, atque noviter exortis hæreſibus continuo objecerit, quod ſucceſſione Miniſterii Eccleſiaſtici Canonica ab Apoſtolis derivata careant; & econtra ſola Eccleſia Romana hac prærogativa gaudeat (u). Et certe hoc argumenti genus eſſe ſummæ efficaciæ vel exinde colligere licet, quod primi Eccleſiæ Patres ad hanc ſucceſſionem adverſus hæreticos ſemper provocaverint, atque hoc telo ferme unico illorum vim confregerint

(s) Vid. cap. 3. h. t. in 6. ubi ſtatutum inter alia legitur, ut intra 10. dies non exſpectatis abſentibus ingrediantur Conclave, &, ſi intra tres dies non elegerint Pontificem, uno ferculo ſint contenti per 5. dies, ex tunc autem ſolum aqua, panis & vinum eis ſubminiſtretur &c.

(t) Differt. ſpeciali de Excluſiva, ubi examinat, an hæc excluſiva etiam ad Epiſcopatus Germaniæ extendi poſſit, & hoc ex rationibus prægnantiſſimis negat.

(u) Vid. Bellarminus Tom. 1. P. 2. lib. 4. de Not. Eccleſ. cap. 8. ubi *ſucceſſionem Epiſcoporum ab Apoſtolis deductam usque ad nos* ponit inter notas Eccleſiæ.

rint (x). Qua enim ratione vera Ecclesia esse potest, quæ est sine Episcopis, sine Pastoribus; aut certe alios non habet, quam tales, qui recta linea ab Apostolis non descendunt, & hoc ipso potestate legitima carent? Quare mirandum non est, quod hodierni Sectarii nihil non agant, ut hanc Successionem eliminent, atque e manibus Catholicorum violenter extorqueant, optime gnari, quod hoc fundamento subruto facile totum ædificium Hierarchiæ Ecclesiasticæ sit casurum in nihilum. Quoniam vero quæstionem hanc unice esse disquisitionis Theologicæ optime perspectum habemus, eam pro suis meritis examinare neutiquam volumus, sed breviter argumenta Catholica; postea vero illa, quibus Theologus quidam inter Protestantes celeberrimus successionem Episcopalem in Ecclesia Catholica expugnare contendit, in medium proferemus (y).

Acatholici eam evertere conantur.

Pro meliori suorum argumentorum intelligentia distinguit præfatus Theologus triplicem successionem *personalem*, *localem*, & *doctrinalem* (z). Jam ait: Successio *localis* plane nihil probat; nec *personalis* minus *Canonica*; imo nec *personalis Canonica*, nisi conjunctam habeat *doctrinalem*: dum econtra *successio doctrinalis* solitarie etiam spectata sit vera Nota Ecclesiæ. Hinc putat hic Author, insulsum esse ordinem, si a successionis *personalis* investigatione ducatur initium: cum potius a successione *doctrinali* sit ducendum; atque adeo illa sit vera Ecclesia, in qua successio reperitur *doctrinalis* (a). Duo ergo sibi demonstranda assumit. 1mo, Successionem *doctrinalem* neutiquam apud Catholicos, bene vero reperiri apud Protestantes. 2do, Successionem *personalem* Catholicam tum quoad Electiones, tum quoad Ordinationes in toto orbe Christiano defecisse (b). Primum asserit se alibi probasse (c): alterum fusius probare contendit sequentibus potissimum argumentis: & quidem 1mum ferme in hunc modum instaurat: lustremus non nihil vitas, gesta, & acta Pontificia, dicamusque, qua arte successio Pontificia stare, & usque nunc propagari potuerit stantibus tot schismatibus, quorum aliqui ultra 30. enumerant; hæresibus, intrusionibus, inter-

Triplex successio, personalis, localis, & doctrinalis.

Argumenta Pfaffii contra Successionem Episcopalem.

Ss 2

(x) Hoc Argumento usi sunt Irenæus, Tertull. Cyprian. Optatus, Eusebius, Augustin. Epiphan. aliique, uti concedunt ipsi Protestantes, nominatim Matthæus Pfaffius loc. infra citando.

(y) Est is Matthæus Pfaffius Doctor & Cancellarius Tubigensis in Differt. de Success. Episcop.

(z) Art. 4. loc. cit. quid autem sit hæc triplex successio, patet ex ipsis terminis.

(a) Art. 5. (b) Art. 6. (c) In Differt. de tradit. non scriptis.

interregnis, quibus Sedes Pontificia fuit obnoxia? Enumeret quis, si possit, Pontifices intrusos, simoniacos, schismaticos & hæreticos, Apostaticos, aliisque criminibus infectos; ipsas etiam Electionum Papalium a Canonibus derivationes & mutationes, interregna & schismata, quæ aliquoties per plures annos duraverunt (d). Fatentur ista ipsi etiam Scriptores Catholici Baronius, & Bellarminus (e). Alterum inde desumit, quod ex mente omnium Catholicorum ad Sacramentum Ordinationis requiratur intentio, ita ut Sacramentum, quod cum intentione positive contraria confertur, nullum sit. Jam unde quis certo novit, quod omnes Pontifices, & Episcopi cum debita intentione baptizati, confirmati, & ordinati sint, & nemo Episcoporum Ordinationum contrariam intentionem habuerit? Quo posito quot quæso aliorum Episcoporum ordinationes fuere irritæ, & nullæ? quot Sacramenta nulliter collata? 3tio, inquit, hæc Pontificum & Episcoporum successio procul dubio evolvenda foret ex antiquis Episcoporum catalogis, Ecclesiarum Diptychis (f), & historiarum monumentis: Porro autem quantæ difficultatis id foret, in quam innumeras discussiones historicas, chronologicas, & criticas abeundum esset illi, qui inde certi aliquid vellet eruere? 4to, qua ratione valida esse potest ordinatio Episcoporum apud Catholicos: cum ipsi toties in suis formis & ritibus in collatione Ordinis adhibendis variaverint, impositionem manuum, quam Christus nec adhibuit, nec ullibi præscripsisse legitur, primitus adoptaverint, & successu temporis assumptione aliarum formarum adulteraverint? Alia levioris momenti argumenta e. g. de Sacerdo-

(d) Art. 7.

(e) Baronius quidem Tom. X. ad annum 912. ubi Ecclesiæ faciem nigerrimis coloribus depingit, inter alia dicens: *Quæ tunc facies Ecclesiæ Romanæ? quam fœdissima, cum Romæ dominarentur sordidissimæ meretrices, quarum arbitrio mutarentur sedes, darentur Episcopi, & quod auditu horrendum & infandum est, intruderentur in sedem Petri earum Amasii Pseudo-Pontifices &c.* Alter est Bellarminus dicens: *Omnes Ecclesias Patriarchales habuisse per longa tempora Episcopos manifeste hæreticos, ac proinde interruptam esse in iis veram successionem pastorum.*

(f) Fuere Diptycha nihil aliud, quam Catalogi, in quibus scripta erant nomina virorum celebriorum, & erant multiplicis generis, alii vivorum, & alii mortuorum, de quibus vid. Graveson in Præfat. Hist. ad Sæc. V.

cerdotio novæ Legis omnibus Christianis communi, utpote centies a nostris Theologis excussa, non moramur (g).

Refutantur argumenta Pfaffii.

Sed jam Catholicos nostros DD. audiamus, simul & opposita breviter diluamus: 1mo nondum a parte adversa demonstratum est, nec demonstrari potest, quod in sua Ecclesia sit *successio doctrinalis*, dum econtra apud ipsos potius grassari novationes, nova, eaque falsa dogmata ab ipsis assumpta; antiquiora vero fuisse adulterata nostri DD. millies demonstraverint. 2do Ubinam, & a quibus hæc *successio doctrinalis* conservari, propagari, & ad nos usque transfundi potuit, si *successionem personalem*, & *localem* eliminemus? Profecto Christus non alios constituit Doctores, & Custodes veritatis, quam Petrum, & cæteros Apostolos: & per horum Successores doctrinas revelatas conservari, & propagari voluit. Quod si ergo in sedibus Episcopalibus Principalioribus maxime Ecclesiæ Romanæ, quam Christus velut centrum unitatis & veritatis constituit, hanc successionem desiisse dicamus, in aliis vero Ecclesiis talem dari ostendi nequeat, ubinam jam veritas inveniri poterit? Aut si illos, quos constituit Christus regere Ecclesiam DEI, desiisse; alios vero in ipsorum locum subintrasse probari non possit, quomodo ullo argumento conservatio purioris & sanctioris doctrinæ ostendi poterit? Nunquid, ipso fatente Adversario, antiquiores Patres occasione enatarum hæresum ad Ecclesias *Matrices*, ad *successionem Episcopalem* appellarunt, provocarunt (h)? 3tio, habent principaliores Ecclesiæ suos Catalogos, in quibus seriem, acta & gesta Episcoporum accurate descripta legimus, quos esse sinceros & genuinos ferme omnium Sæculorum Scriptores agnoverunt, quin unquam alicujus falsitatis convinci potuerint. Quod si ergo his suam fidem denegabimus, nihil tutum, nihil certum erit in tota Historia. Neque opus est tot disquisitionibus Chronologicis, & Criticis sæpe superfluis non raro ex ostentatione; sæpe inani novitatis pruritu, vel odio Religionis & veritatis provenientibus: His enim si nimium indulgeamus, brevi Pyrrhonismus

Successio doctrinalis ex personali & locali demonstratur.

(g) Ajunt enim Protestantes, Sacerdotium esse omnibus commune, & omnes Christianos esse Sacerdotes.

(h) Vid. ipse Pfaffius art. 2. ubi plures adducit textus Patrum, specialiter Irenæi l. 3. c. 3. N. 1. advers. hæref. dicentis: *Habemus enumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt.* Et Tertulliani de Præscript. c. 32. scribentis: *edant ergo origines suarum Ecclesiarum: evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita ut per successiones ab initio &c.*

nismus intrabit in orbem universum, & vacillabit fides omnium historiarum. 4to. Esto innumera schismata sciderint Sedem Romanam; varia, eaque enormia prorsus crimina infecerint Sedem Apostolicam; plures intrusi fuerint Pseudo-Pontifices; diutius aliquando vacaverit Sedes Romana; & inde scandala publica redundaverint in Ecclesiam universam, anne propterea *successionem legitimam* Pontificum defecisse dicemus? Sceptrum Judæ non fuit a Judæa ablatum, licet pessimi Reges rexerint Rempublicam Hebraicam. Conservantur jura Regnorum, & successio legitima Regum, licet frequenter extrema vi invadantur, injusti invasores intrudantur, & legitimi Successores ad tempus Regno, Sceptro, & Regalibus exuantur. Certe neminem in omni historia ita peregrinum esse existimamus, qui ignoret in mediis tenebris Ecclesiæ affulsisse veritatem, in mediis fluctibus naviculam Petri a naufragio mirabiliter fuisse conservatam, schismata omnia curante extraordinaria DEI Providentia extincta, schismaticos confusos, injustos invasores turpissime universo orbi factos ludibrio. Aliud est cessare successionem, & aliud ad tempus non adesse successorem; aliud Sedem Petri desinere, & aliud ad tempus vacare.

Opus Divinæ Providentiæ est conservatio Ecclesiæ.

Atque hoc ipsum est, quod velut opus singularis Providentiæ bono Ecclesiæ invigilantis adorare debemus, quod, licet Hæretici Acheronta contra illam moverint, Schismatici turmatim eam invaserint, Reges & Principes schismata foverint, & promoverint, nihilominus nec portæ inferi adversus eam prævalere potuerint. Fidelis nempe DEUS est in servandis promissis suis: *Ego pro te oravi, Petre, ut non deficiat fides tua &c. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Portæ non prævalebunt adversus eam* (i). De intentione hactenus non multum fuit solicita Ecclesia, quamquam illam semper requisiverit. Supremi Numinis est infallibilem suam assistentiam, atque indefectibilitatem suæ Ecclesiæ promittentis in similibus providere. Et quid si quis sententiam gravissimorum Theologorum, quam Synodus Tridentina neutiquam damnavit, amplectatur, quod valeat Sacramentorum administratio etiam cum retentione intentionis facta (k)? De impositione manuum ab ipsis Apostolis certe ex mandato Christi, & posthac semper ab Ecclesia adhibita passim scribunt nostri Theologi, ad quos Adversarium remittimus, qui certe nunquam probabit, quod Ecclesia ritus suos substantiales mutaverit: licet hinc inde ritus quosdam effe-

(i) Luc. 22. v. 32. Matth. 18. Matth. 16. v. 18.

(k) Vid. Caspar. Juenin in Comment. Histor. de Sacram. Dissertat. 1. quæst. 5. cap. 2. art. 3.

effectuum Sacramentalium magis expressivos vel addiderit, vel anteriores alteraverit (l).

§. VII.

Catalogus Pontificum.

Pro aliquali notitia Discipulis nostris apprime necessaria liceat jam pertexere Catalogum Pontificum, qui hactenus rexerunt Ecclesiam addito singulis anno æræ Christianæ vulgaris, quo ex mente meliorum Chronologorum suum Pontificatum inceperunt. Deprompsimus illum ex obviis Authoribus, quin de accuratiori Chronologia multum soliciti fuerimus.

	A. C.		
1. S. Petrus		25. Sixtus II.	257
2. Linus (m)	65	26. Dionysius	259
3. Cletus	67	27. Felix I.	269
4. Clemens	77	28. Eutychianus	275
5. Anacletus	83	29. Cajus	283
6. Evaristus	95	30. Marcellinus	296
7. Alexander I.	108	31. Marcellus	308
8. Sixtus I.	116	32. Eusebius	310
9. Telesphorus	126	33. Melchiades	310
10. Hyginus	137	34. Silvester	314
11. Pius I.	141	35. Marcus	336
12. Anicetus	151	36. Julius	337
13. Soter	161	37. Liberius	352
14. Eleutherius	170	38. Felix II.	355
15. Victor	185	39. Damasus	366
16. Zephyrinus	197	40. Siricius	384
17. Callistus I.	217	41. Anastasius I.	398
18. Urbanus I.	222	42. Innocentius I.	401
19. Pontianus	230	43. Zosimus	417
20. Anterus	235	44. Bonifacius I.	418
21. Fabianus	236	45. Cœlestinus	422
22. Cornelius	251	46. Sixtus III.	432
23. Lucius	252	47. Leo I.	440
24. Stephanus I.	253	48. Hilarius	461

49. Sim-

(l) E. g. in Collatione Ordinum porrectionem instrumentorum retenta utique impositione manuum semper adhiberi consueta.

(m) Alii Scriptores post S. Petrum immediate ponunt Clementem; alii Linum, Clementem, & tunc Cletum.

49.	Simplicius	468
50.	Felix III.	483
51.	Gelaſius	492
52.	Anaſtaſius II.	496
53.	Symmachus	498
54.	Hormisdas	514
55.	Joannes I.	523
56.	Felix IV.	526
57.	Bonifacius. II.	530
58.	Joannes II.	532
59.	Agapetus	535
60.	Silverius	536
61.	Vigilius	537
62.	Pelagius I.	555
63.	Joannes III.	560
64.	Benedictus I.	574
65.	Pelagius II.	578
66.	Gregorius M. I.	590
67.	Sabinianus	604
68.	Bonifacius III.	607
69.	Bonifacius IV.	608
70.	Deusdedit	615
71.	Bonifacius V.	619
72.	Honorius I.	625
73	Severinus	640
74.	Joannes IV.	640
75.	Theodorus	642
76.	Martinus I.	649
77.	Eugenius I.	654
78.	Vitalianus	657
79.	Adeodatus	672
80.	Donus I.	676
81.	Agatho	678
82.	Leo II.	682
83.	Benedictus II.	684
84.	Joannes V.	685
85.	Conon	686
86.	Sergius I.	687
87.	Joannes VI.	701
88.	Joannes VII.	705
89.	Siſinnius	708
90.	Conſtantinus	708
91.	Gregorius II.	715
92.	Gregorius III.	731
93.	Zacharias	741
	Stephanus tantum Electus.	752
94.	Stephanus II.	752
95.	Paulus I.	757
	Conſtantinus Antip.	767
96.	Stephanus III.	768
97.	Hadrianus I.	772
98.	Leo III.	795
99.	Stephanus IV.	816
100.	Paſchalis	817
101.	Eugenius II.	824
102.	Valentinus	827
103.	Gregorius IV.	827
104.	Sergius II.	844
105.	Leo IV.	847
106.	Benedictus III.	855
107.	Nicolaus I.	855
108.	Hadrianus II.	867
109.	Joannes VIII.	872
110.	Martinus II.	882
111.	Hadrianus III.	884
112.	Stephanus V.	885
113.	Formoſus	891
114.	Bonifacius VI.	896
115.	Stephanus VI.	896
116.	Romanus	897
117.	Theodorus II.	898
118.	Joannes IX.	898
119.	Benedictus IV.	900
120.	Leo V.	903
121.	Chriſtophorus	903
122.	Sergius III.	904
123.	Anaſtaſius III.	911
124.	Lando	913

125. Joan-

125.	Joannes X.	914
126.	Leo VI.	928
127.	Stephanus VII.	929
128.	Joannes XI.	931
129.	Leo VII.	936
130.	Stephanus VIII.	939
131.	Martinus III.	942
132.	Agapetus II.	946
133.	Joannes XII.	956
	Leo VIII. Antip.	963
134.	Benedictus V.	964
135.	Joannes XIII.	965
136.	Benedictus VI.	972
	Bonifacius Antipapa.	
137.	Donus II.	974
138.	Benedictus VII.	975
139.	Joannes XIV.	984
	Joannes Roberti filius Electus	
140.	Joannes XV. al. XVI.	985
141.	Gregorius V.	996
	Joannes XVI. al. XVII. Antip.	997
142.	Silvester II.	999
143.	Joannes XVII. al. XVIII.	1003
144.	Joannes XVIII. al. XIX.	1003
145.	Sergius IV.	1009
146.	Benedictus VIII.	1012
147.	Joannes XIX, al. XX.	1024
148.	Benedictus IX.	1033
	Silvester Antip.	1044
149.	Gregorius VI.	1044
150.	Clemens II.	1046
151.	Damasus II,	1048
152.	Leo IX.	1049
153.	Victor II.	1055
154.	Stephanus IX.	1057
	Benedictus X. Antip.	1058
155.	Nicolaus II.	1058
156.	Alexander II.	1061
157.	Gregorius VII.	1073
158.	Victor III.	1086
159.	Urbanus II.	1088
160.	Paschalis II.	1099
161.	Gelasius II.	1118
	Gregorius Antip.	1118
162.	Callistus II.	1119
163.	Honorius II.	1124
164.	Innocentius II.	1130
	Anacletus Antip.	1130
	Victor Antip.	1138
165.	Cœlestinus II.	1143
166.	Lucius II.	1144
167.	Eugenius III.	1145
168.	Anastasius IV.	1153
169.	Hadrianus IV.	1154
170.	Alexander III.	1159
	Victor Antip.	1159
	Paschalis Antip.	1164
	Callistus Antip.	1167
	Innocentius Antip.	1178
171.	Lucius III.	1181
172.	Urbanus III.	1185
173.	Gregorius VIII.	1187
174.	Clemens III.	1187
175.	Cœlestinus III.	1191
176.	Innocentius III.	1198
177.	Honorius III.	1216
178.	Gregorius IX.	1227
179.	Cœlestinus IV.	1241
180.	Innocentius IV.	1243
181.	Alexander IV.	1254
182.	Urbanus IV.	1261
183.	Clemens IV.	1265
184.	Gregorius X.	1271
185.	Innocentius V.	1276
186.	Hadrianus V.	1276
	Vicedominus Electus	1276

187.	Joannes XX. al. XXI.	1276
188.	Nicolaus III.	1277
189.	Martinus IV.	1281
190.	Honorius IV.	1285
191.	Nicolaus IV.	1288
192.	Cœleſtinus V.	1294
193.	Bonifacius VIII.	1294
194.	Benedictus XI.	1303
195.	Clemens V.	1305
196.	Joannes XXI. al. XXII.	1316
	Nicolaus Antip.	1328
197.	Benedictus XII.	1334
198.	Clemens VI.	1342
199.	Innocentius VI.	1352
200.	Urbanus V.	1362
201.	Gregorius XI.	1370
202.	Urbanus VI.	1378
	Clemens Antip.	1378
203.	Bonifacius IX.	1389
	Benedictus Antip.	1394
204.	Innocentius VII.	1404
205.	Gregorius XII.	1406
206.	Alexander V. 1409	Hi duo plerumque numerantur inter legitimos Pontifices.
207.	Joañes XXIII. 1410	
208.	Martinus V.	1417
	Clemens Antip.	1424
209.	Eugenius IV.	1431
	Felix Antip.	1439
210.	Nicolaus V.	1447
211.	Calliſtus III.	1455
212.	Pius II.	1458
213.	Paulus II.	1464
214.	Sixtus IV.	1471
215.	Innocentius VIII.	1484
216.	Alexander VI.	1492
217.	Pius III.	1503
218.	Julius II.	1503
219.	Leo X.	1513
220.	Adrianus VI.	1522
221.	Clemens VII.	1523
222.	Paulus III.	1534
223.	Julius III.	1550
224.	Marcellus II.	1555
225.	Paulus IV.	1555
226.	Pius IV.	1559
227.	Pius V.	1566
228.	Gregorius XIII.	1572
229.	Sixtus V.	1585
230.	Urbanus VII.	1590
231.	Gregorius XIV.	1590
232.	Innocentius IX.	1591
233.	Clemens VIII.	1592
234.	Leo XI.	1605
235.	Paulus V.	1605
236.	Gregorius XV.	1621
237.	Urbanus VIII.	1623
238.	Innocentius X.	1644
239.	Alexander VII.	1655
240.	Clemens IX.	1667
241.	Clemens X.	1670
242.	Innocentius XI.	1676
243.	Alexander VIII.	1689
244.	Innocentius XII.	1691
245.	Clemens XI.	1700
246.	Innocentius XIII.	1721
247.	Benedictus XIII.	1724
248.	Clemens XII.	1730
249.	Benedictus XIV.	1740
250.	CLEMENS XIII.	1758

§. VIII.

§. VIII.

Cum successio Pontificum in genere ad fidem pertineat, & fide Divina credendum sit ad finem usque mundi fore visibile Caput Ecclesiæ, haud paucorum Theologorum ingenia vexat ea quæstio, num ad fidem pertineat hæc propositio: *Hic aut ille est verus Romanus Pontifex, Vicarius Christi, & Successor Petri.* Nova sane hæc est quæstio, de qua altum silent Patres, & antiquiores Theologi. Sunt, qui eam immediate; sunt, qui mediate credendam censeant: neutram sententiam hucusque Ecclesia suo calculo approbavit. Existimamus decisionem hujus quæstionis principaliter dependere a decisione alterius, & quidem duplicis quæstionis universalis, quibus quæritur 1mo, an *conclusio Theologica* ex duabus propositionibus, quarum una est de fide, & altera physice, vel moraliter certa, legitime deducta constituat *objectum materiale* fidei, & dogma quoddam fidei particulare illis saltem credendum, quibus talis conclusio sufficienter est explicata (n). 2do Et principaliter, an & quomodo propositiones particulares in propositionibus universalibus contentæ, in se vero clare & distincte non revelatæ fide Divina credi debeant? Exemplum prioris ponunt in hac propositione: *Christus est risibilis*, quæ deducitur ex his duabus propositionibus: *Omnis homo est risibilis: Christus est homo: ergo risibilis.* Jam ajunt, propositio major est physice certa, altera omnino de fide: ergo etiam conclusio: *Christus est risibilis* erit de fide illi saltem, cui connexio conclusionis cum præmissis erit sufficienter explicata. Exempla posterioris dant sequentia: *Omnis Pontifex legitime electus est verus Successor Petri: ergo Clemens XIII. est verus Successor Petri.* Item *omne Concilium legitime congregatum & celebratum est infallibile: ergo Concil. Trident. est infallibile. Omnis hostia rite consecrata est adoranda: ergo hæc numero hostia adoranda erit. Omnis infans legitime baptizatus est immunis a peccato originali: ergo hic numero infans taliter immunis erit.*

Quæstio hic examinanda est nova.

Illius decisio dependet a decisione aliarum quæstionum.

Prior quæstio non est tanti momenti & rarius occurrit, nobisque opinio, quæ tales conclusiones ad certitudinem fidei elevat, semper visa fuit minus probabilis: tum quod ad dogma fidei indispensabiliter requi-

Utrum conclusio Theologica pertineat ad fidem?

(n) Notanter dicunt: *Dogma particulare*, quale foret, si DEUS homini privato doctrinam aliquam revelaret, quam Ecclesiæ non revelavit. Non enim possunt dicere tales conclusiones esse dogma universale: cum desit declaratio necessario requisita ad universalitatem dogmatis: & quia alias contrarium sentientes dicendi forent hæretici.

requiratur, ut ſit *immediate* revelatum: id quod de concluſionibus ſimilibus dici nequit, hoc ipſo, quod tanquam proprietates ex eſſentia fluant, & ſaltem virtualiter (ut Scholæ loqui amant) diſtinguantur: tum quod eſſentia abſolute loquendo poſſit eſſe ſine proprietatibus, & ſic certitudo illa phyſica ſit inferior, & quodammodo deprimat omnimodam certitudinem metaphyſicam ad dogma fidei requiſitam. Exciperemus caſum, quo ipſa etiam proprietas eſſet immediate revelata (o).

Num particulares in Univerſalibus contentæ?

Longe majoris momenti & ferme quotidiana eſt altera quæſtio, prout ex allatis exemplis conſtat: nam, ut ajunt, niſi tales propoſitiones particulares ſide Divina eſſe credendas dicamus, quamplurima dogmata fidei periclitabuntur, actum erit de infallibilitate Conciliorum & Pontificum, de veritate plurium dogmatum, de ſucceſſione Pontificum &c. plura alia graviſſima mala Eccleſiæ erunt pertimeſcenda, ut infra audiemus.

Diverſæ ſunt Authorum ſententiæ.

In enucleanda hac quæſtione mirum in modum ſe torquent Doctores Theologi. Quidam abſolute cenſent tales propoſitiones neutiquam pertinere ad fidem: cum a DEO non ſint immediate revelatæ, & illarum veritas dependeat a variis circumſtantiis, quæ facile fallere poſſunt (p). Alii diſtinguunt inter propoſitiones univerſales, quarum aliquæ revelantur propter particulares; aliæ vero ex alio fine. Exemplum ponunt in his duabus propoſitionibus: *Omnis legitime electus eſt verus Succeſſor Petri*, & in hac: *Omnis infans legitime baptizatus eſt immunis a peccato originali.* Prior propoſitio non tam propter ſe, quam propter hanc particularem: *Hic vel ille Pontifex eſt legitimus Succeſſor Petri*, eſt revelata; altera vero non tam propter hanc particularem: *Ergo hic infans eſt immunis a peccato originali*, quam in ordine ad demonſtrandam efficaciam & virtutem Baptismatis. Alii aliter diſtinguunt dicentes dari propoſitiones univerſales, in quibus particulares tanquam

(e) Sicut in hac propoſitione: *Omnis homo habet voluntatem propriam: ſed Chriſtus fuit homo: ergo habuit voluntatem propriam.* Nam duplex in Chriſto voluntas hinc inde legitur eſſe revelata in Scripturis e. g. Luc. 22. verſ. 24. per verba: *Non mea ſed tua fiat voluntas.*

(p) E. g. Hæc propoſitio: *Hic vel ille numero Pontifex eſt verus Succeſſor Petri*, dependet ab eo, an talis ſit rite baptizatus, ordinatus, & electus, an nihil contra formam electionis actum fuerit &c. Hujus opinionis ſunt Turrecremata lib. 4. ſummæ part. 2. cap. 9. Cajetanus 2. 2. q. 1. art. 3. Bannes 2. 2. q. 1. art. 10. dub. 2. ad 2. 9.

quam *partes in toto* ita continentur, ut fine refpectu ad has vel illas circumftantias hæc continentia primo mox intuitu cognofcatur. Tali modo, ajunt, hæc propofitio: *Ergo DEUS Petrum vult falvum*, continetur in hac propofitione: *DEUS vult omnes homines falvos facere*. Sunt aliæ univerfales, in quibus particulares tali modo non continentur, ita ut illarum inclufio aliter cognofci non poffit, nifi expendantur variæ extrinfecæ & contingentes circumftantiæ, a quibus dependent: tales propofitiones funt illæ *de infante baptizato*, & *de hoc vel illo Pontifice electo*. Efto enim utraque contineatur fub univerfali: *Omnis infans &c. omnis legitime electus &c*, ifta tamen inclufio vi univerfalis huic vel illi individuo applicatæ non mox fe manifeftat: nifi ad varias circumftantias fallibiles fiat reflexio, adeoque medium aliquod fallibile in adjutorium affumatur. Nam ut dictæ propofitiones dici poffint contineri in fuis univerfalibus, debet in prima propofitione conftare de *materia* & *forma Baptismi* debite applicata, de *intentione Miniftri &c.* in altera vero, quod hic vel ille Pontifex fit *Mas*, *baptizatus*, *legitime electus*, & *ordinatus*. Jam ajunt, prioris generis propofitiones funt de fide, hoc ipfo quod fint partes: quia una cum toto immediate etiam revelari partes neceffe eft: cum fine partibus totum effe vel cognofci nequeat, Inde manifeftum fequitur difcrimen inter hanc propofitionem *Chriftus eft rifibilis*; & iftam: *Petrum vult falvum facere:* prior enim continetur in univerfali tanquam proprietas in fua effentia faltem virtualiter indiftincta *identice* tantum; altera tanquam pars in toto non tantum *identice*, fed etiam *formaliter*, ut loquitur Tournelius (q). E-contra pofterioris generis propofitiones particulares nullo modo ad fidem pertinent: hoc ipfo quod a circumftantiis fallibilibus dependeant, nifi alio quodam principio fuperiori & infallibili fuftententur, quale foret *pacifica acceptatio univerfalis Ecclefiæ*. Et hinc dicunt, quod hæc propofitio: *hic vel ille Pontifex &c.* fit de fide, quia efto dependeat a principio fallibili, nempe a variis circumftantiis *Baptismi*, *Electionis*, *Ordinationis*, alio tamen infallibili principio nempe *acceptationis univerfalis Ecclefiæ*, quæ falli nequit, fuffulcitur. Atque hæc diftinctio & applicatio nobis videtur omnino probabiliffima, & ad varia difficultates & quæftiones refolvendas aptiffima (r).

(q) In Appendice ad loca Theologica pag. mihi 186. edit. Colonien. ubi pro hac fententia citat Panormo, Gravina, Cardin. de Laurea.

(r) E. g. poffumus dare rationem, cur e. g. hæ propofitiones (faltem ex probabili fenten-

Alii aliter discurrunt, quorum tamen principia discutere non vacat (s).

Examinatur quæstio principalis de hoc vel illo Pontifice in individuo. Esse de fide multis argumentis ostenditur.

Ad principalem quæstionem veniamus, & utriusque sententiæ fundamenta audiamus. Qui præfatam propositionem *de hoc vel illo Pontifice* immediate ad fidem pertinere existimant, duabus præcipue ducuntur rationibus, quarum prima in eo consistit, quod propositio particularis, qualis est hæc: *hic vel ille Pontifex est legitimus Successor*, includatur in hac universali: *Omnis legitime electus Pontifex est verus Successor Petri*; ferme eo modo, quo propositio, qua dicimus: *Salomon peccavit in Adam*, includitur in hac: *omnes homines peccaverunt in Adam*: ergo utraque erit immediate revelata, & hoc ipso de fide. Et quamquam propositio intermedia, alterius universalis applicativa, hæc nempe: *sed hic est legitime electus*, dependeat a circumstantiis extrinsecis non undequaque certis: quia tamen est suffulta alio superiori ordinis principio infallibili, hoc nempe, quod electus Pontifex *ut talis* a tota Ecclesia agnoscatur, & ipsa electio approbetur, consurgit in vim principii infallibilis, & tali modo refundit infallibilitatem in propositionem particularem: *ergo hic numero Pontifex est legitimus Successor Petri*, & verum erit dicere, quod una cum hac universali: *omnis legitime electus &c.* etiam altera particularis: *hic vel ille &c.* sit revelata, licet hæc propositio revelata usque nunc veluti sub modio latuerit ferme eo modo, quo aliæ propositiones fidei, quas Ecclesia post plura Sæcula occasione exurgentium hæresum credendas declaravit (t). Atque hac ratione solvitur præcipua difficultas in similibus quæstionibus occurrens,

sententia) *hic vel ille numero Pontifex est legitimus Successor; hoc vel illud Concilium fuit legitimum*, sint de fide; non vero sequentes: *hæc hostia est adoranda, hic infans est immunis a peccato originali.* Licet enim in eo conveniant, quod in universalibus contineantur, & a particulari fallibili applicante dependeant e. g. ab hac: *sed iste est legitime electus, hæc hostia est legitime consecrata*, priores tamen sustentantur sublimiori quodam infallibili principio *universalis acceptationis Ecclesiæ*: id quod de posterioribus dici nequit. (s) Vid Tournelius loc. cit.

(t) E. g. hæc propositio: *in Christo sunt duæ voluntates*, semper fuit revelata sed non nisi occasione hæresis Monothelitarum tanquam dogma fidei declarata. Similiter hæ propositiones: *Sancti sunt colendi, usus imaginum est licitus, datur transubstantiatio* semper fuere revelatæ, at primum post longum tempus contra Hæreticos e. g. Iconoclastas, Berengarianos, Petrobrusianos ad credendum propositæ.

rens, quæ in eo eſt poſita, quod non dentur in Eccleſia novæ revelationes, ſed omnes prorſus veritates a Chriſto ſint revelatæ: ne dicere cogamur, quod Chriſtus ſuæ Eccleſiæ mancam, & mutilam reliquerit doctrinam (u). Altera ratio eſt ſequens: niſi enim fide certi ſimus de hoc numero Pontifice legitime electo, qua ratione demonſtrare poterimus exiſtentiam Capitis viſibilis in Eccleſia, adimpletionem Promiſſionis Chriſti: *tu es Petrus*, legitimam ſucceſſionem Pontificum ad nos usque traductam: eo quod de nullo Pontifice certo ſciamus juxta adverſa principia, an fuerit legitimus Pontifex? An non nutabit Eccleſia, Fides, & Religio? Dubitare ergo licebit de Decretis Pontificum ad dogma pertinentibus, in dubium vocare electionem eorum, ſententias ipſorum repudiare. Hæc quam periculoſa ſint, quis non videat?

Contrarium oſtenditur.

Sed pars adverſa non minus ingenti argumentorum apparatu inſtructa incedit: dicit enim 1mo, non ſat evidenter evidentia fidem Divinam operante conſtare de illa ipſa propoſitione univerſali: *omnis legitime electus eſt verus Succeſſor Petri;* an ſit a DEO revelata: cum adhuc dubium ſit, an electio ſit Juris Divini (x)? Neque ſeu per Scripturam ſeu per Traditionem revelatum ſit, quod Succeſſores Petri per viam Electionis ad Sedem Pontificiam ſublimari debeant. Imo negotium Electionis ſubſtare humanæ directioni, regulis, & circumſtantiis fallibilibus, ac mutationibus, atque revera hinc inde ab Eccleſia quoad formam eſſe alteratum, ac mutatum aliunde conſtare. Si hoc verum eſt, & ipſa propoſitionis univerſalis fides vacillat, qua ratione propoſitioni particulari ſua ſtabit firmitas, infallibilitas, & revelatio Divina? Dicit 2do, multo minus evidenter conſtare, quomodo in propoſitione univerſali, eſto hæc ſit immediate revelata, includatur propoſitio particularis immediate quoque revelata: cum hæc propoſitio particularis inde firmiſſime deduci; vel tanquam intime incluſa cognoſci nequeat, niſi in adjutorium aſſumatur alia propoſitio intermedia, pariter incerta, & dubia, nempe ſequens: *ſed hic eſt legitime electus*, quam nemo ad fidem pertinere dixerit. Et quomodo jam ad fidem pertinebit propoſitio, quæ inde conſequitur? Igitur, licet detur, quod propoſitio univerſalis: *omnis legitime electus &c.* ad fidem ſpectet, illa tamen propoſitio

(u) Ferme omnes Theologi docent, quod non dentur novæ revelationes in Eccleſia, & ſic, quando Eccleſia aliquid de novo definit, Eccleſiæ non ſit nova revelatio, ſed ipſa ſolummodo dogma revelatum declarat.

(x) Vid. dicta ſuperius §. IV.

tio intermedia, & applicativa propositionis universalis ad particularem, utpote fallibilis, incerta, & dubia impediet, quo minus propositio particularis evidenter in ea inclusa, vel infallibili consequentia ex ea deducta dici valeat. Neque illa pacifica acceptatio universalis Ecclesiæ infallibilitatem & evidentiam sive in unam sive in alteram propositionem particularem deductivam, vel deductam influere potest: quia non constat, utrum Ecclesia per modum dogmatis illam propositionem: *hic est legitime electus* acceptet, & fide Divina credat, electionem hujus vel illius Pontificis esse legitime peractam: cum Ecclesiæ satis sit de legitima Electione habere certitudinem moralem, ut mox dicetur. Dicit 3tio, apertius ostendendum fore, an non revelatio nova contra mentem plerorumque Theologorum in Ecclesia admittatur, si hæc propositio: *hic, vel ille &c.* immediate a DEO esse revelata dicatur: duplex enim solummodo datur revelatio, quarum una respicit veritates æternas, & facta DEI ac hominum jam consummata; altera vero facta quædam in Ecclesia consummanda. Jam revelatio ista non potest reduci ad priora, uti clarum est; nec ad posteriora: alias enim Spiritus S. prædicere & revelare debuisset, e. g. Clementem, vel Benedictum fore legitime eligendos; sed ubinam hoc prophetice prædixisse legitur? Quod si vero dicatur, præfatam propositionem: *hic vel ille &c.* esse immediate revelatam una cum propositione universali, in immensum abibit eorum numerus, quæ imposterum erunt credenda (y). Affert 4to, crudele exemplum Stephani VII. qui Formosum legitimum Pontificem ab universa Ecclesia susceptum exhumari, per urbem circumduci, & in Tyberin projici curavit, & e Catalogo legitimorum Pontificum expunxit: & tamen nemo hactenus Stephanum Hæreticis adscripsit, aut falsum dogma e Cathedra proposuisse credidit, neque ipsa Ecclesia hactenus inter hæreticos recensuit illos, qui illam propositionem: *hic, vel ille &c.* non esse immediate de fide scripserunt, & docuerunt. Neque, dicit 5to, Ecclesiæ ullum metuendum esse periculum ex illis, quorum supra fuit facta mentio: satis enim est, quod habeatur certitudo moralis, cui sine temeritate, & præsumpta hæresi contradici nequit: Hac enim ratione ipsa dogmata erunt in salvo. Stat enim dogma fidei (idem dicendum de aliis) de colendis parentibus, de obedientia

Factum Stephani VII. examinatur.

(y) E. g. hunc vel illum Sanctum Canoni Sanctorum adscriptum regnare in cœlis, Archi-Episcopum Parisiensem esse legitimum Episcopum, singulas hostias populo exhibitas continere verum Corpus Christi &c. ita ratiocinatur Ludov. Murat. in Opusc. de Ingen. moder. lib. 1. cap. 18.

dientia Superioribus præſtanda, etſi fides non doceat, hos vel illos eſſe legitimos Parentes, vel Superiores. Profecto ſi in ſimilibus revelationem vel fidem Divinam deſideremus, actum erit non tantum de Eccleſia, ſed etiam de tota hujus Univerſi Republica. In hunc ferme modum diſcurrit Ludov. Murat. (z) Ex quo multa deprompſimus: non pauca tamen ex noſtris addidimus. Interim admittit præfatus Author, quod talis propoſitio ſalem mediate ad fidem pertineat: quatenus ille, qui illam negaret, dogmata fidei mediate læderet, ac illud præcipue, quod Chriſtus peculiari providentia regat Eccleſiam, eique in neceſſariis non deſit. *In ſimilibus non requiritur revelatio Divina.*

CAPUT II.

De authoritate & poteſtate Pontificis qua Primatis & Legislatoris.

§. I. *Quænam ſint præcipuæ controverſiæ de authoritate & poteſtate Pontificia?* II. *Quandonam potiſſimum hæ controverſiæ moveri cœperint?* III. *Modeſte diſſeritur de poteſtate Pontificis qua Primatis, in ſpecie de authoritate & ſuperioritate illius in Conciliis remiſſive.* IV. *De Infallibilitate in decidendis dogmatibus fidei;* V. *Reſolvendis quæſtionibus facti & juris;* VI. *Qualificandis propoſitionibus;* VII. *Ferendis legibus univerſalibus pro tota Eccleſia diſciplinam Eccleſiaſticam concernentibus.* VIII. *De Poteſtate directa vel indirecta in Reges & Principes & bona illorum;* IX. *Item in electionibus & confirmationibus Epiſcoporum & collationibus beneficiorum.*

§. I.

Controverſiæ de poteſtate, authoritate & Jurisdictione Pontificis moveri conſuetæ, & potiſſimum a Theologis Scholaſticis excogitatæ hodie ſunt innumeræ, ut vix in numerum cogi poſſint. Ex his præcipuæ ſunt illæ, quas ad init. hujus Capitis recenſuimus, & nunc non nihil accuratius diſcutiemus: de *Superioritate ſupra Concilia*, *infallibilitate*, & *poteſtate illius ſeu directa ſeu indirecta in Reges & Principes.* Jam a tribus *Recenſentur præcipuæ controverſiæ de poteſtate Pontificis ab aliquot ſæculis potiſſimum agitatæ.*

(z) Vid. cit. Auth. loc. cit.

a tribus & ultra Sæculis ingenti animorum contentione hæ quæstiones inter DD. Gallos præcipue & Italos agitantur. Itali cum Germanis pro Superioritate, Infallibilitate, & suprema Authoritate Pontificis; Galli econtra pro suis libertatibus Gallicanis (a), iuribus suorum Regum, observantia antiquorum Canonum Ecclesiæ usque nunc zelarunt. Quos motus controversiæ istæ in Ecclesia excitaverint, qui libri desuper editi, quis satis edicat? & certe in hodiernum usque diem controversiæ istæ mirum in modum DD. collisos tenent, ut vix ulla sit quæstio, quæ majori fervore, zelo, ac studio agitatur, ac istæ.

Hæ controversiæ non sine prædominante affectu agitantur.

Utraque pars ingenti argumentorum ex Historiis Ecclesiasticis præcipue depromptorum apparatu incedit. Ducuntur non pauci inani superbiæ vento, putantes se locum inter hodiernos Eruditos non mereri, nisi contra Pontificem egregie declament, illius potestatem e suo throno deponant, & ferme ad ima detrudant. Agitantur alii zelo prorsus indiscreto, actum esse existimantes de Ecclesia, Religione & Fide Catholica, nisi Pontificis authoritatem supra omnem potestatem extollant. Et hinc non raro contrarium sentientes censuris etiam Theologicis perstringere, varia fidei dogmata in suo intellectu cudere, & doctrinas nec a Christo revelatas, nec ab Ecclesia ad credendum propositas, quæ vix limites probabilitatis excedunt, multo minus apicem veritatis fidei attingunt, instar dogmatis & veritatis Evangelicæ plenis buccis deprædicare non erubescunt.

Defensores potestatis Pontificiæ quinam?

Inter vindices potestatis Pontificiæ præter innumeros alios jure merito numerandi veniunt Cardin. Bellarminus in suo Tractatu contra Barclajum scripto; Card. Sfondrati in suo Regali Sacerdotio & Gallia vindicata; Cardin. de Aquirre; & novissime Math. Petitdidier.

Impugnatores illius.

Celebriores Libertatum Gallicanarum vindices, & Pontificiæ potestatis impugnatores sunt Joannes Gerson, Richerius, Fervetus, Petrus de Marca, Launojus, Natal. Alexander, & celeberrimus Episcopus Meldensis Benignus Bossuet, contra quem novissi-

(a) Libertates Gallicanæ ex mente Gallorum nihil sunt aliud, *quam usus Juris antiqui*. Eaque teste Tournelio tract. de Eccles. Tom. 2. a. 2. in duobus versantur capitibus. Primum est, quod Pontifex prorsus nihil possit in res Regum temporales, & subditos. Secundum, quod licet Pontifex in spiritualibus sit supremus, potestas nihilominus illimitata in Gallia locum non habeat, sed antiquioribus Ecclesiæ Canonibus, & Regulis in Gallia receptis coangustetur. Ex hoc duplici trunco, ait cit. Author, subnascuntur quidam surculi circa varia, quorsum jure merito referimus doctrinas Gallorum de Superioritate, & Infallibilitate Pontificis.

noviſſime calamos ſtrinxerunt ſummæ eruditionis Viri Joſephus Orſi S. R. E. Cardinalis & Gallus Cartier &c.

Igitur jam in Gallia inſtar dogmatis inconcuſſi, quod nemini impugnare licet, habentur ſequentes doctrinæ in variis Comitiis Gallicanis ab Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, & Clero Gallicano celebratis, & a Parlamento Regio, ac ipſo Rege confirmatis, a Facultate etiam S. Pariſienſi, & ſingulariter ab ampliſſimo conſeſſu Epiſcoporum Galliæ Anno 1682. celebrato in ſuis, quas fecerunt declarationibus deciſæ, 1mo, quod Pontifex nec directam nec indirectam habeat poteſtatem in res Regum temporales, illorumque ſubditos, hosque nullo prætextu ab homagio Regibus præſtito abſolvere poſſit. 2do, Quod Pontifex non ſit ſupra Concilium, adeoque inſiſtendum decretis Concilii Conſtant, Seſſ. 4. & 5. 3tio, Quod non ſit infallibilis prævie ad conſenſum Eccleſiæ. 4to, Quod, cum Pontifex ſit executor Canonum Eccleſiæ, eisque omnino quodammodo ſubjectus, nihil poſſit diſponere, quod eſſet Canonibus antiquioris Eccleſiæ in Gallia receptis, & libertatibus Gallicanis contrarium. 5to, Quod Epiſcopis ſalva debeant eſſe ſua Jura; & ideo Pontifex non habeat immediatam Juriſdictionem in Diœceſes aliorum Epiſcoporum exceptis caſibus, in quibus illam ex longo uſu Eccleſiæ Gallicanæ exercere potuit. En! præcipuas controverſias de Authoritate Pontificis, quæ tot motus in Eccleſia excitarunt, integras Nationes inter ſe colliſerunt, & tot doctiſſimorum Virorum induſtriam provocarunt, quorum non pauci in præmium laborum ſuorum ſupremas dignitates Eccleſiaſticas; multi vero *Excluſivam* ab illis perpetuam reportarunt. (b).

Doctrina Gallorum de poteſtate Pontificis.

§. II.

De ortu, & progreſſu harum controverſiarum paucis videamus. Res aliunde nota eſt, quod ex uſu Theologiæ Scholaſticæ velut ex equo Trojano innumeræ prodierint quæſtiones, & controverſiæ, de quibus antiquior Eccleſia ne quidem ſomniavit. Inde factum eſt, ut lites & jurgia ſcholaſtica in immenſum accreſcerent numerum, quæ poſtea Scholas in plures Sectas diviſerunt, & integras Nationes, & Ordines colli-

Ortus & progreſſus controverſiarum.

Uu 2

(b) Vid. Liber inſcriptus: *Les Loix Eccleſiaſtiques de France par Me lous de Hericourt, Premier Partie de la Jurisd. Eccleſ. chap. IV. du Pape.* Tournelius de Eccleſ. loc. cit. Author Anonymus libri de libert. Eccleſ. Gallic. Leodii An. 1689. editi.

colliferunt. Plusne utilitatis vel damni ex hujusmodi quæftionibus in immenfum multiplicatis, fæpe inanibus, & ad nihil ferme nifi ad clamorofas difputationes valentibus, aliquoties periculum errandi in dogmatibus certis, aut dogmata incerta pro certis vendendi occafionem fupeditantibus, in Ecclefiam redundaverit, aliis decidendum relinquimus.

Hæ controverfiæ olim ignotæ.

Sed ut ad fcopum noftrum veniamus, id nobis certum videtur, quod prædictæ quæftiones de poteftate Pontificis fub iis terminis generalibus, fub quibus hodie examinari folent, in Ecclefia primitiva nunquam in controverfiam venerint: ubinam enim, quando, vel qua occafione difputatum fuit de fuperioritate fupra Concilia & Infallibilitate Pontificis, & Poteftate in Reges & Principes? Sane difficillimum eft illud temporis punctum definire, quo hæ quæftiones prima vice moveri cœperunt. Id unum fcimus, quod tempore Concil. Conftant. & Bafileenfis controverfia de Superioritate Pontificis fupra Concilium ingenti animorum contentione fuerit agitata.

In Concil. Conftant. motæ.

Ex mente Gallorum Ecclefia antiqua credidit Pontificem effe fallibilem.

Si Doctoribus Gallis fides adhibenda, tunc antiquior Ecclefia ipforum fententias tanquam certas fuppofuit, fibique perfuafiffimum habuit, Pontificem effe fallibilem, & Conciliis inferiorem. Cum his apertiffime fentit van Efpen, qui in brevi fuo Commentario ad Decretum Gratiani (c) referens Decretum Gregorii III. vel ut Jacobus Sirmondus vult, Greg. II. in quo marito propter infirmitatem uxoris conceditur facultas nubendi (d), fimul citat verba ipfius Gratiani dicentis, quod hoc Decretum facris Canonibus; imo Evangelicæ & Apoftolicæ doctrinæ fit adverfum: & demum concludit, inde manifefte colligi, quod Gratianus fallibilitatem Pontificis in doctrinis fidei fuppofuerit. Pergit dein ulterius, opinionem Gratiani eo tempore fuiffe communem Theologorum, & Canoniftarum, quin ullus inter Decreta *Cathedratica*, & non *Cathedratica* Pontificis de Cathedra loquentis diftinctionem fecerit, adeoque fententiam hodiernam de Infallibilitate Pontificis effe novam, antiquiori Ecclefiæ adverfam, & ultimis noftris temporibus adoptatam (e).

Tempore Gratiani ignorabatur diftinctio inter Decreta Cathedratica & non Cathedratica.

Bellar-

(c) Ad 2. part. Decret. ad cauf. 32. quæft. 7. Can. 18.

(d) Verba Greg. ad Bonif. Epifc. funt. fequentia: *Si mulier infirmitate corrupta non potuerit viro debitum reddere, quid ejus faciet jugalis?* & refpondet: *bonum effet, fi fic permaneret, ut abftinentiæ vacaret, fed quia hoc magnorum eft, ille, qui fe non poterit continere, nubat magis &c.*

(e) Ibidem.

Bellarminus putat, controversias istas cœpisse tempore Concilii Pisani, Constant. & Basileensis (f), cui se opponit Joan. Launojus asserens, quod PP. Concilii nunquam amplecti, multo minus decidere ausi fuissent sententiam, quæ Pontificem Concilio subjicit, si hæc quæstio tanquam nova moveri cœpisset (g). Christianus Lupus originem quæstionis de Infallibilitate Pontificis refert ad Sæc. 3. quo tempore causa de reiterando baptismo hæreticorum acerrime fuit agitata, & pertinaciter contra Stephanum Pontificem a SS. Cypriano & Firmiliano defensa. Quis autem credat, quod Cyprianus & Firmilianus suæ opinioni tam pertinaciter adhæsuri fuissent, si in Pontifice Infallibilitatem suspexissent? Inde factum est, ait, ut hæc opinio in totam Ecclesiam Orientalem dimanaverit. Id quod exinde probare contendit, est, quod Pelagiani a Pontifice damnati appellaverint ad Concil. Ephesin, non ex alia certe ratione, quam quod sperarent judicium Pontificis fore reformandum: eo quod Episcopi Græci, qui hoc Concilium constituerunt, aliunde Pontificis Infallibilitatem negarent. Ex his jam apparet, certam Epocham statui non posse, quandonam quæstiones istæ moveri cœperint, neque ex antiquioribus Sæculis aliquid certi posse erui, & hoc ipso prævalere opinionem, quæ has quæstiones inter noviores, ultimis tribus Sæculis excusas reponit.

Origo quæstionis de infallibilitate Pontificis est incerta.

§. III.

Jam de ipsis his controversiis in specie, & quidem primitus de authoritate Pontificis in Conciliis agendum. Monemus autem prævie, quod in his controversiis non tam nostras, quam aliorum doctrinas pro utraque parte simus allaturi, non ex alio fine, quam ut discipuli nostri sciant distinguere inter album & nigrum, & non patiantur se præoccupari aliorum præjudiciis, qui in elevanda authoritate Pontificis prorsus sunt excessivi, suas doctrinas mere probabiles, aut demus probabiliores

Agitur de potestate Pontificis supra Concilia.

(f) Rationem petit Bellarminus ex historia. Cum enim duo Pontifices Greg. XII. & Benedict. XIII. sedentes in schismate Pontificatum deponere nollent, Cardinales Pisam secesserunt, & deliberarunt, an non invitis Pontificibus liceat convocare Concilium, & illos deponere. Ferme idem contigit in Concil. Constant. nam ubi Joan. XXII. clam a Concilio discessit, tractare cœperunt Patres, an Concilium possit invitum Pontificem judicare. Controversia crevit tempore Concilii Basileensis: quia enim Eugenius IV. Concilium dissolvere volebat, quæsierunt PP. an teneantur obedire ipsi, vel Pontifex ipsis?

(g) Tom. 1. part. 1. epist. 10.

biliores, tanquam veritates Evangelicas venditant, contrarium sentientes gravibus censuris perstringunt, & ferme hæreticos faciunt, aut saltem de hæresi suspectos habent, timentes Ecclesiæ periculum, ubi non est, cæteroquin minime considerantes, quod aliquoties Ecclesiæ Catholicæ plus obsint, quam prosint, & Ecclesiam & se irrisioni Acatholicorum exponant, si in probationibus convincentibus deficiant, prout §. ult. hujus Capitis dicemus. An & quomodo Pontifici competat jus convocandi, præsidendi Conciliis, eaque confirmandi jam in 3. Quæst. diximus (h). Expendamus jam argumenta Doctorum, quibus potestatem Pontificis supra Concilia vel defendunt, vel negant.

Argumenta, quibus superioritas Pontificis supra Concilia probatur. Ex Scriptura.

Affirmantes sequentibus ducuntur rationibus: 1mo provocant ad Scripturam, ad verba Christi: *Tu es Petrus &c.* ergo respectu Ecclesiæ Pontifex se habet ut fundamentum, & fidelium cœtus velut ædificium: constat autem ratione & experientia, firmitatem ædificii a fundamento, & non contra pendere. Et nunquid Christus his verbis prorsus emphatice locutus fuit? certe verba hæc, si corticem inspiciamus, nihil aliud dicere volunt, quam hoc: *supra tuam, & non aliam authoritatem ædificabo Ecclesiam meam.* Ulterius dixit Christus: *Tibi dabo claves Regni Cælorum.* Claves istæ quid significant, nisi supremam potestatem? Jam vero Petro. & non Ecclesiæ, vel Concilio dedit claves Christus: Petrus ergo habet supremam potestatem, non Concilia. Et quid aliud Christus Petro dare voluit per verba, singillatim ad solum Petrum directa: *quidquid ligaveris*, nisi supremam prorsus potestatem? Demum Christus Petro commisit curam ovilis per verba: *pasce oves meas* (i). Quis autem ignorat Pastorem esse præpositum gregi? Monstrosus foret ordo, si Pastor a grege, & non grex a Pastore regeretur. Nullibi legitur Christus potestatem Conciliorum tam nervose, clare, & emphatice expressisse. Lustremus enim loca Script., in quibus Conciliorum authoritas fundatur 1mo in illo Matth. 18. *Ubi duo vel tres sunt congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* 2do In illo Joan. 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnia &c.* Ac 3tio Act. 15. *Visum est Spiritui S. & nobis.* Sed num hi textus adeo sunt prægnantes, tam emphatici, sicut priores de potestate Pontificis? Nunquid hi textus varias sustinent expositiones? & quidem primus aliunde nimis est generalis, & æque de Conciliis particularibus, ac universalibus potest intelligi. Et quid obstat, quo minus textus magis in favorem Pontificis, quam Conciliorum exponi valeant? dicitur enim: *ibi sum in medio*

(h) Cap. II. §. 2. & 3. (i) Joan. ult.

dio eorum nempe per Vicarium meum, id est per Pontificem. Neque certe ex eo, quod Patribus Conciliorum assistentia sit promissa, Pontifici sua erepta censeri debet praeeminentia. Altera promissio in cit. textu Joan. 16. facta est non integro collegio Apostolorum, sed etiam singulis distributive sumptis. Tertius textus facillimae est expositionis, si verba *visum est nobis*, hoc modo intelligantur: visum est nobis sub legitimo Capite Petro congregatis. Denique haec omnia non nisi infallibilitatem Conciliorum; non vero authoritatem eminentialem supra Pontificem probant: magis ergo, inquiunt, standum erit authoritati eminentiali Pontificis clarius in Scripturis expressae, quam Conciliorum obscure satis, & non nisi in genere declaratae.

Ex Traditione.

Fundant se 2do in Traditione, & quidem si de tribus primis Saeculis sit sermo, notum aliunde est, quod in his nulla Synodus Generalis fuerit celebrata, sed aliquae haereses in Synodis particularibus; pleraeque autem solius Pontificis authoritate sint confixae (k). Si loquamur de subsequentibus temporibus, quibus Synodi Generales sunt celebratae, constat ex historiis Ecclesiasticis 1mo, quod multae haereses sine Synodo Generali fuerint damnatae. Sic Pelagianos nulla Synodus Oecumenica, sed fulmen Innocentii I. ultimato prostravit: Origenistas damnavit Anastasius Epistol. 3. ad Joan. Jerosolym. Priscillianistas Leo I. &c. (l) Constat 2do, quod haereses quamplurimae primitus ad Pontifices delatae, & ab his fuerint damnatae; & primum postea ad Concilia Generalia fuerint devolutae: non ideo ut Concilia ultimatum ferant judicium, sed ut haereses majori quasi authoritatis pondere penitus obruerentur (m). Et nunquid Monothelitas Petri Sedes prima & sola damnavit ante Synod. Oecum. 6tam, quam ideo tantum congregatam volunt, ut pestis haec, sicut ab Occidente, ita etiam ab Oriente eliminaretur (n). Idem constat de Iconomachiorum haeresi, cui ante omnem Synodum anathema a Greg. III. dictum fuerat (o). Constat. 3tio quod licet non raro haereses Pontificio fulmine percussae iterum in Synodis Generalibus fuerint reassumptae, id tamen factum non sit per viam appellationis, sed supplicationis; Ecclesia id fecerit, non haereticorum arbitrio appellantium, sed suo; non quia necesse erat, sed quia sibi expedire videbatur, non juris rigore constricta,

Haereses sine Synodo damnatae a Pontifice.

Rationes, ob quas aliquoties Synodi convocatae.

(k) Thomas. Differt. 18. in Synod. Rom. (l) Idem ibid.

(m) E. g. Arianorum, Macedonianorum, Nestorianorum, Eutychianorum &c.

(n) Constat id ex Act. 4. Synod. 6. quam citat Thomas. loc. cit.

(o) Idem ibid.

Ecclesia non nunquam usa fuit prudenti œconomia.

Synodi vim acceperunt a consensu Pontificis prævio, concomitante, vel subsequente.

cta, sed discretione uti volens, quatenus cum Capite membra concordarent, atque dogma fidei non a Capite tantum declaratum, sed ab universo Ecclesiæ corpore palam approbatum Adversantium ora prorsus obtunderet, impetus retunderet, & ita, qui pondere definitionis Apostolicæ se opprimi non paterentur, multitudine obruerentur. Dein prudenti œconomia utendum esse censuit Ecclesia: cum enim animadverteret, Orientales non nunquam frigide agere cum hæreticis, suo silentio potius, quam aperto suffragio accedere damnationi hæreticorum, negligentius Decreta Pontificis urgere; ipsos vero Hæreticos vel maxime in visceribus Ecclesiæ Orientalis grassari, atque in dies majores agere radices, hinc, ut & Orientales in unione conservaret, hæreses radicitus extirparet, & præcipue Episcopis Orientalibus majorum Ecclesiarum ad fortiter resistendum hæreticis stimulum adderet, communi utriusque Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis suffragio causas fidei decidendas esse existimavit. Inde est, quod præcipue hæreses diutius & vehementius viscera Ecclesiæ Orientalis, quam Occidentalis depaverint, longe citius supprimendæ, si Orientales cum Pontifice apertius & efficacius concentrassent (p). Dein, an unquam Synodus aliqua a sententia Pontificis deflexit? an non summa semper unitas inter sententiam Pontificum & Conciliorum? an non Pontifices in his ipsis Conciliis noviter coactis præcipuas tenuerunt partes præsidendo, vel per se, vel per suos Legatos, illisque sua confirmatione ultimum dando robur? Nullum, inquiunt, hactenus celebratum fuit Concilium, quod non suam præcipuam vim a consensu Pontificis vel *prævio*, vel *concomitante*, vel *subsequente* habuit. Aut enim Pontifices controversias *prævie* ad Concilium definierunt (q), & ipsorum judicio Patres in Conciliis congregati se omni modo conformarunt: aut si Conciliis interfuerunt, pondere suæ authoritatis negotia tum direxerunt, tum cæteros in suam sententiam traxerunt (r): aut celebrata fuit Synodus sine præsentia Pontificis: decreta Synodi ad supremam authoritatem eluctari

(p) *Quod enim*, ait Thomas. loc. cit. *Orientales ægre, aut ne quidem ægre inducerent in animum sententiæ Petri subscribere, in varia errorum abrupta transversi acti sunt &c. Cui si acquievissent, non tamdiu illos Ariana jactasset procella: non Macedoniana, non Nestoriana, non Eutychiana lues ipsorum viscera depasta esset: non Monothelitarum, non Iconomachorum cladibus attriti fuissent &c.*

(q) Uti Monothelitarum, Iconoclastarum &c.

(r) Constat id ex omnibus Conciliis.

eluctari nequierunt, usque dum suum robur ex consensu Pontificis obtinuerunt (s). Ad hæc, si authoritas Pontificis non sit supra Concilium, quo fundamento Ecclesia hæreticis ad Synodum Generalem provocantibus illam denegare potuit, uti fecit pluries (t)? An non supremam authoritatem suspexit S. Augustinus, dum post rescriptum ab Innocent. Pont. contra Pelagianos editum scribere non dubitavit (u): *Jam hac de causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finiatur error.*

Præterea ad quem Judicem delatæ sunt dubiæ fidei quæstiones & propositiones, nisi ad Summum Pontificem? Ad judicium Stephani Pont. devoluta est controversia de reiterando baptismo; ad Victoris tribunal causa Quartodecimanorum; ad Hormisdam quæstio dubia de sensu propositionis: *Unus de Trinitate passus est* (w). Item *an MARIA DEI Mater dicenda esset.* Optabat Hieronymus, ut quæstio dubia, an *una vel tres dicendæ sint Hypostases in DEO*, ad Damasum Papam devolveretur, sancte contestans, se cum Pontifice tres professurum hypostases, etsi a confessione trium hypostaseon animus vehementissime abhorreret (x). Quin & Orientales Episcopi communionem cum Damaso ambiebant, ut sub ejus authoritate *tres hypostases* dicerent. In famosa causa trium Capitulorum Ecclesia ferme unice in Vigilii authoritatem confidebat, & hujus judicium finale exspectabat (y). Denique quem latet illud antiquum jamjam in Sæc. IV. in Concilio Sinuessano usurpatum: *Summa Sedes a nemine judicatur*? Et licet fides hujus Synodi vacillet (z), eodem tamen axiomate usi sunt Patres in aliis occasioni-

Controversiæ præcipuæ ad Pontifices delatæ.

(s) Sic Synodus Constantinop. I. & II. pondus œcumenicæ authoritatis non obtinuit, donec prior a Damaso; posterior a Vigilio reciperetur.

(t) Sic teste August. Pelagiani quasi non satis discusso negotio audientiam, & Orientis Occidentisque Synodum postulantes exsibilati sunt.

(u) Serm. 2. de verb. Apostol.

(w) Propositio illa graves motus excitavit in Ecclesia Sæcul. VI., quam quidam Catholici velut faventem hæresi Eutychianorum proscindebant: econtra Monachi quidam Scythæ omnibus esse credendam passim inculcabant, qui cum se per contemptum tanquam Eutychianos traduci viderent, Romam ad Hormisdam Papam legationem miserunt.

(x) Vid. Thomass. cit. Dissert. (y) Idem ibid.

(z) Aliunde famosa est historia de lapsu Marcellini, & Concilio Sinuessano, quæ hodie communius tanquam anilis fabula rejicitur.

casionibus: Idem enim repetitum legitur in Synodo Romana sub Sylvestro (a), & in causa Symmachi; & falsi sunt Episcopi & Proceres Francorum in causa Leonis III. (b). Hæc & his similia cum evidenter demonstrent, quod Ecclesia in configendis hæresibus, dirimendis controversiis principalissime ad sententiam Pontificis suum obtutum fixerit, hoc ipso supremam authoritatem in illo suspexit, ut adeo, sive ad Scripturam, sive Traditionem retrospiciatur, sententia pro Superioritate Pontificis militans, si non evidenter inde eruatur, saltem in gradibus probabilitatis rigidiorem Gallorum sententiam cum ingenti excessu superare videatur. Quid quod Thomassinus contra Gallos Novatores, uti vocant, & osores authoritatis Pontificiæ multis gravissimorum argumentorum momentis aperte satis commonstret, antiquiores Ecclesiæ Gallicanæ Doctores huic ipsi sententiæ adhæsisse (c).

Ex his videtur sententia pro Superioritate Pontificis militans probabilior.

Argumenta Gallorum aliorumque contraria.

Sed jam audiatur & altera pars haud minori, si non majori argumentorum pondere suffulta. Ecquid enim, inquiunt Galli, a Pontificiæ Superioritatis Defensoribus inaniter jactitatur authoritas Scripturæ, in qua Christus suam assistentiam, infallibilitatem, ac indefectibilitatem principalissime & toties suæ Ecclesiæ; nullibi vero, saltem verbis claris, promisit Pontifici? Ad omnes in unum congregatos dixit Christus: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem Sæculi* (d). Ad omnes in unum congregatos *misit Spiritum Sanctum* (e). Quis autem ignorat, quod Apostoli in unum congregati repræsentent totum cœtum Ecclesiæ? Et postea primum Christus secundum leges suæ providentiæ Hierarchiam, & in hac diversos majoris, vel minoris authoritatis gradus constituit, eminentioris potestatis plenitudinem in Petrum, quam in cæteros Apostolos diffudit, & illum Caput *Ecclesiæ*, non vero *supra Ecclesiam* fecit (f). Profecto si omnes ab adversa parte allati textus non nihil accuratius excutiantur, patebit, quod diversos patiantur sensus, explicationes, & interpretationes, ut adeo certi aliquid inde erui nequeat. Quæso, qua arte ex illo textu: *Ego pro te orabo, ut non deficiat fides tua*, Superioritas suprema Pontificis supra Ecclesiam argumen-

Ex Scriptura.

Dilucidantur textus S. Scripturæ.

(a) Etiam hæc suppositionis arguitur.

(b) Vid. Petrus de Mar. de Concor. lib. 1. cap. 11. & Natal. Alex. in Histor. Eccles. Sæc. XI. Dissert. 16.

(c) Loc. cit. in fine. (d) Matth. 28. vers. 20.

(e) *Erant omnes pariter in eodem loco.*

(f) Aliud enim, inquit Launojus, est esse Caput *Ecclesiæ*; & aliud supra Ecclesiam.

argumento Theologico vel a longe deduci valet? promisit Christus, fateri necesse est, se rogaturum, ut fides Petri non deficiat. Quibus autem mediis fidem Petri sive internam in Petro illiusque Successoribus, sive externam in ipsa universali Ecclesia velit conservare, num per ipsos Pontifices tanquam supremos Judices, sive per Concilia, non expressit. Stabit immota fides Petri interna, si sola gratia interna sustentetur; externa Ecclesiæ, si DEUS suæ Ecclesiæ in Conciliis tam universalibus, quam particularibus congregatæ suam non deneget assistentiam. Et *quis cognovit sensum illius* (g)? Habet DEUS innumera media in abysso suæ Divinæ Providentiæ occulta, queis labantem Petri & Ecclesiæ fidem sustentare possit.

Alter textus *pasce oves &c.* inspiciendo corticem verborum præter Primatum Petri in Ecclesia, ac specialem eamque in certo sensu supra explicato supremam curam authoritate eminentiali suffultam tam in Episcopos inferiores, & cæteros fideles, quam in Ecclesias tam particulares, quam Ecclesiam universalem nihil aliud prorsus innuere videtur. Aliam inde consequentiam Theologicam nec verborum proprietas, nec sensus illorum admittit. Neque tantum ponderis inest verbis illis: *Tu es Petrus, & super hanc petram &c.* manebit Petrus *Petra* (demus enim, quod per Petram intelligatur Petrus, quamquam Authores alii alias expositiones æque fundatas afferre soleant) etiamsi supremam authoritatem in Concilia transfundamus: quia manebit *Primas* & *Caput* Ecclesiæ, Præses & Director Conciliorum, qui pondere suæ authoritatis valorem, effectum, & infallibilitatem Conciliorum sustentabit.

Quid probet argumentum ex illo: *quidquid ligaveris &c.* depromptum, ex supra dictis colligitur (h). Quod si Christus supremam potestatem supra Ecclesiam in Petrum, illiusque Successores derivare voluisset, id vel expressisset verbis claris; vel demonstrasset exemplis, ut Ecclesia sciret, quorsum in causis fidei appellandum, a quo finale illudque irreformabile judicium sit exspectandum. Porro autem verba clara nullibi leguntur: exemplum de Superioritate Pontificis exstat nullum: imo exstat contrarium, quod Christus Dominus in Petro, & Petrus suo exemplo reliquit, sublimiori certe spiritu agitatus, ut illud Ecclesia posthac in dirimendis controversiis majoris momenti æmulare-

Xx 2 retur,

(g) Isaiæ 40. v. 13.
(h) Varias expositiones hujus textus affert Natal. Alexand. Differt. 4. in Histor. Eccles. Sæcul. XVI. & Joannes Launojus part. 2. Epist. 6.

retur, nempe Actor. 15. Unica in tota Script. controversia fidei ad Petrum devoluta legitur, nempe de abroganda vel permittenda legalium observantia. Sed num Petrus solus eam dirimere, num solo suo finali judicio velut supremo eidem finem imponere ausus est? minime gentium. Convocavit præsentes Apostolos & Seniores, exploravit illorum vota & suffragia, atque non tam suo quam totius Ecclesiæ nomine finalem sententiam pronuntiavit: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis.*

Traditio militat contra Superioritatem Pontificis. Quæ rationes, cur tot controversiæ ad Pontificem delatæ?

Cum pars adversa præcipuum suum argumentum ex Traditione, usu, consuetudine Ecclesiæ & factis Historicis depromere consueverit, traditioni traditionem longe evidentiorem, ut ajunt, opponamus. Quid enim omnia partis adversæ argumenta & exempla ex præfatis fontibus derivata probant, nisi quod plures hæreses a Pontificibus fuerint confixæ, controversiæ gravioris momenti ad Sedem Petri delatæ: ipsæ autem decisiones, judicia, ac sententiæ ab Ecclesia singulari in honore habitæ, & communiter vel in Conciliis expresse, vel per tacitam acceptationem Ecclesiæ fuerint receptæ. Sed quis inde supremam Authoritatem residere in Pontifice arguet? Nam plures hæreses in Synodis particularibus in primis non tantum tribus, ubi Synodi Generales nondum invaluerant, sed etiam subsequentibus sæculis fuerunt confixæ, num propterea Synodi particulares evasere in arcem supremæ in Ecclesia potestatis? Si causa quæratur, cur ergo hæ provocationes, appellationes &c. potissimum ad Pontifices, & potius ad illos, quam ad Concilia fuerint factæ; Cur sententiæ Pontificum tanti, & velut finales, ac supremæ fuerint habitæ, ita ut Ecclesia illis ferme semper assurrexerit, causa in promptu est: Eminuit nempe in Ecclesia semper Ecclesia Romana velut *primaria*, *Matrix*, & *centrum* aliarum. Suspexit Ecclesia semper Pontificem velut Primatem: ipse Pontifex longe lateque suam Jurisdictionem circumtulit, atque suum Primatum in variis occasionibus exercuit, ut quid ergo mirum, si criminum rei ad ipsum provocaverint Episcopi, tunc præcipue, quando ipsi in suis judiciis inter se fuerunt scissi, quæstiones dubias ad ipsum devolverint, & illius sententiæ acquieverint? Ad hæc provocare ad judicium Conciliorum universalium vel nolebant vel non poterant: eo quod vel non ignorarent quantæ difficultatis negotium sit convocatio Concilii Generalis & Episcoporum per orbem Christianum omnem dispersorum, vel prævidebant suas provocationes fore exsibilandas. Quod si pars adversa quidquam convincenter probare vellet, id præcipue probandum foret, quod Pontifices hactenus *supremam* authoritatem in controver-

Pontifices usque nunc non adeo fuere poten-

siis

ſiis fidei dirimendis; configendis hæreſibus revera exercuerint, atque Eccleſia illorum judicium tanquam *ſupremum* certo agnoverit, ita ut huic judicio non modo ipſi Hæretici, verum etiam Catholici acquieverint, & poſthac omnis controverſia non modo inter ipſos hæreticos, ſaltem ut ad ſuperius tribunal provocare vel appellare auſi non fuerint, ſed etiam inter Catholicos ceſſaverit, quin amplius hæreticis vel ipſorum doctrinæ patrocinari auſi fuerint.

tes, ut controverſiis potuerint ultimum finem imponere.

Atque hic Rhodus, hic ſaltus, quem pars adverſa usque nunc ſuperare non potuit. Unde patroni hujus ſecundæ ſententiæ argumentum ſuum palmare hoc modo inſtruunt: Non eſt veroſimile, quod Chriſtus Dominus illum ſupremum Judicem in Eccleſia conſtituerit, qui hactenus non fuit inventus ſat potens ad terminandas controverſias, ad decidendas finaliter cauſas, & damnandas hæreſes eo effectu, ut ab hoc judicio non daretur provocatio, appellatio, eidemque omnes & hæretici & Catholici acquieſcerent, ita quidem, ut nec illi altius appellare; neque iſti amplius ſe opponere aut errantium patrocinium aſſumere auderent: porro autem an non tales Judices eſſe Pontifices usque nunc continuata Traditio docuit? Quidquid egerat Stephanus intentato etiam fulmine excommunicationis contra Cyprianum & Patres Eccleſiæ Africanæ in cauſa rebaptizantium: quidquid tentaverat Victor contra Polycratem & Patres Aſiaticos in cauſa Quartodecimanorum, controverſiam finire & cum effectu terminare non potuerat; ſola potuit Nicæna Synodus, cui & Patres Africæ & Aſiæ acquieverunt. Damnavit Melchiades in Synodo Romana Donatiſtas, Num propterea a ſchismate & inſectatione Cæciliani ceſſabant? neutiquam, ſed malos ſe judices fuiſſe paſſos conquerebantur. Quid ad hæc Auguſtinus? Urgetne, judicium Melchiadis fuiſſe peremptorium, quod retractare nefas eſſet? neutiquam, ſed potuiſſe Donatiſtas plenarium Concilium adire, reformationem petere, quatenus ſententia Pontificis reſcinderetur (i). En! Judicium Magni Auguſtini.

Eſt hoc argumentum principaliſſimum contra Pontificem.

Notiſſima eſt cauſa Apiarii Presbyteri ab Epiſcopis Africanis damnati. Confugit hic ad Zoſimum, mittuntur a Zoſimo Legati in Africam, celebratur Concil. Carthag., in eo Legati Pontificii urgent appellationes transmarinas, & decretam a Pontifice Apiarii executionem. Anne Patres Africæ detulerunt Pontificis judicio? Neutiquam, ſed reſcripſerunt, ſe admiſſuros appellationes ad Pontificem, ſi id Canonibus Concilii Nicæni eſſe ſtatutum probari poſſit, unaque ſupplicarunt,

 ne

(i) Vid. Nat. Alex. Diſſert. 4. in Sæc. XVI. ubi epiſtolam S. Auguſtini recitat.

ne Apiarius in communionem reciperetur. En! quomodo Patres isti authoritatem Pontificis Conciliorum authoritati posthabuerint, & judicio Pontificis se constanter opposuerint.

Hactenus præcipuæ hæreses non nisi in Synodis confixæ, nec aliter configi potuerunt.

Progrediamur ulterius: hactenus ferme omnes, & quidem præcipuæ hæreses non nisi authoritate Conciliorum tanquam judicio supremo, & finali fuere terminatæ: nec aliter sola Pontificum authoritate terminari potuerunt: atque huic Judicio Conciliorum acquieverunt & hæretici, qui ad tribunal sublimius provocare non fuerunt ausi; & ipsi Catholici, qui Judicio Conciliorum tanquam supremo se simpliciter submiserunt: id quod signum manifestum est, quod & Christus in Concilia supremam authoritatem transfuderit: secus enim non sat providisset suæ Ecclesiæ: eo quod talem supremum Judicem constituerit, cujus Authoritas facile posset elidi, & Ecclesia antiqua in solis Conciliis Generalibus eam suspexerit.

Præcipuæ certe in Ecclesia hæreses fuere Arianorum, Nestorianorum, Eutychianorum, Monothelitarum, Iconoclastarum, & si ad ultima Ecclesiæ tempora ulteriorem gradum faciamus, Hussitarum, Wiclefistarum, Lutheranorum, Calvinistarum: sed nunquid hæ omnes authoritate Conciliorum Generalium fuerunt prostratæ, & earum pleræque nullo fulmine vaticano Pontificis, aut modo quocunque alio definiri, configi, & terminari potuerunt. Damnavit Nestorium Cœlestinus I. in Synodo Romana, & in ea sententiam excommunicationis & depositionis contra illum pronuntiavit. Sed num Hæresiarcha acquievit sententiæ, num error in Ecclesia fuit finitus? neutiquam. Provocavit Nestorius ad Synodum Generalem, & auditus est, & de novo sententia finali condemnatus. Damnavit Eutycheten Flavianus Constantinop. Episcopus, & illius sententiæ subscripsit, & novam hæresin confodit S. Leo Pont. in celeberrima sua Epistola ad Flavianum data. Sed quo effectu? non alio, quam quod Eutyches ad Concilium provocaverit, illud tam a Pontifice, quam Imperatore obtinuerit, & demum in Concilio Chalcedonensi, postquam pseudo-Synodus Ephesina II. in irritum abiit, ultimam subierit sententiam.

Videntur Pontifices, Patres, & Episcopi credidisse penes Pontificem non esse supremam potestatem.

Num putamus ipsum Pontificem tam facilem fuisse futurum in concedenda facultate cogendi novam Synodum, suamque epistolam ad Flavianum scriptam de novo examinandi, & si visum fuerit, eam reformandi? num id passi essent ipsi Legati Pontificis præsentes, num ipsi Patres congregati id ausi fuissent, nisi una omnium fuisset sententia, supremum & ultimum totius Ecclesiæ tribunal residere penes Concilia, & in his Rom. Pontificis judicium posse retractari? Equidem negari nequit, quod ipse Leo censue-

censuerit, rem *non indigere synodali tractatu:* annuit tamen, ut, sicut ipse scribit, *pleniori judicio posset error aboleri.* Porro autem ex eo, quod necessitatem Synodi non agnoverit, non sequitur, quod Leo crediderit, suum judicium esse supremum, sed id ex alio capite credidisse praesumptio est fortissima: eo quod putaverit, haeresin Eutychetis esse adeo liquidam, tam solide a Flaviano convulsam, simulque tam accurate discussam, ut institutio novi examinis videatur esse frustranea, & huic suo judicio simpliciter stare deberet universalis Ecclesia non modo Occidentalis, sed etiam Orientalis. Certe nisi Leo majorem authoritatem in Conciliis, quam in se ipso suspexisset, num credimus, quod causam ad inferius tribunal perferri permissurus fuisset? Ad quid dixit, ut *pleniori judicio error posset aboleri?* anne a *judicio inferiori* validius & efficacius opprimitur iniquitas, & pleniori judicio causa deciditur? Ajunt Oeconomiae causa id permissum esse a Pontifice, ut & petitioni Imperatoris satisfaceret, & Episcopis Orientalibus occasionem sese opponendi subtraheret, & ipsa haeresis majoris authoritatis pondere, si judicio Pontificis accederet judicium totius Orientis, supprimeretur. Sed quid tum? esto enim Leo precibus Imperatoris, sicut ipse fatetur, indulgere voluerit, & Oeconomiae causa id fecisse dicatur, quemadmodum plura alia (k) ex simili causa fecisse Pontifices leguntur (l), attamen non est verosimile, quod id fecisset, seque totum, suamque epistolam examini, & reformationi Patrum subjecisset, si Concilio se esse superiorem sibi persuasum habuisset, aut certe suae authoritati modo quocunque consuluisset. Altera causa non videtur habere fundamentum solidum: cum non constet, quod Orientales contra Pontificem Eutychianorum errori adhaeserint. In eo patroni prioris sententiae verum dicunt, hanc etiam fuisse causam permittendi Synodum, ut error *pleniori judicio* & majori authoritatis pondere supprimeretur: sed unde hoc majus authoritatis pondus, nisi a Concilio, in quo nisi majorem vel aequalem saltem authoritatem agnovissent, parum ponderis ex hoc accessu sperandum fuisset.

Frustra provocatur ad Oeconomiam Ecclesiae.

Transitum faciamus ad Saec. 6tum, quo labente causa trium Capitulorum ingentes motus concitavit in Ecclesia. Longum nimis foret totam rei seriem exponere. Urgebant nempe Origenistae apud Imperatorem,

Ulteriora argumenta ex Traditione.

(k) Dum scribit: *Verum quia etiam talium non est negligenda cura, & pie, ac religiose Christianissimus Imperator haberi voluit Episcopale judicium.*

(l) Sic dicunt, quod Pontifices Imperatoribus jus convocandi Concilia Oeconomiae causa concesserint.

ratorem, ut Theodori Mopſueſteni, Theodoreti Cyrenſis, & Ibæ Edeſſeni ſcripta, quæ a Concil. Chalced. approbata videbantur, pro conciliandа pace damnarentur. Annuit Imper. Juſtinianus, & Synodum Conſtantinop. convocat, quæ tamen aliquoties fuit turbata: eo quod Vigilius Pont. intereſſe recuſaverit. Edidit Imperator Edictum, & præfata Capitula damnavit, quin Vigilius, ut Edicto ſubſcriberet, perſuaderi potuerit. Paulo poſt Vigilius *Judicatum* ad Mennam Patriarcham Conſtantinop. miſit, & in eo *tria Capitula*, mutata derepente ſententia, damnavit cum clauſula: *ſalva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonenſis.* Sed novas turmas hæc ſententia excitavit fremente & tumultuante contra Judicatum Vigilii univerſo Occidente, ad quas ſopiendas Oecumenica Synodo opus eſſe Pontifex & Imperator optime intelligebant. Itaque Synodus Conſtantinop. convocatur etiam conſentiente ſaltem ſub certis conditionibus Vigilio: quoniam vero conditiones pactæ in ea non ſervabantur, Vigilius ſuum *Conſtitutum* publicavit, & in eo perſonam Theodori Mopſueſteni, & ſcripta Theodoreti mirum in modum defendit. Quo non obſtante Synodus & *tria Capitula*, & Theodorum Mopſueſtenum damnavit, & diro anathemate percuſſit, cujus ſententiæ ipſe poſtea Pontifex ſubſcripſit (m). Jam ſi Patres in Pontifice ſupremam poteſtatem agnoviſſent, quomodo auſi fuiſſent illius reformare judicium? Num ipſum Vigilium ſe Concilii judicio ſubjecturum fuiſſe credemus?

Sæc. VIII. duæ hæreſes Monothelitarum, & Iconoclaſtarum turbarunt Eccleſiam. Priorem tres Pontifices Joannes IV., Theodorus, & Martinus I. In Synodis Romanis una cum *Ectheſi* Heraclii, & *Typo* Conſtantis Imperat.; poſteriorem Greg. III. in Synodo Romana 93. Epiſcoporum confixerunt (n). Sed num error fuit finitus? neutiquam. Ad profligandos Monothelitas authoritate Concil. General. VI. ſeu Conſtantinop. III.; ad compeſcendos Iconoclaſtas judicio Synodi VII. ſeu Nicænæ II. opus erat.

Variæ expoſitiones decreti Synodi Conſtant.

Haud difficile foret demonſtrare etiam per Sæcula ſubſequentia ad Concil. usque Trident. hæreſes ſaltem famoſiores non niſi in Conciliis Generalibus fuiſſe terminatas (o), niſi pagellarum anguſtiæ prohiberent. De ſolo Concil. Conſtant. pauca diſſerere liceat, in cujus Seſſ.

(m) Vid. Nat. Alex. Graveſon, aliique hiſtorici, qui de hac materia ſcribunt.

(n) Sunt typus & Ecthesis duo decreta Imperatorum, quibus declararunt, a duplici voluntate eſſe abſtinendum.

(o) E. g. Huſſitarum, Wicleffiſtarum, Lutheranorum, Calviniſtarum &c.

Seff. 4. & 5. Superioritatem Concilii effe definitam nemo ignorat. Equidem non ignoramus diverfas Doctorum refponfiones, quibus harum Seffionum vim infringere laborant: dum quidam ajunt, genuina Concilii Acta ad nos non perveniffe (p); alii Synodum defectus cujusdam fubftantialis arguunt, eo quod Ecclefiam univerfalem non repræfentaverit (q); alii vero definitionem intelligi volunt pro cafu graffantis fchismatis. Utrum vero hæc & fimilia cum folido fundamento opponantur, aliis judicandum relinquimus. Vid. defuper Nat. Alexander, aliique (r).

Quædam defuper animadverfiones. Unam tamen alteramve defuper animadverfionem facere liceat. Quidquid igitur fit de authoritate legali hujus Decreti, id faltem inde eruitur, quod tempore Concilii Conftant. ferme communis fuerit opinio, Concilium effe fupra Pontificem: fecus quomodo aufi fuiffent Patres congregati facere definitionem? 2do, Quod erroris argui non poffint illi, qui hanc Patrum fententiam defendunt, quam in præfato Concilio ferme univerfalis Ecclefia in Concilio congregata (demus non fuiffe verum cœtum Univerfalis Ecclefiæ) defendit. 3tio, Huic fententiæ fepofita certitudine fidei faltem plurimum authoritatis ex unanimi tot Patrum confenfu accedere.

Poteftas Pontificis non fuit fufficiens ad controverfias fupprimendas. Illuftratur exemplo Janfeniftarum. Illud, quod fupra dictum fuit, non nihil dilucidare liceat: nempe, quod hactenus non raro authoritas Pontificis non adeo potens fuerit & valida, ut fuo judicio velut fupremo potuerit definire caufas, eisque finalem imponere exitum, eo effectu, ut controverfia inter ipfos etiam DD. Catholicos ceffaret. Confixit errores Origenis Anaftafius Pont. (s), & tamen Origenes habuit fuos defenfores etiam Viros Catholicos, usque dum a Synodo Generali V. fuerit damnatus. Quidquid egerunt Pontifices per fuas Bullas, quibus propofitiones Janfenii, & Quesnelli variis cenfuris perftrinxerunt, tantum nihilominus authoritatis illorum Bullæ non habuerunt, ut illarum fententiis univerfalis Gallia affurgeret, & Janfenius cum Quesnellio fuos non haberet defenfores, prout hodiernæ ingenti animorum motu non fine periculo fchismatis agitatæ controverfiæ teftantur. Num putamus, quod Galli ne quidem Concilio Generali fe forent fubmiffuri? Hæc neutiquam eum in finem dicta funto, ac fi patrocinium Janfeniftarum fufcipere foret animus: enormiter enim exceffiffe, ac temerarie prorfus egiffe, & adhucdum agere Janfe-

(p) Emanuel Schelftrate, uti teftatur Natal. Alex. Sæc. XVI. Differt. IV.
(q) Idem ibid. (r) Loc. cit. (s) Epift. 3.

Janſeniſtas nemo Catholicorum negaverit; ſed ideo tantum, ut, quantum etiam apud Catholicos prævaluerit authoritas Conciliorum, clarius conſpiciatur.

Quid ad hoc reſpondeat prior ſententia, ex argumentis illorum patet, nempe hæc omnia Oeconomiæ, & pacis conſervandæ cauſa conniventibus Pontificibus, ita ſuadentibus rerum circumſtantiis fuiſſe facta, & ideo etiam potiſſimum, ut hæreſes majori authoritatis pondere conquaſſarentur, & citius, ac potentius terminarentur. Verum ſi quis ſepoſitis præjudiciis ad ſequentia reflectat, difficiliter in animum inducet, quod vel Pontifices, vel Eccleſia per omnia ſæcula in ea fuerint opinione, ut crederent, Pontificum Judicium eſſe ſupremum. Num enim credibile eſt, quod Pontifices ſuam authoritatem ſine contradictione & reſervatione quaſi peſſumdare, ſuis juribus nullo modo conſulere, ſeque Synodis ſubmittere voluerint, & cauſas a ſe deciſas examinari, retractari, & ſub incudem vocari permiſerint? Provocarunt, fateri neceſſe eſt, & hæretici & Catholici ad Sedem Pontificiam, confixere Pontifices hæreſes, approbarunt communiter ipſa Concilia Pontificum ſententias. Verum tamen ſæpius a Pontificum ſententiis fuit provocatum ad Concilia, & ab his controverſiæ ultimato Judicio terminatæ. Damnarunt (ulterius fateri neceſſum eſt) ſoli Pontifices Innocentius & Zoſimus hæreſin Pelagianorum: ſed num hæc damnatio habuerit vim ineluctabilis ſententiæ a ſolo Ponfice ante acceptationem Eccleſiæ ſupervenientem, necdum demonſtratum eſt (t). Edixit S. Auguſtinus poſt ſententiam Pontificis: *Cauſa finita eſt, utinam finiatur & error.* Sed in quo ſenſu? nempe vel in hoc, ut quidam volunt, quod Romæ tantum fuerit finita; vel in hoc, quod, poſtquam cauſa Pelagianorum in Synodis Africanis ſufficienter fuit diſcuſſa, & deciſa, huic deciſioni acceſſerit Judicium Summorum Pontificum, & conſenſus Univerſalis Eccleſiæ; non vero in eo, quod ſola deciſione Pontificum pro univerſali Eccleſia finalem exitum obtinuerit. Hactenus dicta & quidem efficacius dicta neutiquam in eum ſenſum intelligi volumus, ac ſi poſteriori huic ſententiæ noſtro calculo accedamus; ſed ideo majori cum emphaſi proponere placuit: tum ut diſcipuli noſtri videant, quid utraque pars ſentiat, & quemodo patroni ſententiæ prioris aliquoties in modo ſaltem excedant, dum ſuam opinionem inconcuſſi inſtar dogmatis habent; contrarium ſentientes diriſſime habent, & hinc

adducuntur alia exempla.

(t) Addit Natal. Alex., quod cauſa Pelagianorum ſupremo eoque peremptorio judicio finita fuerit in Synodo Oecumenica Epheſina.

& hinc inde indiſcretis cenſuris perſtingunt. Nos hæremus in æquilibrio, & neutri ſententiæ firmo hactenus adhæſimus judicio, parati ad priorem ſententiam ambabus manibus amplectendam, ſi de illius veritate convincamur, & eo paratiores, quod illam aliunde hactenus in Scholis publicis docuerimus.

§. IV.

De infallibilitate Pontificis.

Ab uno Oceano in alium devolvimur. Priorem quæſtionem ob inſeparabilem connexionem preſſo pede ſequitur quæſtio de *Infallibilitate* Pontificis, an videlicet ſententia Pontificis de *Cathedra* loquentis, ut loqui amant, in materia fidei ſit infallibilis, & indefectibilis regula fidei? Solent nempe DD. in Pontifice diſtinguere duplicem perſonam, *Doctoris univerſalis de Cathedra loquentis*, & *Doctoris privati* ſuam particularem doctrinam proponentis; item duplicis generis Decreta *Cathedratica*, & non *Cathedratica*, quæ, quid ſint, ex terminis patet. Duo hic quærunt DD., 1mo, quid ſit loqui *de Cathedra*, & 2do, quandonam *modus iſte loquendi* in Eccleſia invaluerit.

Duplex perſona in Pontifice.

Quid ſit loqui de Cathedra?

Quoad primum, ajunt, tunc Pontificem *loqui de Cathedra*, quando adhibita omni morali diligentia, qualis in negotiis ſummi momenti adhiberi conſuevit, vel per ſe, vel per alios Viros undequaque doctiſſimos quam diligentiſſime in ſenſum Scripturæ, & Traditionem, utpote quæ ſolæ ſunt infallibiles regulæ & Cynoſuræ, ad quas in definiendis fidei dogmatibus Eccleſiæ, & Pontifici reſpiciendum eſt (u) inquiſivit, & adhibito conſilio Cardinalium, Epiſcoporum, aliorumque doctiſſimorum Virorum, invocata Spiritus Sancti gratia, fuſis ad DEUM precibus demum ſententiam finalem de controverſia fidei pronuntiat: eo quod Chriſtus promittendo ſuam infallibilem aſſiſtentiam media humana neutiquam excludere voluerit.

Quandonam modus iſte loquendi invaluerit?

Quoad alteram quæſtionem Joannes Launojus integram ſcripſit epiſtolam in qua inquirit tum in originem tum in ſenſum hujus Phraſis *loqui de Cathedra* (x). Ubi ſimul oſtendit Phraſin hanc eſſe antiquiſſimam, ſed non eundem habuiſſe ſemper ſenſum. In genere igitur loqui de Cathedra ex mente hujus authoris nihil eſt aliud, quam *docere*. In

(u) Ita enim hactenus Eccleſia agere conſuevit, & debuit: cum Eccleſiæ non fiant novæ revelationes, ſed a Chriſto omnia ſint revelata; & Eccleſia non faciat nova dogmata, ſed hactenus latentia ſolummodo declaret.

(x) Lib. 3. Epiſt. 5.

In hoc sensu, ait, illud usurpat Scriptura (y), & usurparunt antiquissimi Patres (z). Specialem sensum autem eidem primus attribuit S. Greg. M., ita ut tunc aliquis de Cathedra Petri loquatur, quando verum dicit: dum econtra hodierni Authores hac phrasi simplex non errandi privilegium denotari existimant (a). in alio vero iterum sensu proxime accedente ad sensum, quem hodierni Scriptores eidem accommodant, illud accepisse Greg. II. ulterius docet Launojus, quatenus *loqui de Cathedra* idem est, atque *loqui ex instinctu Spiritus S.* Sub Clemente V. vero per hæc verba nihil aliud significatum fuisse asserit, quam aliquid decidere sacro approbante Concilio. Ab anno 1310. pergit idem, nihil occurrit, quo istud: *loqui de Cathedra* in sensu, quo hodie accipitur, possit defendi, adeoque anni sint abhinc plus, minus ducenti, in quo defensores Sedis Pontificiæ huic phrasi: *loqui de Cathedra*, novum sensum affinxerunt: quatenus putant in his verbis contineri *privilegium infallibilitatis*, & idem esse *loqui de Cathedra*, ac *esse infallibilem*, seu *indubitatum dogma fidei declarare* (b). Paulo aliter discurrit Alex. Nat. qui hanc loquendi formulam de Pontifice putat esse depromptam ex epistolis Ivonis Carnotensis, ubi alludens ad illa verba: *super Cathedram Moysi sederunt*, illa applicat *Præceptis Præsidentium ad Cathedram pertinentibus &c.* (c). Quidquid sit de opinionibus horum authorum, putamus hanc formulam: *loqui de Cathedra* suum sensum, in quo hodie accipitur, a novioribus Theologis Scholasticis accepisse: non enim legimus, quod antiquiores Theologi tam subtiliter in Pontifice duplicem personam & duplicis generis Decreta distinxerint (d).

Exponitur status quæstionis.

Itaque status quæstionis hic discutiendæ in eo consistit, an sententia Pontificis sine ullo Ecclesiæ consensu *antecedente*, *concomitante* vel *subsequente* in decidendis quæstionibus fidei sit infallibilis, eique simpliciter velut regulæ fidei sit assurgendum (e)? Habet hæc quæstio connexio-

(y) *Super Cathedram Moysi sederunt &c.*

(z) S. Hieronym., Euseb. apud cit. Auth.

(a) Lib. 6. Epist. 37. lib. 8. epist. 42. uti habet Launojus.

(b) Loc. cit. in fine epist.

(c) In Hist. Eccles. Sæc. VII. Dissert. 2. Propos. 2.

(d) Nempe Doctoris publici *de Cathedra loquentis*, & *privati*; & Decreta *Cathedratica*, & *non Cathedratica*

(e) Quandonam habeatur consensus Ecclesiæ *antecedens*, *concomitans*, vel *subsequens*, explicat Nat. Alex. loc. cit. *antecedens habetur*, dum Pontifex veritatem

nexionem cum priore, & utraque ferme iisdem argumentis probatur, vel refutatur. Pro infallibilitate Pontificis militant iidem textus supra jam citati: *Tu es Petrus, & super hanc Petram &c.* Emphatice loquitur Christus in hoc textu, & ad solum Petrum, & non ad Ecclesiam: non enim, uti quidam volunt, nomine *Petræ* intelligitur Ecclesia: secus verba Christi facerent sensum ridiculum hunc: *ædificabo Ecclesiam meam supra Ecclesiam.* Quod si demus Petrum illiusque Successores esse fallibiles, hæc *Petra* non erit firma, stabilis, inconcussa, sed poterit scindi, rumpi, concuti, imo corruere, qua corruente nunquid & Ecclesiam desuper ædificatam corruere necesse est? Addidit Christus: & *portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Quid aliud in his verbis continetur, quam firmitas Judicii inconcussa, immutabilis, indefectibilis, nulla ratione infirmanda? Haud secus mysteriis plena, & soli Petro aptanda sunt verba: *Simon, Simon, ecce! satanas expetivit vos &c. ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua* (f). En! infallibilitatem Pontificis luculenter expressam: nisi dicere velis inanem & vacuam fuisse orationem Christi. Si autem oratio fuit efficax: ergo fides Petri erit indefectibilis. Addidit Christus mox: *& tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quid per *fratres* intelligitur nisi Apostoli & Episcopi? hi ergo a Petro sunt confirmandi tam collective, quam distributive sumpti: ergo illorum judicium est inferius: & si Petrus non sit infallibilis, qua ratione confirmabit *fratres*, ut etiam illorum judicium obtineat firmitatem indefectibilem? Addunt textum, quo Christus dixit: *pasce oves meas, pasce agnos meos* (g). Si ergo potestatem pa-

Infallibilitas ex Scriptura ostenditur.

 scendi

ritatem variis Conciliis eliquatam universæ Ecclesiæ tanquam dogma Catholicum proponit: sic Innocentius I. damnavit hæresin Pelagianorum jam variis Synodis in Palæstina & Africa celebratis damnatam. *Concomitans* adest, quando Pontifex in Concil. Oecumenico ut Caput Præsidens *sacro approbante Concilio* quidquam definit. *Subsequens* est, quando Pontifex de fidei quæstione judicat, & suam sententiam mittit vel ad Synodum Oecumenicam, vel si Synodum non putat necessariam, ad omnes orbis Episcopos, & hi suo calculo sententiæ Pontificis vel expresse, vel tacite accedunt. Sic in Conciliis Ephesin. Chalcedon. Constantinop. III. & Nicæno II. controversiæ fidei secundum sententias & epistolas dogmaticas Cœlestini I. S. Leonis, Agathonis & Hadriani I. sunt judicatæ. Sic Novatianorum hæresis secundum judicium Cornelii; Donatistarum secundum sententiam Melchiadis ubivis terrarum sunt damnatæ. Idem dicendum de 5. propositionibus Jansenii damnatis.

(f) Luc. 22. v. 32.

(g) Joan. 21. v. 12.

ſcendi non modo gregem, ſed etiam cæteros paſtores inferiores accepit, neceſſum eſt, ut Petro fuerint communicata ea media, quæ ad paſcendum ſunt neceſſaria, inter quæ eſſe Infallibilitatem nemo negaverit, ne grex una cum ſuis cæteris paſtoribus a recto tramite deflectat, atque in deſerta viarum aberret.

Ex Traditione.

Provocant iterum & principaliter ad uniformem ad nos usque traductam traditionem, quam ex omnibus retroactis Sæculis de Sæculo ad Sæculum ex omnibus Conciliis tam univerſalibus, quam particularibus, factis Pontificum, indubitatis SS. Patrum, aliorumque doctiſſimorum Virorum documentis, & communi fidelium ſenſu demonſtrare nituntur. Quoniam vero ferme omnia hæc argumenta in idem recidunt cum illis, quæ pro Superioritate Pontificis ſupra Concilia §. præced. allata ſunt, ea in compendium redigere placuit. Ajunt nempe, quod Pontifex plures hæreſes e. g. Priſcillianiſtarum, Pelagianorum ſolus confixerit, quin ulteriori examini fuerint ſubjectæ, aſſurgente illius judicio univerſali Eccleſia; quasdam in Conciliis examinari, & ſub incudem vocari permiſerit, ita tamen, ut ipſe vel per ſe, vel per legatos præfuerit, neque unquam factum fuerit, ut Synodus aliqua ſententiam Pontificis vel reformaverit, vel damnaverit (h). Sed nunquid ex hac uniformi concentratione Eccleſiæ & Epiſcoporum ſive in Conciliis, ſive extra Concilia, ex eo nempe quod Eccleſia univerſalis nunquam a ſententia deflexerit, illudque ſemper approbaverit, argumentum pro infallibilitate Pontificis deducitur validiſſimum? Profecto argumentum ex factis continuis, & uniformibus depromptum eſſe invicti roboris, & pro demonſtrando dogmate fidei, ſtabiliendis Juribus & Privilegiis fortiſſimum, nemo eſt, qui ignoret (i). Dein quærere liceat, utrum hæretici, de hæreſi ſuſpecti, vel ipſi etiam Catholici ad Pontificium judicium provocantes agnoverint in Pontifice infallibilitatem, vel non agnoverint? ſi dicatur primum: habemus, quod volumus. Si ſecundum: quare ergo provocarunt, & appellarunt ad Pontificem? quare quæſtiones dubias, controverſias diſputatas ad tribunal Ponti-

Ex factis hiſtoricis.

(h) Ita factum eſt in cauſis Neſtorianorum, Eutychianorum, Iconoclaſtarum, Monothelitarum, quæ prius a Pontifice deciſæ iterum in Conciliis Epheſ. Chalcedon. Conſtantinop. III. & Synodo Nicæna II. novo examini ſubjectæ conformiter Judicio Pontificum fuerunt terminatæ.

(i) Sic e. g. ex eo quod Pontifex in Eccleſia ſemper Primatum exercuerit, bene inferimus: ergo ipſi ex Jure Divino competiit: idem dicunt alii de convocatione Conciliorum, & præſidentia in illis.

Pontificis detulerunt? eccur ab illo decisionem finalem, declarationem dogmatis, definitionem doctrinæ requisierunt? Nunquid hoc modo sese periculo erroris exposuerunt, si in Pontifice nullam infallibilitatem suspexerunt? quare ergo non mox ad Concilia provocarunt? ad quid opus fuit tot ambagibus primitus ad Pontificem, & tunc iterum provocare ad Concilia? Porro autem ipsos etiam Pontifices in se agnovisse infallibilitatem dicere necesse est: alias non potuissent denegare provocationes ad Concilia. At vero denegarunt aliquoties (k). Ex his autem quid sequitur, nisi quod Judicium Ecclesiæ semper concentraverit cum judicio Pontificis, eidemque se conformaverit; Pontifex nunquam erraverit, atque in Sede Romana tam Hæretici, quam Catholici, atque ipsi Pontifices in se ipsis privilegium infallibilitatis agnoverint, ut adeo hæc sententia communem sensum fidelium, & consensum universalis Ecclesiæ pro se habere videatur.

Neque his obstat provocatio & appellatio ad Concilia, in quibus causæ a Pontifice decisæ novo examini subjiciebantur: quid enim non tentant & audent homines refractarii, rebelles, & in suis judiciis contumaces? Nunquid enim etiam a Conciliis ad Concilia provocarunt (l), num propterea Concilia desierunt esse legitima? Sed nec Conciliis tantum inest roboris, quantum ad continendos homines in suo officio, supprimendos hæreticorum motus, & ad finiendas, & ultimato terminandas causas est necessarium: anne enim Conciliis acquieverunt hæretici? Num per solam sententiam Concilii error cum causa fuit finitus? Quid non tentarunt Ariani post Nicænam Synodum, Nestoriani post Ephesinum, Eutychiani præcipue post Chalcedonensem (m)? Tantum abest, ut error fuerit finitus, ut potius Eutychiana hæresis in hanc usque diem apud Græcos grassetur. Vel ergo etiam Conciliis sua deneganda est superioritas & infallibitas; aut utrique tam Conciliis, quam Pontifici adstruenda.

Nihil videtur officere consensus antecedens, concomitans, vel subsequens.

De illo consensu Ecclesiæ *antecedente*, *concomitante*, vel *subsequente* quem sententia mox explananda tantopere jactitat, quid dicemus? quærere liceat, quid ergo iste consensus debeat operari, vel ex mente AA. operetur? *Antecedens* ab authoritate Synodorum particularium antecedentium sententiam Pontificis emendicatus non potest influere infalli-

(k) Sic Innocent. I. Pelagianis denegavit audientiam in nova Synodo.

(l) E. g. Ariani, Nestoriani, Eutychiani, Donatistæ &c.

(m) Nempe turbarunt Ecclesias, convenerunt in conciliabulis, ad Judicium Imperatorum, ad novas Synodos provocarunt.

infallibilitatem in judicium Pontificis: cum nemo hactenus dixerit, quod Synodi particulares sint authoritatis infallibilis, aut universalem repræsentent Ecclesiam. *Concomitans* hactenus vel semper concentravit cum consensu Pontificis, quo in casu præcipuam suam vim mutuavit ex judicio Pontificis dirigentis, præsidentis, & definientis: vel si una alterave vice contigit, ut esset scissio inter Pontificem & Concilia, consensus ille *concomitans* vel potius dissensus & judicium Concilii Pontifici contrarium ad authoritatem infallibilem eluctari non potuit: usque dum cum Concilio conspiraverit Pontifex, & ipse suo consensu decisioni causæ ultimum robur dederit (n). Consensus autem ille *superveniens* exigui prorsus roboris esse videtur: eo quod Episcopis, aliisque Ecclesiæ Præsulibus, quos Ecclesia tanquam Judices in Conciliis reveretur, extra Concilia agentibus infallibilis assistentia nullibi promissa legatur; neque ipsi ea, qua necesse est, diligentia quæstiones, controversias & dogmata examinare consueverint. Si quid ergo infallibilitatis inest judicio Pontificis, id totum habetur ab ipsa authoritate Pontificis ea, qua par est, diligentia, consulta traditione, explorato sensu Scripturæ, post fusas ad DEUM preces causam ultimato suo judicio decidentis. Profecto, fateri necessum habemus, istud ratiocinium, quod sua sponte, dum hæc scribimus, se calamo obtrusit, vix non in hanc sententiam occulta aliqua vi nos pertraxit. De consensu Patrum, aliorumque doctissimorum Virorum a primis Sæculis ad nostra usque tempora in hanc sententiam, uti volunt, conspirantium vid. Matthæus Petititdier (o). De consensu autem fidelium ex supra dictis constat, de quo vid. idem Author.

Accedit pro infallibilitate argumentum ex ratione.

Hisce defensores infallibilitatis Pontificiæ superaddunt argumentum ex ratione quasi ad hominem petitum, putantes, neutiquam esse consultum necessitatibus Ecclesiæ, si Pontifici sua denegetur infallibilitas, & tota quanta refundatur in Concilia. Quid enim si hæresis aliqua ab orco erumpat? quid si periculum sit in mora, ne hæresis ulterius serpat, grassetur, & integras provincias veneno inficiat? quid si convocatio Concilii sit quasi impossibilis? Quorsum se vertere debent fideles

(n) Exemplum est in causa trium Capitulorum, quæ a Concilio Constantinop. fuerunt damnata, quin tamen hæc damnatio effectum obtinuerit, donec Vigilius Pontifex suo consensu damnationem ratihabuerit. Simile exemplum est in Concil. Constantinop. I. quod plenum effectum non habuit ante consensum Pontificis.

(o) Tract. de Authorit. & Infallibilit. Sum. Pontif.

fideles, quis Ecclesiam vacillantem sustentabit &c. nisi in Pontifice infallibilitas agnoscatur? profecto convocationem Concilii esse difficillimam, & hodiernis potissimum temporibus ferme impossibilem, nemo est, qui ignorat.

Sententia contraria exponitur. Hisce contrarium sentientes opponunt, quod sententia de infallibilitate Pontificis nec ex S. Script. nec Traditione sufficienter sit demonstrata.. Non ex Script., quæ nullo textu claro, & evidenti infallibilitatem adstruit: non ex Traditione, undecunque ista mutuetur, sive ex consensu universalis Ecclesiæ, & communi sensu fidelium, sive ex testimoniis Patrum, Scriptorum, aliorumque doctissimorum Virorum. *Refutatur argumentum ex Scriptura depromptum.* Sanctuarium Scripturæ si ingrediamur, in eo duo vel tres occurrunt textus, quibus pars adversa suam sustentat sententiam, nempe: *tu es Petrus, & super hanc petram &c.* & iterum: *ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua &c.* & demum: *pasce oves meas: pasce agnos meos.* Nam præterquam quod diversissimæ sint horum textuum apud DD. expositiones, illa certe expositio communiter a DD. adoptata solito caret fundamento, dum dicunt, *Petrum* esse *Petram,* super quam extructa est Ecclesia, qua corruente, necesse est, ut tota ædificii moles corruat. Tollamus ergo infallibilitatem, corruet Petra, & cum petra tota moles Ecclesiæ. Sed inde quid consequitur, nisi, quod ad hoc, ut moles Ecclesiæ stet firma, & immobilis, fundamentum, & ædificium ita debeat esse constructum, ut unum sine altero immobiliter stare nequeat. Demus enim fundamentum esse immobile, fixum, & inconcussum, an non ex alio capite moles ædificii potest corruere? quid enim si lapides angulares non adeo firmo nexu conglutinati dissolvantur? quid si compago rumpatur? sicut sine fundamento nec consurgit, nec stat ædificium, ita sine ædificio fundamentum non meretur nomen fundamenti. Ut ergo Ecclesiæ ædificium sit firmum & immobile, & neque portæ inferi adversus illud prævaleant, talis conglutinatio inter fundamentum & ædificium requiritur, qua omnis partium dissolutio præcavetur. Profecto solum fundamentum non sustentat ædificium, nisi reliqua compages, & moles superinstructa debite sit coordinata, suisque lapidibus angularibus suffulta: imo ipsa soliditas & immobilitas fundamenti a mole superstructa suam mutuat conservationem, quatenus effodi, vel destrui nequit, quamdiu eidem moles ædificii incumbit. *In quo sensu Petrus sit petra.* In eo ergo sensu Petrus est *Petra,* & fundamentum, quatenus nisi structura Ecclesiæ eidem innitatur, atque indissolubili conglutinatione eidem conjungatur, facile sit casura in nihilum; non vero in illo, quasi vero sola *Petra* tanquam fundamentum, etiamsi mo-

les Ecclesiæ illi superædificata suis etiam lapidibus angularibus destituatur, suoque fundamento nexu indissolubili neutiquam cohæreat, nihilominus illius immobilem firmitatem suffulciat. Itaque immobilitas hujus fundamenti inde præcipue habetur, quod Christus se ita suæ Ecclesiæ provisurum promiserit, ut, quoties illius necessitas id exigit, inter Pontifices, & Patres Conciliorum summa semper concentratio, & contesseratio sit futura.

Sola concentratio inter Concilium & Pontificem controversiis hactenus finem imposuit.

Et certe id experientia hactenus edocti sumus, quod, quamdiu non fuit concentratio inter Pontifices, & Concilia, tamdiu nulla fuerit pax in Ecclesia, neque controversiæ, lites, & causæ hæresum terminari potuerint, usque dum cum Pontifice se Ecclesia, & Pontifex se conjunxit cum Ecclesia. Causa rebaptizantium & quartodecimanorum finiri non potuit, usque dum Ecclesia in Concilio Nicæno congregata, suo calculo Pontificum judicio accessit. Causa trium Capitulorum citius finem obtinere non potuit, donec Vigilius Pontifex cum PP. Concilii Constantinop. II. & hi cum Vigilio in unum conspiraverint.

Alius Scripturæ textus exponitur.

Alter textus: *Oravi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando confirma fratres tuos*, §. præced. fuit eliquatus: firma stabit fides Petri, id est Catholica, etiamsi Successorum Petri aliquem in fide errare contingat. Cætera verba: *& tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, & illa demum: *pasce oves meas, pasce agnos meos* quid significant nisi Primatum & supremam curam ovium Christi, & agnorum, id est Episcoporum in particulari; non vero supra totam Ecclesiam & universos Episcopos in Concilio congregatos, &, ut cum Scholis loquar (p) collective sumptos: & hinc Christus non dixit: *pasce gregem ovium & agnorum;* sed *pasce oves, & agnos.* Et, demus quod dixerit: *pasce gregem*, inde plus non sequitur, quam quod sit supremus Pastor, ita tamen ut ipse solus pascendo gregi, ne a via recta aberret, non

(p) NB. Severiori crisi nescio quis hanc propositionem: *ut cum Scholis loquar*, qua in primis nostris thesibus jam usi sumus, perstrinxit, opponendo, quod utique alio modo loqui non oporteat Professorem quam cum Scholis, & more Scholarum. Quasi vero Professor, Jurium præcipue, omnes prorsus terminos scholasticos, & modos loquendi Aristotelicos, exoticos, subtiles, obscuros, & antiquatos adoptare deberet, maxime si rem clarius & melius aliis loquendi modis purioribus explicare potest. O egregiam Theologiam, & Jurisprudentiam, quæ se modis loquendi Scholasticorum tantum alligare debet!

non ſit ſufficiens, niſi cæteri, quos Chriſtus ſimul Paſtores conſtituit, juncta opera gregem a viis peſſimis, & perverſis abducant.

Pro ſtabiliendo argumento ex Traditione contra infallibilitatem Pontificis petito ſufficiet, ſi argumenta §. præced. allata recapitulentur. Si enim antiquior Eccleſia infallibilitatem Pontificis agnovit, quare Cyprianus, & Firmilianus, & Patres omnes Africæ Stephani ſententiæ non acquieverunt, eſto putaverint quæſtionem ſpectare ad ſolam diſciplinam Eccleſiæ, de quo tamen adhuc ſub Judice lis eſt? Quare Quartodecimani Victori Traditionem Apoſtolicam alleganti contradixerunt? Eccur toties a Pontifice etiam definiente ad Concilia, & nunquam a Conciliis ad Pontifices fuit provocatum? Quare non tantum hæretici, ſed etiam Catholici Pontificum definitionibus ſimpliciter ſe non ſubmiſerunt? quomodo auſi ſunt Patres in Conciliis congregati Decreta Pontificum in materia fidei emanata ad incudem vocare, de novo examinare, imo contra mentem Pontificis decidere (q)? Eccur hæc omnia Pontifices diſſimularunt, nunquam vel contradictionem, vel proteſtationem interpoſuerunt, ſuisque juribus hoc modo conſuluerunt, ſi ſuum judicium eſſe infallibile, irreformabile, & ſupremum eſſe crediderunt? En! conſenſum Eccleſiæ, Patrum, & fidelium potius in hanc, quam contrariam opinionem ingenti pondere inclinantem.

Refutantur argumenta ex Traditione.

A Pontifice ad Concilia, non vero e contrario ſæpe fuit provocatum.

Infallibilitati obſtant facta hiſtorica.

Memoria repetamus, quod ſupra ex Bernardo Van Eſpen attulimus. Non erubuit Gratianus Pontificem in ſuo Decreto ab Eccleſia acceptato, purgato, & laudato erroris in fide arguere (r): et tamen nemo Gratianum caſtigavit. Quare Correctores Romani iſtud Capitulum infallibilitati Pontificis directe contrarium e Decreto non exterminarunt, expunxerunt, & proſcripſerunt? cur Greg. XIII., cujus juſſu illa correctio fuit inſtituta, illud non annotavit, imo decretum ita approbavit, ut nemini aliquid demere, addere, vel corrigere liceret (s)? Si dicant, quod Pontifex tanquam Doctor privatus locutus fuerit, faciunt petitionem principii: reſcripſit enim Pontifex ad quæſtionem dubiam ſibi a Bonifacio Epiſcopo tanquam Pontifici propoſitam: imo non ad ſolum Bonifacium, ſed ad totam Germaniam reſcripſiſſe videtur. Aut ergo dicendum erit, quod Gregorius in Scriptu-

Item textus in Decreto Gratiani.

 ram

(q) Factum eſt id in Concil. Conſtantinop. II. in cauſa trium Capitulorum, eſto poſtea Pontifex ſuo calculo Patribus acceſſerit.

(r) Verba Gratiani jam ſupra citavimus, & ſunt hæc: *Illud Gregorii SS. Canonibus, imo Evangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ penitus invenitur adverſum.*

(s) Vid. Bulla Greg. XIII. Decreto Gratiani præfixa.

ram & Traditionem sufficieni diligentia non inquisiverit, & ita temere rescripserit; aut si inquisivit, & tamen erravit, non erit infallibilis. Haud ignoramus alias aliorum DD. responsiones, illam præcipue, qua dicunt, quod illa fœmina laboraverit impedimento impotentiæ antecedentis: verum hæc responsio in Capit. cit. non habet fundamentum, quod loquitur simpliciter de *infirmitate*, qua mulier fuit correpta. Et quis credat, quod Bonifacius non aliunde sciverit, impotentiam antecedentem constituere impedimentum dirimens, & ex hoc capite pro decisione Pontifici supplicaverit, ut adeo cit. Van Espen recte scripsisse videatur, dum scripsit, Theologos & Canonistas illius ævi nullam in Pontifice agnovisse infallibilitatem. Quidsi hisce addantur Patres in Concil. Constant. congregati: esto enim, ut §. præced. observavimus, ipsorum definitio de Superioritate Conciliorum supra Pontificem non fuerit *Conciliaris*, nihilominus fortissimum inde depromitur argumentum, quod eo tempore opinio, quæ Pontifici suam infallibilitatem & superioritatem abnegat, apud doctiores, & universam ferme Ecclesiam invaluerit: quis enim prudenter sibi persuadeat, tantum temeritatis insedisse animis illorum Patrum, ut opinionem aliquam quasi novam contra communem sensum Ecclesiæ, Patrum, Scriptorum, & cæterorum fidelium in vim *Conciliaris* definitionis adoptare auderent, cum periculo evidenti, ne se toti Ecclesiæ irridendos exponerent?

Synodus etiam Constantiensis.

Ex Patribus solus Primatus probatur.

De SS. Patribus & Scriptoribus Ecclesiasticis, quos Petitidier magno in numero de Sæculo ad Sæculum allegat, quid dicamus? vix aliud ex iis extundes, quam Primatum honoris, authoritatis & jurisdictionis; nullo modo privilegium infallibilitatis. Quid quod plures PP. contrariæ fuisse opinionis passim Galli, aliique demonstrent. Neque certe ista infallibilitas separatim a Concilio tantopere Ecclesiæ esse necessaria videtur: demus enim exurgere hæresin, & convocationem Concilii Generalis esse impossibilem, an non alio modo Ecclesiæ vacillanti succurri posse existimamus, quam per infallibilitatem Pontificis? Ad prima tria Sæcula retrospiciamus, quibus ingens hæresiarcharum turba invasit Ecclesiam, quin aliqua Synodus Generalis fuerit celebrata vel celebrari propter grassantes persecutiones potuerit. Num ergo sola infallibilitas Pontificis hisce malis medelam tulit? Nullo modo: licet enim aliquæ a Pontificibus, plures tamen hæreses per Synodos particulares fuerunt confixæ, ita tamen, ut utriusque tam Pontificum quam Synodorum particularium sententiæ vim dogmatis per supervenientem consensum Ecclesiæ obtinuerint. Quodsi ergo talem casum emergere contingat, habeantur Synodi particulares, faciant ipsi Ponti-

Infallibilitas Pontificis non videtur esse necessaria.

Qua arte in Casu extraordinario Ecclesiæ subveniendum.

Pontifices ſuas definitiones, & mittant ſua decreta ad alias Eccleſias, communicent, ſicut olim, cum aliis Epiſcopis, & hoc modo ex ſuperveniente conſenſu tacito Eccleſiæ brevi hæreſis, quæ communiter unam alteramve provinciam inficere ſolet, non modo ex hac illave provincia, ſed ex toto orbe Chriſtiano auxiliante Deo, qui conformiter ſuæ promiſſioni Eccleſiæ non deerit, exterminabitur, niſi talis ſit hæreſis, quæ torrentis inſtar omnes aggeres perrumpit, ita ut nulla poteſtas nec Eccleſiaſtica nec ſæcularis tam ſit potens & valida, ut illorum impetum coërcere valeat, quo in caſu erit adoranda abyſſus Divinorum Judiciorum. Saltem Eccleſiæ in genere & fidelibus in particulari in ſua fide perſiſtentibus erit hoc modo conſultum, quatenus ipſis declaratur, quid ſit, vel non ſit fide Divina credendum, damnandum, vel approbandum. Neque ex eo, quod Pontifex non ſit infallibilis, hiſce decretis quaſi proviſionalibus, uſque dum plenius controverſia eliquetur, refragari licebit; ſed eisdem omnino ſtandum erit, quin ſine maxima temeritate (plus dico) ſine ſuſpicione erroris & hæreſeos ea reſpuere, contemnere liceat, haud ſecus ac parentibus & ſuperioribus parendum eſt, licet metaphyſice non ſimus certi, eſſe legitimos parentes, & ſuperiores. Etſi enim certi non ſimus, an Pontifex ſit infallibilis, certi tamen ſumus ex fide ſupernaturali, quod Deus non ſit defuturus ſuæ Eccleſiæ in neceſſariis: quippe quam uſque in ævum perduraturam ex revelatione ſcimus: deeſſet autem, ſi in tali neceſſitate Eccleſia non haberet privilegium infallibilitatis. Sic e. g. non ſumus certi certitudine omnimoda & ſupernaturali, an omnes vel plerique Patres in Concilio congregati fuerint veri Epiſcopi, & tamen illorum Canonibus tanquam regulis fidei eſt aſſurgendum: Certi non ſumus, an libri SS. PP. non ſint interpolati, corrupti, adulterati, & tamen Eccleſia inde haurit ſuam tradionem infallibilem (t). *Obediendum Decretis Pontificum, licet non ſint infallibiles.*

Quid denique ſi factis Hiſtoricis infallibilitas Pontificis expugnetur, & ingens Pontificum catalogus afferatur, qui diverſorum errorum in fide incuſantur (u): Ajunt enim: erravit ipſe Petrus judaizando & *Recenſentur Pontifices: qui erroris in fide arguuntur.*

(t) Vid plura de hoc argumenti genere apud Lamindum Pritanium lib. 1. c. 18. propterea inexcuſabiles ſunt Janſeniſtæ, & Queſnelliani, quod decretis Pontificum ſeſe oppoſuerint, & hodie maxime opponant, poſtquam ſententiæ Pontificum ferme ab univerſali Eccleſia ſunt receptæ.

(u) Ipſe Bellarminus 14. numerat Pontifices de Hæreſi ſuſpectos.

& hinc a Paulo Apoſtolo recte reprehenſus fuit (x): erravit Zephyrinus dando Montaniſtis literas pacis, & ſic tacite approbando hæreſin: Marcellinus thus adolendo Diis, & propterea in Synodo Sinueſſana damnatus (y): Liberius, qui exilio fractus formulæ Sirmianæ hæreticæ, ac damnationi S. Athanaſii ſubſcripſit, ut S. Hieronymus exclamare non dubitaverit, quod *univerſus orbis ſe eſſe Arianum miratus fuerit:* Zoſimus, qui Cœleſtii & Pelagii hæreticorum librum Catholicum pronuntiavit: Vigilius tam in cauſa Eutychianorum, quam trium Capitulorum: Honorius, quem in hæreſin Monothelitarum incidiſſe, & ideo a ſexta Synodo velut primipilum illorum fuiſſe damnatum afferunt: Stephanus VIII. qui Formoſum Pontificem a tota Eccleſia velut *legitimum* agnitum, poſt illius mortem *illegitimum* declaravit, & crudeli ſuo facto ſibi apud omnes Hiſtoricos notam fecit peſſimam: Joannes XXII. docendo animas Sanctorum clare non viſuras DEUM ante univerſalem reſurrectionem.

Honorius difficillime defendi poteſt.

Equidem neminem latet, qua arte omnes hi Pontifices a labe hæreticali purgari poſſint, & ſoleant. Porro autem quantæ difficultatis rem eſſe exiſtimamus ita illos purgare, ut nullus remaneat ſcrupulus? De ſolo Honorio a Synodo ſexta propter hæreſin Monothelitarum, poſtea a Leone II. præfatam Synodum confirmante, & iterum in Synodo VII. & VIII. damnato, neque ab ullo Scriptorum per plura Sæcula defenſo, imo promiſcue catalogis hæreticorum inſerto (z), videamus. Adeo difficilis hactenus omnibus viſa eſt excuſatio Honorii, ut Scriptores in varias ſententias abire coacti ſint. Ajunt aliqui Acta Concilii a Græcis adulterata (a). Docent alii, Synodum ſextam in

Varii modi illum defendendi explicantur, & rejiciuntur.

(x) Continetur tota rei ſeries in epiſt. ad Galat. cap. 2. ubi Paulus de ſe ipſo dicit: *Reſtiti in faciem*, Petro ſcilicet: *quia reprehenſibilis erat.* Hæc controverſia ultra 14. annos SS. Hieronymum & Auguſtinum colliſos tenuit, de quo vid. Quæſt. noſtra 2. cap. 2.

(y) Totum factum una cum Synodo Sinueſſana hodie tanquam ſuppoſititium rejicitur.

(z) Vid. Thomaſ. Differt. ad Synod. 20. ubi inter alia oſtendit, quod Honorius per plura Sæcula defenſorem non habuerit, & non modo ab Agathone, ſed etiam ab aliis Succeſſoribus Pontificibus Leone II. Hadriano II. fuerit damnatus.

(a) Ajunt id a Theodoro Epiſc. Conſtantinop., quem Synodus damnaverat, factum: utpote qui expuncto proprio nomine ſubrogavit nomen Honorii. Vid. Thomaſ. loc. cit. ubi hanc ſententiam multis refutat.

in quæstione facti erraſſe. Aſſerunt alii plures, Honorium non qua hæreticum ſed fautorem Monothelitarum fuiſſe damnatum: eo quod mitius cum ipſis egerit, formulas quasdam dubias approbaverit, & a confeſſione duplicis voluntatis abſtineri poſſe cenſuerit. Addunt, conſuetudinis tunc fuiſſe, ut non modo Hæretici, ſed etiam ipſorum fautores damnarentur. Exiſtimant alii, & longe veroſimilius, quod Honorius erraverit ut Doctor privatus, non tanquam Doctor univerſalis de Cathedra loquens, id quod Thomaſſinus multis iisque ſat fundatis conjecturis probare nititur. Porro autem ex his ipſis & tot quidem toto cœlo diverſis opinionibus modisque Honorium a labe hæreſos purgandi quis non luce meridiana clarius ferme inſuperabilem ſalvandi honorem Honorii, & Sedis Apoſtolicæ difficultatem perſpiciat? & quidem Primus modus nonniſi a pauciſſimis defenditur, & quam longiſſime a vero aberrat: tum quod impoſſibile fuerit acta Synodi in tot locis, in quibus fit mentio Honorii corrumpere, & quidem omnia exemplaria, quæ ad Epiſcopos non tantum Patriarchatus Conſtant. ſed etiam cæteros, prout tunc moris erat, Patriarchas ſunt miſſa (b): tum quod nemo Pontificum, aliorumque Scriptorum Eccleſiaſticorum de hac interpolatione ſomniaverit (c). Alter modus vel ex eo capite meretur rejici: quod Synodis ſextæ, ſeptimæ, & octavæ, Agathoni, Leoni II. & Hadriano II. labem inferat indelebilem: quippe quos omnes errori facti ad damnandum Honorium fuiſſe inductos dicere neceſſe eſt. Et certe nemo Scriptorum Eccleſiaſticorum per plura Sæcula hunc modum defendendi Honorium aſſumere auſus fuit, ſed econtra omnes & ſingulos ipſum inſtar hæretici habuiſſe legimus (d). Tertius modus defendendi Honorium ferme iisdem ſubjacet difficultatibus: nam nec Pontifices Leo II. Hadrianus II. neque Anaſtaſius & Humbertus aliique Romanorum Pontificum jurati vindices de iſta purgandi ſolertia cogitarunt. Ad hæc Synodus ſexta illum medium quaſi poſuit inter cæteros Monothelitarum Anteſignanos: at vero injuriam feciſſet Honorio Synodus, ſi illum propter aliqualem conniventiam, ſomnolentiam, formulas dubias, & favores Monothelitis impenſos ad inſtar Monothelitarum damnaſſet. Et nunquid etiam Imperatores Conſtans per typum,

(b) Nam, ut ait Thomaſſinus, *in more poſitum erat, ut Generalium Synodorum Acta quinquies deſcriberentur, & ſingula ſingulis deſtinarentur.*

(c) Hujus interpolationis non faciunt mentionem Pontifices Agatho, Leo II. & Hadrianus II. non Scriptores alii Anaſtaſius, Humbertus &c.

(d) Vid. Thomaſ. loc. cit.

pum, Heraclius per Ecthesin conniventiores erant, ita ut Monothelitis sat aperte favisse videantur, & tamen non sunt damnati, imo eorum solertia fuit laudata (e)? Quare ergo tam diro fulmine Honorii conniventiam perstrinxerunt? Quando ajunt, eo tempore viguisse consuetudinem damnandi etiam fautores hæreticorum, talis consuetudo, cum sit facti, probanda foret. Si per hoc ipsum factum illam probare velint, nihil probant: quia petunt principium: ergo alia facta ad probandam consuetudinem afferant, necesse est, qualia vix afferre possunt. Sed nec ultimus purgandi Honorium modus omnis difficultatis expers est: num enim credibile est, quod Honorius inconsulto suo Clero tam temere rescripserit? consultus fuit tanquam Pontifex: ergo ut Pontifex rescripsisse videtur. Et si Ecclesia eo tempore agnovit infallibilitatem Pontificis, vel illam distinctionem inter Pontificem qua Pontificem de *Cathedra loquentem*, & *inter Doctorem privatum*, quare illam non adhibuit, sed Honorium simpliciter qua hæreticum damnavit? An non Synodi sexta, septima, & octava hoc modo debuissent, & potuissent consulere honori tum Pontificis, tum Sedis Apostolicæ? Quare nemo Scriptorum Ecclesiasticorum ad excusandum Honorium duplicem in ipso personam distinxit? En! difficultates in defendendo Honorio ferme insuperabiles. Interim libenter admittimus, Honorium esse excusabilem, & ideo tantum hæc argumenta attulimus, ut difficultas salvandi privilegium infallibilitatis Pontificiæ clarius elucescat.

Eo tempore ignoravit Ecclesia distinctionem inter Pontificem de Cathedra loquentem & Doctorem privatum.

Refellitur opinio, quæ infallibilitatem Pontificis ad fidem pertinere asserit.

Alterum, quod nobis in hoc §. singulariter discutiendum assumpsimus, est, quid sit tenendum de quorundam sententia, qui sententiam de infallibilitate Pontificis esse de fide asserunt. Nobis hæc opinio videtur omnino improbabilis: nam 1mo nullibi hæc sententia est clare revelata, nec in Script. nec in Traditione: vel si sit revelata, mirum est, quod Ecclesia hanc revelationem non perspexerit, & DD. isti sint perspicaciores, illisque majus lumen supernaturale affulgeat quam Ecclesiæ. 2do Nullibi hæc opinio ab Ecclesia ad credendum est proposita. 3tio Potius Ecclesia sententiam contrariam tolerat, neque illam ulla hactenus censura perstrinxisse legitur. 4to Tali modo Galli omnes, & plures Viri doctissimi aliarum nationum erunt hæretici. 5to In hac opinione erit scissio in Ecclesia quod ipsam fidem, & quidem una pars Catholicorum erit hæretica: altera pars cum Hæreticis communicabit (f). Neque juvat istos DD. si dicant, ex his aliud non sequi, quam

Hæc opinio est improbabilis, & periculosa.

(e) Vid. cit. Auth. loc. cit. N. 32.

(f) Nempe hæretici erunt Galli infallibilitatem negantes: cæteri Catholici econtra

quam quod hæc sententia non sit dogma universale omnibus & singulis ad credendum propositum, erit tamen dogma particulare respectu illius, cui infallibilitas tanquam revelata sufficienter est proposita.

Verum ignoscant Viri undequaque sapientissimi, qui hoc modo discurrunt, si dicam hanc responsionem omni prorsus probabilitate carere. Nam negare non poterunt, quod ad dogma fidei credendum requiratur certitudo metaphysica, hoc est, debeat dogma esse revelatum, & certo constare de revelatione dogmatis: sed undenam habent hanc certitudinem, undenam habent hanc revelationem, undenam certo ipsis constat de hac revelatione? si dicant, de hac sibi constare ex S. Scriptura, & Traditione, quæ ipsis esse evidens videtur: Ulterius quærere liceat, quomodo judicium proprium ab intellectu humano innumeris errandi periculis obnoxio fabricatum, quomodo mera apparentia possit facere certitudinem metaphysicam? An non judicium humanum est fallibile, ipsa vero, sana licet, hominis ratio est regula fallax, directrix cæca, quam si sequamur, ambo cademus in foveam? quam facile possumus fallere & falli? reprobamus in Protestantibus spiritum privatum, & illud Criterium veritatis, quo velut regula infallibili sibi solis sapere volentes in exponendis Scripturis, & inquirenda veritate utuntur: eo quod sit Judex fallibilis, millenis errandi periculis subjectus, dum econtra Ecclesia ex promissione Christi indubitatam possidet infallibilitatem. Qua ergo ratione judicio intellectus nostri tuto fidere possumus in quæstionibus dubiis, quando ipsa Ecclesia, cui semper præsto est assistentia Spirtus S., nihil definire audet? num major est perspicacia intellectus nostri, quam totius Ecclesiæ? num majus lumen supernaturale affusum est judicio nostro, quam Ecclesiæ? An non hoc est suo modo judicium suum elevare supra judicium Ecclesiæ? S. Augustinus tanti æstimavit authoritatem Ecclesiæ, ut scribere non dubitaverit, *se ne quidem Evangelio crediturum, nisi authoritas Ecclesiæ ipsum moveret:* Porro autem defensores hujus sententiæ non credunt cum S. Augustino: quia non credunt propter authoritatem Ecclesiæ, quæ nihil definivit, sed propter authoritatem sui intellectus: quia veritatem certissimam, quæ tamen solummodo est apparens, se invenisse putant, de qua merito ob defectum sufficientis authoritatis dubitare possunt, an sit veritas. Satis superque de hac controversia diximus. *Contrariatur S. Augustino.*

Jam

tra pro infallibilitate dimicantes ex eo se reos criminis facient, quod cum ipsis in Fide & Religione communicent.

Jam breviores erimus: quia ita jubent anguſtiæ & temporum & pagellarum.

§. V.

De poteſtate Pontificis in declarandis factis doctrinalibus & qualificandis propoſitionibus.

Duæ adhuc ſuperſunt quæſtiones cum illa, quam ſupra de infallibilitate Pontificis explanavimus, connexæ, & hic breviter diſcutiendæ: 1mo an & quomodo Pontifici competat jus pronuntiandi ſententiam in declarandis factis doctrinalibus, præſertim in declarando ſenſu librorum: & 2do in qualificandis propoſitionibus? Ambæ quæſtiones eo majoris ſunt momenti, quo plures & majores inde controverſiæ occaſione damnationis propoſitionum Janſenii & Quesnellii, in Galliis præſertim, ſunt obortæ, quæ adhuc hodiedum ibidem ingenti animorum contentione ferme ad ſchisma usque (quod DEUS avertat) agitantur. Accedit, quod hinc inde Scriptores etiam Catholici varia dubia movere ſoleant circa proſcriptionem librorum, confixionem theſium, & qualificationem propoſitionum, præcipue circa modum proſcribendi, configendi, & qualificandi, & inde reſultantem obligationem Decretis a Pontifice, vel a Congregationibus S. Officii & Indicis editis, quibus provincia revidendi, prohibendi, & qualificandi ex officio incumbit, aſſurgendi. Quare operæ pretium eſſe duximus, de his ſingulis aliqua pro aliquali notitia diſcipulis neceſſaria diſſerere.

Prohibitio librorum neceſſaria.

Prohibitionem quorundam librorum eſſe neceſſariam, & utilem, eamque apud Gentiles etiam, Romanos & Græcos, Judæos & Catholicos jamjam in primitiva Eccleſia viguiſſe apud omnes in confeſſo eſt: qui enim ſeditionum & rebellionum tumultus, quæ ſcandala in publico, quæ fidei & morum corruptio non metuenda foret, ſi promiſcua librorum hæreticorum, ſeditioſorum, magicorum, diffamatoriorum, obſcænorum, & ſcandaloſorum lectio omnibus & ſingulis permiſſa foret? Nunquid vel ſola *Ratio ſtatus* tam Eccleſiaſtici, quam politici jubet, ut libri quidam vel omnino proſcribantur, vel ſaltem ſupprimantur, & occultentur, ne in omnium manus perveniant? Ipſe Apoſtolus Author fuit Timotheo (g) ut a lectione antiquarum fabularum ſe cohibeat. De prohibitione librorum a gentilibus facta ex Seneca, Tacito, Valerio M. & Suetonio conſtat (h). De Judæis teſtantur,

Demonſtratur ex praxi Judæorum, Romanorum, Imperatorum & Eccleſiæ.

(g) 1. Timoth. 4. v. 7.

(h) Sic Seneca teſtatur, quod de libris Labieni ſupplicium per ignem fuerit ſumptum. Et Tacitus refert, quod Romani libros Cremutii Cordi per Ædiles concremari juſſerint. Et teſte Valerio M. iidem Romani Græcos quosdam libros

ſtantur, quod licet lectionem Scripturæ ex integro non interdixerint, quædam tamen loca, & inter hæc lectionem Cantici Canticorum nonniſi Viris provectioris ætatis indulſerint; libros vero magicos, & divinatorios ſeveriſſime proſcripſerint. De Romanis ſcribit Arnobius, quod ſcripta Chriſtianorum combuſſerint. De praxi & conſtanti conſuetudine Eccleſiæ infra dicemus. Huc pertinet etiam *Diſciplina Arcani*, quæ in primitiva Eccleſia viguit, vi cujus in præſentia Gentilium & Catechumenorum non modo ſublimiora quædam dogmata occultata, verum etiam libri quidam eorum lectioni ſubtracti fuerunt (i). Accedit praxis Imperatorum Chriſtianorum Conſtantini, Arcadii, Theodoſii, & Valentiniani, qui Eccleſiam in ſuis prohibitionibus egregie adjuverunt, in transgreſſores pœnas etiam capitales ſtatuentes (k). De hodierna praxi quid dicamus? Innumeri ſunt libri, quos hodie non modo Pontifices prohibent, configunt, damnant, & qualificant, verum etiam Imperatores, Reges, aliique Imperantes e ſua Republica velut nocivos, ſeditioſos, Statui Politico adverſos proſcribunt, eliminant, & aliquoties rogo addicunt. Illud hic animadvertere libuit, quosdam libros olim non tam prohibitos, quam velut pretioſa cimelia ita exigente prudenti *Oeconomia* Eccleſiæ vel *Ratione ſtatus* politici fuiſſe occultatos, ne in quascunque manus venirent. Sic apud Romanos Carmina Sibyllina in Capitolio aſſervabantur per cuſtodes ſpecialiter ad id deputatos. Sic apud Judæos & Chriſtianos diſciplinam Arcani viguiſſe ex ſupra dictis conſtat.

Aliud prohibere, & aliud occultare librum.

Hactenus de prohibitione in genere. Jam de ea in ſpecie, in quantum exercetur, & exerceri poteſt ab Eccleſia. Ex dictis facile colligere eſt, quod Eccleſia facultatem prohibendi libros habeat, eamque tum in Conciliis, tum per Pontifices exercuerit: Percurramus enim omnia Concilia antiquiora, media & noviora, luſtremus vitas Pontificum antiquiorum & noviorum, & victas dabimus manus. De Conciliis conſtat ex antiquioribus Nicæno I. Epheſino, Chalcedonenſi, Conſtanti-

Eccleſia habet poteſtatem prohibendi libros.

Hanc ſemper exercuit in Conciliis, & extra.

Aaa 2

bros ad ſolvendam religionem pertinentes per Victimarios in conſpectu populi combuſſerunt. Suetonius ſimiliter de Auguſto Imper. narrat, quod ſupra 12. millia fatidicorum librorum rogo addixerit.

(i) Vid. Schelſtrate in ſpeciali Tract. de Diſciplina Arcani.

(k) Sic teſte Socrate Conſtantinus ſpeciali edicto libros Arii comburi, & occultantes pœna mortis affici juſſit. Simile edictum dedit Arcadius contra Codices Eunomianorum, illorumque occultatores l. 34. Cod. Theod. de Hæret. item Theodoſius & Valentinianus l. 6. Cod. de Hæret. contra Neſtorium.

ſtantinop. II. Nicæno II., novioribus Piſano & Conſtantienſi, quibus condemnati ſunt libri Wicleffi & Joannis Huſs. De Pontificibus idem referunt Hiſtorici: Ita enim Leo I. Romæ comburi juſſit libros quosdam Machabæorum ſpurios: Gelaſius in Concil. Rom. integrum edidit Catalogum librorum prohibitorum, qui legitur in Decreto Gratiani (l), utut iſtud Decretum a multis hodie vocetur in dubium: Zacharias Sæc. VIII. damnavit ſcripta Aldeberti; Hadrianus II. Codicem Photii; Innocentius III. libros Petri Abaelardi, & Arnaldi de Brixia; Leo X. Scripta Lutheri; noviores Pontifices Alexan. VII. & VIII, Innocent. X. & XI. Clemens XI. innumeras propoſitiones in ſpecie 5. Janſenii & 101. Quesnellii. Singulariter vero per Bullam Cœnæ a Clemente VIII. editam inhibita fuit lectio omnium librorum hæreticorum. Inde factum eſt, ut, cum ſæpius dubitatum fuerit, utrum hic vel ille liber revera ſit prohibitus, plures Indices librorum prohibitorum in lucem prodierint, quos inter primum non pauci ponunt Decretum Gelaſii ſupra citatum.

De Indice librorum prohibitorum illius origine &c.

Quoniam vero in illo unice agitur de lectione quorundam librorum publica in Eccleſia, inter quos erant quædam Acta Martyrum dubiæ fidei, ideo Index ille nequaquam dici poteſt librorum prohibitorum juxta ſenſum & phraſim modernæ praxis: utpote cujus nomine venit Index lectionem quorundam librorum tam publicam, quam privatam inhibens. Itaque vera origo hujusmodi Indicum referenda eſt ad Sæc. XVI, quo invaleſcente ſecta Lutheranorum & Calviniſtarum, cum plures libri mentito nomine Authoris, ac hæretico fermento conſperſi lucem publicam ſubirent, varii a Theologis confici cœperunt Catalogi, ne multi ſimpliciores incauta illorum lectione deciperentur. Primum quidem Catalogum juſſu Caroli V. anno 1546. edidit Facultas Theolog. Lovan., quem an. 1556. ejusdem Imperatoris mandato ſecutus fuit alter. Hoc ſtudio excitatus Pontifex Paulus IV. an 1557. Inquiſitoribus Romæ curam demandavit conficiendi ſimilem Indicem, quem intra bennium abſolverunt, & juſſu Pontificis promulgarunt (m).

De Indice, qui dicitur Concil. Trident.

In Concil. Trident. iterum de novo Indice & examine librorum prohibitorum agebatur. Patribus in diverſas opiniones abeuntibus placuit hanc curam quibusdam Viris doctis committere, qui abſoluto ſuo opere illud Patribus obtulerunt. Quoniam vero huic examini accuratius inſuda-

(l) Cap. 3. diſt. 15.

(m) Ajunt hunc eſſe primum Catalogum librorum prohibitorum, qui juſſu Pontificis fuit editus.

insudare non vacabat, decretum fuit (n), ut ad Pontificem relatio, & illius postea nomine & authoritate evulgatio fieret & approbatio. Hoc munere functus est Pius IV., qui novum Indicem, quem vocamus Indicem Concil. Trident., una cum regulis Indicis, quas præfati Viri non tam jussu Concilii, quam consilio proprio apposuerunt, in forma Brevis anno 1564. edidit, & promulgavit (o). De hoc Indice plura dicemus alibi.

Prohibitio, confixio, & qualificatio hodie pertinet ad Congregationem S. Officii, & & Indicis.

Jam juxta hodiernam praxin prohibitio librorum non tantum, sed etiam confixio, damnatio, & qualificatio propositionum Romæ pertinet ad Congregationem tum Inquisitionis, seu S. Officii, tum Indicis. De utraque accuratius differendi alibi dabitur occasio. Id unicum hic animadvertisse sufficiat, quod ambæ Congregationes habeant suos Consultores seu Qualificatores ex diversis Ordinibus Religiosis assumptos, principaliter vero constituantur ex Cardinalibus. Hi ergo soli habent votum decisivum, & eorum nomine nulla facta mentione Pontificis Decreta publicantur, licet ea antea Pontifici per Secretarium exhibeantur. Atque hic ipse modus prohibendi libros insuperabilem facit difficultatem, & occasionem præbuit inquirendi, quid sit sentiendum de similibus Decretis prohibitoriis in Congregatione S. Officii, vel Indicis editis; quantæ sint authoritatis; an & quomodo illis assurgendum; & quomodo requiratur famosum illud *Placitum Regium* (p)?

Modus prohibendi innumeris difficultatibus obnoxius.

Aaa 3 Hanc

(n) Seff. ult.

(o) Continet hic Index tres classes, in quarum prima nomina scriptorum hæreticorum; in secunda libri in sanam fidem vel bonos mores impingentes; in tertia libri perversi authorum incertorum referuntur. Quoad hunc Indicem sequentia sunt notanda: 1. Quod a Concilio Tridentino ipso non sit approbatus, & eatenus dicatur esse Concil. Tridentini, quatenus illius jussu conficiendi cura fuit demandata Viris doctis. Ipsæ vero regulæ Indicis appositæ nullo modo sunt Concilii: quia Doctores illi consilio proprio eas apposuerunt. 2. Multum disputari, an & quomodo iste Index in Germania sit receptus quoad lectionem S. Scripturæ, & ipsas regulas Indicis.

(p) Ajunt hoc Placitum Regium nihil aliud esse, quam literas patentes, quibus aliquis Princeps permittit publicationem & executionem Bullarum, quæ in suas Ditiones e Curia Romana introducuntur: Adeoque competere Principibus facultatem examinandi tales Bullas, eas supprimendi, vel illarum publicationem permittendi, prout visum fuerit. Si quæratur, quo titulo illis conve-

Hanc quæstionem movet, & fuse examinat Van Espen (q), qui ut praxin Belgii & Galliæ, ubi hoc Placitum viget, justificet, totus quantus in deprimenda illorum authoritate est ocupatus; imo etiam in promulgatione Decretorum Dogmaticorum hoc Placitum exigit. Priusquam hanc difficultatem cum duabus aliis, quas moverunt Jansenistæ, examinemus, ipsam principalem quæstionem dilucidemus, qua quæritur: An penes Ecclesiam & Pontificem sit jus pronuntiandi in factis doctrinalibus, speciatim declarandi sensum thesium & propositionum, & an hoc judicium sit errori obnoxium?

Ad Ecclesiam pertinet potestas pronuntiandi in factis doctrinalibus.

Est necessaria.

Cum Ecclesiæ & Pontifici moles Ecclesiæ in rebus fidei, morum & disciplinæ gubernandæ incumbat, debet ei a Christo esse concessa potestas ad id necessaria, cujus appendix indissolubili nexu cohærens procul dubio est jus pronuntiandi in factis doctrinalibus de vero vel falso sensu verborum, sine quo nullum dogma tuto valet consistere, & innumeras doctrinas falsas fidei & morum corruptivas intrare in Ecclesiam necesse est. Ecquis enim ignorat, sæpe hæreticos sub involucro dubiorum verborum perversos occultasse sensus? An non aliquoties a recta intelligentia unius verbi ipsa dogmatis dependet substantia? Tolle vocem *consubstantialis*, & sustulisti Divinitatem Verbi: tolle verbum *DEIpara*, & sustulisti unitatem personæ in Christo. Quam sæpe de una voce per plura Sæcula ferme usque ad collisionem animorum fuit disputatum? Quas non turbas excitavit sola vox ὁμουσιον, quæ aliter a Paulo Samosateno, aliter ab Ario, aliter a Catholicis accipiebatur: & quis genuinum illius sensum declaravit, nisi Ecclesia? De sensu librorum Origenis multum fuit disputatum inter Viros doctissimos Eusebium, Didymum, Rufinum, Epiphanium, Hieronymum, usque dum ab Ecclesia fuerint damnati. Nestorii perversa doctrina ferme sub unico verbo Διοτοκον occultabatur, & de mente ac sensu Nestorii obscuro, & tecto ferme usque ad schisma fuit pugnatum, & tamen sententiam damnationis subire debuit. Pelagius & Cœlestius sua scripta variis sensibus colorabant, & vix non Zosimo Pontifici oblato suo libello affabre certe composito imposuerunt: nihilominus libri

conveniat? Dicunt: Jure Regalium convenire, & esse illius appendicem necessario cohærentem: cum Principis sit invigilare, ne pax in suo regno turbetur, introductæ consuetudines legitimæ tollantur, vel novi mores introducantur, & hoc ipso illi incumbere curam inquirendi, an non talis Bulla in bonum politicum impingat.

(q) Tom. 2. part. 2. cap. 1.

bri illi ſententiam damnationis ſubterfugere non potuerunt. Cauſa *trium Capitulorum* aliunde famoſa eſt. Multum ſane inter ipſos Catholicos diſputabatur, an erroneus Neſtorii ſenſus in illis contineretur, donec Eccleſia in Synodo Generali V. errorem deprehenderit, & finali judicio tria Capitula damnaverit. Plura de hoc diximus alibi (r).

Duæ aliæ controverſiæ examinantur.

Ex his iterum conſurgunt duæ novæ difficultates, quas moverunt Janſeniſtæ, poſtquam varii Pontifices famoſas quinque propoſitiones Janſenii damnarunt, & de ſenſu illarum judicarunt: primo an Eccleſiæ judicio de ſenſu alicujus propoſitionis judicanti ſatisfiat ſolo religioſo ſilentio, vel requiratur etiam mentis, & judicii adhæſio? ſecundo de quali ſenſu Eccleſia judicet, abſoluto, vel reſpectivo? Has igitur difficultates cum illa, quam ſupra ex Van Eſpen attulimus, examinemus.

Examinantur argumenta, quibus Van-Eſpen decreta Congregationum impugnat.

Quantum ad primam, cit. Author totus quantus in eo eſt, ut vim Decretorum, quibus in Congregationibus Romæ prohibentur libri quidam, deprimat; & econtra neceſſitatem & authoritatem ſui *Placiti Regii* elevet. Rationes illius ſunt ſequentes: Hæc Decreta, ait, uti notum eſt ex ſtylo Curiæ Romanæ, prodeunt nomine Cardinalium & non Pontificis. Jam quinam ſunt illi, qui iſta Decreta concipiunt? Sunt nempe partim Qualificatores, partim Cardinales: illi libros examinant, hi ſine ulteriori examine ſua vota dant, Pontifici ſimpliciter referunt, & Decretum prohibitionis emittunt. Dein quinam ſunt illi Qualificatores? Communiter ſunt Religioſi ex diverſis Ordinibus religioſis aſſumpti. Hi autem quid? quam non ſæpe, pergit idem, hi tales aguntur zelo indiſcreto timentes periculum, ubi non eſt? quam ſæpe pertinacius inhærent ſententiis ſuarum ſcholarum, vel ſectarum, quibus innutriuntur, hæreſeos vel erroris inſtar habentes, quidquid principia ſuæ ſcholæ non redolet.? Et quam non eſt facile, ut modo quocunque hi tales corrumpantur? Ad hoc experientia notum eſt, quod ſæpe interveniant ſtudia partium, æmulationes, Magnatum preces, ambitioſorum importunitates, fraudes & doli, prout vel ex ſola cauſa Quesnelliana & Janſeniana conſtat. Ipſe etiam modus prohibendi libros talia Brevia facit ſuſpecta: cum juxta ſtylum Curiæ libri ſimpliciter prohibeantur nullo expreſſo errore, qui prohibitioni locum dare potuiſſet, ex quo ſæpe graviſſima diffidia oriuntur inter Theologos. Et quis neſcit, propter *Rationem Status* in Curia Romana militantem

(r) Quæſt. 3. cap. 3. §. 3.

tantem multos libros duriorem experiri fortem? cum enim Romae vel maxime ad id intendatur, ut authoritas Pontificis in falvo maneat, communiter rigidiorem fententiam experiuntur illi, qui authoritati Pontificis non velificantur; & econtra poteftatem, jura & privilegia Epifcoporum attollere fatagunt. Videtur ipfe Benedictus XIV. pro fua immenfa fapientia hanc rem optime infpexiffe: quare fapientiffime ordinavit, quemadmodum in aliqua Epiftola ab Eminent. Cardinale Quirinis edita nos legiffe meminimus, ut pofthac liber Authoris cujuscunque Catholici, dummodo alias fit bonæ famæ, non profcribatur, nifi defuper vel ipfe audiatur, vel ex Qualificatoribus quidam affumatur, qui illius caufam defendendam ex profeffo fufcipiat.

Benedictus XIV. præfcribit regulas in prohibitione obfervandas.

Et demus talia Decreta nomine Pontificis emanare, ille communiter acquiefcit relationi Cardinalium, & illorum fuffragiis accedit: cum enim in millena alia majoris momenti negotia fit diftractus, talia decreta rarius examinare confuevit. Quare talibus decretis non fat authoritatis & ponderis ineffe videtur, ut illis fimpliciter affurgatur. Et quis ignorat Viros etiam piiffimos & doctiffimos ad delationes quorundam fuis paffionibus potius indulgentium, quam bonum Ecclefiæ fincera mente quærentium rigidiorem expertos fuiffe fententiam? Inde fit, quod hodie pauci fint, qui fibi fcrupulo ducunt tales libros fimpliciter, fine qualificatione faltem, prohibitos legere.

Demum poteft aliquis liber effe perniciofus in hac vel illa Provincia & Diœcefi, quin alibi locorum vel minimum immineat periculum falutis animarum: & hoc ipfo illius prohibitio non ubivis locorum erit promulganda (s). Poftea defcendit hic Author ad praxin Belgii, & Galliæ, atque quam plurimas recenfet Bullas Pontificias in variis materiis editas, ac Decreta, queis libri aliqui fuerunt profcripti, quæ ex folo defectu *Placiti Regii* non funt recepta (t).

Reflexiones ad argumenta Van-Efpenii.

Nobis ad ifta fecundum ordinem refpondere non vacat: liceat ergo defuper quasdam facere animadverfiones, & reflexiones. Et primo quidem facile damus, talia decreta prohibitoria fimplicia non mox effe

(s) E. g. Ponamus librum aliquem fortaffis precatorium ab Epifcopo fuæ plebi effe vehementer commendatum, & ab hac avide receptum, & ufurpatum, nunc vero in alia Diœcefi ex fingulariffima ratione prohibitum. Num expedire putamus, ut hæc prohibitio etiam in altera Diœcefi promulgetur?

(t) E. g. Index Tridentinus, Bulla Clementis VIII. profcribens opera Caroli Molinæi; item variæ Bullæ, quæ contra Janfenium emanarunt &c. Vid. cit. Author Tom. 2. part. 4. de ufu Placiti Regii cap. 1. & feq.

esse recipienda per modum dogmatis: cum hæc neque sit intentio Pontificis talia Decreta simpliciter approbantis; neque Cardinalibus & Qualificatoribus ullibi concessa legatur infallibilis assistentia Spiritus S. aut potestas condendi dogmata. Nihilominus tamen cum debita reverentia & respectu sunt acceptanda, nec simpliciter rejicienda sub prætextu, quod causa non sat fuerit discussa, ordo debitus non observatus, prohibitio ob- vel subreptitie fuerit obtenta. Stat enim præsumptio pro authoritate Congregationis, usque dum per fortiores præsumptiones elidatur. Tertio attendendum tum ad praxin communem Virorum proborum & Doctorum, quomodo nempe talia decreta suspiciant, & an tales libros legere sibi ducant conscientiæ; tum ad consuetudines Dioecesium & Provinciarum, an & quomodo illa recipi, an promulgatio per Episcopos facienda exspectari soleat &c.? Quarto cum in nostra Germania ne quidem Index librorum prohibitorum quoad omnia capita sit receptus, non tam facile peccati arguendus esse videtur, si quis librum simpliciter sine qualificatione prohibitum legeret. Quinto an ista, quæ refert Van-Espen, de modo procedendi in Curia ita se habeant, aliis dijudicanda relinquimus.

Singulariter ad Placitum Regium.

Quantum ad illud *Placitum Regium*, si rem bene examinemus, comperiemus, quod omnes discordiæ circa receptionem Bullarum & Decretorum exortæ inde suam trahant originem: quod sciant & Doctores & Magnates hoc *Placitum Regium* ex suggestione Politicorum esse susceptum. Ex hoc ipso enim audaciores fiunt, ut omnia decreta, quæ suo palatui non sapiunt, sugillare, carpere, & vilipendere non curent. Certe in illis provinciis, in quibus *Placeti Regii* usus non viget, nihil tale unquam aut raro fuit auditum. Fœtus Politicorum est istud *Placetum Regium*, qui adulandi, placendi, atque jurisdictionis & propriæ & suorum Principalium ampliandæ studio, & fortassis occulto livore, invidia, & odio, quo in authoritatem Ecclesiasticam feruntur, nescio, quæ pericula, præjudicia, & damna bono publico metuenda fingunt, & suis Principibus sub speciosissimis rationibus ante oculos ponunt. Atque hi ipsi sunt, qui motus, & turbas excitant in publico.

Potius leges politicæ deberent subjacere Placeto Episcopali, quam Ecclesiasticæ Placeto Regio.

Res profecto mira, quod solæ leges Ecclesiasticæ & Bullæ Pontificiæ tam sint periculosæ, ut *Placeto Regio*, & judicio Politicorum subjacere debeant, qui bonum Ecclesiæ parvi habentes solum bonum politicum ex principiis non raro Pseudo-Christianis & rationibus futilibus sæpe sæpius a sinistra passione agitati ob oculos habent. Quæso, si Imperantes Ecclesiastici, quos *posuit Christus regere Ecclesiam DEI*,

ſuum quoque *Placetum* urgerent, quoties Decreta emanant Politica, quæ non raro Statui Eccleſiaſtico ſunt præjudicioſa, libertatibus Eccleſiæ inimica, Jurisdictioni Pontificum & Epiſcoporum adverſa, imo aliquoties ipſa Sancta Sanctorum invadunt (u), quid dicturi forent? quidquid contradicant Epiſcopi, reclament Pontifices, cedendum eſt præpotentiæ Magnatum. Sola *Ratio Status Politici* inſtar imperioſæ Saræ dominatur: dum econtra *Ratio Status Eccleſiaſtici* velut humilis Agar ſervire cogitur.

Perſtringitur abuſus Politicorum. Si tantum haberent curæ zelantes iſti pro Decretis politicis, ne in bonum publicum impingant, quantum pro Decretis Eccleſiaſticis, longe melius conſultum foret *Rationi Status Politici.* Si modo aliqui Politici, de quibus pene certi ſumus, quod in nulla alia re tantum curæ & diligentiæ impendant, quantum in excogitandis rationibus externe ſpecioſis, interne occulto veneno plenis: quatenus hoc modo poteſtas Eccleſiaſtica infringatur; & econtra Politica amplietur, hanc vel illam legem Eccleſiaſticam, Decretum & prohibitionem Pontificiam in Rationem Status Politici impingere aſſerant, ſatis eſt, ut ipſorum judicium velut Oraculum Delphicum adoretur.

Moderatus uſus Placeti Regii probatur. Interim aliquoties *Placetum Regium* poſſe habere rectum uſum, tunc præcipue, quando leges Pontificiæ poſſent turbare publicum, juribus Principum vel conſuetudinibus legitime introductis, quas abrogare non eſſet conſultum, forent contrariæ, haud diffitemur. De abuſu intelligi volumus, illo præcipue, quem Van-Eſpen tantopere tuetur, docendo, quod *Placetum Regium* requiratur non modo, quando agitur de promulgatione Decretorum, quibus libri aliqui proſcribuntur; verum etiam pro caſu, quo decreta etiam dogmatica ſunt promulganda.

De religioſo, ut vocant, ſilentio remiſſive. Alteram quæſtionem, qua quæritur, an Eccleſiæ judicio ſenſum alicujus libri, propoſitionis, vel verbi etiam declarantis ſolo religioſo ſilentio, uti voluere Janſeniſtæ, ſatisfiat, cum ſit potius Theologica, quam Juridica, intactam relinquimus, & remittimus Lectorem ad Eruditiſſ. Tournelium (x), qui hanc quæſtionem fuſe & ſolide examinat, unaque oſtendit, hanc expoſitionem eſſe contrariam menti SS. Patrum: quippe qui ſemper authoritatem Eccleſiæ ſuo privato judicio poſt-

(u) E. g. Dum aliqua diſponunt in materia Sacramentorum, prout ſæpe in Gallia maxime quoad Sacramentum matrimonii eſſe ſcimus, qua in re vel ſolum edictum Bleſſenſe nominaſſe ſufficiat.

(x) De Eccleſ. quæſt. 5. art. 3. part. 2.

posthabuerunt (y); tale religiosum silentium sine adhæsione mentis esse purum mendacium, & sæpe perjurium, injuriosum Ecclesiæ, superbiæ ac temeritatis plenum, & favere rebellioni ac inobedientiæ subditorum in Principes, servorum in dominos, filiorum in parentes, & semper ab Ecclesia Gallicana reprobatum. Nobis sufficiat, quod Clemens XI. expositionem Jansenistarum damnaverit, & ipsi rigidiores Jansenistæ teste cit. Tournelio illam reprobent (z).

Tertia non minus quæstio, qua quæritur, quem sensum respiciat Ecclesia in judicandis libris & propositionibus, est disquisitionis Theologicæ. Nobis igitur statum quæstionis & inde emanantes difficultates insinuasse potius, quam dilucidasse sufficiat: Difficultas inde oritur, quod quælibet propositio & sensus illius possit considerari vel in se ipso, & secundum suum sensum *absolutum*, obvium, & communi usu receptum; vel respective secundum sensum *respectivum*, quem habet relative ad mentem Authoris scribentis. Istud autem est discriminis inter propositionem absolute, & respective consideratam, quod prior habeat sensum unicum simplicem, obvium vel verum vel falsum; posterior vero possit esse æquivoca, & habere duplicem sensum, unum verum, alterum falsum. Ille ipse autem sensus obvius in propositionibus tam absolute quam respective consideratis potest esse vel naturalis & proprius; vel externus, improprius & alienus. In propositionibus absolutis ille est verus, proprius, & naturalis, quem verba ex communi hominum æstimatione præseferunt; improprius econtra, quem homines eidem affingunt: econtra in respectivis ille est proprius, qui ab ipso authore est intentus, & ad quem Ecclesia in suis declarationibus respicit; externus vero, quem ipse Author male detorquet, & inflectit.

Quem sensum respiciat Ecclesia in judicandis libris?

Sensus alius absolutus, & alius respectivus.

Discrimen inter utrumque.

Jam solet Ecclesia aliquoties pronunciare de sensu *absoluto*, quemadmodum fecere Pontifices Alexand. VII. & VIII. Innocent. X. & XI. qui integram laxiorum propositionum farraginem sine respectu ad Authores, & mentem illorum damnarunt; aliquoties de sensu *respectivo*, uti factum est in damnatione propositionum Baji a Pio V., Jansenii ab Innocentio X. & Alexand. VII.; Quesnellii a Clemente XI.: cum enim Jansenistæ multifarios sensus distinguerent, & omni modo urgerent, ut

Ecclesia aliquoties de sensu absoluto, aliquoties de respectivo pronuntiat.

(y) Sic S. Chrysostom. cum urgeretur, ut damnationi Origenis consentiret, reposuit nihil esse agendum ante definitionem Concilii: & S. August. ne quidem Evangelio credere voluit, nisi Ecclesiæ commoveret authoritas &c.

(z) Loc. cit.

ut Pontifex rescriberet, in quo sensu eas damnaverit, in responsis tulerunt, quod Pontifex eas damnaverit in sensu ab Authore intento. Jam vero, quando Pontifex pronuntiat de propositione in se, & sensu illius absoluto, res caret difficultate. At vero ubi de propositione æquivoca, & sensu *respectivo* dicit sententiam, difficultas oboritur, qua ratione Ecclesia id facere possit, & aliquando fecerit. Profecto Ecclesiam non raro de propositione æquivoca, & sensu illius *respectivo*, quem habet relative ad intentionem authoris nulla prorsus habita ratione sensus veri vel falsi pronuntiasse, innumera probant exempla: An non Ecclesia hanc propositionem Joannis Hufs: *Duæ naturæ Divinitas & Humanitas sunt unus Christus*, quæ secundum suum sensum absolutum est Catholicissima, damnavit? Sed quomodo? nempe in sensu respectivo relative ad mentem authoris, docentis unamquamque naturam esse Christum. An non eadem vox *consubstantialis* ab Ecclesia rejecta fuit & approbata? rejecta in sensu Pauli Samosateni divisionem naturæ Divinæ inferre volentis; approbata in sensu Concilii Nicæni Divinitatem Filii inde inferentis.

Quomodo Ecclesia de sensu respectivo possit judicare?

Igitur ad id cardo difficultatis devolvitur, quid de hoc modo declarandi propositionem & sensum illius *respectivum* sit tenendum? Videtur enim ex una parte *impossibile*, sensum authoris in mente retentum attingere; ex altera vero *periculosum*, propositionem æquivocam damnare, & quidem sine distinctione sensus veri & falsi, neglecto sensu naturali, & obvio illius, & habita sola ratione sensus privati ab authore intenti. Dixi *impossibile:* qua enim arte Ecclesia poterit intellectum inspicere, & sensum in mente retentum deprehendere: cum ipsa de mere internis judicare non possit, & internum judicium sibi soli DEUS, utpote Scrutator cordium, reservaverit? num ex integro libro, doctrina, contextu, serie, connexione propositionum illum expiscabitur? Sed quam hoc est difficile, impossibile, & fallibile? solent enim hujusmodi authores communius suam doctrinam variis coloribus illinire, tegere sensum, verbis æquivocis uti &c. Num ab ipso authore? sed hic communius non auditur, & simpliciter obedire, suo errori renuntiare, atque formulæ sibi propositæ subscribere compellitur: imo aliquoties ne quidem audiri potest: cum sæpe etiam mortui judicio Ecclesiæ subjiciantur, prout ipsi Jansenio factum esse scimus. Dixi *periculosum:* quia exinde periculum imminet fidelibus, ne forte veritatem cum falsitate, sensum absolutum cum respectivo confundant, & scandalum patiantur.

His

His neutiquam obſtantibus Eccleſia hactenus nulla vel facta vel admiſſa diſtinctione & explicatione propoſitiones æquivocas juxta ſenſum reſpectivum ex rationibus graviſſimis damnavit; & recte: quia alias nullus finis foret litium: Experientia enim docuit, quod hæretici in omnes partes ſe gyraverint, varios ſenſus ſuis doctrinis affinxerint, aliquoties etiam Pontificibus impoſuerint (a), tantum, ut judicium Eccleſiæ eliderent. Dein cavendum Eccleſiæ, ne ſua dogmata tandem ad grammaticales quæſtiones delabantur, ipſius authoritas periclitetur, & Hæreticis occaſionem elidendi ſua judicia, & gloriandi in ſua malitia ſuppeditare videatur. Neque certe vel difficile, multo minus impoſſibile, aut periculoſum id videri debet: non enim deerit Eccleſiæ ſpiritus ille, qui Apoſtolos docuit omnem veritatem. *Defenditur poteſtas Eccleſiæ judicandi de ſenſu reſpectivo.*

Quare eſto Eccleſiam ſimpliciter loquendo in deprehendendo ſenſu latente falli poſſe dicamus, neutiquam tamen falli poteſt, ſi adhibita morali diligentia, facta accuratiſſima inquiſitione in totam doctrinam authoris, inſtituta collatione doctrinæ cum doctrina, propoſitionum cum aliis propoſitionibus nihil non egerit, ut veritas detegatur. Ipſos vero authores audire res oppido periculoſa foret: utpote qui in omnes dolos & fraudes intenti facile vel Eccleſiæ imponere, illius judicium elidere, vel controverſiam in immenſum protrahere poſſent. Interim tamen crederemus aliquoties eſſe audiendos, ſi alias ſint bonæ famæ, non ſuſpecti, nullis ſiniſtris præſumptionibus gravati, & de cætero parati ſe Eccleſiæ ſententiæ ſubmittere. Prætenſo illi periculo facile contravenitur, dummodo Pontifex in ſua ſententia exprimat, in quo ſenſu propoſitionem damnaverit.

§. VI.

Jam de qualificatione propoſitionum agendum. Solet nempe Eccleſia ſæpe non ſimpliciter tantum quoſdam libros prohibere, theſes damnare, ſenſum propoſitionis declarare, ſed etiam propoſitiones *qualificare*. Eſt autem *qualificare* propoſitiones nihil aliud, quam illas variis cenſuris Theologicis, vel ſeverioribus, vel mitioribus perſtringere. Numerantur hujuſmodi cenſuræ plures, quin tamen authores in determinando earum numero conveniant. In Concil. Conſtantienſi ſeptem recenſentur (b), quibus Pius V. in damnatione quarundam propoſitio- *De qualificatione propoſitionum, & quid ſit? In numero Cenſurarum Eccleſiaſticarum authores non conveniunt.*

(a) Ita fecerunt Montaniſtæ Zephyrino; Pelagius, & Cœleſtius Zoſimo.

(b) Seſſ. 8. in qua articuli Joannis Wicleffi damnantur. Verba Concilii habet Juenin Diſſert. 5. de loc. Theolog.

positionum, quas Michaeli Bajo attribuere solent, addidit octavam (c): & his demum alii Pontifices & Scriptores superaddiderunt adhuc plures. Caspar Juenin statuit 14. (°) Author Princip. J. P. E. 12. numerat (†). Plures Tournelius (d). Liceat igitur plerasque illarum, easque famosiores hic recensere. Dicitur ergo propositio *qualificata* alia *hæretica;* alia *errónea, hæresi proxima, hæresin sapiens, suspecta de hæresi, schismatica, blasphema, impia, scandalosa, seditiosa, piarum aurium offensiva, male sonans, simplicium seductiva, temeraria, periculosa, improbabilis, damnabilis &c.* Sed nec in explicandis hisce censuris DD, conveniunt. Nos explicationes, quæ nobis videntur probabiliores, referemus. Itaque propositio *Hæretica* illa dicitur, quæ immediate opponitur *Dogmati Catholico* (e). *Erronea* communius dicitur illa, quæ *mediate* repugnat doctrinæ divinitus revelatæ, quatenus contradicit conclusioni Theologicæ ex Verbo DEI, aut potius ex una propositione de fide, & altera physice certa legitime deductæ (f). Propositiones *Hæresi proxima, sapiens Hæresin, suspecta de Hæresi* aliquoties confunduntur; communius tamen distinguuntur secundum gradus: quatenus vel proximius, vel remotius ad hæresin accedunt. Igitur *Hæresi proximam* recte dixeris illam propositionem, quam major & sanior pars Theologorum paucis dissentientibus habet pro Hæretica, adeoque, quæ cum summa probabilitate & ferme certitudine accedit ad Hæresin (g). *Hæresin sapiens* est, quæ licet utrumque sensum, sanum & pravum possit recipere: attamen sensum pravum sive ratione sui, sive ratione circumstantiarum, loci, temporis, personarum prævalentem involvit, ita ut facile suspicionem gravissimam de Hæresi ingenerare possit. Sic hæc propositio: *Pater major me est*, licet in S. Scriptura clare contineatur, nihilominus in ore Ariani eam proferentis sapit hæresin. Ita etiam hæc propositio: *Unus de Trinitate passus est*, ab Eutychiano prolata sapit hæresin, & ideo recte ab Hormisda fuit rejecta, & postea a Joanne II. & Vigilio recepta. Sic etiam ista propositio: *In Eucharistia manet panis & vinum* in ore Lutherani sapit hæresin: licet eam

Recensentur Censuræ.

Singularum explicatio.

(c) Vid. idem Author loc. cit. (°) Loc. cit. (†) Cap. 5.

(d) In Appendice ad loc. Theolog. Art. 2.

(e) Quid sit Dogma Catholicum supra §. 4. diximus.

(f) Qualis conclusio est hæc: *Ergo Christus est risibilis*, vel juxta alios, quibus sufficit etiam certitudo moralis ad inferendam conclusionem Theologicam: ergo hic vel ille ab Ecclesia legitime canonizatus est in cœlo.

(g) Vid. Tournel. loc. cit.

eam quondam Catholici quidam DD. cum dogmate & propositione: *Hoc est corpus meum* combinari posse existimaverint (h). *Suspecta de haeresi* secundum unum alterumve gradum a priori distinguitur: quatenus etiam haec utriusque sensus sani & pravi capax est, & vel ratione sui, vel ratione circumstantiarum praebet fundamentum non quidem ferendi prudens judicium, sed concipiendi aliquam suspicionem, quod ille, qui eam profert, sit haereticus, vel haeretice sentiat (i). *Schismatica* est, quae facile unionem inter Ecclesiam & suum Caput potest dissolvere, ut si quis dicat, *Benedictum XIV. esse Pseudo-Papam. Blasphema* dicitur, quae DEUM, Deiparam, & Sanctos contumeliose aggreditur e. g. si quis diceret *Christum fuisse impostorem, B. V.* ut Matrem DEI nihil prorsus habere speciale prae aliis mulieribus &c. *Impia* est, quae fideles a pietate, devotione, consiliis Evangelicis, operibus supererogatoriis, aliisque Religionis exercitiis avocat: uti si quis dicat, *vota Religiosa esse abolenda, omnia sacra sodalitia esse exterminanda, omnes visitationes locorum votivorum esse inania commenta &c. Scandalosa* est, quae dat causam ruinae spiritualis vel inclinando ad peccata, vel avertendo a virtutum exercitio, & hoc vel *active*, quatenus ex se habet vim generandi mortem spiritualem; vel *passive*, quatenus proximus propter fragilitatem potest desumere occasionem ruinae spiritualis (k). Jam censura scandali unice afficit propositiones *active* scandalosas, sic tamen, ut propositiones *passive scandalosae* simpliciter sine censura prohiberi possint, dummodo id fiat cum debita circumspectione (l). *Seditiosa* est, quae tollit unitatem temporalem civitatis vel provinciae, & constituit schisma inter subditos, & Dominos temporales

(h) Ita refert Author Princip. cap. 5. N. 23. addens, quod cum illa propositio videatur suffragari Sacramentariis, jure doceri prohibeatur.

(i) Sic teste Juvenin Dissert. 6. quaest. 6. haec propositio: *Non oportet Eucharistiae Sacramentum solemni ritu per vias publicas circumferre,* respective ad authorem proferentem, posset aliquem facere suspectum de haeresi.

(k) Juxta divisionem nempe scandali, qua dicitur aliud scandalum *activum*, & aliud *passivum*. Exempla hujusmodi propositionis scandalosae dat Author Princip. sequentia, si quis e. g. doceat, *quod populus non peccet, licet sine causa non receptet legem; quod per confessionem voluntarie nullam satisfiat praecepto Ecclesiae; quod licitum sit procurare abortum foetus inanimati &c.*

(l) Vid. Tournel. loc. cit.

les (m). *Piarum aurium offensiva* non æqualiter ab omnibus explicatur. Eam explicat Author Princip. quod sit illa, quæ in materia Religionis aliquid auditu grave, durum, devotisque mentibus horridum præsefert. Exemplum dat in his propositionibus, quas subtiliores aliqui Scholastici defendendas susceperunt: *DEUS potest hominem pro libitu addicere pœnis inferni: item Christus sustinuit tormenta inferni* (n). Aliter explicat Tournelius dicens, illam offendere pias aures, quæ licet in bonum sensum accipi possit, attamen vel ex natura, vel ex circumstantiis sensum pravum prævalentem, ac præponderantem præsefert, ut inde necessario piæ aures offendi debeant (o). Notant hic authores, nomine *piarum aurium* venire aures hominum Catholicorum prudentum, & Doctorum; non indoctorum, plebejorum, ut ut piorum: quippe qui facile offendi possunt (p). *Male sonans* a Tournelio cum priori confunditur. Caspar Juenin ait, illam *male esse sonantem*, quæ licet habeat sensum bonum & malum, absolute tamen, & sine distinctione profertur (q), & hoc ipso aures male afficit: cum audiens non intelligat, in quo sensu loquens illam proferat. Paulo aliter explicat Author Princip. (r). *Simplicium seductiva* est, quæ sub specie pietatis ac veritatis errorem occultat, & rudiores pervertit (s). *Temeraria* iterum diversimode a DD. explicatur: communius tamen docetur, quod sit illa, quæ sine sufficienti fundamento contradicit sententiæ

(m) E. g. si quis doceat *superiori etiam legitime præcipienti non esse obtemperandum.* Differt *seditiosa* a *Schismatica* in eo, quod illa Politicam; hæc tollat unitatem Ecclesiasticam.

(n) Loc. cit. N. 29.

(o) Exemplum dat in hac propositione ab Alexandro VIII. damnata: *Confessiones apud Religiosos factæ pleræque sunt vel sacrilegæ, vel invalidæ.* Hæc propositio licet possit in certo sensu esse vera, in quantum tamen hæc sacrilegia refundit in Religiosos, offendit pias aures.

(p) Non enim ad ferendum prudens judicium promiscuum vulgus, ut ut pietatem præseferat, attendi debet, nisi in ordine ad avertendum scandalum.

(q) E. g. si quis dicat: *DEUS mortuus est.*

(r) Dicit enim, quod male sonans illa sit, quæ sensum habere potest fidei Orthodoxæ congruum: verba tamen habet incongrua, sic, ut perversam quoque significationem admittat. E. g. in hac propositione: *Christus est ubique*, quam Catholicus de Divinitate; Ubiquista falso de humanitate intelligit.

(s) Talia sunt multa dogmata Dulciniſtarum, Quietiſtarum, & Quesnelliana.

tentiæ communi Patrum & Theologorum, tunc maxime, si major pars Doctorum dicat sententiam contrariam adversari S. Script. vel Traditioni (t). *Periculosa* est, quæ teste Authore Princip., ex quo hanc censuram desumpsimus, cum habeat quamdam affinitatem cum aliis malæ notæ thesibus, hominibus etiam doctis, sed nonnisi trivialia scientibus, & suis doctrinis hactenus communibus haud secus quam æternæ veritati inhærentibus præbet occasionem authorem hujusmodi propositionis male habendi, vel illius doctrinam tanquam periculosam proscindendi (u). Hæc res non raro Viros prorsus Catholicos in suspicionem nutantis fidei adduxit (x); quosdam in Inquisitionem venire, aut omnino catalogo librorum prohibitorum inseri fecit (y); & adhuc hodie male sentiendi de quibusdam doctis, eorumque doctrinas sugillandi occasionem suppeditat (z). *Improbabilis* est, quæ nullo Scripturæ, Traditionis aut Rationis Theologicæ fundamento nititur (a). Ac demum *damnabilis*, quæ prohiberi debet abstrahendo a particulari censura, qua affici potest (b). Plures alias censuras a Theologis potius, quam ab Ecclesia assumptas recenset Tournelius, qui omnino videri meretur (c).

Quid sit nota seu censura Theologica?

Itaque Nota seu censura Theologica nihil est aliud, quam *judicium, vel sententia, qua cuidam doctrinæ tanquam fidei, bonis moribus vel saluti publicæ nocivæ nota quædam inuritur.* Ipsa autem qualificatio est duplex, vel *specifica* & *præcisa*, dum cuivis propositioni sua singularis inuritur

Qualificatio duplex, specifica & cumulativa.

(t) Exemplum hujus dat Author Princip. in hoc, si quis doceat, quod apud inferos non sit verus ignis.

(u) Nihil certe hodie frequentius, quam quod illi, qui relictis antiquioribus, & ferme antiquatis opinionibus noviores adoptant, pessime apud doctos antiquitati obsoletæ innutritos audiant.

(x) Sic enim teste cit. Authore Viri sapientissimi juxta ac piissimi Cardin. Bellarminus, Contarenus &c. sese suspectos in fide fecerunt.

(y) Sic Alexand. Nat. diu catalogo librorum prohibitorum fuit insertus, donec a Benedicto XIII. fuerit liberatus: sic Cardin. Norisius, vel potius Opera illius diu in Hispania apud Inquisitionem velut in carcere detinebantur, usque dum illa Benedictus XIV. libertate donaverit.

(z) E. g. si quis omnes qualitates absolutas rejiciat.

(a) Juenin Differt. 6. quæst. 7. (b) Loc. cit.

(c) Ubi 69. tales propositiones recenset.

uritur cenſura (d); vel *cumulativa*, quando plures propoſitiones in eadem Bulla enumeratæ variis cenſuris reſpective perſtringuntur, quin tamen ſignificetur, quænam in ſpecie hac vel illa cenſura notetur, & ſit vel *hæretica*, vel *erronea*, vel *temeraria*. Dein aliquoties una eademque propoſitio pluribus cenſuris, aliquoties una tantum perſtringitur (e). Prior modus qualificandi eſt difficilior: cum ſit valde operoſum determinare gradum erroris, quem quælibet meretur propoſitio. Alter vero eſt facilior & frequentior.

Prior eſt difficilior; altera facilior in genere ſaltem.

Etiam cumulativa ſeveriori Criſi eſt ſubjecta.

Porro autem hunc alterum modum ſeveriori criſi eſſe ſubjectum vel ſola Hiſtoria Janſeniſmi demonſtrat: nam demus qualificationem *cumulativam*, & varias cenſuras in librum quemdam & propoſitiones in eo contentas indeterminate vibratas, nemo poteſt ſcire, ajunt, quænam propoſitio hac vel illa cenſura profligetur, & tamen vel maxime intereſt hoc ſcire: cum propoſitio *hæretica*, & *erronea* ſemper ſit falſa, nec poſſit eſſe vera; & econtra propoſitio *male ſonans*, *piarum aurium offenſiva &c.* poſſint eſſe veræ. Hoc modo, ulterius ajunt, Eccleſia ſuam ipſa ignorantiam prodit, & fidelibus occaſionem præbet de illius infallibilitate jure dubitandi; vel etiam in varios errores incidendi, dum quis ſuppoſita cumulativa qualificatione aliquam propoſitionem, quæ fortaſſis tanquam *hæretica* fuit damnata, credit eſſe *temerariam*; vel econtra, & ita ſemper hærere in dubio cogitur. Inde factum eſt, quod aliquoties Pontifici fuerit ſupplicatum, ut, quænam in ſpecie huic vel illi propoſitioni nota conveniret, declarare velit, quin aliud fuerit reſcriptum, quam quod tales propoſitiones in ſenſu authoris fuerint proſcriptæ (f).

Hac tamen Criſis eſt exceſſiva.

Aſt inanem, temerariam, & mordacem eſſe hanc criſin, quis non perſpiciat? maxime ſi ad finem qualificationis attendat. Finis enim certe alius non eſt, quam fidelibus venenatos fontes occludere, ne incauti venenum imbibant. Hoc ut obtineat Eccleſia, variis

(d) Hoc modo propoſitiones Janſenii damnavit Innocent. X., cuivis in particulari ſuas cenſuras inurendo.

(e) Ita errores Origenis, Neſtorii, & Eutychetis in Synod. Generali V.; propoſitiones Abaelardi in Synodo Sueſſionenſi; dogmata Gilberti in Rhemenſi; doctrinæ Wicleffi & Joannis Hufs in Concil. Conſtant.; theſes Lutheri a Leone X.; plures propoſitiones laxiorum Caſuiſtarum ab Alex. VII. & VIII., Innocent. X. & XI. quaſi in globo fuerunt proſcriptæ.

(f) Ita factum eſt in propoſitionibus Janſenii damnatis.

riis censuris perstringit doctrinas venenatas: id quod fidelibus sufficere deberet, ne e talibus fontibus aquas intoxicatas hauriant. Certe quivis homo prudens parum curat, sive potus aliquis hac vel illa veneni specie sit infectus, si modo sciat esse potum venenatum.

Duplex effectus qualificationis cumulativæ.

Jam vero duo sunt notabilissimi effectus hujus qualificationis, dum nempe propositiones plures quasi *in globo*, ut loquuntur, & respective damnantur: primus est, quod nulla sit nota, quæ non alicui propositioni conveniat; alter, quod nulla sit propositio, quæ non mereatur aliquam notam. Id solum manet occultum, quænam nota singulis conveniat, id quod scire neutiquam est necesse. Esto enim propositio *hæretica* semper sit falsa, nec unquam possit fieri vera: dum econtra aliqua propositio fortassis damnata tanquam *periculosa*, *suspecta de hæresi &c.* mutatis circumstantiis possit fieri licita (g), attamen opus non est, ut quis determinate sciat, quænam determinate sit *hæretica*, vel *periculosa*: cum Christiano sincero & morigero satis esse debeat, si sciat, hanc vel illam propositionem hic & nunc non posse doceri, tradi, teneri &c. Quod autem Ecclesia hoc potius quam altero qualificandi modo utatur, neutiquam ipsius ignorantiæ est adscribendum: utpote quæ ideo hoc facit: tum quod modus iste sit facilior, expeditior, & non raro utilior eidem videatur, ne refractariis nova præbeatur occasio ipsas etiam Ecclesiæ censuras iterum censurandi, sugillandi &c. tum quod Ecclesia soleat esse valde cauta & circumspecta in similibus censuris, ita quidem, ut, licet sibi assistentiam Spiritus S. promissam non ignoret, sibique adfuturam in necessariis non dubitet, temerarie tamen de ea confidere nolit, nisi apertissima necessitas & utilitas id exigat (h).

Quibusnam competat potestas censurandi & qualificandi extra Synodos?

Competit autem potestas censurandi, & qualificandi extra Concilium 1mo Romano Pontifici velut Doctorum Doctori. 2do Congregationibus Romæ erectis. 3tio Inquisitoribus in locis, ubi viget judicium

(g) Sic e. g. tempore Eutychianorum male audiit propositio: *Unus de Trinit. passus est*; postea tamen ab Ecclesia fuit approbata. Vel ut melius demus exemplum: tempore Hussitarum & Concil. Constantiensis temerarium erat negare *accidentia absoluta in Eucharistia*. Hodie post proscriptam Philosophiam Peripateticam nemo sibi scrupulo ducit ea negare sine ulla nota temeritatis.

(h) Ita Ecclesia prudentissime abstinuit a declarandis quibusdam dogmatibus e. g. doctrina de Immaculata Conceptione; vel damnandis quibusdam sententiis, e. g. opinione Molinæ in materia de gratia.

cium Inquiſitionis. 4to Epiſcopis pro ſua Diœceſi (i). 5to Univerſitatibus pro ſuis tantum civibus, & ſubditis Academicis. Plurimum autem intereſt, a quo fiat qualificatio. Si a Pontifice: ipſius ſententiæ condemnatoriæ aſſurgendum eſt; ſi non tanquam ultimato, finali, & ſupremo judicio, uti quidam volunt, ſaltem tanquam ſententiæ *provisionali*, quin ſine nota temeritatis & inobedientiæ eidem refragari liceat. Si a Congregationibus, & Inquiſitionibus: Illorum cenſuris in multis provinciis eadem exhibetur reverentia: in aliis non adeo multum curantur. Si ab Epiſcopis? Obtemperandum eſt illorum ſententiæ ſaltem in Diœceſi, ſalvo jure appellandi ad Pontificem. Si ab Academiis: Tam Profeſſores, quam diſcipuli hujusmodi cenſuris debitam reverentiam exhibeant, neceſſe eſt. Solent tamen Univerſitates, ſi Pariſienſem, Lovanienſem, & Duacenſem excipiamus, rarius hoc ſuum jus exercere.

Plurimum intereſt, a quo fiat qualificatio.

De objecto cenſuræ Theologicæ. Duæ exponuntur difficultates.

De objecto cenſuræ Theologicæ pauca addamus. Duo potiſſimum ſunt dubia, quæ a DD. hic moveri ſolent, 1mo an cenſura Theologica cadat in ipſos propoſitionis terminos, & verba; vel in ipſum ſenſum & doctrinam verbis expreſſam? 2do An damnari poſſint propoſitiones clare in Scripturis expreſſæ, vel ex conſtanti Patrum Traditione ad nos traductæ; item propoſitiones in ſuo ſenſu naturali veræ, vel æquivocæ? Utrique dubio paucis ſatisfaciemus. Et quidem quantum ad primum dicendum eſt, quod cenſura *directe* cadat in ipſum ſenſum propoſitionis, & doctrinam; *indirecte* tamen etiam in ipſa verba. Ratio primi deſumitur tum ex natura rei; tum ex fine qualificationis & cenſuræ: nam in propoſitionibus magis principale eſt ipſe ſenſus propoſitionis, & doctrina in illis contenta: non enim doctrina verbis, ſed verba ſerviunt doctrinæ. Et quis finis Eccleſiæ qualificantis & cenſurantis? Nempe propoſitionem diffamare, ſcandalum avertere, corruptionem fidei & morum inde facile ſecuturam impedire. Porro autem utique non verba ſola, ſaltem magis principaliter, ſed ſenſus, & doctrina afferunt ſcandalum, fidem ſubvertunt, mores corrumpunt (k)? Inſuper

Reſolvitur prima.

(i) Negant aliqui Epiſcopis hanc facultatem propter Clement. unic. de Summa Trinit. ubi hoc inter reſervata Sedis Apoſtolicæ recenſeri videtur. Verum intelligi poteſt cit. Clement. de declaratione dogmatis ad univerſam Eccleſiam pertinentis.

(k) *Intelligentia dictorum*, ait S. Hilarius lib. 4. de Trinit. *ex cauſis dicendi aſſumenda eſt: quia non ſermoni res, ſed rei eſt ſermo ſubjectus.* Et S. Ambroſ. lib. de fide.

Insuper hoc est discrimen inter *simplicem prohibitionem*, & *qualificationem*: quod qualificatio sit judicium Dogmaticum, & ipsam Doctrinam diffamet; prohibitio econtra solum usum illius prohibeat. Ratio 2di est: quod cum verba doctrinæ erroneæ & pravo sensui inserviant, hoc ipso indirecte a censura perstringantur (l).

Quantum ad secundum, certum imprimis debet esse omnibus Catholicis, quod neque propositiones in Script. clare expressæ, neque termini ex constanti & uniformi traditione Patrum ad nos transmissi, quibus Ecclesia velut *Tesseris* quibusdam ad declaranda fidei dogmata usa fuit, ulli censuræ Theologicæ subjaceant. Ratio primi est, quod talis censura injuriosa foret Spiritui Sancto perpetuum eumque verissimum sensum propositionum determinanti. Rejiciatur ergo venonosa doctrina verbis afficta: ipsa vero verba DEI afflatu sacrata maneant illæsa. Interim potest Ecclesia, & aliquando consuevit quarumdam propositionum usum prohibere, vel non nisi cum modificatione permittere, quando nempe Novatores iis abusi sunt. Sic e. g. S. Hilarius fervente Arianorum hæresi nolebat permittere, ut verba Scripturæ: *Natus ex MARIA Virgine* sine addito: *Verbum caro factum est* usurparentur, ne Ariani inde occasionem sumerent Divinitatem Christi negandi. Nunquam tamen tales propositiones Ecclesia damnavit, aut damnare potuit. Ratio secundi est, quod hactenus omnia Concilia & Patres ita senserint; neque Ecclesia unquam passa sit terminos in vim Tesseræ fidei assumptos perversis Hæreticorum expositionibus corrumpere (m).

Resolvitur secunda.

Aliquoties Ecclesia prohibet usum quarumdam propositionum.

Nunquam verba in vim Tesseræ assumpta.

Dictum fuit notanter *ex constanti, & unanimi PP. Traditione*. Hinc, ut doctrina hæc obtineat, sequentes requiruntur conditiones: primo non sufficit unius alteriusve Patris sententia. Secundo debent Patres rem, vel propositionem ex professo, data opera assertive, & ex propria mente; non quasi transeunter, per accidens, & opinative pertractasse. Tertio eorum doctrina debet esse approbata ab Ecclesia. Quarto sensus propositionum ex nullis circumstantiis debuit esse immutatus (n). Alias vero propositiones, exceptis propositionibus Scripturæ, aut usu & traditione Patrum consecratis, universali Ecclesiæ usu mutari posse, adeoque ex sanis & Catholicis posse evadere falsas & hæreticas tum ex natura rei, tum factis constat historicis.

Requisita Traditionis veræ.

 Dixi,

(l) E. g. vox *Homoousion* & *Theotocos*.

(m) Quidquid Ariani tentaverint, nunquam permisit Ecclesia, ut suis formulis æquivocis, & expositionibus vim Verbi *homoousion* eliderent.

(n) Ista fuse, & accurate explicat Tournelius in Appendice art. 3.

Dixi, *ex natura rei:* cum utique naturalis ac proprius ſenſus verborum & propoſitionum vel maxime dependeat ex communi hominum uſu & æſtimatione prudentum, in quorum arbitrio eſt verba aſſumere, verbis aſſumptis novum ſenſum dare, vel determinare.

Dixi *ex factis hiſtoricis:* ſic verbum ὁμούσιον peſſime audiebat tempore Pauli Samoſateni; & tempore Arianorum in vim Teſſeræ fidei Catholicæ aſſumebatur. Item voces iſtæ: *homo Deifer, homo Deificatus* a SS. Athanaſio, Greg. Nazianz. & Auguſtino innoxie & Catholice ſaltem ante Neſtorium uſurpabantur. At vero tempore Neſtorii periculoſæ & cenſura dignæ videbantur.

Propoſitiones in ſenſu naturali veræ cenſurari nequeunt.

Quantum ad propoſitiones in ſenſu naturali veras, iterum communis eſt doctrina, quod cenſurari, damnari, & qualificari non poſſint: aut enim naturam, aut objectum, aut finem cenſuræ attendimus? ſi naturam: hæc utique nihil aliud eſt, quam *nota injuſta malæ doctrinæ:* quomodo ergo cadere poteſt in propoſitionem veram? ſi objectum: illud ex dictis eſt ipſe ſenſus propoſitionis. Demus ergo ſenſum notari, damnari, diffamari: nunquid veritas notabitur, & damnabitur? ſi finem: ille eſt, ut error avertatur, veritas detegatur, morum corruptio impediatur. Sed nunquid in propoſitione vera latere errorem, aut doctrinam fidei & moribus nocivam occultari dicemus? Quantum denique ad propoſitiones æquivocas, illas eſſe ſubjectas cenſuris Theologicis ex ſupra dictis conſtat (o).

§. VII.

In quo ſenſu competat Pontifici poteſtas ferendi leges univerſales?

Romano Pontifici tanquam ſupremo Eccleſiæ Capiti in *Theſi* competere poteſtatem ferendi leges univerſales in tota Eccleſia obligatorias, nemo Catholicorum dubitat. Quoniam vero hæc poteſtas ipſi data fuit *in ædificationem, & non in deſtructionem Eccleſiæ*, ideo DD. varias ponunt limitationes, & id obtinere ajunt: primo ſi talis lex non ſit contra conſuetudines legitime in quibuſdam locis receptas: has enim ignorare, neque eisdem velle derogare legiſlator præſumitur (p). Secundo ſi non ſit contraria libertatibus Eccleſiarum (q) adverſa pactis & concordatis cum quibuſdam Nationibus initis (r), vel aliquorum privilegiis

(o) Vid. Tournelius in ſæpius laudata Appendice.

(p) Cap. 1. de Conſtit. in 6.

(q) Tales libertates jactitat Eccleſia Gallicana.

(r) Talia pacta ſunt Concordata Germaniæ, quibus Pontifex per ſuas Conſtitutiones contravenire nequit.

legiis (s). Tertio si non aliud usu in quibusdam locis, illis maxime, ubi *Placetum Regium* viget, sit receptum (t).

Quidquid de his sit, nos hic potissimum examinabimus, an & qualis requiratur promulgatio & acceptatio legis Pontificiæ ad hoc, ut in universali Ecclesia obliget? an videlicet sufficiat Romæ facta, vel requiratur in singulis Diœcesibus facienda. Difficultatem facit stylus curiæ antiquiori Ecclesiæ prorsus incognitus, & novissimis temporibus introductus, vi cujus leges Pontificiæ affiguntur in Acie campi Floræ, & ad valvas Basilicæ Apostolicæ cum decreto: *Urbis & Orbis*, & in Cancellaria Apostolica pro publicatis declarantur. Ex qua ratione modus iste promulgandi fuerit introductus, divinare nolumus, relinquentes cæteroquin in suo esse opinionem Authoris Princip. ex politico consilio id factum esse libere asserentis; ex eo nempe: quod, cum Romani non ignorarent, sæpius ab Episcopis potentioribus & Principibus promulgationem denegari, id parum pro Sede Romana honorificum, & ideo honori Pontificis melius consultum esse existimaverint, si Romæ tantum fieret promulgatio, absque eo quod Bullæ ad extraneos mittantur, propter periculum, ne tales Bullæ non acceptentur, multo minus promulgentur. De hac ergo quæritur, an sufficiat ad hoc, ut lex in aliis etiam provinciis obliget.

Qualis requiratur promulgatio, & acceptatio ad leges Pontificias?

Modus promulgandi Romæ tantum est novus, & quare introductus?

Nobis hactenus semper sententia id negans tanquam vera, & verissima visa fuit, maxime si loquamur de legibus universos fideles concernentibus; & talibus, quarum observantia ferme quotidianum habet usum, & apparet in publico (u): quippe quod sententia contraria videatur, in certo saltem sensu, ipsi juri naturæ, Divino, Apostolico ac antiquissimæ, & noviori consuetudini, praxi, & observantiæ Ecclesiæ adversari. Et quidem si ad jus naturæ respicimus, certe ex jure naturæ talis requiritur legis promulgatio, quæ est medium ordinarium sufficiens, ut subditi queant venire in notitiam legis authenticam, & observantia legis atque uniformitas actionum prudenter sperari possit: tunc maxime si lex sit universalis, cujus observantia ad omnes ferme &

Non sufficit promulgatio Romæ tantum facta.

Non ex jure naturæ saltem in aliquo sensu.

(s) Sic ajunt, quod quidam Principes, & Duces (in specie id asserunt de serenissima Domo Austriaca) habeant privilegium non acceptandi Bullas Pontificias.

(t) Uti in Gallia, Belgio, imo de hodierna praxi jure optimo dici potest, quod ferme in plerisque regnis & provinciis vigeat &c.

(u) Talis lex est Decretum Concilii Trident., quo præcipitur, ut Matrimonium non aliter celebretur, quam in Præsentia Parochi, & duorum testium.

& singulos pertinet, & appareat in publico, vel periculum sit in mora: At vero promulgatio Romæ tantum facta certe non est talis: cum enim Ecclesia sit corpus aliquod per totum orbem diffusum, quomodo lex innotescet singulis Ecclesiis immensum a se distantibus, & singulis fidelibus in specie? quomodo, aut quandonam poterit sperari communis observantia, & conformitas in agendo? nunquid mera & mira erit confusio? esto enim Episcopi Romæ suos habeant Agentes, quid sequitur? nihil aliud, quam quod successive Episcopi veniant in notitiam legis. Sed qua ratione lex innotescet singulis fidelibus, nisi ipsis per Episcopos promulgetur? vel demus, quod aliqui particulari scientia legem sciant, num mox ad observantiam obligabuntur? Imo demus quod scientes legem observent, quæso quæ erit confusio in plebe? Utrum autem Episcopi debeant promulgare talem legem, ex eo tantum, quod sciant ex relatione particulari non authentica, legem esse Romæ promulgatam, alia est quæstio. An non possunt causari defectum authenticæ notitiæ, sufficientis insinuationis, & scientiæ legalis? Ut nihil dicamus de illa sententia a nobis infra probanda, quod in legibus ecclesiasticis disciplinam concernentibus requiratur acceptatio non quidem subditorum, sed Episcoporum: utpote qui soli sciunt necessitates suarum Ecclesiarum, consuetudines locorum, noscunt mores, ac genium suorum subditorum, & consequenter prudens ferre judicium valent, an lex sit futura utilis suæ Ecclesiæ, saluti animarum, & accomodata genio, ingenio ac moribus suorum subditorum.

Neque ex jure Divino.

Si ad jus Divinum reflectamus, profecto Christo sufficiens non fuit promulgatio novæ legis in die Pentecostes Jerosolymis facta, sed jussit Apostolos, ut *euntes in mundum universum prædicarent Evangelium.* Marc. 16.

Neque ex praxi Ecclesiæ.

De praxi & consuetudine Ecclesiæ antiquioris quid dicamus? Certe Apostoli sua Decreta Jerosolymis concepta per Judam & Silam miserunt ad eos, qui erant Antiochiæ, Syriæ, & Ciliciæ. Act. 15. Zephyrinus Papa teste Tertulliano suum decretum, quo Mœchis pœnitentia publica functis pacem concessit, misit ad omnes orbis Christiani partes. Synodus Arelatensis 22. Canones contra Donatistas editos Sylvestro Pontif. publicandos transmisit. Idem factum fuit in Conciliis Nicæno, Sardicensi, Chalcedonensi, & sequentibus, quorum decreta ad omnes Patriarchas suis Episcopis publicanda, esse transmissa legimus. Idem demonstrat praxis Ecclesiæ mediæ, & novioris: nunquid enim Innocent. III. Canonem Concilii Lateranensis in cap. 12. de Pœnit. contentum, quo omnes ad Communionem Paschalem obligantur, in omnibus Ecclesiis promulgari voluit? An non decretum Concil.

cil. Trident. de clandestino Matrimonio ex Bulla Pii IV. in omnibus prorsus Parochiis publice denuntiari debuit? Nunquid & præcedens Pontifex antiquioris disciplinæ Ecclesiasticæ peritissimus plures suas constitutiones ad omnes transmisit Episcopos? & quare e. g. Bulla Cœnæ, Regulæ Cancellariæ, & plures aliæ Bullæ Pontificiæ in hac vel illa provincia, etiam in nostra Germania non obligant, nisi quod debite promulgatæ, & acceptatæ non fuerint?

Requiritur acceptatio saltem ex parte Episcoporum. Rationes proponuntur.

Inde fluit ratio pro acceptatione legum Ecclesiasticarum, non quidem ex parte subditorum, sed Episcoporum necessaria. Cum enim in Ecclesia detur Regimen Aristocratia temperatum, cum Episcopi ipso jure Divino sint tales, & in partem solicitudinis vocati, cum Regimen Ecclesiæ datum sit in *ædificationem magis*, *quam destructionem*, atque adeo debeat esse mite, mansuetum, charitate & humilitate plenum, non turbulentum, aliorum juribus præjudiciosum, moribus, genio ac ingenio hominum attemperatum, cum ipsa Ecclesia sit diffusa per totum terrarum orbem, & Pontifex non possit nosse necessitates, consuetudines, & observantias Ecclesiarum particularium, mores, genium ac ingenium hominum, adeoque ignoret, an lex optatum fructum sit obtentura, profecto videtur omnibus similibus legibus vel ex ipsa natura rei, vel Institutione Christi tacite imbibita esse conditio, si Episcopi acceptaverint, & acceptandam judicaverint: quippe pro quibus stat fortissima præsumptio, quod non sint futuri Pontifici refractarii, aut illius leges contempturi, si suis Ecclesiis utiles esse agnoverint.

Dein de essentia legis est, ut sit utilis: undenam autem habet suam utilitatem nisi ex acceptatione & debita observantia? Hac ergo deficiente non est lex. Loquimur autem hic de acceptatione non qualicunque, & subditorum: his enim si libertatem relinquamus leges acceptandi, vel non acceptandi, sæpe illudent Imperantibus, & saluberrimas leges elident; sed de acceptatione Episcoporum, quos DEUS una cum Pontifice *constituit regere Ecclesiam DEI*, pro quibus militat fortissima præsumptio, quod bono Ecclesiæ universalis, & particularium omni meliori modo sint provisuri, quibus longe melius perspectæ sunt necessitates suarum Ecclesiarum, & redundatura in eas ex acceptatione legis utilitas.

Ob defectum acceptationis plures leges effectum non obtinuerunt.

Præterea, undenam venire putamus, quod plures leges Pontificiæ apud nos in Germania & alibi vim obligandi non habeant, nisi quod non sint acceptatæ? Profecto huic sententiæ hodierna praxis Germaniæ sat aperte suffragatur: quotusquisque enim Episcoporum Constitutiones & Bullas Pontificias a præced. felicissimæ mem. Ponti-

Pontifice ad ipſos transmiſſas omnes & ſingulas aut acceptavit, aut promulgavit, aut non per varias clauſulas reſtrinxit, limitavit? Denique quis neſcit hodie in pluribus Regnis & Provinciis vigere *Placetum Regium*, vi cujus a Principibus ſæcularibus Bullæ Pontificiæ examinantur, ſupprimuntur, vel approbantur, ſecus nullam vim habituræ? quod ſi talis, ac tanta ſit poteſtas Principum ſæcularium in leges Eccleſiaſticas, quidni dicamus requiri acceptationem Epiſcoporum, quorum humeris præcipue incumbit onus regendi Eccleſias, illisque omni meliori modo providendi?

§. VIII.

De poteſtate directa & indirecta in Reges & Principes.

Duas præcedentes quæſtiones excipit tertia haud minoris momenti, & difficultatis, an Pontifex habeat poteſtatem *directam* vel ſaltem *indirectam* in Reges & Principes, eorumque ſubditos & Regna? *directam* vocant, vi cujus Pontifex *directe* de Regibus, eorum bonis, & Regnis immediate ac libere poteſt diſponere ferendo leges quoad temporalia, quibus & Reges & Principes, illorumque ſubditi obtemperare obligantur. *Indirectam* illam appellant, qua Pontifex utitur in ſubſidium poteſtatis ſpiritualis, quatenus ita exigente neceſſitate Eccleſiæ (ponamus Imperatorem vel Regem incurrere in hæreſin cum apertiſſimo periculo, ne hæreſis ulterius propagetur) ipſos deponere, exauthorare, Regno exuere, & ſubditos illorum ab homagio & juramento fidelitatis poteſt abſolvere. Quæſtio hæc non eſt adeo nova, ſed antiqua, & illis potiſſimum Sæculis majori fervore agitata, quibus inter Pontifices, Imperatores, & Reges nonnunquam exortæ ſunt controverſiæ, & Pontifices gravioribus cenſuris in Imperatores & Principes animadverterunt, eos excommunicarunt, exauthorarunt, eorumque ſubditos a vinculo fidelitatis abſolverunt.

Varii Pontifices, varios Imperatores, & Reges exauthorarunt.

Plura hujus rei exempla proſtant in Hiſtoriis: ita enim Greg. VII. Henricum IV., Calliſtus II. Henricum V., Innocentius III. Ottonem IV., Innocent. IV. Fridericum II. fulmine excommunicationis perculerunt, & ſceptro, ac Regno, quantum de ſe erat, exuerunt. Idem etiam quibusdam Regibus contigiſſe legimus: ſic Martinus IV. Pont. Petrum Arragoniæ Regem Regno & ditionibus privavit, Bonifacius VIII. ſaltem intentavit excommunicationem Philippo Pulchro Galliarum Regi: idem fecit Clemens VII. Henrico VIII. Anglorum Regi: Pius V. Eliſabetham Reginam Angliæ Regno privatam declaravit, illiusque ſubditos a juramento fidelitatis abſolvit. Quæſtio hæc equidem in aliis etiam Regionibus e. g. Venetiis, dum Paulus V. Rempublicam Venetam excom-

communicationi, & Interdicto suppofuit (x): nullibi tamen in illum exarfit fervorem, ac in Galliis tum occafione diffidii inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum, tum aliarum litium, libertatum Gallicanarum, & præcipue *Juris Regaliæ*, quod Reges Galliæ inftigante Parlamento Regio, præfertim elapfo Sæculo nimium quantum extenderunt, ut adeo mirum non fit, quod Galli eodem Sæc. præterito in fuis comitiis iterato hanc propofitionem: *Pontifex nec directam, nec indirectam habet poteftatem in Reges, Regna & fubditos quoad temporalia,* inftar dogmatis inconcuffi in Ecclefia Gallicana recepti adoptaverint (y). Natali Alexandro hæc propofitio tam certa & evidens vifa fuit, ut fcribere non dubitaverit, fententiam contrariam effe *falfam, erroneam, Verbo DEI, & doctrinæ Patrum contrariam* (z). Contra hanc doctrinam præcipue fcripferunt Cardin. Bellarminus in Tract. contra Barclajum, & Author Anonymus in Tract. de libert. Gallic. *Hæc quæftio in Gallia potiffimum fuit agitata.*

Audire jam libeat argumenta Gallorum aliorumque: primo dicunt, nullibi Chriftus in tota Scriptura vel verbo, vel exemplo docuit, quod vel fibi poteftatem etiam indirectam in Reges & Principes attribuerit; vel Petro, ejusque Succefforibus, vel Ecclefiæ conceſſerit: imo & verbo, & exemplo contrarium docuit; verbo quidem: nam ipfe de fe ipfo dicit: *Regnum meum non eft de hoc mundo* (a) Exemplo: quia talem poteftatem nullibi exercuiffe; imo contrarium feciffe legitur. Nunquid enim Chriftus ipfe leges hujus Sæculi obfervavit, & obfervari voluit? An non tributa Cæfari, & non fibi reddi voluit (b)? nemini dubium effe poteft, quin Chriftus Dominus Monarchiam Romanam, aliaque Regna numerofo Angelorum (c), vel hominum exercitu ftipatus fubvertere, atque univerfum orbem fuaviffimo fuo jugo fubmittere potuerit? num difficile illi fuiffet integra Regna, fua & Apoftolorum fuorum prædicatione, miraculis, aliisque modis nobis incognitis ad fidem Catholicam convertere, & hos poftea ab homagio fidelitatis abfolvere, & hoc modo Imperatores & Reges fuo Regno exuere? verum nihil tale feciffe legimus: non reftitit Chriftus *Afferuntur argumenta negantia. Ex Scriptura. Talem poteftatem non exercuit Chriftus.*

(x) Varia occafione hujus diffidii in lucem emanarunt opufcula, quorum plura refert Goldaftus in Tract. de Jurisdict. Imper. & Pontificia.

(y) Vid. Mr. Hericourt les lois Ecclefiaftiques Prem. Part. chap. IV.

(z) In Hift. Ecclef. Sæc. XIII. Differt. 3. Art. 3.

(a) Joan. cap. 19. (b) Matth. 22. v. 21.

(c) *An putas, quia non poffum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plus quam duodecim legiones Angelorum.* Matth. 26. v. 53.

ſtus furori Imperatorum gentilium in vitam Chriſtianorum crudeliſſime ſævientium, & multorum millium ſanguinem crudeliſſimis tormentis effundentium, non Chriſtianos ab obedientia Ethnicis Imperatoribus debita abſolvit, nullo alio remedio ad fundandam propugnandamque Eccleſiam uſus fuit, quam prædicatione verbi Divini.

Nec acceperunt Apoſtoli. Sed nec Petro, nec cæteris Apoſtolis, nec Eccleſiæ ſimilem poteſtatem conceſſiſſe legitur. Petro enim non alias dedit claves, quam *Regni Cælorum* (d), neutiquam regni terreſtris; neque aliam poteſtatem, quam poteſtatem *ligandi*, & *ſolvendi* pro foro *interno*, vel etiam *externo* in ordine ad pœnitentiam publicam, remiſſionem peccatorum, infligendas, & laxandas pœnas ſpirituales &c. *Chriſtus ſuos Apoſtolos docuit contrarium.* Suos Apoſtolos miſit *ſine pera & ſacco* ſine armis; eisque aliud non præcepit, quam ut ſuum prædicarent Evangelium (e), neutiquam vero, ut cenſuras eccleſiaſticas fulminarent, Imperatores & Reges ſuo regno exuerent, illorumque ſubditos ſuo homagio eximerent: id quod alieniſſimum erat a voluntate & intentione Chriſti ſuam Eccleſiam non vi, non armis, non aliis violentis remediis ſtatum politicum & jura ſceptrorum turbantibus inſtituere, & in omnem terrarum orbem propagare volentis: voluit enim Chriſtus in ſua Eccleſia, ut ſupra obſervavimus, inſtituere regimen legibus manſuetudinis, charitatis, & humilitatis temperatum: & hinc diſcipulis volentibus, ut ignem mitteret, reſpondit: *Neſcitis, cujus ſpiritus eſtis* (f). Et iterum: *Principes dominantur eorum, vos autem non ſic* (g). Voluit Chriſtus, ut ſpiritus lenitatis & manſuetudinis in toto orbe Chriſtiano dominaretur, atque nemo non luce meridiana clarius videret, manibusque palparet, ſe ita Eccleſiæ regimen temperaſſe, quatenus non modo inſtitutio, verum etiam conſervatio & propagatio ſuæ Eccleſiæ non tam ab humanis auxiliis, & præpotenti dominatu, quam ab omnipotenti digito DEI mirabiliter operantis dependere videretur.

Quis unquam crediſſet, Eccleſiam ex effuſo tot millium Chriſtianorum ſanguine velut ex ſemine immenſa accepturam incrementa? Certe non præpotentia, non vis armorum, non humana eaque violenta fuerunt illa auxilia, quibus hactenus Chriſtus Eccleſiam inter tot perſecutiones Imperatorum gentilium, invaſiones Regum Chriſtianorum, ſchiſmata, hæreſes & diſſidia conſervavit

Pro-

(d) Matth. 16. cap. 19. *Tibi dabo claves Regni Cælorum.*
(e) *Ite, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Marc. 16. v. 15.
(f) Luc. 9. v. 55. (g) Matth. 20.

Talem potestatem neque Pontifices usque ad Sæc. X. exercuerunt.

Provocant secundo ad Traditionem: quia nec Christus, nec Apostoli, nec Pontifices ad Sæc. ferme usque X. tali potestate usi fuisse leguntur. De primis tribus Sæculis, quibus adhuc gentilismus tam in ecclesiasticis quam politicis dominabatur, aliunde constat: sed nec post tempora Constantini, ubi Religio Catholica facta fuit dominans, atque Ecclesiam rexerunt Imperatores & Reges Christiano nomini addicti, talem potestatem sibi Pontifices arrogasse, multo minus eam usurpasse leguntur. Quæso quæ monstra hominum (Imperatores & Reges intelligo) aliquoties tenuere sceptrum regium, aut sederunt in solio Imperatorio? & tamen non legimus, quod a Pontificibus suo Regno privati, aut illorum subditi a jugo fidelitatis fuerint exempti, quamquam difficile non fuisset eo tempore populum excessivo in Religionem Catholicam fervore flagrantem contra suos Principes commovere (h). Talem potestatem non exercuit Liberius contra Constantium faventem Arianis & Julianum Apostatam omnia susque deque vertentem; non Damasus contra Valentem pariter Arianum; non Silverius contra Justinianum, non Symmachus adversus Anastasium Imperatorem impium, non Gregorius contra Mauritium, non Martinus I. contra Constantem errori Monothelitarum addictum, non alii Pontifices usque ad Gregorium VII., qui exemplo in Ecclesia hactenus inaudito Henricum IV. regno exuit, exauthoravit, & illius subditos ab homagio fidelitatis absolvit. (i).

Etiam contra iniquissimos Imperatores.

Inquiunt tertio: nemo antiquorum Patrum de tali potestate somniavit, sed omnes unanimiter persuasum sibi habebant, Imperatoribus & Regibus etiam discolis conformiter doctrinæ Pauli esse simpliciter obediendum (k).

Hæc potestas videtur contrariari Spiritui Christi, esse inimica paci, nociva Ecclesiæ.

Quarto nunquid *omnis potestas a DEO, & qui potestati resistit, potestati DEI resistit* (l)? Num credibile, quod Christus Author pacis, Magister mansuetudinis potestatem aliquam prorsus violentam, turbativam pacis, excitativam rebellionum, incentivam bellorum & talem, qualem nec ipse, nec sui Apostoli, nec illorum Successores per plura Sæcula exercuerunt, penes suam Ecclesiam relinquere voluerit? Quinto

(h) Plenæ sunt historiæ de fervore & zelo primorum Christianorum aliquoties etiam excessivo, quo egerunt contra Gentiles & Judæos, de quo multa, calamo tamen venenato, scribit Boehmer ad Tit. de Judæis.

(i) Vid. Nat. Alex. in Hist. Eccles. Sæc. XI. Dissert. II. ubi etiam pluribus probat, SS. Patres huic potestati esse contrarios.

(k) Hebr. 13. v. 17.

(l) Rom. 13. v. 1. & 2.

to anne talia remedia ad Reges in ſuo officio continendos, Eccleſiam conſervandam, atque Religionem defendendam proporrionata exiſtimamus? quippe quæ potius pacem turbant, diſcordias nutriunt, Sacerdotium ab Imperio dividunt, bella incendunt, ſchiſmata inducunt. Sexto experientia hactenus docuit, quod hujus poteſtatis uſus Eccleſiæ bono plus ob-, quam profuerit, atque id denique effecerit, ut diſſidia in apertum ſchiſma erumperent, prout in Anglia factum eſſe ex rerum tempore Henrici VIII. geſtarum hiſtoria conſtat. Ex quibus patet, quod cardo difficultatis ad id devolvatur, utrum Chriſtus talem poteſtatem verbo expreſſerit, exemplo docuerit, Eccleſia eam exercuerit, & hoc exercitium Eccleſiæ Chriſti intentioni, & voluntati conforme ſit, & fuerit.

Afferuntur argumenta affirmativa.

Pro poteſtate Pontificia faciunt argumenta ſequentia: primo certum eſt, quod Chriſtus Dominus ſuæ Eccleſiæ Regimen ſpirituale ſupremum, & tale quidem dederit, quod eidem ad jura tuenda, damna avertenda, atque totam Rempublicam Chriſtianam conſervandam foret neceſſarium: Jam vero huic poteſtati velut appendix neceſſaria indivulſe annexa eſſe debet poteſtas ſaltem indirecta in Imperatores & Reges, eorumque Regna & ſubditos: qua enim alia arte Pontifex damna Eccleſiæ imminentia avertet, illius jura conſervabit, ipſos Imperatores & Reges Chriſtianos Eccleſiæ titulo Chriſtianitatis ſubjectos in ſuo conſervabit officio? ut adeo hæc poteſtas non tam *politica*, quam *Eccleſiaſtica;* non tam *temporalis*, quam *ſpiritualis* eſſe tam ex parte *ſubjecti*, ſicut Scholæ loquuntur, quam *objecti* eſſe videatur. Etenim Imperatores, Reges & Principes duplici titulo Eccleſiæ ſunt ſubjecti, uno *univerſali*, ſcilicet *Chriſtianitatis*, hoc ipſo quod per Baptiſmum ſint ingreſſi Eccleſiam; altero *particulari*, id eſt jure & titulo *Advocatiæ*, quo vel ex ipſo jure Regio & Imperatorio, vel translatione ab Eccleſia in ipſos facta (m), vel ſpontanea aſſumptione gloriantur, & eo ipſo ad defendenda jura Eccleſiæ ſe obligatos eſſe non ignorant. Jam eſto prior titulus generalis non ſit eſſentialiter conjunctus cum titulo & jure Regio, alter tamen a Principe Catholico eſt inſeparabilis. Inde quid ſequitur? nihil aliud, quam quod, ſi in pacta cum Eccleſia inita, in obligationes & leges cum jure Advocatiæ connexas peccent, ſuoque munere male fungantur, & ex Advocatis Eccleſiæ omnino in hoſtes capitales transformentur, Eccleſiæ ſit poteſtas, eaque potius ſpiritua-

Hæc poteſtas videtur Eccleſiæ eſſe neceſſaria.

Duplici titulo Imperantes ſunt Eccleſiæ ſubjecti.

(m) Sic Galli ajunt, quod jam ante tempora Caroli M. Pontifices jus Advocatiæ in Reges Galliæ transtulerint. Similiter Leo III. in Carolum M. una cum titulo Imperatorio ſupremum jus Advocatiæ transtuliſſe dicitur.

ſpiritualis quam temporalis illa remedia adhibendi, quibus ſalus Reipublicæ Chriſtianæ cum Republica politica nexu indiſſolubili conjunctæ conſervari, atque mala imminentia averti valeant. En! ſubjectum, objectum & finem intra limites poteſtatis eccleſiaſticæ contentum.

Exauthoratio Regum per Pontifices eſt medium proportionatum, neutiquam violentum.

Neque dicatur, medium iſtud, quod eſt exauthoratio Regum, & ſolutio obligationis ex homagio a ſubditis contractæ, ad hunc finem conſequendum eſſe prorſus improportionatum: præterquam enim, quod hæc reſponſio ſit petitio principii, quærere liceat, quid ergo faciat Pontifex exauthorando Reges, eorumque ſubditos abſolvendo ab obligatione fidelitatis? Profecto nihil aliud, quam quod characterem Imperatorium vel Regium non agnoſcat, Imperantes velut indignos regno & ſceptro, & tanquam hoſtes Eccleſiæ, & hoc ipſo obligationem præſtandi fidelitatem ceſſare declaret; utpote quæ toties ceſſat, quoties ex adimpletione legis gravioris mali manifeſtum periculum imminet. Certe in hoc remedio nihil violenti, nihil quod contrarium eſſet juri naturali, adverſum juri Divino, vel crudelitatem, aut exceſſivum dominatum ſaperet, videre eſt.

Quare Chriſtus talem poteſtatem non exercuerit?

Hæc poteſtas videtur Eccleſiæ eſſe neceſſaria.

Ut Imperantes in ſuo officio contineantur.

Neque ſecundo mirum eſt, quod Chriſtus hanc poteſtatem aut verbo expreſſiſſe, aut exemplo docuiſſe nullibi legatur: quia hoc ipſo, quod Pontifici ſupremam poteſtatem in ordine ad regendam Eccleſiam conceſſerit, hanc ipſam poteſtatem velut appendicem neceſſariam concedere debuit: quippe quod juris clari ſit, una cum jurisdictione ea omnia eſſe conceſſa, ſine quibus illa exerceri nequit. Aut dicemus, quod Chriſtus ſolam ſuam Eccleſiam inermem reliquerit, eique non niſi poteſtatem inanem, & facile elidibilem conceſſerit? Quotusquisque enim imperantium eſt, qui cenſuras eccleſiaſticas curat, & non potius tanquam bruta fulmina ridet? Quæſo, quid non tentarunt ſæpe Imperantes, & in hodiernum usque diem tentant? quæ & quanta jura ſibi titulo Principatus, Regalium, Advocatiæ, Defenſionis jurium Eccleſiæ, & Executionis Canonum (n) ſibi vindicant? Ferme omnibus majoris momenti negotiis, e. g. Electionibus Pontificum, aliorumque Epiſcoporum ſe immiſcent, non raro ſchiſmata conflant, jura Eccleſiaſtica infringunt, SS. Canones *Rationi ſtatus* accommodant, omnia fusque deque vertunt. Abſit, ut hæc ex hiſtoria Eccleſiaſtica innumeris factis declaremus. Eo ventum eſt, ut nulla lex Eccleſiaſtica amplius ferri, promulgarique poſſit niſi *Placeto Regio* ſit approbata,

Abuſus Placeti Regii.

(n) E. g. Jus Regaliæ, interveniendi Electionibus, intereſſendi Conciliis, cumulative judicandi in cauſis etiam eccleſiaſticis &c.

probata, quamplurimæ causæ, si vel a longe statum politicum attingant, judiciis ecclesiasticis subtrahantur, & foro sæculari subjiciantur. En! quam ampla, quam immensa sit potestas Principum in regimine non tantum Reipublicæ Politicæ, sed vel maxime Ecclesiasticæ. Et ipsam potestatem spiritualem a Christo suæ Ecclesiæ speciali concessione datam tam angustis circumscribemus angustiis? Edicant jam AA. ubinam Christus vel verbo, vel exemplo tantam potestatem Principibus sæcularibus in ordine ad regimen Ecclesiæ ipsis concesserit? Si dicant, ex jure naturæ, & natura regiminis politici illam fluere: quidni hoc ipsum illis opponant Pontifices? Multo minus mirum videri debet, quod Christus talem potestatem exemplo non docuerit: non enim eæ erant rerum circumstantiæ, ut vel Christus juxta fines sibi præstitutos, vel Apostoli, & illorum Successores juxta leges sanioris œconomiæ talem potestatem exercere potuerint. Venit Christus tanquam Author, Fundator, & Supremus Rector Ecclesiæ noviter erigendæ. Agebatur de nova Religione implantanda, cœtu fidelium congregando, & Ecclesia ipsa magis magisque propaganda; non vero de juribus Ecclesiæ jamjam quæsitis vindicandis, religione antiqua conservanda, & Ecclesia defendenda. Res ipsi erat cum Judæis & Gentilibus, in quos nihil sibi juris vindicabat; neque in ipsorum personas; nec eorum subditos aut bona temporalia: non primum: quippe quod Gentiles & Judæi nec ex titulo *regiminis politici*, quod Christus aversabatur; nec *Christianitatis*, nondum enim erant baptizati; nec Advocatiæ, quoniam se juramento fidelitatis Ecclesiæ non obligaverant, illi obstricti forent: non secundum: quippe quod illa violenter invadere, sibique vindicare a finibus sibi præstitutis alienum erat. Quare non vi, non armis illos ad amplectendam religionem Christianam esse compellendos, sed prædicatione Evangelii suo cœtui noviter congregato aggregandos censuit. Opus igitur Judæis erat instructione, non coercitione; gratia interne illustrante, non violentia externa obdurante. Quid ergo mirum, quod Christus potestatem indirectam in temporalia Gentilium & Judæorum non exercuerit: cum illos sibi nullo titulo respective ad Ecclesiam subjectos habuerit; ipsi vero Gentiles & Judæi nulla jura Ecclesiæ violaverint?

Adeo ampla potestas Regum ex nullo jure demonstrabilis.

Quare Christus talem potestatem non exercuerit?

Quare Apostoli?

Ferme eadem erat ratio Apostolorum: hi enim exemplum, jussumque sui Magistri sequi volentes per eandem viam incedere voluerunt, imo per alium incedere non potuerunt: cum enim Imperatores gentiles & Ethnici nullo justo titulo ipsis ex una parte devincti, ex altera vero tantum præpotentiæ & virium ipsis non esset, quantum ad extermi-

exterminandam gentilium ſuperſtitionem neceſſarium fuerat, ab omni poteſtate indirecta in Gentiles & eorum regna & bona abſtinendum ipſis erat.

Quare Pontifices?

Eædem etiam & ſuo modo aliæ plures ſequioribus Sæculis fuere rationes usque ad Sæc. 8. 9. & 10: etſi enim Eccleſia immenſa jamjam acceperit incrementa, fidelium numerus in immenſum excreverit, & poteſtas Pontificis ſe in dies magis magisque explicare cœperit, nondum tamen e re Eccleſiæ eſſe viſum fuerat, ſeverioribus remediis jura Eccleſiæ vindicare: tum quod Eccleſia propter invaſiones barbarorum numeroſo milite a Regibus & Imperatoribus defendenda fuerit, tum quod potentia illorum quam longiſſime prævaluerit, tum quod implerique Imperatores & Reges tempore Carolingicorum maxime jura Eccleſiæ egregie defenderint; aliorum vero violentiis jura Eccleſiæ peſſundantium neceſſario cedendum fuerit.

Quare eam ſucceſſu temporis exercuerint?

Poſtea vero, ubi Pontifices tantum virium acceperunt, quantum ad infringendam rebellium audaciam, jura Eccleſiæ vindicanda, & avitam religionem conſervandam eſt neceſſarium, num Eccleſiam peſſundari, jura ſibi legitime quæſita auferri, & omnia ſusque deque verti patiantur? Tyrannus audit, qui alienas ditiones invadit, terras non ſuas occupat, aliorumque ſubditos ſibi violenter ſubjicit. Juſtus defenſor audit, qui regna & jura regni ſui contra iniquos invaſores tuetur, vindicat, & defendit. Anterioribus Sæculis agebatur de juribus ex titulo legitimo quærendis; nunc de juribus jure quæſitis, & inique ablatis vindicandis. Cætera argumenta, quæ hic poſſent afferri, ſtudioſe præterimus.

§. IX.

Qualis poteſtas Pontificis in electionibus & confirmationibus Epiſcoporum, & collationibus beneficiorum?

De poteſtate Pontificis in Electionibus, & Confirmationibus Epiſcoporum, nec non collationibus inferiorum Beneficiorum acturi immenſam rerum dicendarum copiam nobis objici conſpicimus. Verum hæc ferme omnia & ſingula aliis relinquenda ſunt curis. Itaque de ſola poteſtate Pontificis agemus, qualem habuerit, & habeat hodie, & quo jure illam in his omnibus habeat. Variam fuiſſe Eccleſiæ diſciplinam in Electionibus, Confirmationibus & collationibus beneficiorum nemo ignorat, qui hiſtoriam eccleſiaſticam vel eminus inſpexerit.

Varia fuit Eccleſiæ diſciplina quoad electiones Epiſcoporum & Pontificum.

Si de Electionibus Epiſcoporum loquamur, res eſt notiſſima, quod jus eligendi penes Metropolitam, Epiſcopos comprovinciales, Clerum, & populum interveniente ſaltem a Sæc. 6. authoritate Imperatorum & Regum fuerit, atque Electio primitus in loco vacantis Eccleſiæ, poſtea in

in urbe Metropolitica ubi Metropolita Sedem habebat, saltem in Ecclesia Orientali; in Occidentali vero a Clero & populo adhucdum in loco vacantis Ecclesiæ misso super facta electione ad Metropolitam decreto celebrata fuerit, usque dum successive excluso Clero & populo jus eligendi jure consuetudinario in Sæc. 13. ad Capitula devolutum, & ipsis ab Innocent. III. in Concil. Lateran. III. fuerit stabilitum. Idem mos viguit in Ecclesia Romana, donec jus eligendi Pontificem ad Collegium Cardinalium circa finem Sæc. XII. transierit (o). Quoad Confirmationes Episcoporum, illæ primitus mox peracta Electione a Metropolita & Episcopis comprovincialibus in Synodo congregatis peragebantur. Quoniam vero difficillimum erat convocare Episcopos, sensim sine sensu tacito Ecclesiæ consensu, eo potissimum tempore, quo ne quidem ad Electiones Episcopi amplius convenerunt, devoluta est confirmatio ad Metropolitas, ita tamen, ut jus confirmandi non ipsi soli, sed etiam Primates, Exarchi, & Patrarchæ haberent: & hinc Episcopi, qui erant Patriarchatus Alexandrini, a Patriarcha Alexand.; qui Exarchatus Asiæ fuerant, ab Exarcho Ephesino confirmationem obtinuerunt. Ipsi etiam Metropolitæ confirmabantur vel ab Exarcho, vel a Patriarcha. Atque hæc Ecclesiæ disciplina ultra XIII. Sæcula, uti probat Thomassinus (p), perduravit, quin aliud vel ex factis historicis, vel SS. Canonibus demonstrari possit. Nam lustremus totum Decretum Gratiani, omnes quinque libros Decretalium Greg. IX. & nec vestigium usus contrarii deprehendemus: sed potius omnes Canones supponunt, quod confirmatio conferri debeat per gradus, hoc modo, ut Abbas ab Episcopo, Episcopus a Metropolita, Metropolita ab Exarcho, vel Patriarcha confirmandus sit (q).

Varia etiam quoad Confirmationem Episcoporum.

Quoad collationes beneficiorum varia distinguenda tempora.

Quoad collationes Beneficiorum varia sunt distinguenda tempora: vel enim loquimur de tempore, quod præcessit erectionem Beneficiorum in titulum perpetuum, vel de subsequente? si primum: tunc per prima IV. Sæcula titulus collationis beneficii non erat distinctus ab ipsa ordinatione, & idem erat collatio ordinis, & beneficii: Ex eo enim quod quis Clero & populo ferente testimonium fuerit ordinatus in Clericum, certæ Ecclesiæ adscribebatur, eidemque, ut cum veteribus loquamur, velut incardinabatur cum obligatione illi immobiliter ad-

(o) Vid. Thomassinus Tom. II. Lib. II. cap. 30. & seq. ubi hæc fusissime deducit.

(p) Tom. 2. lib. 2. cap. 30.

(q) Successive ad Pontificem pervenit, eique etiam in concordatis Germaniæ fuit reservatum.

adhærendi, inferviendique, ita tamen, ut fimul jus haberet percipiendi congruam fuftentationem. Itaque eo tempore collatio beneficii erat potius actus *Ordinis*, quam *Jurisdictionis* Epifcopalis.

A Sæculo V. usque ad IX. ordinarii collatores erant Epifcopi, quibus ex noftra fententia jus conferendi Beneficia velut appendix neceffaria Jurisdictioni Epifcopali cohærens ex ipfo jure Divino competit, & hinc libere fine interventu Pontificis deligebant Archidiaconos, Archipresbyteros, Abbates, conferebant Parochias, Bafilicas, Capellas: imo & fundos Ecclefiæ dividebant. Idem juris exercebant Imperante Carolo M., illiusque ftirpe etiam Sæc. IX. & X. ubi jam beneficia in titulum perpetuum fuerunt erecta, id quod pedetentim jure confuetudinario factum eft, & quidem extra Capitula Canonicorum Sæc. IX., dum Parochi fibi ipfis jus percipiendi redditus & de iis difponendi connivente Ecclefia arrogarunt, ita ut jam eo tempore commune illud invaluerit, quod Parochus habeat intentionem fundatam in jure redditus percipiendi; in Capitulis vero Sæc. X.: dum Canonici vitæ communis pertæfi, ac liberioris auræ appetentes fefe a menfa Epifcopi fepararunt, a quo tempore Canonici in electione Miniftrorum & collatione beneficiorum neceffitatem fui confenfus urgebant, id quod etiam facile impetrarunt. Ab illo ergo tempore etiam Capitula cum Epifcopo concurrebant in collatione beneficiorum, non tamen æqualiter: nam in quibusdam locis unum votum curiatum habuit Capitulum, & unum Capitulo æquivalens Epifcopus; in quibusdam placuit alternativa, usque dum Capitula fefe plenius a Jurisdictione Epifcopali exemerunt, & fpeciale aliquod corpus habens feparata bona & jura conftituerunt, fibique jus nominandi Canonicos vindicarunt.

Ex his omnibus luce meridiana clarius patet, quod Pontifices nihil Juris habuerint, aut faltem exercuerint in Electionibus & Confirmationibus Epifcoporum, & Collationibus Beneficiorum. Videndum ergo, quando & quomodo jus conferendi Beneficia & Epifcopatus, & confirmandi Epifcopos obtinuerint; quo jure illud fibi vindicaverint, exercuerint, & exerceant usque nunc? In Electionibus Epifcoporum nihil vel parum Juris exercuiffe Pontifices, neque hodie in Germania faltem, exercere, ubi Capitulis vi Concordatorum jus liberrimum eligendi nullo prorfus interveniente Legato Pontificio affertum eft, in comperto habetur. Quoad confirmationes fimiliter Epifcoporum ex dictis conftat, quod per XIII. Sæcula jus confirmandi non habuerint. Itaque confirmabant folos Epifcopos fui Patriarchatus, neque hos omnes, fed illos folum, qui erant in provinciis fuburbicariis, *Olim nihil juris Pontifices in his exercuerunt.*

 item

item & Metropolitas, quibus nulli præerant Primates, & Exarchi. Porro autem factum est successive & aliquoties jam in Sæc. VIII., ut jure devolutionis, quando vel dispensatione opus esset, vel in ipsa confirmatione defectus irreperet, etiam extra Italiam confirmatio ad Pontificem perveniret (r). Stabile autem & universale jus confirmandi Pontifex non habuit usque ad Sæc. XIV.

Quomodo jus confirmandi Episcopos pervenerit ad Pontifices?

Hinc jam quæritur, qua ratione hoc jus ad ipsum devolutum fuerit? Varias Scriptores hujus disciplinæ causas assignant. 1mo Enim non raro controversiæ in Electionibus & Ordinationibus Episcoporum exortæ Romam devolvebantur, quibus suam authoritatem interponere necessum habebat Pontifex. 2do Non raro opus erat dispensatione a Pontifice impetranda. 3tio Aliquoties ipsi Metropolitæ in danda confirmatione negligentiores erant. 4to Hinc inde ipsi Episcopi sese jurisdittioni sui Metropolitæ subtrahere volentes ad Pontificem recurrerunt. 5to Accesserunt Reservationes Pontificiæ, quibus sibi Pontifices contranitentibus Imperatoribus, Regibus, & Episcopis non tantum collationes beneficiorum, sed etiam Episcopatuum reservarunt: Hac enim ratione Jus eligendi Capitulis fuit ademptum, & una cum hoc jus confirmandi necessario in Pontifices transire debuit.

Fuit ipsis confirmatum in Concord. Germaniæ.

Quos & quantos motus hæ reservationes in Ecclesia Sæcul. XII. XIII. & XIV. excitaverint, quis satis edicat? quamquam vero postea Reservationes Pontificiæ per Concordata Germaniæ restrictæ, & Capitulis jus eligendi restitutum fuerit, confirmationes tamen Episcoporum Pontifici fuerunt asservatæ, nec quidquam Juris antiqui Metropolitis assertum. Unde Pontifex in nostra Germania omnes confirmat Episcopos, si paucos excipiamus, quorum confirmatio pertinet ad Celsiss. Archi-Episcopum Salisburgensem (s).

Quomodo jus conferendi Beneficia obtinuerint? De gratiis exspectativis.

Quoad collationes beneficiorum pariter ex dictis constat, quod collatio beneficiorum ad Episcopos pertinuerit, usque dum Pontifices *gratias exspectativas*, & *reservationes* in Ecclesiam introduxerint, quibus jura Episcoporum, & Capitulorum mirum in modum turbari debuerunt. Vocabantur *gratiæ exspectativæ*, *mandata de providendo*, eorumque origo refertur ad Sæc. XIII,, & illorum Author creditur fuisse Adrianus IV. cujus vestigia secuti sunt Pontifices succedentes Alexand. III., Innocet. III., Honorius III., Gregor. IX. Et quidem

(r) Thomassinus loc. cit. ubi varia hujus disciplinæ exempla affert.

(s) Et sunt Episcopatus Gurcensis, Chiemensis, Seccoviensis, & Lavantinus, in quibus Celsissimus præter jus confirmandi habet etiam jus transferendi.

dem ab initio agebant Pontifices literis *monitoriis*, postea *præceptoriis*. & demum *executoriis*. Dabant vero tales exspectativas vel *in forma communi*, vel *in forma pauperum*, quatenus major harum exspectativarum justitia appareret (t). De his gratiis exspectativis actum fuit in Conc. Constant. Basil. & tandem in Tridentino penitus sunt abrogatæ (u).

De reservationibus. Præter has reservationes speciales fecere Pontifices etiam generales reservando sibi plura Beneficia in genere. Primus, qui talem reservationem fecit, fuit Clemens IV., qui Sedi Apostolicæ reservavit omnia Beneficia apud Sedem Apostolicam vacantia (x). Hanc reservationem, quam communiter vocant *in Corpore Juris clausam* confirmavit Bonifac. VIII. (y) Ab his vestigiis non recesserunt Pontifices Avenione sedentes, Clemens V., qui sibi omnes Patriarchales, Metropolitanas & Episcopales dignitates, & omnia Beneficia in Curia vacantia reservavit (z). Novas reservationes fecerunt Joannes XXII. & Benedictus XII. (a) quæ ab initio fuere temporales, usque dum in Regulas Cancellariæ transierint, in quibus aliquo modo fuere perpetuatæ, & mirum in modum ampliatæ (b).

Reservationes ingentes excitarunt motus. Quos motus, querelas, diffidia apud Imperatores, Reges, Principes & Episcopos hæ reservationes excitaverint, nemo est, qui ignorat. Actum fuit de iis abrogandis in Concil. tam Constant. quam Basileensi, & in hoc etiam abrogatæ fuere, excepta illa, quæ dicitur *clausa in corpore Juris*. *Quid egerint Galli, & quid Germani?* Hoc Decretum mox Galli sua *Sanctione pragmatica* conso-

(t) Vid. Van Espen Part. II. Tit. 23.

(u) Seff. 24. cap. 19. de Reform. vid. etiam cit. Author. loc. cit.

(x) Cap. 2. de Præb. in 6.

(y) In Extrav. piæ de Præb. inter commun.

(z) Extrav. 3. de Præb. inter commun.

(a) Prior in Extrav. execrabilis de Præb. sibi reservavit Beneficia vacantia pro casu, quo quis plura habet Beneficia; Posterior in Extrav. ad Regimen de Præb. inter commun. omnia beneficia, quæ per depositionem, privationem &c. vacarent. Vocantur istæ Reservationes *extra corpus Juris*, quia ipsæ Extravagantes quondam incertis sedibus vagabantur, donec in corpus Juris fuerint relatæ.

(b) Eatenus nempe fuere perpetuatæ, quatenus ipsæ Regulæ Cancellariæ suo modo sunt perpetuæ: quia saltem durant usque ad mortem Pontificis, cum quo exspirant, ita tamen ut noviter electus Successor illas reassumere soleat.

consolidarunt, licet postea per suum Concordatum ab illa recesserint (c). Mitius egerunt Germani, qui posthabito decreto Basileensi (d) (causas divinare non licet) (e) sua Concordata cum Nicolao V. inierunt; in quibus jam certa norma in Electionibus, Confirmationibus, & Collationibus Beneficiorum servanda fuit præscripta, ut adeo in Germania hæc sola Concordata vim Regulæ obtineant.

Quale jus Pontificis in conferendis beneficiis? Explicatur cap. 2. de Præb. in 6.

Ex his liquet, quam angusti olim fuerint limites Juris Pontificii in Beneficiis. Hinc jam quæritur, quale jus competat Pontifici in conferendis Beneficiis, Episcopatibus, aliisque Prælaturis Ecclesiasticis? Si Pontificem in cap. 2. h. t. in 6. attendere libeat, tunc Pontifex habet potestatem omnia totius mundi beneficia conferendi: cum sit Ordinarius Ordinariorum habens concurrentem jurisdictionem cum omnibus Ordinariis, & primitus omnia Beneficia contulerit, & primum dilatata Ecclesia Episcopis potestatem conferendi Beneficia in suis Diœcesibus communicaverit. Inde factum est, ut Pontifices ferme omnia Beneficia jure vel *præventionis*, vel *concursus* vel per se, vel per suos Legatos dispensaverint, ita ut Episcopis vix umbra sui juris antiqui remanserit.

Verum haud abs re dubitari potest, quo in sensu rescriptum Pontificis verbis prorsus amplissimis conceptum intelligi debeat, dum sibi talem potestatem illimitatam, & irrestrictam in omnia Beneficia vindicavit? Quod si nobis desuper sensa animi nostri aperire liceat, putamus, verba Pontificis hac ratione modeste moderanda: quod nempe ipsi potestas conferendi omnia Beneficia eo modo competat, quo potestas suprema regendi omnes Ecclesias. Competit nempe ipsi non tanquam supremo Domino, sed tanquam Dispensatori fideli, non quidem immediato, sed mediato salvis juribus Episcoporum, ad quos collatio Beneficiorum in suis Diœcesibus tanquam appendix Jurisdictionis suæ indivi-

(c) Nempe Carolus VII. in Conventu Bituricensi an. 1438. illud confirmavit; econtra Franciscus I. per Concordatum Gallicum an. 1515. cum Leone X. Bononiæ initum sustulit.

(d) Fuisset hoc Decretum sine dubio favorabilius: cum per illud omnes reservationes excepta illa, quæ est in corpore Juris clausa, fuerint abrogatæ: cum econtra in Concord. Germaniæ omnes fuerint restitutæ.

(e) Adscribunt id aliqui masculæ virtuti Germanorum generosius pro sua in Sedem Apostolicam reverentia cum Pontifice agentium: alii scribunt, Germanos quodammodo fuisse inductos.

indivisibiliter annexa ex jure Divino pertinet, in quantum nempe hoc manifesta Ecclesiae necessitas, utilitas, aut iniqua Episcoporum dispensatio exigit. Profecto non satis esse consultum necessitatibus Ecclesiarum, si Pontifici illimitata, ac incircumscripta in dispensandis Beneficiis potestas asseratur, inde fit manifestum, quod ipsi non sat possint esse perspectae necessitates Ecclesiarum, qualitates & merita promovendorum & ipsae consuetudines locorum. In quo autem sensu dici possit, quod Pontifex omnia beneficia, ut vult Clariss. P. Engl (f), antiquitus contulerit: cum praxis, consuetudo, & observantia per XII. Saecula continuata nos aliud doceat, nos ignorare profitemur, & ab aliis edoceri cupimus. Ut paucis multa dicamus, ea hodie est potestas Pontificis in Electionibus, & Confirmationibus Episcoporum, in Collationibus Beneficiorum saltem in nostra Germania, quae ipsi in Concordatis Germaniae fuit stabilita, quibus non aliter nisi in Concilio de consensu Nationis Germanicae posse derogari ipsa Concordata loquuntur (g).

Potestas Pontificis illimitata in collatione benificiorum non est e re Ecclesiae.

Hodie ad pacta respiciendum.

CAPUT III.

De potestate Pontificis qua Judicis & Doctoris.

§. I. *De Potestate Pontificis qua Judicis in causis judicialibus.* II. *Qua Doctoris in dirimendis controversiis scholarum.* III. *In suis doctrinis.* IV. *De potestate reservandi causas majores, & ipsis reservationibus.* V. *De potestate dispensandi.* VI. *Qualis fuerit olim, & hodie sit potestas Pontificis, & qua arte creverit?*

§. I.

Hactenus de potestate Pontificis qua *Legislatoris* & Capitis Ecclesiae egimus. Jam videamus, quae sit illius potestas qua *Judicis* in dirimendis controversiis. Ait Author Princip. (a), quod Pontifex aliquoties dirimat lites privatas, aliquoties causas ad universam Ecclesiam saltem consecutive pertinentes. Exemplum ponit in casibus, quibus

Qualis sit Pontificis potestas qua Judicis.

(f) Ad Tit. de Praeb.

(g) Ita enim habent Concordata: *Durabitque deinceps, nisi in futuro Concilio de consensu Nationis aliter fuerit ordinatum.*

(a) Cap. V. Num. VII.

bus aliquem Albo Beatorum aut Sanctorum adſcribit, eique cultum publicum decernit, Regulam Ordinis approbat, vel librum in ſenſu ab Authore intento declarat hæreticum. De his nobis non eſt animus agendi. Potius remittimus Lectorem ad ea, quæ Cap. I. §. VIII. de hac propoſitione, *an ſit de fide hunc vel illum Pontificem &c.* & ad Cap. II. §. V., ubi de infallibil. Pont. in quæſtionibus juris & facti egimus, a nobis dicta ſunt, id ſolum animadvertentes, multum diſputari a Theologis, an Pontifex in Canonizatione Sanctorum ſit infallibilis, & ſuppoſito decreto Canonizationis fidelibus fide Divina ſit credendum, hunc vel illum a Pontifice canonizatum revera eſſe Beatum: tum quod illius ſanctitas nullibi revelata legatur, tum quod hæc quæſtio ſit partim Juris & facti, & a variis circumſtantiis extrinſecis, & contingentibus e. g. an in proceſſu Beatificationis omnia ſint legitime peracta, examinata, diſcuſſa, an Canonizatus revera habuerit Virtutes Theologicas in gradu eminenti, an actus virtutum revera fuerint heroici, an miracula ab ipſo perpetrata ſint genuina, vera, indubitata &c. (b) tum quod, licet detur Pontificem falli, & fallere, nihilominus Religio non periclitetur: eo quod cultus Canonizato impenſus nihilominus ſuum ultimatum objectum, quod eſt DEUS, attingeret, cum omnis cultus ultimato in DEUM collimet, & in ipſo terminetur: Secus non licebit adorare Hoſtias conſecratas, revereri SS. Reliquias, celebrare quædam feſta, de quibus nihil ex revelatione habemus. Quod ſi igitur Beatitudo hujus vel illius legitime canonizati ſit de fide, certe aliter non erit, quam aliqua propoſitio particularis in univerſali contenta; vel tanquam concluſio Theologica ex una de fide, & altera phyſice vel moraliter certa. Quare huc pertinent ſupra dicta.

Nominatim in Canonizatione Sanctorum?

De poteſtate illius qua judicis in decidendis cauſis Juſtitiæ remiſſive. Olim non adeo fuit ampla.

Quantum ad poteſtatem Pontificis qua Judicis nobis non eſt ſermo de cauſis fidei, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ (has enim frequenter ad Pontificem fuiſſe devolutas, & deciſas aliunde conſtat) ſed Juſtitiæ: unde de his agendum, videndumque, qualis ſit Pontificis poteſtas in cauſis Juſtitiæ decidendis, quomodo eam exercuerit, & an in earum deciſione falli vel fallere poſſit? Etiam quoad hoc punctum Lectorem remittimus ad noſtram Quæſt. 3. cap. 5. §. 5. ubi agentes de Judiciis Eccleſiaſticis ſequentia oſtendimus: Primo in primitiva Eccleſia ferme

(b) Duo enim in Canonizando requiruntur indiſpenſabiliter, nempe actus Heroici virtutum, & Miracula evidentia. Quod ſi probatio in uno deficiat, ruit totus Proceſſus.

ferme omnes caufas minores ab Epifcopis, majores in Synodis Provincialibus fuiffe terminatas (c). Secundo Rariores vel omnino nullas fuiffe provocationes & appellationes ad Sedem Romanam usque ad Sæc. VIII vel IX. Tertio examinavimus, quomodo intelligendus fit Canon Concil. Sardicenfis, an nempe jus provocandi ad Pontificem primitus conceffum, ficut vult Petrus de Marca; vel potius confirmatum fuerit & ftabilitum, ficut contendit Natal. Alexander; item an id intelligi debeat potius de Retractatione cum cit. Petro de Marca, vel appellatione (d)? Quarto quid actum fit in Concil. Carthag. III. dum Legati Pontificii appellationes transmarinas urgebant. Quinto quomodo appellationes iftæ potiffimum incœperint poft Collectionem Pfeudo-Ifidori, & mirum in modum multiplicatæ fuerint Sæc. X. XI. XII. & XIII. ubi jam delegationes Pontificiæ factæ erant frequentiores. Hifce jam pauca addere liceat.

De appellationibus ad Pontificem, & avocationibus.

Nobis igitur certum eft, fupremum Judicem in caufis judicialibus Ecclefiafticis effe Pontificem, atque ad ipfum jure & ultimato effe appellandum, hoc ipfo, quod fit Primas, & Caput Ecclefiæ, nifi aliud confuetudo, vel alia caufa graviffima exigat. Verum poftquam invaluerunt Avocationes Pontificum (e) & appellationes factæ funt nimis frequentes, & ipfi etiam Legati Pontificii quamplurimas caufas ab Epifcopis tanquam in prima Inftantia decidendas ad fe traxerunt, ita ut a quacunque fententia definitiva & interlocutoria, judiciali, & extrajudiciali; imo quocunque gravamine illato & inferendo appellare licuerit, & Jurisdictio Epifcoporum ferme facta fuerit eluforia, atque magna ex parte evanuerit, jure defuper conquefti funt Epifcopi in Concil. Trident. in quo etiam facta reductio, & in eo ftatutum primo, ut pofthac caufæ Ecclefiafticæ omnes coram Ordinariis tanquam in prima Inftantia terminentur. Secundo, ut Legati Pontificii Epifcoporum

(c) Debebant enim ex Can. 5. Concil. Nicæni I. tales Synod. fingulis annis bis celebrari.

(d) Multum intereft inter Appellationem, & Retractationem: fi enim fiat appellatio, Judex per fe ipfum poteft reformare judicem inferiorem, & dicere fententiam. Econtra Retractatio dicit meram Revifionem cum poteftate conftituendi delegatos, qui caufam de novo examinent.

(e) Eft autem Avocatio nihil aliud, quam translatio caufæ coram judice inferiore pendentis citra appellationem facta ad Rom. Pontificem.

rum Jurisdictionem amplius non turbent (f). Et tertio ut posthac non amplius a quocunque gravamine; sed tantum a sententia definitiva, vel interlocutoria vim definitivæ habente, vel damnum irreparabile inferente appellare liceat (g). Utrum vero hoc modo consultum fuerit frequentiæ appellationum, jure merito dubitatur: quia vix poterit ferri aliqua sententia, quæ non in se contineat aliquod gravamen irreparabile saltem quoad aliquam partem (h).

Quale jus faciant sententiæ Pontificis?

Alterum, quod hic quæri posset, est, quale ergo jus faciant sententiæ Pontificis in causis controversis latæ, maxime si sint iteratæ? paucis dicendum, quod tantum stylum Curiæ faciant, qui extra Curiam non obligat. Quare nec Episcopi, nec alii suas sententias stylo Curiæ conformare obligantur. Aliquoties tamen recessus a stylo Curiæ periculosus foret, quia si pars victa Romam appellaret, certo certius sententia Judicis inferioris reformanda foret, nisi stylus Curiæ esset contra manifestas consuetudines e. g. in Germania introductas: nam si ipsi Pontifices in suis Decretalibus non raro ad consuetudines provocent, & his suas sententias conforment, quare Curia Romana id non faciat? Possemus id novissimo exemplo illustrare, nisi circumstantiæ aliud suaderent.

De infallibilitate in causis privatis.

Quæstio de Infallibilitate Pontificis qua Judicis in causis privatis paucis expediri potest: vel enim causas per se ipsum, vel per suos Curiales decidit? si posterius: cum hi tales sint homines, a quibus nihil humani est alienum, fallere possunt & falli. Si prius: etiam ipse Pontifex, esto personam publicam sustineat, cum tamen ipsi Infallibilitas in ordine ad tales causas Bonum publicum fidei & Religionis non concernentes nullibi concessa legatur, ex sinistra informatione, falsis testimoniis, & instrumentis ad ferendam sinistram sententiam induci, & ab hac vel altera parte rescriptum per ob - vel subreptionem obtineri potest.

§. II.

De potestate Pontificis qua Doctoris in decidendis scholarum controversiis.

Consideravimus hactenus in Pontifice Judicem, Legislatorem, & Doctorem publicum de Cathedra loquentem in definiendis dogmatibus fidei, declarandis factis doctrinalibus, damnandis & qualificandis libris

(f) Concil. Trident. Sess. 24. de Reform. cap. 20.

(g) Sess. 24. de Reform. cap. 20.

(h) Vid. Van. Espen Part. 3. Tit. 10. cap. 1. & Boehmer in Jur. Eccles. Tom. 1 Lib. 2. Tit. 18. §. 10.

bris, thesibus, & propositionibus. Jam Doctorem privatum in examinandis controversiis Scholarum in ipso consideremus, in illis nempe, in quibus tantum luminis supernaturalis sibi affusum non sentit, ut eas definire vel possit, vel velit, vel consultum esse existimet. Sane res difficillima definire quæstiones, & doctrinas Scholarum in auctoritatem Dogmatis elevare. Quæso, quantum luminis, industriæ, & laboris non requiritur ad explorandum sensum clarum Scripturæ, & eruendam traditionem Divinam certam & indubitatam ? Quare in regulas prudentiæ impingere puto illos Doctores, qui docere, & typis publicis scribere non verentur, hanc vel illam doctrinam suam esse *proxime definibilem:* eo quod ipsis ita appareat. Quæso, agant hi tales cautius, non suam præcipitent sententiam, Pontifici non præscribant regulas, & recolant ea, quæ supra ad §. IV. Cap. II. in fine diximus. Profecto si Pontifex vellet insudare dirimendis scholarum controversiis, omnes reliquas suas curas deberet seponere, & unice quæstionibus disputatis vacare. Quare ipsa etiam Synodus Trident. teste Pallavicino studiose controversias scholasticorum evitavit, & pro neutra parte sententiam dixit, etsi hinc inde mentem suam prodiderit, in quam opinionem magis inclinet.

In his non est infallibilis.

Castigantur Doctores contrarium sentientes.

Sæpissime controversias in scholis agitatas ad tribunal Pontificis deferri, & aliquoties Romæ sponte assumi innumeris constat exemplis ex Jure tam Canonico, quam quotidiana ferme experientia depromptis. Ad Pontificem delata fuit quæstio de conversione vini immediata in Sanguinem Christi (i). Ingenti animorum motu coram Pontificibus, maxime Joanne XXII. discussæ sunt quæstiones de dominio Christi & Apostolorum in communi, de paupertate FF. Minorum quoad separationem usus a dominio in rebus unico usu consumptibilibus (k). Quod de novioribus controversiis dicamus, e. g. de conflictione Dominicanorum, & FF. Minorum in causa Immaculatæ Concept. B. V. M. Molinistarum, & Thomistarum in quæstione de scientia media, & gratia efficaci, Dominicanorum & Patrum S. J. in disceptatione de cultu Confucii. In his igitur & similibus causis suo judicio commissis solet Pontifex cautissime procedere : cum enim ad definitionem dogmatis indispensabiliter requiratur scriptura clara, vel traditio certa, & minus frequenter de alterutra convincenter constet, imo aliquoties exigua pror-

Quæstiones scholasticæ sæpe ad Pontificem deferuntur.

In his solet Pontifex caute procedere.

(i) Cap. cum Martha de Celeb. Miss.
(k) Extrav. Joan. XXII. de V. S. cap. 3. & 4.

prorsus reperiantur vestigia (l), hujusmodi controversiis alio modo obviare consuevit, tali nempe, quo pacem & concordiam inter discordantes conciliet, eorum præfervidis disputationibus, rixis, aculeatis in lucem etiam publicam sparsis dicteriis, & convitiis, quibus se non raro lacessere solent, modum ponat & limites. Solet nempe nonnunquam rigidius procedere in illis controversiis, quæ proximius ad fidem accedere, vel periculum religionis inducere videntur, & pro evitandis scandalis, aliisque malis utrique parti silentium indicere (m). Aliquoties authoritati & honori scholarum aliquid defert, ne alterutra pars nimium offendatur, & hinc simpliciter solas criminationes, quibus se invicem scholæ lacessunt, inhibet (n). Non nunquam Pontifex sua sensa clarius aperit, & quid sibi probabilius videatur, liberius edicit (o). Hinc inde suam sententiam non tantum a longe indigitat, verum etiam gravissimis rationibus sustentat (p). Jam in primo & secundo casu simpliciter obtemperandum sententiæ Pontificis: in tertio & quarto casu salva reverentia Pontifici debita sine periculo ullius incurrendæ censuræ Theologicæ ab illius sententia recedere licebit: cum illius intentio & mens neutiquam sit obligare ad ejusmodi sententias amplectendas.

Et quomodo?

§. III.

(l) Solent nempe sæpe Doctores suas opiniones ex locis Scripturæ prorsus obscuris, & ad summum probabilitatem facientibus deducere, non raro ad traditionem non satis demonstratam provocare, vel eam ex operibus SS. Patrum dubiis, vel apocryphis, & spuriis eruere &c.

(m) Ita Pontifices rectissime utrique parti de Immacul. Concept. B. V. M. disputanti silentium indixerunt. Idem factum esse in controversia de cultu Confucii referunt, utut alii aliter referant.

(n) Talem denique sententiam experti sunt defensores gratiæ efficacis & Molinistæ post plures Congregationes Romæ habitas, & quidem præter omnem spem, dum jam una pars de reportanda victoria quasi certa erat.

(o) Sic in cit. cap. *cum Martha* Pontifex expresse dicit illam inter tres opiniones sibi videri probabiliorem, *quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari.*

(p) Hoc modo Joan. XXII. loc. cit. egit, ubi suos Prædecessores, qui dominium rerum consumptibilium ab usu separatum acceptarunt, secundum longum & latum excusat, & talem usum *juri* & *rationi* repugnare libere edicit.

§. III.

De authoritate Pontificis qua Doctoris privati in suis doctrinis paucis videamus. Igitur hic non est nobis sermo de Epistolis Pontificum dogmaticis ab ipsa etiam Ecclesia approbatis (q); neque de eorum rescriptis ad universam Ecclesiam per modum Oraculi datis; sed unice de doctrinis, quas tanquam Theologi, Juris-Consulti, & Historici tradiderunt, suisque operibus inseruerunt. Plures enim hactenus ad clavum Ecclesiæ sedisse Pontifices, qui suis libris orbem literarium mirum in modum illustrarunt, quis est, qui nesciat? Tales certe fuerunt Innocentius I., Leo I., Gregorius M., Hadrianus II., quibus jure optimo Benedictum XIV. annumeraveris, cujus eruditioni non modo eruditi Catholici omnes, verum etiam Acatholici assurgunt. De his ergo particularibus eorum doctrinis paucis dicendum, quod talem, aut fortassis paulo majorem habeant authoritatem, qualem habent doctrinæ aliorum magnorum Virorum, ut adeo ab ipsis libere recedere liceat.

De Pontifice qua Doctore privato.

Pontifices plures suis libris illustrarunt Ecclesiam.

§. IV.

Inter alia jura Primatui Pontificio annexa jure optimo recensetur *jus sibi reservandi causas majores*, quod hodie a multis pessime vapulat, pluralitatem reservationum utpote juribus Episcoporum, Metropolitarum, & Synodorum particularium valde inimicam causantibus. De harum ergo origine, progressu, & ipsis causis reservatis videamus. Intelligimus autem per reservationem illam, per quam Pontifex causas aliquas sibi privative & ita reservat, ut nullius alterius judicio subjaceant, ad ipsum immediate referri debeant, & ab ipso solo privative decidi possint.

De jure reservandi causas majores.

Si jam in originem reservationis hoc sensu intellectæ inquiramus, eam difficillime in primis Ecclesiæ Sæculis ferme usque ad Sæc. VIII. reperiemus: quamquam per decursum jam primorum Sæculorum prima fundamenta harum reservationum jacta fuisse legamus. Nam de talibus reservationibus silet antiquitas, & contrariatur praxis primitivæ Ecclesiæ: Eo enim tempore causæ minores ab Episcopis, majores a Metropolitis & Synodis particularibus bis anno quovis celebrari consuetis expediebantur, ita tamen, ut non raro, sicut mox dicemus, relatio & consultatio ad Romanum Pontificem facta fuerit, & ipso

De illius Origine.

q) Qualis est Epist. Leonis ad Flavian. in Concilio Chalcedonensi approbata.

ipſo urgentè fieri debuerit, quin tamen Pontifex aliquam cauſam majorem ſibi ſoli reſervaſſe legatur.

Olim cauſæ majores per Synodos terminatæ.

Percurramus omnes cauſas majores Pontifici reſervatas, & comperiemus, eas ferme omnes authoritate Metropolitarum & Synodorum fuiſſe terminatas. Inter cauſas majores hodie recenſentur cauſæ hæreſis, translatio Epiſcoporum, illorum depoſitio & degradatio. Sed quis neſcit quamplurimas hæreſes in Synodis particularibus fuiſſe confixas, translationes Epiſcoporum ferme per XII.; depoſitiones vero usque ad Sæc. VIII. & IX. ad Metropolitas, & Synodos particulares pertinuiſſe? Jam audiamus, qua arte ſucceſſive quaſi per gradus factum ſit, ut Pontifices tot cauſas majores ſibi reſervaverint. Jam in Sæc. II. & III. factum eſt, ut fierent recurſus, relationes, & conſultationes ad Sedem Pontificiam (r). Sæc. IV. in Synodo Nicæna teſte Innocentio I. ulterius ſtatutum eſt, ut cauſæ majores ad Sedem Apoſtolicam devolvantur, ſed non niſi NB. *poſt judicium Epiſcopale* (s). Eodem Sæculo in Synodo Sardicenſi Pontifici ſtabilitum, vel de novo conceſſum legitur jus appellandi, aut ſaltem jus cauſas ad ſe devolutas retractandi & quaſi revidendi per deputatos judices, quod ſine dubio Pontifici occaſionem præbuit cauſas majores ad ſe trahendi (t). Sæc. V. & VI. jamjam Pontifices relationes & devolutiones magis magisque urgebant, ſpeciatim Innocentius I. ſupra citatus provocans ad Synodum Nicænam, & antiquam conſuetudinem (u). Eodem Sæculo inceperunt Pontifices conſtituere Vicarios Sedis Apoſtolicæ, quibus ampliorem concedebant poteſtatem cum mandato tamen, ut cauſas majores ad Pontificem referrent, quo factum eſt, ut authoritas Metropolitanorum, & Synodorum multum labefactaretur. Sic Leo I. in epiſt. ad Epiſcopum Theſſalonicenſem jam tunc temporis dignitate Vicariatus Apoſtolici ornatum ſcripta expreſſe illi injungit, ut cauſas majores ad ipſum referat. Et cum poſtea hic non nihil durius haberet Atticum

Qua arte factum ſit, ut Pontifices ſucceſſive ſibi cauſas majores reſervarent.

(r) E. g. In cauſa rebaptizantium, & quartodecimanorum. Sic etiam duo Epiſcopi Baſilides & Martialis ab Epiſcopis Hiſpaniæ ad Pontificem provocarunt, & ab eodem ſunt in communionem recepti &c.

(s) In Epiſt. ad Victric. Rotomag. notant tamen authores Canonem ab Innocentio citatum non eſſe Synodi Nicænæ, ſed Sardicenſis.

(t) Can. 6. de hoc Canone & controverſiis inde deductis alibi vidimus.

(u) Epiſtola Innocentii in fine ſic habet: *Si autem majores cauſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, & vetus conſuetudo exigit, poſt judicium Epiſcopale referantur.*

Atticum Epiri Episcopum, ipsi exprobrat, quod illius causam ad tribunal Pontificium tanquam causam majorem non retulerit. Jam illo tempore desiit etiam frequentia Synodorum particularum: & ideo mirum non est, quod causæ majores frequentius ad Pontificem sint devolutæ. Sæc. VIII. emanavit collectio Pseudo-Isidoriana, in qua cum plures aliæ prærogativæ, tum hæc præcipue Pontifici asseritur, quod depositio Episcoporum ad ipsum tanquam una ex causis majoribus, contradicentibus Galliæ Episcopis, pertineat, a quo tempore causæ majores magis magisque determinatæ sunt. Accessit integra ferme cessatio Synodorum, frequentissimæ ipsorum Episcoporum & Metropolitarum ad Romanam Sedem provocationes, aliqualis negligentia Episcoporum sua jura minus strenue vindicantium, ipsa etiam authoritatis Metropoliticæ ad sopiendas, & determinandas lites causas & controversias insufficientia, Legatorum a tempore Nicolai I. ingenti cum authoritate, & hinc inde etiam Episcoporum præjudicio missorum frequentia, ac denique ipsa Pontificum authoritas, quæ a Sæculo VIII. usque ad XIII. immensa accepit incrementa. Absit, ut hoc jus reservandi causas majores in dubium vocemus: quin potius illud velut appendicem Primatus Pontificii ea, qua par est, submissione reveremur: neque tamen cum illis manus conferere nobis est animus, qui in ipsa frequentia reservationum, & pluralitate causarum reservatarum excessum Pontificiæ potestatis notare non verentur (x).

Jus reservandi est appendix Primatus Pontificii.

Causæ autem majores Pontifici nunc reservatæ potissimum sunt sequentes: Primo Causæ fidei (y). Secundo Translationis Episcoporum (z). Tertio Depositionis Episcoporum (a). Quarto Confirmationis illorum (b). Quinto Exemptionis (c). Sexto Canonizationum

Quænam hodie causæ majores?

(x) Petrus de Marca de Concord. lib. 1. cap. 10. &c.

(y) Meretur hac super re legi Thomassinus Tom. 2. part. 2. cap. 61. ubi adhuc plures causas, ex quibus hæ reservationes exortæ sunt, refert.

(z) Cap. 2. de Transl.

(a) Fecit id Nicolaus I. post editam collectionem Pseudo-Isidorianam.

(b) Nihil quidem de reservatione confirmationis habetur in Decretalibus, sed id successive factum est: & hoc jus confirmandi Pontifici stabilitum in Concordatis Germaniæ.

(c) De hoc constat ex ipsa praxi.

num (d). Septimo Unionum Ecclesiarum Cathedralium (e). Octavo Dispensationum in casibus gravioribus (f). Nono Absolutionum a gravioribus delictis, & Censuris Ecclesiasticis Pontifici reservatis (g). Decimo Constitutionis Coadjutorum Episcopalium &c. (h). Hic jam opportuna se offert occasio agendi de jure dispensandi, & de ipsis dispensationibus Pontificis.

§. V.

De jure dispensandi. Primitus dispensabant Synodi.

Eadem ferme fuere fata juris dispensandi & ipsarum dispensationum, quæ juris reservandi causas majores. Per tria prima Sæcula ipsi Episcopi nullo Pontifice Romano, aut Concilio Provinciali interveniente concedebant dispensationes: ubi vero exeunte Sæc. III. frequentari cœperunt Concilia, Episcopis visum est consultissimum, si ad ea dispensationes referrentur. Postea sensim dispensationes traductæ sunt ad Pontificem in iis etiam causis, in quibus Episcopi & Synodi poterant dispensare. Imo jam in Sæc. IV. & V. etiam ab Africana Ecclesia & ab Oriente Pontificibus fuisse supplicatum pro dispensationibus, quamplurimis exemplis ostendit Thomassinus. Incipiendo a Sæc. VI. usque ad XII. passim adhuc facultatem dispensandi exercebant Episcopi & Synodi, ita tamen, ut sæpe fieret recursus ad Sedem Pontificiam maxime in causis majoribus, & difficilioribus, quas ipsi Episcopi ad Pontificem amandabant. Lapsu temporis maxime Sæc. XII. & sequentibus, dum jam Synodi particulares ferme ex integro desierunt, & ipsi Episcopi non tantum sua jura negligentius vindicarunt; sed etiam sponte sua potestatem dispensandi in Pontifices transtulerunt, longe maxima pars dispensationum Sedi Apostolicæ reservata fuit tum per

Successive ad Pontifices fuit devolutum, & quomodo?

(d) Quoad Canonizationem tria sunt tempora distinquenda; unum usque ad Sæc. X.; alterum usque ad Alexand. III.; & tertium a tempore Alexandri usque nunc. Primo tempore potestas canonizandi erat penes Metropolitas & Episcopos. Sæcul. X. inceperunt Pontifices Romæ solemniter canonizare, prout id scimus de Sancto Udalrico, qui ad instantiam Conradi Episcopi Constantiensis a Joanne XV. fuit canonizatus, ita tamen, ut Pontifices hanc potestatem sibi solis non reservaverint, id quod fecit Alexander III., a quo tempore soli Pontifices solemnes canonizationes faciunt.

(e) Cap. 1. Ne sede vac.

(f) Etiam de hoc ex praxi constat.

(g) Idem dicendum de Reservatione casuum.

(h) Cap. 1. de Cleric. ægrot. in 6.

per Concilia, tum per ipsos Pontifices, prout id fuse probat cit. Thomassinus (i). Hodie ergo ferme omnes dispensationes in SS. Canonibus, in Impedimentis Matrimonii, Irregularitatibus, Censuris ecclesiasticis, Simoniis, aliisque delictis, in votis & juramentis ad Pontificem pertinent, nisi aliud habeant Episcopi vel ex Concil. Tridentino, consuetudine vel privilegio. Solent Authores multum disputare, an & quando Pontifex possit dispensare in Jure naturali & Divino; item de casibus Pontifici reservatis. Sed angustiae temporum & pagellarum jubent has quaestiones aliis curis reservare.

Hodie ferme omnes dispensationes pertinent ad Pontificem.

§. VI.

Ex hactenus dictis constat, quod potestas Pontificis quondam arctioribus limitibus circumscripta successive in immensum excreverit ad instar rivuli cujusdam, qui e tenui fonte ortus aliarum aquarum accessione paulatim ita crescit, ut in ingentem aquarum fluvium definat, & non tantum ferendis navibus par sit, verum etiam urbibus, & oppidis formidabilis incedat. Videamus ergo, qua arte hoc factum sit? Id ante omnia certum est, quod potestas Pontificis in se & sua radice spectata semper fuerit eadem: semper enim Pontifex fuit Primas Ecclesiae, & ut talis ab Ecclesia agnitus. Solummodo ex accidenti factum est non tantum, ut amplissima illa potestas se non potuerit in omnes mundi plagas protendere, suamque virtutem pleno alveo effundere; verum etiam ut successu temporis in eam plenitudinem, quam hodie in ea suspicimus, exsurrexerit. Erant prima Ecclesiae Saecula turbulenta, & gravissimis persecutionibus obnoxia, exiguus fidelium numerus, suo modo difficilior communicatio cum aliis Ecclesiis & Episcopis, pauciores Ecclesiae; a Rectoribus Ecclesiarum omnis ambitio, & suam jurisdictionem protendendi libido prorsus aliena, causae celeriorem expeditionem requirebant: ipsa judicia ad modum arbitrii sine strepitu forensi exercita citius terminabantur.

Quomodo potestas Pontificis creverit?

In se semper fuit summa, & per accidens valde restricta.

Postquam vero Saec. IV. & seq. Ecclesia in dies majora accepit incrementa, ipsa etiam potestas Pontificis crescere coepit, usque dum apicem suae Celsitudinis attigerit. Causas si quaeramus, tres quatuorve communius afferunt Acatholici: immensam, ut ajunt, regnandi libidinem, ambitionem, dominatum, & tyrannidem illorum potissimum Pontificum, qui a tempore Gregor. VII. claves Petri tenuerunt

Incipiendo a Sac. IV. semper crevit.

Acatholici quatuor assignant causas, sed non sine falso.

(i) Tom. 2. part. II. l. 3. cap. 24.

runt; collectionem Pseudo-Isidorianam ampliandæ, dilatandæque jurisdictioni Pontificum apprime faventem; ruditatem temporum, quibus difficile non erat piscari in turbido; ac demum Monachatum & Ordines Religiosos, qui ut suas exemptiones jura & privilegia stabilirent, causas Pontificum quascunque sua quantacunque authoritate sustentarunt, & in hodiernam usque diem sustentant. Sed qua ratione id probant? Ambitionem & tyrannidem inde probare contendunt, quod Pontifices sæcularibus potestatibus strenue restiterint, atque multa jura ecclesiastica, quorum erant usurpatores, ex eorum manibus extorserint. Verum anne ille ambitiosus & tyrannus dici meretur, qui sua jura defendit, & injustis invasoribus resistit? Collectionem Pseudo-Isidorianam longe aliam in multis ecclesiasticæ disciplinæ capitibus formam introduxisse sponte largimur. Num ruditas temporum tantum ad ampliandam potestatem Pontificiam contribuerit, quantum homines isti sibi imaginantur, jure optimo dubitaveris. Illud etiam facile damus, quod Monachi & Religiosi semper fidelius & sincerius Sedi Pontificiæ adhæserint, & in præmium egregie navatæ operæ varia privilegia obtinuerint: sed num propterea se criminis reos fecerunt, quod pro justitia causæ steterint (k)? Sed mittamus hos homines, quibus nihil magis est cordi, quam criminari Pontifices, & una cum his etiam Ordines Religiosos.

Refutantur.

Causæ allegantur genuinæ.

Dicamus igitur, quod res est, nempe ferme easdem fuisse causas ampliatæ potestatis Pontificiæ, quæ fuerunt reservationis causarum majorum: causæ erant nempe ipsa spectabilis dignitas Primatus Pontificii, frequentiores consultationes, relationes, provocationes, & appellationes ad Sedem Pontificiam factæ, præsidentia Pontificia in Conciliis, cessatio Synodorum provincialium, aliqualis in tuendis suis juribus negligentia, & spontanea submissio Metropolitarum, & insufficientia illorum ad componendos motus & turbines ad hunc apicem supremæ jurisdictionis evexit Pontifices. Ultimato denique causa principalis refundenda est in singularem DEI Providentiam bono suæ Ecclesiæ mirabiliter consulentis, quam ipse etiam Claudius Fleury in hac ipsa mirabili dispositione adorare non dubitat.

Etiam Catholici quidam in sedem Ponti-

In eo existimamus non modo Acatholicos, verum etiam DD. quosdam Catholicos esse injuriosos in Sedem Apostolicam, quod plures Pon-

(k) Refert Mabillonius, Abbates Cassinenses olim Pontifici ne quidem juramentum fidelitatis jurare debuisse ob suam fidelitatem, qua eidem semper adhæserunt. Vid. Mabill. Præf. ad Sæc. VI.

Pontificum majoris momenti ordinationes, e. g. Conſtitutionem Vicariorum Apoſtolicorum (l), conceſſionem Pallii (m), frequentiores Legatorum miſſiones (n), in peſſimam interpretentur partem, quaſi vero hæc omnia & ſingula ſtudioſe fuerint excogitata, & fraudulenter in ordine ad ſtabiliendam firmandamque Monarchiam Pontificiam, ac ſupprimendam authoritatem Metropolitarum, & Ordinariorum ordinata: Nam damus, quod hæc ampliandæ jurisdictioni maxime inſervierint; imo quod Legati Pontificii enormes commiſerint exceſſus. Porro autem fraudes & dolos interceſſiſſe, & in hunc ipſum finem a Pontificibus iſta fuiſſe ordinata, id nobis perſuadere non poſſumus. Poterunt fortaſſis facilius iſta ſibi perſuadere Politici ad cudendas fraudes & dolos nati & facti, qui occultos ſuos fines tegere norunt, & ab experientia ſciunt, quorſum ſua conſilia ultimato colliment, quibusque artibus & fraudibus univerſo orbi ſit illudendum. Num ergo in tanta ruditate temporum, & ſimplicitate hominum, qualem illis temporibus, quibus hæc facta ſunt, ferme totum orbem occupaſſe ſomniant, apud ſolos Pontifices peſſima conſilia, doli & fraudes ſuam fixerunt ſedem?

ficiam ſunt injurioſi allegando falſas cauſas.

Excuſantur Pontifices.

CAPUT IV.
De erroribus Pontificum.

§. I. *Quinam Pontifices erroris in fide arguantur?* II. *Quomodo Pontifices ſuppoſita etiam infallibilitate in dogmatibus fidei declarandis errare poſſint?* III. *Quænam ab Acatholicis male imputentur Pontificibus?* IV. *Quam caute & circumſpecte loquendum & ſcribendum de Pontifice.*

§. I.

Hactenus in Pontifice Legislatorem, Judicem, & Doctorem conſideravimus, illiusque poteſtatem, & jura explanavimus. Paucis de

De erroribus Pontificum remiſſive.

(l) Primum, cui dignitatis hujus Vicariatus legitur conceſſus, fuit Epiſcopus Theſſalonicenſis teſte Petro de Marca.

(m) Uſum Pallii referunt ad Sæc. IV. vel V. qui tamen cum effectu fuit propagatus per S. Bonifacium.

(n) Etiam Legationes Pontificiæ ſunt antiquæ, ſed per Nicolaum I. factæ frequentiores.

de illorum defectibus, & erroribus seu veris, seu falsis & affictis videamus. Non ignoramus, quod varii Pontifices diversorum errorum in fide rei agantur. Quoniam vero ferme omnes, aut certe principaliores jam supra recensuimus (a), Brevitatis causa illuc nos remittimus.

§. II.

In quibus quæstionibus errare possit Pontifex?

Inde recte fluit ulterior quæstio, an non saltem ut Doctores privati extra materiam fidei & morum in quæstionibus facti, Theologicis, Canonicis, Historicis, Astronomicis, Mathematicis, Philosophicis errare possint Pontifices? id si negaverint Infallibilitatis Pontificiæ defensores, actum erit de sua sententia: qua enim arte tot errores Pontificum excusabunt, nisi illos in Pontificem qua *Doctorem privatum* refundant, & in errores facti imputent? Pontifices errore facti errasse, & posse errare res nobis est indubitata: ita enim errasse errore facti ajunt Zephyrinum, & Zosimum, dum ille fraudibus Montanistarum inductus literas dedit pacificas; iste libellum a Cœlestio & Pelagio dolose compositum sibique oblatum aliquo modo approbavit. Haud secus in materiis Theologicis & Canonicis errarunt Joannes XXII., dum animas ex hac vita decedentes primum post resurrectionem universalem visuras DEUM aut tenuit, aut doceri permisit; & Greg. II. aut juxta aliquos III. (si tamen textus in Decreto Gratiani reperibilis genuinus est) dum dissolutionem Matrimonii quoad vinculum etiam propter infirmitatem uxoris (ponamus illam fuisse supervenientem) permisit (b). Et Zacharias, qui uxori, cujus maritus cum sorore illius concubuit, licentiam nubendi alteri concessit (c). Atque hoc adeo verum est, ut locum habeat, etiamsi Pontifex ad consultationem aliorum rescripserit: quia, dum rescribit Pontifex, neutiquam intendit semper oracula pro toto orbe Christiano effundere.

Erraruut in quæstionibus facti.

Possunt errare in rebus historicis, & errarunt.

Multo minus ab erroribus in rebus Historicis excusari possunt: quippe qui varios libros, epistolas, ac gesta Sanctorum spuria, dubia, & apocrypha a quibusdam Scriptoribus etiam famosioribus ex defectu sanioris Criticæ suis operibus inserta e. g. epistolas quasdam Clementis, & plures alias usque ad Siricium Papam, libros SS. Ignatio, Athanasio, Ambrosio, Augustino, Hieronymo, aliisque Patribus suppositos aut incaute tributos ita approbarunt, ut in ipsa templa, in ipsas ad popu-

(a) Vid. dicta de Infallibilitate.

(b) Can. 18. Caus. 32. q. 7.

(c) Can. 23. Caus. 32. quæst. 7.

lum Conciones, in libros precatorios, in Breviarium, in Romanorum Pontificum epistolas, ac in usum Scholarum penetraverint: e. g. historias de lepra, & Baptismo Constantini M., de lapsu Marcellini, de tot millibus Sociarum Virginum S. Ursulæ, de mirabili Martyrio quorundam SS. Martyrum &c.

Item in ceteris disciplinis Philosophicis. Minime vero hactenus privilegium inerrantiæ habuere Pontifices in rebus Astronomicis, Mathematicis, Geometricis, Philosophicis &c. Quondam Romæ male audiebat systema Copernicanum, sententia negans accidentia absoluta. Hodie utraque ibidem etiam publice & plausibiliter defenditur. *De errore Zachariæ in quæstione de Antipodis.* Quid dicamus de famosa illa ingenti animorum fervore quondam agitata controversia de existentia Orbis incogniti, & Antipodarum? Quis nescit, Zachariam Pontificem tanto animi ardore, zelo & æstu Antipodas negasse, ut in Virgilium quemdam (plerique illum fuisse S. Virgilium Episcopum Salisburgensem existimant) aliosque ipsi adhærentes contrariæ opinionis assertores fulmen excommunicationis vibrare non dubitaverit. *Inde nullum præjudicium authoritati Pontificiæ.* Atque hæc authoritati summorum Pontificum neutiquam præjudicant; imo illorum Infallibilitatem in rebus fidei & morum mirum in modum commendant: cum nemo hactenus dicere ausus fuerit, quod Christus Dominus illis suam assistricem gratiam etiam in his promiserit. Utrum Pontifex in hæresin privatam incidere possit, Theologis discutiendum relinquimus. Nobis sententia id affirmans ferme certa videtur.

§. III.

Acatholici sunt valde injuriosi in Pontificem. Quantum Heterodoxos offendat Authoritas Summi Pontificis, quibus calumniis, & convitiis ipsum lacessant, quæ crimina imputent, quibus artibus historiam de Pontificibus turbare, & adulterare soleant, nemo est, qui ignorat, id unice in votis habentes, ut illum e sua sede deturbent, & ad Garamantas & Indos usque ablegare valeant. Incipiendo ab ipso Petro, ipsum Romæ fuisse negant: quosdam Pontifices sanctissimos e. g. Gregorium VII. crudelissimæ tyrannidis incusant: aliis Pontificibus alia crimina, quæ scribere animus & calamus perhorrescit, imputant: imo & fabulas quasdam a suis etiam Doctoribus explosas e. g. fabulam de Joanna Papissa & sella stercoraria mentiuntur, & fingunt, eum in finem tantum, ut Pontifices apud suos faciant odibiles; apud Catholicos vero illorum authoritatem deprimant. Id facile damus, ipsos etiam Pontifices fuisse homines, a quibus nihil humani alienum erat: verum id ægerrime ferendum est, quod peccata hominis & peccata Pontificis confundant, delicta in im-

menſum exaggerent, & crimina horribilia ſingere non erubeſcant. Sed de hoc ſatis.

§. IV.

Caute & circumſpecte ſcribendum de authoritate Pontificis.

Supereſt, ut breviter dicamus, quibus cautelis de Authoritate Pontificis ſcribere vel diſputare oporteat. Rem oppido delicatam, & difficilem eſſe de authoritate Pontificis ſcribere apud omnes in confeſſo eſt. Quam enim facile limites juſti zeli, aut prudentis moderationis excedimus, illam vel exceſſive exaggerantes, aut ultra modum ad infima ſubſellia detrudentes? Hinc illud ferme ſemper accidit incommodi, ut, qui de ea pertractant, non ſolum obtrectationibus contraria ſentientium, ſed etiam ſuſpicionibus, & odiis eorum ſint obnoxii, de quorum authoritate ſcribunt. Contingit id potiſſimum de poteſtate Pontificis ſcribentibus, qui ſi vel a longe privilegia quædam Pontificis certe dubia in dubium vocare auſerint, neſcio quorum criminum, hæreſum & errorum rei aguntur; aut ſi illius authoritati ſublimandæ ſtudeant, de ſtudio partium, adulationibus, blanditiis ſe ſuſpectos reddunt. Fatemur, rem eſſe periculoſam quidquam authoritati Pontificis detrahere; imo vero Eccleſiæ vel maxime intereſſe, ut illius authoritas ſalva & incolumis conſervetur: verum inſimul in id eſſe incumbendum novimus, ut illam ultra ſuos limites nec extendamus, nec ſublevemus, incerta pro certis vendamus, & talia privilegia eidem afferamus, quæ convincenter probare non poſſumus; ſed cogitemus magis dari zelum exuberantem, zelum, ut ait Apoſtolus, *non ſecundum ſcientiam* errandi periculo obnoxium. Aut enim authoritatem Pontificis nimium deprimimus? & Eccleſiæ noſtræ ſummopere nocemus: aut illam cum exceſſu extollimus? & facile contingere poteſt, ut ſi illud privilegium vel in unico caſu ipſi defuiſſe monſtrari valeat, tota Eccleſiæ authoritas nutet, vacillet, aut omnino corruat, ut adeo prudens dubium remaneat, plusne noceant Eccleſiæ Pontificiæ poteſtatis moderati defenſores, quam illius exceſſivi vindices. Omnibus & ſingulis ego author ſim, ut legant Erudítiſſ. Ludov. Muratorium in hac re modeſtiſſime diſſerentem, cujus verbis præſenti capiti imponere finem eſt animus: *uti modeſti*, ait, *& non vulgaris animi hominisque ſupra ſuos affectus regnantis eſt, nil ſibi arrogare, quam quod in publicæ rei commodum, & in juſtitiæ & veritatis tutelam redundet, ita pii ſimul & prudentis eſt, nihil Eccleſiæ tribuere, quod tributum in ipſius Matris noſtræ contumeliam publicumque incommodum recidat. Ut eidem bene ſerviatur, & con-*

Intereſt enim ipſius Eccleſiæ.

Indiſcretus zelus nocet.

Doctrina Muratorii ſalubris.

consulatur, non solus zelus, non sola pietas consulenda est, sed scientia quoque, & omnium maxime prudentia (a). Jam satis.

CAPUT V.

De Notitia & Studio historiæ Romanorum Pontificum.

§. I. *De necessitate studii Historiæ Romanorum Pontificum* II. *ejus amplitudine.* III. *Utilitate.* IV. *Arte studendi, & fontibus originariis.* V. *Subsidii.* VI. *Regulis in hoc studio observandis.*

§. I.

Quemadmodum in Differt. de *Conciliis* specialiter de *notitia & studio Conciliorum* (b) ita etiam in præsenti de *historia Pontificum* agere placuit: Cum non minus hæc quam illa præcipuam partem Historiæ Universalis tam Ecclesiasticæ quam prophanæ constituat, & cum historiis quibuscunque particularibus regnorum, provinciarum, Episcoporum, Principum, hæresum & schismatum ita conexa sit, ut nec scriptores historiarum unquam perfectum aliquod & numeris omnibus absolutum opus perficere, neque illi, qui studio historico suam operam consecrant, unquam ad sublimen eruditionis historicæ apicem eluctari valeant, nisi subsidia & supetias ab historia Pontificum mutuent. *Studium historiæ Romanorum Pontificum necessarium.*

§. II.

Historiam Pontificum esse in suo ambitu amplissimam prima fronte conspicimus. Cum enim in Pontifice veluti in quodam centro coadunentur diversa munia amplissimæ sane dignitatis: dignitas Episcopi Romani, Metropolitæ in provinciis suburbicariis, Patriarchæ Occidentalis, Primatis in toto orbe Catholico, Principis territorialis per ditiones Romanæ Sedi subjectas; hæ dignitates vero nexum habeant individuum cum statu Ecclesiastico & politico, atque ex hoc ipso nexu resultent varii habitus ad Religionem, doctrinas fidei morum & disciplinæ, ad universos fideles, ad Episcopos seu in Conciliis congregatos, seu extra in regimine suarum Diœcesium occupatos, ad Rempublicam politicam, Imperatores Reges & Principes, ad ipsas regimini poli- *Amplissimum.*

(a) De ingen. moderat. (b) Cap. V.

politico Pontificis subjectas ditiones & provincias, fieri sane nequit, quin historia Pontificis innectatur cujusvis generis historiis, atque inde innumeræ controversiæ de illius Superioritate in universam Ecclesiam, potestate in Episcopos aliosque Ecclesiarum particularium Præsules, quin & in ipsos Imperantes, eorumque regna & provincias, ferendi leges, declarandi dogmata, ordinandi disciplinam ecclesiasticam, decidendi causas controversas oriantur.

§. III.

Triplex utilitas ex Historia Pontificum.

Ex his satis aperte liquet, ex historia Pontificum triplicem redundare utilitatem, quarum una Historiam Universalem; altera Ecclesiam; tertia Rempublicam spectat politicam. Sunt nempe Historiæ triplicis generis: sunt vel simpliciter *narrativæ*, quæ res gestas & facta simpliciter referunt: sunt *Polemicæ*, in quibus agitur de controversiis inter diversas diversarum religionum sectas agitatis, de regimine ecclesiastico, causis Religionis, & Ecclesiæ: sunt *politicæ*, in quibus systemata Rerumpublicarum, formæ regiminis, Principia & regulæ examinantur politicæ. Inde quid consequitur? nisi quod ex historiis *narrativis* mirum in modum illustrentur Historiæ Universales & particulares tam Ecclesiasticæ, quam prophanæ; ex *polemicis* dilucidentur systemata Religionum, dissidia sectarum invicem in principiis Religionis dissidentium, & ipsa jura Ecclesiæ Pontificum Episcoporum & Principum determinentur; ex *politicis* vero dignoscantur principia & regulæ, quibus Romani Pontifices utuntur in suo regimine politico.

Idcirco mirum videri non debet, quod Viri innumeri ferme ex omnibus nationibus doctrina eruditione & dignitate summe conspicui perficiendæ & exornandæ historiæ Pontificum suas operas locaverint, jamque tot libri super gestis Pontificum scripti in lucem publicam prodierint, ut vix in numerum cogi valeant, quin potius in vastissimos catalogos & codices redigi & colligi debuerint.

§. IV.

In hoc studio certæ observandæ sunt regulæ.

Triplicis generis Collectiones per-

Jam qua arte in hoc studio amplissimo sit versandum, videamus. Dubium non est, in eo observandas esse regulas, quas pro studio Conciliorum tradidimus. Idcirco inter *fontes originarios*, & *subsidia* Historiæ Pontificiæ erit distinquendum. Ad *fontes originarios* redigimus triplicis generis *catalogos*, *codices*, *seu Collectiones*. Prima est collectio *illorum Scriptorum*, qui suis libris historiam Pontificiam illustrarunt.

Altera

Altera est collectio *antiquorum & noviorum documentorum*, quorum auctores sunt vel habentur ipsi Pontifices. Huc pertinent *epistolæ, Bullæ, Brevia, aliaque rescripta Pontificum* veluti in unum collecta. Tertia est *collectio numismatum, antiquarum imaginum, Epitaphiorum aliorumque monumentorum antiquorum*: utpote quæ ad illustrandam historiam Pontificiam plurimum facere facile dignoscuntur.

tinent ad fontes originarios.

Primi generis collectiones reperiuntur in amplissimis collectionibus, Bibliothecis & Catalogis Scriptorum præcipue Italorum, Germanorum & Gallorum, quippe qui præcipue historias Pontificum accuratius & sincerius scripsisse noscuntur. Hujusmodi Scriptores plures recenset Guilielmus Cave (c). Mathæus Pfaffius (d) & Francis. Walchius (e), ex quibus non nisi paucos recensere liceat. Tales sunt *Bibliotheca Pontif. Ludov.* Jac. a S. Carolo Lyon 1643. Augustini Oldoini *Catalogus Authorum, qui de Romanis Pontificibus scripserunt* Perusæ 1676., & novissime Romæ 1734. a Joanne Meuschen *in Cæremoniali elect. & coronat. Pontif.* impressus. Nicol. Lengl du Fresnoi in dem *Cataloque des Histor.* Art. L. Quibus addantur Collectiones majores: quales sunt *Thesaurus Antiquit. & Histor. Ital. & Sicil.* Joan. Georgii Grævii, Jac. Perizonii & Petri Burmannii. Item Ludov. Muratorii *Scriptores rerum Ital.* Plures videantur alibi (f).

Collectiones Scriptorum reperiuntur in certis Catalogis.

Secundi generis Collectiones sunt sequentes: *Collectio Dionysii Exigui*, qui epistolas antiquorum Pontificum a Siricio usque ad Hormisdam primus collegit (g). *Altera Isidori vulgo Mercatoris*, qui suæ Collectioni inseruit Epistolas Pontificum a Clemente usque ad Siricium (h). Has dein epistolas sequentes Collectores suis collectionibus sparsim immiscuere, sicuti Gratianus (i). Inter noviores Collectiones facile præcipua est illa Petri Coustants, quæ inscribitur: *Epistolæ Romanorum Pontificum a S. Clemente usque ad Innocentium* (k). Hisce accedit *Bullarium Magnum*, de quo alibi fusius egimus (l). Huc reducunt

De Collectionibus documentorum, ubi reperiantur.

(c) Histor. liter. in Proleg.

(d) Introd. in Hist. liter. lib. 4. de Histor. Eccles. pag. 320. ubi commendat Slyterum, Sagittarium, Schmidium aliosque.

(e) Vorbereitungs Grundsätze.

(f) Apud eundem Walchium loc. cit.

(g) Vid. Differt. de Collect. I. Cap. II. §. VII.

(h) Differt. eadem Cap. III. §. VI. & seq.

(i) Differt. II. de Collect. Cap. I. §. II. & seq.

(k) Fuit hic Author ex Congreg. Mauriana, sane celeberrimus.

(l) Vid. Differt. II. de Collect. Cap. II. §. VI.

cunt aliqui Collectionem Bullarum, quæ in favorem & gratiam diversorum Ordinum religiosorum fuere indultæ Has noscere licet ex libris, in quibus historiæ diversorum Ordinum religiosorum leguntur. Apprime huc facit historia Ordinum religiosorum Hippol. Heliots, quæ in linguam Germanicam traducta prodiit Lipsiæ. Addantur alii Scriptores Monastici instituti, quales haud paucos recenset Mabillonius, etsi ad hunc scopum non omnes & singuli deserviant (m). Demum huc faciunt vel maxime ampliores Collectiones, & Historiarum libri, Acta & Documenta, *Annales Baronii* continuati, Ferdin. Ughellii *Italia sacra*, *Acta Sanctorum* a Bollandistis adornata, Edmundi Martene *Thesaur. monument.* Joan. Mabillonii *Acta Sanct. Ord. Bened.* & *Analect. med. ævi.* Luc. Dacheri *Spicileg.* Steph. Baluzii *Miscellanea*, *Gallia Christiana*, Bern. Pozii *Thesaur.*, Waddingii *Annal.* Petri de Ludwigs *Reliquiæ Manuscrip.* Ferdin. Gudeni *Collect. Monument.* Joan. Georg. Eccaardi *Corp. Hist. med. ævi.* Ludov. Ant. Muratorii *Antiquit. Ital. med. ævi.* Joan. Nic. de Hontheim *Hist. Diplom. Trevirens.* Plures hujusmodi Scriptores recenset Eberhard. Baring. (n), & Philip. Bonamici (o), qui omnino videri merentur, sed non nisi improbo labore legi, in ordinem redigi, & in singularem usum Incipientium converti & applicari possunt.

Huc pertinent ampliores Collectiones & historiarum libri.

Scriptores rerum Diplomaticarum huc spectant.

Tertii generis Collectiones sunt illorum, qui singulari studio se rei Diplomaticæ exornandæ consecrarunt, cujus studium ad illos pertinet, qui omne robur ingenii sui antiquitatibus devoverunt. Id sane negari non potest, quod historiis cujuscunque generis plurimum lucis affundat studium Antiquitatum, & ad eruendam veritatem historicam plurimum conferant non diplomata antiqua duntaxat, verum etiam numismata, monetæ, denarii, quos jam ingenti labore & immensis sumptibus ab Antiquariis, Archivariis, quin etiam Principibus & Magnatibus conquiri, & colligi novimus. Quasdam hujusmodi collectiones ad illustrandam Historiam Pontificiam oppido utiles recensere liceat. Huc faciunt *Hist. Summ. Pontif. a Martino V. ad Innocent. XI. per eorum numismata Claud. Dumoulinet* Paris. 1679. Phil. Bonanni *numismata*

(m) Tract. de stud. Monast. Cap. VIII. parum tamen ad hunc scopum faciunt Scriptores illi, qui historiam instituti Monastici Orientalis scripserunt, & a Mabillonio citantur. Usui erunt cœteri in fine allegati.

(n) In Biblioth. Script. Diplom.

(o) De Claris Epist. Pontif. Script.

mismata Pontificum &c. Romæ 1699. Ejusdem *numismata Summorum Pontificum templi Vaticani fabricam indicantia* Romæ 1700. Xaver. Scilla *breve notitia delle monete Pontificie antiche e moderne* Romæ 1715. Rod. Venuti *numismata Romanorum Pontificum præstantiora a Martino V. usque ad Benedictum XIV.* Rom. 1744. Joan. Vignole *antiquiores Pontif. Rom. denarii* Benedicti Floravantes Rom. 1734. Cœteros numismatum, monetarum, & denariorum quorumcunque Collectores præterimus. Ultimato huc pertinent *antiquæ imagines*, quæ antea in Ecclesia S. Petri; nunc vero & in hodiernam usque diem visuntur in Ecclesia S. Pauli. Imaginum harum authorem quidam faciunt Leonem Magnum; alii Symachum, quas dein Nicolaus III. continuasse refertur (p). Satis jam de fontibus originariis.

§. V.

Transeamus ad *subsidia*, vel si ita dicere lubet, ad fontes *derivativos* Historiæ Pontificiæ. Ad *subsidia* referimus I. Historias Pontificum, seu potius libros, in quibus vitæ, acta, & res gestæ Pontificum seu omnium seu aliquorum enarrantur. II. Historiæ ipsius Pontificatus, illius incrementa, decrementa &c. III. Libri in certo sensu Dogmatici & polemici, in quibus examinantur, dilucidantur, & deciduntur jura, prærogativæ, & quæcunque controversiæ, quas super his seu Catholici inter se, seu Sectarii contra Catholicos movere consueverunt. IV. Libri Chronologici, ex quibus vitæ & acta Pontificum mirum in modum illustrantur.

De subsidiis. Huc spectant quadruplicis generis libri, & quinam?

Quantum ad primam Classem distinquendum est inter Scriptores *antiquioris*, *medii*, & *novioris ævi*. Antiquiores potius *Catalogos Pontificum*, quam libros scripserunt. Porro autem nec hi Catalogi sunt sine usu & utilitate, & plurimum conferunt ad illustrandam Chronologiam temporum. Hujusmodi Catalogi plures reperiuntur tum in antiquis Patrum Ecclesiæ libris Irenæi, Optati Milevitani, Augustini, Eusebii Cæsariensis, Victoris Africani; tum antiquioribus manuscriptis noviter repertis, & a Viris eruditis in lucem publicam protractis. Talia reperiuntur *in Comment. ad Victorii Canonem Paschalem*, *in Actis Sanctorum* Danielis Papebrochii Tom. I. April. *Critica* Antonii Pagi Part. I. *Antiquitat. Ecclef. illustrat.* Emanuelis Schelstrats Tom. I. pag. 327. *In Prolegom. Francis. Bianchini* Part. II. &c. Præcipui ex his Scriptoribus

Sunt triplicis generis Scriptores, qui vitas scripserunt Pontificum.

Antiquiores scripserunt Catalogos.

Ubinam reperiantur?

(p) Vid. Francis. Bianchini Differt. de antiq. Rom. Pontif. Catalogis cap. III. pag. 70.

ribus habentur Schelstratius & Bianchini, qui de his Catalogis in Differtationibus specialibus egerunt, quas celeberrimus Muratorius suo Operi de Script. rer. Italic. Tom. III. part, I. inseruit.

Scriptores medii ævi. Scriptores quos vocamus *medii ævi*, a Sæc. V. usque ad tempora Reformationis sunt quamplurimi, ut vix in numerum cogi possint. Et hi jam fusiores & integros scripsere libros. Celebriores sunt sequentes: *Liber Pontificalis* Damaso Papæ falso adscriptus; probabilius primum Sæc. VI. compositus, quem aliosque nobis incognitos Sæc. IX. continuavit Anastasius Bibliothecarius, & Wilhelmus pariter Bibliothecarius. Hos aliosque libros, in quibus describuntur vitæ Pontificum, collegerunt celeberrimi Viri Hannibal Fabrotti, Ludov. Muratorius, Anton. David Alteserra, Joan. Campini, Francis. & Josephus Bianchini. Hos sequuntur Flodoardus Canonicus Remensis, qui de vitis Pontificum ad Leonem usque VII. quindecim libros scripsit (q). Abbo Abbas Floriacensis libros Anastasii in compendium redegit circa finem Sæc. X. Pandulphus Masca de Alatro Sæc. XII. vitas Romanorum Pontificum a Petro usque ad Innocentium III. edidit, & Anastasii historiam continuavit. Huc spectat Authoris ignoti *Historia Rom. Pontif.* quæ reperitur in Anecdot. Pezii Tom. I. part. 3. pag. 325. Item *Chronicon Summorum Pontificum atque Imperatorum a Martino Polono inchoatum, & a Ptolomæo de Lucca & Bernardo Guidone continuatum.* Idem hic Guido Sæc. XIV. post suum obitum reliquit *Annales Pontificum usque ad Joannem XXII.* Eodem Sæculo publicam lucem aspexit *Chronicon Pontificum Romanorum* Leonis Urbevetani, *Historia Pontificum Romanorum* Gervasii Riccobaldi de Ferrara, *Cronica delle vite de Pontefici* Francisci Petrarcha. Sæculo XV. vixit Bonifacius Simonetta Mediolanus, qui scripsit *Commentarios de persecutionibus Christianis, & Romanorum Pontificum historiam.* Ex his ferme omnibus notissimus est Bartholomæus, vel Baptista de Sachis Platina, qui *historiam de vitis Pontificum* scripsit. Opus istud est notissimum, iterato editum, in varias linguas Italam, Gallicam & Germanicam translatum: ab Onuphrio Panvinio & Antonio Ciracella ad finem usque Sæculi XVI. fuit continuatum.

Atque hi sunt præcipui Scriptores medii ævi, quibus vitas Romanorum Pontificum debemus, ad tempora usque Reformationis. Ab

(q) Ultimam operis hujus partem Mabillonius suis Act. Sanct. Ord. Bened. Sæc. III. part. II. inseruit.

Ab hoc tempore mira scribendi libido quoscunque etiam semidoctos invasit: ita mirum videri non debet, quod in hac potissimum materia innumeri libri prodierint: nam cum finis ferme principalis & vix alius Reformatorum fuerit, quam Pontificem de suo throno deturbare, mox inter Catholicos & Protestantes ad arma ventum fuerat. Quare ambo suos calamos strinxerunt: Protestantes historias adulterare, fingere fabulas, aut certe fictas exaggerare, Pontificum vitia detegere, denudare, augere, convitiis, injuriis, calumniis Pontificem orbi universo odibilem exosum & inimicum reddere totis viribus contenderunt. Catholici arma armis opposuere, atque omni studio nitebantur authoritatem Pontificis vindicare, fabulas detegere, injurias depellere, optime gnari totum Ecclesiæ Catholicæ systema subrutum iri, nisi authoritate Pontificis sustentetur. Juvat jam Scriptores Catholicos recensere, qui potissimum in conscribendis Pontificum vitis vel omnium, vel aliquorum fuere occupati. Vitas Pontificum in genere scripserunt Onuphrius Panvinius, cujus *vitæ Romanorum Pontificum* Venet. 1566. fuerunt editæ. Alphonsus Ciaconius in suo opere, quod inscribitur *vitæ & res gestæ Romanorum Pontificum*, & a Viris pluribus doctissimis notis additionibus & animadversionibus auctum 1677. Romæ prodiit. Andreas du Chesne, cujus *histoire des Papes* a suo filio Franc. du Chesne Paris. 1658. fuit edita. Abraham Bzovius in suo *Pontifice Romano*, & Joan. Palazzius *de gestis Pontif. Rom.* Ambo hi ab eruditis non adeo magni habentur: dum econtra plurimi æstimatur *Breviarium Pontificum* a Viro celeberrimo Francisco Pagi adornatum, & a suo cognato Antonio Pagi a Critica, quam in Annales Baronii scripsit, notissimo quoad tertiam partem typis editum. His accedit Antonius Sandini, cujus *vitæ Pontificum Romanorum* ex antiquis monumentis collectæ non tantum, sed etiam *Disputationes historicæ ad vitas Pontificum* maximi habentur, & pro usu scholarum singulis historiæ Ecclesiasticæ Cultoribus, & respective incipientibus plurimum commendari merentur. Alios minorum gentium deos, & Scriptores rerum Pontificiarum non sine ratione prætermittimus, eisque suam laudem, quam sibi apud eruditos compararunt, suam, inquam, laudem sane non invidendam neutiquam invidemus. Etiam illorum meminisse juvat, qui vitas Pontificum non nisi aliquorum suis scriptis illustrarunt, quo pertinet *historia Pontificum, qui e Gallia oriundi* erant Francisc. Bosquets Paris. 1632. *Gallia purpurata* Petri Frizons Paris. 1638. *De summis Pontificibus Gallis* Symphoriani Campiers; *Lusitania infulata* Antonii Macedo &c. *De Pontificibus Ord. Cisterciensis* Caspari Jongelin, & Ferdinand. Ughelli. Agmen claudat

Noviores Scriptores sunt innumeri & Catholici & Protestantes. Et quænam fuerit ratio scribendi?

Recensentur Scriptores Catholici.

Pontificium doctum Georg. Joseph. Eggs Coloniæ 1718. Huc demum jure optimo pertinent Scriptores, qui ampliores & universaliores Historias scripserunt, quarum notabilissimam partem propter nexum materiarum facit historia Pontificum: tales sunt *Historiæ Ecclesiasticæ* Baronii, Nat. Alexandri, Fleury, Tillemontii, *Critica* Pagii, *Opera* Muratorii, aliorumque.

Quinam Scriptores Protestantici?

Ad Scriptores Protestanticos delabimur: Hos ex Walchio (r) recensere liceat, & sunt sequentes: Robertus Barnes *vitæ Rom. Pont. quos Papas vocamus* Wittenbergæ 1536. Joan. Bale *Acta Romanorum Pontificum* Basil. 1538. Wilh. Hulsius *vitæ Rom. Pont.* Megisers *icones insignia & vitæ Pontif.* Jac. Revius *Historia Rom. Pontif. contracta.* Christoph. Besold *Roman. Pontif. series & vitæ.* Joan. Conrad. Dietrich *Breviarium Pontif. Rom.* Chronologische Historie von alle de Pausen Amstelod. 1700. Demum Archibald Bower *History of Papes Anglicani*, quam in linguam Germanicam vertit Doctor Rambach. Hujus quatuor Tomi typis sunt impressi, quos ad manus habemus.

Scriptores Pontificatus Romani.

Quantum ad secundam classem Scriptorum, eorum nempe, qui historiam ipsius Pontificatus scripserunt, existimat Walchius, similem historiam a Scriptoribus Catholicis vix posse exspectari, atque adeo solos Scriptores Protestanticos esse aptos & idoneos ad id laboris suscipiendum (s). Facile ominari & divinare licet, quid Author hic hisce tacite insinuare velit. Et profecto habet Walchius nos sibi in hoc puncto consentientes. Quis enim Catholicorum illam effrœnem, temerariam, & præsumptuosam scribendi libertatem, quam usque nunc Protestantes in conscribendis historiis Pontificiis tenuerunt, adoptare aut volet, aut poterit? Cum enim hi Doctores in id potissimum sint intenti, ut Pontificatum nigerrimis depingant coloribus, incrementa illius in dolos fraudes & technas, excessivum dominatum, quin etiam tyrannidem Pontificum refundant, & Pontificibus nescio quæ crimina & scelerum monstra imputent, nemo Catholicorum erit, qui illorum vestigia premere audeat, & salva religione possit. Non semel apud me mirabar, & mecum mirantur Viri alii emunctæ naris, primæ eruditionis, veritatis amantiores, & nullo religionis odio ducti, qua arte fieri potuerit, ut Doctores Protestantici, illi etiam, quibus sanior illuxit phœbus, qui cæteroquin in scribendo sunt modesti, graves, & mites, omnes modestiæ limites, quando scribendum erat de Pontificibus, excedere,

Ex mente Protestantium Catholici non sunt apti ad talem historiam conscribendam. Et quare?

Protestantes in scribendo mirum in modum excedunt contra Pontifices.

(r) In Vorbereitungs Grund-Sätzen.
(s) Loc. cit.

cedere, suasque historias nescio quibus fabulis, falsitatibus, convitiis & calumniis infarcire ausi fuerint: utpote qui omnia Pontificum facta etiam innocua in pessimas trahere partes, & talia affingere crimina consueverunt, de quibus ne quidem somniarunt. Item dico, & §. seq. dicam: Quidquid fecerunt Pontifices, id omne ex mente Protestantium nefas erat, crimen erat, & scelus erat sceleratissimum. Boni superi! quonamusque odium Religionis Viros cæteroqin eruditos, modestiæ in scribendo studiosos, optimorum Philosophiæ principiorum haud ignaros trahit, rapitque, ut saniorum regularum Philosophiæ rationalis, sanioris criticæ, ne dicam christianæ Religionis obliviscantur. Talem historiam fictionibus, convitiis, falsitatibus refertam sine dubio frustra a Catholicis exspectant Protestantes. Interim nunquam apud Catholicos defuerunt, qui similes fabulas detexerunt, falsitates confutarunt, facta Pontificum legitimis probationibus excusarunt, aut, si Pontifices erraste deprehenderunt, illorum errores (utique non in fide) aut ingenue fassi, aut in meliorem partem, quantum fieri poterat, interpretati sunt. Erant Pontifices pacifici, mites & humiles, usquedum Imperatores & Reges sese omnibus Ecclesiæ negotiis immiscuerunt, jura Pontificum turbare, jura Ecclesiæ usurpare aggressi sunt. Singulari divinæ Providentiæ adscribendum est, quod submiserit Pontifices robore animi, virtute gratiæ divinæ, sapientia & fortitudine instructos, qui se velut murum æneum machinationibus sæculi opposuerunt. Actum esset de re Christiana, nisi Deus in suis promissis fidelis usque nunc fuisset, & petram, super quam ædificavit suam Ecclesiam, virtute potentiæ suæ consolidasset. Si quis jam Catalogum Scriptorum Protestanticorum, qui historiam Papatus scripserunt, videre cupiat, sæpius citatum Walchium legere non pigeat (t).

Scriptores Catholici detegunt falsitates Scriptorum Acatholicorum.

Ad tertiam classem veniamus illorum, qui de controversiis inter Acatholicos & Catholicos, & inter hos ipsos agitatis seu regimen Ecclesiæ e. g. de Primatu, Monarchatu, Superioritate supra Concilia, & infallibilitate; seu Politicum Status Romani e. g. de jure in urbem Romam, donatione Constantiniana, Pipini, Mathildis concernentibus scripserunt. Et quis hos libros in numerum coget? Plures hujusmodi Scriptores jam supra recensuimus: Gersonium, Richerium, Dupinium, Petrum de Marca, Natalem Alexandrum, Fleyrium, Bossuetum, Bellarminum, Josephum Orsium, Launoyum, Gallum Cartier, & Petididierum. In tantum excrevit numerus horum librorum, ut

Scriptores controversiarum.

Sunt plurimi, jamque in Catalogos collecti.

(t) Vorbereitungs Grund-Sätzen. pag. 32.

ut viris eruditis placuerit illos in quosdam Catalogos colligere, quorsum pertinet Bibliotheca Pontificia Ludov. Jac. a S. Carolo; & altera Joan. Thom. de Rocaberti; item introductio in hist. Eccles. cap. 27. Caspari Sagittarii, & aliorum, quos recensere nimis longum foret.

Subsidia generalia.

Denique facienda est mentio subsidiorum generalium, quæ ad historiam universalem, & quascunque particulares rite addiscendas, & magis magisque in se perficiendas oppido, si non necessaria, saltem summe utilia esse noscuntur. Inter hæc præcipua sunt *Historia universalis*; ferme omnes historiæ particulares; & singulariter notitia *Chronologiæ*. Si quæ est difficultas in determinanda Chronologia cujuscunque historiæ, hæc certe summa est in Historia Pontificia; maxime quando ad tempora ævi antiquissimi, & medii retroflectimus. De re Chronologico-Pontificia optime meritus fuit Daniel Papebrochius in suo *Conatu chronico-historico ad Catalogum Romanorum Pontificum* Antw. 1685. Huic comites jungantur Antonius & Francisc. Pagi, Ludov. Muratorius, Schelstrat, Bianchini, Joan. Pearson *de serie & successione primorum Romæ Episcop.* Henricus Dodwellius *Dissert. de Pontif. Rom. primæva success.* Joan. Phil. Berratiers *disquis. Chronol. de success. antiquorum Episcoporum Rom.* Nicol. Lenglet du Fresnoi *Tabulæ Chronolog.* Estor Anmerkungen über das Staat- und Kirchen-Recht. Cæterum, quæcunque subsidio sunt aliis scientiis, ea vel maxime ad excolendum studium Historiæ Pontificum vel maxime conferre videntur.

Hue pertinet historia generalis, & Chronologia.

Quinam præcipue Chronologiam scripserint?

§. VI.

De regulis in hoc studio observandis.

Reliquum est, ut de regulis in studio historiæ Pontificiæ observandis agamus. Nescio profecto, an ullæ cujuscunque generis historiæ tot sint involutæ difficultatibus, pluribus scateant erroribus, adeo depravatæ, adulteratæ, & falsificatæ fuerint, ac historiæ Pontificum. Idcirco si in quacunque parte historiæ opus est accuratiori critica regulis prudentialibus sanæ rationis innixa, in hac certe historia saniora desiderantur principia ex jure naturæ, ex saniori Philosophia, ex fundamentis Christianæ Religionis, Theologiæ tam naturalis quam revelatæ depromenda.

In hoc potissimum studio sanioris criticæ sunt observandæ regulæ.

Distinguendum inter Scriptores Catholicos & Acatholicos.

Duplicis potissimum generis Scriptores rerum Pontificiarum oportet distinquere: nempe Acatholicos, & Catholicos; & inter hos iterum diversarum Nationum Historicos vel Theologos, quorum aliqui jura Pontificum non nunquam cum excessu efferunt & extendunt, sicuti Itali; alii modeste, & non raro nimium deprimunt, sicuti Galli; alii quasi Mediatores agunt, sicuti Germani.

Et inter Italos, Gallos, & Germanos.

Jam

Pessimum est studium Protestanticorum.

Jam quantum ad Scriptores Acatholicos nemo non novit, quod præcipuum illorum studium in eo sit, ut Pontifices e suo throno deturbent, aut omnino e toto orbe Christiano proscribant. Tædet, & pudet referre spurcitias, quibus suos libros ad imitationem Lutheri infarciunt, crimina, quæ Pontificibus falso imponunt, fabulas, quas suis libris immiscent, crises prorsus ineptas & excessivas, quibus omnia Pontificum facta in pessimam partem trahunt. Nunc Vicariatum Apostolicum a Pontificibus majoribus quibusdam Metropolitis collatum dente canino arrodunt: nunc Pallium ad hos vel quosdam etiam Episcopos transmissum tanquam vinculum quoddam iniquissimum, quo sibi Metropolitas & Episcopos subjugarunt Pontifices, eosque in compedes egerunt, pessime proscindunt (u): Nunc Pontifices audiunt injusti invasores, raptores & tyranni; nunc Antichristi, & si quod aliud hominum genus pessimum excogitari potest. Audeo dicere quod Tyranni crudelissimi Nerones, Domitiani, Diocletiani aliaque pessimorum hominum monstra non adeo vapulent in historiis, ac Pontifices.

Dissuadetur studiosis juvenibus lectio librorum protestanticorum.

Jam instar regulæ quoad lectionem horum Scriptorum damus, quod studiosis juvenibus lectio librorum protestanticorum, non eorum duntaxat, qui ex professo de Religione tractant; sed aliorum etiam historicorum, & Ecclesiastico-juridicorum, in quibus propter necessariam connexionem de juribus pontificiis agendum, oppido sit periculosa, & caute coercenda. Cum enim tales juvenes sint cerei ingenii in omnes doctrinas flexibilis, judicii non sat maturi, aliunde in libertatem sentiendi proni, novarum opinionum & doctrinarum amantes, vento superbiæ inflati, vani honoris cupidi, & docti videri volentes, multo minus principiis necessariis, sine quibus talis lectio petra scandali esse potest, sint instructi, facile fieri potest, ut in transversum agantur, pessima principia imbibant, in fide nutare, & vacillare incipientes periculum religionis subeant. Quisquis lectioni similium librorum se consecrare desiderat, pro priori quædam Præcognita habeat: præprimis autem principiis Christianæ Religionis, sanioris Philosophiæ rationalis, & theologiæ etiam positivæ instructus sit, necesse est. Audeo dicere, quod hujusmodi libri non nunquam doctissimos turbare valeant, nisi in suis principiis sint bene solidati. Et undenam illam libertatem sentiendi in materia religionis apud sæculares, Magnates & Politicos, illum contemptum Cleri, vilipensionem Sedis Pontificiæ & prin-

Nisi certa habeant Præcognita & principia

(u) Vid. supra cap. IV. §. III.

principia pſeudopolitica venire exiſtimamus, niſi quod hauriantur ex libris proteſtanticis, imbibantur in univerſitatibus Acatholicis?

Docentibus hæc lectio neceſſaria.

Viris econtra in lege peritis, Doctoribus lectio horum librorum eo magis eſt neceſſaria, quo certius eſt, quod ſine hac ne quidem Proteſtantium principia & doctrinas intelligere, multo minus refellere queant, & facile contingere poſſit, & ſoleat, ut in hoſtem ruant non viſum, contra hoſtem imaginarium in arenam deſcendant, arma ſtringant, & in errores turpiſſimos labantur, imputantes ſuis Adverſariis tales doctrinas, de quibus ipſi fortaſſis ne quidem ſomniarunt. Viris etiam doctis id non raro accidiſſe, certo ſcimus.

Regulæ a Doctoribus in hac materia obſervandæ.

Quantum ad Scriptores Catholicos, quemadmodum ille zelus exceſſivus multorum Catholicorum Scriptorum, quo Jura Pontificis nimium extendunt, Eccleſiæ nocivus eſſe facile intelligitur (x), ita etiam illorum ſtudium neutiquam eſt approbandum, qui, quantum poſſunt ſalva religione, authoritatem Pontificis ad ima deprimere conantur, id unice caventes, ne in errorem labantur manifeſtum: *Medio tutiſſimus ibis.* Juvabit attendere, cujus nationis ſit Scriptor. Itali pro Pontifice; Galli pro ſuis libertatibus gallicanis; Germani pro ſuis concordatis & juribus ſpecialibus ſeu conſuetudine ſeu præſcriptione & obſervantia acquiſitis usque nunc zelare conſueverunt. Caute igitur & circumſpecte horum principia ſunt adoptanda & applicanda. Quilibet in materiis ad Theologiam ſpectantibus ad prima religionis, Eccleſiæ, & Theologiæ principia; in materiis Juridicis ad leges univerſales non tantum, ſed etiam particulares Diœceſanas, pacta, conſuetudines & obſervantias reflectat, & demum id ſecum ſtatuat, quod ſibi conſultis rectæ rationis & religionis regulis certiſſimum, aut ſaltem probabiliſſimum videbitur.

Intereſt, cujus nationis ſit ſcriptor?

(x) Vid. Cap. IV. §. IV.

CAPUT

CAPUT VI.
De SS. Patribus.

§. I. *Quinam dicendi sint Patres & Doctores Ecclesiæ?* II. *Quotuplicis generis opera scripserint?* III. *Quænam in SS. PP., illorum lectione singulariter observanda sint?* IV. *Quæ & quanta sit illorum authoritas in Ecclesia?* V. *De Studio Patrum.*

§. I.

Magna fuit semper authoritas Patrum in Ecclesia. Ab Acatholicis male habentur.

Magnam in Ecclesia Catholica esse SS. Patrum authoritatem, & tantam, ut in statuendo dogmate vel maxime SS. Patres consulere, & ex unanimi, vel potiori illorum consensu non nunquam doctrinam fidei venari consueverit, apud Catholicos in confesso est, quidquid obmoveant Acatholici, qui licet Patres primorum Sæculorum, aliquos saltem, magni habeant, nihilominus tamen communius illos & eos præcipue, qui erga Sedem Romanam magis reverentes fuere, atque pro illius authoritate efficacius decertarunt, tam indigne & turpiter sepofita omni reverentia habent, tam enormiter traducunt, atque sugillant, ut illos, instar abjectissimæ sortis hominum, imposturæ, mendaciorum, ac fraudum accusare non erubescant, quasi vero nemo etiam hæreticorum fuerit, qui tantam fidei, & morum corruptionem induxit, ac ipsi. Animadvertunt nempe astuti homines vel maxime, quod illorum authoritate supprimantur: quare aliud remedium ipsis non suppetit, quam ut illam deprimant. & supprimant. Pudet illorum calumnias, quas hinc inde ex ipsorum Authoribus studiose annotavimus, in publicum proferre.

Quinam dicendi sint Doctores, & Patres?

Itaque ad Catholicos convertimur, qui, licet in ore & auribus hominum idem audiant Doctores & Patres, nihilominus ambos a se invicem discriminare solent. Nomine ergo *Doctorum* Ecclesiæ veniunt illi, qui eminenti doctrina & sanctitate floruerunt, & quos ut tales declaravit Ecclesia. *Patres* sunt, qui prærogativis hisce gaudent, & præterea *competentem habent ætatem.* Requiritur ergo tam in Patribus quam Doctoribus doctrina eminens, & sanctitas: quia Doctoris est *illuminare verbo;* Patris vero *pascere & nutrire verbo & exemplo.* Requiritur insuper in Doctoribus declaratio Ecclesiæ: quia non omni spiritui est credendum: & aliunde ad Ecclesiam spectat conferre gradus honoris, authoritatis, & dignitatis. Requiritur tertio in Patribus com-

petens antiquitas: quia debent esse testes & custodes Traditionis Divinæ, & hoc ipso Sæculo Apostolorum viciniores, vel saltem non adeo remoti. Alii ergo DD. nobis & nostris temporibus viciniores melius dicuntur Pædagogi, quam Patres: licet Ecclesia horum etiam aliquos titulo *Patrum* ex singulari ratione honoraverit (a). Quænam autem determinate requiratur ætas, & antiquitas, inter Authores non convenit. Putant plures DD. sufficere, si attingant Sæc. VI. & VII. adeoque agmen Patrum claudere S. Gregorium M., & Isidorum Hispalensem. Dictis non obstat, quod Ecclesia inter Patres habeat etiam aliquos, qui non modo nulla eminuerunt Sanctitatis præeminentia, verum etiam perversa fidei dogmata tenuerunt, & vel hæretici, vel hæreticorum fuere fautores, quales sunt Tertullianus, Eusebius Cæsariensis, Origenes, Rufinus &c., quidni enim Ecclesia illos in testes Traditionis assumat, ut de unanimi Ecclesiæ consensu, concentratione, & contesseratione eo certius constet: cum non raro veritas etiam ex ore inimicorum peti possit, & debeat, quorum testimonium tantæ majoris est authoritatis, quanto magis illud ab omni sinistra suspicione alienum esse dignoscitur.

Alii potius dicendi sunt Pædagogi.

Quidam, etsi non sancti, imo errantes in fide Patribus annumerantur, & quare?

§. II.

Quotuplicis generis opera Patrum?

Ajunt, duplicis generis Opera SS. Patrum esse distinguenda, nempe *Dogmatica*, & *Exhortatoria:* in illis clarius; in his plerumque obscurius sunt locuti propter *disciplinam Arcani* (b). Duæ hæ Operum classes complectuntur septem species: 1. *Catecheses*, quæ erant *instructiones domesticæ* tempore Quadragesimæ fieri solitæ pro illis, qui in Vigilia Paschatis baptizandi erant. Et in his clare loquebantur. Secundo *Tractatus Polemici* ad fidem contra hæreticos defendendam pertinentes. Tertio Apologiæ ad Ecclesiam a calumniis paganorum & hæreticorum purgandam scriptæ, quales sunt duæ Apologiæ S. Justini M., Apologia Tertulliani, Athenagoræ, dialogi Felicis Minutii &c. Quarto *Homiliæ* & *Sermones* in Conventibus publicis habiti: & in his aliquoties propter præsentiam gentilium & paganorum obscurius, & quasi mystice loquebantur. Quinto *Epistolæ* de diversis materiis ad fideles, vel etiam ad alios directæ, in quibus non nisi parabolice non raro suam mentem explicabant. Sexto *Commentaria* in S. Scripturam.

(a) E. g. S. Thomam Aquinatem, & S. Bernardum.

(b) Disciplina hæc apud Græcos *Oeconomia;* apud Latinos *Dispensatio* audiebat.

ram. Septimo *Historiæ Ecclesiasticæ*. Octavo *Opera pietatis*, in quibus etiam plerumque Oeconomiæ causa occultabant mysteria fidei. De his vid. Authores passim (c).

§. III.

Varias regulas in lectione Patrum & censura Operum illorum observandas passim DD. tradunt. Nos paucas quasdam, easque magis præcipuas dabimus. *Regula prima*: est videndum nempe, an materiam aliquam quasi ex professo, & studio examinaverint, vel non nisi per accidens & obiter de ea locuti fuerint? Si primum: tunc illorum sententia apud Ecclesiam ingentis ponderis esse consuevit, maxime quando alios Patres sibi consentientes habuerunt. Si secundum: tantum fiduciæ Ecclesia in illorum doctrina non posuit. Et recte quidem, quia in priori casu facilius Assistentia Spiritus S. illorum industriæ cooperantis, & velut inspiratio illius ad scribendum interne stimulantis, quam in altero casu, præsumi potest. *Regula secunda*: hoc ipso, si appareat, quod Patres aliquam materiam principaliter tractaverint, & maxime si disputative contra hæreticos egerint, deprehendere licebit in ipsis vehementem quemdam ardorem in persequendis hæreticorum sententiis, ut videri possint, modum & fines veritatis excessisse (d). *Tertia regula*: nosse juvat, de qua materia scripserint, in qua potissimum excelluerint, contra quas hæreses scripserint, & ideo singularis ratio habenda illorum Patrum, quos DEUS quovis Sæculo in sua Ecclesia posuit, ut errores, & hæreses eo tempore grassantes prosternerent. Sic S. Augustinus in materia de gratia, S. Hilarius, Basilius, Gregorius Nazianzenus circa fidem de Trinitate DEI, S. Athanasius circa dogma de Divinitate Filii, SS. Cyrillus Alex. & Flavianus circa mysterium Incarnationis primas tenent. *Regula quarta:*

Traduntur regulæ in lectione SS. Patrum observandæ.

(c) Vid. Douiat, & Petrus Annatus, ex quibus multa deprompsimus.

(d) Sic S. Gregor. Taumat. in Disput. cum Eliano ethnico pluralitatem Deorum Christianis objiciente ita defendit unitatem, ut crederetur cum Sabellio tres personas confundere. Sic etiam S. Dionys. Alexand. ita exarsit in refutanda hæresi Sabellianorum, ut quibusdam videretur essentiam cum tribus personis confundere, & propterea apud Sedem Apostol. se purgare debuerit. Sic denique S. August. tanto spiritu ac verborum ardore defendit necessitatem gratiæ, ut quibusdam liberum Arbitrium sustulisse videretur.

Errores Patrum prudenter excusandi. *Ante definitionem Ecclesiæ nemo hæreticus.*

ta: in ipsa lectione ulterius caute advertendum ad errores, quos hinc inde deprehendimus, & licet eos dissimulare non oporteat, excusari tamen debent, quantum salva veritate, & inspectis prudentiæ regulis possunt: & ad eos excusandos id singulariter scire juvat, quod doctrina aliqua hæretica non sit ante definitionem Ecclesiæ: & ex hoc capite excusari debet ab errore S. Cyprianus in materia de valore Baptismi hæreticorum, S. Irenæus, Justinus, Lactantius, aliique Patres *Chiliastæ* ex eo dicti, quod millenarium Regnum Christi statuerint; aliique, quibus persuasum fuit, animas ex vita decedentes ante finale judicium visione beatifica non fruituras; item illi, quos inter etiam solet numerari S. Augustinus, qui animas fieri per traducem tenuere, aut dari Antipodas negarunt. Attendendum ulterius, in qua lingua scripserint: quia aliud verba græce; & aliud latine significant e. g. *hypostasis*, de qua voce, & illius sensu tamdiu inter Græcos & Latinos fuit disceptatum. Quod si alicubi errasse deprehendantur, nonnisi cum honore & debita reverentia tractandi sunt. Et demum magis studendum, ut illos conciliemus, quam committamus. Denique pro hodierna praxi *Regula quinta* est, quod hodie vel maxime scire juvet, quænam sint Opera genuina, dubia, apocrypha, & spuria: quia mediante Critica etiam saniori (de Critica excessiva, & velut in SS. Patres grassante, qualem exercuere Acatholici, & quidam etiam Catholici Joannes Launoyus, Harduinus, Simonius, Dupinus) deprehensum est, quod multa Opera SS. Patribus ad majorem conciliandam authoritatem supposita; plura vero ab hæreticis adulterata fuerint. Ideo autem ad id attendendum est, ne specie veritatis aut falsitatis aliquoties decipiamur, opera dubia, apocrypha, vel spuria allegemus, & hoc modo crisibus, & irrisionibus doctiorum nos exponamus. Quænam autem sint genuina Opera Patrum, & dubia vel spuria, nemo melius docuit, quam Patres Benedictino-Mauriani in suis castigatissimis Editionibus SS. Patrum. Si quis scire desideret, quosnam potissimum Patres pro studio Theologiæ & Juris Canonici in quavis materia legere oporteat, consulat Mabillonii Tract. de studiis Monasticis cap. 4. Nolim vero, ut multum fidas Dallæo *de usu Patrum*, cujus perversas doctrinas refellere tanti moliminis non foret, nisi serviendum esset angustiis temporum, & pagellarum (e).

De operibus, & editionibus remissive.

§. IV.

(e) De his plura vide infra §. V.

§. IV.

Tria potissimum sunt, quae de authoritate Patrum Doctores Catholici communiter tenent. Primum est, quod unanimis Patrum consensus infallibilem fidei regulam constituat, non quidem *a priori*, quasi ipsi dogma fidei faciant; sed a posteriori: quatenus consensus iste est infallibile signum, hanc vel illam doctrinam esse a DEO revelatam: & hinc Ecclesia usque nunc in definiendis fidei controversiis singulari semper industria antiqua Patrum monumenta consuluit, & juxta concordem illorum consensum dogmata fidei definivit. Secundum est, quod sententia unius aut alterius, vel etiam plurium Patrum non nisi argumentum probabile faciat. Imo non nunquam major etiam pars Patrum Ecclesiam in suas partes pertrahere, aut illi definitionem dogmatis persuadere non potuit, tunc nempe, quando unus alterve gravissimae authoritatis contrarium sensit, & huic subsequentium saeculorum Patres adstipulati sunt. Exemplum manifestum habemus in opinione Chiliastarum, cui plures primi & secundi Saeculi Patres adhaeserunt, uno alterove in opinionem contrariam abeunte, quorum tamen opinionem secuti sunt Patres Saeculorum sequentium ferme omnes. Et quod magis est, unus etiam ex Patribus tantae aliquoties authoritatis fuit in Ecclesia, ut Ecclesia definitionem dogmatis, saltem in illis quaestionibus, quarum definitio Ecclesiae tantopere non videbatur necessaria, suspenderit. Sic enim, licet Patres ferme omnes tam latini, quam graeci docuerint, universum hoc non in uno instanti, sed sex continuis diebus fuisse productum, haec tamen doctrina uno contradicente S. Augustino (licet etiam aliae fuerint causae) in dogma fidei non fuit assumpta. Tertium est, quod non omnes Patres sint aequalis authoritatis, & in una alterave materia alter alteri praevaleat. Quatuor igitur ponunt gradus approbationis: primus est, quando libri hujus vel illius Patris in publicis scholis, & solemnibus Ecclesiae officiis usurpantur. Secundus est illorum, qui ab Ecclesia singulari titulo sunt honorati, quales sunt 4. Doctores Ecclesiae in cap. *Gloriosus* de Reliq. Tertius illorum, quorum libri in aliqua certa materia sunt singulariter approbati e. g. libri S. Augus. de lib. arbit. & grat. in materia de gratia. Quartus demum & supremus approbationis gradus est ille, quo liber decretorio & definitorio Ecclesiae judicio tanquam Catholicus, & velut regula fidei omnibus sequenda proponitur, uti 12. Anathematismi Cyrilli Alexand. contra doctrinam Nestorii &c.

Quomodo unanimis consensus Patrum faciat regulam fidei?

Qualis sit authoritas unius alteriusve S. Patris?

Patres non sunt ejusdem authoritatis.

Quatuor gradus approbationis.

§. V.

§. V.

Tria ad istud studium spectant.

Reliquum est, ut quam brevissime de studio *Patrum* agamus. Tria potissimum ad istud studium recte ineundum desiderantur. I. ut sciamus, quos præcipue Patres legere oporteat, quo ordine sint legendi, & quid in eorum studio sit observandum. II. ante oculos habendæ sunt certæ regulæ criticæ ad discernenda genuina opera SS. Patrum necessariæ. III. habenda omnino est ratio Editionum, & in seligendis SS. Patrum editionibus regulæ quædam generales adhibendæ.

Videndum, qualem sibi quis scopum in studio Patrum præfixerit.

Quantum ad primum quisquis studio & lectioni Patrum suas ingenii vires consecrare vult, certum sibi finem præstituere debet. Aut enim quis finem principalem suorum laborum sibi præstituit ipsum *studium Patrum;* aut propter alias scientias perfecte comparandas in Ordine ad Theologiam, Historiam, vel Jurisprudentiam illud assumit? Si primum: tunc ampliori instructione opus erit, ut hic talis suum studium utiliter & cum fructu prosequatur. Hujusmodi ampliorem instructionem suppeditat Mabillonius (f), quem meliorem in modum commendamus. Servient etiam tum ea, quæ §. III. animadvertimus; tum ea, quæ mox de regulis Criticis breviter differemus. Si secundum: tunc faciendus erit selectus. Theologus legat illos Patres, qui velut ex professo scripserunt de dogmatibus fidei, & contra hæreses, quorum prolixum Catalogum recenset citatus Mabillonius (g). Historicus occupetur in illis Patribus, qui temporum rerumque suo ævo gestarum scripserunt historias: quales sunt Eusebius, Hieronymus, Sozomenus, Epiphanius, Socrates &c. Jurisprudentiæ Candidatus evolvat libros Patrum, e quibus disciplinam ecclesiasticam perfectius haurire licet. Ad studium vero disciplinæ Ecclesiasticæ, teste Mabillonio non modicum conferet legere Apologetica, quæ Christianæ Religionis gratia emanarunt, in quibus disciplina & mores vivide adumbrantur, quibus præterea veterum Patrum Epistolæ sunt superaddendæ præcipue S. Ignatii Martyris, & S. Cypriani; item epistolæ Canonicæ Dionysii Alexandrini, Gregorii Nysseni & Basilii, epistolæ D. Gregorii Magni, opera Isidori Hispalensis, Ivonis Carnotensis, Petri Blesensis, D. Bernardi aliorumque (h).

Alios Patres legere debet Theologus, alios Juris studiosus, alios Historicus.

Semper fuere falsarii, qui libros adulterarunt.

Quantum ad secundum res aliunde est notissima, nullo non sæculo fuisse falsarios nebulones, qui non modo Patrum scriptis violentas manus

(f) In Tract. de Stud. Monast. cap. III.

(g) Loc. cit. §. III. (h) Vid. Mabillonius loc. cit.

manus injecerunt,& partim addendo,partim detruncando,fœde interpollando,sed & integros libros a se confictos iis impudenter suppofuerunt. Undenam enim tot *Evangelia*, *constitutiones*, *traditiones*, *revelationes*, *itinera* sub ipsis Apostolorum nominibus olim venditata, *a nescio quibus fabularum sutoribus sub Apostolorum nomine* scripta, ait Augustinus (i)? Et si nec ipsis Apostolis pepercerunt, quid mirum, si in illorum successores grassata sit effrœnis hæc fingendi licentia? cui non nota, quæ sub Clementis Romani, Lini, Prochori, Martialis, Melitonis, Justini Martyris, Tertulliani, Cypriani, Dorothei, Athanasii, Hieronymi, Augustini, Chrysostomi &c. nominibus circumferuntur spuria (k)? Ne igitur in errores labamur pessimos, falsa pro veris venditemus, sapientiorum irrisionibus nos exponamus, opus erit quibusdam regulis pro recte discernendis veris a falsis sane necessariis.

Regulæ pro discernendis operibus genuinis.

Varias hujusmodi regulas præter alios (l) tradit Guilielmus Cave (m), e quo aliquas depromemus, quamquam omnes adoptare non audeamus.

I. *In quocunque opere rerum personarumve, scriptoris, cujus nomen præfefert liber, ætate recentiorum, occurrit mentio, certum est falsitatis indicium.* Regulam hanc tam quoad *personas*, quam *res* variis illustrat exemplis. Quoad *personas*: sic enim liber de trinitate Tertulliano attributus Sabellianorum meminit, qui post Tertulliani demum tempora exorti sunt. In Titi Bostrensis Commentariis in Lucam Gregor. Nazianz., Nyssenus, Chrysostomus, Cyrillus Alexand. non una vice citantur. Quis ergo hos libros esse genuinos dicere ausus fuerit? Quoad *res*, quarum nomine veniunt ritus, cæremoniæ, controversiæ, hæreses, profecto in Canonibus, & constitutionibus Apostolicis, operibus Dionysii Areopagitæ, Epistolis antiquorum Pontificum nullibi non occurrunt sexcenta de templis, altaribus, consecrationibus, vestimentis, pœnitentia publica, Monachatu &c., quæ sane redolent noviora tempora.

II. *Vocabula nova, vel novatæ significationis, & quæ manifesto sunt sequioris ætatis, librum, quo reperiuntur, esse spurium liquido ostendunt.* Ex hoc capite existimant Critici, in apocryphorum numerum esse relegandas Epistolas Decretales antiquorum Pontificum: liturgias Apostolis attributas, utpote in quibus frequenter occurrunt nomina Primatum Patriarcharum, Metropolitanorum, Archiepiscoporum, apocrysiarorum &c. de quibus

(i) Ad Vincent. Epist. 48. (k) Guiliel. Cave in Proleg. Sect. VI.

(l) Quales sunt Honoratus a S. Maria, Dupinus, Launoius, Hyperius de ratione Stud. Theolog. Rivetus tract. de Patrum authorit. Spanhemius Introd. ad hist. novi testam. (m) In Proleg. ad hist. liter.

quibus prima Ecclesiæ christianæ sæcula ne quidem per somnium cogitarunt.

III. *Fabulæ inanes, aliæque ineptiæ ab ævi Apostolici, vel Scriptoris alicujus antiqui ingenio & gravitate abhorrentes, librum, quo continentur, suppositium esse clamitant, aut saltem justam de eo dubitandi rationem suggerunt.* Ex hac ratione e numero librorum genuinorum expungunt accuratiores Critici Proto-Evangelium Jacobi commentis plusquam Judaicis de Joachim & Anna, de Mariæ natalibus, educatione, nuptiis, & partu refertum, libellum de nativitate B. V. inter Hieronymi opera repertum, quibus multi addunt Periodos Pauli & Theclæ. Plures hujusmodi libros recenset Cave loc. cit.

IV. *Stylus, totiusque orationis contextus, longe diversus ab eo dicendi charactere, quo in genuinis suis libris usus est Author, manifestum præbet suppostitionis argumentum.* In hoc criterio conveniunt Critici ecclesiastici Eusebius, Hieronymus, Gennadius, & recentiores omnes. Instar omnium probationum sit testimonium S. Augustini, qui, dum oborta fuit controversia de Cypriani sententia circa baptismum ab hæreticis collatum, & nonnulli Cypriani epistolas confictas esse clamitarunt, eas Cypriani esse ex sermonis textura dijudicavit S. Augustinus, *eo quod stylus ejus*, ut inquit, *habet quandam propriam faciem, qua possit cognosci* (n). Et quis etsi latini sermonis & artis oratoriæ peritissimus, alterius stylum adeo dextre imitabitur, ut non seu in nitore verborum, seu elocutionis forma, seu dispositionis artificio attente legenti nullum se prodat discrimen?

V. Merito tanquam liber spurius, adulterinus vel suppositititius rejicitur liber, in quo reperiuntur dogmata iis plane contraria, quæ author in genuinis suis operibus docuit. Velim hanc regulam cum grano salis accipi, de dogmatibus & doctrinis majoris momenti, non de rebus levioribus: quis enim ille mortalium est, qui non aliquoties in rebus levioris momenti lapsum memoriæ patitur? Econtra ab omni verisimilitudinis specie abhorret, quod unus idemque Scriptor prudens, gravis, eruditus sibimetipsi in dogmate quodam contradicat, & propositiones quandoque e diametro pugnantes suis libris intexat. Quapropter S. Augustino merito abjudicantur libri Hypognosticon, utpote in quibus Pelagiana dogmata diserte traduntur, cum tamen nemo fuerit, qui ea acrius & fortius impugnaverit, ac idem sanctus Doctor. Nemo facile, cujus intellectui sanior affulget phœbus, S. Cyrillo Alex. attribuet *homilias in Leviticum*, in quibus multa de animarum præexistentia, de impiorum suppliciis aliquando

(n) Ad Vincent. epist. 48.

quando finem habituris aliisque Origenis dogmatibus continentur, eo quod Cyrillus præcipuus fuerit Origenis adversarius.

VI. *Falsitatis vel fraudis suspicionem injicit, si in libro authorem græcum sibi vendicante occurrat latinorum verborum explicatio & censura.* Hujus regulæ rationem dant, quod istud a Græcorum consuetudine abhorreat. Ait Caveus hanc regulam habere maximum usum in exterminandis variis Origenis opusculis, quem proin legere libeat (o).

VII. *Opuscula, quæ veteres damnarunt tanquam spuria, ægre admodum admittenda sunt tanquam vera, nisi validissimis argumentis eorum veritas demonstretur, tunc maxime quando accedunt illorum suffragia, quorum interest, ut habeantur pro sinceris & genuinis.* Stat sane præsumptio maxima pro antiquis, quod rem bene examinaverint, non temere, non fraudulenter, non inconsiderate egerint. Et quis melius de veritate & falsitate operis judicare potuit, quam veteres, coævi, synchroni? quid hac regula velit dicere Caveus, optime perspectum habemus: nempe agit contra eos, qui zelo indiscreto abrepti, nescio quid obsequii Ecclesiæ se exhibere existimantes studiose libros antiquissimos, in quibus quædam, quæ vel ad fidem, vel ad authoritatem Ecclesiæ & Pontificis, vel ad pietatem facere videntur, conquirunt, eosque orbi christiano obtrudere conantur, etsi similes libros tota retro antiquitas vel ignoraverit, vel tanquam spurios rejecerit, aut saltem pro suspectis habuerit. Profecto stabit Religio Catholica immota, stabit Ecclesiæ authoritas inconcussa, florebit genuina & mascula pietas christiana, licet innumeri hujusmodi libri suspecti apocryphi suppositititii amandentur. Fulcra Religionis Ecclesiæ, & virtutis sunt scriptura & traditio sincera. Econtra periclitabitur Religio, mutabit authoritas Ecclesiæ, si lubricis innitatur fundamentis, quæ detecta falsitate facile possunt subrui. Plura de hoc argumenti genere videantur in Honorato a S. Maria, & Guillielmo Cave.

Quantum ad tertium, nihil fere est in toto rei literariæ circulo, in quod frequentius impingere solent Juniores in stadio theologico minus exercitati, quam in pravis, minusve commodis SS. Patrum editionibus in usus suos comparandis, dum nulla cura, nullo habito delectu, arripiunt, quidquid in proclivi est, quidquid prima statim fronte sese iis offert (p). Quo fit, ut non sine gravi sumptuum, temporis, & quod pretiosius adhuc, ipsius quandoque veritatis dispendio, editiones quotidie terant imperfectas, corruptas, vitiis & erroribus scatentes, quæque legentibus fucum faciunt, & non raro a recto veritatis tramite abducunt. Quare recte monet Mabillonius (q), dum dicit: *diligenter distinguenda esse opera vera ac legitima ab apocryphis & suppositititiis. Quod si non præcaveatur, in varios ingentesque errores poterit Lector facile labi, nec totum illum, quem ex tali lectione sperabat, fructum exhauriet. Quapropter meliores Patrum editiones fas erit inquirere.* *Habendus est selectus editionum.*

Regulas in seligendis SS. Patrum editionibus observandas tradit citatus Caveus (r), easque mirum in modum illustrat. Sunt hæ regulæ prolixiores, ut adeo eas hic adducere & illustrare longum nimis foret, & difficillimum accideret. Juvat tamen breviter illas referre, & desuper unam alteramve animadversionem facere.

(o) Loc. cit. pag. 17.
(p) Loc. cit. (q) Tract. de Stud. Monast. cap. III. §. III.
(r) Loc. cit. Sect. VII.

Regula I. *Editiones SS. Patrum quo ſunt vetuſtiores, eo ſunt ut plurimum fideliores.* Hujus regulæ duplicem rationem dat laudatus author, 1mo, quod editiones, quæ in primis rei typographicæ incunabulis prodierunt, ex optimis Manuſcriptis ſint expreſſæ, & non immerito Manuſcriptorum vicem ſupplere poſſint. 2.do Quia nondum natis de reformanda Eccleſia controverſiis & diſſidiis nulla ſatis idonea cauſa ſubeſſe poterat, cur in excudendis Patrum operibus fraude uterentur. Verum metuo, ne hæc regula ſæpiſſime fallat: nam utique in ſcriniis & Bibliothecis non modo opera genuina, ſed etiam ſpuria, falſa, adulterata, & ſuppoſititia latuere, quæ deln ſine delectu veris & genuinis fuere immixta, & ſic ex defectu accuratioris critices in lucem publicam prodierunt. Aut dicet fortaſſis hic author, quod omnia opera ſpuria primum poſt reformationem fuerint conficta? quis hæc dicere auſus fuerit? nunquid ultimis primum ſæculis per artem criticam vera a falſis ſunt diſcriminata?

Regula II. *Opera SS. Patrum, quæ ex Roberto Stephani officina græce prodierunt, cæteras editiones emendationis cura, & typorum nitore facile vincunt.* Hæc regula dilucidatione ulteriori non indiget.

Regula III. *Patrum latinorum editiones Frobenianæ jure merito magni æſtimantur.* Facile aſſentimur Authori hujus regulæ ex iis ipſis rationibus, quas adducit. Interim nolumus in laudes officinæ Frobenianæ multum excurrere. Abundanter in illius laudes dixit citatus Scriptor.

Regula IV. *SS. Patrum opera, quæ græce & latine Pariſienſes, præſertim eruditiſſimi PP. Mauriani in lucem emiſerunt, aliis in ſuo genere palmam præripiunt.* Immortali id cedit gloriæ Congregationi Benedictinæ S. Mauri, quod illius alumni intra ſpatium unius ſæculi pro bono literario, politico & Eccleſiæ tantum laboraverint, quantum vix ullus Ordo Religioſus ſpatio ſæculorum plurium, ea potiſſimum ex ratione, quod adornaverint editiones Patrum longe ampliſſimas, accuratiſſimas, & caſtigatiſſimas, easque eruditiſſimis notis & animadverſionibus illuſtraverint, in quorum jam laudes excurrere ſupervacaneum foret, cum illas libri innumeri, quas orbi literario communicarunt, loquantur & declament.

Regula V. *In diſcernendis SS. Patrum editionibus plurimum refert ſcire, quis editionis curam in ſe ſuſceperit.* Cum ex editoris fide, peritia, diligentia ipſius editionis pretium integre dependeat. Hæc regula pariter per ſe eſt clara.

Regula VI. ex mente hujus authoris eſt: *præcipue cavendæ ſunt editiones SS. Patrum, quæ in iis locis prodeunt, in quibus ſacræ Inquiſitionis viget officium.* In promptu eſt ratio, ait Cave, *quod ejusmodi editiones ad indicum expurgatoriorum regulas ad amuſſim recognoſcantur, & pro libitu libri ipſi corrigantur, expendentur, caſtigentur.* Nempe offendit hunc Authorem tribunal Inquiſitionis, quod multis eſſe lapis offenſionis dignoſcitur. Optat hic author, ut libri libere graſſentur per orbem literarium, nulliusque judicio ſint ſubjecti. Nos longe meliora de hoc tribunali præſumimus, usque dum alius alia nos edoceat, interea gratias agentes Deo T. O. M. quod laboribus noſtris in finem usque ſuis copioſis benedictionibus adfuerit, qui proin

In omnibus glorificetur.